EUGEN BARBU

ȘOSEAUA NORDULUI

EUGEN BARBU

Șoseaua Nordului

EDPLA

E U G E N
B A R B U

ȘOSEAUA NORDULUI

R O M A N

E. S. P. L. A.

PARTEA ÎNTÎIA

IN PRIMĂVARĂ anului 1938

Mareş fusese eliberat din închisoare. Era o zi de mai, înăbuşitoare, cu un cer plin de nori, cu furtună undeva în straturile înalte ale aerului. Bătea un vînt fierbinte, uscînd frunzele proaspete ale copacilor şi se trezi dincolo de poarta puşcăriei pe o şosea albă, plină de praf, pustie, pierdută sub orizontul întunecat. Nu ştia ce să facă. Într-unul din buzunarele pantalonilor rămaşi prea scurţi, găsise cîteva hîrtii mototolite şi vreo cîţiva lei cu care trebuia să-şi plătească drumul pînă în oraş. Ca orice om care stă închis vreme îndelungată, rămase năucit de lumina de afară, trăgînd aer în piept ca după un înec, privind drumul şi neştiind încotro s-o apuce. Gardienii îi spuseseră că dacă ar mai fi avut răbdare ar fi putut să se folosească de un autocamion al închisorii ce l-ar fi dus pînă în Bucureşti, pen-

tru că Jilava nu era prea departe de capitală. Dar cine mai are răbdare cînd e vorba de cîştigat cîteva minute de libertate ? Privise chipurile asudate ale paznicilor şi le spusese că vrea să meargă pe jos. Şi poate ar fi mers pe jos pînă la Bucureşti, deşi trebuiau străbătuţi mai bine de 15 kilometri, dacă nu ar fi simţit numaidecît o sfîrşeală a trupului ce-l făcuse să se aşeze în marginea şoselei, unde rămăsese cîtva timp, ameţit.

Era slăbit. Lumina difuză a zilei de mai îi dădea dureri intense de cap. Sta să plouă, dar nu-i păsa. Chiar ar fi dorit să-l ude un potop de apă, să-l trezească puţin din amorţeala dureroasă în care intrase.

Nu plouase însă. Aerul devenise şi mai fierbinte. În depărtare se auziseră tunete ameninţătoare. Orizontul se aprinsese ca şi cînd cineva ar fi mînuit un şalter uriaş, pe urmă totul se stinsese, şi zgomote şi lumină. Nu rămase decît un vînt călduţ care mătura praful de pe drum. Mareş se ridicase şi pornise încet, cu paşi mici, privind năucit verdele proaspăt al cîmpului din jur. Pe la 4 după amiază îl ajunse un autocamion şi un şofer cu faţa tuciurie îi strigase din cabina lui :

— Unde mergi, măi frate de eşti aşa de prăpădit ? Hai urcă !

Se săltase pe deasupra oblonului de lemn şi căzuse peste o grămadă de pietriş. Era cald, praf. Cerul deasupra, albastru, adînc, cu păsări care lopătau leneş sub nori albi, pufoşi. Tot mai dorea ploaia aceea pentru că în închisoare, 5 ani de zile, nu simţise niciodată biciuirea ei rece pe obraz, o auzise numai în nopţile de toamnă, curgînd la nesfîrşit, pe acoperişul de pămînt al reduitului, ca o tobă surdă, bătînd înfundat clipele timpului.

În piaţa Sfîntul Gheorghe coborîse, vîrînd mîna în buzunarele strîmte ale hainei ca să plătească şoferului. Acesta îi spusese, scuipînd pe caldarîm :

— Ce, eşti nebun ?

— De ce ?

— Păi vrei să-mi plăteşti după ce abia ai ieşit de la mititică ? Du-te mai bine de bea o ţuică !

— De unde ştii că am ieşit acum ?

Şoferul rîse din toată inima :

— Ia te uită la dumneata ! Îţi miros hainele a aţifelnic de la o poştă ! Ţi-au intrat la apă de nu te mai ajung şi o mai faci şi pe contele ! Cîte închisori crezi că sînt pe şoseaua asta ? Zece ? Una e şi mare : Jilava. Hai să trăieşti. Politic ?

— Politic.

— Griviţean ?

— Griviţean.

Şoferul scoase o ţigară şi i-o întinse :

— Fumezi ?

— Acum, nu.

— V-a scos sufletul, nu le-ar mai muri mulţi înainte. Sănătate, măi frate !

Cîtva timp rătăcise prin mulţime, simţind cum oboseşte. Se uitase în vitrinele magazinelor, aşa cum ar fi făcut un orb, care şi-ar fi recăpătat lumina ochilor pe neaşteptate, asurzit de strigătele vînzătorilor de mărunţişuri. Nu se urcase în tramvai, deşi era sfîrşit. Spre seară ajunsese în Griviţa, abia tîrîndu-şi paşii. Strada lui cea mare, cu minunea mulţimii îngrămădite şi gălăgioase, cu magazinele încărcate cu stofe prăfuite, cu fetele lui madam Ana, şi strigătele vînzătorilor de ziare care anunţau ultimele veşti din lumea largă, îl ameţise. Calea negustorilor era neschimbată. Aceeaşi înghesuială de la ora 7 cînd ieşeau ceferiştii din schimb, năvălind în dughenele strîmte să cumpere americă şi poplin, zăngănind din sufertaşele goale, lîngă neveste şi lîngă copii, aceeaşi mulţime a hamalilor şi a provincialilor în faţa clasei a III-a, tot vechiul fotograf, cu calul lui de carton şi zgomotele grataragiilor. Îl cuprinsese o descurajare uşoară şi nu mai simţi atît de mult bucuria eliberării. Nu-l mai cunoştea nimeni desigur. Cu toată

oboseala, nu se duse întîi acasă. O luă încet de-a lungul Griviței.

Trecu dincolo de Podul Grant. Deasupra Atelierelor plutea fumul jos, apăsător și negru, aburul umed al locomotivelor și pe zidurile Depoului de revizie, ceața obișnuită a stației de triaj era aceeași parcă. Se auzeau vagoanele în manevră și sirene gîtuite. Garniturile plecau spre Gara de Nord, cu zgomot de osii, un scîrțîit ce te îndemna la călătorie. Urcase pasarela de fier, privise lăzile de gunoi de sub ea, unde se aruncau resturile trenurilor internaționale, mari grămezi de carton, pachete cu ambalaje colorate și sticle ciocnite, de bere de Pilzen, staniol sclipind ușor în lumina amurgului de primăvară și trăsese în nări mirosul ciudat de cărbune răcit cu apă, de piele ieftină de vagon de clasa a III-a și de unsoare de roți, un miros plăcut și vechi, cunoscut. Sub el trecu un tren de seară, golit de călători. Prin geamurile luminate se vedeau chelnerii de la vagonul restaurant care strîngeau șervețelele albe, uitate pe masă. Alunecară pe șine frumoasele compartimente de pluș ale clasei I, cu o lumină moartă înăuntru ca într-un sarcofag scump. Geamurile deschise pentru aerisire lăsau să se vadă sclipătul mînerelor de aluminiu și lucirea mată a linoleumului de pe coridoare. La sfîrșit trecu locomotiva abia aruncînd zdrențe cenușii de fum care se încolăceau sub podul înalt. În cabina mecanicului, un om cu fața neagră, trasă, cu o bască lustruită de cărbune pe cap, ca un ceaun, fuma visător, privind trenurile garate alături, pe linii moarte. Se lăsa seara, la orizont ; împletiturile de metal ale pasarelei de la Basarab, abia mai sclipeau. Șinele păreau dîre de var și terasamentele negre, umede, luceau ușor. Dintre bulumacii unși cu catran se ridicau aburi. Toată stația de triaj fumega într-o lumină verde și aurie, apoi cenușie și violetă și contururile cantoanelor erau în întuneric. Se aprindeau semafoa-

rele deasupra liniilor : ochi verzi şi roşii, plutind în fum, pierind şi reapărînd, cum pier şi reapar stelele în cer, toamna. Acarii stăteau pe macazele pline de ulei şi fumau. Jos, sub el, la ferestrele unui tren care trebuia să plece mai tîrziu, femeile de serviciu spălau cu cîrpe murdare geamurile afumate. Vorbeau tare. Mareş le auzea glasurile. Una fluiera în silă, ostenită, abia aruncînd cîrpele în căldarea cu zoaie de alături. La poartă, sub acoperişul de tablă al intrării, se zăreau contramărcile lucind uşor în lumina becului. Portarul se certa cu cineva. Dincolo, în curte, sticleau bălţile de unsoare. Printr-o fereastră se vedea clasa unde învăţase aproape doi ani. Şi mai departe, geamul dispensarului, unde lucra Ina. Oare n-au dat-o afară ? Ar fi căutat-o, dar nu voia să dea cu ochii de cineva. Era mai bine să nu se ştie deocamdată că e liber. O să aibă şi aşa destul de furcă cu poliţia. Trebuie să treacă din 15 în 15 zile pe la circumscripţia de cartier. Aici nu-l vor mai primi niciodată. Îşi aduse aminte de drumul făcut cu Ina pe locomotivă, de haltele vechi, de gările ninse, de caii cu spinările umede la răscruci, de pompele de apă pentru aprovizionare, ca nişte girafe şi de rîurile îngheţate de dedesubt. „Dacă o să cădem acum ?“ „Nu cădem...“ Jos erau maluri de pămînt îngheţat şi pomi rari, încremeniţi sub cerul vînăt. Cale liberă... Semnale verzi în noapte. Flăcările roşii ale cazanului luminau chipul fetei cu ochi neosteniţi. „Mai mergi cu mine ?“ „Mai merg, dar nu e voie... Ce fel de tren aveţi ? Opreşte la toate cîrciumile...

Noaptea de mai, mirosind încă a resturi scumpe de la trenurile internaţionale, a fum şi a cărbune răcit cu apă, se înstăpînise bine. Jos, la atelierele de tîmplărie, cîţiva bărbaţi chituiau geamurile sparte şi înlocuite la ramele vagoanelor de clasa a III-a. Pe tejghele rămăsese un rumeguş trandafiriu şi în colţurile atelierului cunoscut pîlpîia fla-

căra de acetilenă a lămpilor. Oamenii de la *Revizie* băteau osiile cu ciocane lungi de fier. Mecanicii aprindeau becurile de control şi intrau sub locomotive. Cineva întreba unde îl găseşte pe şeful de atelier. Coborî de pe pasarelă şi apucă pe ulicioara îngustă a Depoului. Aceleaşi afişe ca altă dată : *Mare Bal, mare. 2 lei intrarea. Sîmbătă la sala Locomotiva.* Dacă ar întreba pe cineva de aici, pe portar, despre Ina ? Probabil că au schimbat şi portarul. Mîine o să meargă la nenea Dobre, *nunţi-botezuri* şi o să afle ce-i cu ea. Ieşi în Griviţa.

Cartierul nu se schimbase. Aceleaşi case cu acoperişurile lăsate peste ferestre, aceleaşi maidane pustii. Înfloriseră salcîmii bătrîni şi mirosul de cărbune se simţea mai puţin aici. De la Ateliere se auzeau ciocanele pneumatice din sala montajelor şi sub sticlele verzi ale acoperişului sclipeau flăcări albastre şi verzui. Privi lespezile curţii luminate cu două becuri chioare.

Dincolo de drugii de fier vopsiţi nu de mult, foşneau nişte plopi tineri, abia înfrunziţi. Siluiete negre de oameni treceau încoace şi-ncolo. Nu, sîngele de pe pietrele astea nu-l putea şterge nimeni. Pereţii ciuruiţi ai oţelăriei fuseseră spoiţi din nou, dar rănile lor nu puteau fi astupate cu var. Fiecare muncitor care trecea prin curtea Atelierelor şi vedea zidurile acestea nu se putea să nu-şi aducă aminte de anul 1933, de zilele lui februarie. Aşteptaţi numai, domnilor, o să vie ziua...

Se întoarse spre gară, cu paşi înceţi. Sub coroanele salcîmilor străluceau felinarele Griviţei, cu geamuri sparte şi pline de praf. În grădini se trecuse liliacul. Peste şipcile gardurilor albite de vreme spînzurau cotoare carbonizate ca nişte buchete de nuntă, ofilite la căldură. Pe aici oamenii n-aveau timp să le culeagă. Florile de liliac înfloreau, aruncau zadarnic parfumul lor spre Griviţa cea puturoasă şi se treceau.

Geamurile stămbarilor erau acoperite cu obloane de lemn. Lăsă în urmă Podul Grand. Ieşiseră stelele deasupra căii negustorilor. Noaptea era parfumată şi călduţă. Nu se mai grăbi. La gară mulţimea se înghesuia spre treptele intrării de la clasa a III-a. Fotograful îşi strînsese decorul de carton şi-l vîrîse într-o magazie din apropiere. Cîrciumile erau pline. Deasupra hotelului Dinicu ardea o firmă roşie cu neon. Birjarii se răriseră şi aşteptau mai într-o parte muşterii. Locul li-l luaseră nişte taxiuri negre, cu acoperişul lucios cum e crusta gîndacilor. Ceasul electric arăta orele 9,30.

Strada Atelierului era aproape. Intră în curtea lungă cu o mulţime de chiriaşi. Le auzi vocile, certîndu-se. Printr-o fereastră deschisă văzu un copil mîncînd. În fund, în faţa ferestrelor lor, sub corcoduşul chircit şi afumat, ardea un foc vesel, deasupra căruia atîrna un ceaun. Vecinii, doi găzari, îşi perpeleau picioarele desculţe. Mareş le spuse „Bună seara". Oamenii se uitară la el curioşi. Bătu la uşă. Prin fereastră se vedea lumina lămpii. Îi deschise maică-sa. Era neschimbată. Părea numai puţin mai obosită. Părul albit devreme strălucea.

— Ai venit ? întrebă cu o mirare în care se amesteca şi surpriza şi dragostea şi o amărăciune ascunsă.

Îi simţi mîinile mîncate de sodă în mîinile lui. Îl privise numai o clipă, atît cît să i se uite în ochi, voind parcă să citească dintr-o dată pe chipul slăbit de suferinţe ce i se întîmplase cît lipsise. Îl sărutase apoi pe amîndoi obrajii.

Închisese uşa în urma lui. Mareş se aşezase obosit pe patul acoperit cu o cergă aspră. Lampa ardea în cuiul ei, cu aceeaşi lumină galbenă, obosită. Lipsea lada din colţ în care ţineau lucrurile. Pe masa din mijloc, goală, înconjurată de patru scaune grosolane, era aşezat un vas ciobit, de pămînt, în care înflorise o lalea tînără, cel mai vesel

lucru din casă. De pe pereți lipseau velințele grele. Maică-sa spoise odaia ca să nu se cunoască urmele lor, dar totul părea atît de străin și de rece, încît simțise nevoia să n-o privească. Vînduse tot ca să-i trimită lui, din cînd în cînd, cîte un pachet cu haine și mîncare.

— Ți-e foame, nu-i așa ? îl întrebă femeia și se grăbi să aducă ceva de dincolo, din bucătăria alăturată.

Cît lipsi privi fotografiile rămase la locul lor, lipite una lîngă alta pe un carton acoperit de un geam, totdeauna curat, înconjurat de o ramă de scoici colorate. Acolo se găseau fotografia unchiului Manole la 24 de ani, cînd ieșise din armată, și aceea a lui taică-său, în costumul lui de duminică. Lîngă el, maică-sa, cu o figură împietrită, rece, cu buzele strînse, ca și cînd ar fi vrut să-și oprească un țipăt. Pe alt perete, unde se aflau cîteva icoane, vechi și afumate, cu sfîșietoarea cădere a îngerilor, cu Raiul și Iadul și cu borcanul unsuros de culoarea vișinei al candelei, rîdea chipul nerușinat al fostei neveste a unchiului Manole. Alături, în altă ramă de lemn ieftin, fotografia lui Andrei, fratele său, făcută la 7 ani, cînd luase premiu, un chip de copil sărac, tuns chilug, cu o coroniță pe fruntea semeață. Sub rama aceasta, policioara cu căni, fiecare cană însemnînd un an de la moartea lui prematură. Le numără. Femeia se întoarse și așeză o farfurie plină pe masă. Mareș o apucă de mînă.

— Mamă, stai aici lîngă mine.

Avea un trup puțin, părea ușoară, ca de aer. Rochia ieftină, curată, sta țeapănă pe ea. Rufele maică-sii miroseau totdeauna a levănțică. Fața femeii se uscase. Doar ochii aveau o frumusețe sălbatecă.

— Te-am necăjit...

Vorbea rar. Era o femeie tăcută, căreia el îi semăna foarte mult. Odată îl certase pentru că nu-i mai tăcea gura. Îi spusese o vorbă pe care o ținuse

minte : „Numai cine nu are ce face cu vorbele, le aruncă..."

Acum îl privea cu dragoste.

— Se vede că mie Dumnezeu nu vrea să-mi dea bucurie, spuse moale.

— Iar Dumnezeu ? se supără el, pe neașteptate, ca totdeauna cînd o vedea atît de resemnată... Nu de la Dumnezeu ne vin bucuriile și necazurile, ci de la ceilalți oameni... Ce mai e pe aici ?

— Nimic, mai nimic.

În odaie mai mirosea a gutui de iarna trecută. Era răcoare și se simțea izul varului proaspăt de la Paște. Podelele scîrțîiau sub pași, cînd mergeai. Aici ar trebui o mînă de gospodar, gîndi, să mai dreagă cîte ceva. O femeie singură nu poate face mare lucru. Țoalele de pe jos se roseseră. Erau vechi, mîncate, cu găuri cîrpite cu îngrijire de mîna vrednică a maică-sii.

— Vecinii te-au ajutat ?

— Da, ce să zic ! Mai mult n-au putut nici ei ! A trebuit să mai vînd. Noi să fim sănătoși, o să facem la loc ce-am pierdut...

— Ești supărată pe mine ?

Femeia îl privi cu o nespusă blîndețe.

— Nu, de ce să fiu ? Nici pe taică-tău n-am fost supărată niciodată. Poate o veni o dreptate și pentru noi... Tu îi semeni. Nu-i un păcat să vrei binele oamenilor. Numai proștii îmi strigă că sînt nevasta unui pușcăriaș și că am și un fiu care-i la fel...

Mareș îi strînse mîna uscată și aspră.

— Aș vrea să trăiești să apuci ziua cînd acestor oameni o să le fie rușine de cele ce-au spus...

— Poate n-o mai apucăm, dar nu-i nimic.

Tăcu și își adună mîinile în poale. Parcă își mai pierduse din dîrzenia ei de altă dată și glasul îi era mai obosit. Nu mai semăna cu femeia aprigă ce nu-l lăsa să ceară o firmitură cuiva și care-l învățase că săracul atît mîndrie are : să țină fruntea sus și să nu arate că-i trebuie.

— O să m-apuc să muncesc, n-avea nici o grijă. S-au mai ivit bani. Vedem noi...

Cine dracu cumpărase însă zdrenţele lor de cămăşi mirosind a levănţică şi a sodă ?

Ştia numai că maică-sa păstra nişte ştergare de nuntă la care ţinea ca la ochii din cap. O întrebă :

— Ai vîndut şi...

— Da. Le-am dat pe nimic.

— Bine ai făcut...

— Îmi trebuia şi de pomana lui Andrei. A făcut 7 ani, a trebuit să-l scot. L-au pus, o mînă de oase, la picioarele lui taică-tău. Stau împreună în pămînt şi ne-aşteaptă şi pe noi...

— Noi o să mai întîrziem puţin, ce zici ? glumi crîncen Mareş.

— Cine ştie !

Privi geamurile curate. De pe cercevele căzuse chitul uscat. Tot mai pusese flori şi iarna aceea. Frunzele de muşcată, verzi şi străvezii, de culoarea portocalei crude acum, îşi întindeau evantaliile spre noaptea de afară. Erau şi lămîii ei pitici, şi ficusul cu frunza ca o catifea preţioasă. Chiriaşii ceilalţi cîntau în curte.

— Şi cu proprietarul cum te-ai descurcat ?

— Cum să mă descurc ? S-a arătat om de omenie. M-a mai îngăduit. Au mai pus şi găzarii ăştia cîte un pol, doi, deşi tot mereu spuneau : „De, coană Eufrosino, că nu vă mai astîmpăraţi, vă puneţi cu Statul, cu poliţia."

Mareş simţi mirosul mămăligii proaspete, atunci răsturnate afară sub corcoduş. Bărbaţii fumau, aşezaţi pe pămîntul gol. Prin perdeaua rărită de atîta spălat se vedeau focuri de ţigări.

— Ce ţi-au spus cînd ţi-au dat drumul ? întrebă femeia aproape fără curiozitate.

— Că să m-astîmpăr, să-mi văd de treabă şi să trec din cînd în cînd pe la poliţie...

— Au să-ţi dea de lucru ?

— Nu ştiu. Poate. Cică se mai găseşte acum...

— Da, numai de n-ar fi război, c-aşa-i aud pe oameni...

— Păcat că n-am terminat şcoala de mecanici. Acum aş fi avut o meserie. Deşi cred că nu mai mă primesc înapoi. Acolo unde scuipi, e bine să nu lingi. N-am să cer nimic nimănui...

— Păcat, spuse şi femeia cu o mîhnire neascunsă.

Se ridică şi luă de pe poliţa unde ţinea cănile din pomana făcută pentru frate-său o batistă înnodată în care se aflau cîţiva lei. Îi întinse:

— Ia-i, du-te şi petrece puţin. Abia ai scăpat...

— N-am nevoie. Am căpătat ceva pe ce-am muncit acolo.

Mîna uscată a femeii se lăsă în poală.

— Ar fi bine să găseşti de lucru. Nu mai avem ce vinde... De ce nu mănînci ceva?

Îi arătase farfuria şi după aceea tăcuse.

— Ba am să mănînc. Pe urmă o să mă plimb puţin. Parcă mă înăbuş în casă...

De afară se auzeau glasurile chiriaşilor. Focul de sub corcodușul lor chircit tot nu se stinsese. Mareş se necăji pe neaşteptate. Se întoarse spre maică-sa şi o întrebă mînios:

— De ce nu le spui găzarilor ăstora să nu mai facă focul sub pom? O sărăcie de umbră avem şi noi în curte şi vor să omoare pomişorul...

— Tot un copil ai rămas. Crezi că toţi oamenii sînt ca tine. Ce ştiu ei ce-i aia umbra unui copac? Astă iarnă au vrut să-l taie, să-l bage pe foc. M-am certat cu ei. Mi-au spus că ar fi bine să tac din gură.

— Ţi-au zis ceva de mine iar, nu-i aşa?

— Da. Du-te mai bine şi petrece.

Mareş se ridică şi în uşă îşi aduse aminte:

— Spune-mi, mai m-a căutat cineva?

— Da, mai demult. Cît ai lipsit am primit din cînd în cînd pachete de la o fată.

— Ina...
— Nu, parcă Valentina îi zice...
— Tot aia este. De cînd n-a mai trecut pe aici ?
— Să fie vreo lună. Ştia că o să ieşi din puşcărie. O să te găsească acasă acum... O fată frumuşică şi slabă. De cîte ori îmi aducea cîte ceva, spunea : *Ajutorul roşu, a sosit Ajutorul roşu...*
— Am plecat. Te culci pînă mă întorc ?
— Nu. Te aştept.
— Mai bine culcă-te.
— Dorm foarte puţin. Mîine n-am de spălat.
— Cum vrei. N-o să întîrzii prea mult.

II

CE INSEAMNĂ 5 ani în viaţa unui oraş ? A plouat, a nins, a bătut soarele. Acoperişurile caselor sînt mai întunecate, unele ziduri au o patină verzuie, altele trădează muşcătura timpului. Varul de pe ele a început să cadă. Aici ar trebui o spoială. Unele cercevele putrezesc. Geamurile nu mai lucesc ca altă dată. Dau o lumină ciudată, soarele pare dincolo de suprafaţa lor transparentă violet ; copacii aproape albaştri. Apa a curs de-a lungul lor, le-a ros pe neştiute, într-o proporţie infinitezimală. Sînt mai subţiri, dar viaţa unui geam e infinită practic, atîta vreme cît nu-l spargi şi trebuie să-l înlocuieşti. Aici s-a înălţat o casă nouă, cu două etaje. Cineva a făcut o afacere strălucită şi uite ce gard de piatră a ridicat ! Poartă de metal, greutate garantată de 25 kilograme, încuietoare sistematică. Deasupra, o reţea de sîrmă

ghimpată. Ca să sari, riști să rămîi fără haine. Trotuarul acesta a rămas neacoperit cu asfalt de la ultima canalizare. Edilii dorm liniștiți. Aici, o prispă bătrînească pe care urcă iedera tînără de mai, lucioasă și umedă. O curte vastă cu rufe întinse la soare. Cîrligele de lemn strîng marginile unui cearceaf alb, imaculat pe care-l umflă vîntul.

Ce bine e afară, în libertate, să respiri aerul acesta pur, să simți vîntul pe frunte, să poți să alergi, să te joci cu degetele pe ostrețele unui gard. Unde-i curtea îngustă, cu un pătrat albastru de cer, deasupra, toamna sur ca o bucată de aluminiu, întunecat iarna și vesel, adînc, strălucitor totdeauna, primăvara ? Unde e reduitul Jilavei, linia înaltă a zidului care fură peisajul din jur ? Ai fuma o țigară. Mai ții minte pipa împrumutată unui altuia ? Din ea nu se mai fumase de cîțiva ani, dar ce gust măreț avea ! O clipă cît o țineai în gură, bucata aceea de os îți aducea aminte de tutunul pe care l-ai fi fumat în anii din urmă. Apoi mica bucățică, mai mult un rest de pipă, pleca la altul, era ascunsă cu grijă ca să nu fie văzută de gardieni...

Și aici s-a mai ridicat o casă. Aparent, orașul e prosper. Cei din închisori știu totul. Se fac mari afaceri cu înarmarea. Procese uriașe. Escroci de talie internațională. Unii n-au fost încă prinși. Mai e vreme. Afișe de ziare, care foșnesc în bătaia vîntului. *Sinuciderea unui cunoscut bancher.* De ce s-or sinucide bancherii oare ? *Venus a învins Ripensia.* Ai îmbătrînit și tu Marcș ! Uite ce chip ai ! Și gîndești ca un om matur, cam prea bătrîn pentru vîrsta ta. Uite ce ochi înfundați în orbite ! Semeni cu toți ceilalți, cu cei care au rămas încă între zidurile pușcăriei. După o vreme, oamenii care stau laolaltă încep să semene între ei. Ciudat lucru ! Se spune că și femeile iau chipul bărbaților cu care trăiesc.

Pe aici, la stînga. Ia să ne compunem noi un aer de mușteriu care va comanda niște invitații de nuntă de la nenea Dobre — *nunți-botezuri ?*

Gangul cunoscut, aceeași curte pe care n-a privit-o niciodată, ușa, cu vopseaua învechită. De aici căra în timpul pregătirii grevei „fluturași" cu Ina. O ciocănitură. Cum îi bate inima...

— Intră !

Vocea lui. Bătrînul îl privește atent. Parcă e mai slab. Chipul palid, gura subțire și părul rărit. E cu cineva în atelier. Un domn gras, îmbrăcat cu o haină bine croită.

— Dumneavoastră ? întrebă tipograful.

— Aș dori să comand niște invitații de nuntă...

— Cu plăcere, așteptați un moment să termin cu dumnealui...

— Aștept...

Se apropie de zidul pe care-și scria cu Ina. Dobre nu-l spoise. Era aceeași bucată de perete, ceva mai întunecată, pe care rămăseseră literele rotunjite cu creion Hartmuth nr. 3...

(CULORILE) RISIPITOR

PROFITĂ DE O NEATENȚIE

VINE TÎRZIU CIND ALȚII

VIN DEVREME

CINE SE SCOALĂ DE DIMINEAȚĂ...

A UITAT CUTIA CU *DUCO* DESCHISĂ

RUȘINE, MAMA PENSULELOR

ZGÎRCITĂ, N-ARE CE FACE ACAS...

(a căzut o bucată de var și nu se mai vede o literă)
ALȚII OCUPAȚI

Domnul plecase.

— Marcș, te-ai întors ?

— Nene Dobre...

— Stai să te îmbrățișez, copile...

Îi simți brațele osoase în jurul umerilor.

— Ce faci, nene Dobre, tare-mare ?

Îl măsură fără un cuvînt cîtăva vreme.

— Tare-mare, dar tu ? Cum te simţi ?

— Bine, bine...

— Binele ăsta să fie la duşmani ! Stai aici pe cartoane şi povesteşte-mi tot. Am auzit că te-ai purtat bine... Da, da, *afară* se ştie tot.

— Dar...

— Nici un dar. Cunoaştem tot...

Mareş se aşează pe grămada de cartoane. Privi tavanul vechi cu urme de pînze de păianjen. Ar fi vrut să vorbească despre altceva, dar tipograful nu-l lăsă.

— Chestia cu corcoduşele a făcut ocolul Bucureştiului. Toţi care au ieşit înaintea ta mi-au povestit... *

---

* Tot în mai, cu un an în urmă. În curtea închisorii Jilava. Ora de plimbare — jumătatea de oră de plimbare a deţinuţilor. Comuniştii în convoi, în haine vărgate, destrămate. Paşi monotoni pe pietrişul curţii. N-ai voie să ridici capul să priveşti cerul. Dar cine nu priveşte cerul cînd gardienii se uită în altă parte ? Undeva, în spate, se şopteşte ceva. Şoapta a ajuns pînă la urechile lui : — Mareş, sus ! Pe reduit, trei corcoduşi schilavi, cu frunze spulberate de ploi, ciuruite. Anul acesta au dat roadă, nişte fructe verzui ca nişte bile. Unul dintre soldaţii din corpul de gardă loveşte pomul cu o scîndură. Fructele crude încă, pălite numai într-o parte de soare, cad în iarba grasă. Soldatul adună cîteva şi muşcă. Toţi deţinuţii se uită încremeniţi spre el. În gură simt salivă abundentă şi stomacul are convulsiuni puternice. Ah, cum ar muşca numai o dată dintr-o corcoduşă, să-şi facă gura pungă ! În închisori visezi uneori grădini întregi de legume, mai verzi decît sînt în realitate, valuri de salate atunci udate, verze imense albăstrui, bogate şi fastuoase, copaci tropicali lustruiţi de umezeală şi fructele acelea mici ca nişte bile atrag privirile acestor oameni cu stomacurile goale, care nu mănîncă decît puţin orez şi cartofi vechi, fierţi şi răsfierţi... Plimbarea continuă. — Lasă şoapta ! Tăcere. Toţi ştiu că încă un avertisment duce la tăierea acestei jumătăţi de oră atît de necesare cînd poţi să asculţi zborul păsărilor şi poţi să simţi aerul încins al zilei de mai, strivită între zidurile închisorii. Trece un subofiţer, priveşte nepăsător convoiul, şi uitînd că sînt atîţia de faţă, îndeplineşte una din funcţiunile organice foarte omeneşti. Toate fructele verzui sînt stropite.

— Să lăsăm fleacurile, nene Dobre. Ce mai e pe-aici ?

— Nimic nou. Eu am scăpat. M-au filat o vreme, dar am stat liniştit. Cea mai bună metodă în cazurile astea este să te ascunzi ca griva, la pămînt. Bei o ţigară ?

— Beau...

Scoase un pachet de Naţionale. Hîrtia ordinară foşni între degetele lui groase. Aprinse un chibrit. Ce bine era ! Fumul se sui în sus, făcu vîrcolaci şi se îndreptă spre un geam spart, sus. Nenea Dobre n-are bani să-l înlocuiască. Vorba lui : „Iarna îi pun o bucată de carton şi mi-am făcut treaba cu el, iar vara am ventilaţie..."

— Am venit să... spuse Mareş încet, cu o îndoială în voce.

Tipograful rîse cu ochii lui mici şi şireţi.

— Uşor, uşor... Acum, că ţi-ai trecut *examenul de maturitate,* e vreme, stai... Ehei, există un regulament pe care trebuie să-l respecţi. O maşină cînd se poticneşte, iese niţel din uz, se mai odihneşte...

Subofiţerul a plecat. Şeful gardienilor a văzut totul şi are un gînd ciudat.

— Drepţi ! strigă.

Deţinuţii au încremenit. Se întorc spre el. Este un om de patruzeci de ani, cu o mustaţă roşcată. Seamănă cu regele Carol al II-lea.

— Cine vrea corcoduşe, poate să ia, dar să nu v-atingeţi de pom ! Repede ! Ca să nu mai spuneţi că nu sînt cumsecade. Haide, iute mişcarea, bolşevicilor !

O goană scurtă. Trei sau patru se reped în sus pe malul de iarbă. Mareş strigă cît poate de tare la ei :

— Tovarăşi, tovarăşi !

Cuvîntul îi opreşte, se întorc uimiţi. Încă zece inşi au rămas aici, în rînd cu mîinile la spate. Şeful gardienilor urlă :

— Cine a vorbit ?

— Eu.

— Bine, ieşi din rînd...

Ştie ce urmează, dar ce-i pasă ? Cei trei sau patru se întorc în rînd la locurile lor. Mareş n-are să mai mănînce corcoduşe niciodată în viaţa lui, pentru că un om a murdărit toate fructele astea...

— Ce vrei să zici ?

— Nimic altceva decît ce-ai auzit ! De altfel nu eu hotărăsc... Spune-mi, cînd ai venit aici, te-ai uitat bine în dreapta şi-n stînga ?

— Dar cum credeai ? Am luat trei tramvaie şi am ocolit tot cartierul. Doar am învăţat cîte ceva...

— Bine, bine. Să ştii că treburile s-au schimbat. Nu mai seamănă cu ce era înainte. Sîntem în preajma războiului. Am să-ţi dau nişte ziare, să te informezi. Fascismul scoate capul şi la noi. Ai văzut zidurile ? Sînt pline de semnele *Gărzii*. Ăştia sînt oamenii nemţilor. Avem dispoziţii clare : nu se mai admit decît legăturile individuale. Săptămîna viitoare are loc o şedinţă. Am să spun că te-ai întors. Să vedem dacă te vor chema. Deocamdată lucrezi numai cu mine, nu mai cunoşti pe nimeni. Trebuie să faci un raport amănunţit despre cele ce s-au petrecut în închisoare.

Mareş terminase ţigara. O zdrobi sub talpa pantofului.

— Cum s-ar zice m-aţi trecut la pensie...

— Aşa e regula.

— Şi ce-o să fac ?

— Vedem noi. Deocamdată trebuie să risipeşti orice bănuială. Să se creadă că închisoarea te-a vindecat. Despre intrarea în partid nici o vorbă. Te întreabă cineva : Eşti comunist ? — Nu sînt ! Dar ce eşti ? — Sînt un muncitor, atît ! Nu toţi muncitorii sînt comunişti... Băiete, băiete, sîntem la începutul unei dandanale nemaivăzute.

— Cu atît mai bine, o să vedem cine e mai tare !

— Un război nu-i o joacă... Dar să lăsăm asta, o să fie vreme mai încolo. Spune-mi : ai bani ?

— Am ceva.

— O să-ţi mai dăm noi, o să te ajutăm. Trebuie să-ţi vezi de treabă. Să te apuci să munceşti.

— Unde ? În Calea Ferată ? Acolo, nu mai mă primesc...

— Făcuseşi o şcoală de mecanici...
— Da.
— Şi ?
— N-am terminat-o. A venit greva...
— Bine, bine, o să ne mai gîndim la treaba asta. Dacă găsim un om care să închidă ochii, poţi să continui şi să capeţi calificarea, după aia te plasăm pe undeva. O să vorbesc cu bărbatul lnei, el are grijă de toate sufletele...
— Cu cine ?
— Cu Dumitrana, ori nu-l cunoşti ?
— Îl cunosc. L-am văzut de cîteva ori la mitinguri, am şi vorbit o dată cu el...
În momentul acela tipograful înţelese. Îl privi bănuitor o clipă, două, trei, pe urmă spuse :
— Măi băiete, măi băiete, nu cumva...
Îi întinse iar pachetul de ţigări :
— Ia ! Ce vrei, femeile nu au răbdare !
Mareş păru că nu pricepe.
— Adică ?
— Nimic, nimic, vorbe de om bătrîn, căruia i-a plecat mintea cu sorcova... Aşadar, o să fie nevoie probabil să mergi undeva în provincie, aici şcoală de mecanici nu-i decît la Depou, la Ateliere, — aşa mi se pare.
— Da.
— Dar în provincie nu mai sînt alte şcoli ?
— Cum nu, la Craiova, la Ploeşti, la Focşani, la Constanţa...
— Ei, o să-ţi alegi una din ele. De abia mai ieşi din ochii ăstora de aici...
Mareş se hotărî chiar în momentul acela.
— O să plec cît mai repede. Cînd pot să dau ochii cu Dumitrana ?
— Să-l întreb, nărăvaşule ! Oala acoperită nu dă gunoaiele în ea... Acum ai treabă ?
— Nu prea...
— Te-aş lua la o bere, dar nu e bine să fim văzuţi împreună. Poate om găsi odată vreun prilej...

— O să găsim. Am plecat. Spune-mi cînd să mai trec pe aici ?
— Săptămîna viitoare, tot cam la ora asta, să nu am muşterii, că e mai greu...
— Am înţeles.
Îi strînse mîna.
— Fii atent la ieşire...
— Nici o grijă, nene Dobre.
— Stai puţin, bine că mi-am adus aminte. Parcă ar fi trebuit să-ţi dea drumul, mai devreme, nu-i aşa ?
— Da. De două luni. Mai m-au ţinut...
— Purtare rea ?
— Da.
— Atunci or să fie cu ochii pe tine.
— N-au decît.
— Şi cum s-au hotărît să te lase *afară ?*
— Am făcut greva foamei...
— Ei, o experienţă ca asta nu strică.
— Dormi liniştit, nene Dobre.

Nu, nu e suferinţă ceea ce simte. E mai mult o mirare. Ina are acum 24 de ani. Fetele se mărită devreme. Nu aşteaptă. Cînd s-o fi căsătorit ? Poate are un copil sau poate o să aibe... Şi tu, prostule, te mai gîndeai din cînd în cînd la ea. Zilele şi mai ales nopţile fără somn, în celulă sînt mai scurte cînd îţi aduci aminte cum rîde o fată, cum îi strălucesc ochii cînd o iei în braţe. „Ce face o fată în situaţia asta ?“ O fată se mărită. Ce-o fi găsit la Dumitrana ? Ce te mai întrebi ? Vorbeşte frumos, nu e bîlbîit ca tine, asta a găsit ! Cînd e vorba de treburile lui personale vorbeşte şi mai frumos... Dar nu ştia că e ca şi logodnica mea ? De unde să ştie ? Ce, scria pe fruntea ei că Valentina Ionescu, de profesie soră de caritate, se va logodi, cu cine ? Cu elevul şcolii de mecanici Gheorghe Mareş de 19 ani, ba nu, de 20, de 25 acum. Asta eşti : un elev cu studiile neterminate. Ba nu,

să avem iertare ! În închisoare ai mai trecut examenele pentru trei ani. Ţii minte ceasul acela cînd în odaia supra aglomerată *profesorul*, un bătrîn autodidact, a spus solemn tuturor : „Tovarăşi, începem cursurile clasei a V-a liceale ?..." Avea o voce frumoasă, obosită, şi ştia o mulţime de lucruri. Mareş, ai şapte clase de liceu ! Trei făcute în închisoare. Nimeni n-o să-ţi dea certificat pentru ele, dar n-are nici o importanţă. Cunoşti astronomie şi geometrie analitică, ştii puţin latineşte şi o rupi franţuzeşte. Cu cine începe istoria antică ?...

Un claxon. Tresări. A, strada, strada. Case, oameni, garduri, maşini. *Ajutorul roşu* n-a mai trecut de-o lună pe la maică-mea... Cînd s-o fi măritat ? Trebuie să se fi măritat imediat după ce l-au închis pe el. Ina a venit la proces. Era în primăvara lui 1932. Chip mic, fruntea umezită, ca şi cînd ar fi fugit pînă atunci. Ochii alungiţi şi nasul cîrn. Valentina Ionescu, 19 ani. Soră de caritate. *Naşa* lui. Nu, nu era obligator să-l aştepte. Fiecare îşi face viaţa aşa cum crede că e mai bine. Fără pică şi supărare. Vom rămîne camarazi. Prostii. Acum o urăşte de moarte, pe ea, şi pe omul acela cu voce frumoasă, cu părul încărunţit pe la tîmple, care porunceşte parcă mereu. Era foarte cald. Aproape de prînz, într-o zi de mai a anului 1938. Treceau nişte soldaţi cîntînd răguşit : *Uniţi într-o credinţă*... Care credinţă ? Uită-te la ei, le curg moletierele... Tu nici n-ai făcut armata, Mareş. Oare te vor mai socoti „demn" să îmbraci haina militară după ce te-ai opus guvernului, după ce ai participat la *rebeliune*. — Nu la rebeliune, la grevă, cum rectifici cu încăpăţînare de fiecare dată.

Oamenii tăcuţi stau prea mult de vorbă cu ei înşişi. Nu e bine. Acum ar trebui să intri undeva, uite sub perdeaua asta tărcată, să ceri o bere şi încă una, să te îmbeţi măcar o dată în viaţă.

III

IUNIE semeț, cu ploi scurte și descărcări electrice, cu miros de tei înfloriți, zăpușeală și răcoare și zori umeziți abia începea. Orașul rămăsese undeva în urmă. Pe aici se croise un drum nou cu nume frumos : Șoseaua Nordului. Copacii de pe marginile lacurilor răsunau în vîntul de vară. Frunzele lor proaspete aveau o mișcare măruntă și sonoră. Deasupra ecluzei se opriră. Se vedea căderea apei și pînă sus simțeau stropii de apă. Sub ei : un curcubeu lichid, strălucitor.

— Or fi pești ? întrebă Ina.

— Nu știu. Peștii ar trebui să stea la locuri liniștite.

Mareș tăcuse tot drumul. Trecuse o jumătate de oră și ea nu-l întrebase măcar dacă e supărat sau nu.

— Privește în urmă. Ne urmează cineva ?

— Nu.

— Poți să mă ții de braț. E mai bine chiar...

Dar el nu ridică mîna. Continuă să meargă cu palmele la spate, în felul negustorilor de pe Griviția, care ieșeau duminica la 11 să ia aer.

— Bine !

Era neschimbată. Aceeași frunte umezită de căldură, același păr, cu șuvițe de culoarea castanei în octombrie, și ochii alungiți, privind într-o parte, pe furiș din cînd în cînd, ca să ghicească ce gîndea omul tăcut de lîngă ea. Buzele mai pline și un piept de femeie care a trecut de vîrsta adolescenței.

— Încotro ?

— Trecem de grădinița asta de copii. Ai să vezi. Femeia se numește Tereza. Bărbatul ei a ieșit acum doi ani de la închisoare. A făcu greva cu *noi*...

— Bine, bine.

— Nu prea ești vorbăreț. Dacă știam așa îl lăsam pe nenea Dobre să te aducă.

— Nu era bine.

— Ce l-o fi găsit ? Ai băgat de seamă ? A făcut curățenie în atelier. Săptămîna trecută nu spoise. Acum atelierul lui e lună...

— Da, e mai frumos.

— Mie-mi plăcea mai mult înainte.

— De ce ?

Mareș avu o strîngere dureroasă de inimă.

— Știu eu, poate pentru că...

Trecură de un loc îngrădit unde se jucau mai mulți băieței într-un carusel de fier. Lîngă ei, lacul Herăstrău clipocea încet, bătînd în malul de pămînt.

— E foarte frumos aici, spuse Ina, ca să schimbe vorba.

— Da.

Drumul lat, fără copaci pe margini, se vedea pînă departe. Trecură de o cîrciumă, cu un şopron putrezit în faţă, cu mese şchioape, la care beau căruţaşi şi ajunseră în faţa unui cîmp pustiu, acoperit de gunoaie. La o barieră moţăia un cantonier, cu un drapel uitat în mîini.

— Mă duc să-l scol...

Nu se schimbase de loc. Sau poate părea mai puţin convinsă de ceea ce voia să facă, mai puţin spontană.

— Cum vrei...

— Cum vrei... îl îngînă furioasă aproape. Ascultă, ar trebui să vorbim deschis.

Mareş o privi.

— Ai curaj ?

Trecură calea ferată. Era cald şi deasupra lor se strîngeau nori mari, cenuşii.

— O să plouă.

— Da.

— Acolo e o uscătorie de stuf, o vezi ?

— O văd.

— Şi mai încolo o staţie de benzină...

— La pompă ?

— La pompa aia galbenă...

Ina se opri :

— Îţi baţi joc de mine ?

— Nu, nu-mi bat...

— Ştii cum îl cheamă pe omul care face aprovizionarea maşinilor cu benzină ?

— De unde să ştiu ?

— Gaie...

— Aha...

— Aha, ca mahalagioaicele, aşa faci. Deci : punct de reper, pompa lui Gaie, ţii minte ?

— Cum să nu ?

— Pe aici nu sînt străzi. Casa e cea cu calcanul de pămînt, spoită în galben, o vezi ?

— O văd. Mergem împreună ?

— Da.

— Bine.
— Şi acum să vorbim deschis...
— Mai e vreme ?
— Mai este, pînă ajungem o să ne spunem tot ce avem de spus...
— Bine, aştept.
Ina îi apucă braţul şi îl privi ca şi cînd abia atunci îl văzuse pentru prima oară după atîta vreme.
— Ai aflat că m-am măritat ?
— Da. Să nu uit, îţi mulţumesc pentru ajutorul pe care l-a primit maică-mea...
— Nu era ajutorul meu, era ajutorul partidului...
Mareş nu mai spuse nimic.
— Nu mă întrebi ce-am făcut după ce s-a terminat greva ?
— Mai lucrezi la dispensar ?
— Da.
— Şi nu te-au simţit ?
— Închipuie-ţi că nu...
— E foarte bine.
— Nu mă mişc, deocamdată. A devenit periculos. Astăzi vom afla ce se mai întîmplă.
— Şi bărbatul tău ?
Ina îi strînse uşor braţul :
— Să nu-i porţi pică. Viaţa e ciudată...
— Adevărat.
— Eram doi copii.
— Nu-i adevărat. Am fost copil la 7 ani şi puţin după asta, dar atît...
Mareş simţi că se înverşunează, că o urăşte şi vru să-i spună tot ce gîndeşte despre ea, dar se stăpîni. Privi în spate. Şoseaua Nordului era pustie. Deasupra plutea un nor mare de praf. Cerul se întuneca.
— O să plouă. N-ar trebui să ne grăbim ?
— Încă nu plouă. Te sperie apa ?
— Nu.

— Poate te întrebi ce m-a făcut să mă mărit?
— Nu mă întreb. Cine mai are azi răbdare să aştepte 5 ani de zile...
— Nu e vorba de asta...
— Dar de ce?
— Nu ne potriveam...
Se cunoscuseră în 1932. Un an şi jumătate merseseră împreună la mitinguri şi la şedinţele ilegale. Era adevărat că ea nu-i arătase niciodată altceva decît prietenie.
— În definitiv, cu ce se ocupă bărbatul tău? întrebă.
Ina îl opri:
— Acum potoleşte-te. Am să-ţi spun...
— Te ascult.
— E zidar, ridică aşa cum ştii, case. A doua meserie, din motive bine întemeiate, nu poate fi mărturisită...
— Îl iubeşti?
— Da.
— Atunci e bine. N-am să te mai întreb niciodată nimic altceva despre el. Dar pe mine, pe mine m-ai iubit?
— Cine ştie? Dacă mă gîndesc bine, te iubeam, îmi plăcea să te văd, să merg cu tine, să colind oraşul ăsta, dar numai atît, pe bărbatul meu îl iubesc altfel, cum să-ţi spun...
— Nu-i nevoie să-mi spui nimic. Haide mai repede...
Îl opri iar:
— Mareş, nu se poate să ne certăm. Trebuie să înţelegi. O să lucrăm împreună de aici înainte, dacă o să mă urăşti, n-o să fie bine pentru nimeni...
— Eu am să plec în provincie, aşa cred...
— O să fie mai bine...
— Şi eu cred.
— Din toate punctele de vedere...
— El e aici, a venit mai înainte?

— Cine ?
— Bărbatul tău...
— Da. Încă de dimineață, ca să nu bată la ochi. A adus un patefon. O să dansăm. Cred că n-o să ai mutra asta și acolo...
— El știe ce-a fost între noi ?
— N-a fost nimic. I-am spus tot. Pentru el ești un tovarăș ca ori care altul. Nu trebuie să ne împiedicăm de trecutul nostru.
— Adevărat.
— Trebuie să rămînem prieteni. Dacă ești în stare de așa ceva e foarte bine. Cred că sînt cinstită că-ți spun toate astea.
— Da. Ești foarte cinstită. Dă-mi mîna ! Am înțeles.
— Nu mă urăști ?
— Încerc.
— Timpul vindecă totul. Spui că pleci. Cu atît mai bine.
— Cu atît mai bine.
— Intră după mine și poartă-te ca și cînd aș fi nevastă-ta. Tereza are un proprietar al dracului...
— Bine...
Dincolo de o ușă se auzea un patefon. Ina bătu. Îi deschise un bărbat necunoscut, palid, cu ochii duși în fundul capului.
— Poftiți, poftiți...
Intrară. La o masă era o femeie de vreo 40 de ani, slabă și înaltă, îmbrăcată într-o rochie înflorată și Dumitrana. (Un chip aspru, buze subțiri, părul sur, tuns scurt.) Privirile lui Mareș se opriră o clipă pe fața lui. Își strînseră mîinile.
Îi dădură un scaun. Mareș se așeză. Odaia era scundă, cu tavanul jos. Pereții de lemn erau acoperiți cu un strat de var. O clipă noul venit se miră de ce au ales un loc atît de nesigur pentru întîlnirea lor. Dar tăcu. Ina se

așezase lîngă Tereza și se ridică în tot timpul convorbirii, ori de cîte ori era nevoie să se întoarcă discurile negre, așezate lîngă patefon, grămadă.

— Mi se pare că ne-am mai văzut? spuse Dumitrana.

— Da...

— Îmi amintesc de chipul dumitale. Ina mi-a vorbit despre dumneata. Ați lipit afișe împreună în timpul pregătirii grevei. Poftim, ia un pahar de vin.

Tereza i-l umplu imediat ce Mareș îl goli.

— O să vorbim mai tîrziu, deocamdată să petrecem puțin. Ai probabil să-mi povestești o mulțime de lucruri despre cele văzute pe unde ai fost?

— Da, destule.

— Cunoștința noastră comună o să facă în așa fel, încît să ne vedem cînd este nevoie. Deocamdată, iată o scrisoare de recomandare, către un prieten de la Craiova. Tipograful mi-a spus că ai început o școală de mecanici și că ai dori s-o termini.

— Este adevărat.

— Bine. Or să te primească. Au un cămin acolo. Mai multă vreme nu e nevoie de dumneata. Vezi-ți de treburi.

Mareș luă plicul și-l vîrî în buzunar.

— Cum te simți, ești sănătos? mai întrebă Dumitrana.

— Da, slavă Domnului.

— Atunci e bine. Bani ai?

— Puțini, îmi ajung pînă plec.

— Școala începe la sfîrșitul lui august, pînă atunci o să te ajutăm noi.

— Mă descurc eu... O să m-apuc de ceva, am învățat o mulțime de meserii la *universitate*...

— Bine, mai bea puțin vin. Putem să și dansăm. Ina, ia să arătăm noi ce știm...

Ceilalţi tăcuseră tot timpul. Îl priveau din cînd în cînd cu curiozitate. Vinul îl încălzise. Tereza îi întinse nişte prăjiturele de cocă, foarte bune, şi multă vreme Mareş se sili să nu-l privească pe Dumitrana şi pe Ina. Cînd nu mai putu să rabde se uită la ei. Zidarul rîdea tare şi nu ştiu ce spunea, lîngă urechea ei.

IV

RAMASESERA singuri în biroul de mişcare, Impiegatul, cu şapca îndesată pe frunte, o şapcă de catifea, se uita în hîrtiile lui, făcîndu-le o ultimă revizie. Cînd termină i le întinse. Avea o privire de copil. Surîse complice:

— Asta-i tot, poftim actele. Mergi la Piatra, la Depoul de locomotive, acolo te-au repartizat.

— N-am făcut încă armata.

— Nu-i nimic. Or să-ţi dea livret de neinstruit.

— Şi dacă mă ia cu concentrările astea ?

— În C.F.R. oamenii sînt mobilizaţi pe loc. Pe urmă, încă nu e război, poate scăpăm...

— Nu cred.

Mareş strînse hîrtiile şi le ascunse în buzunarul de la piept.

— Dacă ai greutăţi, scrie-mi o carte poştală. Noi sîntem *Centrul*. Dăm un ordin şi gata...

— Bine.

Privi calendarul de pe biroul plin de hîrtii : 2 noiembrie, 1940.

— Sînt bun de cinste, zise celui de pe scaun. Dau o bere.

— Nu-i nevoie de nici o cinste, să fii sănătos cîţi mecanici au trecut prin mîinile noastre. Noroc...

Se ridică şi-i întinse mîna.

— Salarizarea n-o să fie cine ştie ce la început, dar te descurci dumneata.

— Mă descurc. Bună seara.

Ieşi pe peronul de piatră şi privi liniile pustii. Ploua în rafale. Se auzeau trenurile în manevră şi acarii fluierau la macaze. Simţi frigul sub raglanul subţire. Tălpile pantofilor erau sparte şi apa chiftea în ciorapi. În mînă avea lădiţa lui de lemn în care erau două cămăşi de schimb şi două perechi de izmene, aparatul de bărbierit, un prosop cîrpit cu grijă şi trei perechi de ciorapi. Trecu un tren militar, abia tîrîndu-se pe şine. Pe scările vagoanelor stăteau pe vine, apărîndu-se de ploaie, sentinele rebegite. Se vedeau focurile ţigărilor ascunse în palme. Toată gara era învăluită într-un abur umed, albicios. Miercuri, pe la ora opt seara. Intră într-o încăpere plină de fum, aglomerată care ţinea loc şi de sală de aşteptare şi de bufet. Se aşeză la o masă şi scoase din buzunar o carte poştală cumpărată încă de dimineaţă. Cu un creion aşternu cîteva rînduri către maică-sa, anunţînd-o că terminase şcoala de mecanici şi că e repartizat la Piatra-Olt, de unde avea să-i scrie. După aceea se uită în jur. Oamenii treceau grăbiţi pe lîngă el. Erau mai mulţi ceferişti, cîţiva ţărani cu păsări în nişte coşuri şi femei cu copii. Ceru un ţap de bere unui chelner indolent. Bău în silă. Nu-i era foame. Mai mult simţea nevoia să doarmă timp îndelungat, fără să se gîndească la nimic.

Mai citi o dată foaia de drum și se uită prin ușa deschisă la ceasul de pe peron. Se făcuse opt și jumătate. Peste 15 minute sosea trenul. Se ridică, își luă lădița și ieși pe peronul pustiu, sub copertina de lemn. Un felinar arunca dîre galbene pe pietrele mîncate. Deasupra șinelor cădea o burniță rece.

Peste trei ore coborî dintr-un tren local, o garnitură scîrțîitoare, cu patru vagoane de clasa a III-a, pe alt peron pustiu.

Era aproape de miezul nopții. Ușa sălii de mișcare dată de perete, lăsa să se vadă o încăpere cu pereții acoperiți de hărți. Șeful stației vorbea cu cineva la telefon, și dintr-o încăpere mică, alăturată, se auzea zgomotul telegrafului feroviar, atît de cunoscut. În stație se oprise un tren lung de călători, venind dinspre Sibiu sau din spre București. Pe acoperișurile vagoanelor se înghesuia o mulțime neagră, nedeslușită sub noaptea ploioasă. Se auzeau cîntece și strigăte. Pe peron răsunau bocanci soldățești. „Concentrați, mereu alți concentrați", gîndi Mareș. Toate astea n-aveau cum să se termine bine.

Străbătu sala de așteptare, o sală îngustă, cu tavanul jos, rece și plină de praf, cu geamurile sparte. Pe ciment, dormeau cu boccelele sub cap niște țărani gălbejiți, cu niște căciuli înfundate pe urechi. Aerul era de nerespirat. Trecu un ceferist pe care-l opri, întrebîndu-l unde este Depoul. Așa cum bănuise, trebuia să se întoarcă. Traversă cîteva linii. Pe tălpi i se prindea o zgură umedă și grea ca plumbul. Se auzea scurgerea unei pompe de apă și răsuflarea unei locomotive care lepăda aburii. La intrarea în stație rămăsese trenul cu care sosise ; patru vagoane fără geamuri, ca niște ochi morți. În lucirea îndepărtată a felinarelor gării se vedeau cîteva umbre alergînd sub ploaia rece spre cabinele

acarilor. Ajunse în fața intrării Depoului, lăsînd în urmă peronul pustiu.

Dinăuntrul halei se simțea mirosul cunoscut de uleiuri. Căutase biroul șefului de serviciu, o încăpere luminată de o lampă cu carbid. La o masă scrijelată cu briceagul sta un bărbat tînăr, cu chipul spelb.

— Bună seara, spuse. Sînt mecanicul Gheorghe Mareș. Am fost repartizat la dumneavoastră.

Și-i întinse hîrtiile.

Necunoscutul i le luase leneș, privindu-l absent.

— Bine, bine, vii de la Craiova. Trebuie să treci mîine să facem toate formele.

— Eu unde aș putea găsi un loc de dormit ?

— Stația are un cămin. Pat nu găsești. Doar dacă moare cineva...

Omul căscă plictisit, se întinse pe scaunul pe care ședea și adăugă rar, fără să-l privească : N-ai decît să mergi la hotel.

— Ce hotel ?

— Ei, avem un hotel. Aici ceferiștii pot să închirieze cîteva camere. Prețul e același ca și la cămin. Diferența o suportă *Calea ferată,* nu te privește pe dumneata. De altfel, eu cred că e mai bine la hotel. La Cămin sînt familiști, copii, te scoală de la 5. E o hărmălaie de-ți iei lumea în cap, eu acolo stau...

Mareș își strînse actele, salută cu mîna la șapcă și ieși.

Trecu din nou peste șinele umezite, strălucind mort în noaptea de toamnă, și privi linia neagră a unor plopi drepți și înalți ca niște sfeșnice din spatele stației.

Traversă sala de așteptare, ocolind trupurile celor adormiți, și ieși într-o piață luminată numai de un felinar. Sub firmele cîtorva prăvălii ardeau lămpi cu acetilenă. Două sau trei birje cu cai jigăriți așteptau în ploaia subțire, clienți

care nu mai soseau. I se făcuse foame şi intrase într-un birt, cu uşile închise pe jumătate. Ceru o porţie mare de brînză şi o bucată de pîine. Era ostenit şi ar fi vrut să ajungă mai repede la hotel, să se întindă pe un pat. Plătise şi după ce mîncase se ridicase urmărit de privirile curioase ale cîrciumarului.

Cam la o sută de metri de gară, mergînd pe o uliţă plină de băltoace, se afla o clădire răpănoasă cu două etaje. În faţa intrării — un gang pătrat, mirosind a urină — ardea un Petromax, luminînd firma scrisă cu litere negre: *Hotel Crizantema.* Ajunse în dreptul unei uşi abia vopsite cu baiţ. Urcă trei trepte şi se trezi în faţa unei femei grase, îmbrăcată într-o rochie scurtă, albastră.

— Bună seara, zise, privind loja pustie în care se afla numai o canapea îngustă şi un tablou cu chei.

— Bună seara. Domnu' ?

Clipea mărunt cu nişte ochi rîzători şi şireţi.

— Aş dori o cameră. Sînt trimes de la Depou...

Femeia îi spuse că are o cameră la etajul întîi. Trebuia numai să plătească ceva înainte şi pe urmă se vor socoti. Mecanicul aşează o hîrtie în palma portăresei care îl conduse pe nişte scări neluminate. Tot hotelul mirosea a şobolani.

Sus, la etaj, în capătul coridorului ardea o lampă cu lumina mică. Pe podelele roşii, vopsite de multă vreme, era întins un covor roş. Dincolo de uşile odăilor nu se auzea nici un zgomot. Prin unghere chiţcăiau şoarecii. Portăreasa luase lampa din cui şi îi deschise. Mareş intră într-o încăpere de trei metri pe trei, cu tavanul înalt şi spart într-o parte. În încăpere nu se afla decît un pat de campanie, cu o saltea de paie şi un cearşaf ce nu mai fusese spălat de mult. Peste el, abia acoperindu-l într-o parte, o pătură verde, decolorată. Într-un colţ, un lavabou gălbui pe

care se găseau un lighean de tablă şi două căni albe. Lîngă fereastra ce dădea spre uliţa plină de băltoace, o masă cu o pînză albastră ca scrobeala. Pe ea : o vază şi o scrumieră de metal ieftin. Mecanicul se plimbă în jurul odăii, privind la lucrurile din jur. Era bine. Femeia rămăsese în uşă cu lampa în mînă.

— Vă place ?

— Merge.

Mareş clătină vaza în mînă. Înăuntru se auzi clipocitul apei coclite, uitate acolo de cine ştie cînd. Se aşeză pe unul din scaunele şubrede de lîngă masă şi privi soba de teracotă, afumată şi ciocnită. Lîngă uşiţa de fier, cineva uitase o oală de noapte. Hainele, pentru cine ar fi avut mai multe, se puteau aşeza într-un şifonier cu uşi duble, acoperite de oglinzi de pe care se luase nitratul de argint.

Îşi dădu seama că nu oferise femeii un bacşiş. Căută prin buzunare şi cînd găsi banii îi întinse, spunîndu-i că vrea să fie trezit a doua zi foarte de dimineaţă. Portăreasa mulţumi, agăţă lampa într-un cui şi spuse :

— Seara pînă la 11, avem electrică. Mai tîrziu, lampa asta. Gazul costă...

— Bine, bine...

Cînd rămase singur îşi aruncă raglanul pe spatele unui scaun şi se dezbrăcă încet, cu gesturi leneşe. În definitiv, niciodată nu locuise într-un palat. Cu puţină curăţenie...

Cînd eşti obosit, însă, somnul nu vine. Totdeauna adormea greu cînd schimba patul. Aţipise de cîteva ori şi se trezise pe neaşteptate, zbătîndu-se, luptînd parcă cu cineva. În odaia rece, mirosind a mucegai şi a aer stătut, bătea prin fereastră lumina piezişă a unui felinar. Se întoarse de cîteva ori, pe-o parte şi pe alta, vru să

nu se mai gîndească la nimic, dar nu reuşi. Şuieră o sirenă de locomotivă. Putea să fie 2 sau 3 noaptea. Nu se mai auzea nimic decît ţîrîiala apei pe un trotuar şi zuruitul unui burlan de tablă...

În primăvara lui '33, o primăvară rece, îngheţată, tot aşa răsuna un burlan la Jilava. Un gang întunecos şi umed, un birou părăsit, formele făcute cu indiferenţă de un militar fără grade, cu vocea uscată, slab şi tuberculos. Actele ! Haine de prisos n-avea ! Gheorghe Mareş, de 20 de ani, a devenit un număr numai. Numărul 5731. De ce se dau numere atît de mari ? Paşii sentinelelor pe piatra îngheţată. Martie. Plouă şi ninge. Curtea îngustă. Şanţul de 7 metri înălţime, apoi uşile grele de fier, reduitul. O încăpere vastă adăpostea 80 de soldaţi. Singur în toată această singurătate. Se aude numai un burlan spart şi apa căzînd. E frig. Tremuri. Porţia de lemne pentru o zi : o mînă de crengi verzi de salcîm care atîrnă cel mult 3—4 kilograme. Se dîrdîie bine aici. E îmbrăcat într-un palton subţire. Pe dedesubt are o flanelă ruptă în coate. L-au bătut, l-au interogat, l-au judecat, şi pe el şi pe alţii. 5 ani condamnare pentru *rebeliune* împotriva statului...

Orele trec greu. Ai dormi şi nu poţi. Nişte ciocăniturі în zid. Te apropii. Dincolo, într-o celulă alăturată, alt om singur. Loviturile se repetă. Au o anumită frecvenţă. A auzit despre asta. Literele alfabetului se împart în mai multe grupe. O lovitură, pauză, apoi încă una — pauză. O lovitură, pauză, alte două — pauză. O lovitură — pauză, alte trei. Grupa întîia, primele litere : ABC, simplu. Ascultă şi repetă. La început nu prea se înţeleg, se încurcă. Uite ce repede trece acum

timpul ! Primul cuvînt... *C-i-n-e e-ş-t-i ?* Tăcere. Cine sînt ? Ce pot să spun acestui om ? Sînt *unul de la Griviţa.* Asta pot să spun. Dar cine întreabă ? Iar se încurcă. Uită grupele. Bătăile sînt rare. Celălalt are răbdare. A trecut prima zi. Ciocănituri repezi : *P-e m-î-i-n-e...*

Ce bucurie să ştii că nu eşti singur, că oriunde omul trebuie să lupte pentru ca să aibă conştiinţa că există. Cîteva ciocănituri într-un zid gros de aproape 2 metri, ca un ecou înfundat. Alfabetul zgomotelor. Dincolo e cineva care-ţi vorbeşte, cineva care te întreabă cine eşti. Nu mai simţi nici o oboseală. Totul este atît de simplu. Dorinţa de a trăi, nu o poţi ucide în om.

Apa continuă să cadă pe o suprafaţă tare. Monoton, exasperant. Ai dormi, nu reuşeşti. E frig. Strîngi mai bine hainele pe tine. Încăperea pustie te apasă, te striveşte. Umbli puţin. Umezeala asta ucigaşe. Peste un an sau doi, ai s-o simţi pînă la oase.

Apoi zilele se scurg. Primul contact cu ceilalţi, în curte, la plimbarea de o jumătate de oră. Nici n-ai bănuit cît de ascuţit este auzul omului. Se vorbeşte prin semne. Începe gospodărirea. Dintr-o lingură, adică din coada ei, se poate face foarte bine un cuţit. A mai venit cineva în celulă, un om ursuz care nu vrea să spună nimic. Ştie numai să desfacă un băţ de chibrituri în patru sau cinci aşchii subţiri cu care aprinde focul. Ăsta a mai fost la puşcărie, are şcoală. Adună fiecare surcică şi o foloseşte. E înalt de peste 2 metri şi trebuie să fi cîntărit cam o sută de kilograme. Acum a slăbit. Sub bărbie îi atîrnă pieile. Cînd i se dă bucata de mămăligă mucegăită ştie să nu piardă nici o bucăţică. Îşi înfrînează lăcomia, se uită la el. Mareş îi întinde cîteodată ciorba. El nu-i prea mîncăcios. Omul refuză la început, apoi primeşte. După un timp vorbeşte. A fost tăbă-

car. Atît. Cînd aude că e grevist se mai înseninează. Comunist ? Ce să răspundă ? Aşa tînăr ? se miră celălalt. Şi eu am lipit manifeste. M-a întrebat comisarul : — Cu cine ai lipit afişele ? — Cu pensula... Rîde gros, încîntat ca de o glumă spusă de altul. Au obosit vreo cinci pînă m-au bătut bine. Uită-te la mine...

Cum îl chema ? Cum îl chema ? Mocuţă Ştefan, parcă... Era ruşinos ca o fată mare. Hîrdăul din mijlocul încăperii îl scotea din sărite. Ar fi vrut să-l ascundă undeva, dar n-avea unde... A fost bine cît au stat împreună. Pe urmă i-au mutat pe amîndoi. Unul într-o parte, altul în alta. Se vedeau foarte rar, prin curte, îşi făceau semne pe ascuns...

Altă celulă. Numărul arestaţilor crescuse. Dormeau cîte 25 pe nişte paturi comune. Aerul era înăbuşitor, ardea. Venise vara, prima vară în Jilava. Se juca şah cu nişte piese mici de pîine întărită şi începuseră primele lecţii. Frumoase nopţi cu discuţii lungi. Sentinelele băteau zadarnic în uşile grele. Se formase repede acea solidaritate pe care n-o putea clinti nimic. Nici măcar cele şase luni de izolare în celula cu ciment umezit în permanenţă unde dormise în picioare, numai ca să nu se îmbolnăvească.

Dar, singurătatea deplină, întunericul veşnic, bîţbîiala în spaţiul necunoscut te roade încet, încît îţi slăbeşte nervii. Pînă şi bătaia e mai bună. Tăcerea ucide. Îţi ţiuie urechile, vrei să cînţi şi nu-ţi vine pentru că ţi se pare ciudat şi caraghios, dar simţi nevoia să auzi după multă vreme o voce omenească şi o asculţi pe a ta, ca pe a unui străin. Ce spui ? O frază stupidă : E vară. Afară e cald. Îţi vine să rîzi şi să-ţi plîngi de milă. Dacă te-aude cineva ? Aici nu te poate auzi nimeni. Urmează nişte cuvinte desperecheate : Rucăr, Valentina Ionescu, nenea Dobre — *nunţi-botezuri,*

unchiul Manole. Pe urmă spui o poezie învăţată în şcoala primară. Dar ce-o să faci mîine ? Mîine ce ai să mai spui ? Repeţi o lecţie de geografie : *Teritoriul Australiei măsoară...* Îţi aduci aminte de Depou, de Ina, de o noapte cînd lipeai afişe. Unul chiar pe poarta Siguranţei... Ai renunţat să mai vorbeşti tare. Te întorci în tăcerea-ţi proprie. Ai dormi, nu ştii cît e ceasul. Sub tălpile sparte ale pantofilor gîlgîie apa. La început a fost greu să te obişnuieşti să dormi în picioare, rezemat puţin de uşa de lemn a celulei fără lumină. Aici, e totul izolat. La prînz şi seara doar paşii gardienilor care-ţi întind prin deschizătura îngustă mîncarea. Nu ţi-e foame. Cîte zile au trecut ? Cineva te-a întrebat odată : — Nu ţi-e frică ? — De ce să-mi fie frică ? O voce omenească. Dar cîtă recunoştinţă merita paznicul acela ! Cădere în somn, ca acuma...

După ani de zile mai ai încă impresia că te prăbuşeşti. Că muşchii picioarelor au obosit. Şi nu trebuie să te prăbuşeşti în băltoaca rece, pe ciment, pentru că altfel te cureţi, şi n-ai nici un chef să te cureţi. 5 ani trec repede !

Confruntarea scurtă cu comandantul închisorii. Are în mînă trei sau patru plicuri. Poate nişte rînduri de la Ina. — Le vrei ? Nu întinzi mîna. — Ceea ce îi scoate din sărite pe călăi este demnitatea celui condamnat. — Ar vrea să te vadă umilit, cerînd. Îşi dă seama că nu te-a clătinat. Nu-i nimic, mai are răbdare. Rupe încet plicurile. Cîteodată îţi vine să crezi că fiarele pădurii sînt mai puţin crude decît acest ofiţer cu dinţi sănătoşi care aruncă hîrtiile într-un coş de paie. Nu-i nimic...

Întoarcerea iar în întunericul dens, apăsător ca o materie chimică ce-ţi intră în pori. O să treacă şi asta.

Mai tîrziu, în al doilea an al Jîlavei. Discuţii cu sentinelele de pe reduit, nişte ţărani care ascultau vorbele tale. „O să luăm pămîntul şi o să-l împărţim..." „Cui ?" „Săracilor..." „Nu scoate nimeni sărăcia din ţara asta..." E o voce de flăcău care a păzit vacile şi l-au luat la oştire. Îngînă după aceea cîntece ciobăneşti şi se preface că a pierdut o ţigară. Alţii sînt mai ai dracului. Te ceartă : „Nu v-astîmpăraţi nici aici, bolşevicilor ! Glonţul o să vă mănînce ! Dacă te raportez ?" „Raportează"... Nu raportează. Pleacă mai încolo. Mareş îi aude paşii în iarba grasă. Se duce vara. Dinspre cîmpul secerat vine mirosul răscolitor al fînului. Sentinela cîntă ostăşeşte. *Număru unuuuuu, biiiine. Număruul doi, biiiiiinnnnneeee !* Cer de august, cu stele mărunte, îndepărtate. Pămîntul se rostogoleşte încet undeva, în haos. Acum întoarcem spatele soarelui. Să ne pregătim de iarnă. A primit un pachet de la maică-sa. O flanelă călduroasă, bună. Nici un rînd de la Ina. Fata are dreptate. Scrisorile se citesc. Nu e conspirativ. Dar măcar un salut, în josul paginii. Ar fi putut spune : *verişoara ta îţi trimite multă sănătate...* M-a uitat ? Nu-i nimic, n-o să piară pămîntul din cauza asta...

A venit toamna. Plouă în fiecare zi. E din ce în ce mai frig. Lucrează într-un atelier mare cu mai mulţi oameni. Stă cam deoparte. Oamenii se întreabă ce-i cu tine ? Între deţinuţi sînt şi spioni ai direcţiei închisorii.

Unul Krossner, bolnav de plămîni, a căpătat o plapumă. Toată lumea se miră. Ce i-a găsit pe călăi ? După două zile, bolnavul este lăsat fără ea. Dîrdîie. Cineva i-a împrumutat pătura lui. E prea tîrziu, are febră, o să se cureţe. A mers la baie şi a răcit. Ce ciudate trupuri au deţinuţii ! O dată pe lună, baie comună. Nişte schelete vii,

palide, fără bărbăţie, trupuri asudate, par nişte copii care se joacă. Se bat cu palmele pe spate şi rîd sub şuvoaiele de apă fierbinte. Nici o baie nu poate fi mai bună decît aceasta, simţi că trăieşti, învii...

— Domnu'! deşteptarea! E 5 jumătate!

Portăreasa bocăne cu nişte galenţi pe coridor. În odaie e încă întuneric. Afară plouă.

V

SE TREZISE aproape de miezul nopţii la şuieratul ascuţit şi îndepărtat al unei sirene de locomotivă. Afară era lună şi căzuse prima zăpadă, un strat de ninsoare, îngheţînd lent. În odaia plină de praf, mirosea a mucegai. Era frig şi degeaba îşi trecuse pătura pe sub el. Amorţise. Se răsucise de cîteva ori pe perna tare, încercînd să adoarmă din nou, dar nu reuşise. Lumina albă a zăpezii de pe acoperişul vecin strălucea orbitor în bătaia lunii. Ar fi trebuit să aşeze ceva pe geamurile fără perdele dar nu avea ce, şi ca s-o scoale pe portăreasă la ora aceea tîrzie din noapte, nu se putea. După cîteva încercări zadarnice de a aţipi, se ridicase din pat şi căutase grămada de lemne aşezată lîngă vechea sobă de teracotă încercînd să reaprindă focul. Avea lemne destule pentru că stătea mai mult în Depou, dor-

mind în camera aceasta de hotel doar de trei ori pe săptămînă. Portăreasa părea foarte mulţumită că putea să facă economie şi nu mai era obligată să care pe scări grămezile de buturugi, aşa încît, atunci cînd venea de la vreun drum, Mareş aprindea nişte focuri straşnice.

În seara aceea se întorsese de la staţie devreme. Era pe la sfîrşitul lui noiembrie. Toată ziua plouase, o ploaie rece, păcătoasă, apăsătoare, o ploaie care te scotea din sărite. Mecanicul terminase treaba pe la şapte. Era ostenit, frînt. Spusese bună seara celorlalţi ceferişti şi plecase după ce unul dintre ei încercase să-l facă să intre în cîrciuma gării, fără să reuşească. Era şi puţin bolnav. Îl dureau oasele. Timpul ăsta îl făcea să simtă totdeauna tăietura surdă a reumatismului. Străbătuse drumul plin de noroi, ocolind băltoacele şi ajunsese în faţa intrării hotelului. Madama sta în cuşca ei de lemn tot în rochia albastră, numai cu o flanelă de lînă groasă pe umeri. În seara aceea avea chef de vorbă. Îi întinsese cheia neagră şi rece şi spusese trăgînd din ţigară :

— Păcătoasă vreme...

Mareş se grăbea. Ar fi vrut să ajungă mai repede sus, să-şi lepede raglanul umezit şi să adoarmă după ce va aprinde focul. Femeia îi întinse un plic alb.

— O scrisoare. De la nevastă ? întrebase cu o curiozitate pe care nu şi-o putea învinge.

— Nu, nu sînt însurat.

— A...

Chipul ei gras, cu încreţituri mici sub ochi se întinse o clipă. Mîngîia o pisică şi se vedea bine că vremea chinuitoare o plictisea. În odaia portăresei era cald. Mareş desfăcu plicul şi citi în tăcere. Maică-sa îl înştiinţa că a primit carta poştală trimisă şi că un prieten de-al lui trecuse pe acasă pe la ei, dorind să ştie ce face. Ăsta trebuie să fie Dumitrana sau nenea Dobre. Nu le scrisese pînă

atunci și era mai bine să comunice tot prin maică-sa.

— Ceva plăcut ? întrebase portăreasa gata să lege cît de cît o vorbă cu el.

— Nu tocmai.

— Mi se păruse că ai rîs.

— Fac haz de necaz.

Nu mai avea ce să-i spuie. Ea îl opri totuși în ușă.

— Nu ți-e urît singur ? întrebase cu glas vinovat, lăsînd ochii în jos.

— Nu, nu mi-e urît.

— Dacă, cumva... să știți că eu cunosc niște fete amabile...

Avea o voce de proxenetă. Mareș îi văzu mîinile grase și albe în care ținea pisica, abia mîngîind-o.

— Nu-i nevoie. Bună seara...

Și plecase fără să trîntească ușa, așa cum voise să facă cu o secundă înainte. „Drept ce mă ia !", își spusese urcînd scările neluminate. Știa că în apropiere se găsește o cîrciumă păcătoasă unde se întîlneau mai ales sîmbătă seara cei cîțiva funcționari necăsătoriți ai primăriei și vreo doi bătrîni cu bani, gata oricînd de o petrecere, dar nu fusese niciodată acolo.

Deschise ușa, privi încăperea rece și lucrurile din jur. De cîteva ori se gîndise că ar fi trebuit să se însoare. Și tatăl său se însurase de tînăr. Aprinse focul și ascultă cîtva timp ploaia de afară. Soba făcea fum. Deschise ferestrele. Începuse să ningă. Ploaia rece și dușmănoasă se transformase într-o cădere de fulgi albi, rotitori. Se dezbrăcă încet, privind în oglinzile mîncate de vechime și umezeală. Portăreasa avea dreptate. Era prea singur, ar fi trebuit să-și caute o femeie. Adormi după aceea și se trezi peste două sau trei ceasuri, simțindu-și trupul înțepenit de frig și ochii iritați de lumina verde de afară, a lunii. Încercase să adoarmă numaidecît fără să reușească. Își căută după aceea

pachetul de țigări și-l găsi gol. Înjură, ridicîndu-se din pat și răsucind comutatorul. Lumina nu se aprinse, așa cum se aștepta. „Trebuie să fie trecut de unsprezece", gîndise. La unsprezece, uzina electrică stingea luminile. De aceea la intrarea hotelului ardea noaptea un Petromax și nu un bec, ca și în cabina portăresei de altfel. Aprinse un chibrit. Lîngă sobă avea hîrtii cu cenușă, stropite cu gaz, pregătite dinainte de portăreasă. Focul se aprinse în curînd. Ar fi vrut să citească, dar renunță. Îi trebuiau țigări și ele nu se găseau decît la bufetul gării care se închidea cîteodată și după miezul nopții. Trebuia să se îmbrace și să iasă afară. Stătu nehotărît cam un sfert de ceas și în cele din urmă, dîndu-și seama că dacă nu va trage un fum de țigară, n-o să reușească să adoarmă nici pînă la ziuă, se hotărî să se îmbrace. Nu trebuie să aprindă nici măcar un chibrit pentru că reflexele verzui ale acoperișurilor din jur, pline de zăpadă, învăluiau camera într-o lumină ciudată. Mareș coborî scările și ieși în drumul înghețat. Băltoacele prinseseră coajă. Era o noapte rece, frumoasă, senină, înaltă, cu cer albăstrui, cu o lună metalică, îndepărtată. Nu se întîlni cu nimeni. De la gară se auzeau șuierăturile scurte ale locomotivelor și un sunet trist de armonică. Intră în sala de așteptare, privi în treacăt mulțimea de țărani aținiți și ieși pe peron. Trenul de unsprezece plecase. Liniile erau pustii. Ușa bufetului lăsa o dîră galbenă așternută pe pietrele alunecoase ale peronului, cu urme de zăpadă spulberată, sticlind ca sarea. Dincolo de șinele de fier, cădeau umbrele prelugi, negre și nemișcate ale unor plopi. Mecanicul intră, dădu bună seara și ceru un pachet de țigări. Înăuntru se aflau trei oameni la o masă acoperită cu sticle de vin golite. Plăti și ieși. În clipa aceea auzi distinct sunetul unor palme căzînd pe un obraz. Privi peronul încărcat și văzu o femeie, gata-gata să se prăbușească, lovită cu sete de un bărbat îmbrăcat în-

tr-un pardesiu cenuşiu. Necunoscuta nu plîngea, primea palmele fără nici un cuvînt, abia ţinîndu-se pe picioare. Mareş fu numaidecît lîngă cei doi şi-l opri pe bărbat cu o smucitură a braţului.

— Hei, unde te trezeşti ?

Îi văzu chipul schimonosit de furie şi simţi nevoia să-l plesnească de cîteva ori. Necunoscutul se întoarse surprins spre el, întrebîndu-l cu o mînie ce creştea cu fiecare cuvînt rostit :

— Dar tu cine mai eşti ?

Mirosea a alcool şi se clătina puţin. Femeia speriată, rămăsese într-o parte, ţinîndu-şi obrajii cu palmele amîndouă.

— De ce-o baţi ? întrebă mecanicul.

— Ce te priveşte ?

În clipa următoare, Mareş îi trînti un pumn drept în obraz. Necunoscutul se răsturnă ca un sac, căzînd dincolo de bordura peronului. Mecanicul se uită în lungul şinelor aşteptînd să vină cineva, dar nu auzea decît scurgerea apei la pompa de aprovizionare a staţiei. Celălalt nu se ridicase. Mareş îl culese de pe jos şi-l privi mai bine. Era un om de aproape 40 de ani, livid, răsuflînd greu, ameţit încă de lovitură. Pălăria îi căzuse alături, între şinele de metal şi pe pardesiul de stofă i se aşternuse o dîră de cărbune de o formă nelămurită. Îl aşeză lîngă un stîlp al peronului şi se întoarse către femeie.

— De ce te bătea ? întrebă.

Ea ridică ochii. Avea o privire rătăcită şi obrazul răvăşit. Mirosea a alcool şi părul umezit îi căzuse pe ochi. Pe cap purta un basc, strîmbat puţin, prins cu un ac lung, terminat cu o perlă falsă. Îşi strîngea haina de ploaie, neîncheiată, o haină străvezie de celofan sau de altceva străveziu şi lucitor, un veşmînt nepotrivit parcă pentru vremea asta cu zăpadă şi puţin ger. Poate căzuse şi se rănise pentru că avea sub genunchiul drept o pată mare, întunecată : sînge sau zgură. Nu-i răspunsese încă.

îl privea ca și cînd atunci s-ar fi trezit dintr-o lungă ameţeală.

— Cine eşti ? întrebă în neştire.

Mareş se întoarse spre bărbatul necunoscut. Acesta se lăsase uşurel pe vine lîngă stîlp şi adormise. Sforăia cu gura întredeschisă, împăcat. Femeia rîse dintr-odată, cu poftă, trivial.

— Ia te uită la el ! A adormit... se miră cu puţină teamă. Ce mă fac ?

Mareş vru să-i întoarcă spatele şi să plece. La urma urmelor, ce-l privea pe el soarta acestor beţivani ? Îi părea rău că nu se stăpînise cînd o văzuse pe femeie primind palme. Vru să plece. Ea îi ghici intenţia şi într-o clipă fu alături, rezemîndu-se cu tot trupul de umărul său :

— Stai, să nu pleci, să nu mă laşi singură !

O privise mirat.

— Ce-i cu dumneata ? De ce să nu te las singură ?

— Dacă se trezeşte, este în stare să mă omoare...

— De ce să te omoare ?

— E gelos. Nu mă lasă singură...

— Unde stai ?

— Ce-ţi pasă ?!

Avea o privire rătăcită, imprecisă.

— Cum, ce-mi pasă ? Doar n-am să te păzesc aici toată noaptea ! N-ai o casă ? Eşti măritată cu el ?

— Nu.

— Unde locuieşti ?

— Unde sîntem aici ? Cum îi spune acestei gări? M-a urcat în tren şi m-a silit să cobor cu el.

În clipa aceea Mareş simţi nevoia s-o înjure. Se smuci brusc şi-i întoarse spatele. Necunoscuta îl urmă cu paşi repezi.

— Stai, stai ! Du-mă undeva...

— Unde să te duc ?

— Oriunde, numai să nu rămîn singură. Nu cunosc pe nimeni.

— Haide la şeful staţiei. O să dormi pe o bancă şi mîine pleci unde vezi cu ochii.

Femeia îl privi curios.

— Ai o ţigare ? întrebă.

— Poftim !

Îi întinse pachetul nedesfăcut. Necunoscuta avea degete lungi şi o mînă îngrijită. Bărbatul se mai uită o clipă la hainele nepotrivite pentru anotimpul răcoros. Îşi luă o ţigare şi el aprinse un chibrit. Îi văzu faţa palidă, frumoasă.

— Mulţumesc, spuse ea cu o urmă de cochetărie. De ce nu mă iei cu dumneata ?

Mareş rîse încet.

— Şi cu omul ăsta ce faci ?

— Îl las aici, ducă-se dracului, e un porc. M-am săturat de el. O să mă caute ce-o să mă caute şi pe urmă o să se urce într-un tren după ce o să se îmbete iar.

— Trăieşti cu el ? întrebă repede mecanicul fără să se gîndească de ce o făcuse.

— Am trăit o vreme. L-am lăsat. Pe urmă iar a venit după mine şi m-a luat. Pe drum, aici, mi-am dat seama că nu mai merge...

Mareş îl privi. Bărbatul străin dormea liniştit rezemat de stîlpul metalic al peronului. Se gîndi că o să îngheţe de frig dacă îl lasă acolo. Vru să se apropie să-l trezească. Femeia îl opri.

— Nu, nu-l scula. Du-mă undeva să nu dea de mine.

— Unde, acum noaptea ?

— Nu-i vreun hotel pe aici ?

— Este, dar e cam tîrziu...

— Nu-i nimic, am bani, pot să-i dau un bacşiş portarului...

— E o femeie.

— Cu atît mai bine, n-o să mă lase să dorm afară...

— Dacă te găseşte ?

— Cine ?

— Omul ăsta.

— Pînă mîine dimineaţă o să uite ce-a fost cu el. E decavat. Bea prea mult. O să creadă că am plecat cu un tren de noapte. Trece vreun tren noaptea pe aici ?

— Abia peste patru ore.

— Cu atît mai bine. O să întrebe şi o să creadă că l-am lăsat singur. Du-mă de aici...

Ar trebui să mergem la poliţie.

Femeia rîse sfidător, cu obrăznicie.

— Am acte, nu mă tem de poliţie. Dacă vrei n-ai decît să mă duci la poliţie.

Mareş îi spuse să-l urmeze şi ieşiră în piaţa goală. Avu o clipă de ezitare. Poate totuşi ar fi fost bine s-o trimeată la comisariatul din apropiere în faţa căruia ardea un Petromax, dar o laşitate de bărbat singur, curiozitatea şi poate şi altceva încă nelămurit îl făcu să o lase să-l aştepte puţin şi să spună unui ceferist care tocmai trecea pe lîngă el :

— Vezi că a adormit un beţiv pe peron, ai grijă de el să nu îngheţe. Poate îl conduci în sala de aşteptare.

Acesta îl privi mirat cîteva clipe şi cînd dădu cu ochii şi de umbra nelămurită a femeii, aşteptînd alături, salută înţelegător cu mîna la şapcă :

— Bine, s-a făcut !

Merseră cîtva timp în tăcere unul lîngă celălalt. Mareş îi văzu iar faţa luminată de lună : un chip rece şi tînăr, străin şi indiferent, cu o răutate abia ascunsă sub zîmbetul absent, şi o clipă o duşmăni.

— Cum te cheamă ? o întrebă aproape răstit.

— Marta.

Pînă la intrarea hotelului nu mai spuseră nimic. În cabina portăresei era întuneric. Femeia se culca devreme lăsînd uşa de la intrare deschisă. Pînă în zori, la cinci, nu sosea nici un tren. Locatarii hotelului aveau fiecare cheile lor, aşa că nu trebuia să se mai trezească. Dacă ar fi venit cineva pe neaşteptate, aşa cum se întîmpla acum, ar fi auzit.

Mareş se mai uită o dată la necunoscuta de lîngă el, ezitînd. Trebuia totuşi s-o scoale pe portăreasă.

— Nu-i nimeni aici ? Unde ţi-e portăreasa dumitale ? întrebă femeia.

— Doarme. O să se bucure că i-am mai adus un muşteriu la ora asta.

Urcă cele cîteva trepte şi ciocăni la uşă. Madama avea un somn uşor.

— Cine e ?

— Vino puţin, spuse Mareş. E cineva care nu are unde să doarmă.

Şi cînd o auzi ridicîndu-se şi îmbrăcîndu-se se întoarse spre necunoscută, spunîndu-i sec, cu plictiseală :

— Noapte bună. O să vă descurcaţi amîndouă. Mă duc să mă culc.

Femeia nu-i răspunse. Se aşezase pe scaun. Mecanicul plecă înjurînd în gînd. Portăreasa intrase, se uitase la amîndoi şi clipise cu înţeles către Mareş, ca şi cînd ar fi vrut să-i spună : „Ce-ţi ziceam eu ! Îţi trebuie o femeie..."

Ajuns sus, mecanicul se dezbrăcă încet, obosit dintr-o dată. Focul ardea în soba cea veche. Mai aruncă un lemn prin uşiţa ruginită de metal şi se întinse pe pat, fumînd în tăcere, aducîndu-şi abia atunci aminte că pentru ţigara aceea de tutun ieftin coborîse. După cîteva minute o auzi pe portăreasă descuind o uşă de lîngă camera lui. Necunoscuta întreba :

— Apă aveţi ? Trebuie să mă spăl...

Madama bombăni ceva, plecă şi se întoarse şi după aceea răsună clinchetul comutatorului de porţelan, apoi o exclamaţie de necaz. Pereţii subţiri amplificau zgomotele de alături. „Uite ce-mi trebuia !" mîrîise Mareş, „n-am să dorm toată noaptea din pricina nebunei ăsteia !" Portăreasa spunea tare :

— Lumina nu mai arde şi altă lampă n-avem. Dezbracă-te şi dumneata pe întuneric. De altfel, afară e lumină ca ziua...

Urmă un şuşotit neînţeles şi iar uşa trîntită şi paşii tîrşiţi ai femeii mai bătrîne care cobora scările, ducîndu-se să se culce. Apoi un răstimp de tăcere. Nu se auzi decît pîlpîitul focului. Mareş stinse ţigara şi vru s-adoarmă. Dincolo, prin peretele subţire, se auzea clipocit de apă turnată în lighian şi bufnetul ei cînd cădea pe podele. Aţipi în două rînduri, ascultă trezindu-se brusc, tăcerea grea a hotelului şi mult mai tîrziu, cînd lumina verde a lunii se stinsese puţin, devenind violetă, o lumină bolnavă care murdărea acoperişurile albe, auzi o bătaie în uşă. Mecanicul întrebă răguşit cine e. Auzi glasul femeii, cunoscut acum, un glas ce se ruga :

— N-ai o ţigare ?

Şi uşa se deschise încet, pentru că el n-o încuiase, şi înăuntru intră Marta, de data aceasta numai într-o rochie scurtă, de stofă, abia acoperindu-i genunchii. Picioarele i se vedeau albe în bătaia lunii, cu o rană rotundă sub rotula stîngă. Era desculţă. Se opri în prag şi căută să-l vadă în lumina tulbure.

— De ce nu laşi lumea să doarmă ? o certă, şi după aceea căută pachetul de ţigări. Poftim !

I-l aruncase şi femeia, surprinsă, îl scăpă pe podele. Acum avea părul răsucit la ceafă, strîns cu un pieptene. Numai ochii, două pete negre, lucitoare, se vedeau pe chipul palid, nelămurit.

— Adormiseşi ?

— Da.

— Îmi pare rău că te-am trezit, dar îmi ardea sufletul de o ţigare.

Vorbea puţin vulgar, cu nepăsare, căutînd parcă să mai întîrzie la el.

— Acum ce mai vrei ? întrebă Mareş iritat pe neaşteptate.

— Nimic. Aici e cald. La mine n-am găsit nici un lemn.

— Portăreasa nu ți-a adus ?

— Nu, a uitat.

— De unde ai știut că stau aici ?

— Mi-a spus ea.

— De-aia nu ți-a adus lemne ? Doar ai să-i plătești.

— Știu eu ?

Părea mirată și bărbatul spuse ostenit :

— Dacă vrei să te încălzești, poți să stai lîngă sobă, dar să nu scoți vreun cuvînt că vreau să adorm. Mîine trebuie să mă scol de dimineață și n-am chef să trăncănesc cu dumneata...

— Bine, se învoi ea, și abia atunci închise ușa în urma ei, apropiindu-se de sobă.

După aceea deschise ușița de metal și privi jarul roșu dinăuntru cu capul aplecat. Avea părul încă umezit, strîns cu un pieptene alb și îngust. Părea obosită și speriată. „O tîrfă care s-a certat cu amantul ei", gîndi. Păcat că-i atît de tînără și fără căpătîi.

Vru să adoarmă, să nu se mai uite la ea, dar sticlirea zăpezii de afară îi obosea ochii.

VI

PE GEAMURI se ridicase o plantă fastuoasă de gheață. Se lumina tulbure undeva în cer, dincolo de noaptea care se subția, pierzîndu-și întunecimea.

Femeia avea un trup mic și rece. Părea slabă, înfometată. Fuma țigară după țigară. Tușea din cînd în cînd, punîndu-și palmele la gură.

— Ce-i cu tine ? o întrebase Mareș, fără curiozitate.

— Ce vrei să știi ?

— Ce faci ? Ce-ai făcut ?

— Nimic, mai nimic. Am învățat puțin, pe urmă am încercat să cînt. Se spune că am o voce frumoasă.

— Artistă ?

— Hm, greu de spus.

— Și bărbatul pe care l-ai lăsat, cine e ?

— Un actor. El vrea să facă din mine o artistă. E o închipuire a lui. Nebun de legat. Dar ce te privește ?

Se ridicase în coate și-l privea.

— Sînt curios.

— Și tu, ce faci ?

— Muncesc aici, la Depou. Sînt mecanic.

— A, da...

— De unde vii ?

— N-am un domiciliu. Omul cu care m-ai văzut umblă prin toată țara. Are o trupă de actori. În seara asta i-a lăsat și a plecat cu mine. Ne-am dat jos aici, pentru că nu mai aveam ce să bem...

— Bei ?

— Cîteodată...

— De ce ?

— Din plictiseală.

Mareș tăcu. Îi simțea pielea rece și un ușor parfum al părului.

— Ești tînără, de ce nu te-apuci de ceva serios ?

— Ce-ai vrea să fac ?

— Să muncești undeva...

— Ușor de zis. Pe urmă, îmi și place viața asta. Schimbi orașele. Astăzi ești aici, mîine în altă parte. Vezi alți oameni.

— Asta merge un timp.

— Cît o merge...

Terminase țigarea și o strivise pe podele.

— Să nu dai foc hotelului.

— Nici o grijă. Spuneai că te scoli devreme. Pleci la slujbă... rîse ușor, încet. Ce caraghios lucru, slujbă...

— Nu e caraghios...

Femeia avea cearcăne. Mareș își spuse că mai putea să întîrzie o jumătate de oră. Pe urmă ea o să se ducă dincolo și cînd s-o întoarce din tură, n-o s-o mai găsească.

— Dacă nu aveai milă de mine, mă găseai înghețată de dimineață.

— Au mulţi milă de tine ?
— Să nu mă crezi una din acelea...
— Ce poate să creadă un bărbat despre o femeie care dă buzna peste el noaptea...
— Adevărat.
— N-ai părinţi ?
— Ba da.
— Şi ce fac ?
— Cine mai ştie ! Nu i-am văzut de mult.
Mareş îi întinse pachetul cu ţigări :
— Mai vrei una ?
— Da.
O prinse. Chibritul scăpără în întuneric, luminînd podelele murdare.
— Fumezi cam mult.
— 35 pe zi.
— Nu e bine, mai ales pentru cineva care cîntă.
— Toată lumea spune aşa, dar cine ascultă ? Tutunul e bun.
Se uită peste el, căutînd parcă ceva.
— N-ai ceva de băut ? Mi s-a făcut sete.
— Apă dacă vrei...
— Nu apă, ceva tare. Vine dimineaţa şi de cîte ori începe o altă zi, mă simt tristă. Spune-mi de ce m-ai primit ?
— Erai foarte nenorocită. Pe urmă, sînt singur...
— Adevărat...
Repeta cuvîntul ăsta şi oboseala îi înmuia glasul.
— Trebuie să pleci dincolo, la tine...
— O să mă duc.
— Peste un sfert de ceas portăreasa o să-mi bată în uşă.
— Nu-i nimic. Şi aşa o să-şi închipuie cine ştie ce...
— No să mă laşi să te iau la goană...
— Nici o grijă. Sînt cumsecade. Dacă vrei, acum mă ridic, dar e atît de cald aici, în pat. Toată viaţa mi-a fost teamă să rămîn singură...
— Cîţi ani ai ?

— 27. Tu ?
— Tot atît.
— Am fost măritată de două ori. Te interesează?
— Bărbaţii te-au lăsat ?
— Da. Primul voia un copil. Mie nu-mi plac copiii...
— Şi al doilea ?
— Al doilea a dispărut într-o zi. M-am trezit cu o înştiinţare mai tîrziu. Murise într-un accident.
— Şi nu făcuseşi nimic pînă atunci ?
— Nu. Am vrut să urmez baletul. Am mers la 16 ani la Bucureşti. Peste un an m-am măritat. De vreo trei ani cînt în trupa omului cu care m-ai văzut.
— Şi se cîştigă ceva din treaba asta ?
— Cîteodată, dar alte ori merge prost.
— Şi ce faceţi ?
— Căutăm să nu ne mai meargă prost. Nu vrei să mă îmbrac ?
— Ba da.
— La cît se dă drumul la lumina electrică aici ?
— La 5 şi jumătate.
— Bine, încearcă dacă merge.

Mareş se ridică şi răsuci comutatorul. Becul de deasupra nu se aprinse. Scăpără un chibrit şi dădu foc fitilului lămpii.

— Credeam că mai dormi puţin.
— Nu mai dorm...
— Eşti singur, nu ai o nevastă, o iubită ?
— Nu sînt căsătorit.
— Atunci pe cineva, de suflet ?

Rîse iar.

— De ce întrebi ?
— Pentru că orice femeie te-ar întreba lucrul ăsta.

Se ridică şi-şi îmbrăcă rochia scurtă. O clipă îşi potrivi părul în oglinda veche. Era desculţă şi părea caraghioasă.

— Stai să-ţi aprind focul. O femeie e mai îndemînatică...

— Nu e nevoie. Mă descurc.

Îi luă lemnele din mînă şi bucata de ziar pe care se afla cenuşe cu gaz, pregătită de portăreasă din timp. Aşeză surcelele cu grijă şi aprinse un chibrit. Femeia îl urmări cu atenţie.

— Unde ai învăţat să faci focul ?

Mecanicul se îmbrăcă fără grabă.

— În închisoare...

— Ai făcut puşcărie ?

— Da.

— Eşti hoţ, ai furat ceva ?

— Puşcăria nu se face numai pentru hoţie...

— Atunci ?

— Lasă, nu-i pentru tine...

— Cum vrei, dacă n-ai chef, nu-mi spune.

— Du-te acum, o să vină portăreasa...

— Bine, mă duc. La revedere.

Se opri în uşă.

— Nu vrei să-ţi fac un ceai ?

— Nu, găsesc ceva de mîncare pe la 10, la cantină.

— Mai ţii minte cum mă cheamă ?

— Parcă Marta, spuneai...

— Chiar aşa, la revedere...

Deschise.

— Dacă mai ai nevoie de ceva, de lemne, mai ia de la mine. Cheia o găseşti jos la portăreasă...

— Bine.

Îi auzi paşii desculţi pe coridor şi se gîndi că ar fi putut să o lase să rămînă aici, tot avea lemne şi era mai cald. Dar pe urmă îşi spuse înspăimîntat că ar putea să mai întîrzie şi s-o găsească la întoarcere, în patul lui.

Se spălă în grabă, îşi şterse faţa cu un prosop şi ieşi. Încuie de două ori, zgomotos. Pe scară se întîlni cu portăreasa care zîmbea nesuferit.

— Bună dimineața, bună dimineața. Ce, așa devreme, ori n-ați dormit ?

Îi trînti cheia în mînă și-i spuse că se întoarce abia peste 48 de ore, cînd vrea să găsească odaia curată. În gang își aduse aminte că uitase patul răscolit și că madama o să ghicească totul. Dădu din umeri înfuriat :

— La dracu, n-am 16 ani...

Și privi cerul de dimineață al zilei de iarnă. Era frig. Ninsoarea abia stîrnită acoperise totul. Gara avea o pălărie pufoasă de zăpadă și plopii suri din spatele ei clincăiau ușor în vînt, lovindu-și crengile înghețate.

VII

TIPOGRAFUL îl aştepta de vreo două ceasuri. Sosise cu un tren de dimineaţă şi găsise repede hotelul. Portăreasa îl întrebase pe cine caută şi cînd auzise numele mecanicului îi întinse cheia.

— Ştie că veniţi. Dacă vreţi, suiţi sus, la camera 14 şi trageţi-i un somn pînă la prînz. Nu eşti dumneata domnu' Dobre ?

— Ba da...

— Poftim.

Mareş primise cu o săptămînă în urmă o scrisoare de la maică-sa în care găsise şi un bilet de la tipograf, prin care acesta îl anunţa că o să treacă în drum spre o rudă din Sibiu, pe la el. Călătoria bătrînului nu era întîmplătoare şi mecanicul se gîndi că Dumitrana vroia să-i comunice ceva prin el.

La ieşirea din schimb grăbise paşii spre hotel. În faţa prăvăliilor de lîngă gară, negustorii aruncaseră brazii de Crăciun, uscaţi acum şi despuiaţi de podoabe. Era o zi moale, călduţă. Zăpada se topea în şanţuri. Drumul plin de noroi, străbătut de camioane militare, părea mai curînd un rîu negru, cu ape liniştite. Cauciucurile se scufundau pînă la jumătate şi zidurile fuseseră stropite cu o zgură neagră, urîtă.

Mareş urcă scările după ce salută pe portăreasă care-i spuse cu familiaritate :

— A venit unchiu' dumitale, e sus...

Nenea Dobre făcuse focul şi sta întins pe pat, citind un ziar.

— Ai venit ?

— După cum se vede...

Îşi strînseră mîinile în tăcere. Bătrînul era neschimbat. Acelaşi cap pleşuv din care se mai pierduseră cîteva fire, aceeaşi gură arsă de tutun şi ochii lui pişicheri care clipeau mărunt.

— Ne-aude cineva ?

— Nici dracu. Hotelul e pustiu...

— De ce stai aici ?

— E mai bine. Cei de la Depou au un cămin, dar e plin.

— Nu costă mai mult ?

— Nu... Să-ţi fac un ceai pînă coborîm jos, la o cîrciumă să luăm ceva ?

— Nu-i nevoie de nimic, un păcătos de bătrîn ca mine a plecat cu traista plină de-acasă...

Îi arătă un geamantan mic, deschis, lăsat pe un scaun.

— Bine, cum vrei...

Îşi lepădă raglanul şi-l agăţă în cuier.

Tipograful se uita curios în jur cu o vagă bănuială în priviri.

— Ce-i cu tine ?

— Adică ?

— Aici se simte o mînă de femeie...

— Da de unde, portăreasa...
— Mă băiatule, mă băiatule, tu să nu mă minți..
— Nu te mint, nene Dobre.
— Ești însurat și n-o spui !
— Nu sînt.
— Treaba ta. Ascultă. Stai jos, nu vreau să vorbesc prea tare...
Mareș se așează.
— Care-i situația pe aici ?
— Întrebi de situația politică ?
— Da.
— Oamenii mormăie...
— Nu te-oi fi apucat tu să te miști...
— Nici vorbă. Fac pe nisnaiul, așa cum mi-a spus Dumitrana.
— Citești ziarele ?
— Da.
— La voi poate nu se simte prea tare, dar la București au înnebunit de tot. Au început arestările. Nu uita că avem un guvern militar și militarii nu glumesc.
— Știu.
— *Garda* a scos capul. N-o să treacă mult și o să încerce să-l dea peste cap pe *Cîinele roșu*...
— Lasă-i să se mănînce între ei...
— Nemții or să se amestece. Le trebuie liniște. După ce au înghițit atîtea țări și-au îndreptat ochii spre Rusia.
— Și ce vor să facă ?
— Deocamdată nu se știe, dar oamenii noștri ar pune mîna în foc că viitoarea lovitură, aici se va da, în Răsărit...
Dobre scoase pachetul de țigări și-i întinse și lui una.
— Ia.
— La București ce se întîmplă ?
— Mai nimic. Nemții petrec. Au devastat magazinele, cumpără tot ce găsesc. Rar am văzut oameni mai lacomi...

— Populaţia cum îi priveşte ?

— Ca pe nişte duşmani. Există o opoziţie surdă. Ea trebuie organizată numai. Avem de luptat cu o propagandă sălbatică. Mi-ai fi fost de mare ajutor la Bucureşti, dar Dumitrana spune că trebuie să mai stai acoperit. Cînd o să creadă el că e momentul, o să te ajute să-ţi faci transferul. Deocamdată avem nevoie de tine aici...

— S-aud...

Bătrînul dintr-o veche deprindere se ridică şi deschise uşa care da spre coridor, uitîndu-se dacă nu asculta cineva la uşă. Nu era nimeni.

— Ai prieteni ?

— Nu. Mi s-a spus să stau deoparte.

— E bine. Treaba pe care o s-o faci nu cere prea multe ajutoare.

— Despre ce e vorba ?

Tipograful îşi scutură vîrful ţigării şi-l privi.

— Crezi că am venit tocmai pînă aici degeaba ?

— Cine a spus ?

— Gara asta este o gară foarte importantă. De mare trafic. Îţi dai seama ?

— Cum să nu ?

— Cred că vulpoiul ăla de şef a ştiut de ce te-a aruncat tocmai unde-a-nţărcat dracu' iapa.

— Şi eu bănuiesc la fel.

— Spune-mi, trec garnituri nemţeşti ?

— De la o vreme, da.

— Ai băgat de seamă de unde vin şi unde se duc ?

— Da.

— Ne trebuiesc date precise. Numărul de vagoane, de unde pleacă şi unde ajung, dacă au armament şi ce anume, staţiile de tranzit şi staţiile de aprovizionare...

Mareş îşi frecă palmele gînditor :

— Nene Dobre, chiar crezi că nemţii vor ataca Sovietele ?

— Sînt sigur.

Îşi strivi ţigarea de o scrumieră de metal aflată pe masă.

— Bine, am înţeles, dar asta-i o treabă care nu cere numai un om.

— Ştiu. Dumitrana mi-a spus şi numele unui împiegat de aici care o să-ţi treacă datele de care ai nevoie. Îi dai ţigaretul ăsta (îi întinse un ţigaret de chihlimbar gălbui, tocit puţin, mirosind a tutun vechi). Îi spui numai că e de la un prieten. Restul, vă înţelegeţi voi. Nu trebuie să fiţi văzuţi niciodată împreună. Schimbul de informaţii se va face la Depou, în timpul serviciului, cînd el îţi va preda hîrtiile de bord ale locomotivei...

— Bine, am înţeles.

— Umbli mult ?

— De la o vreme, da.

— Trebuie să te intereseze tot ce este în legătură cu mişcările militare. Ai aici o hîrtiuţă (I-o întinse. Era o foiţă de ţigară acoperită cu litere mici). Citeşte-o pe loc şi învaţă pe dinafară ce scrie. În corespondenţă, dacă va fi nevoie, să te foloseşti de codul ăsta.

Mareş citi de cîteva ori. Repetă şi cînd crezu că nu mai e nevoie de foiţa din mînă, întrebă :

— Ce fac cu ea ?

— Dă-i foc sau ştii ce ? Ai mîncat hîrtie ?

— Nu.

— Încearcă acum, nu strică...

Mecanicul făcu ceea ce i se ceruse.

— Merge ? Merge ?

Mergea.

— Să-ţi fie de bine !

— Ce face Dumitrana ? întrebă cu puţină îndoială, pentru ca bătrînul să nu bănuiască cumva că întreabă de Ina.

Deocamdată la Craiova. Are treabă la flotila de-acolo.

— Ce l-a găsit ? Eu credeam că s-a dat la fund.

— Nu e încă vremea. Avem nevoie de legături cu armata.

— Pricep.

— De-acum, o să devenim soldaţi cu toţii...

— Ce-o să mă fac eu ?

— Aşa-i, că nici pasul de defilare nu-l cunoşti... Ei, o să-ţi vie rîndul, n-avea grijă...

— În Calea ferată, oamenii sînt mobilizaţi pe loc.

— Dacă o să fie război, atunci pe tineri tot o să-i ia. Rămîn gloabele şi pensionarii. Nu ţi-ar strica o perioadă de instrucţie.

— Şi eu cred, dar mai bine să batem în lemn, nene Dobre !

— Fereşte pîn' te nimereşte... Am plecat.

— Aşa devreme ?

— Nu e timp de pierdut acum.

— Nu coborîm să bem o bere ?

— De cînd ai văzut tu doi ilegalişti bînd bere împreună ? Ce i-ai spus madamei despre mine ?

— Că eşti unchiu-meu.

— Aşa să rămînă. Nu trebuie să ştie stînga ce face dreapta...

— Şi numele împiegatului ?

— Îl cheamă Dumitrescu Ion. Îl cunoşti ?

— Da. Ne întîlnim mereu, n-aveam de unde să bănuiesc că...

— Cu atît mai bine. Mă băiete, mă băiete, oala acoperită, parcă ţi-am mai zis de cîteva ori...

— S-a făcut. Te conduc pînă jos.

— Numai pînă la poartă.

— Bine.

— Şi ai grijă, dacă mai vine vreo femeie pe la tine, nu scoţi un cuvînt.

— Ce femeie ?

Tipograful se uită hîtru la el şi pe urmă îl bătu pe umăr :

— Să ştii de la mine că printr-o cameră în care găseşti o faţă de masă apretată a trecut neapărat înainte o femeie, şi aceea nu e madama cu cheile la

brîu, de jos. E cineva căreia îi place să stea aici, să aibă perdele la geamuri. Unde-ai mai văzut tu perdele la geamuri în hotelul ăsta ? Aşa că nu mai vinde pepeni la grădinari. Du-mă pînă jos. Atît aveam să-ţi spun. Gura-nchisă ! Viaţa ta e viaţa ta, dar înainte de toate, să nu uiţi că fiecare răspundem şi de alţii. Sîntem legaţi ca verigile unui lanţ... A, să nu uit. Să nu te sperii, dacă ai să primeşti vreo telegramă în care o să ţi se anunţe că mama ta e bolnavă. Ştii ce înseamnă. Vii urgent la Bucureşti şi să treci cu toate precauţiunile pe la atelierul meu...

Deschise uşa şi ieşi. Mareş îl urmă tăcut şi posomorît. Se despărţiră în gangul hotelului şi cînd se întoarse mecanicul o găsi pe portăreasă aşteptîndu-l.

— Ce eşti aşa posomorît, domnu' Mareş ? îl întrebă. Ai necazuri ?

— E bolnavă maică-mea, spuse repede ca să scape de gura ei.

— Vai, vai ce nenorocire ! Dar unde-i duduia Marta, că azi n-am văzut-o...

— A avut treabă...

— Frumoasă fată, drept să-ţi spun, am auzit că e artistă, ei, mare-i Dumnezeu şi norocul omului...

Mareş n-o mai ascultă şi o luă în goană pe scări, sărind cîte două trepte.

Ajunse sus şi încuie uşa de două ori cu cheia, trîntindu-se îmbrăcat pe pat, cu mîinile sub cap.

Femeia se întorsese de două ori la actorul acela beţiv şi tot de atîtea ori revenise aici, în hotelul mizerabil ca să-l caute pe Mareş. De fiecare dată se rugase cîte o zi întreagă la uşa lui s-o primească, s-o asculte.

Trecuse cîtva timp, din seara cînd o adusese de pe peronul îngheţat aici şi se întreba şi acum ce-i cu el ? De ce nu era în stare să rupă legătura dintre ei. Nu o iubea şi nici nu credea că ar putea-o iubi

vreodată. Cînd se întorsese la hotel, după noaptea aceea, şi n-o mai găsise, răsuflase uşurat.

Peste trei săptămîni, tot într-o noapte, cînd sosise din schimb o găsise în odaia lui, desbrăcată, dormind. Era zdrobit de oboseală şi cînd simţise căldura din odaie bănuise numaidecît ce se întîmplase. Voise să coboare repede scările şi s-o ia din scurt pe portăreasă, dar era prea tîrziu. Marta se trezise şi se uita la el. Lampa era aprinsă pe masă. În mijlocul odăii se afla un geamantan mare, desfăcut. Ceva se schimbase în jur şi mecanicul nu-şi dădea seama ce. Încăperea era mai primitoare şi mai curată.

— Bună seara, spusese hotărît s-o arunce jos din pat. Cine ţi-a dat cheia ?

— Madama.

— O să cobor şi o să întorc hotelul pe dos.

— Acum ? Îi trezeşti pe ceilalţi.

— Ce-i cu tine aici ?

— M-am întors. Am adus cîteva lucruri. Nu puteam să rămîn într-o rochie.

„Cîtă neruşinare la o femeie atît de tînără", gîndise Mareş înfuriat.

— Ce lucruri ? se mirase, pe jumătate îngrozit.

— Cum ce lucruri ? Nu vezi perdelele ? Nu vezi aşternuturile ? Nu-mi plac aşternuturile de hotel...

Îi venea să rîdă şi să spargă ceva, să facă zgomot, să trezească tot hotelul.

— Doar nu sîntem cununaţi !

— Cine a spus asta ? M-am săturat de căsătorie. Am avut doi bărbaţi, uiţi ?

Mareş simţea că se sufocă. Înconjură odaia de cîteva ori şi privi perdelele lungi agăţate sus, de o galerie veche, lustruită de curînd. De-abia atunci înţelesese de ce nu-şi mai recunoscuse propria-i cameră. Furios, smulse şi perdelele şi ţeava de alamă, trîntindu-le de pămînt.

— N-am nevoie de ele, ia-ţi-le şi du-te de unde-ai venit !

Femeia se ridicase în picioare, în pat şi se uita consternată la el. Avea un trup subţirel şi părea un copil certat. Abia atunci văzu mecanicul covorul îngust de pe podele.

— Şi ăsta ce mai e ?

— O carpetă. Nu-ţi place ?

Ori e nebună, ori o face pe nebuna ! Se aşeză în faţa patului pe un scaun.

— Spune-mi, ce vrei de la mine ?

— Nimic, nu înţelegi ? Mi-am adus lucrurile. Atît. Nu pot să trăiesc cu omul acela. Am luat ce-i al meu, iată-mă. Dacă nu vrei să mă primeşti, plec. Am bani, pot să plătesc chirie. Tot timpul cît am lipsit, madama mi-a ţinut camera de alături.

— Atunci de ce nu te duci dincolo ?

— Cum vrei !

Nu părea supărată. Coborî din pat şi se îmbrăcă cu mişcări încete. Îi văzu picioarele desculţe şi îşi aminti de noaptea cînd venise la el şi îşi încălzise trupul îngheţat în faţa focului. Se înduioşă o clipă, apoi îşi spuse că ăsta era cel mai rău lucru : să-i fie milă de o femeie fără căpătîi. Îi întorsese spatele şi deschisese ferestrele ca să intre în odaie aerul de iarnă de afară. Încăperea se răcise repede şi parfumul ieftin al rochiei se topi undeva în noapte. Oboseala îi trecuse. O auzi cum îşi trage ciorapii şi după aceia tocurile pantofilor pocniră pe duşumele. La picioarele lui stăteau perdelele sfîşiate. Nu se întoarse. Cînd auzi uşa deschizîndu-se, o întrebă mînios :

— Şi boarfele astea de ce nu ţi le iei ?

Femeia strînse perdelele şi încuie geamantanul ieşind pe coridor. O auzi coborînd pînă la portăreasă şi după vreo zece minute, revenind cu ea. Nu putu să adoarmă decît tîrziu. Multă vreme i se păru că o aude, plîngînd dincolo. Era hotărît s-o reclame pe madamă patronului hotelului a doua zi, dar nu o făcu dintr-o slăbiciune inexplicabilă.

Peste trei zile, cînd se întoarse iar din schimb,

regăsi perdelele puse la geamuri și covorașul roșu la picioarele patului. Vru să se repeadă iar să smulgă galeria de metal, dar văzînd cusăturile îngrijite care reparaseră rupturile, se răzgîndi. Pe masă, Marta așternuse o pînză curată cu desene albastre și se simți, fără să știe de ce, înduioșat. Vru să se dezbrace și să se întindă pe pat. Și fără să-și dea seama de ce o face, ascultă dacă femeia era în încăperea alăturată. Cînd se încredință că dincolo nu se afla nimeni, coborî și o întrebă stînjenit pe portăreasă :

— Unde e domnișoara Marta ?

— A plecat. A venit un domn. S-au certat vreun ceas și au plecat.

— Și de ce mi-a lăsat mie lucrurile ei ?

— Spunea că tot n-are ce face cu ele. Dacă nu le vreți, eu pot să le strîng mîine...

Madama rîdea într-un fel complice și asta îl scotea din sărite pe Mareș.

— Mîine să nu le mai găsesc acolo, s-a înțeles ?

— S-a înțeles.

Urcase în odaia lui și multă vreme nu putuse să doarmă. I se întîmpla ceva de neînțeles. Pe de o parte simțea o ușurare că o știe plecată din nou și pe de alta se întreba cum de poate fi un om atît de nehotărît, atît de slab, încît să asculte de primul impuls, pentru că era sigur că omul care o căutase nu putea fi altul decît actorul ei. Și dintr-odată se simți vinovat de un lucru groaznic. Femeia îi ceruse ajutor, voia să termine cu viața de pînă atunci și el o alungase. Se îmbrăcă pe întuneric și coborî scările tiptil, să nu-l simtă portăreasa. Aceasta dormea dusă. Străbătu drumul scurt pînă la gară și o căută în restaurantul care tocmai se închidea. Înăuntru nu era nimeni. Rușinat, deznădăjduit, chinuit de gînduri tulburi se întoarse la hotel.

Marta revenise acum trei zile, la începutul lui februarie, după o absență de cîteva săptămîni.

Mareș găsise iar odaia încălzită și, ciudat lucru, nu se mai enervă ca prima oară. Intră numai încruntat, așteptîndu-se s-o găsească în vîrful patului. Era pe la 9 seara. Văzuse ferestrele luminate și urcase grăbit scările.

— Iar a venit, se mîniase, dar într-un fel deosebit.

Marta stătea pe un scaun, lîngă masă și scria ceva.

— Bună seara, spusese el în locul întrebării brutale, pregătite pînă atunci : „De ce-ai mai venit ?"

— Bună seara. Tocmai îți lăsam cîteva rînduri. Am trecut pe aici, plec cu un tren la 11. Eram numai în drum. Voiam să știu ce mai faci. Nu te-ai purtat prea frumos cu mine ultima dată, dar nu pot să uit că ai fost cumsecade, atunci...

Avea ochi obosiți de femeie care pierde nopțile și zîmbetul acela trist, resemnat care-l turbura.

Îi întinse mîna și ea zîmbi.

— Vezi că poți fi cumsecade ? Îmi pare bine că n-ai mai scos perdelele (Portăreasa nu se ținuse de cuvînt și lăsase toate lucrurile la locul lor).

— Cînd îți vor trebui, poți să le iei. N-am să locuiesc toată viața în hotelul Crizantema... Cum îți merge ?

— Bine. Colind orașele astea puturoase. O, nici nu-ți dai seama ce urîte sînt.

— Parcă spuneai că-ți plac...

— Da, e adevărat.

Se așezase lîngă ea și îi luase hîrtia din față.

— Ce-mi scriai ?

— Noapte bună, atît.

Jos, sub rîndul stîngaci, semnase strîmb, Marta.

— Poate ești un om bun și eu nu mi-am dat seama, Marta.

— Cine știe...

Era mulțumit că peste două ceasuri pleacă și cine știe cînd o s-o mai vadă, dar atît timp cît stă-

tea aici, n-avea de ce să se arate nemulțumit că madama îi dăduse din nou cheia.

— Nu ești obosită ? Vii de la drum ?

— Da.

— Dacă vrei, întinde-te puțin, eu am să cobor să aduc ceva de mîncare. Trebuie să-ți mulțumesc într-un fel pentru perdele...

Rîse prietenos.

— Cum îți spunea acasă ?

— Mama îmi zicea Gică, ceilalți, Mareș !

— Bine, Mareș, vezi că poți să fi și cumsecade !

Mecanicul ieși și se întoarse peste un sfert de ceas cu cîteva pachete și cu o sticlă de rom. Femeia îl privi și se miră :

— Nu mai semeni deloc cu cel pe care l-am lăsat acum cîtva timp ! Ce s-a întîmplat cu tine ?

— Nimic, nimic. Vreau să fiu o gazdă bună și atît.

— Mi se pare că ești bucuros că știi că plec.

Încurcat, bărbatul recunoscu :

— Drept să-ți spun, așa este.

— N-am să-ți cad pe cap. Dă-mi mai bine să beau ceva.

Afară se auzi vîntul. Geamurile înghețau.

— Vine viscolul, spuse Marta, sorbind din singurul pahar mare pe care-l avea Mareș. Ia și tu. (I-l întinse.) Mai ai lemne ?

— Mai am. Portăreasa îmi dă cîte vreau...

— Spune-mi cum poți să trăiești singur ? Chiar nu ai nici o femeie ?

Mareș nu-i răspunse. Sorbi două înghițituri mari de rom.

— Brr, cum oi putea să bei așa ceva !

— Ai răbdare. În cîteva minute, totul în jur o să se schimbe. Păcat că nu stau cu tine. Te-aș învăța să bei.

— Am alte lucruri mai bune de făcut.

— Adevărat — iar repeta cuvîntul ăsta. Am uitat că eşti cum naiba-i zice, umanitarist, nu ? Toţi cei din CFR se ocupă cu politica. Eşti roşu, nu-i aşa ?

— Nu, nu sînt roşu.

— Atunci ce eşti ?

Odaia se umpluse de un miros de carne proaspătă. Femeia desfăcea pachetele, unul cîte unul şi întindea totul pe masă.

— Nu e pentru capul unei cîntăreţe.

— De ce nu ?

— Vrei puţină pîine ?

Îi era foame. Băutura îl încălzise.

— Mai bea, îi zise Marta. Aş vrea să fii cumsecade în seara asta.

— Să nu-mi ceri azil că te-arunc pe fereastră.

— Nu te teme, am biletele la mine. M-aşteaptă toată trupa...

Mecanicul mai puse cîteva lemne în sobă. Afară şuieratul vîntului se înteţise.

— Vine zăpadă multă. Iar ne înzăpezim...

— V-aţi mai înzăpezit ?

— De cîte ori !

— Ce fel de viaţă duci ?!

— E frumos. Avem un vagon al nostru. Stăm claie peste grămadă. Cînd se termină aburul de la locomotivă, facem foc pe jos, ca la han...

— Şi CFR-ul vă lasă ?

— Plătim daune. Mai pune-mi rom.

— Ai să te îmbeţi.

— Cine ştie să bea nu se îmbată niciodată.

— Cum vrei.

— E frumos aici, la tine.

— Frumos ? Nu găsesc.

— Ai trăit mai bine înainte ?

— Înainte, cînd ?

— Adevărat (iar adevărat). Eşti un om sărac atunci.

— Asta nu înseamnă că nu vreau să trăiesc mai bine.

— Cînd ?

— Cine știe !

Îl privi bănuitor.

— Știi că am răscolit cît ai lipsit prin lucrurile tale. Ce vrei, sînt femeie...

Mareș simți cum i se aprind obrajii. Se stăpîni însă.

— Și ?

— Am dat de niște cărți.

— Nu-s ale mele, le-am găsit pe aici...

— Nu te mai preface. N-am să spun nimănui.

— Nu-ți ascund nimic.

Avea niște mîini frumoase, albe, cu degete lungi. Îi trecu prin minte un gînd îndrăzneț.

— Marta, nu crezi că ar trebui să-ți schimbi felul de a trăi ?

— Adică ce să fac ?

— Să-ți găsești o meserie.

— Crezi că a cînta nu-i o meserie ? Astea-s prostii. De altfel, ce te-a apucat ?

— N-ai vrea să termini cu hotelurile, cu trenurile înzăpezite, cu trupa ta, cu bețivii tăi, cu cîrciumile tale...

— Și ce să fac ? Să cos și să cresc copii ?

— Nu asta, să ne gîndim...

— Ție-ți plac copiii ?

— Da. Am să mă însor și am să-mi umplu casa cu ei...

— Ești un om cumsecade.

Rîse trist și-l privi curioasă.

— Ce gîndești despre mine ?

— Că ar trebui să te strîngă cineva de pe drumuri...

— E greu. Îmi plac hotelurile și cîrciumile, cum spui tu. Mă plictisesc repede...

— Dar, dacă...

Se opri speriat puțin și după aceea adăugă repede :

— Ai fost o fată săracă, nu-i așa ?
— De unde știi ?
— Am trăit între săraci. Îi cunosc bine. Cei mai mulți fac copii de nu le mai știu numărul și după aceea puțin le pasă. Ai avut frați mulți ?
— Cîțiva.
— Și ai plecat ca să nu mai fie o gură în plus la masă.
— Adevărat !
— Ca să nu mai fie de cumpărat o rochie în fiecare an de Paște și pentru tine.
— Așa este.
— Ai căutat de lucru și n-ai găsit...
— Da.
— Cineva ți-a băgat în cap că ai voce frumoasă și ți-a spus că dacă nu ești proastă, în lume se poate trăi foarte bine.
— Unde vrei să ajungi ?
— Și te-a aruncat în viața asta care pare ușoară, dar care nu e deloc.
— Mai dă-mi să beau.
— Nu. Acum vreau să mă asculți. Știi ce vei deveni peste 5 ani sau peste 10 ?
— Nu mă crede o femeie ușoară.
— N-am spus așa ceva. Trebuie să muncești.
— Crede-mă, nu merită. Cîștig mai ușor banii.
— Acum cît ești tînără și frumoasă.
— Chiar, mă găsești frumoasă ?
Se privi instinctiv în oglinzile coclite ale șifonierului.
— Lasă gluma, aș putea să fac ceva pentru tine, să-ți găsesc de lucru...
Femeia tăcu. Se auzea vîntul lovind cu furie geamurile. În odaie se făcea frig.
— Ce spui ?
— O să mă mai gîndesc.
— Cînd ? Nu e vreme.
— În noaptea asta.
— În noaptea asta ?

— Da, de ce te miri ? Doar n-o să mă lași în stradă pe viscol...

— Și biletele de tren ? Și trupa ta ?

— Parcă spuneai că vrei să-mi schimb viața. Tot la ei mă trimiți ? Cît privește biletele de tren, așa cum știi, ele mai sînt bune și mîine dacă mai dai cîțiva lei, așa că alege...

Cînd primise scrisoarea de la maică-sa cu biletul de la tipograf o rugase să plece pentru o zi undeva.

— Unde să mă duc ? se mirase ea. Tîrgul ăsta are patru bodegi, un hotel, o judecătorie și 20 de case. Nu cunosc pe nimeni !

— Ia trenul și oprește-te în primul oraș. La Craiova sau la Caracal. Te întorci la noapte.

Nu știa cît o să stea tipograful, așa încît adăugă :

— Și dacă unchiu-meu nu o să plece, dormi dincolo, la tine.

— Ți-e rușine să știe că te-ai încurcat cu mine ?

Cîteodată ceva din ea trăda o ființă vulgară, și atunci Mareș simțea cum i se strînge inima.

— Nu de asta. Dar am de vorbit cu el cîteva lucruri care nu te privesc...

— Cum vrei... Poate pe drum mă răzgîndesc și ajung cine știe unde...

Îl lăsase singur. După plecarea lui Dobre, se întrebase înciudat, mîniat pe sine dacă îi fusese într-adevăr rușine să mărturisească adevărul tipografului. Mîhnit și nedumirit dori din toată inima ca ea să nu se mai întoarcă și să n-o mai vadă niciodată.

VIII

OBIŞNUINŢA începe de la a recunoaşte cum femeia deschide uşa, de la tresărirea cînd îi auzi paşii şi eşti mîniat că întîrziase sau că nu ţi-a spus unde a fost. Dar asta-i mai mult chiar decît iubirea. Nu e gelozie. Omul celălalt îţi trebuie. Te-ai obişnuit cu el, ştii că stă în faţa ta cînd mănînci, îi cunoşti mirosul hainelor şi umbra pe pereţi, simţi cum vine de dincolo, de afară, mai strein sau mai prietenos, cu paşi uşori de pisică şi cu puţin parfum în păr. Ştii cum îşi scoate rochia uşoară de primăvară, transparentă şi moale ca o paraşută de mătase. Ai jurat că de data asta n-ai să-i mai spui nici un cuvînt cînd o s-o vezi iar rezemată de uşă, dar nu poţi să nu ridici privirile şi să cauţi pe fruntea ei, pe buzele ei un semn strein, o urmă.

Inima îți bate mai tare. Ești furios. te ridici și o lovești:

— Unde ai fost?

Marta își apără fața, cu un gest cunoscut.

Are fruntea umedă și o șuviță de păr i s-a lipit de pielea brobonată de sudoare. Asta îți aduce aminte de altcineva. La dracu, nu o iubești de loc. Ai alungat-o de mai multe ori pînă acum. te-ai făcut de rîs, tu care credeai că ești un om ambițios, cu demnitate. De fiecare dată ai răsuflat ușurat cînd ai auzit-o pe scări, dincolo de ușă, coborînd.

— În sfîrșit, totul s-a terminat...

Și soarele în ziua aceea ți s-a părut mai strălucitor și aveai un sentiment de ușurare. ceva care era egal cu un țipăt de eliberare. Ce-mi trebuie mie o nebună? Tu ai nevoie de o femeie serioasă, să-ți crească copiii, să-ți faci o casă ca lumea, să o chemi pe maică-ta. să stea cu tine, să ai grijă de bătrînețele ei. Și iată că tot echilibrul s-a rupt. Ceva s-a întîmplat cu tine și nu te poți opri. Ai un sentiment înjositor că nu mai poți trăi fără femeia asta. E mai întîi ură, dispreț. Cînd o găsești în odaia ta — deși ai schimbat broasca ușii și ai amenințat-o pe portăreasă, deși ai vrut să te muți la căminul ceferiștilor ca să scapi de ea — țipi, o alungi și ea stă, rabdă, se uită întrebător la tine, ba nu întrebător, batjocoritor: „Nu vezi că nu crezi nimic din ceea ce spui, nu vezi că ai nevoie de mine?" Ba nu-i adevărat. N-am nevoie de nimeni. Am stat 5 ani singur.

Dar de fiecare dată de cîte ori pleacă, la celălalt, la actorul bețiv sau dracu știe la cine, odaia ți se pare mai goală, mai tristă. Ce lasă femeia în lucruri, cum de intră duhul ei în perdelele jalnice, în covorul ros și în tot ce te înconjoară? Trebuie să schimbi hotelul, dar unde să te duci? Aici nu închiriază nimeni. La cămin

stau familiştii. N-ai loc. O transferare nu poţi să ceri. Ai o muncă însemnată. Trenurile nemţeşti cu trupe şi armament se îndreaptă încontinuu dinspre Ardeal, spre Moldova. Trec noaptea, au cale liberă. Trenuri lungi, cu cîte 25 de vagoane, cu tunuri şi tancuri acoperite cu prelate. Citeşti ziarele. Totul pare atît de liniştit, de cuminte. De ce trece tot armamentul pe aici? Se vede din cînd în cînd cu împiegatul acela. E tînăr ca şi el, dacă are 30 de ani. Tăcut şi neprietenos. Poate aşa e mai bine. Cînd schimbă hîrtiile, îi laşi o foaie de parcurs între ele. Acolo sînt trecute anumite cifre. Atît. Se văd, îşi dau bună ziua sau bună seara şi o ia unul într-o parte, altul în alta.

După aceea rămîi singur cu gîndurile tale. Ţi-e urît să te întorci acasă. E o primăvară cu ploi lungi. Odaia are un iz de mucegai. Porţi cheile la tine, nu le mai laşi la portăreasă de mult. Ea nu mai mătură şi toată încăperea miroase trist, a lucru neînsufleţit. Te culci îmbrăcat. Eşti cam neîngrijit. Era bun ceaiul de dimineaţă de altădată, ligheanul cu apă şi prosopul proaspăt. În definitiv am trăit şi mai prost, ar trebui să nu mă mai plîng. Dar nu asta îţi lipseşte. Te-ai obişnuit să te scoli cu un trup cald alături, cu un braţ moale de femeie în jurul gîtului şi să priveşti un chip frumos şi trist, adormit, o gură abia respirînd. Ai încercat s-o schimbi. Nu ai răbdare destulă, Mareş. Trebuie s-o învingi. Trebuie să schimbi ceea ce e rău în ea. Nu ai încredere destulă în femeia asta tristă. Te ascunzi de ea şi simte. Dar ceea ce faci nu trebuie ştiut de nimeni, este limpede. Ducă-se unde o vedea cu ochii ! De data asta n-o mai primesc ! Dar numai o zi sau două reziști. O auzi dincolo plîngînd ca un cîine şi ţi se rupe inima. E milă sau dragoste ? O laşi să se tînguie pe la uşi. Te-ai făcut de rîs, dar e vorba de un

om, nu-i așa ? Ea făgăduiește, se jură. A terminat cu totul, nu înțelegi că te iubește, că de-aia se întoarce mereu ? Atunci și pe celălalt îl iubește, pentru că și la el se întoarce.

Urmează zile liniștite. Pe aici prin apropiere sînt locuri frumoase. Cîteva păduri și o apă lenește între două maluri înalte de pămînt. Duminica, pornesc amîndoi pe jos. După două ceasuri de mers pe o șosea plină de praf, ajung într-un luminiș bătut de soare. A crescut iarba, a trecut aprilie, a venit mai, cu maci roșii. Puțin mai departe se află un eleșteu și copacii bătrîni aruncă o umbră mare peste apa liniștită. Miroase a iarbă proaspătă. Se aud broaște către seară, chemîndu-se prelung. În aer, lăcuste ca niște ace de oțel albastru. Și e bine și n-ai mai pleca. Deasupra apei sar peștii subțiri și argintii. Marta e o femeie tînără, a pierdut de pe chip ceea ce are rău și vulgar. Știe să povestească frumos. A văzut o mulțime de lucruri, judecă oamenii după un gest sau după un cuvînt. Dar totul ține numai atît, o săptămînă, două. Și pe urmă ceva în ființa ei începe să tînjească. În definitiv, dacă te-ai ambiționat să schimbi o societate, de ce n-ai schimba și un om ? E mai tare decît tine ? Nu se poate... A luat-o odată pe locomotivă, cum o luase și pe Ina, dar Martei nu-i plăceau flăcările și mirosul de cărbune. Se uita din minut în minut la rochie, să nu și-o păteze. Și te-ai simțit trist și te-ai jurat că o s-o alungi singur, fără să mai aștepți să o vezi plecînd.

Urmează zilele cînd lucrurile din jur pierd ceva necunoscut, ca și cum cineva ar extrage dintr-o măduvă esența materiei, pe nesimțite. Atunci totul aici e strein și inutil și te scoate din sărite.

Se întuneca deși era aproape de amiază. începuse să plouă. O ploaie sîcîitoare, deasă și insis-

tentă. Mareș privea telegrama adusă de poștaș. Cîteva cuvinte bătute la mașina de scris, lipite pe niște benzi subțiri și galbene: „Vino urgent, mama grav bolnavă".

Ar fi trebuit să-și strîngă lucrurile, dar o aștepta pe Marta. Nu se hotărîse ce avea să-i spună. Se ridică și se apropie de fereastră. Privi strada plină de bălți și prăvăliile de peste drum. Trecea o mașină militară plină de soldați. Foile de cort cu care erau acoperiți se umeziseră și, din goană, autocamionul păru plin de zdrențe. Deasupra acoperișurilor lucioase zburau păsări negre. „Parcă nici n-ar fi vară. Așa plouă în noiembrie!" își spuse. Birjele de lîngă ieșirea gării se puseseră în mișcare. Cîțiva clienți cu bani se urcaseră în ele și se auziră copitele cailor lovind drumul de zgură. Ploaia repede ciuruia coviltirele de mușama de sub care se auzeau voci de bărbați. În fața uneia dintre bodegi stăteau doi țărani. Se așezaseră pe treptele de ciment și priveau în sus la cerul plin de aburi negri. Unul mușca din cînd în cînd dintr-o bucată de pîine tare.

Se întuneca tot mai mult. Norii coborîseră jos, fugărindu-se deasupra plopilor gării. Era 2 sau 3 după amiază. Ce naiba făcea femeia de nu se mai întorcea? Îi era foame, ar fi coborît pînă la cantina Depoului, dar trebuia s-o aștepte.

O văzu în cele din urmă. Ocolea bălțile drumului, căutînd să nu-și murdărească pantofii. Nu ridica privirile. După un timp o auzi urcînd scările de lemn și curînd deschise ușa. Pe chip nu putu să citească nimic. Femeia își aruncă geanta pe scaun. Pardesiul era umezit de ploaie. Îl dezbrăcă și-l agăță în cui.

— Ce făceai? întrebă ea cu o voce streină și uscată.

— Te așteptam.

Femeia căzu pe marginea patului, aruncîndu-şi unul cîte unul pantofii pe covorul îngust. Mareş o privea curios.

— Ei ? întrebă după aceea indiferent.

— Am fost...

— Şi ?

Femeia îşi scutură părul umezit.

— Ai o ţigare ?

— Am, dar nu mai fuma.

— Iar începi ?

Îi aruncă pachetul de ţigări.

— Şi-un chibrit.

Căută cutia şi îi aprinse. Tutunul luă foc o dată cu foiţa uşor îngălbenită de umezeală şi făcu un roi de scîntei. Marta trase un fum şi începu să-şi desfacă nasturii rochiei. Bărbatul îi văzu picioarele lungi şi frumoase, în ciorapi lucioşi de mătase, pătaţi la glezne. În odaie se răspîndi un nor verzui de fum, urcînd spre tavanul înalt. Ploua încă. Burlanele zuruiau cu acelaşi zgomot de tablă pe care alunecă apa, gîlgîind.

Femeia îşi scoase cu gesturi leneşe ciorapii pătaţi, aruncîndu-i pe podele, lîngă rochia care părea un mare fluture strivit. Rămase numai într-un combinezon subţire. Avea umeri albi şi slabi. Se vîrî sub pătură întrebîndu-l de ce nu închide fereastra ?

— Mă sufoc, spuse mecanicul.

— Nu stai lîngă mine ? Mi-e frig...

Îi simţea trupul cald sub aşternut, dar se rezemă de spătarul de fier al patului, aşteptînd s-o audă vorbind. Ea fuma. Prin dreptunghiul ferestrei se strecura afară, fumul ţigării. Păsările acelea negre care se învîrteau deasupra plopilor gării păreau nişte mici pachete negre, zburătoare...

— O s-avem un copil...

Urmă o tăcere asurzitoare. Mecanicul o privi. Marta nu se farda niciodată. Avea doi ochi mari, cu cearcăne viorii sub ei, dogorînd totdeauna de febră ca ai bolnavilor de tuberculoză. Pe frunte i se ivise o sudoare ca bura sau ca roua de dimineață. Pielea strălucea. Părul lung și întunecat îi dădea puțină frumusețe.

— Știi bine că mie nu-mi plac copiii. Doctorul mi-a spus însă că nu e nimic de făcut. Ori nasc, ori...

Mareș ținea încă în mînă telegrama.

— Ce-ai acolo ?

— S-a îmbolnăvit mama.

Femeia îl privi curioasă.

— Iar ? uitasem că ai și o mamă. Cînd pleci ?

— Deseară.

— Bine, am să te-aștept...

Mareș se ridică și se apropie de fereastra deschisă.

— Nu știu dacă am să mă mai întorc. Cred că mi-au aprobat și transferul pentru București-Triaj.

— Aa... Nu-i nimic. Am să mă descurc...

În clipa aceea lui Mareș i se făcu milă de ea.

— Și crezi că doctorul nu poate să facă nimic, nimic ?...

— Sînt sigură că nu poate face nimic.

Stăteau de trei luni împreună și o bănuială teribilă încolți în mintea bărbatului.

— În a cîtea lună ești ?

Marta îl privi rîzînd.

— Mă bănuiești degeaba, prostule. Pot să-l cresc și singură. Nu caut un tată. O femeie știe bine cu cine face copiii. Poți să-ți strîngi lucrurile.

După o clipă de ezitare, Mareș spuse cu puțină lașitate :

— Dacă ai merge totuşi cu mine la Bucureşti, să încercăm acolo, poate mai există o posibilitate...

Marta strivi ţigarea şi spuse încet cu o ură abia ascunsă :

— Dacă ai ştii cît mă încurcă treaba asta, dac-ai şti ce nenorocită am să fiu !

IX

PE VECHIUL perete al tipografiei nu mai rămăsese nici o literă. Varul acoperise totul. Atelierul era mai curat. Nenea Dobre părea mai ordonat de la o vreme. Îşi strîngea cartoanele într-un colţ, vopsise şi picioarele maşinii de tipărit. Podelele erau date cu gazolină. Pînă şi becul cu pălărie de hîrtie fusese curăţat şi în locul discului îngălbenit, cu litere moarte în cerneală uscată, iată o mică ciupercă de email verde.

— Prosperi, prosperi, îi zise Mareş arătîndu-i interiorul.

— Da, s-ar zice. Drept să-ţi spun, e mai bine aşa. Am primit încuviinţarea să tipăresc şi lucruri oficiale. Nu mai prididesc cu ordonanţele generalului. Om gospodar, se aşează pe ani de zile.

— Cel puţin vei avea hîrtie şi autorizaţie de tipărit acum.

— La asta s-a gîndit Dumitrana.

— Ce-a mai fost pe aici ?

— Adevărată halima. Legionarii şi-au făcut de cap. Război civil, nu altceva. Ai citit în ziare...

— Da, muream de curiozitate, dar ce să fac ?

— Au spînzurat ovrei la Abator, au devastat magazine... Niciodată poporul ăsta atît de cumsecade n-a cunoscut o ruşine mai mare... N-o să fie prea uşor pentru nimeni. Uite aici, am teancuri de decrete. Tovarăşii noştri le citesc mai devreme. Le trimit din timp cîte un exemplar...

— Nu te-au mirosit ?

— Nu ştiu încă, dar e mai greu ca înainte. Să nu mai treci pe aici. Te dau în primire lui Dumitrana. Au arestat o mulţime. Jilava şi Doftana-s pline. Bei o ţigare ?

— Beau.

Bătrînul era obosit ; pe frunte grijile săpaseră cu îndărătnicie pecetea lor veche.

— Cît mai trăia baba mea, a mai fost cum a mai fost, dar acum e tare greu. Mă întorc seara acasă, nu găsesc pe nimeni, totul pare pustiu. Un suflet aveam la uşă, a plecat şi el... Dar tu ? Spune-mi e adevărat ? Te-ai însurat ?

— Nu, nu încă...

— Aha. Am trecut ieri pe la tine. Maică-ta spunea că are să se mute la o soră, pentru că nu încăpeţi toţi în magherniţa aia...

Ţigarea tipografului se stinsese. Dobre îi reteză vîrful cu unghiile.

— Tutun de război, arătă.

— Ce ţi-a spus mama ?

— Nimic.

— Nu ţi-a vorbit despre Marta ?

— Ba da...

— Şi ?

— Spunea că te-ai gîndit bine la ceea ce faci.

— Adică ?

— Ea e mulțumită. Am văzut-o și eu pe femeia ta ieri. Cred că nu-i pentru tine. Nouă, măi băiatule, ne trebuie niște muieri sănătoase, înțelegi ? Dar ce mă bag eu în treburile tale ?

Mareș tăcu.

— Altfel e frumușică ? Ce-a făcut ?

— Artistă...

— Da, da.., Ei, frumos, frumos... Bine, bine...

Dobre aprinse din nou țigarea.

— De, uite, eu te am la suflet ca pe copilul meu. Așa că-ți doresc noroc. Noi am îmbătrînit și vedem lucrurile altfel. Poate te-ai grăbit puțin, dar acum ține-o așa. Numai să iasă bine. Am auzit c-o s-aveți și-un copil. Să vă trăiască. Am vorbit ieri cu Dumitrana. Ți-au aprobat transferul, așa cum te-ai gîndit tu, la București-Triaj. Ești mai acoperit. Cunoști pe cineva acolo ?

— Poate, nu știu. Cei mai mulți dintre greviști n-au mai fost primiți în Calea ferată. Cîte unul s-a mai strecurat.

— Avem oameni, o să mai stăm noi de vorbă. Deocamdată nici o mișcare...

— Și cu războiul ce s-aude ?

— Cine știe ! Plutește ceva în aer, dar nu știm încă ce-o să se întîmple.

— Ai copoi în spate ?

— Vreo doi. Unul dimineața, unul seara. Stau pe capul meu. Îmi numără hîrtiile. Pînă la urmă tot îi păcălesc eu, dar trebuie să fim cu mare băgare de seamă. De-aia ți-am spus să nu mai treci pe aici...

— Am înțeles.

— Ține minte adresa lui Dumitrana...

Îi spuse numele unei străzi de prin Colentina.

— Numai o dată ai voie să mergi acolo și atunci, dacă mai e cineva în casă, să spui că-l

cauți pentru o antrepriză. De altfel o să mai trec eu pe la tine. E mai sigur. Trebuie să-ți ticluiesc niște acte...

— Bine, nene Dobre. Voiam numai să te întreb ce să fac dacă mă ia la vreo concentrare?

Bătrînul se scărpină în cap ușurel cu degetele lui mîncate de plumb.

— Cît se poate, fii supus. Nu trebuie să lași nici urmă de bănuială. Trebuie să afli și care-i spiritul armatei. Cînd o fi groasă, ai de ales : ori, ori. Te duci dincolo dac-o fi și-o fi, sau te-ntorci aici, că avem mare nevoie de oameni. Peste cîteva zile trec eu neapărat pe la tine și-ți las ce-ți trebuie. Numai să nu scoți nici un cuvînt față de femeie. Știi doar, capul face, capul trage. Și-acum du-te, că mi-e frică să nu vină gealații să-mi numere foile.

Îi strînse mîna și ieși. Era o zi de iunie cu soare strălucitor și căldură mare. La ferestrele caselor se așezaseră coli de hîrtie neagră. Ordonanțele de pe ziduri anunțau exerciții de apărare antiaeriană. Pe trotuarele de asfalt apăruseră cercuri mari albe de var, cu o literă mare în mijloc : A. Săgeți imense indicau locurile unde se puteau adăposti cetățenii în cazul unui atac aerian prin surprindere.

„Nu-i a bună, nu-i a bună", își spunea Mareș. Fusese cu o zi înainte la Depoul de la Triaj și își făcuse formele. Oamenii erau agitați. Fuseseră angajați o mulțime de lucrători noi și la terasamente se lucra cu grabă. Îi spusese tipografului : „Măresc capacitatea de trafic în vederea transportării trupelor către front. E limpede că nu mai e mult și o să ne care pe toți cu pușca din spate". Se făceau concentrări masive și pe străzi puteai vedea o mulțime de militari în scurte permisii. La gară, în fața intrărilor și ieșirilor, patrule militare controlau actele. În berăriile de pe Griviția intrau soldații germani care cîntau pînă

seara tîrziu în faţa halbelor pline. În vitrinele cinematografelor cu un an în urmă încă apăruseră fotografiile de reclamă ale filmelor nemţeşti.

Mareş trecu încet strada. Pe un zid alb rămăsese o svastică de catran pe care proprietarul nu reuşise s-o acopere cu varul dat deasupra. Mai încolo, pe un gard, semnul Gărzii, cu vopsea verde luată de ploi. Cu o zi înainte colindase tot oraşul privind faţadele caselor unde avuseseră loc luptele între forţele militare şi cele ale rebelilor. În spatele ministerului de externe, la cazarma poliţiştilor, se mai zăreau zidurile afumate şi ciuruite de gloanţe.

În aer era o aşteptare ciudată. Pietonii posomorîţi treceau pe lîngă el fără să-l privească, cu capul în pămînt, amorţiţi parcă de căldură. Se îndreptă spre casă. Ar fi băut o bere rece dar renunţă cînd văzu capelele gri ale soldaţilor germani aşezaţi la o masă lungă sub umbrarul unei cîrciumi. Un vînzător de baloane, cu o pălărie de Panama, roasă şi pătată, îşi strîngea sforile, abia strigînd cu glasul înmuiat de oboseală :

— Ia baloanili ! Baloanili... 2 lei, 2 lei...

În faţa intrării de la clasa a III-a, doi majuri se fotografiau. Lustragiii băteau alene cu periile în bancurile lor de lemn. Mareş se opri în piaţa gării, privi ceasul electric şi se îndreptă spre biserica Sfîntul Mihail. Lăsă apoi Griviţa cu magazinele ei răpciugoase, ale căror vitrine erau acoperite acum cu perdele tărcate de in, şi intră în strada Atelierului. Străbătu curtea şi îi deschise maică-sa.

— Te-ai întors ?

— Da.

— E cald tare astăzi...

— Foarte cald.

Pe patul lor lăt, acoperit cu o scoarță, văzu o bocceluță neagră, strînsă bine cu un nod. Se uită la ea.

— De ce ții cu orice preț să pleci ? o întrebă aproape mînios.

— De cînd a murit taică-tău, parcă asta nu mai e casa mea. Am stat tot singură. Mă duc la soră-mea. Sîntem două bătrîne, o să ne înțelegem. Tot n-avem loc...

— Cine a spus ?

— Simt eu ! Știu eu. E mai bine să rămîneți numai voi. Omul cînd se însoară îi lasă pe ai lui. O s-aveți un copil. Tu o să vii obosit de la treburile tale. ...Ascultă la mine, e mai bine. Am vorbit cu soră-mea. Are loc. O să mai trec pe aici. Femeia ta trebuie ajutată mai încolo... Eu am născut și știu cum este.

Mareș se apropie de ea și o apucă de umeri :

— Mamă, spune-mi, te-am supărat cu ceva ? Am făcut rău că am adus-o aici pe Marta ?

Se uită în jur deși știa că ea e plecată încă de dimineață.

— Cine a zis așa ceva ? Tu nu înțelegi că îmi pare bine ! Tu ai ales-o. Ai de-acum atîția ani ! Trebuie să te-nsori. Să vă dea Dumnezeu noroc și fericire. Nu te mai gîndi la mine. Tu știi că te-am lăsat totdeauna să faci ce vrei. De la taică-tău am învățat. Bărbatul să hotărască singur. Ai mîncat ? Ți-e foame ? Uite ai ceva pe masă sau o aștepți și pe ea ?

Nu-i rostise numele. Nu-l privea. Cînd o văzuse prima dată o sărutase pe amîndoi obrajii, se minunase că e atît de frumoasă și pe urmă se așezase la locul ei, privind-o pe furiș cu atenție.

— Mai aștept.

— Atunci stau și eu și pe urmă mă duc. E drum destul pînă în Bucureștii-Noi.

Se așează pe pat lîngă bocceluța cu lucrurile ei puține.

— Cînd mai treci pe-aici ?

— Apăi, în fiecare zi. Am muşteriii mei. O să le-aduc rufele.

Mecanicul se mînie :

— Doar n-o să le cari tocmai de la capul oraşului !

— De, că nu le car eu, le cară tramvaiul. Nu-mi duce grija. De mîncare îţi face fata, Marta. Cînd i-o fi mai rău, o să gătesc eu. Pare dezgheţată şi pînă atunci mai este...

Tăcură amîndoi. Afară, în geamuri, băteau muşte mari, albastre. Înăuntru era răcoare. Mareş se gîndi că poate o înduplecă :

— Dacă vrei să ne laşi cu orice chip singuri, de ce nu dormi dumneata în bucătărie ?

— Nu e loc, înţelegi ? Un bărbat e altceva. Se duce de dimineaţa şi vine seara. Nu-i ştii decît umbra prin curte şi te bucuri. Dar două femei la un loc... Ştiu eu ce-am făcut. E mai bine...

Se auziră paşi în curte. Marta intră. Cînd o văzu pe maică-sa că-i iese înainte şi o sărută pe amîndoi obrajii, Mareş se mai linişti deşi o bănuială surdă îi rodea inima.

PARTEA A DOUA

X

LINIA frontului era undeva, în față, în zona de întuneric umed în care pîlpîiau mici flăcări palide, șovăitoare. Se auzeau tancurile alergînd ca niște reptile grele și tirul cu repetiție al artileriei. Zgomotul era înmuiat de ploaia subțire, adormitoare. La stînga, ardea un sat. Cădeau grinzi și din cînd în cînd se vedeau incendii. Coroane purpurii izbucneau scurt sub cerul de toamnă. În lanul tăcut soldații abia respirau, privind încordat înainte. La un kilometru depărtare, rușii începuseră retragerea. Nechezau cai și exploziile se răriră. Pămîntul era moale, afînat. Mirosea a știulete trecut, putrezit. Vîntul ușor de septembrie mișca mătasea uscată a porumbului. Huruitul tancurilor se pierdu undeva sub noapte. Cînd ultimele zgomote încetară, în față nu se mai văzură decît

urmele focurilor din satul ars, scînteind ușor sub ploaia mărunță.

Mareș simțea metalul rece al baionetei de pe șold. Își săpase cu o lopată Lineman un adăpost și adulmeca țărîna răscolită. Alături, în față, în spate : soldați. Soldați și comandanți, privind ca și el încordat înainte. Nici o mișcare. Trebuia să se aprindă o rachetă galbenă deasupra și pe urmă vor porni. „Poate s-au umezit", gîndea, „poate nu va lua foc și voi putea să mai stau aici, culcat la pămînt, privind cerul. Porumbul sună trist în bătaia vîntului. Trebuie să rămîn pe loc, orice s-ar întîmpla. Dincolo e moartea... Dacă nu fug acum, drumul înapoi va fi mai lung". Își lăsă capul pe lemnul lustruit al puștii. În satul incendiat se mai auzeau caii nechezînd speriați. Rar, tirul artileriei, mult înainte, departe. Comandanții știau că sînt obosiți. Făcuseră 24 de ore de marș. De aceea îi lăsau să stea în porumbiște, culcați. „Ultima cazarmă, care era ultima cazarmă ?" În starea asta nici nu se poate dormi, dar nici gîndi la ceva. Îl știau ? Aflaseră ceva despre el ? Ce să afle ? Nu-l cunoștea nimeni. Soldatul Gheorghe Mareș a dezertat... Prindeți, urmăriți... Nu, invers... Urmăriți, prindeți pe soldatul Gheorghe Mareș, dezertor din regimentul 324 Infanterie. Ziduri reci, lustruite de ploi. Poate Drăgășani. Orașul cu vii, cu plopi. Mirosul de sfoigeală al pereților. Păduchi vînați cu lumînarea. Soldatul Amariei Petre bătut la spate cu centironul în fața plotoanelor. Alt soldat care se spînzurase într-o gheretă, avea o limbă verde umflată și ochii holbați. Cazărmi acoperite cu tablă... Paturi tari de campanie. Schimbul III, cel mai prost schimb, cînd somnul era mai dulce. O mînă brutală care te zgîlțîie : „Scoal' ! camarade !" „Camarade..." 80.000 de morți sau mai mulți. 13.000 de prizonieri numai în sectorul ăsta... Cît să fie de cînd plecaseră din

țară ? Două săptămîni. Marșuri. De două săptămîni, marșuri. Halal motorizare. Cu armata asta istovită în marșuri vrea să cîștige mareșalul războiul ? 1942, toamna lui 1942, undeva în Rusia, în fața unui sat incendiat, într-o porumbiște. Ploua de două ceasuri. Hainele se umeziseră și miroseau nesuferit a murdărie. Dobre îi spusese limpede la ultima permisie : „Dacă nu ai ce face, te predai, fugi, dar ar fi mai bine să te întorci în țară. Avem nevoie de luptători. Și aici e front..."

Iar nechezatul cailor, îndepărtat și tragic și foșnetul porumbului cu aripi uscate pe care picăturile de ploaie se scurgeau ca pe un jgheab. „Trebuie să rămîn pe loc." Cînd se vor ridica toți, au să strige. Vor fugi înainte, în beznă, pe urmele tancurilor. Unde gonesc acum mașinile de nu se mai aud ? De ce nu se vede racheta ? Un sat ars pînă în temelii. Căruțele refugiaților auzite încă din amurg șuierînd cu șinele lor de fier în față, pe drumuri tari de pămînt. Țarina rusească mirosea la fel ca pămîntul românesc. Știuleții de porumb uitați printre rînduri împietriseră. Boabele sclipeau și cînd le rupeai de pe cocean păreau niște mărgele de chihlimbar...

Ploua mai tare. Rachetele se umeziseră probabil. Soldații dormeau, dar lui nu-i era somn. Trebuia să fie cu ochii în patru. Unde or fi majurii ? Înjură probabil în gînd și vor să ajungă undeva, să se adăpostească. Dacă vor găsi un acoperiș de paie, vor bea o înghițitură de rachiu și vor scrie acasă pe cărți poștale.

Cineva tuși alături. Soldații ar fi fumat cîte o țigară, dar în linia întîia lucrul acesta nu era permis. Sus, deasupra capetelor, foșni ceva. Era un zbor de pasăre oarbă sau drumul rachetei ? Soldatul Mareș Gheorghe din compania a IV-a o privi neliniștit. O flăcăruie albă, stufoasă, apoi căderea ușoară, plină de grație. Puțin fum și

zgomotul ridicării soldaților din țărînă. Glasuri răstite. Comenzi scurte. Lopețile Lineman loveau baionetele de la șold. Zang-zang. Nu mai vorbi nimeni. Nu aleargă nimeni. Era o înaintare obosită. Pămîntul moale se lipise de tălpile bocancilor, și nu se vedea nimic, nici înainte, nici în urmă. În buzunarul de la piept, între două coperți de piele, avea ordinul fals de lăsare la vatră pe alt nume. Dobre i-l dăduse la plecare. De fapt de ce l-au mai lăsat să plece ? Pentru ca să știm care e spiritul armatei. Ne interesează foarte mult. Spiritul armatei era prost. În fiecare zi soldații dezertau. Se dădeau pedepse. Numai în compania lui fugiseră 9. Dacă-i prindeau... Dacă te vor prinde te vor împușca... Pe mine nu mă prind ei atît de ușor. Nu mai am 20 de ani. Nu mai sînt boboc... Tăcere. Soldații erau undeva în față, mărșăluind greu în întuneric. Trecură pe lîngă el. Acum. Ploua mărunt. Alte rachete, în stînga și-n dreapta. Incendii îndepărtate. Se auzi artileria. Proiectilele șuierară vătuit. Ar fi trebuit să se ridice, să plece. Încă puțin. Lasă drumurile la o parte deși pe linia lor trebuie să mergi. Altfel te rătăcești. Și pînă la prima gară sînt destui kilometri. Ai un sac de merinde pe jumătate gol. O pîine mare de un kilogram, tare ca o piatră, niște pesmeți, și cam atît. Cum o să mă descurc ? O să vedem. Haide, plecarea ! Întuneric și ploaie. Cu greu se merge pe arătură. Parcă tîrăști tot pămîntul după tine. În spate artileria bătea din ce în ce mai slab. Soldatul Gheorghe Mareș din compania a IV-a a regimentului 324 Infanterie. De ce naiba se dau numere la întîmplare regimentelor ? Din motive strategice...

Pînă mîine dimineață unde o să ajung ?

...Urmăriți, prindeți...

„Ne duce în Rusia, mai departe..."

Trebuie să ne grăbim. Un atac fulgerător poate să mă aducă față în față cu majurii care atunci cînd e vorba de alergat știu să alerge bine...

Cîmpul mirosea frumos a pămînt umezit. Porumbul suna trist din zalele uscate.

Haltă pustie. Șinele luceau sub ploaie. Un hambar părăsit. Se întuneca. Trenul amorțise de un ceas. Vagoanele erau pline de răniți. Se auzeau gemete și mirosea îngrozitor a șobolani și a puroi. Cu astea transportaseră vite și grîne. Mălura rămăsese în pereții de lemn care aveau o spoială albă, ca de făină. Cineva cînta dintr-o muzicuță de gură Lili Marlen. Cîntecul suna ca un tangou și era trist ca tot spiritul armatei germane... Iar control. Un soldat și un ofițer. O să întindă actele numai cu o mînă. Cu fața palidă și nebărbierită îl vor crede. Aprindere la plămîni. Îi vine să rîdă. Ce prostii controalele astea! Cine dracu are timp să verifice ștampilele? Și la lumina chioară parcă poți să vezi ceva? Ofițerul era spilcuit, cu obrazul roz ca al copiilor. Îl privi. Ce-o fi făcînd Victor? Marta nu l-a dorit. Dacă doctorul nu i-ar fi spus că e în primejdie să-și piardă viața, băiatul lui nu s-ar fi născut.

— Actele!

Soldatul îi puse în față o lanternă care zbîrnîia ușor. Lanternă italiană. O strîngea în mînă ca pe o pompă de cauciuc și bateria producea lumină. Ofițerul se uită atent o clipă și-i înapoie hîrtiile. Spuse ceva. Mareș nu fu atent. Privea absent prin deschizătura vagonului de vite, afară. Cîmpul era negru în înserare. Grămezi de sfeclă și o forfotă ciudată în jurul pompei de apă. Altădată, ofițerul i-ar fi cerut să se scoale în picioare sau măcar să se uite la el. Acum le era și lor teamă. Nu mai aveau pretenții. Așa arată o armată demoralizată. S-a dus dracului

disciplina... Sirena locomotivei. Ai mai şti Mareş să porneşti locomotiva ? Cum naiba să nu... Asta nu se uită. Cine nu mai cade de pe bicicletă ştie s-o încalece totdeauna... Zgomot de tampoane lovite.

— Mişcă-te, camarade, că n-am timp, scoate actele...

— Cu ce ? întrebă un soldat fără mîini, cu ură.

Locotenentul sărea peste picioarele mulţimii.

— Lasă-l !

Omul cu muzicuţa de gură tot mai cînta Lili Marlen. Şi zbîrnitoarea aia parcă era o pisică torcînd. Lanterne italiene. Trenul plecă încet. Poate nu vor fi avioane. Se mergea numai noaptea din cauza asta. Dar partizanii ? O deraiere şi Dumitrana o să rămînă cu un soldat mai puţin... Hambarul acela de lemn nu mai avea acoperiş. I-l smulsese o explozie. Semăna cu un om cu capul gol. Cîţiva salcîmi, pompa de apă cu gîtul ei de raţă. Cădeau picături de pietre. Un soldat şchiopăta, pe lîngă vagon. Se întinseră cîteva braţe.

— Hopa sus, camarade !

Trenul era ploconul pentru mareşal. Încă vreo cîteva mii de răniţi. La prima gară mare vom căpăta ceai şi cîteva surîsuri. Doamnele care se plictiseau o făceau pe mama răniţilor, ca Regina Maria...

Omul cu armonica nu mai cînta Lili Marlen. Ce-o fi cu Ina ? Oare îşi mai aduce aminte de zilele pregătirii grevei ? Sînt ani de atunci. Timpul trece repede.

Un pod în reparaţie. Soldaţi cu feţe trase privind vagoanele în uşile cărora stau ciungii şi şchiopii, cu picioarele învăluite în valuri de vată şi tifon, ca nişte elefanţi. Cîteva mîini fluturară. Un foc, undeva mai jos în cîmp. Astora nu le era frică de aviaţia sovietică. Mai aveţi puţin, camarazi ! Ruşii vor fi curînd aici şi tot fugind o să vă treziţi, cum se spune, la vatră... Bîrnele de

lemn vibrau uşor. Osiile scîrţîiau şi ploua încontinuu.

— Care ai o Mărăşească ? întrebă tare cineva din vagon.

Mareş îi privi pe rînd pe cei din jur. Ţărani tineri, cu obrazurile trase, anemiaţi, cu o suferinţă cumplită pe chip.

Lîngă rambleu : o pădure viorie de mesteceni în aburul rece al serii. Cîmpul era tot mai întunecat. Cerul mai jos. Negură. Ploaie. Scîrţîit de tampoane. Ce bine cunoaşte zgomotul ăsta de tren... Greva, închisoarea, apoi libertatea. Marta. Nu, mai întîi Ina, fata cu fruntea totdeauna umedă, care cînta atît de frumos din muzicuţă.

Taca-taca-taca-taca... duduiau vagoanele pe şinele moi.

Dacă bombardează aviaţia linia ferată ? Era noapte. Nu se mai vedeau nici mestecenii. Sate arse, negre, cu ziduri prăbuşite sub ploi. Iată „civilizaţia" pe care a adus-o armata germană în Rusia. Şi noi în coada lor, mama mă-si de treabă...

Cineva destupă o sticlă de samahoncă, parcă aşa-i spunea, un rachiu puturos de porumb. Buze arse de tutun, guri ştirbe. Lipsă de calciu. Nişte fantome. Fumul locomotivei pătrunde prin uşile deschise. Nimeni nu trăgea obloanele deşi ploaia bătea înăuntru. Soldaţii erau veseli. Numai schilozi. Nu muriseră. Mai se puteau întoarce la neveste. Cum e spiritul armatei ? — E excelent !

Pădure umedă. Aici puteau fi partizani. De obicei trenurile cu răniţi puteau să treacă. Locomotiva îşi încetinise mersul. Oamenii priveau neliniştiţi bezna. Nu se mai aprinse nici un chibrit. Trenul aluneca printre copaci. Foşnire infinită de frunze sub ploaie deasă, cum ai fi adăpostit sub o prelată de mătase.

— Vă e frică ? întrebă cineva.

Tăcere. Omul cu muzicuţa de gură nu mai cînta. Aşa se întoarce un animal cu coada între

picioare, la el acasă. Pădurea a rămas în urmă. Soldaţii se pregătcau să se culce.

Bocănit de cîrje căzînd. Vagonul mirosea a şobolani şi a resturi de cereale.

— Taca-taca-taca-tac...

Gara de Nord. Deasupra mulţimii cădeau conuri albastre de lumină. Felinarele fuseseră vopsite de curînd. Peroanele erau pustii. Totdeauna trenurile cu răniţi se descarcă după ora 2 noaptea ca să nu fie nimeni să vadă spectacolul ăsta deprimant. Ceferiştii tăcuţi priveau sentinelele.

— De unde veniţi, camarade ?

— De la mama dracului ! spuse un soldat, lovind caldarîmul cu un baston.

Treceau ofiţeri grăbiţi. La ieşire, alt control. Acum să te văd, Mareş ! Trei soldaţi şi un plotonier. Cu ăştia era mai greu. Subofiţerii sînt mai atenţi la acte. Taica Dobre să trăiască ! Aplică nişte ştampile, clasa una !

— De ce nu saluţi ?

Glas brutal. Mareş duse mîna la chipiul murdar.

— Treci ! Încolonarea. Afară aşteaptă maşinile.

Ştia. Voiau să-l ducă la Filaret, dar el trebuia să dispară. Cunoştea bine gara asta. În dreapta se afla un W.C. Alte glasuri. Aici disciplina era încă destul de bună. Te cred şi eu ! La căldură, lîngă neveste...

— Trebuie să merg afară, spuse.

— Fugi repede, că acuş pleacă grupa. Care mai eşti pentru Filaret.

Încă trei. Unul atins la un plămîn. Altul cu gura zdrobită într-o parte, rană vindecată mai demult şi încă unul care părea mai zdravăn. Mareş coborî. Numai de nu s-ar observa. Şi dacă se observă ? În 5 minute va fi în stradă şi

de-acolo acasă. Mirosea a urină. Treceau bărbați grăbiți. Învîrtiții. Lipsea de 2 săptămîni din țară. Gara era neschimbată. Mulțime, bagaje, fumul din ziduri. Trebuia să urce iar și imediat s-o șteargă la stînga. Deasupra se auzeau bocancii soldaților. Mai coborîră vreo cîțiva. Era bine. N-o să se mai observe. Se auzeau comenzi răgușite. Trenul încă nu se deșertase. Acum! Cîte două trepte. Mareș nu mai părea bolnavul de adineaori...

Strada. Griviția pustie lucea sub o noapte rece de sfîrșit de septembrie.

— Hei, camarade? Încotro!

Nu întoarse capul. Noroc că nu-l strigase pe el. Un soldat voia să pătrundă în incinta gării pe la Ieșire. Privi la ceferistul care păzea roata de fier. Ajunse afară. Ceasul electric din turn fusese spoit tot cu albastru. 2.35. Pe caldarîm, trăsurile vechi ale birjarilor. În armonicile lor de piele lucea stinsă lumina nopții. Caii băteau rar din copite, mișcînd în somn. De n-ar fi vreo razie! O stradă drept în față, o stradă fără felinare. Mai devreme pe aici mișunau femei. Acum nu era nimeni. Mirosea numai a frunză trecută. Cîinii lătrau rar. Strada Atelierului. Curtea lungă. De nu l-ar simți vecinii! Poarta scîrții ușor. Fereastra avea un luciu mort. Bătu de cîteva ori. Nu răspunse nimeni. Marta nu era acasă. De fapt asta nu-l mai interesa. N-o să rămînă pînă-n zori aici. Dar copilul? Își căută cheia în buzunar. O găsi. Mirosul cunoscut de rufe. Aprinse lampa. Masa, scaunele, patul făcut, fotografiile de pe pereți cu rame de scoici ieșiră din întuneric. Copilul dormea. Nu se trezi. Îl sărută ușor pe obraz. N-avea nici un an. Era palid și slab. Avea buze albe și ochii i se zbăteau în somn. Ce-o fi visînd? Îl lăsă. Dacă ar fi putut să doarmă numai puțin. Două ceasuri. Aici nu avea voie să întîrzie. Dacă-l căutau chiar în

noaptea asta ? Dacă l-au căutat de-acum ? Nu, n-a fost vreme. Întîi poate l-au dat dispărut. Fusese un soldat disciplinat. Nu se dezbrăcă şi privi în jur. Pe masă văzu o cană albă de porţelan şi două pahare. Iar împărţise maică-sa ! ! De fiecare dată cumpăra cîte 12 căni şi una o păstra.

Se întinse pe pat. Ce-o fi gîndind maică-sa despre căsătoria lui cu Marta ? Nu-i spusese niciodată nimic, dar el o cunoştea bine şi îşi dăduse seama că ea înţelesese de mult că nu se potrivesc. Se întinse pe pat. Era moale şi bun. Lampa ardea încă. Or să vadă vecinii lumină. Se ridică şi făcu întuneric. La început nu mai desluşi nimic în jur. Încercă să se gîndească la ceva. În odaie era frig. Copilul fusese învelit bine. Un revoluţionar n-ar trebui să aibă copii. Dar era tîrziu ca să mai facă ceva acum. De unde vine dragostea asta pentru copii ? Cînd a murit fratele său mai mare, el avea 7 ani. Andrei era un băiat frumos, cu ochii negri. Cînta la vioară şi unchiul Manole credea că o să iasă un artist.

Lucrurile căpătară relief. De afară se strecură o lumină violetă, aburoasă. Aici, în Bucureşti, septembrie avea o frumuseţe imperială. La sfîrşitul lunii, către octombrie, nopţile erau mai reci şi mai luminoase. Afară, în curte, lîngă fereastra joasă, tremurau tulpinele firave ale unor flori de toamnă, cu banul mic şi petale delicate.

Cînd murise Andrei ? Sînt ani de atunci ! Cănile pe care le strînge maică-sa pe policioară s-au înmulţit. Îl muşcase un cîine turbat. Îşi aminti după-amiaza aceea de vară. Un amurg cu pulbere aurie pe case. O zi frumoasă de august, cu pomi negri, cu coroane bogate, bătute de o furtună neaşteptată. Fratele său fusese adus cu un taxi de către un om necunoscut. Avea o rană la cap, ciudat lucru... Poate voise să se joace cu animalul, cine mai ştia. Strigăte în curte. Plînsul

mamei. Şi vocile vecinilor: „Duceţi-l la institutul antirabic"! Trei zile şi după aceea, tăcerea din jur. Unchiul Manole se îmbătase nopţi în şir. Îl iubea. Apoi, Andrei mort, pe o masă pătată de picături de ceară de la lumînări. Chipul mamei, împietrit şi parcă nepăsător. O durere mîndră. Mareşii scuipă pe lumea asta! cînta cîteodată unchiul Manole cu vocea lui răguşită. Apoi zile lungi de singurătate, de tăcere. În curtea lor nu mai veneau copii. Cînd voiau să-şi bată joc de el îi strigau: „Mareş, turbatul Mareş, turbatul!" lovindu-l undeva groaznic pentru că îi aminteau cu cruzimea lor de moartea fratelui. Cînd se căsătorise cu Marta se gîndise că o să aibă un copil pe care o să-l iubească, aşa cum l-a iubit pe Andrei. Şi după asta? Concentrările. Lipsa de bani. Certurile.

Pe perdele jucau uşor umbrele septembriilor de afară. Ar fi fost bine totuşi să doarmă puţin. Şi dacă nu se trezea la timp? Trebuia să vorbească cu Marta, s-o întrebe încă o dată ce are de gînd cu băiatul ăsta pe care-l lăsa mereu singur şi care la urma urmelor era şi copilul ei? În zori trebuia să fie la Dumitrana acasă şi de mîine, de peste cîteva ceasuri să înceapă viaţa de ilegalist.

Somnul venea uşor cu imagini tulburi, amestecate. Ultima cazarmă. Soldatul spînzurat, cu limba verde. Plopii Drăgăşanilor plini de cuiburi de ciori. O şosea albă, prăfuită. Marşul nesfîrşit. Trupe germane în camioane de culoarea castorului. Primele imagini ale războiului. Un bombardament aerian. Exploziile, mîini smulse, presiunea aerului, un cer cu nori de vată, apoi picioarele de elefanţi ale soldaţilor din vagonul cu vite. Lili Marlen cîntat la muzicuţă. Se auzi răsucirea cheii în uşă. Marta sosise. Trebuie să fie 3. Mai avea două ceasuri de dormit. Lumină crudă. Femeia îl privea ciudat, curios. Aprinsese lampa.

— Iar te-ai culcat îmbrăcat ! spusese în loc de bunăseara. Era obosită, abia își mișca picioarele. Aruncase geanta de piele pe un scaun și se așezase.

— Ce-i cu tine ? Ai dezertat ?

— Da. M-a căutat cineva ?

— Nu.

— O să mă caute. Să nu spui că m-ai văzut. Plec în zori...

O privi. Crezuse, cu un an în urmă, că o s-o hotărască să nu mai cînte prin restaurante. Acum cel puțin putea să-i răspundă că trebuia să-și crească băiatul din banii cîștigați.

— A fost mama pe aici ? o întrebă deși știa ce răspuns o s-audă.

— Nu se vede ?

Arătă cu dispreț cănile de pe policioară.

— Iar i-a făcut pomană lui frate-tău... Mai bine mi-ar da ceva pentru ăsta mic...

Mareș tăcu. Să nu fi fost în situația asta, de mult ar fi divorțat. Nu era însă timp pentru chestiuni personale.

— Îl lași cam mult timp singur...

— Ce să fac ? Trebuie să cîștig. Pe tine te-au concentrat, pe urmă te-au luat pe front. De unde bani ?

Veșnica poveste. Bărbatul era mînios, dar tăcu. O lăsă să vorbească. Ea se dezbrăcă. Își aduse aminte :

— Vrei ceva de mîncare ?

— Da.

Căută într-un dulap. Ar fi trebuit să se bărbierească, dar era mai bine să rămînă așa. Dacă-l prinde vreo patrulă, putea cel puțin să spună că a fost acasă și că se duce la Filaret, la sanatoriu. Mareș mîncă încet, fără lăcomie, deși îi era foame.

— Am să lipsesc mai mult, spuse. Te rog să ai grijă de Victor. Știi cît țin la el.

Marta nu-i răspunse. Se dezbrăcase, întinzîn-

du-se pe pat. Se învelise cu plapuma. Nu-l iubise niciodată şi el se încăpăţînase să creadă că o s-o schimbe. Ce lucru ciudat, să te căsătoreşti cu o femeie numai din pricina asta... A urmat apoi obişnuinţa tiranică şi ce fusese mai rău, dragostea.

— Nu te culci ?

— Nu, am să stau puţin întins. Trebuie să plec.

— Bine...

Îi făcu loc alături lîngă copil. Bărbatul îi văzu umerii albi.

— Aş vrea să sting lampa. Să nu ştie vecinii că am trecut pe aici. Ai putea avea neplăceri.

— Bine.

Femeia vorbea uscat, aspru.

— De ce nu te dezbraci ?

— N-am timp...

— Îţi miros hainele şi murdăreşti aşternutul.

Avea dreptate, dar femeile nu ştiu că sînt clipe cînd nu trebuie să spună asta.

Nu-şi putea ascunde faţă de el o repulsie secretă. Mareş îi atinse pielea fără să vrea şi i se păru că ea o să creadă că doreşte s-o ţină în braţele ostenite. Timpul acela se dusese de mult. Se duşmăneau, iubindu-se fără dragoste. Aici, în jur, acelaşi aer pe care-l respiraseră împreună. Lucrurile, puţin mai vechi, mai obosite de timp. Cîte seri stătuseră aşa unul lîngă celălalt, cîteodată streini, cîteodată duşmani, rarcori aşteptîndu-se ? Trupul femeii radia puţină căldură. Este aproape inexplicabil cum se pot părăsi oamenii, fără să-şi spună ceva. Totul seamănă cu o moarte în somn. Te trezeşti într-o dimineaţă lîngă un cadavru. Descoperise pe neaşteptate că nu o mai iubeşte. Făcea aceleaşi gesturi, spunea aceleaşi cuvinte, dar ele nu mai semănau. Nimic mai greu de înţeles. Celălalt întinde mîna, aşteaptă să dea de un obraz cald, lăsîndu-se mîngîiat, tremurînd sub palme şi în locul lui găseşte un chip rigid. Se ridică şi priveşte. Lîngă el, omul de altădată, dar nu mai sea-

mănă. Zîmbește, dar zîmbetul său e altfel. Parcă nu i se mai reflectă în ochi. Ochii au ceva de oglindă. Te arată numai, nu mai intri în ei ca într-o odaie, rămîi mereu alături, mereu dincolo...

Puțin parfum de violete, o colonie vulgară. Nu putea să adoarmă. Femeia așteptase puțin încremenită, speriată de perspectiva de a-l primi în brațe și acum adormise. Respira ușor. La spital, cînd născuse, simțise că o iubește nesfîrșit. Nu se putea, credea el, ca băiatul, mîna aceea de carne să n-o schimbe. După 3 săptămîni, viața lor era la fel. Marta pleca, se întorcea tîrziu, îndepărtată, fără dragoste. Pe urmă se obișnuise. Se certau des. Noroc că nu stăteau prea mult împreună.

Lucrurile prindeau contur. Cînd a trecut vremea ? Parcă toamna se luminează mai tîrziu. Urma o zi senină, rece, cu cer limpede. Mai întîrzie cu mîinile sub cap. Tresări speriat de cîteva ori. Adormise iar un minut sau două. Era obișnuit cu starea de veghe permanentă.

Trebuia să plece. N-o mai trezi pe femeie. Se ridică, pășind pe vîrfuri. Își privi copilul. Dacă s-ar fi aplecat poate l-ar fi trezit. Inimă tare, asta ești, Mareș. Nu-i timp acum să ne înduioșăm. Va crește, poate vom fi liberi, trebuie să fim liberi, atunci am să am timp mai mult...

Să nu uite pușca. E bună și asta. Sporește arsenalul partidului comunist romîn. Haide, la revedere.

Curtea era pustie în zori. Se uită la ușile vecinilor. Nu se treziseră. Ajunse în stradă. Lumină cenușie. Felinarele ardeau încă, lăsînd o umbră albastră pe caldarîm. Aerul pișca. În coroanele unor pomi îndepărtați licări soarele. Orașul adormit, cu zgomote rare. Un olțean cu cobilițe goale. Imagine pașnică. Aici toată lumea bea lapte de dimineață la 7, merge la slujbe. La cîteva mii de kilometri ardeau sate rusești, se trăgea cu tunurile și mureau oameni.

Trebuia să ocolească Gara de Nord. Luă un tramvai din mers. O taxatoare (modă de război, pentru că bărbaţii erau pe front) moţăia pe o banchetă lustruită. Nu-i ceru bani de bilet. N-o trezi. Clădiri cu pereţii vechi, mîncaţi de vreme. Griviţa se anima. Se trăgeau obloanele de fier. Cerul era albastru, pur. Scînteiau vitrinele. Unele aveau benzi de hîrtie gumată, o reţea cafenie. Negustorii se gîndeau la bombardamente. Trotuare sparte. Ar trebui reparate. De ce să le mai repari cînd frontul o să se apropie şi de oraşul ăsta ? Oamenii treceau nepăsători. Alte vagoane de tramvai. Primii muncitori. Slabi, palizi. Soarele încălzea uşor. Îl simţi prin geamul lucios. Ce bună e puţină căldură, acum toamna, la sfîrşitul lui septembrie. Şi cîtă adîncime are cerul albastru al zilei senine, abia începute ! În închisoare, perioada cea mai chinuitoare era aceea de la începutul primăverii şi în septembrie cînd frigul, care soseşte totdeauna mai devreme aici, te făcea să regreţi căldura verii. În martie, la Jilava, în reduit, într-o duminică pustie, cînd şi sentinelele se plictisiseră să mai cînte, auzise deasupra lui — pe acoperişul de pămînt, crescînd iarba.

Trebuie să coboare. Aşa. Acum să luăm alt tramvai înapoi. Să ne uităm bine în jur, dacă nu cunoaştem pe cineva... Nu era nimeni. De data asta dădu de un taxator, cu ochii vineţi de nesomn. Mareş scoase două monede uşoare de nichel.

— Nu-i nevoie, camarade...

El tăcu şi vru să se uite afară pe fereastră.

— Vii de pe front ?

— Da.

— Şi cum e ?

— Cum să fie, ca la război...

— Nu prea eşti vorbăreţ...

— Cine mai vorbeşte astăzi ?

Se uită în jur : o femeie în vîrstă, cu un coş plin de zarzavat, un funcţionar absent, muşcîndu-şi un-

ghiile. Vagonul scrîşnea din frîne. Un ceas care arăta 6,25. Era devreme. Casa lui Dumitrana se afla în partea cealaltă a oraşului. Încă o coborîre la o intersecţie şi alt vagon de tramvai, ceva mai aglomerat. Nu urcase nimeni după el. Privi oraşul trezit.

— Comunicatul Marelui Stat Major... Ia, comunicatul...

Cumpără o foaie proaspătă, mirosind încă a cerneală. Aceleaşi ştiri cunoscute. Dumitrana avea dreptate. Trebuia să vadă cineva cum stau lucrurile la faţa locului. Nu mai era mult şi comunicatele aveau să-şi piardă aerul optimist. Soldaţii spuneau că nu găsesc morţii inamicului. Erau intrigaţi şi înspăimîntaţi din superstiţie. Asta era un obicei scit (să-ţi aduni morţii şi să nu-i laşi năvălitorului), dacă mai ţinea bine minte. Parcă a citit undeva că şi pe Napoleon îl speria lipsa cadavrelor.

Piaţa Sfîntul Gheorghe. Aglomeraţie. Mulţime. Aici trebuia să fie cu ochii în patru. Ah, dacă n-ar fi nici un control... Nu era. Vagonul abia se mişca pe şine. Încă vreo patru staţii şi gata. Turle cenuşii de biserică. Frunzişul pomilor a început să îngălbenească. Pe garduri atîrna o iederă obosită. Dîmboviţa sub un pod abia reflecta casele de pe mal.

Trecătorii grăbiţi, preocupaţi. În faţa unei brutării văzu o coadă lungă. Mai multe femei. Uite şi cîţiva tineri. Alergau şi se strigau. Trecură. Apoi un bărbat care citea ziarul. Mareş îşi privi puşca pe care o ţinea între picioare. Ruginise puţin. Să-l fi văzut comandantul, îi dădea o zi de arest. Claxoane, bătrîni cu copii de mînă. Fiecare aleargă undeva, are o treabă. O întîlnire, o afacere.

Gata, coborîrea. Acum la stînga, ocolul obligator. În spate, un bărbat, cu umerii aduşi, cu o servietă... Cîţiva paşi. O răscruce. Nimeni. Trotuarul era pustiu. Se apleacă, prefăcîndu-se că-şi înnoadă şiretul, şiretenie străveche, şcolărească. Grădini,

cîteva case. O periferie oarecare a Bucureștiului, cu imobile joase, cu grădini părăginite în față. Bărbații se aflau pe front și nimănui nu-i mai ardea să îngrijească straturile de flori. Ele creșteau sălbatic. Dincolo de gardurile prăbușite, luceau mici sfere albastre, purpurii, galbene. La numărul 43. Încă puțin. O femeie ieși dintr-o curte cu o găleată cu apă. Semn bun. Surîde... Iată poarta. Privi puțin în urmă. Trotuarul gol. Casa fusese aleasă în mod special. Avea două ieșiri. Una dădea spre stradă alta în cîmpul părăsit. Fațada galbenă, cu geamuri sclipitoare, era umbrită de un oțetar. Bătu ușor într-un fel cunoscut. Ieși o femeie.

— Bună dimineața, Ina...

— Bună dimineața...

Se priviră puțin.

— Intră. Te așteaptă.

Ea coborî cele două trepte pînă la poartă.

Mareș deschise ușa. Pătrunse într-un hol întunecos. Pe pereți un cuier sărac cu două coarne de cerb. Altă ușă dădea într-o cameră care ținea loc și de sufragerie și de dormitor. O masă, cîteva scaune, un pat. Geamurile erau deschise spre grădină.

— Ai venit ?

Dumitrana îl îmbrățișă și-l așeză pe un scaun, ca pe un copil.

— Stai jos. Ești mort de oboseală. Ina o să-ți facă patul și ai să dormi pînă deseară, dar mai întîi, o baie. Avem un lighean care o să te încapă și pe tine. Apă curentă, trai nu glumă...

Se priviră.

— Ai plecat cu tot echipamentul ?

— După cum se vede...

Intră și femeia.

— Nimeni, spuse ea. Vrei o cafea ? se adresă lui Mareș.

— Ce-l mai întrebi, dă-i și ceva de mîncare și încălzește puțină apă.

Ina trecu într-o cămăruță alăturată. Urmară cîteva clipe de tăcere. Dumitrana îl măsură.

— Uniforma asta o să-i vină bine unui prieten de-al nostru. O s-o spele nevastă-mea și o s-o cîrpească puțin.

— Și cu pușca ce facem ?

Celălalt rîse.

— N-avea grijă. O să dispară ca la moși : hocus-pocus...

Se auzi frecarea unor chibrite care nu se aprindeau.

— Să-ți ajut ? întrebă Dumitrana.

— Nu, nu-i nevoie...

— Ce mai nou ? zise Mareș ca să curme tăcerea.

— Mai nimic. Au arestat ieri un grup. Trebuie să fie undeva o vînzare, nu știu, încă nu-mi dau seama...

Alături curgea apa dintr-un robinet.

— Și pe front ?

— Am să-ți povestesc.

Rîseră amîndoi încet, uitîndu-se afară, pe fereastră.

— La drept vorbind, spuse zidarul după aceea, n-ai ajuns prea departe. A fost greu ?

— Nu prea. De dezertat e lucrul cel mai ușor. Mai prost este să te întorci...

— Controale multe ?

— Destule. Numai că actele pe care mi le-a dat Dobre erau atît de bune că...

Zidarul îl întrerupse :

— Drept să-ți spun, cine te privește poate să creadă că ești bolnav de-a binelea...

— Cu fața asta, cred și eu...

— Nu cumva...

— Nici o grijă...

— Te știu pregătit să duci o viață, cum să-i spun eu, zbuciumată, rîse încet, căutîndu-și tabachera de pe masă. Ești mai tînăr, n-ai destulă experiență, să nu crezi că va fi prea ușor. O să locuiești vreo

cîteva luni în fiecare seară în alt loc pînă găsim ceva stabil.

Deschise cutia de metal, plină cu tutun.

— Viața noastră nu mai face doi bani la drept vorbind, sau dimpotrivă, rămîne să apreciezi...

— O să-mi vînd scump pielea...

Zidarul ridică ochii și-l privi fix.

— Nu se știe. Uneori pici dintr-un fleac. Știi ce-i important: să nu-ți fie frică de nimic. Niciodată...

— N-o să-mi fie frică.

— Pe front, ai inamici în față. Atît. Aici, pretutindeni. E ca și cum ai merge pe sticlă. Și la capătul fiecărei zile: pușcăria și mai apoi moartea. Ei nu glumesc.

— Nici noi.

— Ai dreptate, dar au mijloace mai multe, deocamdată. Nu ne trebuie martiri, ne trebuie luptători, ai înțeles? Nu-mi plac eroii morți, ci soldații vii. Și acum, stai jos lîngă mine să discutăm mai pe larg. Ina, ce faci acolo, nu mai e gata cafeaua aia?

— Numaidecît...

Se auzi fierberea apei și în odaie pătrunse un miros sanitar de spirt denaturat. Afară, prin ferestrele deschise se vedea cerul zilei de septembrie întîrziat în care vîsleau niște păsări mici, negre. Nu bătea vîntul. Soarele lumina crud grădina părăginită cu straturile ei de crizanteme peste care căzuse prima brumă. Îndepărtat se deslușiră strigăte de copii, porniți spre școală:

— Așa la doamna, așa la doamna...

— Să închidem geamul? întrebă Dumitrana...

— Cum vrei...

— E mai bine...

Zidarul se mișca greoi. Își tîra puțin un picior. Nu aflase încă din ce cauză. Cînd se întoarse îi văzu tabachera de tablă din mînă. Vorbind, uitase să-și mai facă o țigare...

XI

MOTORUL mașinii vibra ușor, avea un bîzîit continuu, metalic, ca și cînd un fluture cu aripi de tablă ar fi zburat înlăuntrul unui cilindru. Maimuțoiul de pîslă de pe parbriz, cu un bot alb de catifea, începu să se învîrtească în jurul sîrmei subțiri de care atîrna. Mareș coborî paleta de ebonit verzui ca să-și apere ochii de soare. Se grăbea. Simțea cum îi tremură mușchii picioarelor. Ar fi vrut să claxoneze, dar se vede treaba că omul cu bidoanele era foarte scrupulos. Dumitrana aștepta răbdător lîngă el. Oricum, mecanicul ar fi vrut să se știe mai repede în stradă, dincolo de poarta înaltă, pe o șosea, gonind cu optzeci de kilometri pe oră spre punctul acela cunoscut, unde-l așteptau doi tovarăși. Într-un ceas, un ceas și jumătate, trebuia să fie acolo, orice s-ar întîmpla și iată că se găsise un om nădușit și gras

— cc-şi tampona mereu fruntea cu o batistă mare, albă, tot privindu-şi tabelul de hîrtie, speriat ca nu cumva să fie înşelat şi să i se ia ceva în plus — care-i ţinea pe loc.

Ca să-i atragă atenţia lui Dumitrana că întîrziaseră destul, Mareş porni încet camioneta spre cei doi oameni. În curtea depozitului, un patrulater mare, plin de praf, înconjurat de toate părţile de magazii joase cu acoperişuri de şiţă, roase de ploi, nu mai era nimeni. Către ieşire trecea un cîrd de gîşte albe, dolofane, leneşe. În marginile şoselei se mişcau uşor în vîntul abia stîrnit coroanele unor copaci joşi, destul de bătrîni, poate nişte arţari, poate chiar un stejar sau doi între ei, cu frunza proaspătă, de-un verde lăcuit. Era în mai, într-o zi înăbuşitoare, foarte de dimineaţă. Mareş simţi cum îi curg broboane de sudoare pe spate, sub cămaşă. Privise de cîteva ori cerul înalt, albastru, acoperit într-o parte de o îngrămădire vînătă de nori, o masă de aburi cenuşii, apropiindu-se lent. Ştia că o să plouă în mai puţin de o jumătate de oră şi asta îi dădea un sentiment de siguranţă. Vor fi mai puţine maşini pe şosea, în centrul Bucureştiului circulaţia va fi mai uşoară, poate sergenţii însărcinaţi cu controlul autocamioanelor vor sta şi ei la adăpost şi nu-i vor purica actele, pentru că un ochi mai atent ar fi observat că pe permisul de circulaţie al răposatului Crăciun Vasile fusese înlocuită fotografia.

Prin poarta mare a depozitului intră o maşină. Avea o caroserie înaltă şi semăna cu autocamioanele militare de transport. Nu era bine să fie văzuţi şi de alţii, aşa încît Mareş apăsă uşor pe butonul rotund al claxonului. Tovarăşul lui nu întoarse capul, ca şi cînd nu l-ar fi auzit. Sta aplecat peste hîrtia celuilalt şi urmărea ceva. Trebuia să mai aştepte, nu avea ce face. Poate un minut sau două. Era ostenit. Nu dormise toată noaptea. I se spusese să vină în zori la acest depozit de lapte şi să încarce

zece bidoane plumbuite în camionul lor deschis, o rablă cu motor vechi, sfîrîind de căldură după ce parcursese abia douăzeci de kilometri.

Mareș văzuse cîteva mii de astfel de bidoane așezate unul lîngă celălalt în curtea întinsă. Din depărtare păreau numai niște popice de plumb care străluceau în soare, radiind o căldură ușoară. Unele dintre ele aveau etichete de metal, niște bucățele de cositor pe care era imprimat numele unei întreprinderi. Ceea ce știa mecanicul era faptul că în noaptea aceea niște tovarăși de ai lor goliseră laptele din trei sau patru bidoane și așezaseră pe fund cîteva pachete de dinamită, învelite în cîrpe sau în mari tampoane de vată.

Pentru că așteptarea se prelungea, Mareș porni iar mașina, încet, pînă în apropierea celor doi. Șeful depozitului era un om distrat. Mecanicul înțelesese încă de la venire că n-aveau de ce să se teamă de el. Omul nu făcea decît să supravegheze factura și să numere bidoanele schimbate, ca nu cumva să fie înșelat. El și cu Dumitrana descărcaseră vasele goale, încuiaseră cu grijă capacele sistematice și la îndemnul omului gras și indiferent se îndreptaseră către grămada de bidoane pline. „Legătura" le spusese că ele vor fi însemnate cu vopsea albastră și că nu vor trebui să caute prea mult. Într-adevăr, după o scurtă cercetare le văzuseră. Erau zece, așezate unul lîngă celălalt, într-o margine. Șeful depozitului le îngăduise să le transporte la autocamionetă după ce rostogoliseră într-o parte vasele goale de schimb. Acum nu era vorba decît de o formalitate administrativă și Mareș se liniști. Bănuise că omul cel gras descoperise ceva în neregulă în factura lor, ceea ce ar fi însemnat ori amînarea transportului, ori chemarea unei persoane străine la fața locului, dar în cîteva minute Dumitrana fu lîngă el și putu să pornească. Maimuțoiul de pe parbriz se mișca într-o parte și în alta, arătîndu-și cînd

spatele de catifea roşie, cînd botul alb, murdărit puţin de praf.

Şoseaua era netedă, pietrele ei cenuşii străluceau în lumina puternică a soarelui.

— Ce voia ? întrebă Mareş fără să se întoarcă.

— Fleacuri. A trebuit să-i semnez trei tabele. Cît pe-aci să bage de seamă că nu mai venisem niciodată după lapte. M-a întrebat chiar dacă nu cumva sînt angajat de curînd...

— Şi ce i-ai răspuns ?

— I-am spus că are dreptate, făcînd-o şi niţel pe prostul.

Dumitrana rîse scurt, arătîndu-şi dinţii albi şi puternici.

Drumul era pustiu. Se aflau undeva într-o margine a Bucureştiului, pe o şosea abia construită printre mari livezi de pomi. Aveau de mers o oră încheiată. Îşi priviră ceasornicele şi Mareş dădu mulţumit din cap.

— Ai verificat închizătoarele bidoanelor ? întrebă Dumitrana.

— Da, fiecare capac are o capsulă de plumb. Poate să le controleze oricine. Nimănui n-o să-i treacă prin cap ce ascund.

Mecanicul privea încordat şoseaua. Maimuţoiul se mişca într-una, lovind cu un zgomot uşor geamul incasabil. Acceleră. Soarele nu mai era atît de puternic. O umbră cenuşie coborî deasupra parbrizului. Mareş ridică paleta. În grădinile de pe dreapta şi de pe stînga drumului vîntul apleca crengile copacilor. Din depărtare se auzi sunetul ploii care sosea şi văzură amîndoi de cîteva ori strălucirea repede stinsă a fulgerelor.

— O să înece oraşul ! spuse Dumitrana cu indiferenţă.

— Poate-i mai bine.

Ploaia începu deodată. Cîteva fire subţiri de apă se prelinseră pe geamul lustruit şi scrijelat de vînturi, apoi parbrizul se aburi de răceală şi

se brobonă. Cele două braţe de cauciuc ale ştergătoarelor se puseră în mişcare şi în faţa celor doi bărbaţi rămaseră două evantalii străvezii prin care se vedea şoseaua alunecoasă. Tot mai bătea vîntul. Prin geamul deschis i se auzea vîjîitul. Un curent puternic le trecea pe la urechi. Era răcoare. Era bine. Pomii uzi, prea verzi acum, de un verde violet, păreau nişte păuni cu cozile umezite, alergînd bezmetic împotriva lor. Se auzeau tunete îndepărtate, un bubuit rar, cînd mai sus, cînd mai la stînga. Norii prelungi se destrămau la cîte o explozie scurtă de lumină albastră. Răpăiala ploii lovea acoperişul de tablă al cabinei. Mareş întoarse capul şi privi prin geamuleţul din spate bidoanele pe care şiroia apa.

— N-avea grijă, mîrîi Dumitrana, sînt închise ermetic. Nu pătrunde apa înăuntru.

Îşi scoase tabacherea de tablă coclită, cu închizători roşii de aramă, şi îşi făcu o ţigară.

— A mers destul de uşor, spuse mecanicul.

— Măcar de-ar merge toate aşa...

Dumitrana îşi aprinse ţigara, o ţigară grosolană şi noduroasă de tutun ieftin, împuţit, învelită în foiţă galbenă, netransparentă.

— Crezi că ajungem la timp? întrebă fără curiozitate, preocupat de un lucru necunoscut.

— N-avem de ce să întîrziem. Voi merge pe drumul cel mai scurt. În afară de vreun control, nu văd ce ar putea să ne oprească.

— Bine, bine...

Mareş îi privi chipul uscat, faţa lată, lipsită de frumuseţe, sau tocmai din pricina asta frumoasă: pentru că avea în ea ceva bărbătesc, încăpăţînat, buzele uscate şi arse şi pometii ascuţiţi, apoi ochii reci, îngheţaţi, indiferenţi. Părea obosit dar nu era. Relaxarea trupului său tolănit pe pernele autocamionetei era numai aparentă. În realitate pîndea încordat drumul pustiu. Şi-l aminti cum dansase în casa Terezei.

Se apropiau de cartierele mărginaşe ale Bucureştiului. Undeva, în apropiere, se afla un post de control al poliţiei. Din depărtare se zărea bariera de lemn nevopsit şi silueta unui bărbat. Acesta ţinea într-o mînă un fanion de tablă verde cu un punct la mijloc.

Mecanicul încetini, spunînd :

— Poftim, ăsta mai lipsea !

Dumitrana privi afară. Ploua încă. Un sergent îmbrăcat într-o pelerină de muşama cafenie, despicată la gît, un fel de rochie de cauciuc, ţeapănă şi umezită, se apropia de maşină. Opriră. Maimuţoiul de pîslă se mai zbătu de cîteva ori şi în cele din urmă încremeni.

— Ce-i, frate ? întrebă zidarul cu vocea lui groasă, cu o uşoară familiaritate.

Omul salută. Era un bărbat tînăr, roşcovan, cu faţa lucioasă şi ochii cenuşii, indiferent aproape, plictisit de ploaie şi de ceea ce trebuia să facă.

— Ce-aveţi la spate ? întrebă, uitîndu-se profesional la bidoane.

— Lapte. Poftim actele, zise Dumitrana, întinzîndu-i fără să i se ceară facturile albastre, scrise cu creion chimic. Ai numai grijă să nu plouă pe ele, că n-o să se mai înţeleagă nimic.

Sergentul nu le luă. Se apropie mai mult şi se uită la cei doi bărbaţi. După aceea îşi opri o clipă privirile pe spatele roşu al maimuţei de pîslă. Rîse încet, o apucă cu o mînă, o întoarse şi zise silnic :

— Daţi-i drumul...

Mareş porni. Bariera scurtă se ridicase între timp, mînuită de un al doilea sergent, aflat în dreapta drumului, într-o cabină tărcată de scînduri şi se văzură pe un drum asfaltat, spart din loc în loc.

— Ţi-a plăcut ? întrebă Dumitrana.

— De-ar fi toţi ca ăsta !

Un timp nu mai spuseră nimic. Ploaia repede şi rece se transformase într-o burniţă uşoară, ca şi cînd apa ar fi fost pulverizată printr-o sită fină. Se zăreau cîteva curţi şi pe turla de tablă a unei biserici juca prima rază de soare. Norii joşi alergau undeva în urmă, goniţi de un vînt nevăzut. În curînd tot aerul se umplu de mirosul proaspăt de frunziş umezit după o căldură mare şi o sfoiegeală vegetală, un abur aproape fierbinte, pătrunse în cabină. Cei doi bărbaţi simţiră iar năduşeala acoperindu-le ceafa şi spatele. Din faţă veneau căruţele unor grădinari, cîteva camioane verzi, trase de cai iuţi. Oamenii priveau indiferenţi autocamioneta şi loveau animalele cu biciuşti scurte.

— Ştii drumul ?

— Da.

Zidarul îşi privi ceasul.

— Ajungem chiar mai devreme...

Curţile se îndesiseră. Pe garduri atîrnau fibre de iederă proaspătă. În porţi stăteau cîteva femei şi la o pompă cîţiva copii se stropeau cu apă. Trecură de un rond de piatră, dincolo de care se zăreau cîteva vagoane de tramvai şi ajunseră într-o piaţă plină de lume. Mareş încetini. Lăsă uşor în jos geamul din stînga lui şi scoase un braţ afară. Se auzea larma cumpărătorilor şi strigătele vînzătorilor, lăudîndu-şi marfa.

— Te-ai uitat în spate ? Nu s-a luat nimeni după noi ? întrebă Dumitrana.

— Nici o grijă, şefule.

— Fă la stînga acum, pe linia tramvaiului.

— Bine. Cum vrei. Dacă crezi că e drumul mai scurt pe aici...

Autocamioneta mergea încet de-a lungul unei străzi umbroase. În faţă se vedea un bulevard larg. Şinele de tramvai luceau de umezeală. Deasupra cerul se limpezise. Mareş coborî din

nou paleta verzuie de ebonit. Maimuțoiul abia se legăna de sîrma lui.

Ajunseseră din nou la o încrucișare de străzi, într-o piață vastă, pavată cu pietre. Din spate se auzi un claxon insistent. Mareș privi prin oglinda mică de deasupra volanului. Un taxi încerca să-i ia înainte.

— Au intrat dracii în ăsta, zise rîzînd. Se grăbește...

— Fă-i loc.

Mareș apucă spre stînga. Se auzi clopotul unui tramvai și trebui să frîneze. Taxiul ajunse aproape de aripa autocamionetei. Șoferul scoase capul pe ferestruica deschisă și începu să înjure tare. Mecanicul porni ușor și se uită iar în oglinda de deasupra.

— Ori e beat, ori se grăbește !

În clipa următoare geamul unei cofetării din față sclipi ca o lentilă de reflector.

— Ptiu !

Mareș clipi de cîteva ori orbit, coti puțin spre stînga și auzi un huruit apropiat și apoi un alt claxon sunînd gros. Simți o izbitură puternică dintr-o parte și înțelese că fuseseră loviți de un camion greu, care venise de pe o stradă laterală. Se auzi o pîrîitură de șipci rupte, geamul de lîngă el se sparse și urmă un țipăt pițigăiat de femeie și strigătele de surpriză ale trecătorilor, apoi totul se învîrti pentru o clipă, ca o roată ce nu se mai oprea, o roată albastră și verde, cu bucăți de cer și copaci, cu bucăți de sticlă zgîriindu-i mîinile. Mareș simți un șuvoi fierbinte de sînge pe gît, auzi înjurăturile lui Dumitrana și văzu mai mult decît înțelese că acesta fusese aruncat afară, pe trotuar. Ușa mașinei era deschisă, autocamioneta se întorsese pe o parte și lîngă el zări un bot aerodinamic de camion, un bot cenușiu și înalt, cu un vultur de nichel, turtit acum. Radiatorul aflat sub oblonul de tablă

sfîrîia ușor ca un samovar și totul se întunecă dintr-o dată.

Leșinul dură un minut sau două. Primul gînd al mecanicului, cînd se trezi, fu acela că pachetele aflate în bidoanele goale nu vor mai ajunge la destinație. Îl durea capul și parcă în jurul frunții avea un cerc fierbinte. Voi să înțeleagă ce s-a întîmplat cu Dumitrana, dar leșină din nou.

Cînd se trezi iar, după un foarte scurt răgaz de inconștiență, auzi vocea zidarului :

— Trebuie să fugim ! Repede ! Repede !

Nu putea să se miște. Era aproape paralizat. În jur se strînseseră o mulțime de bărbați și de femei care strigau. Camioneta lor era spartă într-o parte și bidoanele alunecaseră pe pietrele strălucitoare. „De nu s-ar desface capacele!" își spuse. Chiar dacă nu se descopereau pachetele cu dinamită, lucrul cel mai prost se întîmplase : transportul lor nu avea să mai ajungă la destinație. Totul se dăduse peste cap în mod absurd. Îi venea să plîngă ca un copil.

— A murit ! spunea cineva.

Îi veni să rîdă și își mișcă degetele mîinii ca să le arate că mai trăia. Dumitrana îl ajută să coboare. Avea o față albă, încremenită și nu părea rănit. Poate era puțin speriat și cu siguranță mîniat de întîmplarea asta cu totul neașteptată. Îi puse un braț pe umăr și-i repeta lîngă ureche, repede, cu glas stins :

— Hai s-o ștergem cît mai e timp...

— Și... pachetele ?

— Dă-le la dracu ! Nu e bine să fim găsiți aici, nu înțelegi ?

Mareș privi încă o dată bidoanele plumburii, căzute pe pietrele pieții. Unul se spărsese și se turtise și din el curgea laptele. Capacul era intact, cu sigiliul său de plumb, prin care trecea o sfoară subțire.

Dumitrana îi spunea ceva cu glas tare, parcă se răstea la el, dar nu mai înțelese nimic. Simți din nou leșinul precedat de o euforie ușoară. Ar fi vrut să se așeze pe pernele autocamionetei sau să stea cu fața în sus. Căzu, alunecînd ușor într-o parte. Dumitrana îl ținea încă de braț. Îl scutură ca să-l trezească, dar era prea tîrziu. Mareș mai auzi doar cîteva cuvinte :

— Te las ! Au venit sergenții. Nu mai e timp de pierdut...

Se trezi mișcat de un necunoscut care întreba :

— Dumneata ești șoferul ?

Dumitrana nu mai era lîngă el. Dispăruse în mulțime.

— Erau doi, spunea o femeie, l-am văzut eu pe celălalt.

Mareș nu putu să răspundă. Îl ținea de umăr un sergent în uniformă și un tînăr îmbrăcat în haine gri. Înțelese că îl duceau la un post de prim-ajutor și că după aceea va trebui să meargă la poliție. Aici îi vor cerceta actele și vor vedea că permisul de conducere e fals și vor deveni bănuitori și...

În jurul lui se strînsese o mulțime de oameni, un cerc rotitor de chipuri necunoscute. Îi venea să vomite și un gust dulceag de salivă i se urca din stomac pînă în cerul gurii. Se aplecă puțin înainte, sprijinit de necunoscutul în haine gri.

— E lovit la cap. O batistă, o batistă, ceru cineva.

Își simți fruntea umezită de o legătură rece. Pe obraz avea sînge uscat și vru să se rezime de ceva.

— Faceți loc, vine comisarul ! spunea o femeie aproape de el.

— Unde-i celălalt ?

— A fugit...

— Nu, s-a dus după un doctor...

Cuvintele se învălmășeau. Ar fi trebuit să fugă, să se găsească cît mai departe de aici, dar picioarele nu-l mai ascultau.

— O mașină ! O mașină ! Nu mai poate merge !

Fu luat pe sus și purtat prin mijlocul mulțimii. Pe urmă simți iar batista rece pe frunte. Trecu un timp de uitare. Își pierduse de cîteva ori memoria, apoi se trezi pe pernele unui automobil care mergea foarte repede. În dreapta și în stînga se vedeau case necunoscute ; niște ziduri galbene și cenușii, curți înalte cu garduri de fier : numeroase săgeți negre, ruginite, cu vîrful îndreptat spre cerul curat, albastru. Era în aceeași zi sau poate în altele și se desmetici într-o clinică albă, în sala unui spital cu zidurile îmbrăcate în faianță, ca pereții unei măcelării. Simți mirosul straniu de iod și de eter și văzu cîteva femei îmbrăcate în halate albe, bine călcate și o îngrămădire de tampoane de vată, munți de vată, niște munți pufoși, ca de zăpadă care se topește, o zăpadă murdărită de pete ruginii de sînge, niște pete neregulate, fără formă. Îl zgîndări o durere ascuțită mai sus de tîmple și auzi un vîjîit în timpane. Urmă o ameteală dulce și iar realitatea : cîteva ferestre prin care pătrundea soarele, cîțiva doctori clătinînd din cap și întrebînd : „Cum te simți ?“

După aceea, înțepătura unui ac înfipt în braț. Nu înțelegea nimic. Căuta alături chipul lui Dumitrana și nu-l găsea. Își aminti fața lui înspăimîntată și se întreba în neștire : „De ce a fugit ? De ce m-a lăsat ?“ și urmă un alt gînd, tot atît de tulbure : „Ce s-a întîmplat cu bidoanele ? Unde au ajuns ? Au aflat ceva ? Îl vor întreba ?“ Se uită în jur. Lîngă el nu era nimeni în uniformă. Numai un individ posac, ce nu se mișca.

Și după aceea, în alte răstimpuri de luciditate, urmărea drumul, mereu același, pe care-l făcea într-o mașină închisă, cu canapelele roase, de-a

lungul unor străzi necunoscute. Avea un delir fierbinte. „Ce se întîmplă cu mine? Ce se întîmplă cu mine?“

Era sleit. Se trezea într-un pat tare şi îşi dădea seama că e învelit cu o pătură aspră. Se afla într-o cameră întunecată. Ar fi vrut să se ridice, dar o lene nesfîrşită îl făcea să adoarmă din nou. În jurul frunţii avea un mare bandaj alb, pe care i-l desfăcea cineva din cînd în cînd. Tot trupul îi ardea, i se dădea des apă şi lucrurile îşi pierdeau forma pe neaşteptate. Feţele celor din jur semănau una cu alta, îi venea greu să ştie ale cui erau şi după un timp nici nu mai încercă şi căzu iar într-o somnolenţă lungă şi chinuitoare. Avu coşmare, vedea mereu camioneta răsturnată pe o parte şi bidonul spart, turtit, cu închizătoarea capacului intactă, cu un bob de plumb prin care trecea o sfoară şi laptele curgînd pe pavajul de piatră.

Ce absurditate accidentul acesta neaşteptat! Dumitrana făcuse bine că fugise. Altfel, l-ar fi prins şi pe el... Şi oamenii care-l aşteptaseră într-un punct fix... Ce avea de făcut de-aici înainte? Ce ştiau ceilalţi şi ce trebuia să spună dacă va fi întrebat? Privea chipul omului de lîngă el, neras, plictisit, obosit şi el, desigur un agent, nu mai încăpea nici o îndoială... Era limpede. Găsiseră pachetele cu dinamită şi acum vroiau să i se vindece rana de la cap şi să înceapă ancheta.

DOSAR Nr. 1754

NUMELE : Dumitrana
PRONUMELE : Vasile
ANUL NAȘTERII : 1896, LUNA, aprilie ZIUA, 5
FIUL lui Dumitrana Traian și al Elenei Dumitrana
ADRESA : str. Toamnei 14
OCUPAȚIA : zidar
STAREA CIVILĂ : necăsătorit
SEMNALMENTE : Statură înaltă, musculos, ochi negri, cicatrice pe frunte în partea dreaptă. Tîrăște ușor piciorul drept.

DACĂ A FOST CONDAMNAT SAU NU : Corform Hotărîrii Nr. 18.969 din 10 iunie 1929, a Tribunalului Ilfov, susnumitul Dumitrana Vasile a fost condamnat la 2 ani închisoare pentru instigare împotriva ordinei statului. Este membru al partidului comunist (bolșevic) romîn încă din 1926. Pedeapsa și-a executat-o la închisoarea Doftana între 29 iunie 1929 și 28 iunie 1931, unde a avut o purtare rea. A fost în cîteva rînduri izolat, dîndu-i-se un regim celular. Numitul Vasile Dumitrana a făcut în luna decembrie 1930 greva foamei, timp de 26 de zile, în semn de protest față de regimul celular al deținuților.

CARACTERIZĂRI : Fire violentă, irascibilă. Trebuie considerat ca foarte periculos pentru siguranța statului.

5/VIII 1931

22 martie 1936

Noi, Matei Alexandru, subcomisar, Iliescu Petre, agent și Stan Gheorghe, comisar șef, vă aducem la cunoștință următoarele :

Despre numitul Vasile Dumitrana, de profesie zidar, eliberat în iunie 1931 din închisoarea Doftana, știm că de la eliberarea sa și pînă la prezentul raport, susnumitul nu a întreprins nici o acțiune dăunătoare statului. Susnumitul lucrează ca particular la diferite binale. S-a căsătorit în luna februarie anul curent cu o soră de caritate, pe nume Valentina Ionescu. Nu au copii. Sînt vizitați de puțini oameni și vecinii nu se plîng de ei.

(ss) Matei Alexandru
(ss) Iliescu Petre
(ss) Stan Gheorghe

CĂTRE SIGURANȚA GENERALA A STATULUI, Biroul Inspectorului Șef, Mizdrache Alexandru.

BUCUREȘTI

COMISARIATUL DE POLIȚIE 22, CĂTRE SIGURANȚA GENERALĂ A STATULUI :

— La cererea dv. nr. 324/6 martie 1938, vă răspundem următoarele :

Din cercetările făcute de noi rezultă că numitul Dumitrana Vasile, de profesiune zidar, nu întreprinde nici o acțiune dăunătoare statului. La întrebările puse de noi arhitectului Dumitrescu Cleja, acesta declară că zidarul Vasile Dumitrana care lucrează în antrepriza sa, nu desfășoară nici o muncă de propagandă comunistă. Salariații săi nu au manifestat vreodată vreo nemulțumire care ar putea fi pusă în seama instigărilor numitului Vasile Dumitrana.

Comisar șef, Mitru Pompiliu

15 septembrie 1939

La cererea dv. de informare vă aducem la cunoștință că numitul Vasile Dumitrana, de profesie zidar, căsătorit, s-a mutat din str. Toamnei 14, încă din iarna trecută. Actualul domiciliu îmi este necunoscut.

Proprietar
Dăscălescu Albert, avocat

7 August 1940

Din cercetările noastre, făcute cu multă grijă, rezultă că numitul Boboc Alexe, suspect, cu semnalmente corespunzătoare celor aduse la cunoștință de dumneavoastră, este de profesiune lăcătuș și că nu se numește Vasile Dumitrana. Verificarea a fost făcută și la Primăria de Verde, în prezența ajutorului nostru de comisar. La confruntarea celor două fotografii se poate afirma că există o oarecare asemănare între cei doi, în realitate însă, numitul Boboc Alexe are ochii căprui, ceea ce nu corespunde semnalmentelor dv.

Comisar șef, Dunoi Gheorghe
circa 32, București

CATRE SIGURANȚA GENERALĂ A STATULUI
Biroul Inspectorului Șef, Mizdrache Alexandru

La cererea dv. vă aducem la cunoștință următoarele : între comuniștii arestați zilele acestea în mod preventiv nu se află nici unul cu numele de Vasile Dumitrana.

Comisar șef, Păunoiu Ion
4 mai 1941

1 decembrie 1942

NOTĂ INFORMATIVĂ

Trierea dosarelor primite la Tribunalul nostru militar a dus la concluzia că între acuzații civili nu se ascunde nici un inculpat cu numele de Dumitrana Vasile.

Procuror
general, colonel
Beldiman Sofronie

XII

IL LASASERĂ să aştepte într-o cameră goală, luminoasă, cu două ferestre mari, dînd spre o curte cu gard înalt, de-a lungul căreia se clătinau în bătaia vîntului cîţiva plopi verzi, un verde-întunecat acum, aproape negru, ceea ce îl făcu pe Mareş să înţeleagă cît timp trecuse de la accident. „Trebuie să fie la începutul lui iunie", gîndi şi numără copacii cu crengile alungite în sus, ca nişte ţigări de foi : nouă pe o parte, trei pe cealaltă. Deasupra lor : numai cerul gol, aproape alb, ca o tablă încălzită la o temperatură mare.

Afară era foarte cald. Aerul era vaporos, umed şi imaginea copacilor era neclară, tremurătoare, văzută parcă printr-o apă. Aci nu se simţea zăpuşeala, deşi geamurile erau închise ermetic. Privise duşumelele goale, bine măturate.

niște scînduri vopsite de mult, cu o culoare ce aducea a doliu : o culoare cafenie, întunecată și pereții drepți și albi, cu mici pete de sub care ieșea tapetul vechi și lustruit. Deasupra ușii din față, o ușă ca de cancelarie, atîrna portretul mareșalului Antonescu, un om bătrîn, tuns scurt, cu o privire fixă, cu o cruzime a gurii ce nu putea să scape nimănui. Încolo, nimic — ba nu ; un cuier gol cu trei brațe metalice lustruite de curînd cu sidol, brațe de care probabil iarna se atîrnau hainele funcționarilor.

Nu se auzea nici un zgomot. Mecanicul, nu-și dădea seama dacă este dimineața sau după-masă. Zidul înalt de cărămidă nu lăsa să se vadă nimic dincolo de el. Soarele bătea de undeva din spatele clădirii, în care se afla, poleind numai o parte a copacilor.

Mareș stătea pe banca joasă de lemn neluat la rindea, o bancă jalnică, adusă de cine știe unde și așezată acolo întîmplător, fără vreun scop oarecare sau poate numai pentru a da iluzia celor ce așteptau că vor fi tratați cu blîndețe, că exista cît de cît puțină grijă față de cei tîrîți la interogatoriu.

Deasupra frunții nu-l mai ardea rana aceea, probabil știau că se vindecase. Simțea numai o slăbiciune ușoară, o dorință de a deschide un geam, de a trage tare în piept o gură de aer curat după o lungă inactivitate, după ce stătuse întins pe un pat cu fața în sus multă vreme, timp cînd privind un tavan alb poți să vezi în fundul acestei culori ce vrei : relieful lumii, chipuri de oameni, peisaje, orice, cînd te agăți de propria-ți imaginație ca de o scîndură salvatoare, pentru că numai ea în clipele acelea îți dă conștiința că exiști. Și urmase apoi osteneala de a se desprinde de aceleași amintiri, cînd obosise să orbecăie în memorie ca un om aflat în întuneric și nu-i mai e somn și vrea să se gîndească la ceva

şi nu reuşeşte ; şi culoarea asta, sau lipsa de culoare : bezna devine albă sau murdară, o culoare fără culoare, ca pereţii closetelor de cazarmă, cînd negrul este dureros pentru ochi, cînd laşi să-ţi cadă pleoapele pentru a putea să-ţi imaginezi lumina şi reuşeşti numai pentru cîtva timp, un efort ce te sleieşte, un efort care te poate ucide şi doreşti un zgomot, un păianjen, o furnică, în sfîrşit o fiinţă vie, să umble pe un zid aspru lîngă tine, numai ca s-o auzi trăind.

Aşezat pe banca rudimentară avea aceeaşi senzaţie de gol, de scufundare, ca după greva foamei. Nu mai erau liniştea şi singurătatea, singure ele însele. Se putea mişca pe lîngă pereţii albi cu pete vechi, cu coaja căzută şi se putea uita multă vreme la plopii înalţi şi mişcători, putea să facă diferenţa dintre culoarea proaspătă, sălbatecă a pomilor aflaţi în vîrsta verii, plopii verzi, aproape negri cu frunze lucitoare, argintii în soare, ca nişte cuţite mici sau ca aripile unor fluturi feerici, mişcîndu-se în bătaia vîntului, şi cerul palid, fără adîncime, un perete albăstrui, decolorat, drept, înalt, nesfîrşit.

Nu auzea mişcarea copacilor, zgomotul acelor frunze clătinate foarte puţin. Tăcerea era chinuitoare pentru că urma altei tăceri, o tăcere ce avea să fie ruptă foarte curînd, un răstimp, în care încerci să-ţi pregăteşti răspunsurile la nişte întrebări nebănuite. Nu era întîia oară cînd simţea neliniştea surdă de la începutul interogatoriului, teama uşoară pe care trebuia să şi-o stăpînească cu orice chip. O dată cu scurgerea timpului îşi spunea că e gata mai curînd să vorbească la întîmplare, fără o logică aparentă, să facă pe nebunul, pe surdul, pe inconştientul, cît s-o putea, primind în schimb cîteva palme. Trebuia să mintă sistematic, cu încăpăţînare, să aibă îndrăzneala de a spune orice în afară de adevăr. Sau să tacă. Cu orice preţ. Nu era vorba

numai de el, ci mai ales de alţi oameni, de partid, de compromiterea unor acţiuni ce trebuiau duse la capăt.

Uneori, în asemenea momente, te mai gîndeşti şi la altceva, la lucruri foarte îndepărtate, te agăţi cu disperare de amintirea unei dimineţi cînd erai singur şi priveai un lac deasupra căruia săreau peştii argintii într-o joacă ciudată, cînd te întrebai dacă peştii rîd (ce stupid !), pentru că săriturile lor scurte, deasupra feţii întunecate a acelei ape, erau atît de sigur bucurie, încît aveai impresia că într-adevăr eşti martorul unei taine surprinse din întîmplare. Urma imaginea ştearsă a altei dimineţi, o dimineaţă de mai cînd totul foşnea pe o cîmpie, cînd nişte gîze albastre, cu aripi mari, străvezii, se alergau deasupra ierbii şi se posedau îndelung, cînd totul zumzăia în jur şi ochii te dureau de culoarea prea galbenă a grîului copt, cînd macii rari ţi se păreau prea roşii, de o culoare mai violentă decît cea a sîngelui, şi vîntul nu reuşea să le smulgă flacăra străvezie a petalelor şi erai cu Marta alături, stînd lîngă tine cu faţa în sus şi privind cerul...

Şi pe urmă parcă totul se rupe, revine iar amintirea spitalului, a feţelor necunoscute, a munţilor de vată moale, pătată de sînge şi poate delirul în care erai ascultat, teama inconştientă, spaima de a nu rosti un nume, somnul dureros în care ai vrea să visezi lucruri fără importanţă, cînd chemi în vălmăşagul acesta inconştient chipul femeilor sau amintirea unei zile de şcoală, cînd îţi evoci drumurile interzise, pînda în noapte, schimbul unui pachet ascuns sub paltonul cu căptuşeala ruptă — un pachet prelung, învelit în hîrtie cerată şi foşnitoare, o hîrtie lucioasă de tutun clasa întîi pentru că dacă ai să fii prins să susţii în mod absurd că faci contrabandă cu tutun, nu că transporţi o pastă aproape

moale cu ajutorul căreia va fi deraiat un tren undeva pe o linie necunoscută — un pachet uşor, cu miros de camfor sau de ceva farmaceutic, în orice caz un miros medicinal, un miros de lucru uşor, puţin parfum de moarte, dacă moartea ar mirosi cumva...

Ce absurd poţi să gîndeşti după înghiţirea atîtor medicamente, cînd realitatea este atît de schimbătoare, cînd salonul de spital ţi s-a părut cîteodată prea vast, cu tavanul prea înalt şi chipurile oamenilor prea albe, ca după opium — şi deodată să-ţi dai seama că asta înseamnă că avuseseşi dureri foarte mari, că cineva vroia să te vindece mai repede, pentru că îi trebuia mărturia ta, şi că acum, peste cîteva minute numai, vor începe să ţi-o ceară, şi dacă nu o vor căpăta, vor încerca s-o obţină, pentru că ei, acei necunoscuţi pe care-i aşteptai cu o uşoară nelinişte, cu o oarecare febră, ştiau că în corpul tău doarme o durere încă neadormită.

Tot trupul său presimţea loviturile. Dincolo de uşa înaltă, imobilă, cu tăbliile crăpate pe alocuri, cu băşicuţe mari, unele sparte, de vopsea veche, pîndeau cîţiva necunoscuţi, abia aşteptînd să zgîndăre coaja subţire a suferinţei abia amorţite. Nu se mişcau, nu le putea auzi nici măcar respiraţiile, poate dincolo nu era nimeni; poate aşteptau nepăsători în altă odaie, mai îndepărtată, din clădirea tăcută, dar ştiau că singurătatea prelungită îl va înfricoşa puţin, pentru că va avea timp să se gîndească la toate aceste lucruri, cum şi făcuse de altfel...

Mareş mai numărase o dată plopii drepţi şi înalţi. Nouă pe stînga, trei pe dreapta. Unde să fie nordul ? Se întrebase după un timp, pentru că faptul de a şti unde se găsesc punctele cardinale îi îndepărta alte gînduri. Era un lucru nefolositor, dar cel puţin reuşea să nu-şi mai închipuie tortura viitoare. (Într-o pădure i-ar fi

fost mai ușor : pomii prind pe coaja lor un mușchi verde, un mușchi întunecat, ca o blană de animal scump, sau un strat de putregai care lucește noaptea ca fosforul, devenind luminos, reflectînd aura puțină a nopții, dar aci, nu era nici o pădure, ci numai cîțiva copaci, stînd în lumina unei zile de vară și plopii aceia, nouă pe o parte și trei pe alta erau foarte îndepărtați, n-aveai cum să vezi dacă au mușchi pe trunchiuri).

Observă deasupra ușii portretul mareșalului Antonescu. Se întrebă : de ce nu l-au așezat pe unul dintre pereții goi, de ce l-au așezat tocmai deasupra ușii înalte pe care o putea trînti cineva, și atunci portretul s-ar mișca și ar putea să cadă într-o zi, și geamul se va face țăndări...

În clipa aceea își aminti zăngănitul geamului mașinii, revăzu clătinarea maimuțoiului de pîslă la zdruncinătura teribilă și pe Dumitrana alunecînd moale de pe canapeaua veche de piele, proiectat în afară ; și, apoi, chipul îngrozit al șoferului care-i lovise, conducînd un camion mare cu prelată, cu un fel de coviltir de scînduri verzi, niște șipci subțiri, probabil un autocamion pentru aprovizionare, transportînd carne congelată sau pește, sau gheață, și în urechi strigătul, strigătele, mai multe voci omenești ; apoi învălmășeala mulțimii văzută ca dincolo de o perdea de tifon. Ceva care să te facă să te prăpădești de rîs : să meargă totul bine ca pe sfoară, să nu ai nici un fel de greutăți, și cînd mai era puțin, să vină pe neașteptate un camion greu și să te izbească, și să te trezești aici, nedumirit și puțin înspăimîntat de incertitudine, încercînd să te agăți de ceva, de un amănunt, să ghicești dacă ei știau totul sau nu știau nimic, să speri fără multă speranță că vei fi cercetat numai asupra accidentului...

Pe urmă iar gîndul chinuitor că n-ai reuşit să ajungi la destinaţie, că pachetele acelea atît de necesare au fost pierdute oricum, şi apoi ceva şi mai dureros : teama că dacă vei mărturisi, dacă n-ai să mai poţi răbda umilinţa şi durerea, va urma moartea, nu numai a ta, ci şi a altora. Şi să nu te fi chinuit numai gîndul că mori, că deodată fiinţa ta, un pachet de carne şi de nervi, se transformă într-un cadavru, într-un lucru neînsufleţit şi nefolositor — acum cînd erau atît de aproape de ziua necunoscută cînd lumea pe care o ura va asista cu groază, cu durere, cu mirare, la propria-i prăbuşire — şi tu vei lipsi, şi cînd vor învinge, pentru că trebuiau să învingă, tot ce ai strîns în ani de zile de umilinţe, bătăile şi înjurăturile, ura împotriva nedreptăţii, dragostea pentru ceea ce se numeşte cu un cuvînt sărac : lume obişnuită — totul, dar absolut totul nu va rămîne decît o amintire despre un om pierdut, căzut prea devreme din pricina unei întîmplări absurde. Dacă ar fi putut să fugă atunci, şi era sigur că ar fi putut să fugă, dacă ar mai fi avut un pic de energie...

După aceea totul se învălmăşise în mintea lui. Se deschisese uşa şi intrase un om mărunţel, cu un început de chelie, mişcîndu-se precipitat. Îl poftise dincolo de dreptunghiul întunecat, tăiat parcă în peretele alb, un dreptunghi moale, cenuşiu, de umbră. Mecanicul trecuse pragul şi intrase într-o cameră la fel de goală, mai întunecoasă însă din cauza unor perdele lungi şi roase, trase împotriva luminii, oprind-o, lăsînd numai o radiaţie plumburie pe podelele acoperite cu un covor vechi. Dincolo de o masă plină de hîrtii aştepta alt bărbat, îmbrăcat într-un costum deschis de vară, fără cravată la gît, cu reverele albe ale cămăşii, aşezate şcolăreşte deasupra hainei, lăsînd descoperit gîtul subţire, cu un măr al lui Adam abia vizibil, mişcîndu-se încet. Avea o

față osoasă, palidă, de om suferind. Îl întîmpinase ridicîndu-se cu o politeță neobișnuită în asemenea împrejurări ; Mareș înțelese că nu se afla într-o circumscripție oarecare de poliție, ci într-o clădire retrasă, la unul din acele sedii neștiute de nimeni ale Siguranței Generale, unde se făceau anchetele cele mai delicate.

— Mizdrache ! se recomandase comisarul cu un glas ușor, plecîndu-și puțin capul lunguieț și așezîndu-se pe scaunul lui, lăsîndu-l în picioare și pe el și pe însoțitor, pentru că în odaia aceea nu se afla decît un singur scaun.

Avea mîini uscățive, lungi, osoase, albe, lipsite de sînge — fără vreun inel pe degete. Lumina cenușie din jur, liniștea, nemișcarea martorului acestui început de interogatoriu îl tulburase pe prizonier.

— O obligație nenorocită mă face să vă întreb unele lucruri, începu comisarul cu o strîngere abia vizibilă a gurii. Vă rog să-mi răspundeți cu sinceritate, să-mi ușurați ceea ce am de făcut...

Scoase un țigaret străveziu, apoi se răzgîndi și îl vîrî în buzunarul de la piept al hainei bine călcate. În fața lui pe birou, deasupra unor hîrtii împrăștiate, se afla un obiect ciudat, mic și verde, un fel de ascuțitoare din acelea care se dau gratuit prin librării ca reclamă. Mareș îl privi cîtva timp pînă își dădu seama că era o broască de tablă. Comisarul scoase dintr-un sertar o cheiță strălucitoare și o învîrti în mecanismul jucăriei. Se auzi un arc metalic încordîndu-se și, surîzînd ca un copil, comisarul lăsă broasca de tablă să sară singură peste hîrtiile așezate alandala. După cinci sau șase salturi mecanice jucăria se opri. Mizdrache întinse o mînă palidă, subțire, goală, osoasă și o aduse înapoi, întorcînd din nou cheița în gura arcului. De data aceasta nu mai lăsă broasca de tablă să

sară. O stăpînea în pumnul închis, ţinînd probabil de prelungirea arcului, cum ai ţine o petardă sau o grenadă, numai de cui, gata s-o arunci din moment în moment.

— Numele dumneavoastră ? întrebase moale.

— Crăciun Vasile...

— Vreţi să-mi spuneţi cum s-a produs accidentul ?

Mareş îi povesti pe scurt totul, fără să pomenească de unde plecase şi că era însoţit. Comisarul asculta fără atenţie, privind dincolo de el. cu ochii mici, visători.

Cînd termină, celălalt lăsă să treacă un scurt răstimp de tăcere.

— Da, bine, mormăi.

Faţa lui rămase imobilă, părea mai albă ca la început. Îşi privi palma închisă fără să dea drumul jucăriei. Mareş simţi că începe să se enerveze, ceea ce era foarte rău.

Mizdrache ridică deasupra biroului carnetul de conducere, un carnet vechi din 1936 sau 1937, procurat de Dumitrana.

— Din permisul dumitale înţeleg că eşti un şofer bun şi că te afli la primul accident...

Mecanicul vru să nege vag, şovăi o clipă, neînţelegînd în ce cursă intră, dar, neputînd citi nimic pe faţa celui din faţa sa, confirmă.

— Îmi pare rău că s-a întîmplat aşa, reluă comisarul tot moale, cu o voce stinsă. Pagubele, o să stabilim noi cine să le plătească, deocamdată însă ne interesează altceva...

„Acum, îşi spuse Mareş, acum, dacă aş putea să-mi ţin firea, să ghicesc ce ştiu oamenii ăştia şi ce nu..." Nu-i plăcea politeţea lui Mizdrache, şiretenia lui abia disimulată.

Comisarul deschise carnetul de conducere, privi fotografia ştearsă, tulbure şi veche, lipită de Dumitrana pe contrapagina coperţii de carton. „Oare îşi va da seama că ştampila e falsă ?"

— Din datele aflate în permisul dumneavoastră reiese că sînteţi fiul...

— Elenei şi al lui Nicolae Crăciun, zise repede Mareş.

— Născut în...

— Bucureşti, strada Rucăr 18...

— Perfect ! spuse cu satisfacţie celălalt, dar cu o satisfacţie ciudată pentru urechile prizonierului.

„Se joacă cu mine, ştie totul... dar n-am ce să fac, trebuie să încerc şi, cînd nu s-o mai putea să mă prefac că mi-am pierdut memoria din pricina accidentului..."

— Şi-acum, unde locuiţi ?

— Tot acolo, răspunse mecanicul, cu o uşoară nesiguranţă.

Comisarul dădu drumul jucăriei pe masă. Broasca de tablă sări iar de cîteva ori, arcul ei hîrîi cîtva timp (nu se auzea decît destinderea lui metalică, un fel de bîzîit enervant) şi după aceea se opri. Mizdrache, răbdător, privi cheiţa strălucitoare, ridicînd-o puţin ca şi cînd ar fi vrut să i-o arate şi celui din faţa sa, de care nu-l despărţea decît masa acoperită cu foarte multe hîrtii, şi după aceea întoarse meticulos arcul, ca un om ce poate să piardă multă vreme şi de aceea nu se grăbeşte.

— Poate nu mai locuieşti acolo ?! se auzi glasul lui puţin ironic.

Mareş uitase că în spatele său mai era cineva. După un timp, auzi răsuflarea celui de al treilea, bărbatul care-l poftise la comisar.

— Ce zici ? insistă.

Mizdrache se ridică din scaun, îi întoarse spatele şi păru cîteva minute că uitase de el. Ţinea încă în pumnul strîns jucăria de tablă. Mecanicul îi fixa degetele albe, lungi, cu o încăpăţînare voită. Ar fi vrut să spună ceva, dar cuvintele nu veneau,

ştia că e mai bine să tacă, să nu scoată vreo vorbă, deşi asta îl amuza.

— De unde ai actele ? întrebase comisarul fără să se întoarcă cu privirile tot la perdelele roşcate, roase în marginile de jos.

— Care acte ? întrebase Mareş cu o mirare ce nu mai putea înşela pe nimeni şi îşi dădu în aceeaşi clipă seama că celălalt renunţase dintr-o dată la tonul ceremonios de mai înainte.

— Actele de conducere ? Permisul ?

— Permisul este al meu...

Comisarul se întoarse rînjind spre el. Chipul său era acum mai puţin palid, şiretenia ochilor se accentuase, se vedea bine că omul simţea nevoia să-şi arate triumful. „Pentru cît se bucură ! Şi sîntem doar la început !“ gîndi prizonierul, şi-i veni să chicotească ştiind că va mai avea de furcă cu el. De altfel, ceea ce i se părea important, acum era grija de a nu obosi.

— Foarte ciudat, apăsă celălalt pe toate cuvintele. Dumneata ar fi trebuit să te afli în cer. Mi se pare că ai fost înmormîntat acum două sau trei luni...

Mizdrache nu rîse. Avea numai un dispreţ silnic pe faţă, ca şi cînd i-ar fi spus : „Ce dracu te mai joci de-a v-aţi ascunselea ? Nu înţelegi că am fost peste tot în timpul cînd tu stăteai în spital, mărturiseşte mai bine, fără să negi nimic“...

— Uite ce e, adăugă cu o cruzime neascunsă, n-avem timp de pierdut, te-am rugat încă de la început să-mi uşurezi ancheta...

Se apropiase de el, îi răsucise un nasture de la cămaşa murdărită şi neschimbată de multă vreme, privindu-l fix. După asta adăugă zeflemitor, cu siguranţă :

— Să nu-ţi închipui că noi primim aici leafă de pomană. Ce zici, Ciripoi ?

Omul din spatele mecanicului scoase un „de" neutru, fără nici o căldură, ca şi cînd nu s-ar fi îndoit de nimic.

— Trebuie să ne spui de la cine sau cum ţi-ai procurat carnetul de conducere...

Mizdrache se întoarse la locul lui, fără să mai adauge un cuvînt. Se aşeză pe scaun, deschise pumnul încordat pînă atunci şi dădu drumul jucăriei de tablă, care hîrîi iar cîteva momente. Cînd broasca de metal îşi făcu drumul, comisarul ridică cheiţa strălucitoare şi întoarse din nou arcul. Mareş continuă să tacă.

— Credeam că o să ne înţelegem, dar văd că nu e chip, zise rece Mizdrache. Bine, dacă dumneata vrei aşa...

În glasul lui era o părere de rău neascunsă, ca şi cînd ceea ce trebuia să urmeze i-ar fi displăcut cu totul. De altfel adăugă imediat :

— Să ştii că mie nu-mi place să scot cuvintele cu cleştele, eu lucrez „curat"...

Apăsase pe ultimul cuvînt, cu puţină batjocură, ridicase ochii săi înguşti şi spusese aproape şoptit :

— Îmi pare rău, îmi pare rău...

Dădu iar drumul broaştei de tablă, şi cînd ea îşi termină salturile, privi într-un dosar pe care-l deschise fără grabă :

— Te numeşti Gheorghe Mareş, nu-i aşa ?

— ...

— Fiul lui Ion Atanasie şi al Eufrosinei Mareş ?

— ...

— Născut în 1913.

— ...

— Cu domiciliul în strada Atelierului 1.

— ...

— Condamnat în 1933 pentru rebeliune împotriva statului, nu-i aşa ?

— ...

— Eliberat în 1938...

— ...

— Membru al Partidului Comunist ?

Mareș scuturǎ din cap :

— Nu.

Mizdrache închise coperțile dosarului cu violențǎ :

— De ce nu vrei sǎ spui tot ? îl întrebǎ, ridicîndu-se. O sǎ te batem, o sǎ te chinuim. De ce minți ?

— Nu sînt membru al Partidului Comunist !

— Ba ești. Și activezi într-o celulǎ ai cǎrei membri au fost prinși de asemenea și pe care o sǎ-i aducem în fața dumitale sǎ-i recunoști.

„Dacǎ strigǎ așa tare înseamnǎ cǎ nimic nu-i adevǎrat, își zise Mareș, altfel, n-ar fi înfuriat. Îi trebuie mǎrturisirea mea și numele celorlalți. Cît despre dinamitǎ, ce dracu s-o fi întîmplat ? Știe ceva despre ea, au gǎsit-o ?“

Și reconstitui totul în minte : au dat desigur peste pachete și au cercetat permisul sǎu de conducere. Au luat apoi dosarele celor care luptau împotriva guvernului și l-au identificat. Era simplu ca bunǎ ziua, trebuia numai sǎ știe dacǎ mai prinseserǎ pe cineva. Dacǎ era comunist sau nu, ei nu puteau stabili atîta vreme cît altcineva n-ar fi confirmat.

— Ciripoi, adu-l pe celǎlalt, zise repede comisarul.

Omul dispǎru și se întoarse imediat, urmat de șeful depozitului de lapte. Omul pǎrea acum speriat și laș. Se tînguia și își frîngea mîinile.

— Îl cunoști ? întrebǎ Mizdrache.

— Parcǎ, spuse încet Mareș, liniștit.

— Complicele dumitale...

— Domnule comisar, vǎ rog... bîigui noul venit, cu o desperare comicǎ.

Comisarul se apropie de el, îi privi chipul nenorocit și porunci cu dispreț :

— Spune tot ce știi...

— Acum cincisprezece zile, dumnealui și cu cineva au venit la depozit, și pe baza unei facturi...

— False, adăugă Mizdrache sec.

— Pe baza unei facturi false, cum spuneți dumneavoastră, au ridicat zece bidoane de lapte...

— Perfect. Și dumneata știai ce se află în bidoane ?

Noul venit se uită năucit cînd la unul, cînd la celălalt.

— Lapte, ce să se afle, păcatele mele ! exclamă.

— Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor va fi împărăția cerurilor ! exclamă comisarul și după aceea aproape strigă ajutorului său : scoate-l afară !

Cei doi ieșiră. Rămași singuri, Mizdrache și mecanicul se priviră față în față.

— Acum nu poți să mai negi nimic, zise neted comisarul. Dacă am înțeles bine, omul acesta e nevinovat. Dacă eu vreau, îl vom bate pînă va spune că e părtaș cu dumneata, dar nu doresc asta. Îmi trebuie în schimb numele complicilor...

Mareș înțelese că era timpul să-l facă să creadă pe comisar că este cinstit.

— Nu știu nimic, zise, trebuia să ridic aceste bidoane și să le las în fața unei clădiri, atît...

— Nici celălalt nu știe nimic? întrebă Mizdrache cu un început de enervare.

— Care celălalt ? se miră mecanicul. Am fost singur. Omul ăsta nu-și mai aduce bine aminte.

Mizdrache se așeză la locul lui, enervat, aproape trîntindu-se. Ajutorul lui se întorsese, așteptînd lîngă ușă.

— Bine, bine, mîrîi amenințător. Ai mai fost condamnat. Ai mai fost anchetat, au trecut destui ani, poate ai uitat, poate vrei să-ți reamintești cum se scot adevărurile pe nas, pe gură, bine, bine, și doar te-am rugat...

Deschisese iar dosarul și-l citea încruntat. După un răstimp ridică ochii :

— Cînd ai participat la greva de la Ateliere erai destul de tînăr, făcuseși patru clase industriale și

pe urmă ai intrat ca lucrător practicant la şcoala de mecanici. Între 1938 şi 1940 ce-ai făcut ?

— Am căutat de lucru.

— Ştii să conduci un automobil. Cînd ai învăţat ?

— Mi-am scos un permis în 1940...

— Ai lucrat din nou la calea ferată între 1940 şi 1942...

— Da.

— După aceea ai fost trimis pe front, de unde ai dezertat. De atunci nu se mai ştie nimic despre dumneata. Ce-ai făcut ?

— Am lucrat pe unde am putut...

— Ai fost semnalat o dată la Brăila...

— Am fost şi pe la Brăila...

Mizdrache privi iar jucăria de tablă, cîntări în palmă cheia uşoară şi după aceea renunţă s-o mai întoarcă.

— Nu înţeleg ce-i cu dumneata... Eşti aproape un intelectual. Aparţii unei familii de muncitori. Poliţia noastră a avut de-a face şi cu tatăl dumitale ; după cum se vede, nici dumneata nu te astîmperi.

Vorbea încet, aproape prietenește, mîngîindu-şi falangele lungi, degetele albe şi osoase.

— E de neînţeles cum de nu te-am prins mai devreme. Şi, la drept vorbind, fără accidentul acesta poate am fi oftat încă multă vreme după dumneata. Ce caraghios lucru, ce caraghios...

Rîse încet, ca de un lucru absurd. Se ridică iar şi se plimbă în jurul lui cu mîinile la spate.

— Ştii bine că nu vei mai scăpa. Acum e război. Aproape te înţeleg... E urît să tîrăşti şi pe alţii după tine, ştiu, dar ce să fac, asta-i meseria mea, trebuie să aflu tot, să aduc probe, cît de cît, război-război, dar măcar o urmă de legalitate tot trebuie să existe.

Mareş asculta curios, mirat puţin de tonul celuilalt. „Acum o să-mi propună să devin informator"... Tuşi şi-i urmări umbra aplecată a comisaru-

lui, mişcîndu-se în dreptul perdelelor. Îşi ţinea palmele la spate şi părea foarte trist.

— De fapt ştim mai multe decît îţi închipui. Poate nici n-am avea nevoie de probe. Ah, dacă ar fi după mine, v-aş împuşca, pur şi simplu, dar, vezi, sînt un umil funcţionar, stau aici şi-mi pierd zilele şi nopţile. Sînt nemulţumit, am visat să fac alte lucruri. Te vei fi mirînd de ce vorbesc ; să nu crezi că vreau să te înduioşez, da de unde...

Tăcu puţin, trase aer în piept şi abia atunci îşi dădu seama că în camera plină de umbră se mai află cineva, Ciripoi, ajutorul lui. Acesta ar fi putut să-l raporteze cuiva.

Se opri, ridică broasca de tablă, o strînse puţin în palmă, ca şi cînd ar fi vrut s-o turtească, după aceea îşi căută cheiţa şi întoarse arcul cu răbdare.

— Am să te chinui, Mareş, spuse, nici nu-ţi închipui cît şi cum. Aproape că-mi place s-o fac, deşi, îţi spun drept, am obosit, am nervii slăbiţi... Nu-i chiar atît de uşor să asculţi ţipetele altora...

„Vrea să mă înspăimînte, îşi zise mecanicul, crede că va scoate mai uşor un cuvînt de la mine..."

— Nu înţelegi, continuă celălalt, e o luptă pe viaţă şi pe moarte. Sîntem în război. După cum ştii, în curînd totul se va termina. Îmi este şi milă de voi ăştia care muriţi tocmai acum la sfîrşit... Nu e păcat ? întrebă încet cu o naivitate prefăcută. Doar cîteva nume, înţelegi, şi totul se aranjează, vei mai fi ţinut cîtăva vreme şi după aceea, gata, te aşteaptă libertatea. Iarna asta se isprăveşte războiul. O să urmeze o amnistie, toate se vor linişti.

Mecanicul dădu din umeri, întrebînd :

— Credeţi că o să se termine ?

Din spate se auzi rîsul lui Ciripoi, un rîs neaşteptat, curmat dintr-odată.

— Se vede bine că nu mai citeşti ziarele de mult, zise comisarul. Trupele noastre sînt departe, în inima Rusiei. Dumneata aperi o cauză pierdută.

De fapt vreau să te întreb : ce eşti ? Un anarhist care luptă pe cont propriu, aşa cum vrei să mă faci pe mine să cred — şi n-ai să reuşeşti — un disperat nemulţumit din pricina situaţiei personale ?

Ce era ?

Un muncitor, oarecare, intrat în rîndurile partidului ca să lupte împotriva unei societăţi ce nu avea nevoie de el, decît pentru a-l exploata — ca şi pe alţii — o societate nedreaptă, pe care, mai tîrziu sau mai devreme, ei — comuniştii — aveau s-o sfărîme. Comisarul o ştia bine, nu era nevoie să i-o spună. Ei doi : mecanicul Mareş Gheorghe şi comisarul Mizdrache se înfruntau aici, între patru pereţi, reprezentînd fiecare altă lume — unul, pe cea a oprimaţilor, a răzvrătiţilor, şi celălalt, clasa stăpînitoare, lacomă şi crudă...

Cum Mareş nu-i răspunse nici de data aceasta, comisarul îşi lăsă braţele de-a lungul trupului cu o exasperare pe care nu şi-o mai ascundea :

— Destul. Îmi trebuie numele complicilor ! Cine a ascuns pachetele cu dinamită, în bidoane ? Care sînt tovarăşii dumitale ? Cine te însoţea în autocamion şi unde trebuia să laşi totul ?

Se afla acum din nou dincolo de masă, cu jucăria de tablă în mînă, ţinînd-o strîns în pumn, gata s-o aşeze deasupra hîrtiilor răvăşite.

Aşteptă un minut sau două, apoi dădu drumul broaştei să sară. Se auzi după aceea hîrîitul metalic al arcului şi, cînd salturile ei mecanice încetară, aruncă cheiţa pe masă.

— Bine, bine ! spuse. Adu-i pe ceilalţi, i se adresă lui Ciripoi.

Cînd rămaseră singuri, exclamă :

— Sînteţi încăpăţînaţi, dar o să vă împuţinăm într-atît, încît n-o să mai rămîneţi decît cîţiva, dacă veţi mai rămîne...

XIII

„PE NENOROCIȚII ăștia îi bat degeaba", își spuse Mareș privind chipurile nerase ale celor trei oameni care stăteau întinși pe pămîntul plin de paie. Toți aveau o privire fixă, ochii lor căpătaseră o opacitate supărătoare, ai fi putut să le treci flacăra unui chibrit prin lumina lor și n-ar fi observat-o. Stăteau rezemați de scîndurile grajdului, cu mîinile legate la spate, așteptînd cu resemnare cele ce aveau să urmeze. Dobre, singurul cunoscut, nu-l privea, nu-l privise nici măcar o clipă ; ca și cînd s-ar fi temut că e spionat de cineva. Stătea cu bărbia în piept și își mișca din cînd în cînd degetele murdare ale picioarelor desculțe. Pe fața lui nu se putea citi nimic altceva decît o nepăsare resemnată. De cîteva ori mecanicul își întoarse privirile de la el la cei trei țărani, pentru că țărani trebuie să fi fost, speriați, cu că-

măşile sfîşiate şi ude. Sub trenţele rămase li se vedeau rănile, nişte umflături vinete, lungi, cu margini albe : pungi de lichid mustind. Pe pieptul tipografului se zărea o dîră de sînge roz, ştearsă de apa turnată pe el. Toţi aveau febră, nu dormiseră aproape de loc sau, dacă aţipiseră, căzuseră într-un somn scurt neliniştit, cu spasme şi strigăte.

Călăii se odihneau. Erau patru bărbaţi necunoscuţi, fumînd tăcuţi cu spatele la ei, fără măcar să-i privească. Stăteau pe nişte scaune primitive, un fel de capre de lemn. Afară, în curte, era soare, o lumină albă de vară, o lumină orbitoare, dacă ai fi privit-o ieşind din locul acesta întunecos. Mirosea a urină de cal, a harnaşamente vechi şi a paie putrezite, un miros pătrunzător, stricat, înecăcios.

Mareş se desmeticise cu cîteva clipe înainte, cînd uşile fuseseră date de perete şi lumina dimineţii de iunie pătrunsese înăuntru. Abia atunci văzuse grinzile afumate, cîteva bîrne groase dreptunghiulare, pline de pînze de păianjen şi praf, ferestrele lungi, cu drugi albaştri aşezaţi unul lîngă celălalt şi despărţiturile înguste, prăbuşite, de unde plecaseră de multă vreme ultimii cai. Nu rămăsese decît izul stătut de grajd. Pe jos : paie tocate de copite şi praful, o perdea albă aruncată spre uşă de pornirile rare ale vîntului.

Deasupra, de chingile vechi ruginite, călăii atîrnaseră trei frînghii, pe care unul dintre ei le încercase pe rînd, agăţîndu-se cu toată greutatea de ele şi spînzurînd cîteva clipe cu picioarele strînse sub şezut, ca un sinucigaş. Inelele vechi de fier ţinuseră. Nu se auzise decît un pîrîit al grinzii, o încordare a lemnului vechi şi atît. Acum aşteptau cu toţii venirea şefului, fumînd în linişte. Lîngă ei erau căldările cu apă, răsturnate cu fundul în sus.

Dobre fixa felinarul încă fumegînd, la lumina căruia îi bătuseră cu o seară înainte, un felinar

obișnuit de tablă în formă de pară, cu fitil unsuros. Pînă în zori acesta dăduse o lumină șovăitoare palidă, și umbrele călăilor se mișcaseră pe pereții grajdului cîteva ceasuri. Unul dintre ei făcuse să meargă în curte un motor de tăiat lemne, înainte de a începe să-i bată. Un timp, mașina neagră cu roți de fontă, pe care o zăriseră în treacăt în fața ușii de lemn, păcănise cc păcănise în gol, tușind, scuipînd nori de benzină arsă, făcînd explozii și acoperind țipetele paznicilor depozitului de lapte bătuți cu vergele de cauciuc, apoi, dintr-odată, cînd nimeni nu se așteptase, se defectase, cureaua de piele care unea roțile de comandă cu jgheabul unde ar fi trebuit să stea lemnele se învîrtise în gol și oamenii lui Mizdrache se priviseră mirați. După aceea nu se mai auziseră decît gemetele înfundate ale țăranilor și liniștea nopții.

O vreme, ascultaseră toți această tăcere profundă, urmată de cîteva încercări de a pune în funcțiune vechea mașină de tăiat lemne, încercări făcute de către unul dintre călăi. După o jumătate de ceas, acesta renunțase. Atunci, comisarul-șef se ridicase de la locul său, o buturugă pe jumătate putrezită, pe care se așezase încă înainte de a începe „ancheta", își privise ceasornicul, își scuturase meticulos fundul pantalonilor și spusese :

— Încetați. Continuăm mîine !

Mizdrache fumase tot timpul fără să scoată un cuvînt, rămas mai mult o umbră albă în fundul întunecos al grajdului, un spectator liniștit, nemișcat, schimbînd numai piciorul pe care se sprijinea, fără să pară înverșunat sau plictisit că timpul se scurge încet, foarte încet, cum ar curge nisipul într-o clepsidră, fir cu fir, minut cu minut, secundă cu secundă.

Paznicii depozitului de lapte fuseseră ridicați în picioare deodată, fără să li se deslege mîinile. Rămăseseră așa multă vreme încovoiați și umili, gata să primească loviturile. Aveau spinările tăbăcite și

cămăşile umede de sînge. Pe chipurile lor se aşternuse resemnarea şi tristeţea. La început nici măcar nu plînseseră, li se părea fiecăruia, probabil, că sînt în prada unui vis urît, care n-o să ia sfîrşit prea curînd. Aveau o resemnare animalică, ca a vitelor duse la înjunghiat. Unul spunea rar, după fiecare lovitură primită :

— Doamne, ia-mă ! Doamne, ia-mă !

Şi cînd totul se terminase, pe neaşteptate, cînd motorul nu mai avusese benzină poate sau o roţiţă nu mai funcţionase un timp, chinul prelungit încetase. Urmaseră încercările unuia dintre călăi de a pune din nou în mişcare vechea maşină de tăiat lemne, bufniturile scurte ale roţilor mergînd în gol, păcănitul jgheabului metalic şi pe urmă ordinul lui Mizdrache :

— Gata, pe mîine ! Pînă atunci se mai gîndesc ei, ne mai gîndim şi noi. Cine rămîne de gardă ?

Comisarul nu-i mai adresase nici un cuvînt, nici lui, nici lui Dobre şi trecuse o noapte, o noapte chinuitoare, lungă, tăcută, duşmănoasă. Îi legaseră pe fiecare de cîte un stîlp al grajdului, la cinci metri unul de celălalt, în aşa fel, încît orice încercare de a comunica între ei să fie cu neputinţă. Fuseseră supraveghiaţi de doi dintre călăi. Un timp, uşa grajdului rămase deschisă larg. Paznicii stăteau cu spatele la ei : două siluiete prelungi, nemişcate. Mîinile lor nevăzute, ducînd rar ţigările la gură, desenau pe placa neagră a nopţii linii scînteietoare. Ţăranii adormiseră imediat sau încercaseră să adoarmă. Aveau un fel de febră arzătoare, însoţită de vise. Mareş ar fi vrut să-i facă un semn lui Dobre, să-i şoptească ceva, dar erau prea departe unul de altul şi n-ar fi trebuit să fie auziţi de nimeni, nici măcar de paznicii depozitului de lapte, care i-ar fi putut trăda dacă ar mai fi fost bătuţi.

După cîteva încercări, mecanicul renunţase. Tipograful nu dădea nici un semn de viaţă, părea amorţit de lovituri, fără conştiinţă. Poate îl bătu-

seră mai mult decît pe el, poate era mai puțin rezistent, așa că îl lăsă în starea aceea de somnolență.

Ceasurile trecuseră greu. Mareș ațipise și el de cîteva ori. Avea febră. Se întrebase cînd vor reîncepe să-l chinuie, cum și cît va mai putea să rabde, să tacă, să nu spună nici măcar un cuvînt — pentru că a se ruga sau a geme i se părea ceva mai rușinos decît moartea. Și nu era vorba numai de el, ci și de cît va rezista, celălalt, Dobre, dacă va reuși să se prefacă pînă la urmă că nu-l recunoaște, că nu se văzuseră niciodată în viața lor. Poate era mai bine că tipograful nici nu ridicase pleoapele, deși ghicise că nici el nu dormise decît cu intermitențe, adică picînd în mari goluri de oboseală, tresărind după cinci sau șase minute de scufundare în nimicirea acelei sfîrșiri, și după aceea ridicîndu-se iar la pragul conștiinței.

Felinarul arsese cîtva timp, poate pînă la apropierea zorilor, cînd lumina era încă tulbure și prizonierii puteau să vadă cu ochii cîrpiți de osteneală o fîșie de cer, stelele clipind ușor, plutind într-o ceață viorie și umbrele celor doi călăi, vorbind încet. Mai pe urmă se văzuse fumegarea fitilului și se simțise răceala dinaintea răsăritului soarelui. Ușile fuseseră închise. Unul din paznici rămăsese înăuntru, iar celălalt se plimbase cîtăva vreme prin fața ușii, și după aceea timpul se scursese mai încet, într-o așteptare nesfîrșită, prelungă.

Se făcuse mai întuneric, deși afară cerul se albea. Geamurile înguste nu lăsau decît niște dîre subțiri și cenușii. Grinzile vechi abia se zăreau. Aerul devenise apăsător, nu mai avea puritatea de la miezul nopții, era înecăcios, totul începuse să miroase a paie putrezite și a urină de cal.

Cei trei țărani se deșteptaseră pe rînd și așteptau tăcuți începutul unei noi zile, o zi cumplită, de care le era frică. Suspinau ca femeile și asta îl enervase pe Mareș. Cînd se făcuse aproape șapte,

ușa fusese dată de perete și văzuseră iar patru oameni, stînd în fața lor pe o capră rudimentară, făcută din bile de lemn neluate la rîndca, fumînd cu nepăsare în lumina dimineții. Un al cincilea, umbla la motorul de tăiat lemne, pregătindu-l. Se auzea numai un zgomot metalic înfundat și, din cînd în cînd, un fel de strănutat mecanic la o țeavă de eșapament, ca la automobile. Pînă în grajdul împuțit se simțea mirosul de benzină arsă incomplet. Țăranii rămăseseră parcă paralizați, cu spatele lipit de stîlpii de care erau legați, cu priviri fixe, ca hipnotizații.

Trecuse astfel o oră sau două. Mizdrache încă nu sosise. Călăii tot mai ședeau pe capra de lemn, și cel ce încercase să repare motorul nu reușise să-l facă să păcăne regulat. Aerul se încălzea, devenea un val fierbinte. Curentul ușor, ridicat pînă sub tavanul de bîrne, mișca pînzele de paianjen cînd într-o parte, cînd într-alta. Soarele ardea puternic, frunzele plopilor din curte, vîrfurile îndepărtate de frunziș nu se mai clinteau la nici o adiere. Și nemișcarea aceasta arzătoare a unei zile obișnuite de vară devenea nesuferită, aținătoare. Lui Mareș îi amorțiseră încheieturile, se tîrî puțin într-o parte, vru să-și miște degetele mîinilor legate și după aceea renunță. Ar fi vrut să mai aținească puțin, cuprins de o toropeală dulce, o toropeală de plumb ce-i apăsa pleoapele grele.

Sub streașina nevăzută a grajdului, în răstimpuri de tăcere se auzeau păsările, cîteva rîndunele sau vrăbii poate : un fîlfîit de aripi frecate una de alta, apoi zgomotul unui zbor grăbit, o sfîșiere a aerului neclintit, un zbor, cînd mai îndepărtat, cînd mai apropiat, ciudate zgomote după cele obișnuite ; păcănitul intermitent al motorului, suspinele rare ale țăranilor și șoapta călăilor, un murmur egal, cuvinte întretăiate, abia auzite, cuvinte despre o petrecere, vorbe porcoase spuse numai între bărbați, amănuntele unei orgii de polițiști cînd

sînt siluite femei, amintirea protestelor, reproducerea exclamațiilor scabroase, toate la un loc învăluind această nepăsare a brutelor, care peste cîteva minute numai, erau gata să bată pînă la sînge niște oameni necunoscuți.

Dobre îl privea de cîtăva vreme cu insistență. La această îndrăzneală Mareș nu știuse cum să reacționeze. Tipograful zîmbise puțin, cu o prietenie mută. Nu lipsea un fel de încurajare, în gestul abia văzut al umerilor ridicați, ca și cînd ar fi vrut să-i spună : „Ce să-i faci, o să treacă și asta, măi băiete !“ Pe urmă clipise de cîteva ori, cu un fel de Morse al genelor, un gest care ar fi putut să însemne foarte multe lucruri : și „curaj“ și „pregătește-te pentru orice“. Cu tipograful se văzuse mai rar de la o vreme. Căuta acum să afle cum îl prinseseră. Poate că era numai o întîmplare că se aflau aici amîndoi ! oricum, ar fi trebuit să încerce în noaptea ce trecuse să schimbe cîteva vorbe cu el. Oboseala îi trădase pe amîndoi, poate și o prudență intrată în reflex îi făcuse să-și țină gura. Ceea ce era limpede era faptul că nu trebuiau să arate că se cunoscuseră înainte de asta. Comisarul făcuse desigur unele legături, așa încît trebuiau să deducă după întrebările puse cam ce știa și ce nu știa Mizdrache.

Putea să fie trecut de opt sau chiar de nouă, și acesta nu se arătă. Motorul de tăiat lemne încetase să mai păcăne. Se vede treaba că fusese pus în sfîrșit la punct și că îl opriseră. Nu se auzeau decît vocile călăilor, rîsul lor grosolan, izbucnind pe neașteptate. Dincolo de gardul înalt zuruia îndepărtat un tramvai. Treceau căruțe goale pe o stradă pietruită și se auzeau voci de copii. Prin ușa deschisă se vedea cerul albicios și vîrful plopilor nemișcați. Mai sus și mai la stînga se rotea un zmeu portocaliu, parcă fără coadă, o urmă numai, un fum subțire, un șarpe de cîrpă, ce-l ținea în echilibru. Dreptunghiul mic de hîrtie pe speteze se

mişca într-o parte şi în alta, cu lene. Pe urmă, iar se auziseră păsările sub streaşina grajdului părăsit.

Comisarul sosi pe la unsprezece. Era încălzit, îmbrăcat tot în haine albe, ras proaspăt, parcă mai vesel, umblînd grăbit înaintea ajutorului său. Cei patru se ridicară în picioare, spuseră în cor „să trăiţi !" şi aşteptară.

Mizdrache se opri în pragul grajdului, strănută pe neaşteptate şi se întoarse spre Ciripoi :

— Pe ăştia trei (şi îi arătă pe ţărani) du-i înapoi. O să-i mai întrebăm după-masă...

Oamenii fură sculaţi cu lovituri de picioare în spate. Unul dintre călăi îi dezlegă la repezeală şi îi scoase afară, în lumina zilei. Ei mergeau aplecaţi, fără un cuvînt, cu o grabă comică în mişcări.

— Ei ? întrebă Mizdrache. V-aţi mai gîndit ? Ridicaţi-vă !

Fură dezlegaţi. Mecanicul îşi frecă încheieturile roase şi spuse obosit :

— Ce vreţi să ştiţi de la mine ?

Dobre fu împins în faţa lui cu un brînci. Comisarul îi privi pe amîndoi cu cruzime.

— Vă cunoaşteţi ?

Dobre ridică privirile şi spuse limpede :

— Nu l-am văzut niciodată.

— Şi tu ?

Nu-i mai spunea dumneavoastră, nici măcar dumneata...

— Nici eu...

— Nu vă cunoaşteţi ?

— Nu, spuseră amîndoi cu hotărîre.

— Ciudat, făcu Mizdrache... Tăcu un timp, îşi scoase din buzunar cheiţa cu care îşi întorcea jucăria de tablă şi o aruncă de cîteva ori în aer, prinzînd-o de fiecare dată, cu îndemînare.

— Bine, bine... spuse... Să ştiţi că eu aveam stimă pentru voi comuniştii, dar încep să mi-o pierd...

Vorbea cu o oarecare tristeţe în glas, ca şi cînd într-adevăr ar fi suferit pentru ceva de care se lipsea. Se plimba prin faţa lor sub privirile celor patru ajutoare şi a lui Ciripoi, fiinţă umilă, slugarnică, numai ochi şi urechi.

— Dacă avem probele, nu înţeleg de ce vă mai cramponaţi să negaţi evidenţa... Dumneata, Mareş Gheorghe, eşti prins cu un autocamion Ford, transportînd dinamită, şi asta n-am fi ştiut dacă nu s-ar fi uitat mai atent la carnetul tău de conducere un pîrlit de comisar, de la circumscripţia respectivă, iar dumneata, Dobre Constantin...

Tuşi puţin şi se întoarse puţin spre uşa deschisă prin care intra lumina puternică a soarelui.

— Deci, spuse, uitînd să mai enumere vinile tipografului, de cînd vă cunoaşteţi ?

— Nu ne cunoaştem, exclamă repede Mareş, poate prea repede, mai repede decît ar fi trebuit.

— Bine, bine... să nu-mi spuneţi că am vreo vină în ce o să se întîmple... Cum v-am spus, eu am stimă pentru comunişti, dar ar trebui să învăţaţi că încăpăţînarea... Du-l afară pe Dobre, îi porunci lui Ciripoi, care-l împinse uşor cu braţele pe tipograf. Să stea cineva lîngă el pînă-l chem eu...

Mizdrache rîse crîncen, cu o tristeţe abia ascunsă.

— Păcat...

Făcu semn unuia din cei rămaşi. Pe Dobre îl însoţise ajutorul comisarului, undeva afară, în curte, dîndu-l în paza cuiva. Omul se întoarse după cîteva minute cu un fel de sac grosolan, legat cu două sfori de Manilla la capete.

— Scoateţi-i cămaşa ! porunci comisarul.

Doi dintre călăi îi smulseră cămaşa. Mecanicul rămase gol pînă la brîu. Îi privi pe cei ce-l înconjurau : şase brute, cu ochi aprinşi de cruzime, aşteptînd să citească în privirile lui spaima :

— Îmbrăcaţi-l cu cămaşa lui Christos !

Mizdrache îi întoarse spatele. Ciripoi luă sacul grosolan şi i-l vîrî mecanicului pe cap.

— Uşor ! scrîşni Mareş, şi simţi mirosul de sînge închegat al cămăşii grosolane.

Deasupra curelei, călăii strînseseră sfoara de Manilla cu un curmei de aţă galbenă. Acum mîinile îi erau imobilizate de sacul fără alte deschizături decît cea a gîtului, mai strîmtă, abia cît îi încăpuse capul. O clipă Mareş avusese o senzaţie scurtă de asfixie. Pe pielea umezită de căldură simţea asprimea pînzei zgîriindu-l. Nu putea să mişte decît foarte puţin coatele. Cămaşa de sac era foarte strîmtă şi cusută grosolan pe margini, în aşa fel încît să nu-i permită nici o extensie.

— Gata ? întrebă Mizdrache.

Era foarte aproape de el şi obrazul îi mirosea a spirt sanitar. Mecanicul îi vedea faţa proaspăt rasă, o faţă palidă şi străvezie de om suferind de ficat. Sub ochi avea cearcăne uşoare, cîteva dungi viorii şi încreţituri ale pielii în riduri aşezate unul sub altul. Comisarul îi spuse cu o bucurie abia ascunsă :

— Aş putea să te chinui altfel. Ceea ce vor face oamenii ăştia care m-ajută, e o treabă de nimic. Astfel se pedepsesc hoţii de cai, nu cei care au vini politice. Te voi lovi cu mîinile mele peste faţă, peste spate, am să-ţi zdrobesc testicolele cu vîna de bou... De-aici n-ai să mai ieşi zdravăn, şi chiar dacă ai să ieşi, nu-ţi va mai folosi la nimic, pentru că mergi în faţa unui pluton de execuţie... Nişte pachete de dinamită nu vin din cer, nu se duc în cer... Şi eu, comisarul Mizdrache, vreau să ştiu de la cine le aveai şi cui le trimiteai. Haide, spune acum, cît mai e timp...

Fruntea îi asudase. Îşi scoase batista, o batistă mare, albă, de olandă şi oftă puţin obosit.

— M-am gîndit toată noaptea la tine şi la ceilalţi. Mi-aţi luat şi somnul, nu e o meserie uşoară, să ştii. Peste cîtva timp, ziarele vor publica cîteva rînduri : doi, sau trei, sau cinci comunişti au fost prinşi în timp ce complotau la răsturnarea ordinei

de stat. Dar cine știe cum s-au smuls mărturisirile astea ? Oamenii stau acasă, beau cafea cu lapte și citesc comunicatele Curților Marțiale, dar acolo e numai epilogul. Aici începe piesa, și atunci să mă întrebe cineva pe mine : Cum faci, domnule ? Cum le smulgi mărturisirile ? Uite, mi-e rușine de dumneata, mi-e rușine de subalternii mei, mi-e rușine că-ți țin discursul ăsta, cînd ar trebui de fapt să încep să te chinui, dar asta înseamnă că te stimez puțin, înțelegi...

Comisarul se aștepta să fie întrerupt de celălalt și se enerva tot mai mult văzîndu-l pe mecanic privindu-l fix, fără să scoată un cuvînt. Obosise, se ștergea tot mai des cu batista, învîrtindu-se în jurul lui, privindu-i chipul nebărbierit și scînteierea ironică a ochilor.

— Vreau să te umilesc, înțelegi ? Te voi trata ca pe un hoț de cai ! N-am ce-ți face ! Pînă deseară îmi trebuie numele complicilor, ce să ne mai tocmim ? N-am să-ți mai spun nimic de aici înainte...

Îi întoarse spatele și porunci unuia de lîngă el :

— Dă drumul la motor...

— Nu e nevoie, zise mohorît mecanicul, cu o siguranță care îl scotea din sărite pe celălalt, pe comisar.

— Nu se știe, rînji unul dintre călăi, poate n-ai habar despre ce este vorba.

Dar Mareș știa despre ce este vorba și se sili să nu se mai gîndească la nimic. Prin ușile larg deschise se vedea un petec de curte, argintiu în lumina puternică a soarelui, un dreptunghi forfecat de umbrele îndepărtate ale plopilor. Era foarte cald și sub sacul gros, pielea îi asudase. Aproape imediat se auzi motorul păcănind la intervale regulate, fîșîitul curelei de transmisie, și căderea în gol a jgheabului de fier. În depărtare băteau clopotele unei biserici, rar, adînc, sunetele umpleau cerul, acoperind exploziile eșapamentului. Cînd motorul avea vreun gol și se făcea deodată tăcere,

Mareş auzea fîlfîitul scurt, cînd mai apropiat, cînd mai îndepărtat al aripilor păsărilor de sub streaşina grajdului. A, să zbori, acum, să fii departe de căldura asta înăbuşitoare, undeva sub cerul gol, transparent, deasupra turlelor tuturor bisericilor din oraş, deasupra închisorilor şi a curţilor, ascultînd numai vîjîitul vîntului...

Unul dintre călăii care-l înconjuraseră pînă atunci dispăru pentru cîteva minute. Era un bărbat tînăr cu o figură de boxer, cu un nas turtit în vreo bătaie din copilărie, cu ochii aduşi în sus către tîmple. Se întoarse ţinînd în braţe un animal mic, sălbatec, cu blană cafenie, lungă, lăţoasă ; o pisică de Angora, foarte frumoasă, fragilă şi sălbatecă, cu doi ochi verzi, sălbăticiţi, mişcîndu-şi pupilele parcă cu groază. Mizdrache o luă grăbit de ceafă, îi ţinu labele cu o mînă ca să nu fie zgîriat, privind-o cu atenţie. Pisica se smucea violent, dar nu scăpă. Avea o coadă stufoasă, zbîrlită şi îşi încordase ceafa.

— Îţi place ? întrebă.

Mareş nu-i răspunse.

Comisarul se întoarse şi o ţinu cîteva minute cu ochii în soarele puternic de vară, în dreptul uşii. Animalul se smuci de cîteva ori, miorlăi sălbatec, fu cît pe aci să scape şi aproape sugrumat fu adus înapoi. Unul dintre călăi vîrî pisica întărîtată, stăpînită aproape de turbare, în sacul de pînză aspră în care fusese îmbrăcat Mareş. Într-o clipă, mecanicul nu ştiu ce simte mai întîi : strîngerea laţului de sus al sforii de Manilla, care închidea cămaşa aspră sub gît, sau ghiarele ascuţite ale pisicii înnebunite, căutînd să scape.

Unul dintre călăi, îi împiedică în acelaşi timp picioarele cu o frînghie scurtă, legîndu-i gleznele. Mareş aproape se împiedică şi era cît pe aci să se prăbuşească. Se ţinu totuşi în picioare. Cei din jur rîdeau isteric, un rîs prea zgomotos, care acoperea pînă şi zgomotul maşinii de tăiat lemne. Rîdeau

cu mîinile pe burtă, aplecîndu-se ca niște femei gîdilate, cu un rîs nervos, desperat.

— Vîna ! ceru Mizdrache, și Ciripoi îi întinse bucata prelungă și lucioasă de piele. Comisarul lovi de cîteva ori, cu sete, sacul în care se zbătea animalul, fără să se oprească, strigînd : Na ! Na !

Mareș simți o mușcătură sub gît. Gura animalului, dinții subțiri ca niște ace de oțel îi sfîșiară carnea. Sîngele izbucni dintr-o dată sub sacul aspru. Era numai un lichid călduț, ca o apă trezită la soare, abia încropită, apoi ghiarele îi sfîrtecară stomacul. Mareș simți cinci sau șase incizii fine, ca și cînd ar fi fost tăiat cu lama. Vru să-și miște coatele, dar se trezi imobilizat cu brațele paralizate de forța altor brațe, care-i apăsau încheieturile ca o menghine, sfărîmîndu-i oasele subțiri. Era și fierbințeală și ceva rece, frig și cald dintr-odată. Urmară cîteva lovituri de cravașe, pe piele, prin sac, aproape să-l sfîșie și apoi o altă durere, aceea a coatelor apăsate cu putere de către unul dintre călăi, o apăsare ciudată, pe care n-o mai simțeai bine, semănînd cu durerea produsă de introducerea unei limbi de oțel sub unghii. Mareș scrîșni, încercă să se smulgă, dar animalul îl mușca iar de gît, înfigîndu-i ghiarele amîndouă în claviculă și trăgînd cu furie, orbește carnea. Cravașa de piele șuieră încă o dată și încă o dată. Acum îl trecură iar nădușelile și simți o moleșeală a bazinului, ca și cînd cineva i-ar fi așezat mălai cald pe șolduri, apoi leșină scurt. Îl trezi numaidecît urletul pisicii întărîtate, smulgerea ei orbească și iar mușcăturile ascuțite, durerea cu reflexe îndepărtate, cum i-ar fi pus cineva un fier electric în luminile ochilor. Nu mai putu, urlă din răsputeri, omul din spatele său fu răsturnat, și, inconștient, cu o sforțare supraomenească, mecanicul căută cu degetele rășchirate gîtul pisicii pe care o sugrumă înainte de a leșina din nou, prăbușindu-se cu ochii plini de lacrimi într-o durere fără sfîrșit.

Undeva, în somnul său colorat, — (o culoare roşie de sînge, o culoare ciudată pe care o străbătea cu tot trupul) — îşi aminti zbaterea ultimă a animalului, în vîrful degetelor mai simţi părul pisicii înăsprit de presimţirea morţii şi în urechi mai auzi trosnitura ca de surcea a gîtului fragil, urmată de o zvîrcolire scurtă şi moale, de o înceţoşare a privirilor şi apoi de leşinul uşurător. Cineva îl izbise cu pumnul peste obraz, vîna de piele îi zdrobise faţa uscată, dar el nu mai simţise nimic cîtăva vreme.

Călăii aduseseră două căldări cu apă. Mizdrache porunci să fie oprit motorul maşinii de tăiat lemne, al cărei zgomot devenise inutil acum şi-l enerva. Îl udară îndelung, sfîşiindu-i sacul cu brutalitate şi scoţînd de acolo animalul sugrumat.

Îl lăsară cu faţa în sus : o bucată forfecată de carne, ruptă, plină de răni oribile, murdărite de paiele pe care se zvîrcoli inconştient.

— Ridicaţi-l ! Pălmuiţi-l ! striga Ciripoi.

Mizdrache se prăbuşise pe buturugă cu capul în palme.

— Aduceţi-l pe celălalt ! spuse într-un tîrziu, obosit, fără să privească trupul mecanicului.

Cînd se trezi, Mareş îl văzu pe Dobre agăţat cu faţa în jos de unul din cîrligele de fier ruginit de deasupra. Stătea nemişcat, abia legănîndu-se, cu ochii ieşiţi din orbite, cu obrazul purpuriu, ca şi cînd cineva s-ar fi jucat şi l-ar fi boit cu foiţă roşie.

Călăii fumau aşezaţi pe capra de lemn. Mizdrache lipsea. Nu se auzea nici motorul, numai liniştea amiezii de iunie învăluia grajdul şi curtea pustie. Era foarte cald. Pielea îi ardea, ca şi cînd cineva i-ar fi aşezat cărbuni aprinşi pe piept. În acelaşi timp o mîncărime ciudată, ca după o spuzeală produsă de o intoxicaţie sau o urzicare, îl făcu să încerce să se scarpine. Oasele păstrau

durerea violentă de mai înainte. Simţea încă muşcăturile repezi ale animalului întărîtat. Privi mirat la Dobre. Ar fi vrut să se mişte, văzu iar dreptunghiul curţii, mai îngust acum, cu umbrele scurte ale plopilor şi cerul, acelaşi cer fără culoare, mai alb, apoi vîrtejurile uşoare de praf de deasupra, drumul străveziu al luminii prin fereastra cu drugi prea deşi, aşezaţi unul lîngă altul, şi paiele mărunţite lîngă el, prinse de pielea obrazului, încrustate în carne, ca un tapet. Simţi în nări mirosul de sînge, foarte apropiat, al rănilor încă deschise. din care curgeau fire subţiri de limfă şi izul de grajd, mirosul de urină de cal, stătut, încălzit şi vechi, aburul bălegarului, îngheţat şi umezit de toate anotimpurile ; iarna, primăvara şi vara şi toamna, materia aceea dospita, gunoiul peste care se aşezase crusta timpului, un strat de pulbere aproape solidificată.

Şi desluşi iar tulbure imaginea tipografului spînzurînd cu capul în jos, într-o balansare caraghioasă, uşoară, ca şi cînd corpul său şi-ar fi pierdut greutatea, cu faţa roşie, cu ochii bulbucaţi, despuiat pînă la brîu, cu urmele vechilor răni, nişte dungi albastre, linii încrucişate la întîmplare, semnele ciudate ale bătăii. Dobre era desculţ. Legătura strînsă a frînghiei care-l fixa de cîrligul ruginit, înfipt în bîrna cea veche a grajdului, îi umflase gleznele (avea nişte glezne de artritic, vinete) şi tălpile erau crăpate şi albe, roşii numai la vîrfuri, sub degetele cîrcite. Braţele îi spînzurau într-o parte şi alta a trupului, cu sîngele scurs în palmele amorţite.

Mareş stătea într-o baltă de apă, cu apă murdărită de ţărînă, amestecată cu bucăţi de paie. În dreptul uşii urcau dîre albicioase de fum, se auzea bîzîitul muştelor de afară, şi iar zborul scurt, cînd mai apropiat. cînd mai îndepărtat al păsărilor de sub streaşini. În cerul depărtat nu se mai mişca zmeul portocaliu. bucata dreptunghiulară

de hîrtie şi speteze, cu coadă cenuşie, abia văzîndu-se din pricina luminii.

Trecu astfel un timp, minute întregi de tăcere, în care mecanicului i se păru că iar adormise şi că visează, şi tresări ca într-un somn, privind trupul spînzurat cu capul în jos al lui Dobre. „Trebuie că e mort !“ îşi spuse de cîteva ori, deşi sîngele din obraz îl făcea să mai spere că nu-i aşa. Tipograful nici măcar nu clipea.

Pe urmă, într-adevăr adormi şi-l treziră loviturile sacadate ale călăilor, care se apropiaseră de spînzurat.

— Vorbeşte ! Vorbeşte ! strigau pe rînd, lovindu-i tălpile goale, cu vinele lor de bou.

La fiecare izbitură trupul tipografului se scutura ca la un şoc electric şi se auzea un geamăt înfundat.

— Îl cunoşti pe Mareş ? Vorbeşte ! urlau călăii.

Mizdrache se întorsese. Stătea pe buturuga lui, fumînd tăcut. Arunca din cînd în cînd cîte o privire spre mecanic. Acesta nu se mişcase multă vreme.

Dobre leşină de cîteva ori. Îl ţinuseră prea mult cu capul în jos. Pe nas şi pe gură îi ţîşnise sîngele, un şuvoi fierbinte care murdărise hainele călăilor. Aceştia desfăcură legătura şi-l lăsară să cadă de acolo de sus, bucată de carne omenească, ţeapănă, fără vreo reacţie la izbitura de pămînt.

— Luaţi-l pe celălalt ! se auzi vocea comisarului.

Îl ridicară. Mareş era dezlegat, fără frînghia subţire în jurul gleznelor. Îl ţincau de umeri, pentru că nu mai putea sta în picioare. Căzu chiar de cîteva ori cînd încercară să-l reazime. Deasupra lui, se mai balansa sfoara groasă prinsă în cîrligul din grindă.

Mizdrache se apropie, îl lovi de două ori cu forţă peste obraz şi-i strigă furios :

— Dacă nu vorbiţi, o să vă sfărîm pe amîndoi, ai înţeles ? Îl cunoşti pe Dobre, spune ?

Mareş se trezi dintr-o dată, simţindu-se invadat de o ură rece. Dacă ar fi putut, dacă nu l-ar fi ţinut cei din spate, l-ar fi izbit pe comisar cu capul în obrazul bine ras, mirosind a spirt sanitar. Se mulţumi numai să rîdă, un rîs strîmb, oribil.

Comisarul îl lovi iar de cîteva ori, cu o exasperare pe care nu o putea ascunde :

— Vorbeşte ! Vorbeşte.

Tăcerea celuilalt îl scotea din sărite pentru că ştia că nu e o urmare a slăbiciunii, ci o încăpăţînare sălbatecă, pe care bănuia că o va învinge foarte tîrziu sau niciodată.

— Legaţi-l ! porunci Mizdrache, adu-mi vîna, îl voi bate chiar eu.

Îl ridicară de subsuori. O clipă Mareş simţi o durere ascuţită sub claviculă, acolo unde carnea rămăsese numai o rană, o bucată sfîşiată cu sălbăticie. Corpul i se aprinsese iar de călduri. Doi dintre călăi îi legară mîinile la spate, pentru ca, spînzurat cu capul în jos, circulaţia sîngelui să se facă şi mai greu. Mecanicul văzu imaginea răsturnată a grajdului şi îşi simţi gleznele umflîndu-se dintr-o dată. Atîrna cu faţa spre uşă, fără să zărească altceva decît dreptunghiul de praf al curţii, din care pieriseră umbrele pentru că venea seara, şi soarele scăpăta, şi suprafaţa plină de praf era cenuşie, un fel de muşama lipsită de culoare. Oamenii din jur păreau acum foarte ciudaţi. Le vedea numai picioarele încălţate în pantofi uşori de vară, pantalonii largi la manşete şi curelele strînse pe burtă, şi dincolo de aceasta nimic, în afară de bucăţi informe de trupuri, fără feţe. Le auzea numai glasurile înăbuşite :

— Strînge mai bine frînghia !

— Lasă-l mai jos !

— Vezi dacă ajungi cu biciul la tălpi !

Pămîntul era foarte aproape, o bucată de ţărînă murdară în care se amestecau deopotrivă apa

cu bucăţile de paie tocate şi putrede şi resturile lăsate de anotimpurile trecute : o coajă de praf umezit şi îngheţat şi apoi fărîmat şi călcat în picioare, strîns iar într-un strat incolor, un strat înnecăcios, spart şi risipit mereu de picioarele celor care umblau în jurul lui.

Îşi simţea obrazul fierbinte, arzînd, trebuie că semăna acum cu tipograful care zăcea în locul lui de adincauri, fără să geamă, nemişcat, ţeapăn, ca şi cînd ar fi fost mort. Sîngele i se scurgea picătură cu picătură în ţeastă, în marginea ei ultimă, apăsîndu-l ca o cască de plumb. Dacă ar fi avut flăcări sub piele, dacă cineva i-ar fi ars părul, dîndu-i foc dintr-o dată după ce l-ar fi stropit cu benzină, n-ar fi simţit altceva. Nu mai vedea bine. Acum înţelegea de ce Dobre nu clipise de loc cît timp stătuse astfel. Pupilele i se dilataseră, ochii îi frigeau, o ceaţă lăptoasă se lăsă deasupra. Lucrurile îşi pierdură conturul, dreptunghiul cenuşiu de praf al curţii deveni o perdea colorată, întîi verde, apoi portocalie, apoi roşie, numai un strat subţire de sînge spart pe alocuri de bucăţi albe, nişte celule fără forme, plutind pe un ecran mişcător. Nu mai auzea nimic, ba nu, în jur era un zumzet, un amestec de voci care semănau cu acela făcut de un patefon căruia ai uitat să-i întorci arcul şi apoi desluşi vocile caraghioase rostind cuvinte prelungi, spuse parcă din stomac, nu din gît. Şi în timpane îi băteau rar, două ciocane de lemn, izbind ceva tare, o bucată de scîndură avînd o rezonanţă ciudată, plină de profunzime. Fiecare lovitură se repercuta pînă în oase, ajungînd în cutia craniană şi amplificîndu-se, ca dintr-un gong, făcînd cercuri de lumină şi de sunete, pentru că atunci, în clipa aceea, înaintea unui leşin uşor, el auzea cu ochii, auzea cu ajutorul acestei lumini argintii, apoi rubinii, apoi galbene ca alama, şi din placa fierbinte aşternută peste ochi ieşeau sunete, mii de sunete mici, moarte ime-

diat, scurse parcă într-o suprafaţă dură, din care izbucnea din nou ciocănitul sacadat.

— Vorbeşte, vorbeşte ! urla alături Mizdrache, dar vocea lui nu mai avea putere, era ca glasul unui om ce strigă prin apă şi zidul lichid pune un strat izolator între urechile tale şi gura lui.

— Vorbeşte, vorbeşte ! repeta mai repede glasul comisarului şi acum se simţiră şi loviturile vînei de bou.

Mareş îşi dădu seama că scurgerea sîngelui din corp, năvala fierbintelui în celulele creerului îi dădeau un fel de amorţeală ca un anestezic. Tălpile se goliseră de sînge şi sugrumarea gleznelor ajuta la înăbuşirea durerii. După un timp, ceea se era neplăcut în spînzurare deveni o fierbinţeală uşurătoare. Tot corpul îi asudă. Simţea acelaşi lucru pe care trebuie să-l simtă un om ce se sinucide tăindu-şi vinele într-o apă foarte fierbinte, adică la început o durere dulce, aproape plăcută, o iritare bruscă a pielei şi după aceea o obişnuinţă a năduşelii, ca şi cînd ai îmbrăca o cămaşă pneumatică, lipită foarte bine de piele, o cămaşă umedă şi caldă. Urmase o răcire a întregului organism, ceva însoţit de spaimă, un reflex al trupului şi un gust sărat în gură ; sîngele izbucnind şi pe nas, un şuvoi la fel de fierbinte, uşurător, aproape o bucurie, urmată de un gol al creerului, ca şi cînd cineva ţi l-ar scoate şi în locul său, în cavitatea goală, în ţeastă, ar fi introdus un curent de aer, un vîrtej arzător şi dulce, cu intermitenţă, apoi un vid dureros, o cumplită zbatere a tîmplelor, o presiune violentă pe timpane, senzaţia de asfixie şi o gîfîire precipitată.

Prizonierul scoase limba, căuta aerul cu o lăcomie care-l făcea să se îndoaie cu toată energia, voind să ridice capul pînă la înălţimea jumătăţii corpului său, să-şi schimbe poziţia chinuitoare, fără să reuşească însă, numai cîteva eforturi desperate înainte de un alt leşin lung şi după

aceea urmă iar starea de odihnă a trupului, perfecta lui imobilitate, în care nu mai exista durere, plăcerea rigidității complete, ca și cînd cineva ar fi turnat în jurul său un sarcofag de ipsos, fixîndu-l. În momentul acesta greutatea nu mai contează, ești ușor, fără consistență, numai o masă de plasmă pe care o poate dizolva apa și o poate duce oriunde, cînd legănarea produsă de respirație îți dă plăcerea balansării, cînd totul se învîrtește și peste ochi se așează definitiv o pîclă, ca înaintea morții. Rămîne numai un punct extrem, dureros, în creștet, unde se strîng ultimele picături de sînge, lovind rar carapacea de os, vrînd parcă să iasă afară prin ea. Încolo, nimic, numai un vid, o circulație a aerului prin oase, o circulație dureroasă, cum s-ar trece un fir dur de oțel prin măduva spinării. Și auzi iar glasurile călăilor, aceleași voci caraghioase, parcă imprimate pe o placă spartă și puse la un patefon neîntors :

— Voorbește, voooorbbeeeștee...

Urmară apoi loviturile pe tălpi, una după alta, la intervale regulate, lovituri nedureroase. Le auzea numai zgomotul și șuieratul ciudat al biciuștilor călăilor, desperarea acelor voci, repetînd într-una :

— Vooorbește ! ! ! Vooorbeșteec !

— Voooorbeștece ! Vorbește !

— Voooorbeștttteee ! Vorbeeeeștteeee !

Numai un ecou, numai niște sunete amestecate ciudat, și iar șuieratul vînei de bou și o mișcare nedeslușită în jur, apoi imaginea unor trupuri înjumătățite : perechi de pantaloni lungi și largi la manșete și cîțiva pantofi ușori de vară și iar durere ascuțită din vîrful extrem al testei, acolo unde se strînge sîngele, dureros, o concentrare, o presiune grea, o apăsare ca de apă, cînd plăcută, cînd fierbinte, și vidul acela, apoi într-o ultimă licărire de conștiință, dreptunghiul curții din ce în ce mai întunecat, o bucată de cer, văzută undeva

jos, într-o băltoacă verde, coclită, cu siluetele negre ale plopilor cu vîrfuri nemişcate şi, în suprafaţa lucioasă, ivirea unui punct auriu, tremurător (probabil prima stea), tot mai strălucitor, după ce la început era numai un semn galben fără lucire, rotund şi depărtat, şi după aceea nimic; întunericul şi durerea, somnul şi apropierea dulce a morţii, sfîrşeala ultimă din care ceea ce mai rămîne viu într-un corp omenesc tresare, se apără, vrea să nu se stingă şi luptă încă undeva în tăcere, în nemişcare, surd, cu o încăpăţînare organică de o forţă nebănuită.

Ieri în sala de festivități a Ministerului de Interne a avut loc într-un cadru restrîns sărbătorirea a 20 de ani de activitate ai inspectorului șef, Mizdrache Alexandru. Au fost de față înalte personalități și colegi ai sărbătoritului. Domnul Manolescu Virgil a rostit cu acest prilej o cuvîntare din care extragem următoarele : „Conferirea de către organele noastre de stat a ordinului «Bărbăție și Credință», clasa I-a, inspectorului șef, Alexandru Mizdrache, trebuie să umple sufletele tuturor prietenilor, cunoscuților și subalternilor de bucurie. Prin aceasta se răsplătește munca devotată a unui om care și-a închinat toate forțele sale Coroanei, statului și ordinei. Alexandru Mizdrache a fost toată viața lui un apărător neobosit al cauzei romînismului. Încă în 1918 a luptat pe frontul întregirii naționale, fiind decorat pentru vitejia sa. Chestor la Iași a zdrobit imediat după război încercarea unui grup de dușmani ai patriei care voiau instaurarea bolșevismului, reușind ca prin capacitatea sa profesională să smulgă inculpaților mărturisiri complete și să-i facă să-și dea seama de cauzele rătăcirii lor. Timp de două decenii neînfricatul funcționar al ministerului nostru a slujit cu devotament cauza întregii noastre națiuni. Despre umanitatea sa, despre înțelegerea sa, despre înțelepciunea sa, pot vorbi toți cei care-l cunosc. Nu există exemplu mai strălucit atunci cînd este vorba de a înfățișa viața unui om cinstit, drept și loial. Pentru tineretul țării

noastre, munca omului pe care-l sărbătorim astăzi este un far călăuzitor..."

La banchetul care a urmat, alți vorbitori, împreună cu cei de față au toastat pentru M. S. Regele, pentru Mareșalul Antonescu, pentru armata romînă și pentru victorie...

Dintr-un ziar de prînz din 11 iunie 1943

XIV

MAREŞ se trezise dintr-o dată sub presiunea unui şuvoi de apă. Era aproape sufocat, trebuia să-şi ridice mîinile şi să-şi fercască faţa pentru că lichidul rece, primit drept în ochi, şi în obraz, şi în gură, şi în nas, îi oprea respiraţia. Sta rezemat de peretele de scînduri al grajdului şi se ridicase fără să ştie cînd, apărîndu-se chiar în timpul leşinului de apăsarea apei. Deasupra ardea lumina chioară a felinarului agăţat într-un cui. Lîngă el se clătina o frînghie cu noduri şi cineva tot îl mai stropea cu un furtun. Dobre abia se mişca, prăbuşit la pămînt, gemînd.

— Treziţi-vă ! Treziţi-vă ! urlă Ciripoi.

Mecanicul se sprijini mai bine de scînduri şi-i privi. Nu lipsea nici unul. „Iar or să mă bată, îşi spuse, dar abia m-am obişnuit..." Mizdrache se ridică de la locul lui, de pe buturugă.

— Vorbiţi ? Vorbiţi ? întreba aproape cu desperare.

Ciripoi îl ridicase pe tipograf de subsuori şi-i dădu cîteva palme peste obraz. Dobre se scutură greoi. Era plin de apă şi de sînge. Cămaşa i se murdărise şi părea pămîntie. Nu se putea ţine pe picioare, ca şi cînd ar fi avut gleznele înmuiate, frînte, zdrobite.

Mareş simţi o arsură în tălpi, o slăbiciune a muşchilor picioarelor, dar, pentru că era rezemat, rămase aşa, privindu-i fără un cuvînt.

— Vă ucid, spuse Mizdrache cu o seriozitate rece. Nici nu ştiţi ce vă aşteaptă ! De aici nu mai plecaţi vii dacă nu spuneţi totul. Haide, haide, ce mai aşteptaţi ? Vorbiţi ! Vorbiţi !

Îl apucase pe Mareş de gulerul rupt al cămăşii şi-l scutura, izbindu-l cu capul de peretele de scînduri.

— Nu da, cîine, urlă mecanicul întărîtat şi se smulse din mîinile lui.

În clipa aceea simţi o lovitură violentă peste faţă. Unul dintre călăi, cel care-l stropise cu furtunul, bărbatul înalt şi gras, cu o faţă caraghioasă de boxer, oprise şuvoiul de apă şi-l izbise cu bastonul lui de cauciuc. După aceea, începu să rîdă prosteşte. Se mai auzea scurgerea apei rămase în tubul de cauciuc.

— Îţi arăţi colţii ! urla Mizdrache. Ţipi la mine ?

Ar fi vrut să pară că e scos din sărite, dar în glasul lui se deslușea mai mult teama. Era clar că îi fusese frică mai înainte de asta că îi omorîse pe amîndoi...

Dobre deschisese ochii, se scuturase puţin, îşi dăduse seama că e plin de apă, dar nu spunea nimic, privind în jur ca şi cînd ar fi voit să înţeleagă ce se petrece cu el. Privirea îi ardea de febră. Clipea des, ostenit de lumina felinarului şi, ca să n-o mai vadă, înţepeni cu privirile în bălţoaccle de la picioarele sale.

Comisarul se potoli pe neașteptate. Le întoarse spatele și porunci scurt ajutoarelor sale :

— Scoteți-i afară !

Îi împinseră pe amîndoi cu brutalitate pe ușa grajdului. Era noapte, o noapte călduță, plăcută. Mirosea a flori de tei și bătea vîntul, un vînt ușurel, dulce.

— Mergeți, spuse unul dintre călăi, drept înainte...

Simțeau sub tălpile goale, țărîna curții, praful încălzit încă din timpul zilei, ceea ce însemna că nu se înnoptase de mult.

— Mai repede, mai repede, spunea Ciripoi, grăbit parcă.

— Acolo avem o gură de apă ? întrebase după aceea Mizdrache.

— Da, îi răspunse cineva.

— Bine...

Străbătură curtea lungă. Ocoliră clădirea cu două etaje și le spuse :

— La stînga...

Se aflau lîngă zidul de cărămidă prăbușit pe alocuri și acoperit de iederă. Mirosea a frunză umezită, a praf vechi, un miros uscat, sufocant și ațîțător. În urma lor, cineva tîra furtunul greu de cauciuc.

Ajunseră în fața unui bazin circular, acoperit cu cîteva scînduri. Dincolo de gardul de cărămidă erau numai niște perdele de pomi, tot plopi, zece sau cincisprezece, cu vîrfuri negre, mișcîndu-se în vîntul ușor.

„Ce vor să facă ?“ se întrebă Mareș, încă ametit, trăgînd cu lăcomie aerul nopții în piept. Ciripoi și încă unul ridicau pe rînd scîndurile care acopereau suprafața puțului. Acum vedeau bine, și el și Dobre, marginile de ciment ale bazinului, lovite pe alocuri.

Mizdrache se apropie și spuse :

— Ei, v-ați hotărît ?

Nu-i răspunse nici unul.

— Unde-i gura de apă ? întrebă comisarul.

— Aici, zise Ciripoi.

— Puneţi furtunul !

Se auzi tropăitul ajutorului şi apoi demontarea unui cilindru de metal. Cîtva timp tăcură toţi.

— Funcţionează ? mai întrebă Mizdrache.

— Trebuie, spuse unul dintre călăi.

Potriveau acum gura furtunului în gura pompei aflate la înălţimea suprafeţei bazinului.

— Vorbiţi ! mai zise cineva din spatele lor, şi după aceea se treziră cu un şuvoi de apă pe faţă.

Mareş ridică cu greu palmele în dreptul ochilor. Comisarul apucase furtunul şi se apropiase de el. Îl lovi sălbatic cu vîrful de alamă din care ţîşnea apa, cînd în sus, cînd la dreapta, cînd la stînga, udîndu-i pe toţi cei din jur. Faţa mecanicului se umflă numaidecît. Pielea plesni în cîteva locuri.

— O să mi-o plăteşti într-o zi, bestie ! strigă Mareş retrăgîndu-se către marginea bazinului, şi ajuns aici înţelese că asta urmărea comisarul : să-l împingă pînă acolo şi să-l arunce jos, în fundul plin de apă.

— Nu mai apuci tu ziua aia, puişorule, urlă la rîndul său Mizdrache. Tot noi o să vă înmormîntăm pe toţi !

— N-aveţi atîta pămînt să ne-ncapă ! mai apucă să spună Mareş şi vru să se îndepărteze de marginea bazinului, fără să reuşească. Îl copleşise o ură neputincioasă. S-ar fi aruncat asupra celui din faţa sa, dar nu mai avu puteri. Era sleit. Simţi încă loviturile care urmară pe obraz, pe umeri şi pe spate, vru să se întoarcă şi în cele din urmă fu răsturnat, căzu în gol, lovindu-se de un perete dur de beton.

Era foarte frig. De undeva, de sub el, se ridica o răceală pătrunzătoare. Încercă să se mişte, dar amorţise. Alături, gemea uşor Dobre. Stăteau pe o

suprafață înghețată, alunecoasă, acoperită cu paie umede. Mareș își dădu seama că se aflau într-un depozit de gheață naturală, într-o ghețărie primitivă, abandonată de mult. „De aceea ne-au udat. Pînă în zori vom îngheța ! Chiar dacă va răsări soarele (bazinul era acoperit cu scînduri), căldura lui nu va putea să pătrundă pînă aici..."

Privi în sus și zări oblonul rar de șipci așezate una lîngă alta. Dincolo de scînduri era lumina tulbure a nopții, o irizare albăstruie. După febra din ajun, Mareș fu cuprins de un delir fierbinte. Trupul îi începenise și avea impresia că este învăluit într-o crustă subțire de celofan rece. Durerile vechi ale trupului căpătaseră ascuțime, parcă i-ar fi turnat cineva spirt deasupra rănilor (era un chin rece, ceva care ținea mai mult de chimie pentru că își dădea seama că sîngele circula altfel acum, ca și cum ar fi fost infectat). Inima îi bătea mai tare și în cerul gurii avea un gust amar de fiere. Întoarse capul și privi, fără să poată să se miște. Dobre stătea rezemat de peretele de ciment al bazinului. Dîrdîia.

Sub ei se auzea topirea gheții, o scurgere înceată de apă, clipocind rar. Stăteau pe niște bucăți mari, informe, cîteva blocuri smulse cine știe cînd, iarna, din suprafața înghețată a unei ape, niște bucăți vinete, cărate probabil cu căruțele și aruncate la întîmplare aici, fără ca cineva să se gîndească la ce vor folosi. Peste ele se presărase un strat de paie, macerate aproape de umezeală, mirosind puternic.

Mareș își dădu seama că zăcuse într-un somn letargic, poate scurt, poate destul de lung, și că numai frigul îl trezise, pentru că altfel oboseala, o oboseală toropitoare, l-ar fi făcut să rămînă multă vreme nemișcat. Acum îi clănțăneau și lui dinții și-l auzea pe Dobre tremurînd.

— Ți-e frig ? întrebă mecanicul, încercînd să se ridice într-un cot.

— Da, simt că nu mai rabd, aş vrea să fac ceva să mă încălzesc, dar nu pot.

Avea o voce uşoară, abia auzită, cum au oamenii istoviţi. În aceeaşi clipă se gîndiră amîndoi la acelaşi lucru : că deasupra, în curte, călăii lăsaseră pe cineva să-i păzească. Bazinul nu era prea adînc. Dacă avea trei metri. Mareş îşi făcu socoteala că fără stratul de paie şi-ar fi rupt gîtul căzînd. Şi aşa îl durea umărul drept, trebuie că se julise, dar din momentul acela nu mai simţea nimic altceva decît frigul, un frig intens, insuportabil.

Tăcură, pîndind respiraţia cuiva, dar nu auziră decît picurarea apei de sub ei.

— Crezi că mai scăpăm de aici ? întreba într-un tîrziu tipograful.

— Nu le trebuie morţi, le trebuie oameni vii...

Mareş era uşor, corpul său îşi pierduse greutatea, ca şi cînd în locul intestinelor ar fi avut un strat de aer.

— Unul din ţărani a vorbit, spuse tîrziu Dobre, încet de tot.

— Îl cunoşteai ?

— Da.

— Unul din cei trei ?

— Da.

— Parcă le dăduse drumul...

— Da de unde ! I-au bătut separat...

— De unde ştii ?

— I-am auzit pe comisari. Mă credeau leşinat.

— Şi-acum ce se întîmplă ?

— Ne vor separa după ce ne scot de aici.

Tăcură iar, ascultînd dacă nu cumva deasupra lor pîndea cineva. Nu se auzea nimic în afară de un foşnet îndepărtat de pomi mişcaţi de vînt.

— Or să înnoade unele fire, spuse iar Dobre, cu tristeţe.

Mareş nu-i răspunse numaidecît. Îi venea numai să izbucnească într-un plîns zgomotos, desperat.

— Pe dumneata cum te-au prins ? întrebă.

— Venisem să controlez dacă bidoanele au fost ridicate. Agenţii au dibuit depozitul chiar în dimineaţa accidentului. Nici n-am apucat să intru bine pe poartă că m-au şi înhăţat. Au arestat încă vreo zece inşi, ne-au triat şi m-au păstrat pe mine şi pe nenorociţii ăia trei. Doi dintre ei habar n-au de nimic...

— Şi-acum ?

Mecanicul ascultă iar. Deasupra bazinului nu se afla nimeni sau dacă se afla, era undeva mai departe, lîngă zidul curţii.

— Dacă vom recunoaşte, vor vrea şi numele celorlalţi. N-au să se mulţumească numai cu noi...

Mareş auzi rîsul tipografului, un rîs crîncen, un rîs abia potolit.

— Ştiu, zise el cu amărăciune.

— Şi de la noi ce mai vor ?

— Un fleac. Să mărturisim că ne cunoaştem...

— La ce le foloseşte ?

— Ne vor aresta prietenii. Au nevoie să facă să se creadă că sîntem o organizaţie mai mare. Nu-i poţi convinge că am lucrat de capul nostru. Nu prind ei în fiecare zi cîţiva comunişti care transportă dinamită...

De deasupra se auzi zgomotul unor paşi. Tăcură. Probabil că unul dintre paznici îşi făcea rondul. Auziră ridicarea scîndurilor şi în curînd lumina unei lanterne se plimbă pe zidurile bazinului. Prizonierii stăteau nemişcaţi, ca şi cînd ar fi dormit. Strălucirea becului li se plimbă pe feţe cîteva clipe apoi se auziră iar scîndurile aşezate la loc. Aşteptară zece minute sau mai puţin fără să scoată vreun cuvînt. Paşii paznicului se îndepărtaseră cu un fîşîit uşor. Era foarte frig, ar fi trebuit să se mişte, dar o amorţire dulce le cu-

prinsese trupurile şi un chin ciudat le paraliza voinţa. Se auzi din nou vocea tipografului, o voce stinsă, leneşă, de om somnoros.

— Ştii ce trebuie să le spui dacă te vor întreba ce ai făcut în ultimul timp ?

— Da. Nu e atît de greu.

— Bine. Ai grijă numai să nu te contrazici. Ei sînt mai mulţi şi ţin minte orice cuvînt...

— Am o poveste foarte caraghioasă...

— Nimic nu e caraghios cînd vrei să scapi viaţa altora. Cînd e vorba să fii prins, e mai bine să cazi cu cît mai puţini... Nici un cuvînt despre Dumitrana...

Se auziră iar paşii paznicului.

Nu se mişcară multă vreme, pîndindu-l pe omul de deasupra lor, care la rîndul său îi pîndea. Îi auziră respiraţia un timp, apoi pe mecanic îl cuprinse oboseala. Aţipi cîteva clipe, într-un timp se trezi zgîlţîit de mîna tipografului, vru să strige înspăimîntat de un vis scurt, dar se opri la vreme. Începea să aibă halucinaţii... Noaptea se lumină dintr-o dată, era numai o nesfîrşire albă. Ningea, era parcă gol într-o zăpadă fierbinte. Şi totul se întunecă dintr-o dată. Alerga, apoi, copil fiind, pe un drum plin de pulbere, o pulbere alunecoasă, cînd pe o suprafaţă zgrunţuroasă, ca de sare grunjoasă, cînd pe ceva lustruit şi rece. Se bîlbîia, spunea o poezie pe de rost, apoi imaginea unui fulg de zăpadă descompus într-un desen stîngaci se suprapuse imaginii unei nopţi cu lună. Simţi după aceea o arsură cumplită a trupului şi o îngheţare dureroasă, ca şi cînd ar fi fost jupuit de viu. Avea febră, buzele îi erau uscate. Se auzea topirea gheţii de sub el în răstimpuri de luciditate şi vocea lui Dobre. „Mişcă-te puţin, arzi, ai îngheţat !“ Totul învălmăşit, o sleire totală de energie, o încetare de a înţelege unde se află, apoi cîteva mişcări dezordonate, o zvîrcolire moale şi urmase liniştea, delirul rece al îngheţului, lung, plăcut,

senzaţia de descompunere a trupului ca sub acţiunea morfinei şi... nimic în afară de durere şi arsuri, de sete şi de o foame chinuitoare...

Se trezise în cîteva rînduri. Era purtat pe o targă, învelit într-o pătură aspră, capul îi ardea, lucrurile din jur erau foarte albe, oamenii ciudat de palizi. Cineva îi vorbea cu glas neauzit, aproape cu blîndeţe, dar nu înţelegea nimic. Tîrziu pricepu că se afla în infirmeria unei închisori, pentru că ştia de mult mirosul acesta de pătură cazonă, puţin putrezită de sudori vechi. Pe bărbie simţea o gîdilitură şi din podele se ridica izul stins de creolină. Deasupra susura un robinet, picătură cu picătură, zgomotul acela unic al închisorilor, stîrnind ecourile tăcerii (cum ar face o piatră cercuri din ce în ce mai mari într-o apă liniştită), singurul în stare să măsoare uitarea timpului ce trece greu, un fel de ceasornic al infinitului, tăcere urmată de altă tăcere, orele scurse încet, din ce în ce mai încet, cînd minutele nu sînt egale cu alte minute...

Şi iar un răstimp de luciditate, în plină noapte, cînd se aud paşi de sentinele pe coridoare pustii, tălpile bocancilor, călcînd apăsat pe cimentul bine spălat şi undeva, de sus, de pe zidurile înalte ale puşcăriei, se aud strigăte: „Numărul unu e bineee..." apoi, după un răstimp, cînd tăcerea este dureroasă, nefirească: „Numărul doi e binneeee!" Prelung şi stins, şi îndepărtat, şi urmează iar liniştea asurzitoare a nopţii, şi de sus pică varul de pe tavan, un var umezit de atîtea respiraţii, un praf de calcar, şi trebuie să-ţi umezeşti buzele şi să înghiţi în sec pentru că beregata ţi se aspreşte ca după ce ai băut un rachiu tare în cantitate prea mare. Şi iar picăturile de apă căzute într-o chiuvetă, zgomotul înşurubîndu-se parcă pe o ţeavă goală, ecoul unei picături scurse pe un canal

strîmt de fontă sau de plumb, pierind undeva într-un fund infinit, într-un haos plin de ecouri.

Mareş se zvîrcolise, apoi aruncase pătura de pe el. Avea trupul uns cu o grăsime necunoscută. Mirosul de creolină al podelelor îl scotea din sărite. Cîteodată se trezea învelit în cearşafuri ude şi se ridica în picioare. Umbla bezmetic şi privea printr-un geam cu gratii ruginite un zid umed, un zid interior, pe care soarele nu se aşezase niciodată, şi îşi amintea că ştia cum arată un astfel de zid posomorît de pe care cade tencuiala, cum se fărămiţează din pricina lipsei de lumină, cum sub această porţiune de cărămizi rămîne un fel de mătreaţă, nişte movilite de var în care se zbat vrăbiile căutînd ceva, ciugulind molecule de calcar, ca şi cînd varul acela umezit le-ar face bine, ca un medicament. Se simţea umezeala zidului în oase, ea se transmitea numai privind peretele pe care soarele nu poposise niciodată, strîngînd atîta umbră în el, încît erai îndemnat să-l crezi de aer, un paravan prin care putea trece o piatră aruncată de aici, şi urma după aceea prăbuşirea într-un somn nesfîrşit, un somn plin de vise absurde, fără început şi fără sfîrşit, numai o plutire moale deasupra unui pămînt afînat.

Se trezi într-o dimineaţă şi cînd recunoscu cana albă de metal alb, fără toartă, bancheta murdară, roasă, pe care aştepta de obicei infirmierul, şi peretele gol, cu desenul vag al zăbrelelor şi al plasei de sîrmă ce oprea lumina şi aerul, îşi dădu seama că totul se terminase. Urma o simplă formalitate, procesul, o înscenare comică şi acelaşi sfîrşit: un zid, un pluton de soldaţi beţi, şi apoi cîteva împuşcături...

XV

MAŞINA stopase brusc. Se auzise mai întîi un scîrţîit, ca şi cînd cineva ar fi rupt o şipcă, apoi vocea şoferului ; mai aproape de fereastra zăbrelită, înjurînd cumplit. O voce bărbătească, dogită îi răspunse celui de la volan. Cuvintele se auzeau deslușit în liniştea nopţii.

— De ce umblaţi cu farurile stinse ? întrebă o voce.

Motorul scrîşni din nou, se simţi accelerarea, şi cei dinăuntru căzură unul peste celălalt. Însoţitorii se ridicară în picioare cu puţină spaimă, strîngîndu-şi mai bine mauserele negre. Pe asfaltul şoselei se auziră copitele unor cai şi clinchetul limpede al unei bucăţi de fier. „Erau să se lovească de o căruţă", gîndi Mareş şi îşi imagină într-o clipă accidentul. Se vede treaba că şoferul obosise după atîtea drumuri. Poate era la al treilea

sau la al patrulea transport. Lîngă el, Dobre se mişcă încet, ca şi cînd ar fi vrut să-şi apropie picioarele de ale lui. „Nu i-o trece prin minte să-mi spună ceva tocmai acum", surîse trist în întunericul vag al dubei. Prin ferestruica îngustă, cu zăbrele, se zărea pulberea nopţii de toamnă, luminată de lună. Mirosea a cîmp peste care căzuse bruma, un miros amărui şi trist de lan culcs. Bucureştiul rămăsese în urmă. Zgomotele sale se stinseseră pe rînd. Auziseră ultimele clopote de tramvai acum un sfert de ceas, cînd nici nu era miezul nopţii, şi o dîră iute de benzină arsă îi însoţise pînă la o barieră. Rumoarea oraşului, cu murmurul vag al mulţimii întîrziate care se întorcea de la cinematografe sau de la teatre, cu mugetul mecanic al claxoanelor sugrumate sub prima umezeală a lui septembrie, se stinsese pe nesimţite, odată cu apropierea de marginile lui.

Urmară cinci minute de aşteptare în faţa unui canton de cale ferată, nu la linia de centură, ci mai înăuntru, în apropierea mahalalelor dinspre care se auzea scîrţîitul unei viori şi cîteva voci de oameni. Fusese un răstimp chinuitor ; cîntecul abia desluşit îl irita. Condamnaţii începuseră să se mişte, alarmîndu-şi paznicii.

După aceea maşina pornise din nou, grăbită, cu un spor de viteză, cu o lăcomie de a înghiţi spaţiul. Podelele aspre, tocite şi frînte pe alocuri ale dubei, zbîrnîiau, caroseria de fier a maşinii vibra şi oamenii dinăuntru simţiră un gust aspru de rugină pe limbă, un praf de fier vechi plutind în aerul primenit de vîntul care intra prin ferestruica cu gratii.

Drumul se strică dintr-o dată. Se auzi mişcarea schimbătorului de viteze şi duba îşi micşoră goana. Dar asta nu dură prea mult, destul însă pentru a-i nelinişti pe condamnaţi. În apropiere erau cîteva păduri : Săftica, Băneasa, Androna-

che, locuri foarte potrivite pentru ceea ce trebuia să urmeze.

Asfaltul se simţi iar sub roţi şi plutirea lină reîncepu. Mareş îşi auzi tovarăşii răsuflînd adînc şi ghici că se gîndiseră cu toţii la acelaşi lucru. Acum simţea lîngă palmă mîna lui Dobre, păroasă, uscată şi rece. Îşi frecară un timp degetele unul de altul, ca doi orbi care se recunosc în întuneric după anumite semne neştiute de nimeni, săpate în carnea lor. Nu puteau să-şi spună nimic, pentru că fuseseră avertizaţi încă din clipa cînd se urcaseră în maşină că le este cu desăvîrşire interzis să scoată vreun cuvînt, şi nu îndrăznise nimeni să rupă acest consemn, pentru că nici unul dintre ei n-ar fi putut suporta bătaia călăilor tocmai acum, înaintea morţii apropiate. Gîndul că ar muri cu urme pe obraz, cu amintirea loviturilor în corp li se părea fiecăruia o insultă. Şi semnul mut, bărbătesc, plin de dragoste şi de încredere al celuilalt, îl mişcă pe Mareş.

Pe lîngă ei treceau tot mai rar alte maşini, cu un vîjîit prelung, mai întîi stins, apoi tot mai violent, ca traiectoria unui obuz de artilerie, prefăcîndu-se după aceea într-un ţiuit subţire, amestecat cu plescăitul cauciucurilor şi scurtelor eliminări de gaze care otrăveau aerul. Urmau iar liniştea, monotonia drumului, bîzîitul continuu al camerelor încinse sub anvelope şi foşnetul pomilor din marginea şoselei, parcă mai apropiaţi unul de altul din cauza vitezei cu care duba străbătea noaptea, un freamăt continuu de frunze, smulse din ramuri din pricina aerului spart de botul maşinii şi zgomotul vîrtejului de praf, abia aşezîndu-se pe suprafaţa asfaltului lăsat în urmă şi iar liniştea nopţii nesfîrşite în cîmpurile alăturate, şi spaţiile goale, fără pomi în margine, cînd duba părea că decolează şi că se va înălţa în curînd deasupra pămîntului, pierzîndu-şi greutatea. După aceea un fel de ameţeală, sentimentul plutirii,

mai puternic decît frica ascunsă undeva în suflete, uitată cu premeditare, încercarea fiecăruia de a nu se gîndi la ceea ce va urma, efortul repetat şi reluat cu încăpăţînare de a te agăţa în amintire de ceva plăcut, evocarea unor ceasuri fericite, mulţumirea că vei pieri făcîndu-ţi datoria, că într-o zi curajul, încercarea de a răsturna un sistem politic odios, lupta neegală cu funcţionarii, comisarii şi călăii lui se terminase deocamdată în ceea ce te privea, dar că acolo, în noapte, în oraşul lăsat în urmă şi în alte oraşe, o armată întreagă, alţi oameni la fel de curajoşi, continuau lupta, şi ideea sfîrşitului inevitabil, străduinţa de a justifica apropierea sau fatalitatea datei. iluzia că totul va fi scurt şi nedureros, un zgomot de gloanţe scăpate pe o ţeavă de pistol automat şi o arsură în piele, o spaimă şi apoi nimic. Ei nu erau nici primii şi nici ultimii.

Mareş simţi un miros de gaze arse pătrunzînd de undeva, prin găurile prost sudate ale caroseriei. Poate se întîmplă ceva, poate momentul *acela* va mai întîrzia puţin, poate va gîndi exact ce trebuie să facă *atunci,* înainte de a nu fi prea tîrziu pentru că de încercat să facă ceva, trebuie încercat. Este foarte uşor să spui : acum am fost prins, mi-e indiferent ce se întîmplă, voi muri într-o jumătate de oră sau în mai puţin, şi gata. Dar a te lăsa ucis şi stăpînit de gîndurile astea cu mulţumirea că ţi-ai făcut datoria, înseamnă aproape o trădare. Erau patru. Mareş presupunea că din o sută de şanse existau foarte puţine ca unul din ei să scape.

Uite, de pildă acum. Dacă motorul ar lua foc, dacă maşina ar face explozie, dacă însoţitorii cu mausere negre, bine unse, s-ar speria puţin şi ar încerca să iasă cît se poate de repede din această cuşcă de fier în care ar arde cu toţii, poate una din şansele acelea puţine s-ar ivi, şi poate n-ar muri toţi, poate unul dintre ei ar reuşi să-şi dez-

lege picioarele şi mîinile, şi dincolo de marginea drumului ar fi cîmpul, noaptea prea luminoasă totuşi, pentru o evadare, anume aleasă de călăi.

Dar el ştia bine că motorul nu va exploda, că maşina nu va lua foc, pentru că era absurd să se întîmple aşa ceva. Îşi continuă gîndul, reluîndu-l : deci asta însemna patru morţi, patru soldaţi mai puţin în frontul strîns al comuniştilor, patru oameni căzuţi. Nu era vorba numai de moartea lor, ci de primejdiile, de moartea posibilă a cine ştie cîtor alţii. Îşi aminti de aşa-zisul proces, de sala Curţii marţiale, luminată numai de o fereastră foarte îngustă şi înaltă, ca un vitraliu, aşezată foarte sus, cu intenţie, de către arhitectul judecătoriei, tocmai pentru a crea o impresie de severitate, de justiţie pedepsitoare, unde inculpaţii intrau ca într-un altar despuiat de orice podoabă, numai nişte ziduri reci, drepte, cenuşii, fără nimic altceva decît urmele de rîmă ale tencuielii calciovecchio, unde stăpînea aerul cernit, umed, friguros, o sală de crematoriu aproape, tristă ca o capelă catolică, cu bănci joase, de lemn tare, dintr-o esenţă durabilă, creînd impresia de soliditate, de lucru inextricabil, de veşnicie, sală dominată de un podium pe care se aflau o masă lungă de stejar şi cîteva scaune cu spătar înalt. Un fascicol de praf cădea peste crucea aşezată la mijloc, luminînd numai hîrtiile albe ale dosarelor şi ţinînd astfel în umbră chipurile judecătorilor. Aceştia erau trei bărbaţi trecuţi de jumătatea vieţii, în uniforme verzui. Cel din mijloc, mai înalt decît ceilalţi, fără un fir de păr pe capul lustruit, cu pumnul strîns sub bărbia ascuţită, privise tot timpul spre dreapta, la sergentul tînăr, grefierul care scria direct la maşină cele ce auzea. Ceilalţi tuşeau din cînd în cînd fără să scoată vreun cuvînt, uitîndu-se rar la ceasurile de la mînă. Se vedea bine că se plictiseau, că redactarea hotărîrii le răpea un timp preţios. Afară ploua, o ploaie

apăsătoare, monotonă, de început de toamnă, auzită de toți în răstimpuri de liniște cînd grefierul aștepta cuvintele președintelui. Sala era aproape goală. Pe băncile înguste stăteau trei sau patru soldați și, mai într-o margine, doi agenți în haine ponosite, necălcate, umezite. Lemnul balustradei ce-i despărțea de restul sălii lucea stins. De undeva de afară, de pe coridorul lung pe care-l străbătuseră și ei, se auzeau pașii rari ai unei santinele. Bocancii, cu ținte loveau cimentul și scoteau un sunet egal, sîcîitor. Oamenii din boxă aproape ghiceau : soldatul făcea cinci pași spre stînga, apoi se întorcea, ajungea în dreptul ușii care da spre sala de ședințe, se oprea o secundă și pornea spre dreapta cu același pas. Vocea colonelului era acoperită din cînd în cînd de țăcănitul mașinii de scris.

Mareș se silise să n-aștipească. Privise din cînd în cînd chipul celui de lîngă el și se întrebase de unde-l cunoaște. Tînărul palid, cu buze albe, își frămînta cu nervozitate degetele asudate. Numele îl auzise cu cîteva minute înainte : Lupu Marcel, dar el nu-i spunea nimic. Lupu Marcel, Lupu Marcel, își repetase de cîteva ori în gînd și pe urmă se certase singur : nu era bine, trebuia s-o ia sistematic, că altfel nu mergea. În casa lui Dumitrana nu-l cunoscuse, una la mînă... La Tereza nu dăduse ochii cu el, a doua la mînă. Atunci de unde să-l scoată ? Îl mai privise o dată. Lupu Marcel avea părul decolorat parcă cu apă oxigenată și ochelari cu rame metalice subțiri. Pielea albă îi era umedă de sudoare. „Un intelectual, gîndise cu dispreț, un intelectual căruia îi era frică..." Se vedea bine că era la primul său proces și simțise nevoia să rîdă, să-i dea un cot în coaste, să-l facă se tresară, să-și îndrepte spatele adus. Lupu Marcel ascultase cu încordare cuvintele președintelui, ca și cînd ar fi vrut să memoreze actele de acuzare ale celorlalți. Din cînd în cînd își umezea buzele uscate și își

strîngea una într-alta mîinile subțiri, cu degete lungi, palide și crispate. „Îi e frică, prostul dracului!" îl certase în gînd, și după aceea nu-l mai privise pentru că își spunea că un om căruia îi era teamă n-avea ce să caute acolo, în boxa joasă, lîngă ei. Se întrebase cu amărăciune : „Adică ce-și închipuia, că merge ca la nuntă ? Că poliția mareșalului doarme, că, în loc de bătaie, la Siguranță, or să-l mîngîie pe creștet și-or să-i spună : „Ei bine, de data asta ai greșit, te iertăm, dar să nu mai faci..." Și pe urmă iar se înfuriase : „Ăsta-i un mic anarhist, nimerit fără să vrea în rîndurile partidului. Citește probabil pe Stirner și visează să așeze bombe sub Parlamentul din Dealul Mitropoliei, dar cînd e vorba să-l pui la treabă, face pipi în pantaloni. Cine știe ce vorbuliță o fi scăpat, și acum tremură ca o fetiță. Revoluționari din ăștia cărora le plăcea să se joace numai cu chibriturile mai văzuse el, puteai mai curînd să te spînzuri decît să răstorni burghezia cu ei..." Și fără să se mai gîndească mult îl înjurase crîncen în gînd, spunîndu-și că dacă l-ar fi căutat la spate...

Dar toate acestea duraseră numai cîteva minute, pentru că Mareș ascultase actul de acuzare citit de președinte. În el se stabileau vinile pentru care trebuia condamnat mai apoi acuzatul Lupu Marcel.

Acesta închisese ochii pe jumătate și nu mai privea nicăieri. Era poate puțin mai palid, apoi se roșise de cîteva ori, buzele albe i se mișcară ca și cînd ar fi vrut să protesteze, dar se oprise la timp, frămîntîndu-și degetele lungi, osoase. Mareș află că tînărul pe care nu dăduse pînă în clipa aceea doi bani aruncase în aer, cu încă doi tovarăși, un tren german cu muniții și că fusese prins numai pentru că o schijă îl doborîse în apropierea locului unde se petrecuse explozia. Mareș căuta acum să-și aducă aminte cum îl chema într-adevăr pe Lupu Marcel, pe „anarhistul" lui...

Interiorul mașinii se lumină din ce în ce mai mult. Luna bătea din stînga, se afla undeva deasupra copacilor de pe marginea șoselei și strălucirea ei pătrundea prin deschizăturile înguste de aerisire : niște dîre argintii, străbătînd întunericul dubei, mișcîndu-se odată cu distanța parcursă, mutîndu-și fascicolele albe către peretele de care se sprijineau însoțitorii. Unul dintre ei fuma, cu arma între picioare. Fumul iute de țigară ieftină se ridica spre tavanul jos de tablă vopsită demult, cu coaja ei chimică, crăpată, mirosind încă a spirt vechi. Ciuperca albicioasă de fum se împrăștia, destrămîndu-se și lua drumul de aer al ferestrei. Înăuntru rămînea numai o ceață albastră, cu miros ațîțător. „Asta trebuie că-l scoate din sărite pe nenea Dobre", gîndi Mareș, el a cerut pînă acum soldaților cîte o gură de fum. Și repetîndu-i numele se întrebă pentru a doua oară în noaptea aceea : cui trebuia să-i spuie ce avea de spus la coborîrea din mașină în așa fel încît să nu fie auzit de către ceilalți, de păzitorii ursuzi din fundul dubei ? Socoti meticulos că dintre ceilalți trei, singurul pe care ar fi trebuit să se bizuie era tot Lupu Marcel. Acesta era mai tînăr, ar fi putut să se miște mai ușor, numai dacă nu cumva bătăile căpătate la Siguranță nu-l schilodiseră. Dobre mai mult decît probabil nu putea să fugă, pentru că era bătrîn și rănit la picioare și fiecare pas pe care-l făcea însemna pentru el o suferință. Rămînea paznicul depozitului. Mareș se gîndi că are peste cincizeci de ani. Părea mai înalt decît ei toți, vorbea cu greutate și se mișca așa cum se mișcă un animal mare, dar dacă i-ar fi spus...

În clipa aceea înțelese că de fapt trebuia să le strige tuturor, nu numai unuia, să fugă cînd îi vor deslega și li se va spune să meargă în întuneric pe șosea, drept înainte, fără să se abată în vreo parte... Era singura încercare pe care trebuiau s-o facă, o

încercare aproape fără speranţă, pentru că era limpede că altfel nu va scăpa nimeni.

Lumina lunii cădea acum mai de sus şi zăbrelele argintii păreau mai scurte. Mareş văzu pantofii fără şireturi ai lui Dobre şi ghetele greoaie ale paznicului. „Ăstuia o să-i vină greu să fugă", îşi spuse. Lupu Marcel avea numai nişte pantofi de tenis albi, pătaţi de ulei. I se vedea o gleznă umflată caraghios. Nu purta ciorapi, lui îi lăsaseră şireturile... Erau nişte şireturi roase, subţiri, destrămate. „Numai de l-ar ţine, de nu l-ar împiedica să fugă..." Şi pe urmă gîndul reveni iar : pe Dobre îl vor găsi mîine de dimineaţă desculţ, într-o baltă de sînge, ca şi pe mine, pentru că şi mie mi-au luat şireturile, şi primul lucru pe care trebuie să-l fac dacă fug este acela de a lepăda perechea asta de pantofi cu tălpile sparte, pentru că altfel mă vor împiedica, şi asta înseamnă moartea mea...

Se auzea fîşîitul copacilor, freamătul stins, continuu, al frunzişului ars, cu miros amărui care pătrundea prin fereastra îngustă. Luna, aflată undeva deasupra acoperişului de tablă al dubei, nu se mai vedea. Înăuntru maşinii era mai întuneric şi Mareş încercă să-şi închipuie cum trebuie să fie afară, pe drumul neted şi pustiu, cum strălucea banda de asfalt, acoperişul de tablă vopsit demult, cu găuri mici, cu suprafaţa turtită pe alocuri şi apoi copacii aceştia pe care nu-i vedea, cu coroanele lor arămii, roşii în văpaia nopţii de septembrie. Şi desluşi în depărtare o chemare stranie de dragoste a unui animal de cîmp sau a unei păsări sălbatice, un strigăt prelung, impudic, tulburător care-i aduse aminte de o noapte caldă de vară de demult cînd se afla pe marginea unui lac şi auzise un cor de broaşte, orăcăitul unor masculi care-şi chemau femelele de sub apă la lumina lunii şi revăzu faţa acelei bălţi, plină de lişiţă, mirosind puturos, şi auzi iar mişcarea domoală, fărîmarea malurilor de lut, eroziunea înceată a ierbii putrezite...

Ca să nu se mai gîndească la toate acestea, la locurile liniştite, la luminişurile pustii, unde la vremea asta bate primul vînt rece de toamnă, mişcînd crengile uscate pretimpuriu — care scot un zgomot sec, trist — privi faţa însoţitorului din faţa sa. Acesta fuma nepăsător. La lumina ţigării — un foc mic roşu, un punct ce se mişca în sus şi în jos — Mareş îi văzu obrazul şi ochii întunecaţi. Lîngă el stăteau alte trei umbre nemişcate, nişte chipuri palide, cu un contur alb, ca într-o biserică observată din depărtare, printr-o uşă deschisă, cînd afară este soare şi înăuntru penumbră şi nu mai distingi decît ovalul feţelor pictate. Mai jos, la înălţimea unde se aflau ei, se zărea lucirea stinsă a cizmelor. nişte cizme lungi, pînă sub genunchi. Însoţitorii nu erau îmbrăcaţi în uniforme, aveau nişte scurte de piele. La cîte o adiere mai tare de vînt, condamnaţii le simţeau respiraţiile grele, cu iz de rachiu. Băuseră înainte de *asta,* nici nu se putea altfel, dar nu spuneau nimic, ca şi cînd alcoolul nu reuşise să le clatine indiferenţa, încremenirea chipurilor în întuneric.

În faţă, lîngă şofer, stăteau alţi doi. Mareş abia le zărise feţele la lumina săracă a curţii interioare a închisorii. Acolo, toţi şase le vorbiseră cu o veselie curioasă, nervoasă. Nu se putea înşela. Era limpede, oricît ar fi vrut să se mintă, că paznicii erau prea mulţi pentru acest transport nocturn. Transferul la altă închisoare se făcea de obicei ziua şi fără atîţia oameni. Fiecare dintre condamnaţi ştia că peste cîteva ceasuri „vor fi scăpaţi de sub escortă".

Mareş nu auzise vocile celor doi din faţă, comandanţii, prin peretele subţire care-i despărţea de cabina şoferului, şi asta-i dăduse încă de la plecare siguranţă că îi duceau la execuţie. Călăii se temeau parcă de liniştea nopţii, de ceea ce trebuiau să facă, şi tăcerea sinistră a dubei începu să-l enerveze. Se mişcă intenţionat, ca să atragă

atenţia paznicilor, dar aceştia nu se ridicară în picioare şi nu spuseseră nici măcar : staţi liniştiţi ! Nu se auzea decît fîşîitul şi frecarea cauciucurilor pe suprafaţa lustruită a asfaltului. Afară, prin fereastra strîmtă, cu limbi oblice, ca solzii unei perdele de şipci, se vedea o pată pătrată, cît conturul îngust, o pată decolorată, argintie, o bucată de cer luminat de lună. Dacă motorul ar fi tăcut, condamnaţii ar fi putut să audă sfîrîitul focului lunar în atingere cu suprafaţa acoperişului.

Cel care fuma îşi mai aprinse o ţigară, ridicînd chibritul deasupra capului ca să-i privească pe condamnaţi. Interiorul dubei păstră puţin pe pereţii cenuşii lumina palidă, şovăitoare. Mareş se uită o clipă la chipurile tovarăşilor săi, aşezaţi cu spatele la uşile metalice. Ca şi el, erau palizi, aveau pupilele mărite din pricina luminii neaşteptate şi gurile strînse, nişte linii vinete, uscate. Dobre, cu capul aplecat puţin, părea resemnat, împăcat, căzut într-o amorţire somnolentă deşi tresărise o secundă la frecarea chibritului. Privirile mecanicului căzură pe mîinile legate în faţă, atîrnînd în deschizătura picioarelor întinse pe podelele murdare. Chibritul se stinse şi în momentul acela Mareş îşi aduse aminte de faţa lui Lupu Marcel. Îi zărise o clipă ochelarii cu lentile groase, cu rama lor subţire, albă, de metal ieftin şi genele gălbui, decolorate ca şi părul. Nu mai exista nici o îndoială : „anarhistul" lui era fiul stîmbarului Haim din Calea Griviţei.

Îi veni să strige chiar în clipa aceea : „Mă, Samuel, tu erai, nu ţi-ar mai muri moartea ? Tu mi-ai dat într-o seară, în faţa tarabei tale cu cărţi, nişte broşuri de Plehanov cu copertele roşii. Era întuneric, iarna, abia încuiasei cu lacătele tale grozave raftul de cărţi vechi pe care le vindeai pe nimic şi suflai în palme şi erai gata să te duci să te culci, cînd m-ai văzut şi m-ai întrebat ce vreau? — Un *abecedar*. — A, studiaţi ! Ina mă aştepta pe

celălalt trotuar şi de la tine am aflat că tipografului i se zicea : nenea Dobre *nunţi-botezuri*... Ai descuiat cu mîinile roşii de frig toate lacătele şi mi-ai întins două sau trei broşuri, ascunse după cărţile tale mirosind a hîrtie arsă, veche, umezită de ninsoare. Şi trecuseră ani, şi acum o făceai pe nebunul, la proces nici nu m-ai privit, deşi sînt sigur că tu ştiai sau altcineva ştia că ar trebui să ne cunoaştem, dar era mai bine aşa pentru toţi..."

Maşina claxona îndelung, încetinindu-şi mersul. În cele din urmă se opri şi auziră cu toţi zumzetul înfundat al nopţii de toamnă. Răcoarea unei păduri din apropiere se simţea pînă în interiorul maşinii. Aşteptau în faţa altei bariere. Şoferul claxona într-una, voind să-l silească pe cantonier să ridice cîteva secunde braţele de lemn pentru ca să treacă. „Nu mai au răbdare, au început să se enerveze, gîndi, vor să termine mai repede, aşteptarea îi oboseşte, ca şi pe noi." Se scurseră cîteva minute. Nu se mai auzea nici o mişcare dincolo de pietrişul rambleului. Numai un foşnet apropiat de salcîmi, care răspîndeau în jur mirosul lor amărui. Din faţă, printr-o fereastră deschisă a cantonului, se auzea glasul unui crainic, citind ultimul radio-jurnal, cel de la orele 24. Condamnaţii ciuliră urechile. Se anunţau bombardamente în Germania şi bătălii scurte în nord. Pe urmă şpicherul citi comunicatul Marelui Stat-Major romîn, care anunţa că pe frontul de est au loc lupte locale, de puţină importanţă... „Nimic schimbat", acelaşi text stereotip de fiecare zi, care-i scotea din sărite pe cei mai puţin răbdători. Se desluşi zgomotul îndepărtat al unui tren ce se apropia. Osiile garniturii scoteau un zgomot de fier frecat. Se auziră izbiturile tampoanelor nelegate bine cu ancorele de fontă şi scîrţîitul lemnăriei vechi. Pe ferestruica îngustă se prelinse lumina unui felinar, dar numai o clipă, apoi trecu şi iar se auziră vagoanele ciocnindu-se unul de altul în mers. Mareş le numără

în gînd. Erau peste treizeci. Transportau cherestea. În nări simţise mirosul de brad proaspăt, de şipci abia tăiate de ferăstrău.

Trenul se îndepărtase, se auzi scîrţîitul barierei, felinarele legate de ulubele ei se ridicară mai sus de fereastra zăbrelită, zăngănind, şi maşina trecu repede peste şinele de fier. Drumul nu mai era asfaltat. Viteza dubei descrescu. Mareş îşi spuse că din momentul acela nu trebuia să se mai gîndească la nimic altceva decît la ceea ce avea de făcut atunci cînd vor coborî din maşină. După cîte ştia, li se vor dezlega mîinile şi picioarele şi vor fi lăsaţi liberi, de-a lungul unui drum pustiu. Vor merge cinci sau zece paşi, şi pe urmă se vor auzi închizătoarele pistoalelor automate. Atunci, dacă nu-i vor fi înţepenite încheieturile, va trebui să fugă cît poate în stînga sau în dreapta drumului, în zigzag, aplecat înainte, culcîndu-se în primul tufiş, dacă va fi un tufiş în apropiere, şi după aceea imediat va trebui să se ridice şi să alerge unde o să vadă cu ochii, fără să mai privească înapoi, aşteptînd numai să simtă arsura glonţului în spate...

Sîngele i se urcă în cap, un val fierbinte, zvîcnind sub tîmple. Însoţitorii bătură cu degetele în peretele subţire de tablă care-i despărţea de cabina şoferului. De dincolo se auziră cîteva ciocăniturі de răspuns. Condamnaţii îşi simţiră sudoarea alunecînd de-a lungul spatelui. Zgomotul eşapamentului era acoperit acum de fîşîitul continuu al copacilor din margini. Se stîrnise vîntul şi pomii mari şi negri acopereau luna. În interiorul maşinii se făcu întuneric. Nu se mai desluşi decît focul mic al ţigării celui din faţa lor. Unul dintre ei umblă sub haina scurtă de piele şi se auzi deşurubarea unui dop de ebonit şi apoi în dubă se răspîndi un miros de spirt. „Rom, gîndi Mareş, un rom prost, din acela care se găseşte în birturi mărginaşe, un rom ieftin. Călăii nu erau plătiţi cum se

cuvine. La un asemenea eveniment se cerea măcar puţin coniac.“ Urmă un plescăit scurt, şi sticla trecu din mînă în mînă. Însoţitorii băură pe rînd cîte un gît. Un glas spart, întrebă :

— Mă, bolşevicilor, care vă e frig, mă, să beţi o gură de rom ?

Nu răspunse nimeni. Mareş simţi mîna lui Dobre aproape, tremurînd uşor, şi înţelese că el ar fi vrut, dar ceva mai puternic, o scîrbă neînfrînată îl oprise la timp.

— Luaţi, mă, se auzi iar vocea, că vă face bine, dă curaj...

Omul cu ţigarea rîse scurt şi spuse pentru toţi :

— Lasă-i, dă-mi mai bine mie...

Urmă un plescăit şi frecarea cauciucurilor de pietrele ascuţite care săreau într-o parte şi alta a şoselei. Maşina îşi încetinise mersul. Se aflau pe un drum strîmt de care, cu maluri neregulate, pentru că arcurile se lăsau cînd pe o parte, cînd pe alta. Se auzea tot mai distinct foşnetul copacilor şi aerul era rece, le îngheţa pielea umedă. Lui Mareş îi amorţiră genunchii şi începu să şi-i mişte pentru ca să-şi simtă circulînd mai bine sîngele. Aerul din maşină se rărise, fumul gros de ţigară se lăsa din ce în ce mai jos. Fereastra cu zale de metal nu reuşea să-l absoarbă, şi ceilalţi însoţitori începură să tuşească zgomotos.

„Cîte minute încă ?“ se întrebă Mareş, cu o durere ascuţită sub genunchi. Maşina frînă brusc. Deasupra ţipă o pasăre. Cineva coborî şi condamnaţii simţiră frica ascunsă pînă atunci sub o nepăsare aparentă sau sub osteneala ultimelor zile. Mecanicul aşteptă să audă cheia în broasca uşilor de metal şi vocea comandantului, spunîndu-le simplu : „Daţi-vă jos !“

Trecură cîteva clipe. Cel care fumase pînă atunci îşi strivi ţigara. Se auzi clănţănitul mauserelor. alunecarea încărcătoarelor în teaca lor metalică. Mirosea a ulei de armă şi a cîlţi, a fier ruginit, şi

dincolo de perdeii dubei se auzea talazul de frunze mişcate de vînt, parcă o cădere de apă de la o mare înălţime. Cineva umbla în jurul maşinii, alegea probabil locul execuţiei. Trecură cinci sau şase minute, apoi uşa se trînti din nou. Simţiră cum cel care cercetase împrejurimile se aşează pe banca de piele şi motorul bîzîi uşor. Duba se mişcă încet, parcă cu prudenţă, înainte. Se mergea cu zece sau cincisprezece kilometri la oră, evitîndu-se gropile drumului de pămînt, deasupra căruia fuseseră aruncate căruţe cu pietriş. Nu spunea nimeni nimic, ca şi înainte, dar în tăcerea aceasta se ghiceau încordarea şi disperarea.

După încă cinci minute, maşina se opri din nou. Uşile metalice fură deschise şi, întorcîndu-se instinctiv, văzură feţele celor doi : comandantul şi ajutorul său. Nu spuneau nimic. Priveau numai interiorul negru al dubei. Însoţitorii se ridicară de pe banca lor şi aşteptară. Urmă un minut de tăcere, în care nu se mai auzi decît radiatorul încins, lepădînd puţină apă pe pietrişul drumului şi păsările de noapte trecînd deasupra pădurii.

— Coborîţi ! zise înăbuşit comandantul, cu o linişte nefirească.

Coborîră. Aveau picioarele legate cu o frînghie subţire care le permitea mişcarea. Stăteau tot cu mîinile atîrnînd în faţă, strînse una lîngă alta. Aveau genunchii amorţiţi şi, la atingerea pietrelor, tălpile le tresăriră dureros. Mareş avu grijă să piardă unul din pantofii largi, fără şireturi. Spera să nu fie observat, deşi călca aproape şchiopătînd. Făcură cîţiva paşi în spatele dubei uitată cu uşile larg deschise. Şoferul nu se dăduse jos. Lăsase motorul să duduie. Îşi cunoştea după cum se vedea bine rolul, pentru că voia să facă cît mai mult zgomot.

Se aflau într-un luminiş aproape rotund, în marginea drumului de ţară, neregulat, cu gropi, presărat cu pietre mari de cale ferată, nişte pete albi-

cioase în noaptea limpede de septembrie. Aerul era pur, rece. Se auzea distinct vîntul. Acolo unde talpa mecanicului găsi iarba simţi prima rouă a zorilor încă depărtate. Nici nu-i veni să creadă. Poate erau numai urmele unei ploi vechi, strînse în găurile de lut ale drumului prost.

Însoţitorii se adunaseră în faţa lor. Erau şase umbre neliniştite în lumina lunii, lăsînd urme lungi pe drumul stricat de care. Unul se apropie. Rîdea tare, fără motiv, cu un fel de bunăvoinţă care cerea mila condamnaţilor, o scuză nejustificată, ceva absurd, ca un cîntec la o înmormîntare, un cîntec indecent, porcos. Călăul mirosea a rom. Un miros de etil, ceva ce aducea cu parfumul puturos al benzinei, al gazelor strecurate prin găurile caroseriei. Nici nu se uitară la faţa lui. Bolborosea ceva neînţeles. Îi era frică, îi tremurau mîinile cînd le desfăcu legăturile pe rînd. Mareş îşi spuse că o să vadă că-şi pierduse un pantof, dar se înşelase. El desfăcea numai legăturile de la mîini şi îi strigase lui Cojocaru, matahală nemişcată, bărbat puternic cu braţele libere, să se plece la glezne şi să-şi deznoade singur legătura, să poată umbla, şi acesta se aplecase cu o resemnare tristă, dar fără frică acum, cu o împăcare şi o amînare a gesturilor ce nu mai înşela pe nimeni, pentru că era vorba de cîştigat cîteva secunde de viaţă, atît cît să ai timp să contempli luminişul bătut de lună şi drumul de asfalt care se vedea undeva în stînga, departe : o linie argintie sub focul selenar, ca ţărmul unei ape, ca linia fixă, metalică, oxidată a unui ocean liniştit.

Ceilalţi cinci, comandantul mai într-o parte, nemişcat, supraveghind operaţia meticuloasă, enervantă a celui de-al şaselea, şi restul, patru umbre fără chip, ca nişte siluete de tir, înalte, păpuşi în haine, numai conturul unor oameni fără nume, aşteptau într-o tăcere tristă. Stătuse şi vîntul. Condamnaţii se strînseră unul lîngă altul, cu umerii

foarte apropiați. Mareș reușise să-și scoată și celălalt pantof din piciorul încălțat, și acum aștepta încordat ceea ce avea să urmeze. Simțea un gol în stomac, ca după o lovitură în plex ; într-o clipă își aminti de o mie de lucruri risipite, trase cu lăcomie aer în piept, își mișcă ușor picioarele pentru ca să-și dea seama dacă nu-i sînt cumva amorțite încheieturile, ca înaintea unei alergări pe care voia s-o cîștige. Dacă nu s-ar fi gîndit să fugă peste cîteva clipe numai, și-ar fi ales un cuvînt grosolan, o înjurătură pentru călăi, înainte de a simți arsura morții, dar acum i se părea absurd să facă așa ceva. Unii muriseră cîntînd *Internaționala,* poate numai cîteva măsuri, cine știe, dar acești patru : el, paznicul depozitului de lapte, Samuel și Dobre, mai bătrîn, poate puțin înspăimîntat, fără s-o arate, vor muri în tăcere, numai cu brațele unul lîngă celălalt, simțindu-și unul altuia pielea fierbinte, cu sîngele svîcnind în artere, într-o febrilitate ultimă, un sînge care, peste cîteva momente numai, va curge pe pămîntul gloduros și se va răci apoi încet, încet...

Mareș își simți ochii umeziți. Plîngea fără să simtă vreo durere a inimii. Era numai un protest mut în fața absurdității acestei situații fără ieșire, necazul nu că în curînd totul se va sfîrși, ci că e neputincios ca și tovarășii săi în fața acelor arme, lucind în lumina nopții.

— Gata ? întrebă comandantul.

Cel de-al șaselea se îndepărtase cu pași mari, fericit că a terminat cu o treabă stupidă, neplăcută, asigurat că nu i se mai poate întîmpla nimic, aflat lîngă ceilalți.

— Întoarceți-vă ! spuse comandantul, aspru.

Condamnații se întoarseră. Erau acum cu spatele spre luna nevăzută, ascunsă undeva după frunzișul pomilor înalți, cîțiva stejari bătrîni, cu coroanele neregulate, ca niște baloane antiaeriene, negre și foșnitoare. Își văzură umbrele în iarba

umedă, aplecată spre stînga, dincolo de malul de lut al drumului îngust, într-un rînd rărit, ca şi cînd le-ar fi fost frică să nu cadă unul peste celălalt cînd vor fi doborîţi. Călăii rămaseră pe loc. La cîţiva metri depărtare, într-un con de umbră, dudui motorul încălzit la maximum. Deodată se auzi claxonul, un strigăt continuu, metalic, umplînd aerul de vibraţii.

Mareş spuse fără să întoarcă capul :

— După cinci paşi, fugiţi ! Cît mai departe unul de celălalt !

Nu răspunse nimeni. În marginea din dreapta a drumului era paznicul, la mijloc Lupu Marcel, şi Dobre, lîngă Mareş, aflat la stînga.

— Mergeţi ! porunci comandantul.

Se urniră, rărind instinctiv rîndul, depărtîndu-se unul de altul ca să ofere o ţintă cît mai proastă celor şase din spate. Mareş privi înainte, înţelegînd de ce călăii aleseseră locul acesta. Peste şapte sau opt metri se afla o răspîntie. Drumul se bifurca, urcînd. Dincolo de acest orizont apropiat se zărea cerul : o mare fîşie goală, albăstruie, cu stele galbene, sclipind mărunt. Mecanicul simţi în urechi un ţiuit, ceva aducînd cu senzaţia celor ce se îneacă, o asfixie, o astupare a urechilor, o apăsare aproape dureroasă în timpane. Făcuseră cinci paşi, număraţi de fiecare. „Acum trebuie să tragă", îşi zise Mareş. Nu se auzi nimic, şi ştiu, că dacă ar fi pierdut orice speranţă, în clipa aceea ar fi trebuit s-o piardă, cînd se simţise nehotărît, cînd o lene ucigătoare îi înmuiaşe voinţa.

Se opriseră toţi patru, fără să vrea, nedumeriţi, ezitînd, aşteptînd ca unul dintre ei să fugă primul. Dar nu numai aceasta era pricina ezitării lor. Tresăriră în acelaşi timp pentru că auziseră alt zgomot de motor venind din faţă, de pe porţiunea acoperită a drumului care se bifurca, şi nu ştiură cîteva secunde din ce parte anume sosea într-o viteză redusă un alt vehicul, alarmat de claxonul

dubei trasă într-o parte. Mareş ghici că însoţitorii nu auziseră acest duduit înfundat de motor şi îşi făcu repede socoteala că într-o zecime de secundă se vor vedea farurile celeilalte maşini şi vor fi pierduţi dacă nu fug exact în momentul în care luminile puternice din faţă se vor proiecta pe chipurile călăilor surprinşi.

— Mergeţi înainte ! se auzi iar vocea poruncitoare a comandantului şi auziră clănţănitul metalic al armelor.

— Acum ! strigă Mareş. Fugiţi, tovarăşi !

În aceeaşi clipă văzură dîrele albe ale farurilor maşinii din faţă. Săriră într-o parte : întîi Lupu Marcel, aruncîndu-se aproape pe burtă, atît cît să nu fie atins de prima salvă, pe urmă Dobre, greoi, prăbuşindu-se imediat, lovit în spate, strigînd scurt, zvîrcolindu-se puţin şi ceilalţi doi : paznicul depozitului, făcînd doi sau trei paşi înainte, lovit şi el, împiedicîndu-se, tîrîndu-se, şi Mareş, cu o arsură în muşchii spatelui, ajungînd dincolo de locul luminat puternic acum de farurile maşinii necunoscute care frînă brusc. Se auzi un zăngănit de geamuri sparte de gloanţele trase la înălţimea motorului, un răcnet de surpriză şi de moarte, ţipătul comandantului care nu găsea altceva mai bun de făcut decît să spună aproape tînguitor :

— Înapoi ! Înapoi !

În clipa următoare, Mareş se afla dincolo de un şanţ, bîjbîind între doi copaci. Simţise glonţul pătrunzîndu-i în piele şi îşi făcu socoteala că poate avusese noroc să fie atins numai superficial. Înţelese că vor fi urmăriţi şi hăituiţi şi el şi Lupu Marcel, deşi apariţia neaşteptată a celeilalte maşini îi încurca pe călăi. Se auzeau voci amestecate, înjurături şi vaiete. Un nor de praf se ridică deasupra locului. Un far se stinse. Celălalt arunca un şuvoi de lumină argintie între copacii de peste drum. Se auzeau foarte aproape cizmele urmăritorilor călcînd şi rupînd nişte crengi. Cineva

alerga bezmetic prin apropiere. Mecanicul nu simţi nici o durere, doar o căldură umedă sub omoplat. Începu să alerge cu prudenţă, aproape tîrîndu-se, îndepărtîndu-se de cele două maşini. Răsunară focuri răzleţe. Nu era o serie de pistol automat, ci împuşcăturile trase una după alta de către comandant. „Poate îl vînează pe Lupu Marcel", gîndi Mareş, şi după aceea desluşi paşii urmăritorilor. Se aplecă, luă un bolovan de pămînt, greu şi aspru, abia umezit la suprafaţă de roua nopţii şi îl aruncă în direcţia de unde plecase. Urmă un trosnet. Comandantul strigă :

— Pe aici ! Pe aici !

Mareş se întoarse şi se îndepărtă cu paşi neauziţi. Alergă cît putu de repede, privi răspîntia aflată în întuneric şi mai văzu umbra unei autocamionete, aproape răsturnate într-o parte. Îşi făcuse o socoteală simplă : ştia întîi că îl vor căuta în pădure, pentru că era firesc să se ascundă într-un loc acoperit, dar pădurea era întinsă şi urmăritorii aveau să piardă cel puţin un sfert de ceas pînă îşi vor da seama că au fost păcăliţi.

Se afla la aproape cincizeci de paşi de ei. Apucase în direcţia opusă, dar părăsind marginea pădurii şi umbra ei, putea fi văzut de cineva. Trebuia să se tîrască cît putea de repede pînă la limba argintie de asfalt.

Fără să ezite, străbătu o porţiune luminată de lună, în goană, aplecat înainte. În urmă se auziră împuşcături repetate, dar în altă direcţie. Voiau să-l înspăimînte, crezînd că folosise drumul prin pădure, dar nu făceau altceva decît să-şi trădeze locul unde se găseau. Străbătu un ogor arat de curînd şi căută din ochi umbra celuilalt, pentru că avea presimţirea că şi Lupu Marcel scăpase, dar nu văzu nimic.

Ostenise. Simţea umezeala sîngelui scurs de-a lungul spatelui. Nu se opri. Mai avea cincizeci de metri şi ajungea într-un lan de porumb cules de

curînd. Se grăbi. În spate auzi claxonul cunoscut al dubei. Călăii se dumiriseră, ieşiseră la răspîntie şi acum cercetau cu farurile maşinii cîmpia. Se culcă la pămînt, gîfîind. Distinse vocea comandantului, spunîndu-i şoferului :

— Ia-o la stînga ! Vezi dacă n-a fugit pe drum !

Maşina ambreie, făcu o întorsătură şi porni la goană pe şoseaua de lut, deasupra căreia se ridică un nor de praf. Mareş mai aşteptă cîteva minute, deşi ştia că timpul este foarte preţios. Cînd auzi alte împuşcături în pădure, se ridică şi străbătu aplecat cei cincizeci de metri ce-l despărţeau de lanul de porumb.

Ajunse. Era istovit. Începea să simtă o oboseală sufocantă şi porni orbeşte, cu ochii la linia de asfalt. Se apropie. Îşi văzu de cîteva ori umbra între grămezile de pămînt, uitate la ultima praşilă şi recunoscu locul : se afla lîngă Şoseaua Nordului, la cîţiva metri de magistrala nemţească a petrolului, între drumul strategic aflat în construcţie, pe unde fuseseră aduşi, şi autostrada de camioane. La o distanţă bună de aici, trebuia să dea de pompa lui Gaie, de casa Terezei. Mai avea două sau trei sute de metri şi ajungea lîngă şosea.

În depărtare văzu un felinar cu lumină mică, bălăbănindu-se sub o căruţă încărcată cu fîn. Se grăbi şi, sleit, aşteptă în şanţul plin de buruieni. Între ulube şedea un ţăran tînăr, moţăind. Caii mergeau în trap. Mecanicul se ascunse mai bine, lăsă căruţa să treacă şi o urmă. Îi veni să rîdă sălbatic cînd simţi asfaltul rece sub tălpile goale. Se agăţă de coada furcii înfiptă în grămada de iarbă cosită şi fu cît pe aci să cadă pe spate. După aceea se prinse de o prăjină înaltă şi cu încă un efort ajunse sus, căzînd cu faţa în fîn, moleşit, cuprins de oboseală dulce...

XVI

MAREŞ aţipise de cîteva ori, tresărise apoi speriat, ridicîndu-se în coate şi privise linia argintie a şoselei asfaltate, radiind lumina ca o rampă de teatru ; o vîltoare rece, albă, îngheţată, un strat moale de metal topit, deasupra căruia era noapte, o perdea violetă, cu umbre, găurită ici şi colo de stele.

Poate aiura, poate sîngele prelins de-a lungul spatelui, oprit de o scoarţă umedă pe dedesubt, tare ca o crustă la suprafaţă, continua să se scurgă mai departe din trup, şi atunci tot ce-l înconjura, toată liniştea acestei nopţi, căpăta alt înţeles.

Din cînd în cînd se trezea, ca şi cînd cineva i-ar fi pus o mînă pe umăr şi l-ar fi scuturat brusc. Se aştepta să audă o voce poruncitoare, să-şi simtă iar mîinile legate cu o frînghie subţire,

care să-i taie carnea, să-i apese vinele, încheieturile. Ar fi trebuit să-l ia cineva de gît, să-l arunce de la înălțimea grămezii de fîn pe care sta întins cu fața în jos, cu spatele la lumina dureroasă a lunii de deasupra — descoperind lucrurile din jur, învelindu-le parcă cu o foiță transparentă — pentru ca să-l trezească. Zări marginile pădurilor din apropiere, cîteva contururi moi, ondulate, coborînd și urcînd la jumătatea cerului (cum s-ar juca un copil cu creionul pe o hîrtie, desenînd fără să se gîndească), o linie frîntă ce despărțea orizontul în două : o jumătate luminoasă și o jumătate întunecată, neagră, un perete foșnitor de frunze mirosind a toamnă, a frunză putrezită curînd — totul atît de ciudat, că se putea întreba dacă luna nu era dincolo de copacii fără formă, luminînd de jos partea de deasupra, fîșia de cer tulbure, ca o apă închisă într-un acvariu cu pereții groși de sticlă.

Pe pleoape simțea arsura somnului, o moleșeală dulce. Se lupta să fie treaz, pentru că nu știa cît va mai merge. Ar fi vrut să-și ciupească fața abia ridicată din fîn, cu urme umede de iarbă, niște crestături moi, abia desenate în piele, simțite însă la cea mai ușoară atingere a palmei. Din cînd în cînd, mici înțepături îl făceau să înțeleagă adevărul : o bucată de carne, un fascicol de mușchi fusese perforat. Din gaura aceea mai curgea încă o șuviță de sînge. Va urma o amețeală și mai mare, și o somnolență ucigașă. Va trece de pompa de benzină și se va trezi cine știe unde cu țăranul acela tînăr în față, strigînd speriat, și atunci va fi prea tîrziu ca să mai facă ceva. Îl vor da jos ca pe un sac, îl vor izbi cu patul armelor lor, cu bucata aceea de fier ca o limbă de pantofi, peste față, îl vor arunca într-un camion poate sau într-o dubă de-a lor și-l vor chinui pînă la leșin, știind că nu pot să mai pățească nimic, nici el, nici ei, pentru că în reali-

tate chinuiau un mort. Călăii vor avea de îndeplinit numai o formalitate, nu va mai fi nevoie de nici o ceremonie, de transportul pînă în pădure. Aveau două sau trei cadavre, le lipsea numai al lui. Poate în curtea aceea strîmtă, cu pămînt pietros, groapa era gata făcută de niște oameni indiferenți, pentru care îndeletnicirea aceasta semăna cu oricare alta, acolo sub zidul de cărămidă roșie, umedă, plină de igrasie sub temeliile unui vechi pavilion prăbușit de cutremurul din 1940. Dincolo de acest zid nu priviseră niciodată, e drept, dar știau că acolo o să-l înmormînteze, ca pe ceilalți, și nu avea să rămînă decît o grămadă de pămînt, cîteva lopeți de țărînă uscată numaidecît la soare a doua zi, pe lîngă care vor trece, fără vreun sentiment, paznicii îndobitociți ai închisorii, fumîndu-și țigara de fiecare zi cu nepăsare, tușind și scuipînd cu plictiseală.

Și somnul îi trecu dintr-o dată, ca și cînd cineva i-ar fi turnat o căldare de apă foarte rece pe spate. Știa că era departe de locul execuției, că îl căutau încă turbați în noaptea argintie, poleită de lună, o noapte prea luminoasă pentru a putea scăpa de moarte. Era de necrezut, dar era adevărat, el se afla aici, deasupra unei grămezi de fîn, într-o căruță abia mișcîndu-se spre marginile Bucureștiului, pe Șoseaua Nordului, o linie de asfalt între două rînduri de copaci foșnitori, într-o noapte de septembrie, încolțit, rănit, dar viu, avînd puteri, salvat pentru cine știe cît timp din gheara neagră a morții. Viu, singur, ascultînd trapul cailor osteniți și îndemnul somnoros, rar al țăranului amorțit între ulubele căruții... își aminti fuga scurtă și caraghioasă a lui Dobre, căderea, saltul lui Lupu Marcel, alergarea sa deznădăjduită și trupul mare al paznicului, căzînd stupid, moale, în glodul drumului de care, presărat cu grămezi de pietriș, și zăngănitul mă-

runt de geamuri sparte, strigătele celor din autocamioneta sosită pe neașteptate din față, înjurăturile comandantului, urletul său răgușit, desperat : „Înapoi ! Înapoi !“

Luna coborîse într-o parte. Umbra roților se scurtase. Rar se auzeau în depărtare motoarele unor mașini ce se apropiau. De fiecare dată mecanicul își ridica privirile și căuta să ghicească dacă luminițele galbene, palide erau ale dubei în care se aflau călăii. Știa bine că ei nu vor renunța să-l caute și se bucura la gîndul că trebuiau să raporteze că nu s-au întors decît cu două sau trei cadavre în loc de patru. Poate acum trimiseseră patrule numeroase și împînziseră locurile, căutînd metru pătrat, cu metru pătrat...

Autocamioanele treceau într-o viteză potolită. Mareș vedea chipurile șoferilor moțăind la volan, niște fețe necunoscute, luminate de focul mic al unor țigări uitate aprinse între buzele uscate de oboseală. În urma mașinilor rămînea mirosul de benzină arsă, un nor prelung și grețos ce se destrăma, o pînză de gaze, căzînd lent pe suprafața de asfalt.

Autovehiculele se îndepărtau. Umbrele lor negre nu se mai vedeau, rămînea numai un punct mic, ca vîrful unei sîrme înroșite, apoi doar cele două linii ale șoselei, apropiindu-se într-un loc îndepărtat pînă deveneau una singură și, în față, cupola albastră a cerului, orizontul aproape rotund. Mareș cădea într-o somnolență din care pierea orice urmă de veghe. Era mai frig, simțea în spate, sub cămașa ruptă, sîngele. Avea puțină febră. Trase de cîteva ori adînc aer în piept ca să se convingă încă o dată că nu-i fusese atins plămînul. Nu mai simțea nimic în afară de oboseala dureroasă, plăcută. Mirosul dulceag de fîn îl sufoca. Ar fi vrut să se întoarcă cu fața în sus, dar nu îndrăzni să facă nici o mișcare de teamă să nu se trădeze. Socoti cît timp să fi trecut de

cînd se urcase în căruță și nu reuși să stabilească dacă se scursese o oră sau două...

Zorile erau încă departe. Nu se vedeau nici umbrele caselor din marginea Bucureștiului. Deasupra se auzea zgomotul unui avion în zbor de noapte. Somnul îl învinsese de cîteva ori. Amorți. Tresări. Deschise ochii. Privi în jur. Șoseaua Nordului era tot pustie : un fluviu de asfalt pe care juca lumina lunii. În somnul scurt avu coșmaruri, și își pipăi trupul cu spaimă, mușcîndu-și buzele de cîteva ori, ca să nu țipe, alarmat instinctiv de o celulă neadormită, veghiind încă fără să ostenească. Abia trezit, luînd cunoștință de realitatea din jur, cădea iar într-o letargie plină de spaime. Se visa vînat, alergînd, căzînd, ridicîndu-se și iar împiedicîndu-se, plin de sînge, cu răni mari, negre în trup, gîfîind bezmetic și auzind strigătul călăilor în urmă. Zăngănitul unei bucăți de fier, agățat sub căruță, o șină scobită dintr-acelea care se așează sub o roată la coborîre pe un drum prea abrupt îi amintea hurducăiala dubei, zăngănitul caroseriei vechi, și mai apoi alunecarea închizătoarelor, îmbucarea fierului în fier, trecerea cartușului din magazia mauserelor în țeava ghintuită, scurtă, scînteind în lumina lunii, și avea încă în gură cocleala, gustul de rugină, simțite cu cîteva ceasuri înainte în dubă, privind de jos, cu mîinile legate în față, atîrnînd între picioare, cizmele călăilor, abia lucind în întuneric...

Ultima oară se trezi în fața unui canton, auzind un glas somnoros :

— Mă, nu dormi, mă, că dă trenul peste tine !

Își ridică privirile și văzu o barieră tărcată, scrijelată într-o parte. Caii se opriseră speriați în fața brațelor grosolane de lemn, foarte aproape de felinarul galben, unsuros, legat cu o sîrmă la mijloc. Căruțașul înjura animalele trăgînd de hățuri. Acoperișul cantonului de tablă părea alb,

avea o scînteiere mată, ca şi cînd cineva ar fi turnat var pe el. Metalul ruginit de ploi nu mai avea nici un luciu, numai o crustă moartă care nu mai reflecta nimic. Alături se mişcau doi salcîmi piperniciţi, la vîntul de noapte. La cîte o bufnitură mai violentă, din pomii uscaţi cu coroane sărace, zburau frunze şi crengi, un stol de umbre negre, lovind acoperişul micii clădiri, frecîndu-se cu zgomot şi căzînd apoi undeva pe pietrele albe, mari, de cale ferată, aşezate în grămezi lîngă rambleu, nişte grămezi albicioase, fără formă, ca movilele de guano. Poate se afla în faţa aceluiaşi canton, în faţa aceleiaşi bariere, unde se opriseră cu puţin înainte de miezul nopţii, ascultînd într-o tăcere deplină ultimul buletin de ştiri din noaptea aceasta. Aşteptau un tren întîrziat, şi mecanicul privi peste umăr şoseaua goală din spate. Timpul pierdut în faţa barierei i se păru nesfîrşit de lung. Poate că ar fi trebuit să coboare, să umble de-a dreptul pe cîmp, să scurteze drumul spre casa Terezei, dar locuinţa ei era foarte departe. Exista primejdia ca să ajungă prea tîrziu în faţa pompei lui Gaie, adică nu înaintea zorilor, ci cînd s-ar fi făcut lumină şi ar fi întîlnit pe drum lucrătorii plecînd spre fabricile din apropiere. Era desculţ, cu cămaşa sfîşiată, năclăită de sînge în spate, şi cine l-ar fi văzut s-ar fi mirat şi ar fi alarmat şi pe alţii. Dacă nu ajungea înaintea zilei în faţa pompei de benzină, nu mai putea să se oprească la casa Terezei, pentru că de acolo mai avea de străbătut încă o sută de metri, de-a dreptul peste cîmp. Mai trebuia să aibă norocul ca femeia să nu lucreze în schimbul de noapte şi îi fu frică cîtva timp că nu o va găsi acasă, întrebîndu-se ce avea de făcut în cazul acesta, pentru că în altă parte nu putea să se ducă. Ştia că nu era lucrul cel mai uşor, dar casa Terezei era adăpostul cel mai apropiat.

Din depărtare se auzi un bîzîit uşor de motor. Mareş tresări. Se uită înapoi şi văzu două luminiţe şovăitoare, apropiindu-se. Şoferul unei autocamionete claxona, caii se speriaseră, se auziră iar înjurături, iar mecanicul îşi ascunse capul în fîn, căutînd să-şi îngroape cît mai bine trupul în grămada moale de ierburi. Acum lumina farurilor se mări, crescu. Cineva din spate l-ar fi putut zări, şi cîtva timp, minute întregi, se scurseră într-o încordare dureroasă, pentru că Mareş nu ştia dacă nu cumva în spatele căruţii nu se afla duba călăilor.

În faţă, în partea cealaltă a barierei, se strînseseră alte vehicule, aprinzînd şi stingînd la început farurile, un fel de protest mut pentru că trenul aşteptat nu mai sosea, apoi urmă un cor de claxoane, întrecîndu-se unul pe celălalt, un muget mecanic prelung, aprinzînd parcă aerul, asurzind pe cantonier şi speriind caii, care se smuceau în hamuri. Mareş privi în stînga drumului şi văzu că de la barieră începea un al doilea drum abia săpat, un fel de uluc de pămînt sub cîţiva pomi. Aici se despărţiseră, cu cîteva ceasuri înainte, de Şoseaua Nordului, duba apucînd pe noul drum strategic, aflat în construcţie. Poate călăii o luaseră înainte şi se aflau undeva la a doua barieră, la a doua linie de cale ferată, poate nici nu bănuiau că el se întorsese pe aici, cine putea să ştie?

Se auzi în sfîrşit trenul. Trecu un automotor cu două vagoare, un fel de săgeată luminoasă, făcînd să zbîrnîie sîrmele telegrafului aşezate la înălţimea rambleului, ca nişte coarde ciupite. Bariera se ridică, după un timp, scîrţîind, şi căruţa porni în trapul mărunt al cailor. Maşinile îşi încrucişară farurile, mecanicul se scufundă şi mai mult în ascunzătoarea lui de fîn şi aşteptă să se facă întuneric, sau aproape întuneric, pentru că noaptea nu-şi pierduse strălucirea.

Peste un ceas trecură şi de a doua barieră. Se lumina. Mareş zări casele mici de lut, cu acoperişuri de tablă ruginită, curţile lungi cu pomi ale căror frunze prăfuite începuseră să îngălbenească în margini. Deasupra mahalalelor din partea aceea a Bucureştiului plutea ceaţa. Şoseaua nu mai strălucea, era numai un drum violet de asfalt, cu resturi de paie, pierdute de alte căruţe, grămezi mici de fire strivite sub copite, şi pete cafenii, proaspete, de bălegar moale. În depărtare, de sub acoperişurile joase ale caselor, zburau leneşi porumbeii, nişte bulgări vineţi în lumina murdară, nehotărîtă. Se auzeau cocoşii, şi vîntul de dimineaţă foşnea într-un lan de porumb, scoţînd un zgomot de hîrtie care arde.

Mecanicul zări braţul pompei de benzină a lui Gaie, un stîlp galben, pătat de unsori, şi pîrghia de alamă a manometrului, scurt şi lucios ca un castravete de metal. Ciuperca de lemn a adăpostului pentru şoferi avea cartonul smuls în cîteva locuri. Vîntul ridica suprafaţa gudronată, şi Mareş avu senzaţia că cineva îi face semn cu mîna. Nu era nimeni. Trebuia să se grăbească totuşi, pentru că pe aici oamenii se sculau devreme şi nu avea chef să se întîlnească cu cineva.

În dreapta drumului se zărea gardul de sîrmă ghimpată al unui aerodrom. Într-o cuşcă înaltă de lemn, neagră, cu şipcile putrezite de ploi, se mişca o umbră : capul unei sentinele abia trezită din amorţeala somnului. Mai în fund, în ceaţă, se vedeau uşile înalte cu rame de metal ale hangarelor. Erau încă închise. Pe larga cîmpie de zbor nu se afla decît un aparat demodat, alb, cu două aripi scurte şi spiţe încrucişate. Către poarta dublă pe care intrau camioanele cu aprovizionarea se zăreau butoaiele de benzină, nişte mosoare mari de tablă, lucioase şi pătate. Deasupra unui acoperiş se învîrtea punga de pînză care capta vînturile şi o rozătă metalică. Spre Bucu-

reşti, pe drumurile laterale, treceau căruţe încărcate cu pepeni. Se auzeau voci de oameni, undeva păcănea o pompă de apă, scoţînd un zgomot sec la intervale regulate şi, dincolo de linia orizontului şters, se vedeau coşurile înalte ale oraşului fumegînd uşor sub cerul decolorat.

Mareş coborî scurt pe la spatele căruţii. De-a lungul şoselei nu era nimeni. Îşi simţea braţul drept anchilozat. Mergea cît putea de repede şi cînd ajunse în dreptul pompei de benzină se uită în adăpostul şoferilor, cu teamă, să nu găsească pe cineva dormind pe banca putredă de lemn. Trecu cu picioarele desculţe printr-o baltă unsuroasă de ulei, să scurteze drumul şi se trezi în cîmp, în spatele caselor de lut şi bălegar. Pentru a ajunge la locuinţa Terezei trebuia să sară gardul unei uscătorii de stuf, un gard scund, spart pe alocuri. Se auzeau nişte cîini, şi mecanicul se strecură prin dosul piramidelor de trestie.

Se luminase bine. Toată curtea era plină de praf. O femeie grasă, îmbrăcată într-o rochie roşie, mătura poteca de cărămizi. În faţa unei uşi ardea încă un felinar în care se afla o lampă. Mareş cunoştea bine locurile, mai fusese de cîteva ori pe aici anul trecut. Stivele uscătoriei erau aşezate cu faţa spre răsărit, un fel de tabără formată din corturi galbene, uscate şi foşnitoare. Mirosea a baltă şi a plantă putrezită, a gunoi şi a bălegar uitat la soare. Trecu de grajduri şi auzi bătaia unor copite într-un pămînt umed şi rumegarea înceată, lentă a unui cal. O frînghie se rodea de ceva tare, probabil de un stîlp lustruit de atîta frecare.

Ajuns în marginea cealaltă a curţii, mecanicul trecu dintr-o dată gardul, la fel de jos şi dărăpănat. Se afla în spatele curţii Terezei. Văzu cal-

canul de lut al casei cu mai multe încăperi, prăjinile din margine, ţinînd acoperişul şi pomii mărunţi. Ştia că nu trebuie să-l trezească pe proprietar, aşa încît închise uşor poarta abia strecurîndu-se înlăuntrul curţii nepietruite. O străbătu privind ferestrele odăilor aşezate una lîngă alta, fiindu-i frică să nu greşească.

Recunoscu florile aşezate în cîteva vase smălţuite, dincolo de geamurile bine spălate. Ciocăni scurt de două ori în geamul luminat de primele raze de soare.

— Cine-i ? întrebă un glas dinăuntru.

— Tereza, Tereza, eu sînt, Mareş, răspunse scurt, privind curtea pustie, grăbit să intre o dată.

Uşa se deschise. Femeia îl privi o secundă bănuitor şi cînd îl recunoscu, îi făcu loc, întrebînd:

— Ce-i cu tine ? De unde vii ?

— De pe lumea ailaltă ! zise încet Mareş, abia rîzînd şi privind peretele care despărţea odaia Terezei de cea a proprietarului.

— Nu-i acasă, ai avut noroc, spuse femeia înţelegînd. A plecat de o săptămînă la nişte rude la ţară. Mai răsuflu şi eu...

Mareş se aşează pe un scaun fără să mai aştepte să fie poftit. Privi interiorul scund de paiantă, cu tavanul cîrpit pe alocuri şi pereţii acoperiţi cu preşuri lucrate de mînă. În cui mai avea încă o lampă cu lumină mică. Sticla i se afumase într-o parte şi mirosea a gaz. Pe patul jos, cu cearşafuri albe, curate, abia desfăcute, dormea băiatul femeii, cu un braţ sub cap, răsuflînd uşor.

— Ce ţi s-a întîmplat, omule ? mai întrebă Tereza.

Mareş o măsură cîtva timp. Era neschimbată. Poate puţin mai îmbătrînită, poate mai slabă, dar cu aceeaşi energie în priviri, în ochii ei verzi, frumoşi.

— Mai nimic, ai puțină apă caldă ?

— Am. Tocmai îmi făceam ceaiul. Trebuie să mă duc. Vrei să rămîi aici ?

— Da, nu pot să plec în altă parte decît la noapte. Sînt rănit.

Femeia nu spuse nimic. Îl privi și-i văzu chipul palid și ochii osteniți.

— Bărbatul tău a ieșit din pușcărie ? întrebă iar Mareș care aflase de la Dumitrana că-l luaseră într-o noapte.

— A murit acolo.

Mecanicul tăcu. Nu se auzea decît tic-tacul unui ceasornic aflat pe o masă, acoperită cu o pînză verzuie, decolorată de atîta spălat. Pe mașina de gătit cu plită neagră, lucioasă ca un automobil nou, sfîrîia apa pusă pentru ceai.

— Unde te-au lovit ? întrebă Tereza.

— În spate. Au omorît doi sau trei, eu am reușit să fug.

— V-au scăpat de sub escortă ?

— Cam așa ceva.

Femeia îi privi cămașa plină de sînge.

— Crezi că e rău ? întrebă bărbatul cu neliniște.

— Ai răbdare. Îmi trebuie o foarfecă să tai pînza asta. Nu te speria, am o cămașă pentru tine de la bărbatul meu. Cred că o să ți se potrivească.

Mareș știu că ea gîndise în clipa aceea că poate cămașa celuilalt îi va aminti de noaptea abia sfîrșită. Nu o privi. Rîse numai fără convingere, cu un fel de mîrîit.

— Cum s-ar zice, ar fi trebuit să fi ajuns în zori la Dumnezeu, tatăl, zise femeia.

— N-a lipsit prea mult. Pe Dobre îl știai ?

— Da.

— Cu el au terminat...

Femeia se prefăcu că nu găseşte foarfeca. Voia să-şi ascundă tremurul mîinilor. În cele din urmă, cînd se stăpîni bine, se apropie.

— Cu cine ai mai fost în lot ?

— Cu unul Sami Haim şi cu un ţăran, unul Cojocaru...

Tereza înfipse limbile de metal ale foarfecelui în pînza ieftină şi cîteva clipe nu se mai auzi decît un hîrşit continuu, cum ai fi rupt o pungă de hîrtie groasă, umezită. Bărbatul privea florile roşii de toamnă în glastrele lor sărace, de lut smălţuit. Aveau tulpini crude, verzui, devitalizate, străvezii, prin care se vedea lumina de afară ca într-o eprubetă foarte subţire, şi petale mici, aprinse ; şi frunzele toate, de un verde sălbatic, strigător, şi tulpinile albicioase, totul se îndrepta spre geamurile curate în care se răsfrîngeau primele raze ale soarelui, într-o chemare chinuitoare către lumina de afară.

Tereza ridică de pe maşina de gătit cana cu apă de ceai, clocotind cu un şuierat scăzut.

— Poţi să mişti braţul drept ? întrebă după aceea.

— Nu, e înţepenit.

— Lasă ! A rămas numai un petec care s-a lipit de piele. O să se dezlipească el. Ar fi bună nişte apă oxigenată, dar n-am. Trebuie după aceea să stai în pat pînă deseară. Cred că o să dau de cineva care se pricepe puţin la chestiuni din astea...

Aşează după aceea o palmă pe fruntea bărbatului şi spuse :

— Ai puţină temperatură. Poate să fie şi din pricina oboselii. Trebuie să-ţi găsim un adăpost. Aici nu eşti în siguranţă. Te vor căuta în toate părţile...

Lui Mareş îi veni să vomite pe neaşteptate, dar se stăpîni.

— Ţi-e rău ? întrebă femeia îngrijorată.

Mecanicul nu-i răspunse. Simţi numai apa fierbinte, curgîndu-i de-a lungul spatelui. Era gol pînă la brîu şi îşi simţea braţul drept încă anchilozat.

— Cred că mi-au lovit un muşchi.

— Te-a durut ?

— Da de unde ! Am fugit şi n-am simţit nimic.

— Cum de nu te-au găsit ?

— Am avut puţin noroc.

Femeia îi trecea acum o bucată de vată cu apă fierbinte în jurul bucăţii de pînză lipită pe piele. După aceea începu să-i desprindă cu grijă petecul umezit. Îi spuse cu intenţie, ştiind că el n-o să simtă durerea.

— Dacă nu te-aş cunoaşte, te-aş bănui de cine ştie ce. Nu prea scapă oamenii cum ai scăpat tu...

Mareş îşi întoarse puţin faţa, simţind sub omoplatul drept o durere ascuţită.

— Ai dreptate. Şi eu aş fi fost bănuitor să fi fost în situaţia ta.

Şi pe urmă rîse cu bunăvoinţă.

Petecul de pînză fu aruncat pe preşul aspru de la picioare. Bărbatul simţea acum o arsură în tot spatele. Avu un moment de slăbiciune, dar se stăpîni. Tereza îi trecu de cîteva ori bucata de vată încălzită în apă fierbinte pe deasupra rănii.

— Mai nimic, spuse după cîtva timp. Ţi-au zdrelit numai pielea.

— Ce mai e nou ? întrebă Mareş ca să nu fie atent la pişcăturile apei prea fierbinţi.

— De cînd lipseşti ?

— De cîteva luni.

— Nu-i aşa mult. Cum ai căzut ?

Mecanicul dădu dintr-un umăr :

— E o poveste caraghioasă. Credeam că ştii cîte ceva... Dumitrana a mai trecut pe aici ?

— Nu. De cînd l-au luat pe bărbatul meu, n-a trecut nimeni.

— O s-o şterg şi eu repede. Am să-ţi povestesc totul după ce am să dorm.

— Bine, primi femeia.

— Cum merge frontul?

Abia atunci băgă de seamă că vorbeau destul de tare. Tereza îl lăsă o clipă şi se apropie de uşa acoperită de o perdea deasă albă, scrobită.

— S-au sculat chiriaşii ăştia din curte şi pot să ne audă. N-aş vrea să-mi iasă vorbe...

Mareş rîse iar, încet:

— Tot la asta mă gîndeam şi eu cînd ţi-am bătut în geam.

Femeia nu-i răspunse. Îi curăţa mai departe rana, cu apă fierbinte.

— Nu mi-ai spus cum stăm cu frontul.

— Voi n-aţi auzit nimic?

— Ba da, cîteva zvonuri vagi. Vreau să ştiu ce se întîmplă...

Prin curte tropăiau bocancii unor bărbaţi, călcînd greoi.

— Nemţii s-au împotmolit. Comunicatele lor mint, se simte.

— Şi aici?

— Săptămîna trecută au mai căzut trei. Nu le ştiu numele.

Tereza aduse un lighean de tablă, în care arunca pe rînd bucăţile de vată întrebuinţate. Pielea mecanicului se albise puţin şi se ivi rana.

— Dacă nu faci o infecţie, scapi uşor.

— Să sperăm. Cel puţin n-am să stau să mă uit cu braţele încrucişate.

În glasul bărbatului se simţea o bucurie uşoară

— Ai să întîrzii din cauza mea, adăugă.

— Nu-i nimic. Nu mi se întîmplă în fiecare zi astfel de lucruri.

— Şi cu copilul ce faci?

— Îl iau cu mine. Dormi pînă deseară. Eşti obosit. Te încui pe din afară. Dacă auzi zgomote dincolo, să nu te mişti. Proprietarul n-o să se întoarcă atît de curînd după cîte ştiu eu, dar dacă se întîmplă...

— Nu-ţi face nici o grijă. Voi dormi neîntors.

— Sforăi ?

— Puţin.

— E bine atunci. N-o să te audă nimeni.

Tereza căută în şifonierul scund şi scoase o feşă lungă, albă.

— N-am pansament, dar am să te leg cu pînza asta. Babele de pe aici pun foi de pătlagină în asemenea ocazii, dar mie mi-e frică... Cu puţină vată şi cu legătura asta, cred că ai să te simţi bine... Şi acum să-ţi fac un ceai. Ţi-o fi foame, să ştii că nu am decît o bucată de pîine neagră şi o farfurie de fasole...

— Bună şi aia.

— Ţi-e foame ?

— Da, recunoscu Mareş.

— Atunci e bine, înseamnă că eşti sănătos.

Ridică ligheanul, se uită în curtea pustie şi aruncă apa murdărită de sînge într-un canal, după ce strînsese bucăţile de vată şi le azvîrlise în sobă. Aduse apoi de la pompa din curte altă apă curată, întrebîndu-l :

— Nu vrei să te bărbiereşti ?

— Ai un brici ?

— Da, briciul bărbatului meu.

Mecanicul se uită afară. Copilul scînci în somn şi se întoarse pe o parte. Femeia căută într-o ladă şi scoase un săculeţ de piele tăbăcită, grosolană, în care se găseau un brici ştirb, o piatră lustruită de atîta întrebuinţare şi o bucată de curea întinsă pe două bucăţele de lemne.

— Săpun de bărbierit n-am, mai zise Tereza. Dar poţi să te săpuneşti cu bucata asta...

Îi întinse un săpun roz, ieftin, leşios, fărîmicios.

Mareş privi obiectele străine şi nu spuse nimic. Din fundul sacului de piele femeia mai scoase şi un pămătuf rărit, cu fire tocite, înfipte într-un cotor alb, murdar, de pe care se luase vopseaua.

— L-au chinuit mult ? întrebă mecanicul, stăpînindu-se cu greutate.

— Nu, nu cred. Era bolnav de plămîni.

Tereza îi întinse sacul în care aruncase la un loc pămătuful, briciul, cureaua şi piatra lustruită.

— Poftim. Dacă vrei apă caldă, aşteaptă puţin. Ai o barbă aspră ?

— Nu tocmai, răspunse Mareş şi vru să ridice mîna dreaptă.

Braţul nu-l ascultă, şovăi dureros şi faţa i se schimonosi de durere.

— N-ai să poţi, spuse încet femeia şi izbucni deodată în plîns. Va trebui să te bărbieresc eu...

Mecanicul se apropie şi-i luă umărul cu mîna stîngă :

— Taci, Tereza ! Mai este foarte puţin...

Ea ridică ochii umeziţi, privindu-l.

— Cît încă ? În jurul nostru mor cei mai buni. Azi unul, mîine altul...

Mareş nu mai spuse nimic. Aşteptă s-o vadă ştergîndu-şi ochii cu dosul palmei, şi cînd în privirile ei nu mai rămase decît o tristeţe ascunsă, depărtată, şi buzele i se strînseră încet şi în obraz i se ivi o dungă adîncă, se întoarse cu faţa spre fereastra curată, luminată puternic de soarele zilei de toamnă abia începute.

— Trebuie să crezi, Tereza, zise mai mult şoptit, ca şi cînd s-ar fi temut să nu-i trezească băiatul adormit între cearşafurile încă încălzite, mirosind puţin a trup de femeie. Nu e prea uşor, şi mie mi-e frică cîteodată că n-am să ajung ziua

pe care o aştept de atîta vreme, dar mă încăpăţînez să cred că o voi apuca.

Şi după aceea se întoarse iar spre ea, privind-o cum stă cu săculeţul de piele în mînă :

— Lasă bărbieritul ! Acum trebuie să-ţi scoli copilul şi să-mi faceţi loc să dorm, că nu mai pot, sînt ostenit, ostenit... Şi de mîine avem atîta treabă de făcut...

PARTEA A TREIA

XVII

GRIVIŢA era neschimbată, cu trotuarele ei sparte pe alocuri, cu îngrămădirea mulţimii în ceasul acesta de seară ; lucrători cu sufertaşe în mîini, abia întorşi de la muncă, femei cu pardesie ieftine, privind vitrinele, ceferişti cu coşuri în care măcăiau raţe aduse de la drum, băieţi de prăvălie trăgîndu-te de mînecă, şi sub gangul hotelului Nord, în umbra neagră, focurile roşii ale ţigărilor ţinute între dinţi de femeile lui madam Ana.

Mareş văzu cabina portarului, o cuşcă de sticlă, tabloul de chei : o panoplie cenuşie, acoperită cu cifre, cu mari fructe de lemn (ghiulele lustruite, agăţate de brăţările de metal, să nu plece clienţii cu ele în buzunare) şi capul proaspăt ras al domnului Drăgulănescu, aplecat deasupra unui registru.

Baloanele aproape desumflate ale vînzătorului de cravate, abia pluteau în aerul umed — niște bile străvezii de cauciuc, mișcîndu-se prin fața geamului negustorului. Mareș vru să treacă strada. Sergenții însărcinați cu verificarea camuflajului fluierau din cînd în cînd, rîzînd după aceea de precauțiunile inutile ale vînzătorilor ce nu se grăbeau să-și astupe vitrinele cu perdele negre de hîrtie dură, un fel de armonici, scoțînd un sunet sec la întindere.

Mareș se simțea în siguranță pentru că nicăieri nu ești mai ascuns decît în mijlocul unei mulțimi grăbite care nu te bagă de seamă, alături de oameni fără treabă, cu fețe vinete în lumina serii. Umbla puțin ametit de lumina tulbure, plină de fum a serii de toamnă abia căzute, cu mirosul ei înțepător de frunze în descompunere, privind norii verzui de aburi ce pluteau deasupra căii negustorilor. De sub perdelele negre, abia lăsate, scăpau raze electrice. Se opri de cîteva ori în fața vitrinelor luminate cu fosfor — ultima invenție a decoratorilor ingenioși: niște ecrane întunecate, pe care pluteau siluete spectrale. Strada era la fel de zgomotoasă, ca și altă dată, numai lumina murise în jur și acolo unde se zăreau urmele unui bec de 200 de wați, ele lăsau pe trotuarul găurit, plin de apă, un fascicol strălucitor. Atunci se auzeau din nou fluierăturile stridente ale sergenților și vocile răgușite, repetînd inutil:

— Stinge lumina că te-amendez!

Sus, dincolo de perdeaua întunecată, o mînă se grăbea să acopere geamul. Atunci strada se întuneca și mai mult, siluetele oamenilor abia se mai vedeau, te ciocneai ușor de femei îmbrăcate în pardesie foșnitoare ca frunzele, aproape se auzeau voci cunoscute și în jur, într-un răstimp de tăcere cînd Grivița toată parcă trăgea aer în piept, încremenind o secundă, desluseai fîlfîitul ușor al baloanelor verzi, albastre și galbene, acum

fără culoare, sau numai de culoarea vagă a serii, desumflate, agățate de sforile lor subțiri, cenușii și ele, făcînd burți și rîcîitul ușor al cauciucului frecat de geamurile murdare și negre, abia simțita lor atingere, scoțînd un zgomot ca de sărutări. Deasupra oamenilor și a caselor, rămînea cerul acoperit de aburi, un cer de toamnă fără stele, necunoscut și misterios, întunecat ca și noaptea asta de mai jos, noaptea vitrinelor în care amuțise strălucirea. Nu era încă frig, salcîmii bătrîni ai străzii își lepădau frunzele la răsuflarea vîntului iscat pe neașteptate și iar potolit. Mașinile claxonau, se vedeau faruri sclipind dintr-odată și luminînd o secundă numai o porțiune lucioasă de drum, stingîndu-se apoi și alți ochi luminoși, numai cît crestătura orizontală a unei pupile pînditoare, pentru că în oraș începuse să se circule cu farurile acoperite. Și iar se zăreau siluetele verzi din vitrinele peste care nu se lăsau perdele negre de camuflaj, conturul unor femei îmbrăcate în rochii de mătase sau vîrfurile unor pantofi ascuțiți. Mirosea a carne friptă. Valuri de fum de grătar pluteau deasupra străzii, învăluind firmele într-o ceață albastră, cineva lovea cu un clește metalic bordura trotuarului și iar răsunau claxoane și pe străzile magazinelor de galanterie cădeau pete de lumină, iute pierite, și atunci, în secunda aceea, puteai să vezi chipurile livide ale trecătorilor, umblînd cu prudență din pricina obscurității, și gangurile întunecate sub bolta cărora așteptau femei încă în rochii de stofă, niște rochii scurte, ce le dezveleau genunchii acoperiți cu ciorapi de mătase.

Mareș era aproape vesel. Trecuseră cîteva luni de cînd nu mai umblase singur, amestecîndu-se în mulțime și drumul făcut i se păru prea scurt. Tereza îi dăduse o adresă, pe aici, pe aproape și ar fi vrut să ajungă mai tîrziu, deși era primejdios. Știa că-l așteptau zile lungi de ședere și de

plictiseală, cu ieşiri scurte, cu itinerarii bine fixate, un alt prizonierat de cine ştie cît timp.

În holul cinematografului Marconi, mulţimea se înghesuia în jurul unei case de bilete : o cuşcă de placaj cafeniu, cu o deschizătură rotundă, acoperită de geam, dincolo de care se vedea chipul unei femei blonde, numărînd bani. Un om de serviciu măturа cimentul cu o măturică cu coadă, fără să se uite la nimeni. Pe lîngă Mareş trecu un soldat tropăind tare. Mirosea a susan şi a benzină arsă. Era iar foarte întuneric şi ajuns în faţa unei clădiri cu două etaje, îşi dădu seama că găsise casa indicată. Aprinse un chibrit, ridicîndu-l deasupra capului. Pe perete, lîngă intrarea răcoroasă, văzu mai multe firme : un dentist, o ghicitoare, o remaiezătură. Loc ideal, îşi spuse, pentru că pe aici se vînturau o mulţime de oameni. Curentul gangului îi pătrundea pe sub haine. Pe lîngă el, în stradă, treceau bărbaţi necunoscuţi şi femeile lăsau în urmă un miros uşor de parfum ieftin. Cineva striga peste drum : „Stinge lumina !" şi toată larma se stinse înaintea unei uşi pe care Mareş o deschise.

Mecanicul avu o clipă de melancolie. Al cîtelea an de goană disperată începea ? Iar schimbare de domiciliu, iar hăituială, iar lipsa unui loc al tău, unde să-ţi aşezi capul liniştit. Dar tristeţea scurtă trecu. Trebuia să vină şi ziua aşteptată, cînd va putea să umble liniştit pe stradă, fără teamă de a fi oprit şi întrebat cine este, cu spaima că va ajunge iară în faţa unei ţevi de pistol automat.

Văzu o bicicletă rezemată de zidul holului umed, igrasios şi un bec prăfuit, acoperit cu o pălărie de hîrtie neagră şi lucioasă. Trebuia să urce cele două etaje şi de acolo încă trei sau patru trepte, aşa cum îi spusese Tereza, pînă în faţa unei uşi dincolo de care îl aştepta viitoarea gazdă. Ar fi fost foarte bine să nu fie văzut de nimeni. Aşa că porni pe scări, sărind cîte două trepte, gata să nu se arate grăbit dacă s-ar fi întîlnit cu cineva.

Trecu de primul etaj, de o uşă albă, auzi un patefon şi cîteva glasuri şi urcă fără să se oprească. Era norocos, nu se întîlnise cu nimeni. Ajunsese. Aerul era înăbuşitor, mansarda în care locuia omul său fusese înainte un pod îngust şi înalt. Bătu de cîteva ori, într-un anumit fel. Nu i se deschise numaidecît. După o secundă sau două, în prag se ivi Tereza.

— Ai venit tocmai bine, spuse femeia şi-i făcu loc. Te-ai întîlnit cu cineva pe scări?

— Nu.

Mareş intră. Îl întîmpină un bărbat tînăr cu un păr foarte negru, înalt, puţin adus de spate, îmbrăcat într-un costum gri, cam uzat. La gît nu avea cravată, gulerul cămăşii albe era puţin murdărit. Purta ochelari şi aducea puţin cu Sami Haim.

— Niculescu, se recomandă, strîngîndu-i uşor mîna.

Era nebărbierit de cîteva zile. Abia se ridicase de la o masă pe care se aflau mai multe aparate de radio demontate, nişte grămezi metalice, risipite. Din fundul odăii se auzea un pîrîit de lămpi, întrerupt din cînd în cînd, şi un bec mic de scală clipea în penumbră.

Mecanicul privi în jur cu curiozitate. Se afla într-o odaie cu tavanul afumat, cu o fereastră deschisă, dînd spre Griviţa, o fereastră acoperită cu o perdea neagră, umflată de vînt. Podelele erau nemăturate, mirosea a praf umezit, era aproape înăbuşitor, deşi afară se lăsa răcoarea nopţii. Pe pereţi atîrnau cîteva tablouri suprarealiste, fără geam, cu rame scîlciate, pătate de muşte, nişte desene ciudate închipuind trupuri omeneşti făcute din conuri şi romburi roşii şi verzi, cu ochi de ciclop şi o scoarţă romînească cu motive în culori vii, înfăţişînd păsări stilizate. Pe un raft, prăfuit şi el, pe care se mai zăreau urme de degete,

ca niște portative muzicale simple, stăteau aruncate vraiște numeroase cărți cu coperțile îndoite la colțuri.

— Stai, spuse gazda. Dacă te întreabă cineva vreodată pe neașteptate cine ești, să spui că sîntem frați și că abia ai picat de la Pitești.

Tînărul caută cu privirile în jur.

— Dacă vrei, așează-te pe pat, adăugă după ce-și dădu seama că n-avea unde să arunce hainele îngrămădite pe cele două scaune aflate în odaie. Cît ai să rămîi la mine, am să te învăț radiofonia, nu strică...

Mareș se așeză pe un divan îngust și jos, cu arcurile sparte, acoperit de o cuvertură roasă, roșie, cu ciucuri pe margini, ciucuri ce fuseseră aurii odată, parcă o cortină de teatru, smulsă de la locul ei și aruncată aici, acoperind puțin și peretele ros, cu zugrăveala luată.

Tereza îl privea cu îngrijorare. Îl întrebă, după ce mecanicul se așezase lîngă ea, rezemîndu-se cu spatele lui mare de zidul lustruit:

— Cum te simți? Mi-a fost teamă că te-am lăsat singur...

— Bine.

— Eu plec chiar acum. Te-am așteptat ca să văd dacă ai să nimerești.

— Nu se putea să nu nimeresc. Cunosc Grivița cum ți-ai cunoaște buzunarele.

— Am să mai trec pe aici din cînd în cînd. Nu e bine să stăm atîta timp împreună.

Femeia ajunsese lîngă ușă. Se întoarse spre Mareș și îl privi o secundă, parcă aducîndu-și aminte de ceva.

— Pe Dumitrana am să-l găsesc eu. Dacă ai nevoie de ceva, trimite-mi vorbă.

— Bine.

— Știi, nu e bine să ieși pe stradă.

— S-a făcut.

Înainte de a pleca, Tereza îl mai certă pe Niculescu cu glas încet, amenințîndu-l cu degetul :

— Iar tu ai grijă să nu-l plictisești. Mai are încă temperatură, cheamă-l dacă poți pe prietenul tău, doctorul. La revedere...

Îi auziră după aceea amîndoi pașii pe scările de lemn.

— Fă-te comod, spuse după un timp tînărul... Sub pernă găsești o pijama. E cam ruptă, e drept, dar merge...

Mareș mai privi încă o dată camera strîmtă, în mijlocul căreia era așezată o sobă de tuci cilindrică, cu un burlan de tablă, spînzurînd sub plafonul afumat, ca o conductă neagră. Într-un colț al odăii, se aflau un fotoliu jupuit de piele, din care ieșeau fire de zegras, și un birou mic și înalt acoperit cu cărți. Deasupra lui, în perete, era agățată o fotografie de familie, mărită, veche, roșcată, cu o crustă fumurie de vechime. Sub fotoliu se zărea un covor, parcă ascuns de ochii musafirilor. Hainele gazdei spînzurau în cîteva cuie, bătute de-a dreptul în perete sau pe spătarele celor două scaune de lemn : cîteva grămezi informe de stofă, acoperite de cămăși necălcate. Lîngă perete se înălța un rînd de surcele, tăiate mărunt, aproape cu pedanterie. Abia acum își dădu seama Mareș de ce se simțea un iz de putregai de lemn.

— Ești obosit ? Dacă vrei, poți să te și culci... zise Niculescu.

— Nu, nu mi-e somn de loc.

— Atunci, să stăm de vorbă, vrei să-ți fac un ceai sau o cafea ?

Mecanicul dădu din umeri și celălalt hotărî pentru amîndoi :

— Atunci, un ceai.

Căută într-un mic raft, ascuns aproape într-o nișă practicată în zidul în care se afla ușa și se întoarse cu un ceainic vechi, cu vopseaua crăpată. Îl umplu cu apă la chiuveta ascunsă și ea după

rafturile cu cărți și cu degete febrile desfăcu un pachețel cu ceai găsit pe biroul din colț. Aprinse un primus vechi, cu pompă, format din două discuri de alamă, cu o flacără albăstruie, vie și cîntătoare. Apa fierse numaidecît.

— Îmi place ceaiul, spunea Niculescu, împingînd mînerul pompei metalice, oricît ar părea de curios, te răcorește chiar vara, cînd sînt călduri. E băutura mea preferată. Cînd eram student și locuiam într-un cămin, cu asta mă țineam. Aveam bani puțini, ce era să fac ?

— Ai urmat vreo facultate ? întrebă Mareș.

— Filologia.

Mecanicul îi privi obrazul palid, acoperit de o barbă deasă, cenușie, și ochii vii, cu un sclipăt de veselie în ei.

— Și acum ce faci ?

— M-am apucat de radiofonie, după cum vezi. Nu-i rău. Lumea-i curioasă, vrea să afle știrile cele mai noi, aparate de radio nu s-au mai adus de multă vreme, și atunci le repară pe cele vechi.

Se uită la ceas și adăugă :

— Mai avem puțin și vom asculta Londra. Te interesează ?

— Da. Vreau să știu ce se mai întîmplă în lume.

— Mai devreme a fost Moscova. Merge bine, merge bine...

Mareș ar fi vrut să-l întrebe ce înțelege prin acel „merge bine“ repetat, dar renunță.

— Nu te dezbraci ?

— Nu mi-e somn.

— Bine, cum vrei.

Apa din ceainic bolborosea.

— Toți vin și-mi cer să le repar undele scurte.

— De ce ?

— E mai greu să fie bruiate.

Ridică ceainicul de pe primus, stinse flacăra răsucind o rotiță de aramă, și în odaie se răspîndi un miros ușor de benzină arsă. Lăsă lampa pe po-

delele nemăturate şi turnă apoi ceaiul în două ceşcuţe cu buza ştirbă, aşezîndu-le pe covorul ros, la picioarele lui Mareş. Acesta stătea rezemat de cerga aspră aşternută pe peretele rece şi privea perdeaua umflată de vînt ca o velă de corabie.

— Şi cu vecinii cum te descurci ? Nu te pîrăsc?

— Ascultă şi ei.

Studentul rîse uşor, aşezîndu-se alături. Îşi ridică ceaşca de ceai, după ce o oferise pe prima musafirului.

— Poftim, bea. O să-ţi placă. Nu are prea mult zahăr, dar o să meargă.

De jos, din stradă, tot mai urca murmurul mulţimii grăbite, ceva mai stins acum, ceea ce însemna că aglomeraţia scăzuse.

— Şi cu fiscul cum te descurci ?

— Am autorizaţie. Ar trebui să-ţi fac şi dumitale, cît stai aici, acte. Ceva din care să reiasă că eşti angajatul meu. O să ne descurcăm noi...

Îşi băuse ceaiul şi aşezase ceaşca golită pe podele.

Din cupa de porţelan se mai ridica un fum uşor, un abur străveziu, alb ca o răsuflare.

— Trebuie să mă apuc de lucru, spuse. Pînă mîine am de terminat o reparaţie urgentă. Dacă vrei, pot să te învăţ cîte ceva. Vrei ?

— Cum să nu ?

Mareş se ridică, ocolind ceaşca lăsată pe jos. Băuse şi el ceaiul şi se simţea încălzit puţin. Se apropiară amîndoi de masă, pe care stăteau înşirate piesele radiofonice într-o dezordine de neînchipuit.

— Asta-i un letcon ? întrebă mecanicul cu un zîmbet uşor, abia ascuns.

— Da. L-am cumpărat pe o nimica toată. Vino lîngă mine, aruncă hainele alea de pe scaun şi şezi, că ai să oboseşti...

Şi după o clipă adăugă :

— Dacă nu te interesează, poți să faci altceva, am și cărți.

— Nu. Nu-mi trebuie cărți deocamdată, spuse Mareș.

— Ai fost rănit ?

— Da. Nu prea grav. Nu e nevoie de prietenul dumitale. Tereza e grijulie pentru că e femeie. Mi-a trecut. Am avut noroc că glonțul n-a rămas în carne, ar fi fost nevoie de o extracție și s-ar fi ivit complicații, pe cînd așa...

— Totuși, un control n-ar strica. E mai bine...

— Lasă, făcu moale mecanicul. Este mai bine să știe cît mai puțini oameni că sînt aici...

— Bine, încuviință studentul, schimbînd vorba. Uite, ăsta e un condensator. Cînd se strică. bîzîie ca o insectă. Dacă vrei, am să-ți desenez schema unui aparat de radio. E mai ușor să înveți...

— Nu e nevoie. În mare, mă pricep și eu. De altfel nu-ți pierde timpul cu mine, trebuie să termini ce ai de reparat. Eu am să privesc și am să-ți fur meseria din ochi.

— Cum vrei.

Se făcu tăcere. Niculescu începu să demonteze ceva cu o șurubelniță. Lucra atent, concentrat. Lumina lămpii de pe masă îi strălucea în părul aspru. Nu se auzea decît zgomotul tot mai stins al străzii, un fîșîit continuu de pași nesiguri în întuneric și din cînd în cînd cîte un bufnet, ca și cînd cineva ar fi scăpat o pungă cu nuci pe asfalt.

— Cad castanele, zise leneș studentul. S-a terminat și septembrie. În curînd o să fie mai rece. Noroc că sînt obișnuit cu frigul. Anul trecut pe vremea asta...

Se opri, își trecu mîna prin păr și-i arătă o sîrmuliță arsă la un capăt :

— Poftim, uite ce avea. Acum trebuie să sudez din nou... Însurat ? întrebă pe neașteptate.

— Da.

Ochii studentului sclipiră dincolo de sticlele ochelarilor.

— Ştii, cînd e cazul, eu am să-mi caut de treabă. Am unde să mă duc.

— Nu, nu e cazul. Nu trebuie să vină nimeni aici.

— Ştiu, mi-a spus Tereza, dar se poate face cîte o excepţie, sîntem între bărbaţi.

Mareş rîse încet, mai mult trist decît vesel.

— Pe nevastă-mea n-am s-o văd decît cine ştie cînd. Nici măcar ea nu trebuie să ştie că mă aflu aici.

— Atunci e grav. Nu te-am întrebat : cu ce ocazie ai fost rănit ?

Mecanicul îl privi şi după o scurtă ezitare spuse :

— Fie, dumitale pot să-ţi spun. Eşti doar gazda mea.

— Nu e nevoie. Dacă nu se poate...

— Am scăpat într-o noapte cînd m-au dus să mă împuşte.

Studentul se aplecă mai aproape de piesele lui, aruncate pe masă.

— Te caută încă, probabil.

— Ştiu.

— Aici eşti în siguranţă. După şapte seara nu mai primesc pe nimeni. Dacă o să bată cineva, am să spun că sînt cu o femeie. Ziua, dacă te-ar vedea careva, ai putea să te dai drept un client.

— De altfel cred că e mai bine să nu primeşti pe nimeni nici chiar ziua.

— Se înţelege că da. Ca să poţi fi prins nici nu trebuie prea mult, e o chestie de noroc.

— Norocul trebuie ajutat puţin. Ştii ce te aşteaptă dacă mă prind ? A adăposti pe comunişti în zilele astea este ca şi cum...

— Nu-i nevoie să-mi spui. Sînt obişnuit. Aproape a început să-mi placă.

Mareş clătină din cap :

— Nu-i un joc, în fiecare oră mor oamenii.

Celălalt tăcu. Se auziră iar castanele căzînd pe trotuarul de asfalt.

— Vrei să-ţi mai fac un ceai ? întrebă Niculescu.

— Nu, poate ai ceva de mîncare...

— Cum să nu ! Nişte ochiuri la capac, pregătite de mine, să mă pomeneşti !

— Nu acum, după ce termini reparaţia.

— Bine, mai aşteaptă puţin.

Se aplecă iar asupra sîrmelor, umblînd cu atenţie cu letconul, care fusese vîrît în priză. Metalul topit sfîrîia uşor. Lui Mareş nu-i era somn. Privi fără un cuvînt ceea ce făcea Niculescu.

— N-o să-ţi vie uşor să mă suporţi multă vreme, zise după aceea încet.

— De ce nu ? Cel puţin în anii ăştia am învăţat să trăiesc cum o da dumnezeu, fără multe pretenţii. Eram un individualist ce n-ar fi suportat nici o muscă în odaia lui, pe cînd acum !

Scuipă pe un deget şi îl apropie de bucata de fier încins.

— Crezi că eşti primul pe care-l adăpostesc ? întrebă după aceea.

Mareş nu-i răspunse.

— E bun şi cîte un război din ăsta, mai vede omul cîte poate să-ndure...

Se întoarse spre Mareş şi clipi pe sub ochelari :

— Ce spui, ce sudură artistică ! Îl privi cu atenţie şi încheie mai mult pentru el : Nu pari prea bătrîn, dar ai păţit-o de cîteva ori, se simte. Eşti tăcut şi ursuz. N-am să te mai plictisesc cu pălăvrăgelile mele.

Cîtva timp lucră cu sîrguinţă fără să mai scoată un cuvînt.

— Doar nu te-am supărat ! se miră mecanicul cînd îşi dădu seama.

— Da de unde ! Nu sînt chiar o muieruşcă căreia îi sare ţandăra din orice, s-o ştii...

— Îmi închipui.
— Pînă acum am învățat că nu trebuie să te superi atît de des.
— Cîți ani ai ?
— 25.
— Cum de nu ești pe front ?
— Inima ! Stau destul de prost cu ea.
— Aha...
— Nu-i chiar ceva să te facă să te sinucizi, dar am profitat că am un prieten doctor. El mi-a dat o scutire. N-aveam nici un chef să merg pe front...
— Parcă spuneai că-ți place...
— Asta-i altceva. Tot nu ți-e somn ?
— Nu, încă nu.
Niculescu privi ceasul de la mînă.
— Mai e puțin.
Celălalt părea nedumerit.
— Londra... buletinul de știri...
— Ești nerăbdător ?
— Sigur că da. Vreau să trăiesc altfel.
Mareș se ridică și se apropie de fereastră, întorcînd spatele perdelei negre, umflate de vînt.
Studentul nu-l slăbi.
— Ce-i cu dumneata ? Nu așa trebuie să arate unul care a scăpat de sub gloanțele unui pluton de execuție...
— Dar cum ?
Niculescu ridică letconul și după aceea îl așeză moale pe masă.
— Nu știu, dar ești ori prea bătrîn, ori prea obosit.
— Da de unde ! Ce-ai vrea să fac ?
— Nu simți nevoia să te răzbuni ?
— Poate că da, pînă acum nu m-am gîndit. E mai mult o nevoie să fiu liber.
— Lumea asta trebuie nimicită !
— Greșești, trebuie numai schimbată.
— Adică o să ne întoarcem la ce-a fost ?

Mareş rîse de-a binelea, pentru prima oară din toată inima.

— Cunosc oameni de felul dumitale.

— Nu crezi că vor fi baricade pe străzi ?

— Se poate. Şi altceva ?

— Poate ghilotine.

Mecanicul rîse iar.

— Eşti un copil ! S-a dus vremea marşurilor croice şi a versurilor spuse pe baricadele dumitale. Revoluţia pe care o vom face noi e mult mai profundă.

— Atunci, mă consideri un utopist ?

— Nu, aşa cum am spus, un copil.

Se auzi un ţiuit prelung, violent. Studentul încerca acum butonul de schimbat undele.

— Poţi să-mi zici oricum, dar să ştii că şi eu sînt comunist.

— Nu e nevoie să mi-o spui, dacă nu erai, nu mă aflam aici. Mai bine să vorbim de altceva. Ai o logodnică ?

Niculescu se încruntă puţin, fără să pară totuşi supărat.

— Rîzi de mine ?

— Da de unde !

— De ce m-ai întrebat dacă am o logodnică ?

— Pentru că dacă n-ai, îţi trebuie una. Femeile te fac să vezi altfel viaţa.

Studentul se stăpîni vizibil, mulţumindu-se să dea din umeri :

— Dacă nu mi-ai fi musafir, aş şti cu ce să-ţi răspund.

Luă din nou şurubelniţa şi înşurubă ceva.

— Ei, haide, haide, vezi că te-ai supărat ?!

Niculescu se ridică şi se apropie de Mareş rîzînd.

— În cîteva secunde am terminat, nu te speria. O să mîncăm. Mi s-a făcut şi mie foame.

Mecanicul începu să se plimbe de colo-colo prin odaia încărcată de lucruri. Celălalt îl privi cu atenţie. Era un bărbat nu prea înalt, îndesat, cu

o privire rece, tăioasă, cu gura subţire şi cu o linişte a feţei care părea mai curînd nepăsare. În lumina becului i se zărea paliditatea trăsăturilor. Părea un om hotărît, ce gîndea repede, capabil să izbucnească pe neaşteptate, stăpînindu-se însă continuu, cu un efort al tuturor muşchilor, abia lăsînd să-i plutească pe chip umbra sentimentelor.

— Acum am terminat, zise după o clipă reaşezîndu-se la masă şi încercînd încă o dată schimbătorul de unde.

Mulţumit îşi şterse palmele cu o cîrpă murdară de unsoare, aflată pe masă, şi îl pofti:

— Haide să-ţi arăt bucătăria noastră.

Lîngă şirul de lemne se afla o uşiţă mascată de tapet. Studentul răsuci un comutator şi o deschise. Încăperea în care intrară, un dreptunghi întunecos şi muced, ca o celulă de paiantă, cu pereţii coşcoviţi, adăpostea un raft şi o măsuţă scundă. Pe podelele putrezite stăteau aşezate cîteva borcane şi mai multe cutii de conserve.

— Depozitul de alimente, spuse. Din cînd în cînd vine nevasta lui Dumitrana pe la mine, pentru că mă ştie neajutorat şi face ordine. Ea îmi aduce şi proviziile. Eu nu ies cu zilele din casă.

Mareş vru să întrebe ceva, dar se răzgîndi, întrebînd după aceea cu nepăsare:

— Cine, Ina ?

— O cunoşti ?

— Da.

Niculescu se aplecă şi căută într-un sac.

— Poftim şi ouăle. Am unele de la Paşti, spoite, numai bune să le ciocnim. Dar mai bine să-ţi fac două ochiuri. Uite şi untdelemnul pe bon. Tot Ina, săraca...

Mareş îl ajută să scoată afară sticla de untdelemn şi o tigaie tare afumată.

— Aprind primusul şi în cinci minute totul e gata, mai zise studentul, mulţumit.

— Bine, atunci n-am să te mai încurc.

— Ţi-am arătat bucătăria. Dacă lipsesc cumva, ai să ştii să te descurci. Pîine am să am grijă să se găsească pentru cîteva zile. Îl cunosc pe băcan, n-o să mănînci ca la un restaurant bun, dar nici de murit n-o să mori de foame...

Mareş se aşează pe canapeaua joasă şi îl privi. Niculescu turnase untdelemn în tigaie şi împingea pompa primusului ca să mărească flacăra albăstruie.

— Anul trecut pe vremea asta, şedeam cu altcineva. L-au prins în prima zi de Crăciun. Nu ştiu pe unde umbla, aici venea numai noaptea, o dată sau de două ori pe săptămînă. Am tras o spaimă, soră cu moartea. N-a suflat un cuvinţel. Vreo lună dormeam iepureşte cu bocceaua făcută. De atunci n-a mai venit nimeni aici. O vreme am crezut că voi fi filat, dar m-am liniştit.

Sparse cinci sau şase ouă şi le aruncă în tigaie. Untdelemnul sfîrîia plăcut, şi odaia se umplu de un miros greţos de grăsime încinsă.

— Nu strîmba din nas, rîse studentul, ce vrei, untdelemn de floarea-soarelui. Să zicem mersi că-l avem şi pe ăsta...

— Nu strîmb din nas, ţi se pare.

— Eşti tare antipatic, dar n-am ce face. Am sarcina să-ţi fac loc să dormi cu mine în pat, deşi tare te-aş mai lăsa la noapte să umbli pe stradă...

Mareş rîse şi spuse tare :

— Ai un cuţit ? O să tai pîinea. Tot nu fac nimic.

— Vezi în raftul bibliotecii. E cam ciunt, dar îmi fac treaba cu el.

Mecanicul îl găsi. Îl privi cîteva clipe şi auzi iar vocea gazdei :

— Armă fabricată în arsenalul propriu. Nu te speria. Dacă-l apuci de unde trebuie, nu face răni.

Pîinea era tare, limba de metal a cuţitului abia tăia.

— Merge greu ?

— Destul de greu. N-ai şi nişte roşii ?

— Eşti pretenţios. Aveam vreo două, dar acum sînt trecute. Nu merită.

— Bine, o să mă mulţumesc şi cu ouă.

— Mănînci mult ?

— Nu prea.

— Înţeleg. Am să-ţi las dumitale patru ouă.

— Nu e nevoie. Vom împărţi jumătate-jumătate.

De undeva de jos se auzea acum hîrîitul unui patefon. O voce de femeie cînta fals o romanţă.

— Dentistul, zise Niculescu ridicînd tigaia de pe primus. E ora cînd a terminat cu măselele clienţilor şi cînd simte nevoia să asculte un cîntec.

Ţinea încă tigaia sfîrîitoare în mînă şi căuta nişte farfurii. Le găsi. Erau două discuri metalice, de o culoare cenuşie, întunecată, cam murdare în margini. Le luă şi le aşeză printre piesele de radio răvăşite pe masă.

— Poftiţi !

Mareş tăie pîinea şi o aşeză alături.

— Ar trebui s-o înveleşti cu un prosop, îi spuse studentului. De aia e tare.

— Ai dreptate, dar n-am decît un prosop, cu ăla mă şterg pe faţă, şi nu face.

Ouăle miroseau bine. Începură să mănînce fără să se privească.

— Ăsta e mulţumit, zise în cele din urmă gazda, cu gura plină.

— Cine ?

— Weiner, dentistul...

— De ce e mulţumit ?

— Zice că, de cînd cu războiul, treburile lui merg mai bine.

— Ei, cum aşa ?

— Lipsa de calciu. Mîncăm de atîţia ani pe cartelă, şi asta se simte.

— A, înţeleg.

— Acum cîtva timp se speriase. L-au luat la munca obligatorie. Pînă la urmă s-a descurcat.

Scoate mai departe măsele şi ascultă patefonul. E un om fericit.

— Crezi ?

— Cum să nu cred ?

Se uită la ceas.

— Londra !

Trase pe masă un aparat mic de radio, o Philetta de bachelită, pe care o ţinuse pînă atunci în raftul cu cărţi. Răsuci un buton şi se duse să închidă ferestrele. De afară nu se mai auzi larma străzii Lămpile Philettei se încălziră. Se auzi un pîrîit uşor, şi după aceea hîrîitul enervant al postului de bruiaj german.

— N-avem noroc, spuse Niculescu, după ce mai stărui cîteva minute. Astă-seară îşi fac de cap. Mai caută postul pe o altă lungime de undă, şi în cele din urmă renunţă.

— Din ce în ce mai perfecţionaţi. Nu le convine să ştie şi alţii adevărul. Moscova se aude mai bine, pentru că roşiii au posturi mai puternice. În cel mai fericit caz, auzi un cuvînt din trei...

Îi era încă foame, privi tigaia afumată, scurse un strat rînced de untdelemn şi se chinui să mai strîngă puţină grăsime.

Mareş se ridică.

— Ouăle au fost foarte bune.

Niculescu închisese radioul. Nu se auzea decît cîntecul stupid al patefonului dentistului.

— Vrei să strîngi ? Să-ţi ajut ?

— Nu e nevoie. Poate ţi s-a făcut totuşi somn. Vrei să te întinzi ?

— Acum, da. De altfel, voi avea atîta timp de dormit...

— Nu se ştie.

— Crezi că războiul se va termina mîine ?

— Oricum, pînă se sfîrşeşte nu mai e mult. Simt eu. Am un miros special.

Niculescu deschisese din nou ferestrele. Se simţea răcoarea nopţii de septembrie pătrunzînd în odaia

plină de fum de untdelemn de floarea-soarelui. Studentul strînsese farfuriile, le spălase la chiuvetă cu apă rece, aşezîndu-le una peste cealaltă în raftul de unde le luase. Îi aruncă după aceea lui Mareş o pijama cîrpită cu îngrijire.

Mecanicul o privi şi zîmbi.

— Ai totuşi o logodnică, spuse.

— Am avut, dacă ţii cu tot dinadinsul.

— Nu se poate. Cine-ţi cîrpeşte toate astea ?

— Eu.

— Aş fi jurat că e mîna unei femei. Eşti meticulos...

— Nu s-ar spune, după dezordinea asta !

— Din moment ce ai răbdare să cauţi într-o mie de sîrmuliţe pe cea care s-a dezlipit, nu e de mirare că-ţi coşi atît de bine lucrurile.

— Cu aparatele de radio e mai simplu. Ele sînt complicate numai în aparenţă, pentru cine nu le cunoaşte. Pe cînd cu cămăşile... Dacă vrei să ştii, am învăţat asta de la mama. Ea îmi spunea că nu strică să ai habar de toate...

— Ai ascultat-o.

Mareş se dezbrăcă încet, aşezîndu-şi hainele pe spătarul unui scaun. Nu era frig. Aerul intrat prin ferestre avea numai o umezeală pătrunzătoare. Îşi simţi pielea arzînd sub pînza uşoară.

— N-ai o ţigară ? întrebă.

— Cum să nu ?! Plugar ? Naţionale ? Mărăşeşti ?

— Ce-o fi. Îmi arde pieptul după o ţigară...

Niculescu îi întinse un pachet pe jumătate golit.

— Cînd lucrez nu fumez, am şi uitat de ele...

Mareş luă una, o aprinse şi trase adînc în piept.

Strada se liniştise. Era foarte devreme totuşi. Nu se mai auzea nici patefonul dentistului, de jos.

— Observi ce devreme se culcă oamenii de la un timp ?

— Nu toţi. Cunosc eu pe unii care nu se lasă pînă nu-i apucă zorile, deşi sîntem în război...

— Aici nu prea se simte războiul.

— În curînd o să se simtă.
— Tot mirosul dumitale special ?
— Tot.
— Ai un ziar de astăzi ?
— Cum să nu ?! Întinde mîna şi ia-l. E în spatele dumitale. Retragerea continuă.
— N-au ce face ! Trebuie să spună.
— A căpătat de cîteva zile şi un nume frumos : retragere elastică, repliere de posturi dinainte stabilite. Ce spui de asta ?

Mareş deschise cele două pagini mari ale ziarului şi citi titlurile la întîmplare. Începuse să simtă că-i e somn şi ar fi vrut să se întindă pe pat, dar mai aşteptă cîteva clipe.
— Ai observat ceva curios ? îl întrebă pe student, cu o voce ostenită.
— Ce ?
— De la o vreme se vînd tot mai multe terenuri agricole, locuri de casă...
— Ei şi...
— Nu-ţi spune nimic mirosul dumitale ?

Niculescu nu înţelegea.
— Latifundiarii noştri îşi împart moşiile o dată cu apropierea frontului. Asta este într-adevăr un semn sigur că războiul se apropie de sfîrşit.
— Ai dreptate. Nimeni nu are un miros mai bun decît omul cu bani. Şi ce crezi că vor face bogătaşii noştri ?
— Operaţia de totdeauna. Vor cumpăra aur şi-l vor transfera peste graniţă.
— Nu putem să-i împiedicăm ?
— Deocamdată, nu... Aş vrea să dorm. Dacă ai treabă, nu te mai uita la mine.
— Am să sting lumina cea mare şi am să-mi aprind un bec pentru mine. O să mai citesc. Cu aparatul ăsta de radio am să mai văd mîine ce-i de făcut. Ia pătura aceea şi înveleşte-te. Adormi greu ?

— Da de unde ! Cum am închis ochii, aleluia ! Poţi să tai lemne pe mine.

— Înseamnă că ai o croială de soldat.

— Aşa adorm numai oamenii care dorm puţin.

— Noapte bună. Noapte bună...

Mareş se întinse. Canapeaua avea arcuri tari şi plesnite pe alocuri. De multă vreme nu mai dormise într-un pat atît de bun. Era plăcut să stai aici sub un acoperiş, lîngă un prieten, chiar dacă abia îl cunoscuseşi, să nu te mai gîndeşti la vechea hăituială, departe de primejdiile trecute, poate numai cu spaima vagă a celor viitoare, într-o pijama moale de molton, bine cîrpită, sătul, fără un gînd precis, numai cu o ameţeală plăcută în trup şi o vagă suferinţă uitată... Dar ştia că urmează un gînd tulbure, un gînd pe care ar fi vrut să-l adoarmă în conştiinţa lui, un fel de remuşcare, spaima de a fi supravieţuit, cînd ar fi trebuit să fie mort. Încercarea de a lega realitatea de coşmarul ceasurilor de încordare, de frică şi speranţă, de bucurie nebunească înfrînată cu voinţă pentru a nu te trăda... Poate era o remuşcare nejustificată, dar exista o lege de beton a solidarităţii, lege ce-ţi cerea să mori laolaltă cu cei cu care ai luptat. Pe urmă totul se revoltă în el. Legea luptătorului e aceea de a supravieţui şi de a mai lupta încă. Nu resemnare neagră, nu împăcarea cu moartea, ci forţa de a nu te lăsa ucis, de a mai încerca şi în faţa morţii să supravieţuieşti, să te smulgi din imperiul acesta tulbure, să fugi din marginea lui cît se mai poate...

Privi spatele lui Niculescu, umbra neagră şi mare căzută pe podelele nemăturate. Studentul stinsese becul cel mare de deasupra, un bec afumat şi el, stropit cu var, atîrnînd sub un disc verde, vopsit pe dedesubt cu alb, ca o ciupercă otrăvitoare şi citea sub un abajur de hîrtie cerată semănînd cu o pălărie de paie, zdrenţuită pe mar-

gini, arsă parcă cu o ţigară. Gazda îl uitase, răsfoind concentrat foile unei cărţi, cu fruntea albă într-o palmă, scărpinîndu-se din cînd în cînd sub bărbie, aproape fără să-şi dea seama. Erau doi oameni foarte departe unul de altul, deşi nu-i despărţea decît un zid nevăzut de aer : unul abia ieşit din zona de gheaţă a spaimei, celălalt încă în obişnuinţa lucrurilor, aceleaşi de ani de zile, neavînd conştiinţa primejdiei care îl pîndea şi pe el, îndrăzneţ cu inconştienţă, refuzînd să se gîndească la urmările faptului că adăpostea pe un condamnat la moarte, care scăpase de sub focul plutonului de execuţie.

Ar fi trebuit să adoarmă, dar nu putea. Era foarte obosit, simţea oboseala ca pe o placă de granit care te striveşte cu o mişcare înceată, dar somnul nu venea încă. Privi cîtva timp plafonul spoit cu fum.

Timpul îşi aşternuse pe el hărţile inefabile : mari oceane în relief, oceane cenuşii de zgură şi pînzele strălucitoare, albe, de păianjen, care atîrnau ca nişte năvoduri pînă deasupra bibliotecii. În nări simţi mirosul de lemn umezit şi auzi foirea gîndacilor care se hrăneau cu această putreziciune, lăsînd pe podele un rumeguş subţire, nevăzut, purtat pe sub uşi de curentul de pe scări. Curînd aţipi puţin. Prin somnul abia început, în stare de veghe inconştientă, mai desluşi întoarcerea grăbită a paginilor şi frecarea unor frunze uscate, tîrîte de vînt pe un acoperiş de tablă, hîrşindu-se, şi, rar, la intervale mari, castanele căzînd, cîte două sau cîte trei pe un trotuar de asfalt, aşa cum cineva ar fi scăpat bile metalice pe timpanul unei tobe. Atunci strada răsuna ca o încăpere goală, cu ecouri cînd îndepărtate, cînd apropiate. Rar trecea cîte cineva, orbecăind în întuneric. Tot oraşul pîndea parcă ceva cu încordare, ca o singură fiinţă vie. Clopotul întunecat al nopţii stingea sunetele, dar dincolo de pereţii lui de aer era o aş-

teptare dureroasă, chinuitoare, pe care Mareş, nu o mai simţi, pentru că, în momentele următoare se obişnui cu totul : cu frecarea încetă a perdelei de camuflaj de pervaz, cu mişcarea secretă a insectelor ce se tîrau pe duşumeaua nemăturată şi cu fîşîitul foilor de carte răsucite din cînd în cînd, adică cu aceea ce se numeşte după un oarecare timp de acomodare, universul propriu...

XVIII

LA PRIMA vedere operaţia părea simplă, dar Mareş care lucrase în Calea ferată ştia că se pot ivi şi alte greutăţi în afara celor pomenite de Dumitrana. E uşor să spui: „Ne trebuiesc cîteva puşti şi cîteva Mausere. Sîntem înştiinţaţi că într-o gară de triaj sînt trenuri nemţeşti care transportă arme spre front. Nu e nevoie de o deraiere, asta ar aduce urmări neplăcute. Pot muri mulţi oameni, se va pune în spatele partidului şi făcute şi nefăcute şi vor mai fi executaţi cîţiva".

Mecanicul înţelegea, nu era nevoie să i se explice totul cu atîta grijă. Ar fi trebuit ca operaţia aceasta să semene mai curînd cu un furt, cu o neglijenţă a soldaţilor însărcinaţi cu paza trenului. Un incident scurt în timpul căruia cîţiva oameni hotărîţi să pună mîna pe cîteva pistoale automate, arme atît de necesare cînd oraşul va trebui cură-

ţat de ocupanţi, la o dată încă îndepărtată sau poate apropiată, cunoscută numai de cîţiva.

Dumitrana îi spuse ca de obicei ce vrea fără să lungească vorba. Nu avea nici timp, nici nu era bine să întîrzie prea mult aici. Întră, dădu bună dimineaţa, privi odaia cu pereţii afumaţi, ascultă sforăitul ceainicului albastru, cu smalţul luat din pricina unor focuri prelungite cărora supravieţuise şi îi spuse lui Niculescu :

— Coboară şi ai grijă de bicicleta mea. Se află pe trotuar în faţa intrării. Fluieră tot timpul. Cînd n-o să mai fluieri...

Studentul aruncă letconul cît colo. Avea reacţiile unui soldat ce execută fără să clipească ordinele. „Ia te uită, gîndi Mareş, straşnic ştie să poruncească şeful nostru !“ Pe urmă zidarul se întorsese spre el, întrebîndu-l :

— Ţie ţi-a arătat pe unde se iese în caz de pericol ?

Niculescu îi arătase. Pereţii acestei odăi încărcate cu toate lucrurile din lume erau găuriţi ca un stup de albine. În spatele raftului cu cărţi se găsea o uşiţă pe care o puteai deschide atît cît să reuşeşti să te strecori pe o rînă pînă la un balcon îngust, fără grilaj : numai o platformă strîmtă de beton, dînd spre nişte curţi adînci, întunecate. Trebuia să traverseze acoperişul nu prea înclinat şi de acolo, după o săritură ai fi ajuns deasupra unui depozit de lemne.

Niculescu ieşise. Îi auziseră paşii pe scări şi după cîteva minute studentul începu să fluiere nepăsător de jos. Ploua. Era o dimineaţă de octombrie foarte umedă. Strada părea pustie. Undeva, lîngă geam, zuruia un burlan acoperind sfîrîitul ceainicului. Pe stradă treceau căruţe şi autocamioane. Se auzeau claxoane, ploaia nu reuşea să potolească tumultul unei dimineţi oarecare cînd oamenii alergau la treburile lor, grăbiţi.

— Cum ţi se pare tînărul ? întrebase Dumitrana.

— Merge, zisese nepăsător Mareş, fără afecţiune.

— Vorbeşte cam mult, dar o să-l ţinem din scurt. Să nu te necăjeşti. E mai tînăr ca noi. Altfel, băiat foarte capabil şi foarte sigur.

Şi cum mecanicul ridicase ochii sclipind de o vagă bănuială, celălalt protestase :

— Ştiu, ştiu, n-ai încredere !...

După aceea privise în jur şi se mirase cu glas tare, mai mult ca să schimbe vorba :

— Ce-i aici ! Cum staţi în murdăria asta ? Am s-o trimit pe Ina să dea cu o măturâ...

— Omul nu are unde să se mişte, i-am mai căzut şi eu pe cap... Cît despre măturat, cînd am vrut s-o fac, mi-a spus că ar fi mai bine să m-astîmpăr că îi încurc lucrurile...

— O avea dreptate. Uite, şi mie îmi place harababura. Îmi găsesc cu ochii închişi lucrurile unde mi le pun. De-aia mă şi cert uneori cu nevastă-mea. Ea este o femeie ordonată.

În cîteva cuvinte îi expuse planul său, încheind :

— Ei, ce crezi că putem face ?

Mareş îşi frecase genunchii cu palmele după un vechi obicei şi dăduse din cap cam cu îndoială, lucru ce-l necăjea totdeauna pe Dumitrana, om entuziasmat de cel mai mic lucru, chiar înainte de a-şi da seama de greutăţi.

— Întîi şi-ntîi că problema pe care o pui este dacă a sosit momentul să jefuim un tren. Pentru asta trebuie să cerem învoirea celor de mai sus...

— Şi-al doilea ?

— Nu mai există al doilea, deocamdată. Răspunde-mi : cei de mai sus ce spun ?

— Ni s-a dat sarcina de a procura armele. Numai să nu facem tărăboi. Există mai mult ca sigur informatori care vor raporta că partidul se

pregăteşte pentru o insurecţie armată. Asta ştii ce înseamnă. Condamnări la moarte, alţi executaţi... dar nu ne putem opri. Trebuie să ne gîndim la cei din închisori, şi ziua cînd o să ne batem pe străzi cu nemţii nu-i atît de departe...

— Şi-atunci ?

— De-aceea am venit aici, ca să te întreb cum e mai bine să facem. Cu cît vom lucra mai acoperit, cu atît va fi mai bine pentru toţi.

Mecanicul se ridică şi începu să se plimbe în jurul mesei. După un timp de gîndire, întrebă :

— Vreau să ştiu dacă vom găsi cînd o să trebuiască un tren plin cu arme care să aştepte în staţia de triaj.

— Nu e vorba numai de un tren, zise Dumitrana încet, ascultînd o clipă prin fereastra deschisă dacă se mai aud fluierăturile studentului. Gara pe care tu o cunoşti mai bine decît noi e ocupată de acum un an de nemţi. Aci se formează trenurile care pleacă spre front.

— Depinde despre ce tren e vorba. Deocamdată nu ne interesează tancurile.

— Bineînţeles. E vorba de armament uşor.

— Ştiu. Cum staţi cu oamenii de-acolo ?

— Cei mai mulţi sînt de-ai noştri.

— V-aţi încredinţat că nu se află printre ei nici un *cîntăreţ ?*

— Lucrăm la sigur.

— Bine. Atunci, e uşor. Să-mi spui numai cînd îţi trebuie armele şi cu cine vrei să duci la capăt acţiunea...

Dumitrana îşi aşezase şapca lui pătată de var pe cap, fără să-i pese că se afla sub un acoperiş. Părea gata să plece.

— Deşi ai fi cel mai indicat, deocamdată nu e vorba de tine. Trebuie să te mai odihneşti. Cred că *fraţii* te caută cu turbare. A, să nu uit : să ştii că a scăpat şi Haim. E grav rănit, stă ascuns undeva. Nu se ştie dacă nu se curăţă. L-au ciuruit ca

pe o țintă de tir. E de mirare cum de nu l-au mai pescuit.

O clipă Mareș simți cum îi bate inima mai tare, o bătaie accelerată, aproape dureroasă. Nu spuse nimic, numai obrazul i se crispă, devenind și mai palid.

— N-a putut spune prea multe.

— Cum, mă bănuiai ?

— Nu ne jucăm cu viețile oamenilor. Înțelegi, nu ?

— Doar mă cunoști de atîta vreme, spuse mecanicul.

— E vorba de viață și de moarte.

— Bine, înțeleg. De aceea mă ții deoparte ?

— Haide, nu face pe prostul. Oricine trece prin ce-ai trecut tu trebuie lăsat cîtăva vreme în pace.

— Bine, încuviință celălalt.

Începuse să plouă mai tare. Fluierăturile lui Niculescu abia se mai auzeau.

— Atunci ? întrebă Dumitrana.

— Atunci, faceți cum credeți. Eu cunosc foarte bine gara, dacă e nevoie o să vă fac un fel de schiță...

— Nu e ceva urgent. Dacă n-ar fi dispoziții precise în privința asta, eu te-aș folosi fără să clipesc. Nu-mi plac pensionarii. Și eu am scăpat de cîteva ori cu pielea găurită, și uite că nu m-am așezat cu burta la soare...

După aceea vorbiră mai deschis, ca și cînd ar fi fost vorba ca el, Mareș, să plece în ziua următoare după arme. Mecanicul se tocmi, spuse că era nevoie de doi oameni, în afară de cel care ar fi condus grupul. Dacă s-ar fi putut, nu strica să fie și mai mulți. Celălalt se prefăcea că nu bagă de seamă că era vorba de altcineva, rîdea, după obiceiul său, cu insistență din cînd în cînd, voind parcă să sublinieze dinainte ce avea să-i spună peste o secundă sau două : „N-oi vrea cumva să-ți

aduc pentru treaba asta şi Comitetul Central." De oameni mai mulţi nici nu putea fi vorba.

Mareş aproape se bucura că sînt atîtea greutăţi. Ce om, ce om !, se gîndi. Crede că te poţi plimba prin gara aceea ca pe Calea Victoriei. Pe urmă îi dăduse dreptate. Era foarte greu, dar cu cît ar fi fost mai puţini, cu atît ar fi fost mai sigur. Tot timpul Dumitrana stătuse cu mîinile sale mari pe genunchi, ca şi cînd ar fi vrut să se odihnească în timp ce vorbea. „Sînt sigur că omul ăsta doarme şi pe bicicletă cînd vrea, aşa e făcut !" Simţea pentru el o admiraţie aproape invidioasă. Zidarul se uita în jur, părea obosit, dar nu era, ochii lui se odihneau din cînd în cînd pe soba cu burlane întortocheate, lipite pe la colţuri cu hîrtie îngălbenită şi afumată, o hîrtie de ziar aproape cafenie, gata-gata să ia foc la o căldură mai mare, pe raftul cu cărţi şi pe tavanul afumat, stăruind în cele din urmă pe chipul celui din faţa sa. Cîteodată Mareş credea că Dumitrana va adormi, pentru că vedea bine cum se luptă cu somnul. Afară ploaia nu se mai isprăvea, devenise apăsătoare. Cerul jos şi plumburiu văzut prin fereastră părea o plapumă, moale şi întunecată, acoperind oraşul, sufocîndu-l parcă. Frunzişul castanilor pe lîngă fereastră se rărise de tot. Rămăseseră numai crengile goale, nişte lemne negre, umezite şi lucioase. Printre ele se vedeau acoperişurile de peste drum : pătrate cenuşii, alunecoase, pe care se scurgea apa străvezie, bolborosind. În aer plutea ceva fetid, de jos se ridica mirosul pămîntului umezit, al ierbii strivite de ploaie, şi peste clădiri bătea un vînt rece şi îngheţat, primul răsuflet al iernii ce se apropia. Mareş se simţea leneş şi irascibil, umezeala îl apăsa pe ţeastă, era trist fără să ştie de ce şi simţea nevoia să iasă în stradă şi să umble multă vreme prin ploaie. Numai bărbatul acesta de 45 de ani, cu părul tăiat scurt, un păr ca sarea grunjoasă, cu mîinile lui mari de zidar, uscate, cu pielea aspră, nu

simțea nimic sau nu voia să simtă nimic. Pentru el lucrurile erau la fel ca înainte, nu ținea seama de nervii celorlalți, nu-l tulbura de loc neliniștea anotimpului și schimbările orelor, cînd noroase, cînd luminoase, decantările zilei nesigure care începuse cu soare abia scăpat printre norii joși și apoi cu o ploaie țîrîită, enervantă. Totuși Dumitrana știa nu numai să poruncească fără să întrebe nimic: „Îmi trebuie, îmi faci!" Poate chiar lucrul acesta îi plăcea lui Mareș fără să-și dea seama, dar n-ar fi mărturisit-o. Zidarul era veriga superioară în partid, de aceea în clipe ca astea mai ales nu se arăta de loc gata să-i vorbească prea mult. O dată el îi spusese în felul său aspru, direct: „Nu e timpul să ne îmbrățișăm și să vorbim ca muierile. Vom avea vreme mai încolo..." Înțelesese. Siguranța lui Dumitrana îi dădea totdeauna încredere. „Omul acesta n-a greșit niciodată, nu putea să greșească niciodată", își spunea mecanicul. Era un adevărat noroc că lucra cu el, deși bănuia că dacă zidarul ar fi știut ce gîndește și-ar fi pus mîinile în cap: „Cum se poate să spui așa ceva?"

— Bine, am înțeles, încheiase. Trebuiesc cel puțin trei oameni, cu mine... Trenul are o gardă, nu?

— Da, dar mai sînt și ceferiștii din gară.

— Atunci e foarte bine.

— De ceilalți mă voi ocupa eu.

— De care ceilalți?

Dumitrana se ridicase.

— De cei care vor transporta armele.

— Atunci cum rămîne?

— Așteaptă să cer încuviințarea.

— Bine. Țin numai să-ți spun că nu-i chiar atît de ușor.

— Știu.

— Trebuie trecut un cîmp...

— Noaptea nu-i atît de greu.

— Da, dar există un post antiaerian înainte de a ajunge în fața stației.

— Uitasem... Eu nu cunosc gara atît de bine.

— Şi e şi un reflector care se plimbă pe cîmp ca pe o masă de operaţie...

— Şi nu se poate trece, vrei să zici ?

— Cine spune asta ?

— Atunci, am înţeles. Vrei cu orice chip să mergi tu. Bine. Aşteaptă. Mai fluieră băiatul ăla jos sau nu ?

Ascultară. Studentul trecuse de la *„Te-aştept diseară-n Cişmigiu"* la foxtrotul *„Toată ziua-n ascensor"*.

— Fluieră fals, drăguţul de el ! rîse încet zidarul, dar asta îţi dă siguranţă. E băiat foarte bun. O să-l încercăm şi de data asta.

— Vorbeşti de el ca de un cal. Spune că are inima slăbită.

— Nu-l ducem la un cros.

Mareş îl înţelese. Semănau, se aprindeau repede ca un chibrit. Începea să înţeleagă ce găsise Ina la el. Zidarul tăcu cîteva clipe lungi. Se oprise în faţa ferestrei deschise, cu spatele la ea, privindu-l. „Acum cine ştie ce-i trece prin cap !" gîndi Mareş. O să-mi spună ceva neplăcut. Aşteptă. Se apropie şi el de fereastră ca să-l silească să vorbească, să curme tăcerea apăsătoare. Privi peste umărul lui rigolele trotuarului de peste drum în care se zbătea un şarpe negru de apă murdară, bolborosind, acoperind şi sufocînd o gură nevăzută de canal. Strada era murdară, asfaltul avea deasupra frunze putrezite, nişte urme galbene-verzui. Trecătorii alunecau, se auzeau ţipete scurte de femei care abia se ţineau pe tocurile joase de lemn, moda ultimă a războiului. Firma unui magazin strălucea ca şi cînd ar fi fost frecată cu untdelemn. Trecu un cerşetor cu un armoniu şi se auzi glasul lui Gică-Hau-hau pe care Mareş îl ştia de mult. Beţivanul, un om între două vîrste, îmbrăcat numai într-o haină peticită la coate şi cu pantalonii sumeşi ca să nu-şi murdărească manşetele roase,

ţinînd la subţioară cartonul lui umezit cu ziare, striga cît îl ţinea gura, oprindu-se în mijlocul drumului şi privind prin uşile deschise ale prăvăliilor. fără să-i pese de ploaia rece şi deasă :

— Moarte negustorilor ! Hau ! Hau ! Moarte pomanagiilor ! Trăiască cine ştiu eu cu mama lui !

Asta era Griviţa lui neschimbată, cu clădiri vechi, mîncate de vreme, cu geamuri putrede acoperite cu perdele, dincolo de care pîndeau ochi necunoscuţi, Griviţa lui cu oamenii săi neschimbaţi. În uşa prăvăliei *La Vapor* ieşise Aramian, negustorul de cafea, aruncînd vagabondului cîţiva lei. Vînzătorul de ziare mulţumi cu o plecăciune mare, scoţîndu-şi caraghios şapca şi lăsînd să se vadă de aici chelia lucioasă pe care picară cîţiva stropi de ploaie. Se îndepărtă după aceea cu paşii lui tîrşiţi, strigînd de departe :

— Moarte pomanagiilor ! Hau-hau !

Dumitrana încă nu spuse nimic. Se întorsese şi el spre ferestrele deschise şi privise trotuarele umezite.

— Straşnic ! exclamase pe neaşteptate. Îmi place omul ăsta. Dacă am să-l mai văd, am să-i dau tot ce am în buzunarele mele.

Se gîndise la acelcaşi lucruri ca şi el, uite, de-aia îi plăcea zidarul.

— Le cîntă prohodul şi ei îi plătesc pentru asta...

Canaturile ferestrei erau crăpate, murdărite de viscole vechi. Prin dreptunghiul de aer, în transparenţa dimineţii umede se zărea piaţa aglomerată. Pe şinele lucioase treceau tramvaie, mici cuburi galbene, ca nişte jucării văzute de sus, mînate de o energie misterioasă. Trecătorii se mişcau cu încetineală. Se învîrteau prin faţa barăcilor cu streaşini lungi, acoperite cu carton, sub care atîrnau stămburile roşii, verzi şi cafenii ale negustorilor de mărunţişuri. Se auzeau strigătele bărba-

ţilor îmbrăcaţi în scurte vătuite, unii infirmi, abia scăpaţi de pe front, lăudîndu-şi în gura mare marfa aflată în nişte rafturi întunecoase. Deasupra forfotei pestriţe de oameni zburau cîteva baloane transparente, colorate ca acadelele : nişte baloane jalnice, pentru că umezeala le desumfla şi le oprea zborul spre cerul cenuşiu şi apăsător. Mareş îşi aminti zgomotul lor ca de sărutări din noaptea cînd bîjbîise printre vitrinele spectrale ale Griviţei luminate cu fosfor şi îşi dădu seama că se plictisise stînd atîta timp închis între pereţii afumaţi.

Dumitrana tot nu spunea nimic. Părea că nu mai e grăbit. Trăgea cu urechea la melodia falsă a celui de jos, o melodie stridentă şi obositoare, abia urcînd către fereastra deschisă şi privea de cîteva minute măturătorii care curăţau cu tîrnurile lor, tocite la capete, strada plină de resturi : cartofi putreziţi şi găunoşi, plini de pămînt, ardei graşi, puşi la uscat şi lepădaţi după aceea în drumul camioanelor, striviţi de copitele cailor şi gogoşari aprinşi ca nişte globuri, aruncaţi lîngă rigole. Trecea negustorul de planete, învîrtind din manivela armoniului care cînta *Valsul Dimineţii,* vai, atît de fals ! Avea o pălărie murdară, cu urme albicioase zărite de aici şi o haină groasă, păroasă. Papagalul lui stătea pleoştit sub o umbrelă de carton, pleoştită şi ea, muiată ca o cîrpă. În astfel de zile, era mai bine să rămîi în faţa unui foc şi să nu te mai gîndeşti la nimic, să-ţi întinzi picioarele îngheţate şi să le perpeleşti la căldură.

Mareş se întoarse la soba de tuci şi vîrî prin gura ei îngustă cîteva bucăţi de lemne roşcate care începură iute să cînte, fîsîind din pricina umezelii. După un timp, ceainicul sfîrîia acoperind zgomotul ploii. Dumitrana se întoarse în cele din urmă, ca să încheie :

— Vom face deci o decuplare, aşa-i zice, nu ?

— Da.

Zidarul își strînsese gura ca și cînd ar fi vrut să spună altceva. Mareș păru că nu bagă de seamă. Acoperea cam toată fereastra cu spatele lui. Părea mulțumit de ceva, dar și încurcat. Cînd nu mai putu să se prefacă, făcu cîțiva pași spre el și-i cuprinse umerii :

— Spune-mi cum te simți ? întrebă cu o căldură pe care n-ai fi bănuit-o la un om atît de stăpînit ca el, te mai doare ceva ? A fost nevoie de doctor ?

Glasul lui aspru se înmuiase. Numai bărbații adevărați sînt capabili de atîta indiferență și de atîta prietenie care nu are nevoie de vorbe. Zidarul îl ținea acum între brațele lui puternice, sufocîndu-l aproape.

— Știi, îi spuse moale, încet, ca unei ființe foarte apropiate căreia nu i te poți destăinui decît în anumite clipe. *Atunci,* am vrut să mă întorc să te iau, să fac ceva, să mă bat cu cineva. Era atît de aiurea ce se întîmplase ! Te-am înjurat, îmi venea să te pălmui, dar a trebuit să o șterg deși-mi venea foarte greu. Cît timp ai fost *acolo* (spuse cuvîntul acesta într-un fel anumit pe care nu-l putea înțelege decît Mareș) mi-am zis că te vor ucide din cauza mea. N-ai să pricepi niciodată ce bucurie am avut cînd Tereza mi-a adus vestea că ești la ea acasă. Am vrut să vin să te văd, dar ar fi fost o prostie.

Nu-i dăduse încă drumul. Îl mai ținea strîns în brațele lui mari, puternice, vorbindu-i fără să-i vadă fața. Pe urmă, emoția din glas i se stinse. Îl lăsă și se îndepărtă, apropiindu-se de geam. Vorbi cu spatele la el. Mecanicul nu se mișcă.

— Sîntem oameni, asta e. Făcuți din sînge și lacrimi. Credeam că am uitat de toate. Cine trece prin ce-am trecut noi nu mai seamănă cu ceilalți. Ni se face rușine de toate, ni se pare că trebuie să trăim fără vorbe. Poate ar fi mai bine așa. Plec, am să mai vin. Dacă nu eu, Ina. E o femeie pe care te poți bizui. La revedere.

Traversă camera grăbit, fără să-l privească pe Mareş. Se aplecă, ajuns lîngă uşă, să-şi ridice sacul cu scule în care se afla ca de obicei o mistrie, o bidinea şi un ciocănaş cu mînerul scurt: arma lui. Nu-şi dezbrăcase scurta plină de pete de var sub care avea o flanelă şi cînd îl privi mai bine, mecanicul îi văzu pantofii sparţi. Uşa se deschise în urma lui. Ştia că dincolo de ea zidarul se oprise o clipă ca să răsufle, apoi îşi ridicase scara scurtă şi albă cu care umbla pentru ca să nu dea cuiva de bănuit. Cîtva timp îi auzi paşii grei pe scări şi pe urmă se apropie de fereastră. Fluierăturile studentului încetară. Îl văzu pe Dumitrana traversînd piaţa umedă. Avea legată de-a lungul cadrului bicicletei scara de zidar. Ţinea ghidonul metalic cu o mînă, nepăsător, ca şi cînd nu s-ar fi grăbit. Nu întoarse capul de loc. Mergea liniştit prin ploaie, cu capul aplecat puţin, lăsînd să-i curgă pe şapcă stropii de apă. Ca să se asigure că nu e urmărit se opri la o coadă în faţa unei brutării şi numai după multă vreme ridică ochii spre fereastră, dar numai o clipă, în trecere, cum ar fi făcut cineva care ar fi vrut să vadă dacă n-a stat ploaia.

Uşa se deschise şi Niculescu intră. Era plin de apă pe haine şi sufla în mîini.

— I-am dichisit-o clasa una, zise.

Mareş nu-l asculta. Celălalt vorbi ca şi cînd n-ar fi băgat de seamă.

— Eu i-am spus tovarăşului Dumitrana că nu se pricepe la biciclete. Păi, ce, aia e frînă ce are el? Şi cauciucurile... Să nu mai vorbim!

Îşi dădu seama că Mareş nu era atent. Nu se supără. Se apropie de masa lui, cîntări o lampă argintie într-o palmă şi îşi trase un scaun mai aproape, apucîndu-se de lucrul lui, fără să se mai uite la mecanic.

Zidarul stătuse vreo cinci minute în spatele unor femei și în cele din urmă plecă de lîngă ele ținînd încă de ghidon bicicleta veche și ruginită. Nu se mai uită nici în dreapta, nici în stînga. Cînd ajunse în capătul străzii Camelia se urcă din mers, ferind scara legată cu meticulozitate de cadru și dispăru.

Mareș se întinse pe pat, căută cu degete oarbe pachetul de țigări de la cap și-i aruncă una lui Niculescu.

— Trage un fum și taci din gură !

Celălalt nu spuse nimic. Se auzi frecarea chibritului și în aceeași muțenie, mecanicul se trezi cu cutia ușoară aterizîndu-i pe piept. Își aprinse și el țigara și ascultă ploaia. Afară se întuneca tot mai mult, deși era aproape unsprezece dimineața. Cerul coborîse jos de tot peste acoperișurile care fumegau. Aburii pluteau aproape și aerul devenise înăbușitor. În depărtare, prin fereastră se vedeau primele fumuri înălțîndu-se drept în sus, niște coloane argintii, copaci nevăzuți, iute destrămați de ploaie. Vocile trecătorilor se auzeau stins. Ceainicul nu mai bolborosea. Lemnele aruncate în soba de tuci se stinseseră demult. Îi era somn, s-ar fi ridicat și ar fi privit piața, dar era ostenit, nu mai avea energie. Se auzi un țiuit scurt și pocnetul unui schimbător de unde. Mareș se obișnuise cu zgomotele acestea și nu mai tresări. Întrebă numai într-o doară :

— Merge ? Merge ?

— Nu-i dau de cap. E un Blaupunckt...

— Luna asta ai scos ceva parale...

— Da, merge bine. Un prieten de-al meu care se ocupă tot cu radiofonia mi-a spus că pînă și țăranii au început să-și repare rablele lor de aparate cu căști...

— Cum vine asta ? Ce poți să asculți la un radio cu căști ?

— Noaptea se aude foarte bine. Sînt posturi foarte puternice, cu o mică şmecherie, se face...

— E timpul radiofoniştilor şi al dentiştilor ! glumi.

De fapt voia să uite convorbirea cu Dumitrana.

— Să ştii că aşa este. Aropo de vînzări. Ştii că madame Matilda, ghicitoarea de sub noi, de la etajul I, a început să se intereseze dacă nu-i cumpără cineva pianul...

— Are şi pian ?

— Oho, ce mai pian ! Adus de la Odesa. I l-a dat cineva pe nimica toată. Îi e frică.

— Ce-ţi spuneam ?

— Nici băcanul care-mi dă pîine fără mălai nu mai e optimist.

— Ei, cum ?

— Pînă acum vreo două luni îmi spunea că la primăvară o să-şi facă o casă cu prăvălie în faţă, undeva prin apropiere.

— Şi ?

— Nu-şi mai face.

— De ce ?

— Cică a auzit de la cineva că or să înceapă bombardamentele şi aici, ca în Germania... Nu ţi-e frig ?

— Nu, vrei să închizi ferestrele ?

— Le-aş închide. Nu-mi place ţîrîitul ăsta al ploii. Mă scoate din sărite. E o vreme să te împuşti. După masă o să cobor să caut o femeie. Dumneata n-ai nervi ?

Mareş rîse.

— De ce rîzi ?

— Pentru că oameni ca noi s-au deprins de mult fără femei.

— Să ştii că nu-i bine de loc...

— Mie-mi spui ? Doar eu ţi-am recomandat să-ţi găseşti o logodnică. O femeie, pe vremea asta, e ca o prişniţă...

— Ştiu, domnule. Te face să uiţi de cozi, de cartele, de război...

— Asta o spui numai cînd plouă ? Sper că n-ai să mă dai afară pe stradă.

— Nici vorbă de aşa ceva. Am să cobor, pur şi simplu şi am să caut o femeie. M-am săturat să tot repar aparate de radio. Ah, acum mi-ar trebui ceva violent, o explozie. Am nevoie de un cutremur ca ăla din '40. Ştii ce mi s-a întîmplat atunci ? Eram cu fratele meu, dormeam în acelaşi pat. Am crezut la început că mă bate, că a înnebunit pe neaşteptate şi eram gata-gata să-i dau vreo două scatoalce. În casă se auzeau ţipete. Pe vremea aceea locuiam cu el şi cu părinţii. Cînd m-am dumirit, am văzut că-mi căzuse un tablou de pe perete drept în cap.

— Fratele dumitale e mai mic decît dumneata?

— Da de unde, mai mare. Îţi seamănă puţin. Doctor de cai. Vai de capul lui. Acum trebuie să fie undeva pe front.

Mareş nu mai spuse nimic. Celălalt tot mai vorbea.

— Cînd a murit tata, în '941, am şters-o la Bucureşti. Am găsit odaia asta. Plătesc o nimica toată, îmi convine. Îi mai trimit şi mamei ceva bani acasă. Are o pensie mică.

Şi dîndu-şi seama că celălalt nici nu-l ascultă, se întoarse către piesele lui, zicînd cu necaz :

— Eu trăncănesc şi nici măcar nu m-asculţi. De fapt numai ploaia asta e de vină. Hotărît, după masă, mă duc să-mi caut o femeie. Şi să ştii că treaba asta ţi-o recomand şi dumitale. Sîntem bărbaţi în toată firea, ce dracu...

Mareş nu-l auzea. Aţipise cu un zîmbet de mulţumire pe chip. Niculescu îl privi o clipă şi apoi dădu din umeri :

— Dracu să te ia de om ursuz, te priveşte ce o să faci...

Şi-şi văzu mai departe de treabă.

XIX

— ZIARELE de astăzi, spuse studentul şi aruncă pe pat un sul de hîrtie umezită de ninsoare.

Nu deschisese încă ferestrele, ridicase numai perdeaua neagră de camuflaj şi deodată lumina invadase odaia întunecată şi umedă. Afară, soarele strălucea peste casele acoperite de zăpadă. Mareş deschise ochii şi zări tavanul afumat sub care se legănau plasele strălucitoare de păianjen.

— Ceva nou ? mormăi, căscînd.

Niculescu deschise geamurile de pe ramele cărora căzu puţin chit. De afară pătrunse aerul dulce al unei zile de iarnă blîndă. Cu o seară înainte oraşul fusese cenuşiu, murdar, plin de frunze putrezite şi acoperişurile năpădite de o mîzgă violetă. Acum, o crustă pură şi lucioasă căzuse peste suprafeţele de tablă, făcîndu-le să strălucească.

— Vinde şi Herghelegiu, spuse studentul ca şi cînd ar fi anunţat căderea Bastilici.

— Care Herghelegiu ? întrebă mecanicul încă toropit de căldura neaşteptată.

— Herghelegiu. *La omul de fier,* magazin de fierărie, etc...

— Aha.

— Frontul pîrîie din toate ţîţînile. Citeşte ! Bombardamente la Hanovra, bombardamente la Berlin. Ţi-e mai mare dragul să deschizi un ziar.

Hîrtia umezită mirosea frumos a cerneală de tipărit. Mareş citi comunicatul Marelui Stat Major romîn, pe urmă trecu la ştirile agenţiei Reuter. Niculescu vîrî cîteva surcele în soba de tuci. În curînd se auzi foşnetul focului.

— Un ceai ? O cafea la domnu' ?

— Ai bani ? întrebă din pat celălalt.

— Ba bine că nu. „Afacerile" merg de minune. Încă un an de război şi n-am să am unde să ţin gologanii.

Studentul era vesel fără vreun motiv special. Poate îi plăcea şi lui aerul acestei dimineţi pure. Schimbă apa din ceainic şi privi covorul ros de pe jos.

— Încă puţin şi o să ne scoată Serviciul Sanitar din casă. Mă mir că nu avem insecte.

— La asta mă gîndeam şi eu.

— Ce spui de ultimele bătălii ?

— Asta tot „*Generalul Iarnă*" se numeşte ?

Studentul rîse ca la operă, pe note, suflînd în focul abia aţîţat.

— Băcanul meu, care e un fel de barometru, mi-a spus că nemţii mai au o singură speranţă...

— Care ?

— Armele secrete.

— Păi de cînd tot vorbesc de ele...

— Crede că de fapt e vorba de un moment psihologic.

Niculescu se opri în mijlocul odăii.

— Tot nu mi-ai spus : cafea, ceai ?

— Cafea. Mă doare capul de atîta şedere.

— Să ştii că am cumpărat şi nişte rachiu. Ţi-am spus, am bani.

— Bine, să-mi faci o notă de decontare. Cît îmi ceri chirie ? Nici nu te-am întrebat.

Celălalt fluieră a pagubă :

— Haida-de !

— Vorbesc foarte serios.

— Ştiu. Nu mi-ai spus ce-ai învîrtit pînă acum. După primele bănuieli pari a fi fost contabil.

Mareş se ridică într-un cot şi spuse încet, cu nasul tot în ziare.

— Rentier, poftim. Nu mai scot un cuvînt despre luptele din Nord. Acolo le merge cel mai prost.

— Sigur că nu scot o vorbă ! Ce-s proşti !

Şi după o secundă, privindu-l cu şiretenie :

— Nu pari un om oarecare...

— Dacă îţi place s-o crezi, n-ai decît. Ce-ai vrea să-ţi spun ? Că am descoperit America ?

— Bine, dacă nu vrei să vorbeşti, nu vorbi... În trei minute cafeaua va fi gata. O să aibă şi un vag gust de ceai, ceai Garofiţa, ce zici ce nume tîmpit, pentru un ceai surogat ?

Celălalt nu-i răspunse.

— Bine, bine, îl ameninţă studentul. Îţi merge în felul ăsta pînă am să declar greva tăcerii. Să ştii că nu-i de loc plăcut să stai în aceeaşi odaie cu un mut. E ca şi cînd te-ai hotărî să locuieşti într-un cavou.

— Cînd termini cu pălăvrăgeala şi ai să-mi dai şi cafeaua promisă poţi să vii să jucăm şah...

— Te-ai şters pe bot de şah, nu mai joc cu dumneata pînă nu te umanizezi.

— Ai mult de lucru ?

— Am adus încă o Philetta. Trebuie să fie gata mîine. Dar o partidă tot am să te fac. Să nu spui că sînt al dracului.

Mareş îl privi şi rîse.

— Iar s-a furat o sumă mare de bani de la Banca Romîniei.

— Asta ce mai înseamnă, ia spune-mi şi mie...

— Nimic. Viaţa e aceeaşi şi în timp de război şi în timp de pace. Poftim. O sinucidere. Unul care s-a întors de pe front şi şi-a găsit nevasta cu altul. Mai vrei să ştii ceva ? S-au luat măsuri ca să nu se mai danseze deşănţat în localurile de petrecere...

— Asanare morală la spartul tîrgului ! Nu-i caraghios ?

— Poftim : majorarea impozitelor pentru restanţieri...

— Asta se traduce cam aşa : iar nu sînt bani şi ne trebuiesc pentru armament. Plăteşte, domnule cetăţean !

Mareş îşi aduse aminte de ceva :

— Nu te-am întrebat ? Casa asta nu are proprietar ?

— Ba da, dar nici pînă astăzi nu ştiu cum arată. Chiria o depun la percepţie. Dar de ce mă întrebi ?

— E foarte curios că în afară de doi sau trei musafiri neaşteptaţi pe care n-ai ştiut cum să-i scoţi mai repede pe scări, de cînd stau eu aici nu te-a mai deranjat nimeni...

— E simplu. N-am prieteni. Cu clienţii mei m-am descurcat înainte de a veni dumneata. Am fost înştiinţat şi am restituit aparatele reparate. Firmă n-am. Lucrez numai la cunoscuţi şi la prietenii cunoscuţilor. Celor mai mulţi le-am spus că m-am mutat şi că nu-i pot primi pentru că stau cu toată familia, grămadă. După cum vezi, conspiraţia e perfectă. Să n-ai nici o grijă. Dumitrana ţi-a pregătit al doilea refugiu. Nu se lasă nimic la întîmplare. Poftim cafeaua. Vezi să nu-ţi arzi buzele, ori îţi place s-o bei fierbinte ?

— Nu, rece de tot. Las-o pe masă, o s-o iau mai încolo.

— Eşti nervos, ca şi mine...

Se auzi o bătaie în uşă, o bătaie nu tare, nu insistentă. Niculescu făcu loc Inei.

— Bună dimineaţa, spuse aceasta.

Avea obrazul roşu de gerul uşor de afară şi cum ajunse înăuntru îşi scutură capul, ca şi cînd ar fi avut fulgi de zăpadă pe broboada care i-l acoperise pînă atunci. Părul umezit îi cădea pe frunte. Călca bărbăteşte aproape. Se apropie de Mareş. Mecanicul nu o recunoscuse de la început, dar cînd lumina dimineţii însorite îi căzu pe obraz, se miră bucuros :

— Bună dimineaţa. Tu erai ?

— Cum de nu te-am auzit urcînd, zise şi studentul în acelaşi timp. Am o ureche muzicală...

— Şoşonii sînt de vină !

Femeia se aşeză pe marginea patului pentru că toate scaunele erau acoperite cu haine.

— Vă cunoaşteţi, nu-i aşa ? mai întrebă Niculescu şi îşi văzu de treabă, adică se îndreptă spre chiuvetă şi aruncă resturile cafelei abia făcute, un zaţ negru-cafeniu care murdări cupa de email, umplînd după aceea din nou ceainicul cu apă.

— Cum să nu, zise mecanicul, privind plapuma roasă care-l acoperea. Dacă ştiam că ai să vii, mă îmbrăcam, adăugă către femeie.

— Nu-i nimic, îi răspunse ea şi îşi scoase paltonul încă umezit.

Rămase într-o rochie de stofă roşie, cu guler îngust, strînsă pe trupul mic. În mînă mai ţinea încă o plasă plină de pachete pe care nu ştia unde s-o aşeze.

— *Ajutorul roşu !* exclamă Niculescu zărind plasa.

— Nu te-aude cineva ? întrebă femeia.

— Cine s-audă ? Aici sîntem la *cucurigu,* poate nu ştii, dar am să-ţi amintesc eu : sunetele se propagă de jos în sus...

— Haide-haide, iar vorbeşti mult, cum îl rabzi ? îl întrebă pe Mareş.

— N-am ce face...

Studentul înşiră pe masă pachetele.

— Şuncă de Praga, se aprobă, muşchi afumat, se aprobă... Ia te uită, asta ce mai e ? Garf ? Spune-mi, tu şi cu bărbatu-tău ai dat vreo lovitură ?

Ina nu-l mai asculta. Se întoarse spre mecanic şi-i spuse :

— Am venit să-ţi văd şi rana. Scoate pijamaua...

Mareş se uită la ea uluit.

— Haide, repede, nu am timp de pierdut. Acum vorbeşte infirmiera.

Şi fără să mai aştepte îi desfăcu un nasture de la pijama.

— În spate, nu ?

— Da...

Studentul lăsă pachetele după ce ciupi o bucată de şuncă.

— Scoate, domnule, pijamaua, că nu eşti domnişoară. Ia te uită la el ! Ina...

O tutuia ca între camarazii de aceeaşi vîrstă. Mecanicul îşi scoase bluza de pijama. Ea îi pipăi spatele cald, privind urmele rănii. Nu mai rămăsese decît o tăietură albă, cojită pe margini.

— Mai nimic. Nu ţi-a atins nici un muşchi. Ce mai simţi ?

— La început am avut un fel de anchiloză...

— Un reflex. Acum ?

— O durere uşoară. Unele înţepături pe timp întunecat...

— Fleacuri. Cine te-a îngrijit ?

— Tereza. Cu leacuri băbeşti. După trei zile, cînd voiam să plec de la ea, rana a început să supureze. Mi-a pus o foaie de pătlagină şi, mi se pare, apă oxigenată.

— Exact ce trebuia.

Mareş se îmbrăcă.

— Aţi mîncat ?

— Eu am băut o cafea şi el se pregătea să-şi facă un ceai.

— Am picat bine atunci. Cum te simţi prizonier ?

Femeia rîse încetişor, într-un fel cunoscut. Avea un şir de dinţi albi şi strălucitori. Părea tot tînără ca altădată. Poate şi din pricina obrazului rumenit de frig. Acum îşi potrivea părul umezit, căzut pe frunte cu un gest reflex, simţindu-se privită. Mareş se uită în altă parte, încurcat puţin de asta.

— Aş vrea să umblu puţin. Am un copil. Ar trebui să ştiu ce face...

— Nu e timpul de umblat...

— Razii militare ? întrebă studentul atent deodată.

— Da. Mai ales în punctul ăsta aglomerat.

— Atunci am să mai rabd.

Tăcură toţi trei ascultînd cum se topea zăpada pe acoperişuri.

— Auziţi, zise Niculescu. Nici n-am apucat bine să ne bucurăm de ea şi se duce. La prînz, Griviţa o s-arate ca un canal veneţian.

Ina se ridicase în picioare şi căuta ceva cu privirea. Se vedea bine că mai fusese aici.

— Unde-i mătura ? întrebă contrariată că nu o găsise unde o lăsase ultima oară.

— Am scos-o pe balcon, spuse studentul mestecînd încă gînditor o bucată de şuncă. Şi după aceea se scuză către Mareş : De cînd a venit ea ultima oară, praful sacru al acestei odăi nu s-a mai ridicat deasupra capului meu...

— Tot aiurit ai rămas, zise femeia. Hei, Mareş, ridică-te din pat şi ieşi pe balcon cu el, că am treabă...

Şi i-l arătă pe Niculescu. Acesta începu să strîngă hainele de pe scaune. Cînd termină se întoarse cu un aer disperat :

— Ina, se rugă, Ina, ştii ce o să se întîmple ? Am să încurc piesele aparatelor de radio şi clienţii mei mă vor deferi justiţiei. Umblă cu milă în sîrmuliţele astea...

Femeia nu-l ascultă, deschise uşiţa care dădea spre balcon şi căută mătura. Mareş o rugă să rămînă cîteva clipe acolo pentru ca să se îmbrace. Niculescu îşi adună piesele în mijlocul mesei, continuînd să se roage :

— Numai de locul ăsta n-ai să te-atingi, nu-i aşa ?

Ieşiră după aceea amîndoi pe platforma îngustă de beton pe care se adunase un strat subţire de zăpadă. Femeia îi lăsă singuri, întorcîndu-se în odaie.

— Tocmai îi spuneam lui, azi — ezită o clipă —, chiriaşului meu, că dacă mai stăm în murdăria asta vom fi aruncaţi în stradă de Serviciul Sanitar...

— Şi ? întrebă Ina de dincolo.

— Nici el nu suferă murdăria, şi dacă vrei să ştii, nici eu, dar ce să fac ? N-am timp. Pe urmă, o femeie e mai îndemînatică...

Mareş îl întrerupse fără să ţină seama de necazul lui mut :

— Ce face Tereza ? N-a mai venit pe aici de multă vreme...

— N-am văzut-o de cîteva zile, îi răspunse femeia.

Acoperişurile începuseră să fumege la căldura soarelui. Oraşul se vedea jos, printr-o perdea de aburi uşori şi străvezii. Se auzeau burlanele zuruind şi pe trotuar cădeau picături grele de apă. Prin uşiţa deschisă şi prin ferestre ieşea un nor gros de praf.

— Vor crede că a luat foc, spuse Niculescu privind odaia.

— Cine ?

— Vecinii...

— De ce ?

— Nu vezi ce praf...

— A...

Mareş se uită în stradă. Negustorii ieşiseră în uşile prăvăliilor şi stăteau înţepeniţi, cu mîinile

la spate, privind soarele. Pe pavajul murdar și strălucitor trecuseră cai și camioane. În margini, rămăseseră dîre negre de zăpadă. Bustul doctorului al cărui nume îl purta piața era umezit pe o parte și părea făcut din două bucăți de piatră. Deasupra prăvăliilor se rotea un stol de ciori, croncănind și umplînd locul de larmă. Galeriile scunde ale prăvăliilor amplificau strigătele care se pierdeau în aerul strălucitor.

— Pot să-ți scutur și cărțile ? întrebă dinăuntru Ina.

— Una cîte una, încuviință Niculescu cam cu spaimă. Știu că n-ai să le pui la locul lor, de unde o să le iei, dar o să te-njur abia cînd o să-mi trebuiască vreuna și n-am s-o găsesc cu ochii închiși...

— Bine, bine...

Studentul vrusese să intre înăuntru, dar renunțase în cele din urmă, oprit de norul cenușiu, dus de curent spre acoperișurile aflate mai jos.

— Puteți să intrați, zise în cele din urmă femeia.

În odaie era praf, dar aerul se schimbase. În mai puțin de un sfert de ceas, Ina ridicase covorul, măturase și scuturase raftul de cărți. Masa era mutată de la locul ei. Studentul își căută piesele răvășite cu o disperare fără cuvinte. Pachetele cu mîncare fuseseră acoperite cu hîrtie și ceainicul sforăia vesel.

— Ici cu noi o gustare ? întrebă gazda.

— Nu e timp. Vă las...

Își așezase iar broboada pe cap. Acum părea obosită. Părul i se uscase și roșeața din obraz îi dispăruse. Avea cearcăne și o paloare care-i stătea bine. Își îmbrăcă paltonul și se încheie absent la nasturi. În ușă, Ina își aduse aminte de ceva, se opri și-i spuse lui Mareș :

— Am căutat-o pe maică-ta.

— S-a mutat. Ai dat de ea ?

— Da. Nu știam că ai un copil. L-am văzut. E foarte drăguț...

— Ce făcea ?

— Bolborosea. E atît de mic ! La revedere. A, era să uit plasa...

Niculescu i-o întinse şi o întrebă comic :

— Pot să-ţi sărut mîna pentru cele ce ne-ai adus şi să te rog să mai vii pe la noi ?

— Nu te opreşte nimeni.

Îi întinse mîna, ridicînd palma pînă la înălţimea buzelor lui. Era foarte stîngace totuşi, dar stîngăcia îi stă bine, gîndi Marcş, aproape îngrijorat. După accea ieşi. În odaie rămase un miros de săpun şi de haine femeieşti. Niculescu îşi turnă ceaiul într-o cană ştirbă, fluierînd.

— Nu mănînci din bunătăţile astea ? întrebă.

— Nu mi-e foame.

— Nici puţin garf ?

— Nici.

— Nici puţină şuncă de Praga ?

— N-auzi că nu mi-e foame ?

— Nu te-ai săturat de cartofi ? De cînd stai cu mine am consumat amîndoi un vagon...

— Eşti sîcîitor cîteodată.

Celălalt îl privi. Dădu din umeri, sorbi cu grijă din ceai şi desfăcu iar pachetele.

— Crezi că mai e praf aici şi-o să se aşeze pe bunătăţile astea ?

Mareş nu-i răspunse.

— Ţi-ar trebui totuşi o femeie, constată rece studentul, repausul prelungit te face nervos. Şi după o pauză scurtă, schimbă vorba : Uite ce curat a făcut Ina ! Pariez că mîine pe vremea asta, iar o să se găsească între aceşti patru pereţi un metru de praf. Tot nu mi-ai spus : ce-ai învîrtit în viaţa dumitale ?

— Te interesează atît de mult ?

— E bine să ştii cu cine înnoptezi...

— Ei, dac-o iei aşa, am să-ţi spun...

— Poţi să-mi povesteşti în timp ce eu mănînc şi jucăm şah. Uite tabla. Hai să stăm amîndoi pe

pat. E mai comod. Eu voi înfuleca şi dumneata o să mă faci mat. Teribil îmi place să mestec şi să joc şah. Spiritul meu se odihneşte...

Aduse tabla de şah, tocită pe margini, şi piesele aproape decolorate de vechime. Negrului îi lipsea o tură înlocuită cu o monedă de doi lei care era plimbată cu degetul pe cartonul spart pe alocuri.

— Începem ?

Sorbea rar din ceaşca de ceai şi îşi tăiase cîteva felii de pîine peste care aşternuse două bucăţi de şuncă de Praga.

— Ar fi trebuit să-i mulţumesc mai călduros pentru bunătăţile astea.

— I-ai sărutat mîna, ajunge.

— Oi fi gelos ! Femeilor le place să le săruţi mîna.

— De ce oare ?

— Uite, începi să semeni a om...

— Nu mi-ai răspuns.

— Domnule, sînt slabe şi vor să creadă că li te supui. Dumneata ce crezi ?

— Ştiu eu ce să zic ?

— Ai un copil ? Eşti însurat ?

— Da.

— Şi nevasta ştie ce faci ?

— Vag.

Făcu deschiderea după ce aşezase piesele.

— Începem ?

— Începem.

— N-ai întrebat nimic de femeia dumitale. Ce se întîmplă ? N-o mai iubeşti ?

— Nu ştiu. Cred că nu, deşi cîteodată mă gîndesc la ea.

— Şi copilul ?

Mareş nu răspunse numaidecît. Mută un cal, privind tabla de şah. Celălalt mînca pofticios. Asta îl enerva, dar se stăpîni.

— Copilul nici nu mă ştie. E prea mic. Sînt plecat de mult de acasă. Nu prea m-a văzut.

— Înțeleg.

— Mă întrebi ce-am făcut ? Sînt mecanic...

— Fii atent, am să-ți iau nebunul...

— Joci foarte bine în dimineața asta...

— Ți-am spus, cînd mănînc gîndesc mai bine. Am dus-o greu totdeauna și asta se simte chiar în gîndire. Cele mai mari prostii le fac cînd n-am mîncat destul...

Lumina strălucitoare de afară se întunecă.

— Se schimbă vremea, spuse Niculescu. Iar o să ningă și mai e atît pînă la primăvară !

Prin fereastra deschisă intra un vînt rece care le îngheță mîinile.

— Vrei să închid ? întrebă Niculescu.

— Nu. E mai bine așa. Cînd o să fie prea rece, o să mai băgăm două lemne pe foc.

— E-n regulă ! Atenție la tură !

În odaie mai stăruia un parfum vag.

— O cunoști de mult pe Ina ? Mi se pare că te-am mai întrebat.

— De ce ești curios ?

— Pentru că eu am fost aproape îndrăgostit într-o vreme de ea.

— Nu mai spune !

— Da, făcu studentul, serios. Anul trecut venea aici foarte des. O femeie ca ea mi-ar trebui. E iute, spirt !

— E adevărat. Dumitrana a știut să aleagă.

— Ce face ?

— Era infirmieră la un dispensar. Mi se pare că mai este și acum.

— Deci o cunoști de mult.

— Da. Șah !

— Aha, să știi că dacă mă bați nu-ți mai dau de mîncare azi la prînz.

— Nu-i nevoie să-mi dai de mîncare. Știu de unde să iau ce-mi trebuie și pot să-mi prăjesc și singur cartofii.

— Cîteodată nu eşti chiar atît de antipatic.

— Nici dumneata. Am început să ne obişnuim unul cu altul.

— Şi eu cred la fel.

— Cînd eram mai tînăr se spunea despre mine că sînt un om foarte vesel. Cred că şi acum mai mi-a rămas ceva din veselia aceea veche, dar ce să fac ? Nu poţi să te bucuri oricînd...

Niculescu tăcea. Privi chipul celuilalt, gura subţire a lui Mareş şi obrazul palid pe care nu se citea nimic decît o împietrire rece.

— Dumneata eşti un veteran şi eu îţi vorbesc ca unui tînăr de vîrsta mea.

— Nu sînt atît de bătrîn cît crezi. Oamenii nu se schimbă prea mult cu trecerea anilor, devin numai mai tăcuţi, asta-i diferenţa dintre noi doi. Haide, mută, cred că ai să pierzi...

Prin fereastră intră iar lumina soarelui. Burlanele sobei lipite cu hîrtie străluciră o clipă. Zăpada subţire de pe acoperişuri se topise. Nu se mai auzea decît larma stinsă a străzii cu care Mareş se obişnuise.

— Azi ai fost de înţeles, reluă Niculescu, lăsîndu-şi cana ştirbă pe un raft.

— Crezi ?

— Da. Soarele ăsta e de vină şi poate şi faptul că a venit Ina. Nici n-ai idee ce înseamnă să vezi un om nou după atîta şedere. Eu ştiu. Cînd am stat în spital îmi venea să fug după două luni.

— Dar ce-ai avut ?

— O porcărie cu inima mea. Slăbise de tot. Acum bate bine. Cum îţi spuneam, nu e chiar atît de uşor să mă auzi numai pe mine. Eu mai dispar, mai stau de vorbă cu clienţii mei, cîteodată mă duc şi la cinema.

— Mi-e teamă că n-am să mai rabd multă vreme. De fapt, ar trebui să mă mişc puţin. Poate într-o seară. E mai puţin periculos.

— Trebuie să ocoleşti gara. Acolo sînt controale mai multe. Îi caută pe militari. Dar pe străzile astea din spatele hotelurilor nu trece nici dracu...

— Crezi că nu sînt patrule ?

— Chiar dacă sînt, poţi să dispari uşor. E o beznă !

— N-aş vrea să fac vreo prostie.

— Cum vrei !

— Bine, o să mă mai gîndesc. Şah !

— Mă încolţeşti !

— Eşti distrat. Dumneata joci mai bine decît mine.

Mareş se rezemă de raftul de cărţi şi simţi în spate urma rănii, peste care cu puţin timp înainte se aşternuse într-o mîngîiere uşoară şi îngrijorată mîna Inei. Palma femeii era umezită puţin. Ina avea o mînă mică şi albă, cu degete subţiri. Pe unul din ele purta o verigă subţire de aur, sub care se afla săpat în metal numele soţului ei. Îi fu ruşine de emoţia lui ce-i aducea aminte de o alta mai veche, vru să nu se mai gîndească la lucrul acesta şi începu să joace din ce în ce mai prost, spre mirarea lui Niculescu, care nu înţelegea nimic.

XX

SE AUZI frîna unei maşini şi apoi alunecarea unor cauciucuri pe un strat subţire de gheaţă, o derapare şuierătoare. Mareş se trezi asudînd dintr-o dată. Era încă destul de cald. În soba de tuci mai ardeau cîţiva tăciuni. Pîlpîirea şovăitoare a focului moale arunca pe tavan un reflex purpuriu. Mecanicul se ridică în coate şi ascultă. Lîngă el, Niculescu dormea netulburat. Îl împinse uşor cu cotul :

— Ce-i ? tresări acesta.

— Ascultă.

Sub ei, în gang, se auzeau bocancii unor oameni grăbiţi. Cineva spunea cu glas tare :

— Aici e 273.

— Poliţia ! făcu Niculescu şi în aceeaşi secundă fu în mijlocul odăii. Nu aprinde lumina. Ştii să te îmbraci foarte repede ?

Mareş întinse mîna şi găsi grămada de haine aşezată lîngă pat. Studentul se apropie cu paşi uşori de uşă şi o deschise trăgînd cu urechea.

— Ai trei secunde, îi mai spuse. Te îmbraci pe balcon. Încălţămintea mai întîi. Eu am să-i ţin de vorbă.

Se întoarse şi deschise încet fereastra, privind în stradă. Sub ei, în faţa intrării de beton, se afla un automobil mare, negru. În jurul lui se învîrtea un bărbat care fuma. Mecanicul era aproape gata.

— De ce dracu nu urcă ? se miră cu acelaşi glas abia auzit Niculescu şi se apropie iar de uşă.

Mareş ieşi pe balconul îngust. Uşiţa scîrţîi. După aceea nu se mai auziră decît vocile celor de jos. „Ocupă ieşirile", gîndi mecanicul. Era numai în cămaşă şi în pantaloni. Haina şi-o îmbracă fără grabă, complet liniştit, privind curţile aflate undeva foarte jos, la picioarele sale. Acoperişurile luceau în bătaia lunii. Se auzea îngheţul de noapte, un pîrîit uşor, prelung, cum ai sparge un geam pe care ai aşezat o hîrtie umezită, ca să nu facă zgomot. Coroanele copacilor aveau o crustă lucioasă şi păreau înveliţi în poleială. Urmă o bătaie într-o uşă, o bătaie apăsată, neliniştitoare. „Caută pe portar, dar aici n-au să găsească nici un portar", îşi spuse Mareş. Ţinea încă în mînă un palton vechi al studentului şi nu-l îmbrăcă. Trebuia să sară pe acoperişul vecin, fără să facă vreun zgomot. Tabla părea alunecoasă şi lumina asta a lunii îl scotea din sărite. Agenţii se aflau desigur în curţile vecine. Poate îl aşteptau în stradela care dădea spre piaţa pustie, pe unde ar fi trebuit să fugă. Şi unde să te duci acum ? Doar înapoi la Tereza. Făcu paltonul ghem şi vru să-l arunce pe acoperişul aflat sub el. În clipa aceea pe suprafaţa de piatră a curţii interioare luci lumina unei ferestre, dincolo de care se aprinseseră becurile.

— Domnul Weiner ? întrebă cineva.

Mareş nu mai auzi restul. Urmă un bufnet, apoi un strigăt înăbuşit şi iar paşii aceia greoi, alergînd sub gang.

— Linişte ! porunci cineva.

Niculescu deschise uşiţa şi îl apucă de umăr.

— Rămîi ! Nu ne caută pe noi. Cine ştie ce dracu s-a întîmplat cu dentistul... Mă miram de ce nu urcă pe scări. Oricum, stai aici pînă se termină comedia.

Zgomotul sculase toţi locatarii. În gang, la celalte geamuri, se aprinseseră becurile. Se auziră iar glasurile cîtorva bărbaţi. Cineva repeta, iritat :

— Intră înăuntru !

— Ce-a făcut ? Ce-a făcut ? întreba un glas de femeie.

— Asta-i ghicitoarea, spuse încet studentul. Fac percheziţie. Ah, cît durează ! De ce dracu l-au dibuit tocmai pe Weiner ? Părea un om aşezat...

— Cine ştie !

— Nu ţi-e frig ? Îmbracă paltonul. Încă o secundă şi zburai în vid.

De jos nu se mai auzea nimic.

— Îmi pare rău de săracul Weiner, dar asta înseamnă că de noi habar n-au, nu crezi ?

— Cine ştie...

Trecu cîtva timp. Pe urmă se auzi iar glasul ghicitoarei care spunea tare cuiva :

— Îl duc.

— Gura ! porunci o voce de bărbat.

Paşi greoi bocăniră în gang. Niculescu părăsi platforma îngustă de beton şi se apropie de fereastră. Privi de acolo cum îl urcau pe dentist în maşina neagră. După cîteva clipe se auzi motorul şi se făcu deodată linişte. Studentul aprinse becul din tavan şi se priviră.

— Ţi-a plăcut ?

— Nu mi-a plăcut.

— Nici mie.

Niculescu caută o sticlă de rachiu, pusă bine într-un raft şi turnă un strat măricel pe fundul ceştii din care bea de obicei ceaiul. I-o întinse celuilalt :

— Ia !

Mecanicul bău fără să clipească. Rachiul i se lăsă numaidecît în genunchi, ameţindu-l puţin.

Studentul îşi turnă şi lui un strat de alcool. După ce bău se scutură cu silă.

— Mai dormi dacă poţi ! zise. Dumitale ţi-o conveni că eşti obişnuit cu chestiuni din astea, dar mie ? Credeam că-i mai uşor, în definitiv, de multă vreme mă tot aşteptam să mă ia într-o noapte. Îmi şi închipuiam pînă acum cum o să mă port, ce o să le spun vizitatorilor mei, dar cînd e vorba să fie adevărat, brrr ! Simţeam un gol în stomac şi cred că m-aş fi bîlbîit al dracului.

— Ţi-a fost frică ?

— Ba bine că nu !

— Şi mie. Deşi, aşa cum ai spus, am mai păţit-o...

Aruncă paltonul pe un scaun şi începu să se dezbrace încet.

— Crezi că se mai întorc ?

— Nu cred.

— Atunci ar fi bine să ne întindem puţin. Ai uitat fereastra deschisă.

— Vrei s-o închid ?

— Nu. Lasă să intre aerul. Parcă-i primăvară. Şi luna asta !

Priviră discul argintiu alunecînd deasupra acoperişurilor.

— Straşnică noapte ! Să te plimbi acum cu o femeie pe care o iubeşti...

Căută pachetul de ţigări şi întrebă :

— Nu vrei să stingem lumina, să lăsăm numai fereastra deschisă şi să ne amintim de lucruri frumoase ?

— Ba da.

Cînd rămase numai în pijama, mecanicul spuse gînditor :

— Cum ne pierdem capul !

Celălalt răsucise comutatorul şi în odaia joasă plutea vălul sticlos al lunii. Se auzi frecarea chibritului şi, o clipă, lîngă obrazul studentului pîlpîi o flăcăruie roşie. Mareş îşi aprinse şi el o ţigară. În curînd camera se umplu de un fum verde.

— Tot nu înţeleg de ce l-au luat pe dentist...

— Cine ştie ? Poate un denunţ, poate iar îi strînge pe evrei...

— Şi noi fumăm liniştiţi !

— Aşa-i la război !

— M-am plictisit. Daţi-mi o puşcă, un pistol automat şi spuneţi-mi să ies în stradă...

Mareş îl privi.

— Uşor, tinere, uşor. Iar te pripeşti...

— Nu ştiu ce fel de nervi ai. Parcă ai vrea ca totul să ţină o mie de ani...

— N-o să ţină, ştii bine.

— Şi pînă atunci, ce să facem ?

— Să jucăm şah...

— Nu joc noaptea şah.

— Atunci să ne culcăm.

— Nu, nu pot să dorm încă, ar fi mai bine să vorbim.

— Despre ce să vorbim ?

— Ştiu eu despre ce să vorbim ? Despre orice, numai să vorbim...

— Crede-mă, cel mai bun lucru pe care-l avem de făcut este să ne culcăm.

— Bine, cum vrei...

Niculescu aruncă ţigara încă aprinsă pe fereastră şi se lungi lîngă el. Mareş fuma privind tavanul pe care mai juca lumina purpurie a focului ostenit.

— Cînd ai intrat în partid ? îl întrebă pe student.

— Acum doi ani. Dumitrana mă cunoştea bine.

— Da, are încredere în dumneata.

Niculescu rîse încet.

— De ce rîzi ?

Celălalt nu-i răspunse numaidecît. După un timp îl înghionti cu prietenie :

— Dacă n-am fi atît de bănuitori, am fi cu toţii morţi de mult. Noapte bună.

Dar nu adormi. Rămase cu mîinile sub cap, aşteptînd ca celălalt să aţipească.

— La ce te gîndeşti ? întrebă în cele din urmă Niculescu, simţindu-l treaz.

— La o mulţime de lucruri. Noaptea nu este un bun sfătuitor cum se spune.

— Crezi ?

— Sînt sigur...

— Îmi spuneai că ai fost închis...

Studentul se ridicase în coate şi îl privea atent.

— Da, de două ori pînă acum...

— Şi cum e ?

Mareş rîse încet, moale, aproape fără energie.

— Ce-ai vrea să-ţi spun ? Nu ştiu nici eu prea bine. Închisoarea este o mare şcoală. Acolo se văd oamenii cum se văd plămînii la radiografie. Suferinţa îi despoaie şi-i arată celorlalţi goi, cum sînt într-adevăr făcuţi.

— Fumăm cîte o ţigară ?

— Da, tot nu putem să dormim.

— Bine, ţine colea, stai să mai aruncăm şi un lemn în sobă.

Se ridică, aprinse un chibrit, aţîţă focul şi abia cînd auzi sfîrîitul vesel al surcelelor se reaşeză la locul său, trăgînd din ţigară.

— Te ascult...

— Nu ştiu să povestesc prea bine. Nici nu vorbesc atît de mult...

— Da, am auzit. Dumitrana care ţi-a pregătit adăpostul mi-a spus că eşti cam mut... Nu te superi, nu-i aşa ?

— De ce să mă supăr ?

Rîse iar. Focul mic al ţigării îi lumină chipul.

— Cîți ani ai ? întrebă studentul.
— Vreo treizeci, dacă fac socoteala bine.
— Ai început-o de mult ?
— Am zece ani vechime în partid...
— Utecist întîi, nu-i așa ?
— Da, mai pe urmă am fost confirmat...
— Unde ai stat în pușcărie ?
— De două ori la Jilava... O dată cinci ani și o dată cîteva săptămîni. Cînd m-am reîntors nu prea se schimbaseră multe lucruri. Eram numai mai mulți. Sînt și alte vremuri, ce vrei ?

Rîse iar ușurel, privind fumul țigării.

— Știu că pe comuniști îi izolează cum intră în închisoare...

— Da, le e frică. Zidurile nu le mai dau siguranță. Frica s-a cuibărit pînă și în cancelariile comandanților. Cu ani în urmă, prin '34, '35, erau mai siguri, mai liniștiți. Simțeau că au timpul cu ei. Acum e altceva. Se răstesc la tine, dar simți că le inspiri teamă. Umilirile sînt aceleași. Tot comuniștii cară *tunul*...

— Ce-i ăla *tun ?*

— A da un tun înseamnă a desfunda closetele. E de fapt o treabă pentru borfași, dar mîndria noastră nu le convenea. Și atunci ne sileau să facem cele mai josnice munci. Din '42 comuniștii au fost puși iar în lanțuri. Numai după marea grevă din '33 au făcut așa. Pentru ei sîntem niște fiare, înțelegi ?

— Înțeleg.

— Păduchii și murdăria nu le-au ajutat prea mult. Nici execuțiile de miercurea și vinerea. A, să stai dincolo de un zid gros de un metru și jumătate și să auzi pașii condamnaților pe coridor. Nimic nu e mai înfiorător decît tîrîrea lanțurilor pe ultimul drum. Ești mai tînăr, nu ai de unde să știi cum pierzi orice înțelegere pentru anumiți oameni. Uneori credeam că acești călăi sînt numai niște rătăciți, dar cînd îi vezi, cum i-am văzut eu,

ucigînd copii de 12 ani, cu sînge rece, atunci într-adevăr simţi nevoia să ieşi în stradă...

— Copii de 12 ani, dar ce puteau să le facă nişte copii de 12 ani ?

Mareş strivi ţigara şi o aruncă într-o scrumieră.

— O să dau foc casei.

— Ba să n-o faci, că ar fi păcat.

— Bine, linişteşte-te...

— Spune-mi, ce făcuseră copiii ?

— E o poveste tragică. S-a întîmplat acum, ultima dată, înainte de a mă duce la execuţie... Doi copii au cumpărat nişte alviţă de la un negustor de pe stradă. Acesta, fără să se uite, le-a dat restul, un leu care avea pe el secera şi ciocanul. Au fost luaţi, schingiuiţi şi puşi să mărturisească. Şi-au denunţat din pricina bătăii toţi prietenii. Pe trei i-au împuşcat chiar în curtea închisorii, cu şase zile înainte de a evada eu...

Mareş tăcu. Se auzea numai sfîrîitul focului. În odaie se simţi un uşor miros de fum.

— De ce au făcut asta ?

— Frica, tinere. Ea e un microb care aduce victime mai multe decît gripa spaniolă. În semn de de protest, am declarat cu toţii greva setei...

Niculescu se lovi uşor cu palma peste frunte.

— Există şi o grevă a setei ? Ştiam numai cîte ceva despre greva foamei...

— Da, există şi o grevă a setei care are rezultate imediate. Eu n-am apucat mare lucru, pentru că pe mine şi pe încă trei inşi ne-au dus la execuţie...

— Şi cum este într-un caz, şi cum este în altul ?

— Pare greu, dar cu voinţă, merge. Greva foamei am făcut-o pentru prima oară, cu ani în urmă, cînd nu voiau să-mi dea drumul deşi îmi ispăşisem pedeapsa. Primele douăzeci şi patru de ore sînt mai grele. Corpul iese din obişnuinţa alimentării şi simţi că ţi se întoarce stomacul pe dos. Pe urmă te hrăneşti din ţesut. Dormi sporadic, ai

visuri ciudate. Parcă tot stai la masă şi consumi nişte feluri nemaipomenite. Bei apă multă şi simţi pe creier un fel de bilă de plumb care te apasă. Paznicii rîd la început de tine şi îţi aduc în celulă mîncăruri mirositoare. Îţi lasă gura apă.

— Şi ce faci ?

— Cum ţi-e sufletul de tare. La început pare să învingă lăşitatea stomacului, dar conştiinţa e mai puternică. Toţi ceilalţi, comuniştii şi deţinuţii de drept comun, au aflat : cutare a declarat greva foamei. Nu poţi să le înşeli aşteptările... Trece o zi, încă una, devii uşor ca un fulg, nu mai simţi foamea. După o lună pulsul îţi scade şi inima abia mai bate. Mă gîndeam că aveam douăzeci şi cinci de ani şi că va mai fi nevoie de mine, dar nici să trăieşti ruşinos nu poţi... Unul a ţinut-o 56 de zile... Eu numai 32. Au trebuit să mă elibereze. Cu puţină stricnină m-am refăcut...

Niculescu tăcea. Pe tavan jucau mici umbre gălbui. Focul se stingea încet-încet.

— Ei, te-am speriat puţin, haide mai bine să ne culcăm. E tîrziu...

— Cum vrei ! Ce crezi că a făcut Weiner ?

— Ştiu eu ?

— Multă lume n-are linişte acum...

— Nu e timp de stat liniştit. Cine stă liniştit e împăcat cu mizeria lui proprie şi nu e bine de loc...

— Noapte bună...

— Noapte bună.

— Vezi să nu visezi la noapte ceva urît după cele auzite..

— Nici o grijă. Am şi eu poveştile mele de groază, mai e vreme să ţi le spun...

XXI

AFARA era o dimineaţă strălucitoare de iarnă. În piaţă, jos, creasta albă de zăpadă îngheţată, ca o pălărie de dricar, aşezată cam şui pe fruntea doctorului Botescu, se topea încet. Bustul de piatră avea o culoare murdară, vînătă. Deasupra tarabelor se învîrteau ciorile, cu ţipete, şi larma vînzătorilor de mărunţişuri urca pînă la ei. Mareş se trezi. În odaia strîmtă plutea un miros de rumeguş. Privi zidul acoperit pînă la jumătate cu lemne bine tăiate şi auzi foşnirea gîndacilor sub podele. Pe masa studentului sticleau lămpile de radio care semănau acum cu nişte crini smulşi şi aruncaţi acolo. Niculescu dormea, respirînd uşor. Ar fi vrut să se ridice într-un cot şi să privească pe geam Griviţa, dar îi era teamă să nu-l trezească. Nu ştia cît e ceasul şi dacă ar fi fost să se ia după lumina puternică

de afară, ar fi trebuit să creadă că e foarte tîrziu, aproape de prînz. Îşi puse mîinile sub cap, hotărît să aştepte pînă o să se trezească celălalt.

Avusese înainte de a deschide ochii aceeaşi senzaţie veche de teamă, amestecată cu curiozitate, o teamă uşoară, ţinînd mai mult de presimţiri. Dormise în ultima vreme mereu în alte locuri. Şi asta îţi dă, după un oarecare timp, un sentiment ciudat de inconsistenţă, o dorinţă puternică de a te întoarce măcar cu gîndul către un loc cunoscut. De fapt, se întrebase de multe ori dacă pentru el exista un astfel de loc. Trăise în hoteluri, în case închiriate în cartiere diferite şi dacă ar fi făcut socoteala exactă, locuise cel mai mult în casa aceea de lut de pe strada Atelierului, casa unchiului Manole. Nu avea pentru întîia oară acest sentiment jalnic că te ridici dintr-un pat în care nu vei mai dormi a doua zi. Trezirea din somn se face brusc. Trupul amorţit încă leneveşte. Deschizi ochii, te uiţi în tavan sau într-un perete. Uneori nu mai este acelaşi perete sau acelaşi tavan, abia ai scăpat de visul tulbure al nopţii cînd ai simţit umezeala unei vechi celule, în care ai stat zile numeroase, dincolo de pleoapele lăsate nu a mai fost întunericul dens, dureros al locului ascuns de ziduri, şi nici somnul nu a mai fost somnul încordat, chinuitor al nopţilor de închisoare cînd numai jumătate din fiinţa ta se odihneşte şi cealaltă pîndeşte inconştient, odihnei relaxate urmîndu-i o trezire bănuitoare, bruscă. Intrarea în realitate se face greu, ai încă senzaţia ascuţită a nesiguranţei şi cînd te dumireşti, urmează o linişte de plumb, urmată de o asudare a trupului. Închizi ochii din nou şi vrei să-ţi imaginezi lucrurile din jur. Acolo e un scaun, în faţă perdeaua în care bate soarele, o perdea ieftină de pînză apretată, şi, mai sus, pe perctele din stînga, lampa agăţată într-un cui, peretele coşcovit, spoit cu var albastru de Paşti şi de Crăciun. Şi o scoarţă veche, roasă pe margini, o scoarţă verzuie ca

frunza tutunului, cu flori roşii, şi sub tine, simţi răcoarea pămîntului, ani de zile, răcoarea pămîntului, pentru că nu aveaţi duşumele pe jos, ci doar lut amestecat cu bălegar, care la umezelile de afară începea să miroasă greu, un miros amărui de paie putrezite. Uite, la vremea asta, aproape de sărbători, ori cît de săraci aţi fi fost, unchiul Manole dădea voie să se facă focul şi de dimineaţă, pentru ca toţi cei din casă să se trezească într-o boare călduţă. Binecuvîntate dimineţi cînd rufele nu mai erau ţepene şi reci şi se aşterneau aproape fierbinţi pe trupul fierbinte ! Maică-sa se scula mai devreme şi le făcea ceai şi atunci, cînd te trezeai, toată casa mirosea a aburi de ceai şi a mere, pentru că la căldură merele au un iz dulce de frunză proaspătă, coaja lor se încălzeşte uşor şi între pereţii de lut ai casei mirosea frumos a prosperitate, o prosperitate de sărac, ce nu mai face economie la lemne pentru că veneau sărbătorile şi se puteau arde cîteva bucăţi de scînduri în plus, aduse de către unchiul Manole. Parcă zilele acelea erau altfel, altfel munceai, parcă-ţi venea să cînţi. Dacă l-ar fi întrebat atunci cineva pe el pentru ce vrea să se schimbe ordinea strîmbă a lucrurilor din lume, de ce este bolşevic, asta i-ar fi răspuns : pentru ca toată lumea să se poată scula într-o odaie în care arde un foc de scînduri, pentru ca toată lumea să poată bea un ceai cald în zori şi să se poată îmbrăca cu o cămaşă neţilăvită de frigul de peste noapte. Odaia de lut i se părea în acele dimineţi duşmănoase o gheţărie. Deasupra, peste plapoma subţire, ruptă pe alocuri, parcă apăsa un cub de răceală, greu şi sufocant. Pe geamuri se făceau copci de gheaţă. Se auzeau din cînd în cînd mici pocnete, ca şi cînd cineva ar fi spart afară pungi de hîrtie. Şi te trezeai deodată din somnul greu, aducînd cu o boală lungă. Înţelegeai că odihna era pe sfîrşite, şi că undeva, la marginea lumii, se ridică soarele îndepărtat şi şters, fără căldură şi lucrurile căpătau alte dimensiuni

şi altă culoare, ca şi cînd ar fi fost scoase dintr-o apă neagră şi netransparentă, ivite atunci pentru prima oară sub ochii uimiţi ai oamenilor. Iarna, la cinci e încă întuneric, dar nu atît de întuneric cum este cu cîteva ceasuri înainte. Trebuie să arunci plapoma de pe tine. Alături, lîngă umărul tău, doarme unchiul Manole, — cînd nu doarme în bucătărie — şi, lîngă fereastră, pe laviţa ţărănească de lemn, acoperită cu o velinţă grea, adusă de taică-său, femeia aceea mică şi osoasă care i-a dat viaţă. Stau încă toţi nemişcaţi, parcă morţi de osteneală şi el nu vrea să-i trezească (cum nu vrea să-l trezească acum pe student). Dar timpul trece, afară se aude tropăitul bocancilor oltenilor care-şi izbesc garniţele de gaz, una de alta. Lumea se scoală devreme. Sînt curţi şi case unde aceste zgomote ale deşteptării de dimineaţă încep mult mai tîrziu. Aici însă, iarna sau vara, cinci este ora cînd oamenii pîndesc prima clipă a zilei, cum ai pîndi ivirea primului fluture primăvara. În odaia strîmtă de lut nu mai miroase a ceai încălzit pe sobă şi nici a mere, acel parfum de livadă, căldura soarelui redesprinsă de pe coaja fructelor, urma zilelor de vară, sporind căldura unei odăi de oameni săraci. În jur, numai izul trist al dimineţilor fără bucuria focului şi un miros de pămînt, de bălegar şi de lut rece, străin şi dușmănos. Te ridici şi te îmbraci cu gesturi grăbite şi cămaşa ţi se pare făcută din sticlă. Apa din lighean are o crustă argintie. O spargi cu pumnul şi după aceea vîri numai un deget, ca să te obişnuieşti cu răceala ei.

Vara e altfel. Trezirile aveau loc pe lumină. Peste geamuri era aşternută o perdea ţeapănă, în care bătea primul vînt al zilei. Afară, soarele urcă încet peste acoperişuri. E însă umbră şi auzi păsările trezite devreme. Dar azi poţi să mai stai întins cîteva ceasuri pe spate cu faţa în sus. Nu trebuie să te mai duci nicăieri, pentru că nu ai dreptul să mun-

ceşti. Pe masă nu se mai află nici un ban. Ultimii lei de ţigări au fost cheltuiţi. În curte mai sînt încă doi bărbaţi care s-au trezit înaintea ta: unchiul Manole şi un chiriaş. Stau la soare cu braţele atîrnînd între picioare, picotind, gîndindu-se la ce le rămîne de făcut. Femeia, mama lui, a plecat demult, se întoarce abia noaptea tîrziu, cînd tot mai roboteşte cîtăva vreme să le facă o fiertură săracă. Adoarme de-a-mpicioarele, deasupra lămpii de gătit şi bărbaţii o privesc cu îngrijorare. Nu pot face nimic. Sînt legaţi de mîini şi de picioare. Ea o să cadă într-o zi şi poate şi atunci nimeni n-o să-i primească să muncească. El şi unchiul Manole se trezesc pe rînd, fiecare la altă oră, tocmai pentru ca să nu se privească şi să-şi spună ceva, fiind în stare să se certe ei între ei. Cînd sînt împreună, stau unul cu spatele la celălalt, să nu-şi vadă chipurile negre de supărare. Nu vorbesc ceasuri întregi. De aceea tu întîrziai, uitîndu-te prostit la tavanul alb, pe care se plimbă o muscă ce bîzîie plictisită, încercînd să iasă afară, unde simte căldura zilei de vară abia începute şi pentru că nu reuşeşte, devine tiranică, are poftă să ciupească şi trebuie să te fereşti de ea sau s-o pîndeşti ca s-o prinzi şi s-o striveşti în palmă, fără milă. În ceasurile acestea stai şi te gîndeşti la o mulţime de lucruri. Asculţi tăcerea şi nemişcarea celor de afară, curmată de unchiul Manole, care nu poate să mai rabde liniştea silită. Bătrînul scuipa şi horcăia gros, lepădînd cu silă cuvintele:

— Mă, lăuza aia, nu te mai scoli?

Ştia că nu doarme, dar nu suferea să-l lase în pat. Era tînăr şi spunea că aşa se deprinde omul cu lenea. Ce să facă? îl întreba. Unchiul Manole nu ştia ce să-i răspundă: „Mai bine, zicea uneori, iei un lemnuşel din ăsta şi cu briceagul îl scobeşti uşurel. Faci ceva, nu simţi cum putrezeşti, înţelegi?“ Sub scaunul lui puteai să vezi totdeauna

o grămăjoară de talaşi subţiri de lemn, şi un vraf de beţişoare în care scobea cu limba de metal a unui briceag vechi cele mai năstruşnice lucruri.

— Ce-i astăzi? întreabă încă somnoros Niculescu, ridicîndu-se în coate.

Totdeauna cînd se scula căuta buimăcit în jur. Ochii lui miopi clipeau des. Îşi căuta pe bîjbîite ochelarii puşi în acelaşi loc şi după ce şi-i aşeza, zîmbea fericit dintr-odată. După aceea întreba, invariabil: „Cum ai dormit?" Mareş îl bătea pe umeri: „Bine, cum să dorm?"

Odată terminat acest schimb de cuvinte, studentul îl privea cu îngrijorare, zicînd grav:

— Azi ne bărbierim?

Nu-l putea suferi nebărbierit. Degeaba se apăra mecanicul, spunîndu-i că el tot nu iese nicăieri şi că era păcat să strice ascuţişul briciului în fiecare zi. Niculescu nu-l lăsa:

— Cît stai la mine, bărbieritul e obligator. Chirie nu-ţi cer, altceva nu-ţi cer. Libertate absolută. Dar un obraz nebărbierit, înţelegi, e ca un zăbranic, parcă-mi intră moartea în casă. Eu sînt optimist şi nu-mi place să văd oamenii în stare de paupertate. Un obraz nebărbierit e semn de sărăcie. Vreau să-mi meargă bine. Ce, dumneata doreşti să-mi pierd clienţii, să nu mai găsesc nici un aparat de radio de reparat? Păi atunci, adio bunăstare, adio prosperitate, te rog...

Mareş se ridica fără să mai spună vreo vorbă, lua briciul aşezat lîngă chiuveta murdară, îl privea cîtva timp aproape cu disperare şi începea să se săpunească.

În dimineaţa aceasta, însă, Niculescu îl întrebă în mod ciudat:

— Ce-i astăzi?

— Miercuri.

— Nu se poate!

— De ce să nu se poată?

— Pentru că niciodată miercurea, iarna sau toamna, nu iese soarele.

Mareș rîse încet.

— Știu.

— De unde știi ?

— Cum să nu știu ? Zilele au o culoare și un miros...

— Ia te uită !

— Miercurea în anotimpul acesta ar trebui să fie de culoare cenușie și să miroasă a sodă...

Niculescu își adunase genunchii la gură, stînd rezemat de pernă și privindu-l lung.

— Ei bine, m-ai făcut praf. Dacă ești în stare să-mi spui cum arată sîmbăta, vara, nu știu ce fac pentru dumneata...

Mareș se gîndi puțin.

— Nu cred să știu cum mai arată o zi în afară de lunea. Lunea îmi miroase totdeauna a cerneală și a manuale școlare. Am fost un elev leneș și de cîte ori începea o săptămînă mă sculam cu neplăcere. Și acum mai visez cîte o dată că e luni și că nu mi-am făcut exercițiile la algebră...

— Ai făcut liceul ?

— Vreo patru clase, afară, și vreo trei în închisoare. Sper să-l pot termina vreodată.

— Mărturisește însă că afacerea cu miercurea ai auzit-o de la mine. Despre lucrurile astea însă nu vorbesc decît atunci cînd beau un păhărel mai mult, ori nu-mi amintesc să fi băut aseară prea mult.

— Nu, n-ai băut prea mult.

— Atunci de unde știi cum arată o miercure iarna ?

— Înainte de a te trezi m-am gîndit la o mulțime de lucruri și de aceea ți-am spus că ziua asta trebuie să fie cenușie și să miroasă a sodă...

— E adevărat.

— Ne bărbierim ?

— Nu. Azi te iert. M-am deşteptat într-o dispoziţie poetică...

— Mai bine te-ai îmbrăca şi-ai coborî să aduci ziarele...

— De ce ? Pe frontul de est nimic nou... Uiţi că mîine e Crăciunul !

— Şi ?

— Nemţii vor aprinde diseară brazi, vor cînta *O, Tannenbaum,* şi vor bea şampanie.

— Nu cred că le mai arde de şampanie la ora asta.

— Nici eu nu cred, dar după ziare tot nu mă duc. Stai mai bine să deschid geamurile şi să te verific. Nu e miercuri azi cum nu sînt eu popă...

— N-avem calendar.

— Avem ziarele de ieri.

Studentul se ridică, îşi căută ochelarii şi coborî din pat. Deschise larg ferestrele, privi piaţa aglomerată şi se întoarse :

— Ai putea să te scoli să vezi înghesuiala din faţa negustorului cu brazi. Oh, acest obicei care mă scoate din sărite ! Să tai o mie de păduri numai ca să oferi prilej unor burtoşi să se înduioşeze şi să aducă cadouri nevestelor !

— Nu-i chiar aşa. E ceva frumos.

— Cum stăm cu mistica, tovarăşe ?

— E frumos un brad tînăr, cîteva lumînări aprinse, globuri, astea nu fac rău nimănui.

Niculescu nu mai spuse nimic. Căută ziarele din ziua trecută şi cînd le găsi citi data de pe manşeta unuia şi spuse cam cu amărăciune :

— Să mă ia dracul dacă nu trebuia să fie o joie. Joia, după umila mea părere, ar trebui să fie trandafirie şi să miroasă a ger, cum miroase dimineaţa asta.

Mareş se obişnuise cu el. Îl lăsă să trăncănească fără să-l mai asculte.

— Adineauri aveai dreptate cînd spuneai că lunea e cea mai urîtă zi a săptămînii. Ea ar trebui să

fie de culoare neagră şi să miroasă dacă nu a cerneală, cum ziceai, a zeamă de varză. Nu-i adevărat ?

— Strașnică ar mai fi o varză acră acum. N-am mai mîncat de mult așa ceva. Ai putea să mai îmbunătățești meniurile dumitale care sînt cam monotone...

— Ia te uită, ai devenit pretenţios ! Mă întristezi, eu credeam că mă iei în serios.

Niculescu se oprise lîngă fereastră, cu mîinile în buzunarele pijamalei. Căută febril pachetul de ţigări şi aprinse un chibrit. Devenise dintr-odată foarte serios. Mareş îl lăsă să vorbească singur, fără să-i mai spună ceva.

— Te-am minţit. Ştiam că azi e miercuri. Ştiam şi în cît este pentru că se împlineşte un an de cînd mi-au luat logodnica.

Tăcu puţin, se aşeză pe marginea patului şi-l privi.

— Am început să mă obişnuiesc cu dumneata. Eşti un om care-mi place. Vorbeşti puţin şi numai cînd trebuie. Nu lua în seamă ce-ţi spun. Sînt mai tînăr. Aş fi fost foarte fericit altfel. Prietena mea este moartă acum. Au împuşcat-o. Cineva îi înlesnise să fugă. Tot persoana aceea îi făcuse rost de o adeverinţă, în care, ai să rîzi dar e adevărat, scria negru pe alb că e venită la Bucureşti ca să-şi facă injecţii împotriva turbării...

— Era evreică ?

— Da.

— Şi ?

— De două ori a mers. De două ori cîte patruzeci de zile. Pe urmă, au prins-o. Asta-i tot. Am să mă duc după ziare...

Îşi aruncă pijamaua şi începu să se îmbrace cu furie, grăbit, lacom parcă să tragă în piept aerul rece al dimineţii de iarnă. Cînd termină se opri în uşă şi zîmbi trist :

— Acum înţelegi de ce sînt atît de pornit, de ce mă omoară tăcerea, nemişcarea asta din jur ?

— Nu-i nici o tăcere, nu-i nici o nemişcare. E numai o aşteptare. Cît priveşte ura noastră, ea trebuie supraveghiată. Nu sîntem o bandă de terorişti.

— Am şters-o. Altfel îmi ţii o predică !

Mareş se ridică din pat şi începu să se îmbrace cu gesturi leneşe. Se privi în oglinda pătată, aşezată deasupra chiuvetei şi cu o resemnare devenită deprindere începu să-şi săpunească obrazul acoperit de păr des şi aspru. În uşă se auziră cîteva ciocănituri. Era Ina.

— Bună dimineaţa, spuse ea intrînd. V-aţi sculat ?

— Acum cinci minute. Nu te uita la mine, am să mă bărbieresc numaidecît.

— Ţi-ar sta bine cu o barbă albă...

Rîse uşurel, arătîndu-şi dinţii strălucitori.

— Ne-ai adus ceva ?

— Bineînţeles.

Aşeză pe masă plasa ei în care se găseau cîteva pachete.

— Ai grijă de proviziile băiatului ăsta...

— Am învăţat. Pot să-mi scot paltonul ?

— Ce întrebare ? Ca la tine acasă.

— Să ştii că n-am venit să fac iar program administrativ ca data trecută. Întîrzîi numai puţin...

Privi camera cu puţină maliţie.

— Oricum, e mai curat. Aţi învăţat cîte ceva...

Mareş îşi aruncă puţină apă pe faţă şi rîse.

— De ruşinea ta, gazda mea mătură în fiecare dimineaţă. Ba mă scoală şi pe mine. Să ştii că nu-i un lucru rău. Îmi place curăţenia. Îţi dă o impresie de bunăstare.

Ina se aşezase pe patul scund şi-l privea. Mecanicul se apropie şi o întrebă :

— Dumitrana n-are nimic să-mi spună ?

— Încă nu. Te-ai plictisit ?

— Oarecum. Noroc cu cărțile astea — arătă rafturile studentului cu îngrămădirea lor de volume vechi, legate în piele. M-am apucat să învăț unele lucruri. Nu-i rău deloc.

— Pot să-ți mai aduc și eu cîte ceva...

— Nu-i nevoie. În privința asta, omul meu stă bine. Doctor am să ies de aici. Unde mai pui că fur și o meserie care nu-i urîtă de loc. De un radiofonist în plus n-o să se vaiete nimeni.

— Asta îmi amintește de timpurile cînd lucram împreună.

Se întoarse spre fereastra deschisă și privi strada aglomerată. Zăpada începuse să se topească. Lîngă rigole se strîngeau grămezi murdare de gheață și pînă aici, sus, se auzeau lopețile negustorilor care își curățau trotuarele.

— Ina, zise Mareș cu puțină curiozitate, nici nu te-am întrebat de ce-ai venit.

— O să-ți spun.

— Cum merg treburile ?

— Spitalele sînt pline de răniți.

Ina îl chemă lîngă ea :

— Stai jos. Voi n-aveți nici scaune aici, cele care există le folosiți drept cuiere. Toată lumea s-a săturat de nemți. Ne apropiem cu pași mari de ziua cînd o să ieșim din bîrloguri, să ne batem. În fabrici, muncitorii sînt ținuți cu jandarmii. Se pare că nici faimoasele carceri ale mareșalului nu prea ajută. Din păcate, cad încă destui oameni. Săptămîna trecută au mai arestat un grup. Au învățat cîte ceva. Au început să trimită spioni, oriunde. Ai o țigară ?

Mareș căută pachetul de țigări al studentului.

— Poftim.

— Nu fumezi și tu o țigară ?

— Nu. Acum, nu.

Ina aprinse un chibrit și-l ținu o clipă în fața obrazului ca și cînd ar fi vrut să-i simtă dogoarea.

Marcș își aminti de o zi de demult cînd femeia făcuse același lucru.

— Am fost acasă la tine, spuse pe neașteptate.

— Cînd ?

— Acum trei zile. M-a trimis bărbatul meu.

Mecanicul tăcu fără să întrebe ceva. Simți după aceea că femeia îl privește cu insistență.

— Nu știu ce să te sfătuiesc. Dar ar trebui să faci ceva pentru copil.

— Ce pot să fac ? întrebă cu durere.

— E adevărat că acolo nu poți merge și că pe nevastă-ta n-o poți chema aici. Ce-i cu voi ? Știu cîte ceva. N-am stat încă de vorbă amîndoi.

— O să ne despărțim.

— Legal nu sînteți divorțați.

— O vom face cu primul prilej.

— Și copilul ? Te-ai hotărît să i-l lași ei ?

— Nu, nici nu mă gîndesc, dar în situația asta ce pot să fac ? L-ai văzut ?

— Da. Arăta foarte rău...

— Ai vorbit și cu ea ?

— Da. A trebuit să-i spun ceva despre tine. Mi se pare că auzise și din altă parte. S-a certat cu mama ta.

— Se ceartă de cînd se cunosc.

Marcș zîmbi pe jumătate trist, pe jumătate îngrijorat.

— Totuși, ar trebui să faci ceva, chiar în situația asta...

Bărbatul șovăi o clipă. Nu se așezase lîngă ea. Umbla numai de colo-colo prin odaia plină de lucruri.

— Ina, spuse în cele din urmă, mă cunoști bine. Nu de azi, de ieri. Treaba asta n-a mers de loc încă de la început. Am încercat să scap de femeia asta încă de cînd am cunoscut-o, dar pînă acum cîteva luni încă am iubit-o. Și atunci i-am mai iertat o mulțime de lucruri.

— Știu...

— De unde ?

— Femeile știu totul.

— Am dorit să am o casă plină de copii și o nevastă cumsecade. Poate că nu este numai Marta de vină că s-a întîmplat ceea ce s-a întîmplat. Bărbatului tău i-am povestit totul. El are dreptate cînd spune : comuniștii nu trebuie să aibă un călcîi al lui Achile. Dar inima nu-i un călcîi. Ne place celălalt om fără să știm de ce. În unele clipe cînd stau aici treaz pentru că nu mai pot să dorm, pentru că prea am lenevit, mă gîndesc la toate cîte au fost și înțeleg cînd am început să greșesc. Îmi spun că totuși e bine că măcar mai tîrziu decît niciodată m-am scuturat de dragostea asta.

Femeia nu spunea nimic. Fuma numai în tăcere, privindu-l. Mareș se oprise lîngă fereastra deschisă prin care intra aerul proaspăt de afară, cu miros de zăpadă.

— ...Era un oraș tare păcătos, și eu eram tare singur, și poate și mai tînăr...

— După cîte știu, îl întrerupse femeia, cînd ai cunoscut-o era cîntăreață...

— Da. Știu bine că mi-ar fi trebuit o lucrătoare sănătoasă, care să-mi crească copiii bine, dar mie mi-a plăcut mai mult această artistă. Nu mi-a fost rușine și cred că nici n-aveam de ce să-mi fie rușine. Am vrut s-o schimb, să fac din ea un om cumsecade. N-am reușit. E destul că am încercat.

Ina strivi țigara.

— Dar cu ce preț ! Mareș, nu sîntem creștini.

— Știu.

— Crezi că așa puteai să faci dintr-o „artistă", iartă-mă că vorbesc brutal, un om cumsecade ?

Bărbatul se întoarse spre ea. Avea pe față o durere pe care nu mai încerca s-o ascundă.

— Mi se părea că nu-i un lucru rău.

— Pentru oameni de categoria ei, cînd va trebui, vom face institute de reeducare. Cît privește căsătoria, asta e un lucru serios pentru comuniști. Știi

ce se spune despre noi în fițuicile murdare de propagandă ale nemților ?

— Știu.

— Că vom face din femei un bun comun. Este un lucru profund nedrept. Cam ce crezi că gîndesc oamenii cumsecade despre voi, despre căsătoria asta ?

— Poți să-mi spui ce vrei.

— De ce nu.

— M-a trimis bărbatul meu. Am fost și m-am îngrozit. Ai lăsat un copil în seama uneia care nu are minte decît să se facă artistă de varieteu. Nu ești de vină, spui. Ai iubit-o, poate o mai iubești. Îți dai seama că ai greșit. Dar nu mai e vorba de viața ta acum, ci mai întîi de cea a copilului...

Mareș o opri cu puțină mînie :

— Îmi cunosc mai bine viața.

— Ți-o cunoști, dar nu ți-o înțelegi. Ți-am văzut băiatul. Îl cresc vecinii de milă. Nu-i spune nimeni o vorbă bună și nu simte mai ales că are părinți. Un om ca Marta ar trebui...

Se opri. Căută din nou pachetul de țigări și își mai aprinse o țigară.

— Știu că mama ta l-ar fi crescut mai bine, și că l-ar fi luat cu forța de lîngă ea...

— Ina. Nu pot face nimic în situația asta. Dacă voi fi prins, mă vor ucide ca pe un șobolan.

— Ar trebui totuși să-l ceri. S-o rogi să-l dea mamei tale. Am vorbit cu bărbatul meu. L-am lua noi, l-am crește noi, dar ne este teamă de femeia asta...

— Ai dreptate. E foarte încăpățînată și răzbunătoare.

— Ar trebui s-o vezi, dar nu putem să riscăm. Dacă i-ai scrie cîteva rînduri ?

— Nu vor folosi la nimic. O cunosc.

— Acum ai putea să fumezi o țigară, e foarte bună. Să nu fii necăjit pe mine.

— Ești un om cumsecade, Ina...

Luă o țigară și o aprinse.

— Ce făcea ? întrebă după aceea.

— Cine ?

— Copilul.

— Se juca. Îți seamănă puțin. A crescut cam prea mult pentru vîrsta lui. Are un păr negru, foarte lung. De cît timp n-ai mai dat pe acasă ?

— O, să nu mai vorbim...

— Stai lîngă mine și spune-mi, cum ai putut totuși să rămîi atîta vreme cu un om ca Marta ? Am văzut-o de cîteva ori. Este o femeie vulgară și rea. Nu știu ce a crezut despre mine. Oricum, a ținut să-mi arate că nu-i plac.

Mareș se așeză pe un scaun pe care erau aruncate în dezordine hainele lui Niculescu. Trase adînc din țigară și o privi cu puțină melancolie.

— Ne înșelăm cîte o dată. Poate m-a mințit chipul ei prefăcut...

— Este frumoasă, deși a început să se treacă puțin...

— Cînd am cunoscut-o eu, într-o noapte...

— Știu totul de la bărbatul meu, rîse Ina cu o veselie ironică. Era iarnă, erai singur...

— Este adevărat. A dormit la mine. Știam că am luat-o de la un actor, la care s-a întors de altfel după două săptămîni...

— Știai că e o femeie pentru care viața e un fel de jucărie ?

— Da. Mi-a spus-o chiar ea de la început.

— Și tu, samariteanul...

— Nu rîde. Nu eram un om care să-și piardă mințile numaidecît. A plecat, am dat din umeri și mi-am văzut de treabă. Nu o iubeam atunci. Pentru că nu poți să iubești cu adevărat o astfel de femeie.

— Aunci ce-a fost ?

— După o săptămînă, odaia aceea rece de hotel, murdară și mirosind a fum, a început să nu-mi mai

placă. Era o iarnă tristă, o iarnă cu prea multă zăpadă. S-a întors cam după o lună...

— Şi ?

— Mi-am dat seama că îmi părea bine că o revăd. Îţi semăna puţin. Mă gîndeam pe vremea aceea că ar fi trebuit să mă însor. Cei din familia mea făceau treaba asta devreme. Toţi au fost nişte oameni aşezaţi.

— Şi te-ai gîndit la ea ?

— Nu, la început.

— Dar cînd ?

— Obişnuinţa este un lucru mai rău decît orice. Obişnuinţa şi mila. Era atît de săracă şi atît de pierdută în lumea asta ! Era dezgustată de viaţă. Îmi spunea că voise de cîteva ori să se sinucidă.

— Fleacuri. Vorbe cu care se amăgesc bărbaţii sentimentali !

Mareş o opri.

— Ina, ai trăit ca şi mine între oameni săraci. Pe noi nici o nenorocire din lumea asta nu ne lasă indiferenţi. Mi-am spus : o s-o iau cu mine, o să stea cu mine. O să înveţe cu mine. Poate că dacă nu mă alungau din şcoală, aş fi devenit profesor. Este o meserie frumoasă aceea de a schimba oamenii, de a-i face buni...

— Nu era nevoie s-o iei de nevastă.

— Mă judeci prea aspru. Într-o zi mi-a spus că ar trebui să se ducă la un doctor pentru că are un copil. Nu mai semăna cu cea care fusese înainte, te rog să mă crezi. Tu poate ştii mai bine că astfel de femei devin cîte o dată cele mai bune mame. Dacă n-ar fi fost copilul, poate n-o aduceam la Bucureşti...

Tăcu o clipă, adunîndu-şi gîndurile.

— Cred că am fost fericit după ce a născut. Atunci mi-am dat seama că o iubeam, că ceea ce la început mi se păruse milă era de fapt dragoste. Asta-i tot...

— Deci, iată în sfîrşit împlinit visul tău : o casă, un copil şi o nevastă... Dar demnitatea unde era ?

Mareş tăcu cîtva timp. Pe urmă o privi fără tristeţea de la început.

— De ce mă judeci cînd eşti atît de vinovată ? Poate nu ştii că dragostea este mai întîi o umilinţă, un şir de umilinţe...

Ina îi scutură mîna cu violenţă.

— Nu-i adevărat, crede-mă. Nu-i adevărat. Dragostea este mai întîi respectul pe care trebuie să-l ai pentru cel pe care îl iubeşti. Nu putem să ascundem ceea ce este mai slab în noi sub cuvinte frumoase.

— Ştiu, mi-a spus-o şi Dumitrana. Cel mai mult eu am suferit. Nimeni altul. Poate Marta m-a disprețuit, dar erau zile cînd simţeam că mă iubea.

Ina se ridică.

— Mă duc. E tîrziu. Cred că o mai iubeşti, totuşi. Este un lucru care te priveşte.

— Am să-i scriu cîteva rînduri şi am să-l rog pe Niculescu să i le ducă. Poate o voi convinge să dea mamei copilul. Oricum, îţi mulţumesc.

— La revedere şi încă o dată, nu fi supărat pe mine.

— Nu sînt supărat. Cît despre iubirea mea pentru Marta, crede-mă, ea a murit de mult.

Ina îi întinse mîna şi ieşi fără să întoarcă măcar capul. Mareş îi auzi cîtva timp paşii pe scări şi pe urmă se întoarse la fereastră privind dimineaţa strălucitoare de afară. Căută pachetul de ţigări al lui Niculescu şi îşi aprinse o ţigară, fumînd-o gînditor. Odaia se umplu de fum.

XXII

— CONDENSATORUL ăsta parcă-i un ficat stricat, spuse Niculescu aplecîndu-se peste şasiul unui aparat de radio. Dacă organele oamenilor ar putea face zgomote cînd se uzează, aşa ar hurui, cum huruie condensatorul ăsta de 550 de microfaraţi. Mă asculţi ?

Mareş lăsă cartea deoparte şi-l privi. Studentul se ridicase în picioare şi înjura de ţi-era mai mare dragul să-l auzi.

— Nici un chirurg n-ar putea face reparaţiile pe care le fac eu. Clienţii mei au pretenţii să le înapoiez aparate bune. Dar ştiu ei că piese nu se mai găsesc nici la negru ? De unde să ştie ? Unde mai pui că le şi car la domiciliu lăzile astea de gunoi. Dacă aş fi ştiut ce o să se întîmple tîrguiam încă de la intrarea nemţilor în Polonia un vagon de

piese de schimb şi astăzi puteam să concurez cu Morgan. Ce spui ?

Mareş îl privea şi îşi freca cu palmele genunchii amorţiţi.

— Te-ai plictisit, ţi s-a făcut de o plimbare. Uite ce-i afară. Duminică credeam că s-a întors iarna. Ţii minte ? Pe la ora asta cerul era ca o pătură cazonă : negru şi rece. La douăsprezece a plouat şi ceva mai tîrziu a nins. Ciudat lucru : să ningă în aprilie ! Azi, cerul e ca o rufă băgată în scrobeală albastră. Pomii pîrîie. I-a ţinut frigul şi acum şi-au dat drumul. Am să închid aparatul de radio şi ai să poţi să auzi cum înfloreşte castanul de la fereastră. Te rog să mă ierţi, dar primăvara asta mă face vorbăreţ. Vino lîngă mine să priveşti strada. Îl dau dracului de condensator şi mă aşez pe scaun, aici să mă uit la Griviţa noastră. Parcă-i o scenă. Cînd am să mă apuc de cinematografie, pentru că ăsta e visul meu, am să fac un film intitulat *Strada*. Un film fără text. Numai o privire indiscretă a aparatului de luat vederi asupra străzii. Priveşte. Marţi. Zi de lucru. Poate ar fi trebuit să fie cîţiva nori pe cer, ca nişte şorţuleţe care să acopere soarele ăsta... Aşa. Ce face băcanul meu din colţ ? N-a venit încă pîinea. Stă şi aşează lumea la coadă. Uită-te la el. E mai palid, s-a mai tras la faţă. Are griji. Nu doarme noaptea. Citeşte ziarele de la pagina întîia pînă la ultimul rînd. Cum ţi-am spus, nu mai cumpără nimic, vinde doar. Are bani la bancă, dar asta nu-i dă liniştea de care are nevoie. Se gîndeşte că zestrea fiicei nu mai este atît de sigură. Vin vremuri grele pentru ei. Mă asculţi ?

— Te ascult. Dar dacă nu are o fiică ? Dacă pur şi simplu n-are nici un copil ?

— Nu se poate să nu aibă copii. Ăştia cred că sînt făcuţi să perpetueze naţiunea romînă.

— Bine, dă-i bătaie, deşi nu mai e film, seamănă a roman mai mult.

— Aşa, unde rămăsesem ? Da, domnule, nu se poate să nu aibă o fiică.

— Ce te face să crezi ?

— Prea îi dă tîrcoale Ionică Pară...

— Asta cine mai este ?

— Cum ? N-ai auzit de domnul Ionică Pară, directorul gazetei „Căsătorii" ?

— N-am auzit.

— Gazeta „Căsătorii", organul matrimonial al fetelor sărmane, al văduvelor şi al fetelor trecute de patruzeci de ani...

— Glumeşti !

— Nu glumesc de loc.

— Te priveşte. Eu asta voiam să spun : din moment ce domnul Ionică Pară îi dă tîrcoale, înseamnă că băcanul nostru are o fată de măritat.

— Dacă vrei cu orice preţ...

— De cîtăva vreme băcanul nostru s-a cuminţit, nu mai strigă la oamenii aşezaţi la coadă. Apropos, cineva mi-a spus că mareşalul a ordonat ca pîinea să se dea cît mai tîrziu pentru ca lumea să fie ocupată cu ceva, să nu mai aibă timp să bîrfească.

— Nu se mai dă nici o bătălie. Aşa cum ştii bine, pe front domneşte o acalmie suspectă...

In clipa aceea, de jos se auzi cîntecul unui patefon. Vechea romanţă cîntată de o femeie, melodia care-i plăcea atît de mult dentistului. Cei doi tăcură şi se priviră uluiţi.

— Să ştii că s-a întors Weiner.

— Nu cred, spuse Mareş.

— Mă duc să văd. Ar fi prea de tot. Mă întorc într-o clipă.

Studentul coborî în goană scările. Îşi luase numai un halat cîrpit pe deasupra pijamalei şi în picioarele desculţe îşi încălţase papucii de casă. Curiozitatea lui era mai puternică decît orice. Reveni după cinci sau şase minute, asudat, cu o dezamăgire vizibilă pe chip.

— Ei ?

— Închipuie-ţi...
— Ce să-mi închipui ?
— Nu era Weiner.
— Dar cine ?
Niculescu îşi aruncă halatul într-un colţ şi se aşează pe un scaun.
— Ia-mă încet că spun tot.
Răsuflă adînc ca după o lungă alergare şi se uită drept în ochii mecanicului.
— Am coborît, am sunat. Eram gata să-l îmbrăţişez pe bietul om. Credeam că i-au dat drumul...
— Şi ?
— Mi-a deschis madame Weiner.
— Pînă aici nimic să te sperie.
— A venit domnul Weiner ? am întrebat. Nu mi-a răspuns. Am înţeles. Prin uşa deschisă am văzut un bărbat care stătea pe un scaun şi asculta patefonul. Femeile, ce vrei !
— Poate era o rudă, ceva...
— Nu cred...
Mareş rîse încet. Niculescu se apropiase de geam.
— N-o să ne întristăm pentru atîta lucru, spuse în cele din urmă. Vino şi te uită. Domnule, se petrece ceva. Ceva ce-mi scapă deocamdată. Cînd un băcan care dă pîine cu mălai pe bon, nu mai strigă la nenorociţii lui de cumpărători, înseamnă că s-a rupt frontul undeva.
— Poate primăvara asta-i de vină.
— Aş, de unde ! Ai văzut dumneata băcani care să înţeleagă ce-i aia lumina soarelui ? Ascultă la mine, s-a rupt frontul. Nu simţi, în văzduh pluteşte ceva. Să privim mai departe...
Mareş se apropiase şi el de fereastră.
— Ce vezi înaintea dumitale, jos, chiar în faţa noastră ?
— Pe negustorul de cafea.
— Ei, bine, da. Aramian şi-a strîns vitrina.
Celălalt nu-şi dăduse seama de lucrul acesta. Se uită mai atent. Niculescu rîse triumfător.

— Săptămîna trecută vitrina armeanului strălucea ca un samovar. Era plină de rîşniţe de alamă şi de cutii de cafea.

— Şi acum ?

— Nu pricepi ? Parcă a bătut vîntul. În locul muntelui de cacao, ce zăreşti ?

Mareş dădu din umeri.

— Două drapele tricolore. Suspect !

— O fi vreo sărbătoare. Cine ştie ce-a mai inventat mareşalul...

— Ce sărbătoare ! Stai să ne uităm în ziarele de astăzi.

Ridică cîteva foi de pe masă şi le răsfoi cu grabă.

— Aşa, care va să zică... pagina întîia, nimic, pagina a doua, nimic, pagina a treia, nimic. Poftim, uite şi ultima oră. Nimic, dar absolut nimic.

— Poate s-a comunicat ceva la radio...

— Atunci toată Griviţa ar arăta ca o sală de bal mascat, dar nu se zăreşte alt drapel. Ştii de ce a pus armeanul tricolorul în vitrină ?

— Nu.

— Ca să nu se vadă că şi-a strîns cafeaua...

— Nu te înţeleg.

— Dacă îşi strînge marfa, înseamnă că ne aflăm în preajma unui naufragiu...

— Te înşeli, omul pare foarte liniştit.

— Aş, nu-l cunoşti. Nu l-am văzut niciodată să iasă în pragul prăvăliei. Uită-te la el, parcă aşteaptă pe cineva. Altă dată n-ar fi scos capul din dugheana lui, să-l tai. Păi negustorii, domnule, e o chestiune de psihologie, nu ies în ochii celor de la fisc, numai de dragul de a trage aer curat în piept. Negustorii ştiu că pe vremurile astea trebuie să stea cu nasul în hîrţoagele lor, pentru că pe cei de la fisc e mai bine să nu-i vezi, ca să nu te vadă nici ei pe tine...

— E într-adevăr o zi foarte frumoasă care poate să scoată şi pe negustori din magherniţele lor.

Niculescu îl bătu pe umăr :

— Negustorii nu au zile frumoase decît atunci cînd cîştigă ceva. Fie că ninge, fie că plouă. Înţelegi ?

— Înţeleg.

— Pentru ei nu există soare, vreme urîtă... Banul, ăsta e motorul vieţii. Poate să tune, să fulgere, nu le pasă. Frumuseţea vine la ei dinăuntru în afară, nu invers...

— Lasă-l pe Aramian...

Niculescu căuta cu privirile ceva în aglomeraţia de oameni. Nu găsea şi părea necăjit...

— Ei ? îl îndemnă Mareş.

— Ai răbdare. Un film nu se face cît ai bate din palme. E nevoie de timp.

— Am să aştept. Haide pe balcon să vezi piaţa, poate acolo ai să găseşti ceva interesant...

Îl lăsă şi deschise uşiţa, făcînd cîţiva paşi pînă în marginea platformei de beton cu armătura de metal întoarsă în sus, cu un fel de rampă primitivă. Oraşul fumega în depărtare sub lumina moale a soarelui de primăvară. Orizontul albăstrui, sfîşiat de turle cenuşii şi coşuri fumegătoare de fabrici se vedea ca după o perdea foarte subţire şi transparentă. Niculescu veni şi el, plictisit de ceea ce spusese pînă atunci.

— Aici nu poate fi nimic interesant. Numai îngrămădirea asta de oameni, piaţa neschimbată pe care o cunosc de ani de zile.

Un vînt uşor ridica basmalele multicolore ale negustorilor de mărunţişuri. Bustul cenuşiu al doctorului Botescu strălucea de umezeală încă. În marginea trotuarelor rămăsese zăpada puţină căzută cu două zile în urmă, carbonizată acum de soare, un strat cenuşiu strîns de gunoieri în tumbăraiele lor murdare. Cîţiva dintre ei se împungeau cu măturile lungi de nuiele. Piaţa părea o îngrămădire de termite neliniştite. Se auzea cîntecul copiilor care-şi cumpăraseră trompete de tablă şi ţipătul zarzavagiilor :

— la ridichii ! Ridichiile de lună ! Trufandaua, trufandaua !

De peste drum, din faţa cinematografului Model, negustoreasa de seminţe, o bătrînă îmbrăcată în negru, grasă şi nepieptănată, striga cît o ţinea gura :

— Seminţile ! Seminţile ! Contra plictiselii, contra plictiselii ! Ia seminţilii de dovleac şi floarea soarelui !

Studentul adulmecă mirosul frumos de seminţe atunci prăjite pe o tablă aşezată deasupra unei sobe. Vru să spună ceva dar în clipa aceea îl zări pe Gică-Hau-hau.

— Uite-l pe Gică...

— Să-l auzim ce mai spune...

Deocamdată vagabondul nu spunea nimic. Privea vitrinele negustorilor şi dădea din cap. Se oprea din cînd în cînd şi se uita în sus ca şi cînd ar fi aşteptat să-i pice de la vreun balcon poama lui zilnică. Era îmbrăcat numai într-o cămaşă ruptă în spate şi în pantalonii tociţi la manşete, pantalonii săi şi de vară şi de iarnă.

— Pe Gică ăsta l-aş face primar, zise Niculescu.

— De ce ?

— Are umor. Un primar trebuie să aibă neapărat umor. Gîndeşte-te că e o meserie foarte plicticoasă.

— Aţin-te ! îl avertiză Mareş.

Vagabondul ajunsese în mijlocul pieţii. Căuta din priviri pe cineva pe care nu-l găsea. După ce se răsuci de cîteva ori în hazul oltenilor care-l bombardau cu mere stricate, Gică-Hau-hau puse palmele la gură şi începu să strige cît putea :

— Moarte pomanagiilor ! Moarte negustorilor, hau-hau !

Răguşise. Cineva din mulţime îi strigă :

— Nea Gică ai băut iar fără sifon !

Dintr-o cîrciumă ieşiră nişte lăutari, trei ţigani jerpeliţi : unul cu vioara într-o mînă şi cu arcuşul în cealaltă, al doilea cu un acordeon strîns pe

piept şi al treilea cu un ţambal, tîrît pe un şold. Vagabondul îi strigă şi lăutarii se apropiară. Lumea din jur făcu un cerc viu în jurul lor. Vînzătorul de ziare se aşezase pe bordura trotuarului şi flutura în mînă o hîrtie.

— Are Gică bani, hau-hau! spunea ca să fie auzit de toată lumea. Ia să-mi cîntaţi...

Ţiganii începură ceva săltăreţ care-l făcu pe regele pomanagiilor să se ridice şi să joace cu mîinile la spate, învîrtindu-se pe loc. Gunoierii lăsaseră tumbăraiele şi se apropiaseră. Oltenii tot mai aruncau cu mere stricate în mulţimea adunată în jurul vagabondului. Se auzeau chiote şi sunetul slab al viorii. Era ora închiderii magazinelor şi pe Griviţa căzură obloanele cu un huruit surd de fier frecat. Era foarte cald. Cerul îşi pierduse culoarea, era de un albastru dulce. Jos, dincolo de ulucul de piatră al căii negustorilor se zăreau grădinile curţilor strîmte, cu o pulbere albă de flori deasupra. Vîntul ridica din cînd în cînd cîte un roi de petale şi după aceea se simţea în aer mirosul vag îmbătător al lui aprilie.

— Ce spui? întrebă Niculescu.

— Este o zi prea caldă pentru luna asta.

În momentul acela, deasupra acoperişurilor oraşului se auzi vaietul sirenelor de alarmă aeriană. Era un urlet metalic, strident, mai puternic aici, sus, umplînd tot spaţiul acela albastru şi alb, fierbinte şi plin de vînt cu un strigăt mecanic, un strigăt primordial, o tînguire a fierului prin care curgea un curent electric. O clipă, stolurile de păsări care se roteau lent deasupra pieţii se împrăştiară speriate. Rîndunelele negre cu burţi albe se ridicară mult peste clădiri, plutiră deasupra ţipătului alarmant şi se lăsară apoi pe streaşini. Mulţimea din piaţă nu se risipi. De cîteva luni se făceau exerciţii de alarmă aeriană şi toţi credeau că şi de data aceasta e vorba de ceva asemănător. Gică-Hau-

hau striga din răsputeri ca să acopere urletul sirenelor.

— Magaoaia, mitocanilor ! Moarte pomanagiilor ! Trăiască cine ştiu eu cu mama lui ! Daţi-i un pol lui Gică să vă mîntuie !

Nu-l asculta nimeni. Cîţiva se uitau în sus la cerul decolorat, fără teamă, mai mult curioşi. Lăutarii continuau să cînte şi vagabondul îşi văzu mai departe de jocul lui. O negustoreasă îi legase un batic albastru de gît şi pînza ieftină flutura în vînt.

— Ce-i cu ăştia ? întrebă Mareş. Parcă şi acum o oră au dat alarma.

— Le încearcă. Se pare că sirenele lor or să fie folosite în curînd de-adevărat...

Se făcu deodată linişte. Nu mai spuse nici unul nimic. Tramvaiele continuau să meargă alunecînd pe şinele lor : mici cutii galbene, trase de o aţă nevăzută. Pe urmă, din depărtare, se auziră cîteva bufnete înfundate, ca şi cînd pe pămînt ar fi căzut saci grei de plumb.

— Ei, drăcie ! zise Niculescu. De data asta e serios...

Petrecăreţii de jos se opriră o secundă şi nemaiauzind nimic continuară cîntecul. Negustoreasa de seminţe striga cît putea de tare :

— Ia seminţilii, ia seminţilii ! Seminţilii de dovleac, contra plictiselii !

Precupeţele jucau de gît cu vagabondul spre hazul celor din jur.

În aer plezniră cîteva proiectile antiaeriene. Mareş le cunoştea zgomotul. Ascultă şi-l privi pe student.

— De data asta nu le mai încearcă, spuse.

— Crezi ?

Pe urmă iar se auzi, mai aproape, dar nu prea aproape zgomotul de la început ca nişte paşi de mamut care călcau pămîntul. Trepidaţia îndepărtată se resimţi pînă aici. Clădirea înaltă cu

două etaje tresări ca la un cutremur vertical, abia perceptibil, şi cei doi bărbaţi se priviră.

— Bombardament ! Se bombardează ! strigă Niculescu parcă vesel.

Părea cuprins de febră.

— Ţi-e frică ? îl întrebă Mareş.

— Nu, dar e atît de neaşteptat. Crezi că într-adevăr e bombardament ?

— Da, ascultă...

Proiectilele antiaerienei explodau tot mai aproape. Priviră cerul. Deasupra oraşului, spre marginea lui se zăreau mici nouraşi cenuşii, iute împrăştiaţi de vînt.

— Se trage de-adevărat. Uite şi avioanele...

Sus, la mare înălţime se zăreau umbre argintii, nişte muşte de metal alb în care bătea soarele. Avioanele înaintau încet, trei cîte trei şi în jurul lor, mai sus şi mai jos, se zăreau nouraşi de fum, tot mai deşi şi mai aproape de ele. Niculescu îl apucă de braţ pe mecanic.

— Priveşte ! spuse gîfîind. Vin încoace.

Din balconul îngust se zăreau şinele lucioase ale intrării gării de Nord, o ţesătură metalică de linii, lucind în dimineaţa de aprilie. În clipa următoare văzură amîndoi primele explozii ale bombelor : cîteva conuri de fum negru şi evantalii negre de scînduri care recădeau lent pe pămînt. Fusese atinsă o magazie a depozitului de mărfuri şi în curînd izbucniră flăcările lacome şi roşii ale unui incendiu atunci stîrnit. Pe măsură ce avioanele înaintau, tirul antiaerienei se îndesea, devenise un lătrat mecanic de tunuri cu tragere rapidă. Jos, în oraş, într-o linie dreaptă, nevăzută, din două sute în două sute de metri se ridicau mereu alte conuri de fum şi foc şi în aer pluteau cîteva clipe resturi de piatră, şi acoperişuri de tablă smulse de forţa exploziilor.

Jos, în piaţă, mulţimea se risipi într-o clipă. Locul rămase gol. Cîţiva negustori de mărunţi-

şuri se grăbeau să mai aşeze deasupra ferestrelor obloanele de lemn. Se auzeau strigătele femeilor şi, în aceeaşi secundă, oraşul paraliză. Tramvaiele se opriră şi mulţimea se înghesui spre intrările adăposturilor antiaeriene.

— Haide jos ! spuse Niculescu, e un adăpost la doi paşi de aici.

— Nu, eu rămîn, protestă Mareş. Coboară. Nu trebuie să fiu văzut.

— În înghesuiala asta nu se mai gîndeşte nimeni la nimic.

— Rămîn aici. Te rog să pleci.

— Dacă rămîi, stau şi eu !

— N-are nici un rost să mori din pricina mea.

— Sînt un om norocos, n-are să cadă o bombă tocmai pe casa asta...

Mareş se apropie de el şi-i strigă mai mult :

— Pleacă şi încă în secunda asta. N-are rost să ne ţinem unul altuia lumînarea.

Niculescu nu se mişcă.

Mecanicul era furios.

— Eşti nebun. Crezi că ăsta-i eroism ? Vrei să-mi arăţi că nu te temi de bombe ? Pleacă pînă nu te iau la bătaie...

Exploziile se auzeau tot mai aproape. Jos, în piaţă, Gică Hau-hau, ca şi cînd ar fi fost surd, striga cu pumnii strînşi către cer :

— Aşa drăguţilor ! Trageţi ! Trageţi !

Glasul vagabondului avea în el ceva tînguitor şi tragic.

— O să-l lovească, zise studentul.

— N-ai plecat încă ?

— Nu plec, bate-mă, fă ce ştii, rămîn aici...

Deasupra Gării de Nord se ridica o trîmbă de fum negru, un copac de funingine, destrămat de vînt. Cerul se afumase, nu mai era atît de pur şi de albastru. Se auziră alte sirene sunînd mai îndepărtat, fără convingere. În aer, o mică pasăre albă, o muscă de aluminiu, se făcu ţăndări. Părea

acum un strop argintiu de apă izbit de un perete. O flacără roşie-albă dogori o secundă în soare. Pe urmă totul se transformă într-o dîră întunecată de fum care cădea undeva dincolo de marginea oraşului.

— Moarte pomanagiilor ! striga cît putea de jos Gică-Hau-hau. Mai aproape, drăguţilor, mai acană, aici, trageţi în pricopsiţi, aşa, aşa !

Un sergent care se afla în faţa intrării unui adăpost antiaerian începu să fluiere spre vagabond şi să-l ameninţe cu bastonul său de cauciuc. Vînzătorul de ziare nici nu-l băgă în seamă. Exploziile repetate, tot mai apropiate îi dădeau o veselie vecină cu nebunia. Rîdea cu mîinile pe burtă, hohotind dement şi spunînd vorbe obscene. Pe urmă, tăcu dintr-o dată nemaiauzind zgomotul exploziilor. Trecu prin faţa tarabelor părăsite, dînd din umeri cu dispreţ şi culese de pe tabla încinsă a negustoresei de seminţe, cîteva boabe de porumb înflorite la căldură, uitate acolo în grabă de femeie.

Tăcerea se prelungi cîteva minute. Griviţa fu învăluită de o perdea întunecată de fum, un zăbranic căzut pe neaşteptate deasupra caselor semeţe.

— Crezi că s-a terminat ? spuse Mareş, îngrijorat dintr-o dată.

— Încă nu... De ce întrebi ?

— Uiţi că am un copil !

— Nu e singur. L-o duce maică-sa undeva, la adăpost...

Mecanicul tăcu.

În depărtare se auziră iar loviturile repezi ale tunurilor antiaeriene.

— Bombardament clasic, în valuri, zise studentul.

De data asta distinseră şi huruitul bombardierelor. Veneau tot trei cîte trei, la mare înălţime, plutind parcă cu încetineală deasupra oraşului.

— Vor să atingă gara.

Cerul se limpezise puțin. Fumul gros al incendiilor fusese dus de vînt în depărtarea albăstruie. Nu mai rămăsese decît o spinare cenușie de zgură, picînd, pe acoperișurile de tablă. Căzură iar bombe, surd, întîi mai depărtat, apoi mai aproape. Primejdia venea de undeva din limpezimea strălucitoare a cerului și Mareș știa că mii de oameni ascultă acum încordat ropotul greoi al bombardamentului. Liniștea plină de spaimă a orașului era mai tulburătoare chiar decît amenințarea tot mai apropiată a exploziilor. În cîteva secunde micile muște albe de aluminiu fură deasupra. În jurul lor înfloreau niște crizanteme negre de schije nevăzute, stufoase și inconsistente, flori de aburi și moarte, mici balonașe sumbre înflorind în oceanul de aer. Jos, ca într-o oglindă care reflecta imaginea, izbucneau aburi de fum și flăcări, cu coroane negre de zgură și totul se umplu de zgomote și șuierături. Aerul se rărise, părea că explodează, ca și cînd cineva ar fi tras din el tot oxigenul. La cîte o tăcere scurtă și neașteptată cei doi bărbați auzeau căderea unor geamuri pe trotuarele de asfalt, ca o ploaie surdă de măzăriche, un clinchet jumătate metalic, jumătate cristalin.

— Acum a căzut pe *Omul de Fier* o bombă, spunea studentul. Capital înscris patru milioane. Pagube neînsemnate : cel mult o sută de mii. Omul are depozit în altă parte. Acum a lovit gara ! Ah, cîți morți ! Bombardament psihologic !

Aerul se încălzise și mai tare. Deasupra luci puternic focul unui bombardier prins de un proiectil antiaeriau. Părea că cineva se joacă cu o oglindă uriașă pusă în soare. În apropiere pîrîi ceva. Clădirea în care se aflau vibră cîteva momente.

— A fost pe-aproape ! zise Mareș. Du-te, domnule în adăpost îți zic, ori ai înnebunit ?

— Acum mă trimiţi ? E nebunie curată. Strada trebuie să fie numai schije...

— Cum vrei, dar n-am să te am pe conştiinţă...

— Nu-i nevoie să mă ai pe conştiinţă.

Al doilea val trecuse. Urmă din nou o linişte asurzitoare, curioasă, o linişte care te istovea şi te înspăimînta. De-abia atunci simţi Niculescu frica. Trupul îi era scuturat ca de friguri. Avea privirea tulbure şi asudase. Mareş îl privi.

— Ce-i cu tine ?

— Nimic, îngînă studentul cu un curaj nebănuit.

— Mi se pare că ţi-e frică...

— Da de unde, surîse el palid şi în clipa următoare auzi iar huruitul sinistru al bombardierelor. Mecanicul îl apucă de umeri.

— Credeai că-i atît de uşor ?

Tirul îndepărtat al antiaerienei îl trezi pe Niculescu.

— Trag bine băieţii ăştia, spuse rece, regăsindu-se. Parcă-i o maşină de cusut. Auzi : tac-tac-tac...

Iar cădeau bombe. Pămîntul gemea surd, geamurile zăngăneau uşor. Era aproape o muzică ciudată. Spre ieşirea Gării de Nord alergau locomotive negre, învăluite în aburi. Fumul se risipise şi văzură rănile negre ale pămîntului între şine. Cîteva vagoane fuseseră aruncate în aer şi din ele nu rămăseseră decît roţile negre cu osiile strîmbe şi cîte o carcasă metalică, ca un cort străpuns de ploi. Resturi de lemn fumegau alături, jos, între dungile cenuşii de fier se zăreau cîteva cadavre. Strada pustie fu traversată de o femeie înnebunită de spaimă. Se auziră fluierături şi apoi iar plezniturile proiectilelor antiaeriene. Baloanele negre de fum alunecară lent pe cer. Muştele de aluminiu, trei cîte trei veneau drept spre Gara de Nord, huruind. Un acoperiş aflat mai jos se sparse dintr-o dată ca şi cînd o

ființă uriașă ar fi ieșit pe acolo dintr-o dată. Tabla fu smulsă și pînă în apropierea balconului pe care se aflau se ridicară cîteva scînduri vechi, pline de catran pe care înflori în aceeași secundă o spuză de flăcări. Grinzile căzură pe un copac înflorit și într-o clipă toată acea frumusețe gingașe fu carbonizată. Jos, nu rămase decît un rug care ardea cu violență. Se auzeau strigătele răniților și pe urmă alături, foarte aproape, se prăbuși un zid întreg, fără zgomot, ca și cînd întregul imobil cu fațada coclită de ploi ar fi fost retezat cu un tîrnăcop uriaș la bază. Se ridică un nor de praf auriu care întunecă totul. Niculescu, palid, îl trase pe mecanic în casă.

— Încă vreo cîțiva metri și aveam amîndoi aripioare... zise rîzînd trist cu o oarecare uimire.

— Mărturisește că te-au trecut sudorile ! spuse încet Mareș.

Undeva, peste drum, ardea. Priviră prin fereastră. Un roi de scîntei era aruncat în vînt pe acoperișurile vecine. Focul, o coroană roșie, fierbinte mistuia ceea ce mai rămăsese din casa vecină.

— Ar trebui făcut ceva, spuse febril Niculescu.

— Nu se poate face nimic. Trebuie să vină pompierii, dar ei au atîta treabă azi în București, încît mă îndoiesc că vor ajunge pînă diseară și pe aici...

Se auzea sfîrîitul focului și din cînd în cînd cîte un bufnet cu ecouri. Aproape se prăbușeau grinzi și din loc în loc se ridicau flăcări înalte.

— Nu ți-e groază de atîta distrugere ? întrebă iar studentul.

— Cum să nu-mi fie. Am văzut și frontul. Oamenii aceștia care mor sînt neobișnuiți cu războiul. Nu i-ai văzut, pînă adineauri petreceau nepăsători. Mîine vor fugi ca niște muște cum vor auzi primul semnal de sirenă...

Tirul antiaerian încetase. Se potolise şi zumzetul metalic aducător de moarte şi groază al bombardierelor. Deasupra oraşului căzu iar tăcerea aceea mai tristă decît orice. Pe urmă, în depărtare se auzi sunetul de încetare a alarmei, un vaier stins şi prelung, ca un plînset.

— Gata, cobor, zise Niculescu. Mă duc să văd ce s-a întîmplat. Rămîi aici.

— Stai puţin. Te rog să treci pe la mine pe-acasă şi să vezi dacă nu cumva s-a întîmplat ceva...

— Unde stai ?

— Pe strada Atelierului 1.

— Aşa de aproape ? Şi nu spuneai nimic...

— Du-te repede.

Se auziră maşini ambreind şi în curînd primele voci omeneşti, gîtuite de spaimă. Trotuarele erau acoperite acum de o pulbere măruntă de sticlă şi ici şi colo ardeau bucăţi de lemn. Sub copaci se ridicau coloane groase de fum.

După cinci sau şase ceasuri cerul era încă afumat. În depărtare, la marginea oraşului ardea un depozit de benzină. Soarele coborîse leneş dincolo de Dîmboviţa. Se întuneca. Urma o noapte zăpuşitoare, fierbinte, mirosind a fum şi a moarte. Aerul era înecăcios, cu iz de moloz răscolit. Din curţile vecine se auzea un vaiet de femei şi sub copacii înfloriţi se zăreau luminiţele galbene şi pîlpîitoare ale lumînărilor puse la capătul morţilor. Se stîrni un vînt uşor şi moale care mai aţîţa focurile ascunse sub acoperişuri. Oraşul nu-şi mai aprinse luminile. Părea acoperit de o pătură neagră. În apropiere, dedesubt pîlpîiau flăcări înăbuşite : colonii rare de coraliu în apa întunecată a nopţii.

Studentul se întoarse pe înserat. Era murdar de funingine, ostenit şi întristat. Mareş îl lăsă cîteva clipe să stea întins cu faţa în sus în întu-

nericul odăii. Ar fi putut să tragă perdeaua neagră de camuflaj şi să aprindă becul de sus, dar nu o făcu. Fereastra rămase deschisă. Se simţea aerul călduţ, mirosind dulce a putrefacţie şi vîntul uşor, şăgalnic şi nepăsător al primăverii de afară.

— Ai fost unde te-am trimis ?

— Da.

— Şi ?

— N-au căzut bombe. Curtea era pustie. Fugiseră toţi... Tăcu puţin. Pe urmă reluă precipitat. furios : Gara, praf, spuse încet Niculescu. Parcă au aruncat o piatră de moară pe ea. Peroanele, zob. Pe jos numai sticlă şi fier. Două sau trei trenuri au fost făcute terci. Nu-mi place. Nu-mi place ! (Se ridică în coate şi-l căută pe mecanic în întuneric). Puteau să tragă în Arsenal, în locuinţa personală a mareşalului, nu în lume nevinovată...

Căută pachetul de ţigări cu degete oarbe, prin întuneric.

— Să vezi, femei, copii, totul o jale. Griviţa noastră e chisăliţă. Au dat în Poştă, a făcut zob casele, trebuiesc douăzeci de ani ca să se refacă ce s-a distrus...

Îşi aprinse o ţigare şi trase adînc în piept.

— Nu spui nimic ? mîrîi. Ah, unde-i băcanul meu, unde-i omul meu să-l întreb : ei, ce ţi-au făcut fraţii dumitale, drăguţii de americani, pentru că pe faţă se prăpădeşte după nemţi, dar în spate abia-i aşteaptă pe yankei. Acum cîtva timp, aflînd de bombardarea Sofiei îmi spunea că alianţele tradiţionale ale Romîniei or să-i împiedice pe băieţii ăştia să treacă şi pe la noi şi să ne lase cîteva din bombele lor atît de bine ţintite...

— Mai bine te-ai culca. Eşti tare ostenit...

— Crezi că pot să dorm în halul în care mă găsesc ? N-ai văzut ce-am văzut eu. Porcii ăştia

credeau că războiul se face numai pe front, nu şi aici, acasă. Ţi-e mai mare mila, adăposturi de pămînt, fleacuri, trei scînduri şi un strat de ciment, adăposturi care mai bine puteau să folosească găinilor, nu oamenilor. Ca să nu mai vorbesc de spitale...

Mareş se aşează lîngă el.

— Potoleşte-te. E doar începutul. Ai să mai vezi şi alte lucruri.

— Ptiu ! Este prima oară cînd simt nevoia să mă îmbăt...

Dar nu se îmbătă. Oboseala îl învinse numaidecît. Peste cîteva minute numai, Mareş îl auzi cum răsuflă uşor în somn. Adormise îmbrăcat. Mecanicul luă pachetul de ţigări şi se apropie de fereastra deschisă. Era încă devreme. Poate opt sau nouă seara, dar, jos, străzile păreau pustii, moarte. Nu se mai auzeau paşii tîrşiţi prin întuneric ca altă dată. Noaptea aceasta de primăvară îşi pierduse şoaptele şi taina. Oraşul părea părăsit dintr-o dată, ca după o catastrofă neaşteptată, cu urmări nebănuite.

XXIII

ERA la sfîrşitul lui mai, aproape în vară. Amurgul zilei fierbinţi înroşea acoperişurile incendiate. Pomii carbonizaţi ai Griviţei lăsau pe trotuarele sparte de bombe o umbră rară şi cenuşie, pierită odată cu căderea soarelui dincolo de zidurile înnegrite de fum, ciupite, mîncate de un vărsat al varului. Unele prăvălii, devastate de flăcările bombelor incendiare erau părăsite. Prin obloanele ciuruite se vedeau încăperile scunde, fără acoperiş, pe pereţii cărora mai erau urmele vechi ale rafturilor. Acolo unde incendiile pustiiseră totul, unde nu se mai putuse salva nimic, pe podelele smulse şi rupte rămăsese o cenuşe neagră, spulberată de curent, purtată afară pe pietrele străzii. Prăvăliile miroseau a tencuială căzută, a mortar şi a

var supus unei călduri prea mari, un miros iute, greţos.

Griviţa părea părăsită cu totul. Cei care scăpaseră îşi evacuaseră mărfurile şi vitrinele strălucitoare de altă dată erau acoperite cu şipci de lemn. În gura gării nu mai ţineau deschis decît doi cîrciumari, gata oricînd s-o ia la fugă cînd ar fi auzit primul semnal de alarmă. În Gara de Nord nu mai soseau decît trenuri şi călătorii puţini nu aveau chef să întîrzie pe calea negustorilor.

Nu mai mergeau nici tramvaie. Între şinele sparte începuse să crească troscotul şi pe trotuare mai zăceau încă grămezi de moloz alb, deasupra cărora se ridicau nori de praf la cîte un vînt mai puternic. Cei doi cîrciumari îşi chemau clientela cu mare zgomot. Unul dintre ei aşezase un grătar chiar în dreapta uşii, atîrnase de o scîndură un cerc de cabanos şi aprindea grătarul în fiecare dimineaţă la ora şapte. Tocmise un om şi făcea bani de nu mai ştia unde să-i mai pună. Aici se bea din picioare, în grabă, cu ochii în sus, cu urechea ciulită la sunetul sinistru al sirenelor. Devreme de tot sau în zilele înnourate, cînd nu exista primejdia ca avioanele să împînzească cerul, în faţa grătarului se făcea o înghesuială de nu-i mai dădeai de cap. Soseau hamalii fără lucru, vagabonzii care munciseră la dezgroparea lucrurilor dintre ruine sau hoţii ce mişunau atunci prin cartiere în căutarea lucrurilor părăsite. Deşi se instituise pedeapsa cu moartea pentru prinşi, nu erau puţini ce-i ce-şi riscau pielea pentru a scormoni printre zidurile dărîmate, părăsite de oameni. Noaptea, printre ruinele Griviţei se auzeau împuşcături rare, schimburi de focuri între sergenţi şi jefuitori. Tot ce se cîştiga, intra în buzunarele celor doi cîrciumari care strigau în gura mare în faţa prăvăliilor lor :

— De pomană, de pomană, neamule! Apropie-te și bea, neamule, că nu se știe! Azi ești, mîine nu ești!

De la primul bombardament și pînă acum, înfățișarea Griviței se schimbase cu totul. Pe fațada gării apăruseră niște schele metalice și vreo cincizeci de lucrători așezau saci cu nisip pe zidurile ei cenușii. Era o măsură tîrzie, dar necesară. Statuia eroilor feroviari fusese înecată sub un schelet ciudat de lemn sub care se aflau deasemenea saci cu nisip. Se înființaseră pichete de pompieri și pe străzi patrulau deopotrivă soldați și gărzi ale crucii roșii, formate din cetățeni.

Deasupra orașului plutea aceiași amenințare neagră și tăcută. Începuseră și bombardamentele de noapte care erau și mai înspăimîntătoare.

În fiecare dimineață, Niculescu intra în odaia lor pe la unsprezece cu două ziare sub braț și cu ultimele știri locale:

— Ai auzit?

— Ce să mai aud?

— S-a evacuat pălărierul...

— Marin Bălună?

— El, vechiul magazin *La balon* funcționează la Slatina, cum e scris cu litere de o șchioapă pe ușă.

— Altceva?

— A plecat și Ilie Arghir, șelarul. Rămîne Grivița pustie...

— Pagubă-n ciuperci!

— Noi cît crezi c-o să mai rezistăm?

— Cine știe! făcea resemnat celălalt.

— A fugit și Aramian al dumitale. Aveai dreptate. Armeanul își strînsese cafeaua din timp. Chestia este unde o mai vinde acum...

— Nu-l plînge. O să trăiască din ce-a strîns...

— Altcineva?

— Talianul, ascuțim brice, cuțite, a șters-o și el deși avea o prăvălie de trei lulele.

— Îi e frică.

— Ba bine că nu... Se ţin tari cîrciumarii. Ăştia mai degrabă crapă decît să piardă o aşa pleaşcă !

— Ştiu că la primejdie o ţuică, două, te face mai brav...

— Pînă o să le cadă o bombă în cap.

— Nu le cade ! Ah, ce-aş mai vrea să ies să mă plimb puţin ! Mi s-a urît în casă...

— N-ai decît. Se poate circula în voie.

— Şi patrulele ?

Niculescu îl bătuse pe umeri :

— Nici o grijă ! Nu te întreabă nimeni de asta, ziua.

— Şi noaptea ?

— Noaptea ? Îţi pui o bucată de pînză cu cruce roşie pe ea şi poţi să mergi pînă la palat...

Mareş refuzase la început, apoi se hotărîse :

— Bine. Fă-mi rost de o astfel de cîrpă cu cruce roşie şi am să ies să mă plimb puţin, am şi uitat să umblu...

— S-a făcut !

Ocazia să părăsească încăperea se ivise mai repede decît se aştepta. Într-o seară, pe la sfîrşitul lui mai, Ina bătuse în uşa lor şi intrase repede.

— Îmbracă-te ! îi spusese lui Mareş. Îmbracă-te şi urmează-mă ! Şi tu, puştiule, se adresase studentului. N-o să mergem însă împreună.

Lui Niculescu îi spusese o adresă pe undeva în centrul oraşului unde trebuiau să se găsească cam peste un ceas şi jumătate.

— S-a făcut ! spusese studentul fără să mai întrebe nimic.

— Şi eu ? întrebase mecanicul.

— Mergi cu mine.

— Te invidiez, rîse de alături Niculescu.

— Ţine-ţi mai bine gura, îl potoli femeia. Eşti gata ? îl întrebă pe Mareş.

— Da.

Era îmbrăcat numai într-o cămaşe cadrilată cu mîneci scurte.

— N-ai o haină ?

— Îţi dau eu una, spuse studentul.

— Cred că sînt mai înalt şi n-o să mi se potrivească.

— Încearcă, îl sfătui femeia.

Mareş îmbrăcă o haină uşoară de doc albastru, lustruită la revere, de-a lui Niculescu. Era puţin cam scurtă la mîneci, şi se întindea în spate, dar la nevoie mergea.

— Ce zici ? o întrebă mecanicul pe Ina cu o urmă de cochetărie ironică.

— Îţi mai trebuie un baston şi ai arăta ca un rentier. Haide că nu e vreme de pierdut. Trebuie să nu avem aerul că ne grăbim...

— Atunci banta asta de pînză îţi este indispensabilă, spuse Niculescu arătîndu-i bucata de pînză albă pe care era imprimată o cruce roşie.

Femeia o privi şi dădu din cap :

— Este exact ceea ce trebuia. Dacă vom întîlni o patrulă ne vom preface că inspectăm ruinele.

— Şi dacă vă cere Buletinul Populaţiei ?

— Am unul şi pentru el, a, uitasem ! Poftim...

Îi întinse bărbatului un carneţel, uzat puţin.

— Deschide-l ! îi spuse. Citeşte şi memorează datele.

Mecanicul îl deschise şi citi numele şi datele scrise cu cerneală violetă.

După cîteva secunde, Ina îl ascultă :

— Cum te numeşti ?

— Dragovei Dumitru.

— Născut...

— În Bucureşti...

— Domiciliat...

— În strada Romană 15...

— Fiul...

— Catincăi...

— Şi al...

— Lui Emanoil Dragovei...
— De profesie ?
— Funcţionar...
— Unde ?
— La societatea „Astra"...
— Bine. Poftim. Ce o să fie suplimentar, n-ai decît să inventezi. Mergem ?
— Eu sînt gata...
— Şi eu ? întrebă studentul.
— Tu vei fi exact la opt şi jumătate la adresa indicată. Pleacă pe jos...
— Nici nu merg tramvaiele.
— Ştiu. Nu trebuie să întîrzii nici un minut. Potriveşte-ţi ceasul. Este şapte şi trei minute... Deschide ochii să nu ne aduci pe cineva după tine...
— Pe mine nu mă bănuieşte nimeni.
— Nici pe noi, dar este ceva foarte important.
— Bine.
— Haide, îi spuse Ina lui Mareş, şi deschise uşa. Trebuie să iei o piatră în gură. De cînd n-ai mai coborît de aici ?
— De la jumătatea lui septembrie...
Coborîră scările. Mecanicul aproape se grăbea. Abia aştepta să pună piciorul pe un trotuar, să tragă puternic în piept aerul acestei seri de primăvară care pleca lăsînd locul verii fastuoase şi tragice a anului 1944.
— Nu avea aerul ăsta de copil scăpat de părinţi, îi spuse femeia. Ţine-mă de braţ. Ai voie. Bărbatul meu n-o să se supere.
Îl privi trist, încurcată, fără să mai spună ceva. Mareş tăcu de asemenea multă vreme, mergînd absent lîngă ea. Ina îl scutură de braţ şi-l certă cu vechea ei drăgălăşenie, cu camaraderia de altă dată :
— Hei, nici aşa nu merge !
Era la sfîrşitul lui mai, aproape în vară. Amurgul acestei zile fierbinţi înroşea acoperişurile in-

cendiate. Pomii carbonizați ai Griviței lăsau pe trotuarele sparte de bombe o umbră rară și cenușie, pierită odată cu căderea soarelui dincolo de zidurile înnegrite de fum, ciupite, mîncate de un vărsat al varului...

— E departe? întrebă Mareș, numai ca să spună ceva.

— Nu, îi răspunse femeia.

— În cît timp trebuie să ajungem?

— Într-un ceas. Sosirile se fac din jumătate în jumătate de oră, pentru ca să nu bată la ochi.

— O să fim mulți?

— Nu știu.

Ajunseseră în piața pustie vegheată de bustul doctorului Botescu. Pe pietrele pavajului se mai vedeau paie și frunze, urmele căruțelor negustorilor. Geamurile înalte ale halei de carne erau sparte și înăuntru nu se afla nimeni. Mai mirosea încă a vită tăiată demult și pe treptele de ciment se mai zăreau urme de sînge. Deasupra tarabelor cu obloanele trase plutea un nor de praf și cîteva hîrtii, ca niște zmeie se învîrteau luate de curenții de aer. Mareș simțea brațul cald al femeii și într-o clipă își aminti de o dimineață de demult, cînd mergea cu Ina pe lîngă cheiul Dîmboviței, întorcîndu-se de la Abator, după un miting. În clipa aceea o auzi:

— Ia-mi niște semințe, ai bani?

Îi spusese același lucru și atunci. Erau mai tineri cu zece ani și el nu știa încă de cînd începuse s-o iubească. Ina era îmbrăcată într-o rochie verde cu flori albe. Era soare, de dimineață, nu prea de dimineață, puțin după opt. Erau încălziți de entuziasm, uitaseră că fugiseră pe sub nasul sergenților, atunci chemați în curtea vastă, ca să împrăștie mulțimea muncitorilor. Erau fericiți că împărțiseră foile albe, acoperite de coloane de litere mici, date de nenea Dobre — *nunți-botezuri*. În dimineața aceea Ma-

reş îl văzuse pentru prima oară pe Dumitrana care era un bărbat zdravăn, cu nişte spete de luptător. Îl ascultaseră amîndoi, în mulţimea lucrătorilor. Vorbea repede şi tare pentru că nu avea timp şi trebuia să dispară pînă la apariţia poliţiei. Ţinea în mînă o şapcă soioasă pe care o mototolea cu învereunare în timp ce lovea cu pumnul în masa din faţa lui. Afară strălucea soarele. Erau fericiţi că împărţiseră toate manifestele şi că se puteau întoarce acasă, fără grije. Puţin le păsa de sergenţii care trebuiau să vină, de cîteva bastoane de cauciuc. Cineva dăduse alarma şi mulţimea se împrăştiase. Abatorul avea mai multe ieşiri, cunoscute de tăietorii de vite, şi ei fugiseră la întîmplare, străbătînd o sală imensă plină de cîrlige de care erau atîrnate mari bucăţi de carne sîngerîndă. Auziseră galopul cailor poliţiei pe pietrele curţii din spate şi se strecuraseră afară printr-o poartă îngustă de fier pe care tocmai o închideau doi agenţi. Ajunşi în stradă se apucaseră de mînă şi plecaseră de-a lungul Dîmboviţei spre casă. Era o zi de primăvară pretimpurie, o dimineaţă puţin rece la început, cu pomi neînverziţi, învăluiţi într-un abur vegetal de frunze tinere, cu miros proaspăt şi dulce de anotimp tînăr. Dîmboviţa verde şi ea, de un verde leşiatic, cu maluri năpîrlite de pămînt, cu sălcii galbene, cu crengi lungi ca nişte strune amestecate, rîu leneş şi sărac, reflecta cerul acela aproape alb, de ivoriu, un cer de primăvară, care se înstăpîneşte, fără culoare parcă. Trecuseră de un pod de piatră, pe care întîrziaseră cîtva timp privind apa cu urme de petrol, nişte cercuri negre, unsuroase, negre şi albastre şi verzi, o oglindă nemişcată în care se zăreau răsturnate sălciile cu crengile goale şi galbene şi se treziră în faţa unei negustorese de seminţe, aşezată pe un scaun pitic, la soare, în faţa unei

sobiţe de tuci pe care se afla o tablă încinsă. Ina îi spusese ca şi acum :

— Ia-mi nişte seminţe, ai bani ?

Avea cîţiva lei. Îi scosese întinzîndu-i femeii şi luase două cornete încă fierbinţi, mirosind ameţitor a sămînţă prăjită.

— Am bani, îi răspunse mecanicul într-un tîrziu. Scoase din buzunar o piesă metalică, coclită, albă şi o întinse femeii din faţa lor, negustoreasa de seminţe pe care Mareş o văzuse de atîtea ori de pe balconul lor. Femeia, o ţigancă grasă, năduşită toată, îmbrăcată într-un fel de capot de molton vişiniu îi privi în treacăt, le înapoie două cornete de seminţe şi strigă mai departe, indiferentă :

— Ia seminţilii ! Seminţilii, contra plictiselii !

Piaţa era pustie. Bătea numai un vînt de seară, un vînt jalnic şi inutil, aducînd căldura cîmpiei din împrejurimile Bucureştiului şi răscolind vechiul miros de cadavre, uitat între ruinele Griviţei, un miros de lemn ars şi putrezit apoi sub ploi.

Se întoarseră amîndoi şi vrură să plece. În clipa aceea ţiganca îi întrebă pe neaşteptate :

— De ce sînteţi maică atît de supăraţi, v-a murit cineva ?

Ina îl privi drept în ochi şi izbucni într-un rîs zgomotos.

— Nu ne-a murit nimeni, spuse pentru ea Mareş, şi o luă iar de mînă. Femeia dădu nedumerită din umeri şi începu să strige din nou :

— Ia seminţilii ! Seminţilii !

Cînd făcuseră cinci sau şase paşi în susul Griviţei printre zidurile ei oarbe, fără ferestre, ca un decor de teatru, o mai auziră strigîndu-le ceva.

— Ce spui ? întrebă mecanicul.

— V-am întrebat dacă nu ştiţi dumneavoastră dacă o să mai fie sau nu bombardament la noapte...

Mareş se uită la Ina şi după aceea se întoarse zicînd cu siguranţa cu care ai şti că peste un ceas n-o să plouă :

— N-o să fie !

Şi se îndepărtară, mergînd unul lîngă celălalt cu paşi mari. Mareş îi lăsase braţul. Spărgeau amîndoi între dinţi seminţele bine prăjite şi priveau casele fără acoperişuri şi prăvăliile cu obloanele topite la temperatura ridicată a incendiilor.

Se întuneca. Prin geamurile sparte se vedeau ici şi colo siluetele de carton turtite şi umezite de apă care fuseseră îmbrăcate altă dată în stofe şi mătase. Marginile lor mai păstrau urme de fosfor care începură să lucească stins în noaptea tot mai pronunţată.

— Parcă-s niște licurici ! spuse Ina, cu tristeţe, fără să mai încerce să ascundă că-şi adusese şi ea aminte de dimineaţa aceea de demult.

Priviră strada în toată întinderea ei. Spre gară, acolo unde începea drumul îndepărtat al barierei Constanţa, rămăsese o pulbere roşie, un ultim reflex al soarelui într-o vitrină mare, intactă a magazinului SORA. Ziua murise demult ; întunericul compact al unei nopţi negre, înăbuşitoare se prăvăli peste oraşul întreg.

— Să ne grăbim, spuse femeia şi azvîrli cornetul de seminţe, apucîndu-i braţul.

— Ţii minte, spuse într-un tîrziu, copiii aceia care cîntau atunci în jurul unui cerc de cretă, desenat pe trotuar...

În aceeaşi dimineaţă, dincolo de podul de piatră care făcea trecerea peste apa leneşe a Dîmboviţei, întîlniseră un grup de copii care se jucau. Erau zece sau cincisprezece, băieţi şi fete

la un loc, nici unul mai mare de şase sau şapte ani, nişte copii de oameni sărmani, desculţi şi îmbrăcaţi în haine rărite de atîta purtare pentru că le moşteneau — aşa cum ştiură de la prima privire — de la fraţii lor mai mari, pentru că şi ei purtaseră asemenea haine moştenite de la fraţii mai mari; fetiţele abia învelite în rochiţele scurte, cu genunchii roşii de frigul dimineţii, minţite şi ele şi părinţii lor de soarele şovăitor de început de primăvară şi băieţii în şorţuleţe din pînză pepită, care putea fi murdărită de praf şi spălată foarte rar. Nişte copii jalnici, cu obrazul palid, cu părul nepieptănat, cu ochii în fundul capului, nemîncaţi, ameţindu-şi strigătul stomacului cu un cîntec atît de cunoscut. Zece sau cincisprezece copii, băieţi şi fete, toţi palizi şi înfometaţi, copiii tăietorilor de vite de la Abator, ascultînd o fetiţă palidă şi ea şi galbenă în obraz care cînta cu un glas răguşit de o veche tuse măgărească :

Noi avem casteeeel frumos
Ma-dan-diro-riro, ra,
Noi avem casteeel frumos,
Ma-dan-diro-riro, ra.

Şi grupul din jur, băieţi şi fete, tot palizi şi nemîncaţi, strînşi de mînă, unul lîngă altul, răspundea imediat cu o ironie pe care nimeni n-o băga de seamă :

Ba al nostru-i mai frumos
Ma-dan-diro-riro, ra,

Şi tot aşa, vreme de o jumătate de ceas, un cîtec care te făcea să înnebuneşti privindu-i, pe ei şi casele din jur, numai nişte ziduri de paiantă, lipite cu lut, cu streaşina la guşa porumbelului, cu ferestre oarbe, fără perdele, cu ogrăzi pline de bălţi, nişte curţi lungi şi noroioase, în care lucea sărăcia.

Stătuseră amîndoi o jumătate de ceas ascultînd acest cîntec fără noimă şi deodată unul dintre copii, un băiat slab şi jigărit, cu nişte ochi albaştri ca două picături de cerneală, le întinsese mîna şi le spusese simplu :

— Voi nu vă jucaţi ?

Şi Ina, o fată înaltă şi slabă, palidă şi nemîncată şi ea, o fată frumoasă, subţire, îmbrăcată într-un pardesiu uşor de primăvară, cîrpit cu îngrijire ca să nu se vadă cît fusese purtat, apucase mîinile acelui copil necunoscut şi-l chemase şi pe el :

— Haide !

Nu se mai grăbeau. Nici pînă atunci nu se grăbiseră. Împărţiseră fluturaşii încă umeziţi de cerneală pe care era scris de zece ori :

„Muncitori nu vă lăsaţi speculaţi de capitalişti ! Muncitori adunaţi-vă forţele, muncitori faceţi grevă dacă nu vi se respectă drepturile", un text stîngaci, dar un text frumos, un cuvînt fierbinte al clasei lor, un strigăt de luptă împotriva împilării şi bestialităţii. Le împărţiseră şi erau fericiţi.

Mareş apucase mîna Inei şi jucase în jurul unui cerc de cretă desenat pe pămîntul tare, bătătorit, un joc de copii, stupid, caraghios, spuneţi-i cum vreţi, dar jucase într-o horă a copiilor cum altă dată nu îndrăznise.

Se trezise cîntînd, aproape ţipînd odată cu Ina :

Noi avem castel frumos,
Ma-dan-diro-riro, ra
Noi avem castel frumos,
Ma-dan-diro-riro, ra...

Şi asta timp îndelungat pînă cînd unul dintre copii se dezmeticise şi le spusese contrariat :

— Dar vouă nu vă e ruşine ! Sînteţi oameni mari !

Izbucniseră amîndoi într-un hohot nestăpînit de rîs şi fugiseră de ruşine după ce le aruncaseră toţi banii pe care-i mai aveau prin buzunare...

— Ştii unde ne-am oprit ? îi spuse Mareş privind cerul cu stele îndepărtate.

— Da, nu prea departe. Se încălzise. Jocul mă obosise, aş fi vrut să arunc de pe mine pardesiul. Mi-ai povestit cum ai început tu să te bîlbîi şi am fost tare amărîtă. Şi-am stat pe o bordură, pe o stradă părăsită parcă...

— O stradă care avea doar două bănci putrezite de lemn la două porţi, sub doi copaci bătrîni şi uscaţi. O stradă care urca, pavată cu bolovani de rîu, o stradă cu grădini...

...Şi deasupra zburau păsări şi nu se auzea decît tăcerea curţilor sfîşiată de strigăte depărtate de cocoşi, marcînd apropierea amiezei. Atunci Ina îi spusese povestea unui alt joc de demult :

— Alun, alunel, aluniş, alunecuş, cuş, cuşcă, cuşcărie, puşcărie, pescărie, repetase Mareş.

— Mai ţii minte totul ? îl întrebă femeia. Ce mult mi se pare că a trecut de atunci.

— Nu chiar atît de mult, spuse bărbatul. Zece ani sau unsprezece...

Se întunecase. Străzile erau acoperite de o pulbere uşoară de moloz, un fel de ceaţă albicioasă care se lăsa pe haine.

O iubeam, gîndi Mareş, dar totdeauna îi inspirasem un sentiment de prietenie şi asta împiedică cel mai ades orice altfel de apropiere. Un sentiment tulbure, un amestec de păreri de rău şi o dorinţă uitată îl făcea să se întrebe ce-i cu el în seara aceasta ? Redevenise stîngaci şi tăcut.

— Ajungem, spuse Ina. Ţine-mă de braţ. Uită-te dacă nu s-a luat cineva după noi.

Strada întunecată era pustie. Se opriră şi ascultară. Nu se auzea decît un foşnet încet de frunziş. Zgomotele oraşului muriseră de mult, parcă se scurseseră în pietrele străzilor, cum s-ar scurge un fulger printr-un paratrăsnet.

— Aici !

Deschiseră o poartă de fier şi rămaseră cîtva timp tăcuţi, faţă în faţă, în curtea pustie, nepăzită de cîini, ascultînd dacă nu trecea cineva. Mirosea amărui a frunză şi în întuneric străluceau nişte bile argintii, din acelea care ornamentează anumite grădini : mari mingi galbene, albe şi roşii, de metal uşor. Păşiră pe o aleie pietruită şi ajunseră în faţa unei uşi. Ina ciocăni într-un anumit fel şi li se deschise imediat. Îi întîmpină bărbatul ei, strîngîndu-le mîinile.

— Intraţi, spuse scurt Dumitrana, după obiceiul lui.

Toate ferestrele erau acoperite cu perdele negre de camuflaj. Pătrunseră într-o sufragerie înaltă. În mijlocul odăii se afla o masă pe care erau aruncate cărţi de joc la întîmplare. Pe un scaun şedea un bărbat scund şi slab, îmbrăcat într-o uniformă de aviaţie bine călcată.

— Bună seara, ziseră noii sosiţi.

Necunoscutul îi întîmpină şi le întinse mîna :

— Tomulete, se recomandă.

— Stai. Gazda noastră a plecat. Sîntem singuri.

— Mai trebuie să vină cineva în afară de Niculescu ?

— Nu. Numai noi patru, pentru că pe Ina n-o pun la socoteală în chestiunea asta.

Mareş se aşeză. Femeia rămase în spatele bărbatului său.

— Poţi să-mi spui despre ce este vorba ? întrebă mecanicul.

— Dacă ai puţină răbdare o să afli totul.

După aceea își scoase tabachera lui veche, de metal coclit, cu închizători de aramă și își făcu o țigare noduroasă, din tutun ieftin. Cînd o aprinse simțiră cu toții mirosul iute al fumului. Tomulete ceru un foc și se ridică de la locul său ca să-și aprindă o „Națională", găsită prin buzunarele uniformei.

— De data aceasta vom trece la acțiuni directe. Cînd va veni și cclălalt, vom hotărî în amănunțime ce avem de făcut. Este vorba de un vechi plan...

Se întoarse spre Mareș și-i luă mîna :

— Era timpul să ieși din bîrlog. Cred că ai amorțit stînd la căldurică... Ce să-i faci, n-avem nici o vină ! Cred că pentru pielea noastră oamenii mareșalului ar da cîțiva lei...

Și după ce mai trase un fum, apucă un pachet de cărți de joc și îi îndemnă și pe ceilalți :

— Pînă vine Niculescu, eu zic să facem un 101, ori nu știți ? Nu de altceva, dar dacă ne pică vreun mosafir nedorit să avem acrul unor oameni care-și omoară timpul... Haideți, nu e greu. Cel cu barbă e Popa, femeia cu coif este Dama, adică 13 ; ce te uiți așa, Tomulete, la mine ? Pune mîna pe cărți și joacă...

Și pentru că mecanicul nu-l cunoștea, zidarul îi spuse :

— Cu băiatul ăsta am făcut eu armata. A venit la București într-o permisie. E șofer, militar activ, cam mut el și cu vată în urechi. dar merge. Tot mai ai vată în urechi, Tomulete ?

Necunoscutul rîse încet, privind cînd la Ina, cînd la Mareș.

— Tot mai sufăr de urechi. Cînd am fost mic am căzut într-o pivniță. De atunci nu pot suferi curentul...

— Îți mai aduci aminte cînd o făceai pe prostul la flotilă că n-auzi cum te certa căpitanul ?

— Ehe, a trecut vremea, cine mai ține minte!

Dumitrana trăgea cu urechea la tăcerea de afară. Vorbea cu ei dar era cu gîndul în altă parte. Se vedea după cum așează cărțile pe masă, cam fără socoteală.

În curte se auziră pași. Urmă un ciocănit cunoscut. Ina se ridică, îndreptîndu-se spre ușă.

— N-a mai avut răbdare, spuse și își privi ceasul. A sosit cu trei minute mai devreme.

Deschise ușa și înăuntru intră Niculescu. Avea pantofii plini de praf.

— Ce-i afară! O beznă să-ți bagi degetele în ochi!

— Te-ai uitat bine în jur, nu te-a filat nimeni?

— Ce vorbă-i asta? Atîta lucru am învățat și eu de cînd sînt în partidul comunist...

— Ia un scaun, pune mîna pe cărți, și ascultă despre ce este vorba. Ina, te rog dă-i locul și ieși în curte. Dacă auzi ceva, intră ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic, ai înțeles?

— Da...

O auziră închizînd ușa și abia atunci Mareș simți că nu e atent, că îi urmărise zgomotul pașilor și silueta înaltă și subțire, străbătînd odaia luminată de cîteva becuri galbene care aruncau o lumină vie pe fața de masă. Îl privi pe Dumitrana și simți că i se face rușine. Zidarul apucase iar țigarea lui grosolană și după ce trase în piept, cu poftă fumul iute, zise cu veselie:

— Fraților, să nu vă speriați, e vorba de o treabă simplă ca *bonjur*. Ascultați aici la mine...

XXIV

DINCOLO de linia ferată era un cîmp pustiu, întunecat. Bătea vîntul. Suprafaţa tare de pămînt, luminată din cînd în cînd de fascicolul unui reflector, se găsea undeva mai jos de locul unde se afla : un taluz fără vegetaţie, acoperit cu pietre de rîu. Şinele de fier licăreau : două linii metalice, paralele, pierzîndu-se sub cerul negru. Mareş zări cabina sentinelei şi gardul depozitului de lemn ce ajuta la camuflarea postului antiaerian : un ţarc aproape rotund, scobit în malul de lut, un fel de groapă cu un diametru de circa 15 metri, cu parapete acoperite cu saci de nisip. Ţevile tunurilor nu se vedeau, le acoperea întunericul. În jurul lor, din loc în loc, cu oglinzile abia licărind către stele, stăteau reflectoarele : cinci sau şase, legate cu nişte cabluri de Dodge-urile pentru autotractare. Mai către stînga aşteptau sub un şo-

pron primitiv, sprijinit pe cîțiva stîlpi, autocamioanele armatei, părăsite acum de șoferi, încărcate cu pile de schimb și carburanți. Garda, după cum știa mecanicul, număra opt soldați și trebuia evitată. Odată trecuți de cîmpul acela, ajungeau la gardul de sîrmă ghimpată și de acolo, în spatele postului antiaerian. Alt drum nu exista. Trebuiau străbătuți 300 de metri descoperiți, înfruntînd lumina reflectorului așezat într-o margine și mînuit cam cu plictiseală de un soldat și, depășind și obstacolul ultim, ar fi atins liniile de triaj unde aștepta Dumitrana cu doi ceferiști care aveau să-i ajute la decuplarea unui vagon nemțesc încărcat cu arme. Trenul pleca imediat după miezul nopții și desprinderea ultimului vagon de celelalte ar fi fost bine să fie făcută imediat după pornire. Se știa că pe platforma din spate va fi o sentinelă de care trebuiau să scape în secunda ce urma pornirii garniturii, pînă a nu apuca să dea alarma.

Mareș își privi ceasul. Într-o jumătate de oră, zidarul avea să dea semnalul traversării cîmpului. Pînă atunci nu le rămînea altceva de făcut decît să aștepte aici, ascunși în spatele grămezilor de pietre, ascultînd zumzăitul scurt și intermitent al insectelor adunate lîngă focarul oglinzilor reflectorului aprins la intervale mari: un nor verzui, mișcător, mii de puncte vii, înnebunite de lumină și căldură, rotindu-se cît mai aproape de sticla încinsă, într-o amețeală dulce, un zgomot prelung de aripi, rotindu-se cu viteză, vibrarea elitrelor scoțînd un țiuit asurzitor în noapte și domolindu-se apoi, scăzînd din intensitate cît timp se făcea din nou întuneric.

Tomulete, șoferul care-i adusese, nu mai privea cîmpul întunecat. Era ostenit, se întorsese cu fața în sus, uitîndu-se la cerul fără stele. Niculescu, numai într-o flanelă veche, lucioasă, un scampolo ros pe la coate, aștepta să-l audă pe Mareș spunîndu-i că a sosit timpul să treacă toți trei linia ferată și să urce într-o secundă malul de pămînt pînă la mar-

ginea cîmpului din față, pe o potecă abia zărită în lumina reflectorului plimbat de-a lungul șinei, dar mecanicul observa liniștit, fără să scoată vreun cuvînt, drumul îngust și prăfuit pe care trebuiau să coboare. De la un canton aflat în stînga, la o sută sau o sută și cincizeci de metri, se auzea bătaia unui semnalizator și țăcănitul precipitat, clar în liniștea nopții, al TFF-ului. Trebuia să treacă un tren, încă înainte de ora fixată. Deasupra liniilor se schimbară semnalele, ochii roșii, suspendați pe un braț metalic nevăzut deveniră verzi, pietrișul sclipi jos în lumina spectrală de acvariu și după aceea auziră gîfîitul locomotivei în depărtare.

— Nu le e frică de avioane ? întrebă Tomulete cu glas leneș, căscînd.

— De ce ? făcu surprins Niculescu.

— Păi nu se mai astîmpără cu reflectorul ăla, îl tot plimbă încolo și-ncoace...

— Și te supără ?

— Mi-e somn. Aș mai aținea puțin pînă una alta...

Mareș îl privi. Militarul se întinse mai bine cu spatele lui mare pe pietrele ascuțite, fără să arate că simte ceva.

— Se cunoaște că toată viața ai dormit pe moale, zise după aceea, cu o urmă de rîs în glas.

— Nu-i așa ? Numai pe puf mă ținea mama. Nu pot să dau de puțin pămînt că, gata pofta de somn...

Tăcură ascultînd apropierea trenului. Tomulete se întoarse cu fața spre linia ferată.

— Tot armament, zise mecanicul după cîteva clipe, privind vagoanele de marfă încărcate cu tancuri ușoare.

Lemnăria scîrțîia prelung, se auzi șuieratul osiilor și cei trei zăriră focurile mici ale țigărilor sentinelelor : umbre nelămurite cocoțate pe treptele vagoanelor.

Numără în gînd mașinal.

— 25, spuse la sfîrșit Tomulete.

— Încotro le duc ? întrebă Niculescu.

— Cine ştie ?

Se făcuse iar linişte. Reflectorul continua să-şi plimbe fascicolul argintiu de lumină deasupra cîmpiei sterpe.

— Cît mai e, şefule ? mîrîi şoferul.

— Douăzeci de minute, răspunse Mareş.

— Crezi că o să se lase cu înghesuială ? rîse Tomulete.

— Ştiu eu ? Deobicei ăştia dorm. Am lucrat aici acum un an-jumate. Trecerea e destul de uşoară, numai să nu nimereşti în lumina reflectorului...

Niculescu, care ascultase pînă atunci, se amestecă şi el în vorbă :

— Tare aş avea chef să-i sparg ăstuia jucăria, să nu mai mă orbească.

— Tot nervos ? întrebă mecanicul.

— Nu sînt nervos, dar nu-mi place să aştept atîta vreme.

— Ai mai fost la vreo petrecere din astea ? întrebă mucalit şoferul, cam cu batjocură, dar şi cu îngăduinţă.

— N-a mai fost, răspunse pentru el Mareş.

— Atunci nu te-nghesui. Poţi să te alegi cu cîte ceva...

Tomulete se ridicase într-un cot şi-l privea, măsurîndu-l curios de parcă nu l-ar mai fi văzut mai înainte.

— Eşti tînăr ca un cal pus prima dată în ham. Cît mă priveşte pe mine, eu nu te-aş fi chemat la o treabă ca asta...

— De ce ? întrebă mecanicul.

— Nu-l vezi ? Are încă puţin caş la gură. Şi pe urmă îi ştiu eu pe domnişorii ăştia. Cum o să fie niţel mai greu, o s-o ia binişor la fugă...

Mareş tăcu puţin şi pe urmă spuse :

— Tot aşa credeam şi eu pînă acum cîtăva vreme. Am cunoscut un domnişor ca ăsta care se apucase să arunce trenurile în aer...

Niculescu se înveselise dintr-odată. Nu putea să se supere pe Tomulete pentru că îi plăcea vorba lui latã, aproape grosolană.

— După dumneata, partidul comunist ar trebui să se bizuie numai pe sergenţii majori din aviaţie, care în civilie sînt de profesie şoferi-mecanici-auto...

— Să ştii c-aşa-i ! întări Tomulete.

Tăcură un timp, ascultînd bîzîitul îndepărtat şi surd al unui avion.

— Dacă nici acum nu stinge ăsta reflectorul, e un prost, zise iar militarul.

— N-are de ce să-l stingă. Sînt aparatele corpului antiaerian.

Se făcu linişte o vreme, după aceea Niculescu întrebă :

— Cît mai e ceasul ?

— Mai avem zece minute, zise Mareş.

— Tare aş mai fi dormit noaptea asta, căscă şoferul.

Căzu iar pe burtă, privind lumina reflectorului care se plimba pe deasupra şinelor lucitoare.

— Mă, nu te mai culci mă, şi tu ? glumi cu soldatul necunoscut aflat în dispozitivul postului antiaerian. Mă, nu ţi-o fi şi ţie somn ? N-ai vrea şi tu să visezi ceva plăcut, să ne laşi dracului în pace să trecem şi să ne vedem de treabă ?

Vorbele lui se pierdură în liniştea nopţii. Niculescu îl înghionti pe Mareş :

— Şi dacă nu pleacă trenul la ora fixată ?

Mecanicului îi veni să rîdă, auzindu-se, pentru că răspunsul lui prea semăna cu siguranţa lui Dumitrana de totdeauna :

— Nu există ! La ăştia totul merge ca ceasul ! Omul nostru, aşa cum ai auzit şi tu, şi-a vîrît nasul în programul lor de astăzi. La orele 24 şi 10, garnitura părăseşte staţia de triaj.

— Şi unde crezi că vor observa lipsa ultimului vagon ? întrebă Tomulete.

— Poate la Ploești sau mai încolo. Dacă au cale liberă nu se opresc decît mîine în zori.

— Și ?

— Și va fi prea tîrziu. Vor da alarma chiar cei din gară, dar pînă vor ancheta ei, noi o să fim departe...

— Ușor mai merge treaba în teorie, dar să vedem cînd o fi să gîtuim sentinela...

Mareș clătină din cap.

— Nu e nevoie s-o gîtuim. Dacă-i dăm cu un sac de nisip în cap și-l dezarmăm, îl luăm cu noi legat și-l lăsăm undeva în drum...

Se apropiase clipa semnalului. Mecanicul își privi încă odată cadranul ceasului. Deobicei, Dumitrana era punctual. Tăcură încordați. Nu se auzea decît zumzetul insectelor, jucînd în lumina puternică a oglinzilor reflectorului și, mai departe, huruitul Dodge-ului care alimenta cu curent elementul.

Din gara de triaj răsunară strident două țiuituri scurte de sirenă.

— Gata, spuse Mareș, sîntem așteptați.

Știau toți trei ce au de făcut, așa încît nu mai schimbară multă vreme nici un cuvînt.

Mecanicul se tîrî pînă la poteca ce cobora lîngă linia ferată. Era porțiunea cea mai ușor de străbătut. Trebuia să nu facă zgomot ca să nu se alarmeze cantonierul, așa că nu se grăbi. Îl urmă Niculescu, mergînd puțin aplecat, precauțiune inutilă după ce reflectorul își mutase fascicolul luminos. Tomulete sosi în curînd gîfîind după ei. Se aflau lîngă sîrmele nevăzute ale telegrafului. O știau auzind țiuitul ca de greere al telefonului.

— Pînă aici a mers bine, zise Mareș.

Trebuiau să urce malul celălalt și de acolo începea greul. Cîmpia nu avea nici măcar gropi sau mici adîncituri. Nu se puteau folosi decît de îngrămădirile de mărăcini pînă la stivele de lemne ale unui depozit de cherestea. Ajunși acolo ar fi

fost acoperiți, ar fi putut folosi umbra lor. Suiră poteca îngustă, unul în spatele celuilalt. Mirosea a muşeţel trecut şi a cărbune, a apă scursă pe un fier încins. Din stînga bătea rar semnalul unui aparat de telegrafiat şi deasupra liniei ferate se auzi frecarea talgerelor de fier ale semaforului schimbat. Lumina roşie, un ochi rotund, mort, se prelinse pe cele două urme strălucitoare de metal, tremurînd, vibrînd parcă sonor.

Ajunşi la marginea cîmpiei, cu trupurile ascunse de malul de pămînt, priviră înainte. Lumina reflectorului trecu repede deasupra capetelor lor şi în clipa următoare, Niculescu sări, luînd-o la fugă spre stivele de scînduri ale depozitului de lemne din faţă. Fugea foarte repede, aplecat : o siluetă neagră, topită în întunericul nopţii. La jumătatea drumului se culcă dintr-odată, cu o secundă înainte ca lumina argintie a reflectorului să-l prindă în fascicolul ei strălucitor.

Tomulete îi şopti lui Mareş :

— A scăpat !

Nu-i mai zăriră umbra şi ştiură că el a ajuns în curtea depozitului de lemne. Tomulete stătea ghemuit, gata să plece. Îi trebuiau trei salturi pentru că era mai greoi, aşa că o porni mai încet clătinîndu-se. Mecanicul îl urmă. Călcase parcă pe urmele celorlalţi, numai că drumul fu mai scurt. Se aruncă de două ori la pămînt şi aşteptă trecerea luminii reflectorului pe deasupra. Înainte însă de a pleca a doua oară se întîmplă ceva de neînţeles. Rotirea luminii încetă şi fîşia argintie se opri pe taluzul de pietre pe care stătuseră înainte. Deasupra cîmpiei încremenite, aproape fără vegetaţie, vîntul stîrnise puţin praf şi, în fascicolul prelung, zumzăiau mii de insecte verzui.

— Ne-au văzut ! îşi spuse Mareş. Soldaţii vor da alarma !

Aşteptă un minut sau două. Nu ştia ce să facă pentru că acum totul era o chestiune de răb-

dare deşi orice întîrziere devenea primejdioasă. Începu să numere în gînd pentru a marca astfel secundele. Cînd ajunse la 165, lumina reflectorului se mută, nu rămase decît o pată rotitoare, un disc turtit de lumină, mişcîndu-se pe cerul îndepărtat.

Se auzi zgomotul mic al unui cosaş care secera o tulpină. Mirosea a iarbă arsă de arşiţă, a pămînt uscat la soare şi a mărăcine, un miros sălbatec de plantă necunoscută. Mareş aşteptă încă o rotire a reflectorului, vrînd să ştie dacă într-adevăr soldatul se alarmase sau nu. Se gîndea că poate furca reflectorului se înţepenise şi că-i fusese frică degeaba. Ceilalţi erau nerăbdători, nu mai putea să întîrzie. Nu-i era frică, avea chiar o energie nestăpînită în trup. Aştepta de multă vreme ocazia asta de a acţiona pentru că inactivitatea îl ostenise.

Fîşia de lumină trecu încă o dată pe deasupra lui. Se ridică şi începu să fugă. Simţea răcoarea aerului străbătut şi căută nişte mărăcini după care să se ascundă. Gîfîia şi nu se auzi nimic în afara îngrămădirii negre de lemne în spatele căreia îl aşteptau ceilalţi. Cînd socoti că străbătuse a doua treime din drum şi văzu iar fascicolul de lumină făcînd întoarcerea lui obişnuită se aruncă la pămînt. Inima îi bătea tare şi îşi aminti că mai demult studentul îi spusese că suferă de inimă. „Cum i-o fi fost ?“ se întrebă. Firele rare de iarbă pe care-şi aşternuse obrazul se albiră. O clipă îşi ţinu răsuflarea, gîndindu-se cu spaimă că va fi zărit, dar braţul reflectorului trecu mai departe. Se ridică şi avu o clipă incertitudinea direcţiei. Reobişnuindu-se cu întunericul, desluşi grămezile albicioase de scînduri. Ajunse la timp. Încă puţin şi ar fi fost prins alergînd în fîşia reflectorului.

Tomulete îl întrebă încet, cu o îngrijorare abia ascunsă în voce.

— Cum a fost cînd ţi-a pus nătărăul ăla reflectorul în scăfîrlie ?

— Atenţie ! şopti Mareş în aceeaşi clipă.

Priviră curtea lungă şi întunecată. Se auzeau paşii unui om apropriindu-se. Paznicul depozitului, gîndi mecanicul. Omul fluiera nepăsător, tîrîndu-şi paşii. Se traseră după o stivă, unul lîngă altul, stînd foarte apropiaţi, fără să mai răsufle. Se auzi o tuse de om bătrîn şi pe lîngă ei trecu după cîtva timp un bărbat mic de statură, îmbrăcat într-o haină scurtă. Îl lăsară să se îndepărteze vreo zece metri şi după aceea Mareş le şopti :

— Acum după mine ! Drept în faţă se află un gard de sîrmă ghimpată.

Nu alergau pentru ca să nu facă zgomot. Mergeau numai grăbiţi cu paşi întinşi. Ajunseră în faţa gardului şi Niculescu apucă sîrmele cu ţepi, depărtîndu-le una de alta. Trecură apoi aplecaţi prin ele şi ajunşi iar în cîmp priviră spre postul antiaerian. Dîra reflectorului nu-i ajungea. Rămăsese undeva mai jos.

— Aici ar trebui să fie o sentinelă, zise Mareş.

Îi opri pe ceilalţi şi cercetară cîmpia pustie.

— Vedeţi pe cineva ? întrebă după zece secunde.

— Nu.

— Atunci au sentinelă jos, lîngă linia ferată.

— De ce să aibă o sentinelă lîngă linia ferată? întrebă şoferul.

— Altfel sînt descoperiţi.

— Şi gara ? mai întrebă Niculescu.

— Gara e păzită.

— Atunci ?

— Atunci, îl îngînă mecanicul pe Niculescu, atunci un tren cu muniţii nu se lasă chiar aşa de capul lui. Fiţi atenţi cînd coborîţi...

El cunoştea locurile, de aceea îl aleseseră. Trecuse de multe ori ziua peste acest cîmp, dar

noaptea era cu totul altceva. La o sută de paşi sau mai puţin se zărea o perdea de salcîmi, neagră şi foşnitoare. Puţin mai jos, într-o adîncitură, se afla staţia de triaj cu liniile ei numeroase, cu gara mică, neluminată, o haltă mai mult, nearătoasă şi neîncăpătoare.

— Dacă au o sentinelă, spuse abia auzit şoferul, de ea ar fi trebuit să aibă grijă pînă acum Dumitrana. Doar n-o s-o lase să ne întîmpine cu pîine şi sare...

— Ai dreptate, recunoscu mecanicul. Atunci mă duc eu înainte. Voi rămîneţi aici. La o şuierătură vă apropiaţi.

Şi fără să mai aştepte, o porni scoţîndu-şi de pe spate frînghia subţire la capătul căreia se afla un săculeţ umplut cu nisip. Pînă la perdeaua de salcîmi nu era prea mult. La cinci minute după asta auziră fluierătura mecanicului. Tomulete avusese dreptate. Dumitrana curăţase locul. Se apropiară de gară. Ajunseră lîngă copaci.

Mirosea uşor a cărbune. Nu bătea vîntul. Aerul era mai rece, ca sub bolta unei clădiri de piatră. Dumitrana şi încă un necunoscut le strînseră mîna.

— Cum a fost? întrebă primul cu vocea lui uscată.

— Bine.

Se apropiară de marginea perdelei de salcîmi şi zăriră clădirea joasă a gării. În geamuri erau aşezate perdelele negre de camuflaj care nu lăsau decît nişte urme galbene, subţiri în margini. O locomotivă pufăia pe şine. Se auzea răsuflarea bruscă a unei pompe şi scurgerea apei pe pietrele haltei. Jos, în sala mică de aşteptare, se trezea o mulţime ostenită de soldaţi. Ofiţerii începuseră să strige, glasurile lor răsunau înăbuşit pînă aici. Pe cimentul peronului băteau ţintele cizmelor, se auzea clănţănitul paturilor

de arme lovite de caldarîm şi lăzile de campanie aruncate din loc în loc. Semnalizatorul ţăcănea febril, cineva trîntise o uşă. O clipă peronul fu luminat şi văzură toţi forfota soldaţilor, lucirea scurtă a armelor şi a căştilor de război.

— Sînt mulţi, spuse Mareş.

— Destul.

— Acum îi urcă în vagoane.

— Mai e cineva cu voi ?

— Încă doi, zise Dumitrana, ei vor face decuplarea. Acum controlează ancorele vagoanelor.

— Cît e ceasul ? întrebă Niculescu, neliniştit, fără să ştie de ce.

— Douăsprezece fără cinci, îi răspunse mecanicul.

— Aţi ajuns bine, spuse de alături şi necunoscutul, un ceferist cu şapcă, pe care abia îl zăreau în întuneric.

Se auzi un semnal de locomotivă şi din nou glasurile răstite ale ofiţerilor. Jos, lîngă terasamentul aflat în întuneric, licăreau luminile slabe ale unor felinare.

— În cincisprezece minute, pleacă, zise Dumitrana. Sînteţi obosiţi ?

— Nu, răspunse militarul încet, cam fără convingere.

— Vagonul e mult în urmă. Cînd o să plece, trenul o să prindă puţină viteză. O să săriţi pe treptele din faţă, ceilalţi doi vor desprinde ancorele din mers. La 300 de metri, la prima barieră aşteaptă cîteva motociclete cu ataş.

— Şi cantonierul ? întrebă Mareş.

— E omul nostru. Vagonul se va opri mai încolo, ca să nu fie întrebat după aceea dacă n-a auzit ceva...

— Şi în caz de alarmă ?

— Fuge toată lumea unde vede cu ochii. Numai că alarma nu trebuie să se dea. Vagoanele

sînt păzite de cîte doi soldaţi fiecare la cîte o scară...

Niculescu ascultă atent şi nu întrebă nimic.

— N-ar fi mai bine să-i aruncăm din tren ? spuse Tomulete.

— Nu, trebuie dezarmaţi, atît. Pe urmă facem ce vrem cu ei. Totul e să nu tragă vreun foc de armă în aer. S-ar putea să fie auziţi, fie de cineva din tren, fie de cei din gară.

— Şi cei din vagonul dinainte ?

— Vagonul acela nu e păzit. Acolo au bucătăria.

— Cum aţi făcut asta ? se miră şoferul.

— La cuplare. Oamenii noştri au spus că nu se potrivesc legăturile.

— Or să vă dibuie.

— Nu mai au timp. Pînă vor face anchetă, mareşalul va fi dat peste cap.

Glasul lui Dumitrana se aprinse. Vorbea mai tare acum, fără să se mai ferească.

— Ce zici ? rîse încet Tomulete, cînd îţi spuneam eu ! Nu apuc să-mi fie şi mie odată somn, că uite ce mi se întîmplă.

Jos, lîngă terasament, sclipi un felinar cu lumină roşie.

— Semnalul, zise Dumitrana. Acum, atenţie. Coborîţi lîngă şine. Alergaţi bine ?

— Destul de bine.

— Trenul va porni încet. Duce greutate mare. Sîntem patru pentru asta. Doi la scara din faţă, eu şi Mareş la spate. Ceilalţi vor face altceva. Trebuie să dureze exact două minute şi mai ales să nu se facă zgomot. De altfel, totul e pus la punct. În momentul în care trenul pleacă, la o locomotivă se va defecta o sirenă. Să nu vă speriaţi. Se întîmplă des. Dacă ţiuie mai mult de trei minute, înseamnă că s-a dat alarma în gară. Vagonul trebuie spart imediat. Oamenii mai au cîte o rangă la ei. Cînd ajungem dincolo de barieră,

trebuie să aruncăm armele în motocicletele care ne aşteaptă. Nu putem lua prea multe, numai cîte vor încăpea în ataşele lor. Voi vă întoarceţi pe acelaşi drum, la maşina cu care aţi venit, s-a înţeles ?

— S-a înţeles.

Coborîră. Zgomotele gării se potoliseră. Se auzea numai ţăcănitul aparatului de telegrafiat, anunţînd staţiunii următoare plecarea garniturii. Priviră şinele de fier pe care aluneca lumina slabă a felinarelor de manevră. La un ac, pocniră talgerele de fier ale semafoarelor şi o uşă se deschise luminînd o clipă pietrele lustruite ale peronului. Se auzeau glasurile soldaţilor germani. La vagoanele din faţă se înfiripase o melodie, cîteva versuri frînte, spuse cu glas răguşit.

— O să vedeţi voi *Lily Marlen,* mîrîi Niculescu, întărîtat fără motiv.

Sirena locomotivei anunţa plecarea.

— Sînt punctuali, spuse Mareş, privindu-şi ceasornicul.

— Ce-i al lor, e-al lor !

Se apropiară de tren, ocrotiţi de întuneric. Garnitura se puse în mişcare, lent. Mecanicul privi locomotiva şi vagoanele de clasă cu luminile stinse. La ferestre stăteau ofiţeri şi soldaţi, fumînd tăcuţi, cu ochii spre locul unde se aflau, fără să-i vadă. Cîntecul se auzi tot mai stins. Mareş numără în gînd vagoanele. La al şaisprezecelea se alarmă, dar văzu coşul vagonului bucătărie. Era precedat de alte patru vagoane închise ermetic. Pe scară fumau soldaţi cu armele între cizme. Garnitura luase puţină viteză. Se auzea zăngănitul legăturilor şi ciocnirea uşoară a tampoanelor. În clipa următoare şuieră sirena unei locomotive din apropiere. Totul fusese calculat milimetric de către ceferişti. Dumitrana le făcu semn :

— Gata !

Tomulete şi cu Niculescu alergară la început pe lîngă tren, tot în întuneric, aproape de sîrmele joase de telegraf, auzindu-le cum ţiuie subţire, apoi simţiră cum drumul se îngustează. Trecură de felinarele roşii ale încrucişării a două şine, unde roţile trenului scoteau nişte pocnete ca de artificii. Pietrele ascuţite ale terasamentului le încurcau alergarea. Vagoanele începură să alunece mai repede. Fugeau unul în spatele celuilalt, potrivindu-şi paşii. Mareş şi cu Dumitrana rămăseseră puţin mai în urmă. Se mai auzea ţipătul sirenei, un fluierat violent, şi se gîndiră toţi patru în acelaşi timp că minutele convenite nu trecuseră. Pe treptele ultimului vagon se aflau doi soldaţi.

Îşi pregătiră sacul de nisip, scuturîndu-i frînghia, şi cînd zări chipul neamţului alarmat, începu să strige :

— Kamerad ! Kamerad !

Sentinela nu pricepea nimic. Stătea încă pe ultima treaptă, pregătindu-se să se ridice în picioare. Vru să-şi scoată pistolul automat de la gît. Dumitrana nu-l lăsă. Se agăţă de bara de fier şi urmat de mecanic se prăbuşi peste el, lovindu-l cu sete. Îl dezarmară rupîndu-i cureaua armei. Soldatul se uită îngrozit la ei, nepricepînd nimic. Mareş îi vîrî o batistă în gură şi îi legă mîinile cu frînghia sacului de nisip. Nu se auzea decît vîjîitul unor pomi pe lîngă care trecea garnitura în viteză. Dumitrana se uită afară, strigînd ceva lui Niculescu. Şoferul îi făcu semn cu mîna, ceea ce însemna că terminaseră şi cu sentinela de la capătul celălalt al vagonului. Mareş văzu după aceea pe cei doi ceferişti care-i urmaseră, făcînd decuplarea în armonica de pînză gudronată, care lega ultimul vagon de vagonul bucătărie. Ancorele fuseseră desprinse şi în curînd îşi dădură seama că platformele se depărtează una de alta. Cei doi ceferişti săriră lîngă ei.

— S-a făcut! spuse necunoscutul, care-l întîmpinase cu Dumitrana.

Era asudat și își ștergea fruntea cu dosul palmei.

Vagonul în care se aflau continua să plutească lin pe șine. Al doilea ceferist, un macagiu plin de cărbune pe față, se uita la soldatul legat, clătinînd din cap cu o mirare comică:

— De, mă, neică, așa e la război!

Scosese o rangă scurtă și îl întrebă pe celălalt:

— Începem?

— Acum, îl potoli Dumitrana.

Platforma îngustă nu le dădea voie să facă prea multe mișcări. Nu mai puteau să aștepte. Mareș se strecură pe treapta lungă și îngustă care ducea la ușa metalică de la mijloc a vagonului de mesagerie, dincolo de care se aflau armele. Cei doi ceferiști îl urmară. Viteza vagonului descrescuse. Trecură lent prin fața cantonului. Dumitrana văzu un om cu un felinar, făcîndu-le semne. Dincolo de bariera de lemn se aprinseră scurt trei faruri de motocicletă. În spatele lor, pe șosea, nu se vedea decît un nor de praf, ridicat de curentul produs de garnitura ce se îndepărtase. Nu mai merseră decît foarte puțin. Pe șine fusese așezat un drug de fier. Roțile îl turtiră, tîrîndu-l cîtva timp. Ceva scrîșni metalic, prelung. Cele trei motociclete se apropiară pe un drum prăfos, paralel. Din ele săriră trei necunoscuți.

— Duceți sentinelele! le zise Dumitrana scurt. Numai unul dintre voi. Aruncați-i în ataș și lăsați-i cît mai departe!

Niculescu și cu Tomulete îi cărară pe cei doi soldați legați fedeleș și, ajutați de către unul din ceferiști, îi aruncară într-un ataș. Motocicleta porni în goană pe drumul necunoscut de țară.

— Repede, deschideți ușile! porunci Mareș. Nu-i timp de pierdut!

Ceferiştii loviră cu drugii de fier lacătul vagonului.

— Vedeţi dacă nu e cineva înăuntru!

Dumitrana păşi primul în întuneric, ţinînd cu o mînă arma luată de la sentinelă. Unul din cei doi motociclişti, scoase o lanternă şi lumină pereţii de lemn. Pe podele se aflau aruncate în dezordine, aproape 500 de puşti, ZB, noi-nouţe, unse bine şi o grămadă de pistoale. Deimler-Buch şi Bereta. Ataşurile motocicletelor fură umplute la repezeală cu arme. Nu încăpeau prea multe. Tomulete cu Niculescu cărară două lăzi de cartuşe, aruncate într-un colţ. Lumina lanternei motociclistului descoperi o stivă de maşini de scris, toate în cutii metalice, abia sticlind în lumina săracă.

— Nu luăm şi o maşină de scris? întrebă şoferul. Poate o să avem nevoie...

Mareş rîse înveselit.

— Nu-i rea ideea!

Apoi se încruntă dintr-odată.

— Ce spui, şefule? se întoarse întrebător spre Dumitrana.

— Acum ne trebuie cît mai multe arme, spuse acesta. Ia vedeţi cîte pistoale mai încap în ataş?

Se auzi pocănitul motocicletei care se întorcea fără cei doi nemţi.

— I-am lăsat într-un lan legaţi unul de altul, zise omul de pe şa. Pînă mîine dimineaţă, cred că nu-i va găsi nimeni.

Umplură şi cel de al treilea ataş, grăbiţi. Dumitrana pîndea într-o parte semnalele cantonierului. Pe şosea nu se ivise nici un automobil. În jur nu era decît noapte, o noapte plină de cînt, întunecoasă, fără stele. În depărtare se auzeau zgomotele gării de triaj, un amestec de semnale de locomotivă şi şuieratul vagoanelor în manevră.

— Gata, zise cineva.

— Retragerea, porunci Dumitrana. Mareş!

Mecanicul se apropie.

— Drumul e liber. Ocoliți corpul de gardă de la postul antiaerian. Nu e momentul să vă lăsați prinși. Eu am să apuc pe alt drum. Știu de unde să vă iau. S-a înțeles ?

— Înțeles.

— Atunci drum bun. Aveți mașina, trebuie să vă culcați și voi în noaptea asta...

Se salutară în tăcere și se împrăștiară. Cei trei urcară iar malul de pămînt. Erau la aproape patru sute de metri de gară și Mareș își aminti că apucînd-o pe aici dădeau de o potecă care îi ducea puțin mai departe de bătaia reflectorului. Mergeau tăcuți, obosiți. După un timp, înainte de a începe traversarea locului deschis, culcați unul lîngă celălalt în iarba rară, pe pămîntul tare și sălbatic, stătură cîteva minute umăr lîngă umăr.

— Cum a fost ? întrebă șoferul pe Niculescu.

— Un fleac ! făcu acesta lăudăros.

— Cred și eu. Unde-i organizare !

— Nemții ăia parcă erau niște pui de găină...

— Puteau să fie și mai ai dracului, dar se pare că s-au cam săturat și ei de război...

Mareș nu-i asculta. Trăgea cu urechea spre gară, așteptînd să audă alarma.

— Trecem ? întrebă militarul. Mi-e somn !

— Dumneata unde o să dormi în noaptea asta ? întrebă Niculescu.

— În autocamionul flotilei. Mîine pînă la prînz trebuie să fiu la Craiova, înapoi...

Priviră curtea depozitului de cherestea, pe care o ocoliseră.

— Ce-i facem cu nărodul ăsta cu reflectorul ? întrebă cu disperare voită Tomulete, că nu se mai astîmpără.

Și după aceea se rugă de cineva necunoscut, aflat în spatele lentilei reflectorului :

— Mai stai, mă neică o dată, că ți-o ajunge.

Mareş îl privi pe Niculescu. Studentul ronţăia un fir uscat de iarbă cu o nepăsare curioasă.

— Cum a fost ? îl întrebă. Parcă erai suferind de inimă...

— Cine mai bagă de seamă fleacurile astea acum, şi după aceea rîse. Trecem ?

— Trecem.

— Tare i-aş mai sparge jucăria ăstuia !

— Ce, reflectorul ?

— Da... N-are somn, domnule, nu se mai potoleşte. O să-mi rup hainele din cauza lui...

Înainte de a începe traversarea îşi dădură seama toţi trei că erau bucuroşi, cum sînt bucuroşi oamenii care au dus la capăt un lucru greu...

COMANDAMENTUL TRUPELOR GERMANE
GRUPUL XI

SECȚIA INFORMAȚII

către

MARELE STAT MAJOR AL TRUPELOR ROMÎNE

Vă aducem la cunoștință următoarele :

În noaptea de 2—3 august 1944, garnitura nr. 453632, cu plecarea din gara București-Triaj-2, orele 0,10, care transporta arme pentru grupul de armate din zona Iași, a fost atacat de către mai mulți necunoscuți, care au desprins ultimul vagon, spărgîndu-l și jefuindu-l. Cele două sentinele germane au fost găsite în dimineața zilei următoare lîngă gara Buda, într-un lan de porumb. Din declarațiile celor atacați reiese că făptașii erau în număr de șase. Se bănuiește că e vorba de un grup de sabotori comuniști. La ancheta făcută s-a constatat că lipseau 157 pistoale Deimler-Buch și Bereta, precum și mai multe arme automate.

Rugăm a se lua măsuri pentru descoperirea și pedepsirea vinovaților. În viitor este de dorit să se găsească mijloacele necesare în stare să asigure transportul în siguranță a armelor și trupelor germane.

Colonel,
Iosif Gruber

XXV

COMPARTIMENTUL de clasa a treia era plin de bărbaţi şi femei care vorbeau cu glas scăzut, ca într-o biserică. Niculescu fumase trei ţigări una după alta, încercase să străbată înghesuiala dintre băncile cărămizii, mîncate de jeg şi vechime şi să iasă pe platforma unsuroasă, neagră de cărbune, fără să reuşească. Cei îngrămădiţi pe podelele murdare, date cu gazolină, nu se mişcaseră să-i facă loc şi studentul renunţase în cele din urmă.

— Unde vrei să treci, camarade? îl certase un bărbat îmbrăcat într-o haină cafenie, privindu-l cu atenţie, ceea ce îl făcu să-şi simtă inima bătîndu-i mai tare.

Niculescu ar fi vrut să-i răspundă grosolan, în cuvinte porcoase că trebuia să ajungă într-un

loc unde n-are să zăbovească mult timp, dar nu o făcu.

Era îmbrăcat în haine de soldat şi îşi dădu seama că încă nu se obişnuise cu uniforma pentru că la auzul cuvîntului „camarade" avusese o clipă de ezitare. Sub vestonul verzui de doc avea actele bine ticluite ale caporalului Tîrîia Dumitru, şi o delegaţie semnată de comandantul unei flotile de aviaţie din regiunea Craiova, prin care se adeverea că merge la Brăila în interes de serviciu, adică să aducă o cantitate de trotil necesară pescuitului.

Se însera. Călătoria îl plictisise destul şi se hotărî să nu se mai ridice de la locul lui pînă nu ajungea în gara aceea prăpădită, de unde cu o trăsură sau pe jos trebuia să meargă la o adresă cunoscută. Îşi mai aprinse o ţigară şi privi prin geamul murdar, jumătate lăsat, cîmpia alb-roşcată, ce se rotea dincolo de stîlpii de telegraf. Cerul verzui străbătut de cîrduri rare de păsări îşi pierdea culoarea. Lumina soarelui căzut dincolo de văile inundabile, sărate, ale Dunării, se stingea treptat şi deasupra spaţiului mort, deasupra acestui pămînt cenuşiu şi sterp, cădea incendiul straniu al amurgului. Prin halte mici, acoperite de fumul lăsat de locomotivă, se mai vedeau mari grămezi putrezite de sfeclă, uitate acolo încă din anul trecut, nişte movile negre, noroioase, fumegînd încă din pricina căldurii de peste zi.

Cei din compartimentul comun, moţăind, vorbind încet, cu o lene caracteristică oamenilor din sud care nu se grăbesc şi nu ridică tonul aproape niciodată, schimbau veştile cu nepăsare. Unuia îi murise un porc de o sută de kilograme, altuia îi furase cineva viţelul. Un grec din Galaţi se căsătorise cu o armeancă bogată şi cei din

compartiment îl căinau pentru că o ştiau rea de muscă. Ţăranii înjurau pe Dumnezeu care nu mai dăduse de mult o ploaie. Asta făcuse ca preţul porumbului să crească. O femeie se văita că nu mai are lapte pentru copilul ei de şase luni. Altul, un ceferist negricios, cu un glas piţigăiat, vorbind precipitat, cîştigase la loterie patru mii de lei, bani cu care avea de gînd să-şi cumpere o bicicletă.

Ţigara, ultima sau penultima, ajunsese la capăt. Niculescu îi simţea căldura arzîndu-i unghiile, dar nu o aruncă. Stătea între o femeie grasă, cu o paporniţă mare de paie în poală, şi un ţăran adormit, cu tot obrazul acoperit de o barbă neagră şi deasă. În faţă, alţi trei necunoscuţi dormitau fără să-l privească. Studentul nu putea să-şi dea seama dacă fusese urmărit sau nu de cineva. Asta avea s-o vadă abia în oraş, după lunga plimbare obligatorie, dinainte de-a se opri la adresa cunoscută.

Trenul se apropia de Brăila. Călătorii începură să se ridice de pe bănci. Se auzeau lăzile grele de lemn ciocnite una de alta şi larma surdă de pe platforme. Cineva striga în gura mare pe altcineva, un nume lung şi ciudat. Trenul trecu de un aerodrom militar, de pe care se ridicau mereu alte avioane cenuşii, cu două aripi, un model demodat, nişte biete aparate aducînd cu vehicolele greoaie aruncate în cimitirul fiarelor vechi. Urmă apoi un crîng galben de salcîmi joşi şi păliţi şi iar cîmpia fără vegetaţie, cu piramide negre de sfeclă putrezită şi cu piramide pitice de sare, nişte grămăjoare albicioase şi sticloase de cîrtiţă, cîteva lanuri de porumb şi halte cu rampe înalte deasupra cărora se înghesuiau ţărani, căruţe, cai şi autocamioane. Oamenii îşi scoteau pălăriile soioase şi le aruncau în aer, în semn de salut. Aici, urma tragică a războiului, pasul de mamut

al bombelor căzute peste oraşele Romîniei nu ajunsese sau nu se vedea că ajunsese.

Bărbatul în haină cafenie îşi făcea loc cu coatele spre uşa de lemn scoasă din balamale, împinsă din amîndouă părţile şi Niculescu se linişti. Nu era un agent. Dincolo de geam cădea un nor cenuşiu de zgură scînteind, un roi de fluturi roşii şi fluturi negri de cărbune. Cînd aburii erau absorbiţi de pămînt se zăreau licărind mari ochiuri de apă verde, ghioluri albicioase cu margini de sare şi iar pîlcuri de salcîmi prăbuşiţi, vechi şi putrezi, faimoşii salcîmi ai Brăilei. Dunărea sclipea dincolo de plaja îngustă de nisip argintiu, coborînd în trepte largi. Se vedea oraşul în stînga, apropiindu-se : o îngrămădire cenuşie de clădiri, cu mari trîmbe de fum deasupra, cu un zvon sonor de aşezare omenească şi mici scînteieri electrice.

Studentul stătu încă pe banca de lemn. Cei din faţa lui şi cei de lîngă el îl călcară pe bocanci, dar Niculescu nu spuse nimic. Era aproape mulţumit că rămîne puţin timp singur şi că drumul luase sfîrşit. Se auzi sirena trenului şi în curînd vagoanele se ciocniră unul de altul la ace. Urmă pocnetul feroviar repetat atît de cunoscut şi umbra fără formă a gării. Frîne, un zăngănit de geamuri, larma mulţimii şi după aceea, o oprire bruscă. Călătorii fură aruncaţi unul într-altul.

De la geam, studentul privi cu un ochi atent patrulele aflate lîngă linia ferată. Trebuia să coboare pe partea cealaltă, să nu fie întrebat de unde vine şi ce caută, deşi avea actele în regulă. Nu stătu prea mult. Îşi luă lada de lemn şi aşezîndu-şi mai bine capela pe ochi coborî treptele înalte, trăgînd cu ochiul dacă între garniturile garate una lîngă alta se mai afla cineva. Nu văzu pe nimeni. Trecu pe lîngă vagoanele trenului părăsit de călători, fluierînd cu nepăsare şi se îndepărtă puţin de ieşirea strîmtă, unde aştep-

tau acum soldaţii pentru control. Cunoştea bine locurile. Mai venise aici, cu cîteva luni în urmă, la începutul lui septembrie al anului trecut, aşa încît într-un sfert de ceas se află în piaţa gării, în mijlocul mulţimii necunoscute.

Ar fi luat o trăsură, dar îşi spuse că asta bătea la ochi : un soldat răstignit pe pernele unei birje atrăgea atenţia. Porni deci încet de-a lungul largului bulevard de granit, fără grabă, oprindu-se din cînd în cînd ca să-şi dea seama dacă nu se luase cineva după el.

Se întunecase. Pe lîngă el treceau trăsuri grăbite, se auzeau clopotele de avertizare şi în geamuri, luciră ici şi colo, slabe şi scurte fulgere electrice iute astupate de perdelele de camuflaj. Aerul era încins. Bătea un vînt uşor de seară. Oraşul mirosea a seminţe prăjite, a floare de salcîm trecută. Nu avea înaintea lui decît două ceasuri. Trebuia să se întoarcă în aceeaşi noapte, dar tren de înapoiere nu exista pînă la şapte. Dumitrana îi spusese că trebuia să ajungă la Bucureşti în zorii zilei următoare şi să aştepte pe cineva care avea să ridice trotilul pe la orele zece sau unsprezece de dimineaţă.

Ajunse în faţa portului fluvial şi o luă pe o stradelă îngustă. În dreapta şi în stînga se aflau vechile magazii, cîteva clădiri cu cîte două etaje, cu faţadele de cărămidă neagră, afumate. Dincolo de geamurile înalte, cu spaţii sparte, fără lumină, nu se arăta nimeni. Deasupra intrărilor ardeau mici becuri acoperite cu celofan albastru, aruncînd pe pietre o dîră ştearsă, verde, viorie. Se simţea umezeala şi foşnetul fluviului. Nu era încă întuneric şi de aceea lumina bolnavă, arzînd inutil, părea ciudată.

Niculescu făcu un ocol larg, înconjurînd o grădină întunecată, acoperită de frunziş, şi o apucă pe o stradă îngustă ca un jghiab. Sub bolta de cărămidă cu cîteva trepte în faţa unui fost bor-

del, își aprinse o țigară, acoperindu-i focul mic din vîrf cu palma ; lăsînd între picioare lada de lemn, ascultă ecoul altor pași. Nu venea nimeni după el. Trecu numai o femeie singură, o femeie înaltă, cu mers amînat, fumînd, care i se adresă familiar :

— Nu vii ?

Studentul spuse ceva cu nehotărîre și se îndepărtă repede. Ajunse în cinci minute în fața unei curți lungi, cu o poartă prăbușită în față. Intră, rămase dincolo de ea, ascultînd încă o dată și pe urmă înaintă grăbit prin întuneric. În jur era o grădină fără relief în lumina tot mai stinsă a începutului de noapte. Mirosea a praf încins pe frunze. Drumul cobora. Nu se mai văzură copacii. Niculescu se opri în fața unei case vechi, cu toate geamurile sparte într-un incendiu de demult, cu cercevele carbonizate, o casă cunoscută, fără locatari, cu pereții prăbușiți pe alocuri, fără acoperiș, numai niște ruine albe, afumate pe alocuri între care se strigau păsări de noapte. Dincolo de ea începea o potecă îngustă, ducînd spre plaja fluviului. Tufe de salvie și asfodele printre pietrele măcinate, răceala Dunării, aflate puțin mai jos, și în urmă clădirea albă, cu turle, a gării fluviale... Dinspre Galați trecea un vapor cu luminile stinse, un vapor al marinei. Se auzi o sirenă șuierînd scurt în semn de salut. De pe treptele de piatră, cineva ridicase un felinar în fața unui obraz galben și șters. Apa se afla acum la zece metri dedesubt și suprafața ei liniștită sclipea ca o oglindă veche, în care muriseră ultimele reflexe de lumină. Peste fluviul somnoros treceau păsări scoțînd sunete guturale. Umbra vasului, neagră, fără formă, se văzu tot mai îndepărtat, spintecînd împotrivirea plină de ecouri a apei. Vag, dincolo de malul jos de lut, se ghicea linia nesigură, topită, a munților Măcinului, stranii și îndepărtații munți de legendă. Răsărise

luna, o frunză verzuie, transparentă, tremurînd în aerul pur al nopţii începute atunci. Pe plajă dormeau vechi şlepuri naufragiate cu nume fermecătoare, părăsite de proprietarii şi comandanţii lor, devenite acum nişte locuinţe pentru bătrînii marinari ieşiţi din serviciul activ. Între scheletele de metal şi lemn putrezit se ridicau mari piramide de stuf galben, mirositor, şi în ochiurile rotunde ale vechilor cabine luceau lumini palide. Era mai rece, aerul tăia, ca în noiembrie. Pe fluviu se tîra un animal ciudat de ceaţă. Se auzeau vechile lanţuri legate de babale, scîrţîind la presiunea apei cînd lovea carenele smolite. Pe vechile punţi, cu şipci căzute, între stîlpii retezaţi (altă dată catarge care înfruntaseră văzduhul) spînzurau de frînghii roase, rufe ţepene în bătaia vîntului.

Niculescu urcă treptele de lemn ale unei astfel de locuinţe şi auzi măcăitul ciudat al unor raţe. Bătu într-o uşă joasă care se deschise scîrţîind după cîteva clipe. Îl întîmpină o femeie slabă, cu o privire neliniştită, vie, cercetătoare. Studentul spuse „bună seara" şi îl văzu dincolo de umerii femeii pe omul său, un pescar spătos, cu faţa arsă de soare, dormitînd sub un Petromax.

Intră fără să se mai uite la femeia uluită. Omul de la masă tresări şi se ridică în picioare.

Pescarul îl recunoscu şi făcu un semn cu mîna.

— Ai venit ? întrebă inutil, reaşezîndu-se greoi pe scaunul pe care stătuse. Avea ochii cîrpiţi, tulburi, poate băuse puţin, poate amorţise cîteva secunde şi deşteptarea bruscă îi dădea înfăţişarea unui năuc. Cînd se dezmetici bine îi spuse femeii să iasă afară. Aceasta îl mai privi o dată cu bănuială pe noul venit şi închise uşa în urma ei. Gazda căută într-un dulap apropiat o sticlă de secărică şi o aşeză pe masă. Se mai ridică o dată aducîndu-şi aminte că n-a luat paharele şi cînd

totul fu terminat, turnă, ciocni şi îl privi drept în ochi pe student.

— Merge ? îl întrebă, după ce acesta dădu peste cap păhărelul de rachiu.

— Merge.

Pescarul avea o gură mare, cărnoasă, cu dinţi puternici şi în ochi îi sticli o clipă lucirea pătimaşă a băutorilor.

— Ce s-aude ?

— Bine.

— Curînd ?

— Curînd.

— Sigur ?

— Sigur...

Tăcură o clipă. Afară nu se auzea decît scurgerea leneşă a fluviului.

— Ai ? întrebă Niculescu.

— Am. Ai adus adeverinţa ?

— Da. Poftim.

Îi întinse o hîrtie acoperită cu litere de maşină. Celălalt citi fără grabă, cu voce tare, ca şi cînd ar fi vrut să audă textul şi să nu-i scape nimic : „Se aduce la cunoştinţa organelor în drept că s-a predat cantitatea de 4 500 kg peşte unităţii noastre în schimbul..."

— E bună, spuse pescarul mulţumit, şi mai turnă în cele două pahare.

— Atunci ?

— Îţi aduc lada numaidecît. Ai alta în schimb ?

— Da.

Omul se ridică, deschise uşa îngustă a unei foste cambuze şi scoase de acolo o ladă de campanie, foarte asemănătoare cu cea adusă de Niculescu.

Se uitară amîndoi înăuntru înainte de a o închide. Între pereţii de lemn se aflau nişte lumînările lungi, învelite în hîrtie cerată, izolate cu straturi de vată.

— Atenție la zdruncinături — spuse pescarul. I-am pus și dedesubt un pat ca lumea, dar cu lucrușoarele astea e bine să nu te joci...

Niculescu se ridică după ce-și goli paharul aflat pe masă.

— Am plecat, spuse.

— Ai un tren ?

— Nu. Voi ieși la șosea. Trebuie să găsesc neapărat un camion. Mîine de dimineață o să predau „marfa".

— Bine, atunci du-te.

Niculescu ridică lădița și deschise ușa. Se auzi deslușit curgerea apelor lenește și văzu umbra femeii care strîngea rufele de pe o frînghie. Spuse bună seara și căută să ajungă repede pe plaja albă, luminată de lună. Babalele de fier păreau niște nicovale și studentul ocoli cîteva ancore ruginite, înfundate pe jumătate în nisip. Se împiedică de un cablu și nu se mai întoarse de unde venise. Ocoli o stivă de butoaie cu smoală și ocoli o altă potecă. Portul mirosea a gudron și a pește. Jos, scîrțîiau brațele unei macarale. Peste Dunăre mai trecură cîteva păsări negre, nevăzute.

După o jumătate de ceas, Niculescu se afla dincolo de bariera Brăilei, în marginea șoselei pustii de asfalt, care ducea spre București. Deasupra pămîntului liniștit, o noapte verde de vară, cu cer adînc și străveziu, cu stele tremurătoare, cu puțin vînt, o noapte luminoasă potrivită pentru dragoste sau pentru un bombardament de precizie. Nu mai avea țigări și înjură cumplit în gînd atunci cînd își aminti de asta. Așteptă un ceas și jumătate dacă nu mai mult și în cele din urmă văzu în depărtare ochii înguști ai unor faruri de automobil. Pe șosea înainta un cărăbuș de metal alunecînd fără zgomot pe bucata lucie de asfalt. Studentul făcu de departe semne, deși se îndoia că va fi luat de șofer. Ar fi preferat un

autocamion gol, dar nu avea ce face. Maşina se opri lîngă el şi portiera se deschise.

— Poftim, spuse cineva dinlăuntru.

Niculescu salută cu mîna la chipiu şi se urcă aşezîndu-şi lădiţa cu trotil între picioare. Nu-l privi decît pe şofer, un om scund, cu o şapcă cu cozoroc negru pe ochi, un profil nedesluşit. În spate se mai aflau trei persoane, vorbind cu voce scăzută, dar Niculescu nu întoarse capul nici cînd unul dintre bărbaţii aşezaţi comod pe pernele moi ale limuzinei, îl întrebă cu o voce sîsîită, pe nas :

— Încotro, camarade ?

— La unitate, răspunse scurt.

— La ce unitate ? întrebă şi a doua voce.

— Flotila 5 de aviaţie Craiova.

— Şi aici pentru ce ai venit ?

— Interes de serviciu...

Se făcu o pauză scurtă şi a treia voce, un glas de bărbat obişnuit să vorbească mai mult într-o limbă străină, spuse cîntat :

— A, aviatorii, bravi băieţi, bravi, excelenţi, dacă toată armata ar fi aşa...

— Toată e aşa, excelenţă, spuse convins primul. Numai că...

Pe urmă vocile scăzură. Niculescu căută să tragă cu urechea fără să reuşească să înţeleagă ceva. Şoferul fluiera încetişor alături. Nu-l privea. Drumul era obositor. I se făcuse somn. Aceeaşi linie de asfalt şi clătinarea canapelei de sub el şi vocile tot mai stinse din care nu deslusea decît frînturi vagi.

— Ar trebui bombardată Foggia...

— ...da de unde. Mai indicat ar fi fost un armistiţiu, care să ne scutească de astfel de represalii...

— Crezi ?

Niculescu ciuli urechile, atent dintr-o dată. Se prefăcea că moţăie cu capul dat pe spate.

Urmă iar hîrîitul monoton al motorului şi linia de fosfor a şoselei alunecînd sub botul limuzinei. Geamul lustruit, acoperit de o pulbere fină de praf, scînteia în bătaia lunii.

— Excelenţă, e adevărat ? întrebă una din voci.

— Ce să fie adevărat ?

— Că se duc tratative secrete la Cairo ?

Urmă un şuşotit şi rîsete. Pe urmă iar se auzi glasul excelenţei, un glas cîntat, femeiesc parcă :

— Cred că ruşii nu vor primi...

După un timp, unul dintre necunoscuţi îl bătu pe umeri :

— Fumezi ? fu întrebat.

— Da.

— Poftim o ţigară bună, zise altă voce, mai mult ca sigur vocea ministrului.

— Mulţumesc.

Niculescu întoarse puţin capul şi luă o ţigară lungă şi subţire, încercînd să vadă chipurile celor din spatele său. Nu reuşi. Îşi aprinse chibritul şi la flacăra lui desluşi mai bine obrazul şoferului. Fumă mulţumit ţigara străină, făcută din tutun englezesc şi tăcu mai departe.

Trecu încă un ceas şi studentul zări în depărtare barierele Bucureştiului. Îşi făcu socoteala unde trebuie să le ceară să-l lase în drumul lor. Cei trei necunoscuţi din spate vorbeau acum despre femei şi Niculescu nu-i mai ascultă. Îşi aduse aminte de Mareş, de chipul lui totdeauna preocupat. „La ce dracu s-o fi gîndind omul ăsta tot timpul ?“ se întrebă ca să-i mai treacă vremea. Îl văzuse cu o săptămînă în urmă cum lucrase la decuplarea aceea cu o stăpînire de sine şi cu îndemînarea unui militar. Asta îl făcea puţin invidios pentru că de fapt îi plăcea aventura.

Viteza maşinii crescu. Se vedeau periferiile întunecate ale oraşului sub bolta verde a nopţii. Bucureştiul pîndea încordat sub noapte, aşezare mută, fără lumină. Niculescu avea o pre-

simțire și nu voia să se gîndească de loc la ea. Nu-i mai era frică. Frica este un sentiment ciudat cu care te obișnuiești, cum te-ai obișnuit cu apa. Ea exista însă, trăia în el, dar nu mai avea nici un gust. — Numai cînd ceea ce o naște dispare, numai atunci știi că ți-a fost frică. Urmează după aceea relaxarea, aproape o plăcere și sentimentul că i-ai supraviețuit. — La capătul drumului putea să se întîmple ceva îngrozitor, așa cum bănuia acum. Nu-i plăcea cerul verde și luminos ca un balon străveziu. Asta era o noapte pentru basmele Șeherezadei, nu pentru un oraș aflat sub teroarea bombardamentelor. A, aici în cîmp era plăcut. Dacă ar fi auzit avioanele, șoferul s-ar fi putut să o ia razna peste cîmp, să se adăpostească undeva sub niște copaci, dar abia trecuse miezul nopții și el era sigur (era logic să fie așa) că de pe un aerodrom plecaseră cîteva avioane care aveau să bombardeze orașul. Era o noapte făcută parcă pentru lucrul acesta.

Cei din spatele său rîdeau acum cam lingușitor la povestirea excelenței. Ministrul se lăsa rugat să reia ceea ce spunea, cu o știință a pauzelor devenită deprindere. Era vorba despre o cunoscută actriță de varieteu. Niculescu o văzuse de cîteva ori pe scena unui teatru : o femeie înaltă și oacheșă despre care se spuneau lucruri îngrozitoare. Trecură de o barieră pustie. Mașina se zgudui puțin. Unul dintre cei trei călători necunoscuți se uită afară prin geamul îngust și spuse leneș, căscînd :

— Aproape am ajuns...

— Rămîneți în București în noaptea asta ? întrebă cel din marginea din dreapta a limuzinei.

— Nu, nu cred, răspunse ministrul. Depinde de ce mi se comunică. Sînt multe treburi de făcut. Voi avea o noapte grea...

Ceilalți nu mai stăruiră.

— Voi ? întrebă după aceea cu o urmă de bănuială trivială.

— Ca băieții ! răspunse unul, tot subînțeles.

Se zăreau primele curți, pe o parte și pe cealaltă a unui bulevard periferic. O linie de pomi cu frunze lucitoare ascundea fațadele joase ale caselor. „Să-l vedem pe chiriașul meu ce o să mai spună" — își zise studentul. De altfel, mecanicul nici nu-l întrebase nimic la plecare, dintr-un vechi obicei de om hăituit. Pentru student era limpede că de la ieșirea avută împreună, cînd decuplaseră vagonul trenului german, omul acesta nu mai putea suporta inactivitatea și liniștea în care era silit să trăiască. „Șeful", cum îi spunea lui Dumitrana, se mulțumea să dea din umeri cînd era întrebat ce se va mai întîmpla. „Nu știu nimic" zicea, în orice caz trebuiau să fie pregătiți pentru orice. Nu era însă greu să ghicească și el și mecanicul că ziua mult așteptată era foarte aproape. Citeau cu înfrigurare ziarele, dar comunicatele, mereu aceleași, ale Marelui Stat Major romîn, nu trădau nimic. Niculescu legă ce auzise din gura celor trei necunoscuți cu ceea ce știa. Era clar că se punea ceva la cale, dar ce anume și în ce măsură erau amestecați și comuniștii în treaba asta, studentul nu-și putea da seama.

În clipa aceea se auziră sirenele. Țipătul lugubru acoperi noaptea. Șoferul încetini și se întoarse spre cei din spate.

Niculescu ar fi vrut să înjure. De ce se temuse nu scăpase. „Atenție la zdruncinături", parcă așa spusese pescarul. „Mai trebuie și o schijă însă — un foc. Poftim, măcar să fi ajuns acasă ! Și acolo exista riscul de a fi lovit, de a fi ucis, dar cel puțin se știa ce se întîmplase cu dînsul, se putea afla că a adus trotilul fără nici o greutate, ceea ce i-ar fi liniștit pe ceilalți."

— Încercăm să ajungem pînă la mine, spuse excelența.

Asta îi convenea studentului.

— Unde să te lăsăm, camarade ? întrebă cineva din spate.

— Dumneavoastră nu țineți seama de mine...

Mașina alerga cu peste o sută de kilometri la oră. Străbătură o piață pustie. Rar, pe trotuarele goale se zărea cîte un trecător alergînd către un adăpost nevăzut. Excelența locuia undeva pe o stradă din parcul Jianu și șoferul se silea să ajungă într-un punct cît mai apropiat de partea aceea a orașului. Noaptea limpede de vară descoperea totul : copaci și case, străzi și scuaruri, felinarele fără lumină, curțile părăsite, cu pete de umbră, porțile de fier și clanțele de alamă, sclipind mărunt sub portaluri.

Se auziră primele lovituri ale corpului antiaerian, tirul atît de cunoscut al tunurilor cu repetiție. Șoferul acceleră. Mașina intrase pe un bulevard spațios, cu pomi joși pe margine, o linie de umbră mișcătoare. Deasupra orașului spînzura acum o colivie cu gratii de lumină. O rețea deasă de fascicole argintii căuta la cîteva mii de metri înălțime siluetele bombardierelor.

Pămîntul vibră scurt și repetat. Începuseră să cadă primele bombe. Dinspre Cotroceni se iviră limbile roșcate ale unui incendiu îndepărtat. Celor din mașină nu li se făcuse încă frică. Șoferul încetinise și înainta prudent, ținînd foarte aproape bordura trotuarului. Trecu o motocicletă în goană. În ea se afla un ofițer. Urmă o clipă de tăcere. Cerul era verde ca apa mării. În încrucișarea a trei sau patru reflectoare, Niculescu văzu prin parbriz o cruciuliță argintie, încercînd să scape din capcana aeriană. Era un bombardier în care se trăgea cu furie. Urmă o serie de lovituri rapide, un clănțănit metalic imens, cum ar fi lovit cineva cu fierul în fier și aparatul luă foc. Arse acolo în văzduh, explodînd fără zgomot, apoi nu se mai văzu nimic. Fîșiile de lumină căutau iar pe suprafața tulbure de aer întunecat ca un fund de

lac plin de mîl, siluetele bombardierelor. Tot mai aproape cădeau alte bombe. Aerul vibra. Pămîntul avea zvîcniri scurte, repetate, cum ai introduce un curent puternic sub două plăci de sticlă, apăsîndu-le în acelaşi timp. Şoferul opri.

— Nu mai merg, spuse cu frică.

— De ce ? întrebă cu glas iritat excelenţa, care voia să nu pară înspăimîntată.

— Drumul poate fi stricat şi ne răsturnăm chiar dacă nu ne atinge vreo bombă...

— Şi-atunci ?

— Dacă vreţi, coborîţi şi mergeţi într-un adăpost...

Vorbea hotărît, neînduplecat. Niculescu înţelese că era timpul să plece de unul singur mai departe. În clipa aceea nu se gîndi de loc la lada plină de trotil. Era cuprins numai de febrilitate, de o nerăbdare ciudată. Nu putea să aştepte să fie lovit, să fie aruncat în aer. Mergînd pe sub copacii bulevardului putea să scape şi să ajungă o clipă mai devreme cu trotilul acasă. Se hotărî într-o secundă şi îşi ridică lădiţa dintre picioare, deschizînd uşa maşinei.

— Eu vă mulţumesc, cobor aici, spuse.

— Ţi-e frică ? întrebă cineva din spate.

— Nu, dar stau foarte aproape.

Salută cu mîna la capelă şi porni cu paşi mari pe un trotuar spart, în umbra neagră a copacilor. Primul val de avioane trecuse. Urmă iar o linişte care dură numai cîteva minute şi deodată tot cerul se lumină intens ca şi cînd ar fi răsărit soarele pe neaşteptate. De sus, foarte de sus, se aruncau paraşute cu fosfor : nişte ciuperci uriaşe, verzui, arzînd cu flacără minerală deasupra oraşului. Bulevardul se vedea ca ziua. Niculescu îşi făcu socoteala unde se află. Mai avea o bucată bună de mers pe jos. Apucă pe o stradă laterală, evitînd linia strălucitoare de asfalt, care oferea avioanelor o ţintă precisă. Ştia că vor bombarda acum,

ca de obicei, cu bombe incendiare. Pungile de fosfor continuau să ardă şi în curînd pămîntul fu zguduit de explozii. Undeva foarte aproape căzură cîteva schije reci, cu un clinchet metalic.

— Astea-s ale antiaerienei, zise Niculescu, vorbind singur, şi după aceea auzi un foşnet îndepărtat.

Cădeau primele bombe incendiare, mai uşoare, cu o explozie ciudată, nezgomotoasă, cum s-ar desface nucile căzînd pe o suprafaţă tare. Un acoperiş se aprinse în apropiere şi focul izbucni dincolo de un gard, sub coroana unui tei care începu să ardă. Studentul începu să fugă. Simţea în mîini lada cu trotil şi repeta mecanic în gînd, gata-gata să izbucnească în rîs : „Atenţie la zdruncinături ! Atenţie la zdruncinături !“ şi după o clipă, cît să răsufle şi să-şi reia fuga : „Paranoia ! Ţicneala, băiatule !“ Cu puţin noroc, excelenţa ce-l adusese pînă la Bucureşti în limuzina lui, părea să sară cu el cu tot în aer...

Focul se întinsese. Cădeau alte bombe. Tirul antiaerian era asurzitor. Mirosea a fum şi a catran. Un bărbat şi o femeie stăteau îmbrăţişaţi strîns sub un copac. Îi lăsă, deşi le-ar fi zis, nu ştia de ce : „Să vă fie de bine !“ Trecu. Alerga inconştient, ascultînd foşnetul incendiarelor ce cădeau una după alta. De fapt nimerise chiar pe o stradă bombardată, dar nu-i mai era frică de loc. Îl chinuia numai gîndul că dacă va fi lovit, călătoria asta, aşteptarea celorlalţi, totul devenea zadarnic şi era păcat de atîta energie cheltuită. Ar fi trebuit să se oprească sub un pom şi să aştepte. Dar porni mai departe de-a lungul străzii. Dintr-o parte cineva striga cu disperare :

— Arde ! Arde !

Pocneau nişte geamuri la căldură mare. Pe jos, pe cimentul unei curţi îngrijite, cădeau cioburi cu un sunet mărunt de grindină. Era cald, prea cald şi prea multă lumină. Cerul de deasupra ră-

mînea verde, ciupercile de fosfor tot mai erau mistuite de o dogoare galbenă și Niculescu nu înțelegea cum ajunsese în mijlocul acestor case arzînd. Îi veni să înjure, se gîndi într-o clipă că poate ar fi fost mai bine să fi rămas în mașina ministrului, dar îi veni iar să rîdă : dacă le-ar fi trecut prin cap să-l ia cu ei undeva ? Dacă l-ar fi rănit vreo schijă și-ar fi căutat în lada lui de lemn ? Era mai bine că putea să alerge pe sub copacii foșnitori, solemni, plini de umbră și de strălucirea lunii și a fosforului. Ajunse într-o piață. O străbătu sub ploaia de schije, fără să pățească nimic. „Haide, băiatule, încă o leacă. Atenție la zdruncinături !" Rîse scurt, prostește, certîndu-se, supărat pe el, chinuit de gîndul că se afla într-o situație absurdă, fără ieșire, stupidă, ce nu se va mai repeta niciodată. Totul în jur era prea alb : ziduri și acoperișuri, pietre și asfalt. Un vălmășag ciudat de frunze și de curți arzînd. Trecu o mașină. Auzi o voce. Încă fugea. Îl durea inima. Atunci își aduse aminte că doctorul îi interzisese oboseli mari și iar îi veni să rîdă. Poate înnebunise pe neașteptate...

Dincolo de piață era Griviția lui : un șir de ziduri arse, de grămezi de moloz. Se uită înapoi. Strada lăsată în urmă era în întregime incendiată. Imobilele aveau o cunună arzătoare de flăcări. Merse mai încet, simțind abia atunci greutatea geamantanului în care se afla trotilul. Două, trei sau patru pungi de fosfor arseseră și cădeau cu un fîșîit sinistru pe niște case, arzîndu-le. Rămase iar fundul acela verzui de lac al cerului și colivia cu gratii argintii a reflectoarelor ce căutau o muscă de aluminiu undeva în aer, un mic aparat de metal, cît o cruciuliță, plin cu oameni. Pămîntul vibra scurt. Pe pietrele lustruite licăreau geamuri albastre, cioburi mici de sticlă : o pardoseală de licurici minerali. Aici era mai liniște. În curțile Griviței nu se aruncaseră în noaptea asta bombe

incendiare. În aer stăruia numai puțin miros de moloz răscolit și de frunză sfîrtecată proaspăt de schije, ceva ce aducea cu mirosul de iod. Îi veni să fluiere și își dădu seama că totul se terminase, că scăpase încă o dată de ghiara crudă a morții, că fusese într-o primejdie de care abia acum își dădea seama. „Lucru ciudat, am ținut foarte mult să scap, să trăiesc!" Se opri ca în fața unei descoperiri neașteptate.

Zgomotele bombardamentului încetaseră. Se făcuse o liniște ciudată, obositoare. În afara foșnetelor incendiilor depărtate, nu se mai auzea nimic. Brațele de lumină ale reflectoarelor se stinseră pe rînd. Niculescu grăbi pașii. Îi fu o clipă frică că nu-l va mai găsi pe Mareș, că nu va mai vedea încă de la distanță clădirea înaltă, cu fațada mîncată de ploi, unde se ascundea mecanicul. Ăsta era lucrul cel mai ciudat, deabia acum înțelegea de ce oamenii ăștia doi, pe care-i cunoștea totuși atît de puțin : Mareș și Dumitrana, aveau în ei o forță de neînțeles. Forța lor de neînțeles o aflase acum, alergînd între două rînduri de case incendiate, ducînd în mînă un geamantan în care se afla trotil, ținîndu-și moartea în mînă, pentru că numai o schijă ar fi fost în stare să-l arunce și pe el și toată strada aceea luminată de incendii în aer. Forța descoperită acum, în cele zece sau cincisprezece minute de joc, cu propria-i existență era dorința de a trăi, de a ajunge unde trebuia, cu lada grosolană de lemn. Îi fusese frică. Sigur că-i fusese frică. După cum și acestor oameni le era cu siguranță frică în situațiile primejdioase, dar ceea ce-i ajuta să nu aibă sentimentul înjositor al spaimei, era credința profundă în viață, dorința de a supraviețui și a învinge.

Se auziră iar sirenele, dar Niculescu nu se mai grăbea. Se întorcea parcă de la o plimbare plăcută și nici mirosul de fum, aerul grețos cu gust de cadavru ars nu-l mai supăra. Își aduse aminte de

primul bombardament, de dimineața de aprilie, cînd mecanicul aproape că nu-l bătuse ca să intre în adăpost, cînd el se încăpățînase să stea în casă, pentru ca să nu-l lase singur în fața primejdiei neașteptate a morții. Ce solidaritate stupidă, gîndi. Nu pentru moarte erau făcuți comuniștii. Și Mareș și Dumitrana aveau o conștiință a supraviețuirii, pe care el n-o avusese pînă atunci. Acum putea să înțeleagă mai ușor cum se fuge totuși de sub gloanțele unui pluton de execuție, chiar atunci cînd existau prea puține posibilități ca să scapi. Cel mai îngrozitor lucru într-o agonie, într-o primejdie, e resemnarea, împăcarea cu ideea fatalității sfîrșitului. Nu ar fi folosit nimănui ca atunci, la patru aprilie să fi murit doi în loc de unul. Asta era. Simplu. Ciudat de simplu. Nu teamă, nu milă, nu camaraderie. Nu. Conștiința că este nevoie de cineva dacă altcineva moare. Nu înduioșare stupidă, nici prudența dezgustătoare a lașilor. Numai judecata rece în fața morții, calcularea minuțioasă, cu stăpînire de sine, a tuturor posibilităților. Era convins că Mareș și Dumitrana se respectau ; se iubeau mai mult decît se iubesc doi bărbați legați de o cauză și o primejdie comună, dar niciodată nu și-o arătaseră.

Asta era desigur esența eroismului : să-ți domini frica și slăbiciunea din convingerea că lupți nu ca să mori, ci să trăiești. Ideea de jertfă irațională era străină partidului. Trebuia să meargă pînă la Brăila, să se comporte ca un școlar și să ajungă în București, să-l apuce bombardamentul și să-și dea seama că înțelesese pînă atunci prea puțin din măreția și echilibrul acestor oameni simpli, niște luptători adevărați, pentru care faptele cele mai de neînchipuit erau de altfel rațiunea lor de a fi. Prostii ! se certă de unul singur. Boală de intelectual să despici firul în patru, cînd în realitate viața este o chestiune simplă. Mareș trebuie că doarme acum și nici nu s-a ridicat din pat cînd a

auzit sirenele. Se obişnuise cu şuierul lor şi cu zgomotul sinistru al bombelor căzînd asupra oraşului. Dacă i-ar fi spus ce-a gîndit tot drumul cu siguranţă că s-ar fi prăpădit de rîs.

Ajunsese. Strada era pustie, liniştită. Urcă treptele, cîte trei, şi îl găsi pe mecanic lîngă fereastră, privind incendiile îndepărtate.

— Ai venit ? întrebă Mareş fără vreo urmă de emoţie în glas.

— După cum vezi, încercă celălalt să glumească fără să reuşească.

— Unde te-a prins bombardamentul ?

— În oraş, foarte aproape.

— Să-ţi fac un ceai, oi fi obosit...

— Nu.

Lăsă lada de lemn pe podele şi se apropie tăcut de celălalt, îmbrăţişîndu-l mut. Cînd ridică ochii, se scuză cu stîngăcie :

— Să nu mă crezi un prost. Am început să ţin la dumneata. Am fost foarte mult împreună şi, oricum...

Mecanicul îl privea liniştit. Niculescu împinse lada sub pat cu grijă şi după ce se scutură pe mîini, spuse cu glasul lui obişnuit :

— Ei, acum, gata. Clipa înduioşărilor a trecut. Era s-o păţesc. Am trecut, cum s-ar zice, printr-o ţesătură de bombe. Ţi-era mai mare dragul. Incendiarele astea foşnesc ca viermii de mătase. Să-ţi spun drept, sînt mai antipatice decît cele obişnuite. Şi ştii de ce ? O bombă obişnuită are în ea ceva bărbătesc. Face : Buuum ! Explodează, ţipă, urlă, îţi dă avertisment. Domnule, păzeşte-te ! Pe cînd javrele astea, căţelele astea de bombe incendiare nici măcar nu fac explozie. Se desfac ca nişte coji de pepene şi asta-i tot. După aia trebuie să vină pompierii...

Se opri şi zise iar cu glas măreţ :

— Mi-ai promis un ceai, fă-mi-l ! Dar unul mai tare, s-aude ?

Mecanicul rîse şi începu să cotrobăie în rafturile atît de cunoscute acum.

— Cu zahăr mult, conaşule ? Sau mai amărui ?

— Cum vrei...

Studentul căzu pe pat. Era galben, ostenit, inima îi bătea mai tare decît ar fi trebuit. Simţea şi o uşoară ameţeală. Era ciudat că celălalt nu-l întreba nimic, că nu era curios să ştie ce făcuse. Tăcu şi el abia stăpînindu-şi ciuda. I-ar fi plăcut să vorbească acum, dar mecanicul nu se sinchisea de nimic. Sta aplecat peste cele două discuri de alamă ale primusului şi meşterea nu ştiu ce.

— Nu vrea ? întrebă Niculescu numai ca să întreţină această conversaţie pe care ar fi dorit-o altfel.

— Nu ştiu ce are. Flacăra parcă-i un plămîn de ofticos.

În sfîrşit, primusul se însufleţi şi începu să cînte. Mareş aduse şi punga de zahăr, se uită la celălalt vrînd să-l întrebe cît să-i pună, dar studentul adormise îmbrăcat. Dădu din umeri, stinse flacăra albăstruie, luă o carte şi se apucă să citească. Peste cinci ceasuri, cînd afară începuse o zi înăbuşitoare de vară, albă, cu soare mult, Niculescu se trezi buimac şi dîndu-şi seama că adormise fără să ştie, tresări şi-l întrebă Mareş cu o uşoară ruşine abia ascunsă în glas :

— Am sforăit ?

— Nu prea.

— Cît e ceasul ?

Mecanicul privi pendula ascunsă de cărţi.

— Devreme. Mai dormi dacă vrei.

— Dar dumneata de ce nu dormi ?

— Nu mi-e somn. Am citit pînă acum.

Mareş ştia că studentul abia aştepta să fie întrebat ce-a făcut, dar nu mai scoase nici un cuvînt. Niculescu căută o ţigară, aprinse un chibrit şi începu să fumeze.

— Ar trebui să dau de Dumitrana, spuse el cu importanţă.

— De ce ?

— Venind spre Bucureşti, am aflat un lucru foarte preţios.

Mareş tăcu şi după aceea întrebă serios :

— E chiar atît de important ?

— Cred că da. Am călătorit cu o excelenţă.

— Ce fel de excelenţă ?

— Dracu' ştie ce fel de excelenţă ! N-am putut să-l văd prea bine. Era unul cam de patruzeci de ani, cam rîrîit...

— Şi ?

— Vorbea de nişte tratative secrete duse de guvern la Cairo.

Mecanicul stinse becul şi ridică perdeaua neagră de camuflaj. Lumina zilei de vară pătrunse în odaie cu violenţă. Niculescu îşi frecă ochii cu degetele strînse, cum fac copiii dimineaţa.

— Eşti sigur că n-ai visat ?

— Ei, asta-i bună !

— Nu cumva aerul războinic cu care te-ai întors te-a făcut să scorneşti cîte ceva ?

— Nici vorbă. Se discuta despre un armistiţiu...

Mareş se opri lîngă fereastra deschisă. Peste oraş se lăsase o dimineaţă înăbuşitoare. Mirosea a incendiu, a cadavru şi a moloz.

— Trebuie să-l căutăm atunci.

— Vine cineva la unsprezece aici. Mi se pare că Ina. O să ia lada asta. El pleacă în provincie pentru cîteva zile.

— Atunci o să-i spunem ei...

— Cred că e lucrul cel mai nimerit pe care-l avem de făcut.

Tăcură cîtva timp. Niculescu se scutură ca şi cînd ar fi vrut să-şi alunge lenea. Se ridică în picioare şi se apropie de Mareş :

— Ce se vede în oraş ?

Privi afară. Deasupra caselor se ridicau şuviţe cenuşii de fum, urmele focului din noaptea care trecuse.

— Cînd crezi că se va isprăvi ? întrebă studentul.

— Nu mai e mult.

— Simt că putrezesc.

— Nu-i adevărat. Astea-s vorbe de om tînăr, lăudăros şi grăbit pe deasupra.

— Îţi plac incendiile ? Îţi place mirosul ăsta de cadavru, putoarea asta dulce ?

— Cum să-mi placă ?

— Atunci ?

— Atunci ai putea să mai dormi. Eşti obosit şi niţel înfumurat că ai reuşit să aduci puţin trotil în odaia noastră...

— Ştiai ?

Celălalt nu-i răspunse. Studentul se îndepărtă puţin de el şi îi zise direct, pe nume, cum nu o făcuse niciodată :

— Mareş, eşti mai bătrîn decît mine, totdeauna m-am întrebat de ce dracu dumneata şi Dumitrana sînteţi făcuţi parcă altfel decît mine. Ei bine, azi noapte, între două bombe care cădeau, am aflat...

— Nu mai spune, glumi mecanicul cu un surîs de neîncredere pe buze.

— Poţi să-ţi baţi joc de mine, dar e adevărul adevărat. Ascultă...

— N-ascult nimic. Vreau să te mai rog să mergi pînă la mine acasă, să vezi dacă ai mei n-au fost omorîţi.

Niculescu lăsă dezamăgit braţele în jos.

— Să fiu în locul tău, i-aş da nebunei ăleia o bătaie soră cu moartea. De ce nu pleacă din Bucureşti, cu copil cu tot ? Ce aşteaptă ?

Mareş îl opri :

— Dacă aş putea s-o întreb ar fi bine. Du-i scrisoarea asta, dacă o găseşti...

Şi-i întinse un plic.

SERVICIUL SECRET AL ARMATEI

Către
Comandanții Marilor Unități

Ordin nr. 4 din 9 august 1944

Ultimele rapoarte ale serviciilor noastre de contraspionaj semnalează o infiltrare masivă a elementelor comuniste în rîndurile armatei. Indivizi rămași încă nedescoperiți introduc în cazărmi manifeste, proclamații și îndemnuri la sabotaj foarte periculoase în ceea ce privește moralul trupelor. În ultima vreme se observă o scădere a disciplinei și tot mai numeroase dezertări. Măsurile de intimidare luate pînă acum s-au dovedit ineficace.

Rugăm a se da dispoziții urgente pentru depistarea acestor agenți și înaintarea lor curților marțiale. Vă aducem la cunoștință, că din practica avută se poate spune că cei mai mulți propagandiști se recrutează din rîndul gradelor inferioare și ale trupei. Vă înștiințăm de asemenea că pentru înmulțirea cazurilor nedescoperite vă facem răspunzători.

Comandantul Biroului 2,
Colonel
indescifrabil

XXVI

OMUL care-l aştepta pe Dumitrana era consemnat de două zile în incinta aerodromului Craiova. Avusese două ceasuri foarte grele şi era obosit. Se odihnea acum pe un pat tare într-o baracă păduchioasă aflată chiar lîngă intrarea înaltă a corpului de gardă, păzită de două sentinele : un german înalt, îmbrăcat într-un veston gris-închis şi un soldat romîn, spîn, cu un obraz roşcovan. Purtau amîndoi căşti de război de metal licărind în lumina sură a zilei întunecate şi se uitau din cînd în cînd la acoperişul gheretelor umezite de ploaie măruntă şi călduţă de vară. Se plimbau de colo-colo, trei metri în sus, trei metri în jos, fără să se privească, cum ar sta unul lîngă altul doi duşmani.

Plouă de două zile şi nu se mai isprăveşte, gîndea sergentul major, Tomulete Gheorghe. Şi dacă

mai ţine aşa ploaia asta, inspecţia anunţată nu va mai avea loc. Pe un astfel de timp, nici copiii nu se joacă de-a aviaţia ! Numai că ceasurile treceau şi legătura lui trebuie că era ascuns undeva într-o casă din oraş, neştiind ce se întîmplă aici. Ca să trimită pe cineva la nevastă-sa, nu putea, aşa încît sta întins pe patul tare de lemn, ascultînd ţîrîitul ploii de pe acoperişul de carton gudronat. Cînd nu mai putu să rabde tăcerea barăcii, se ridică în coate, îşi aprinse o ţigare şi privi plimbarea sentinelelor. Cele două gherete tărcate : una în negru şi alb, ca o zebră de lemn, şi cealaltă de culoarea incertă a unui cîmp vara, o suprafaţă parcă ondulată, de un verde stins, erau umezite de ploaie şi sub pragul putred de lemn curgeau şiroaiele galbene de noroi, un noroi păcătos de culoarea lutului, care se lua pe tălpile cizmelor, tîrît de soldaţi şi de ofiţeri pe drumul de cărămidă între hangarele aflate cam la un kilometru şi jumătate mai departe, în plin cîmp, într-o margine a lui, lucru ce-l scotea din sărite pe comandantul aerodromului, un om pedant, ţinînd la curăţenie ca la ochii din cap.

Aruncă ţigarea după cîteva fumuri şi îşi vîrî mîinile în buzunarele pantalonilor cazoni, cu căptuşeală aspră de americă. Nu era nervos. Altădată i s-ar fi făcut frică, ar fi devenit bănuitor că nu fusese chemat de comandor, dar privindu-şi ceasul îşi spuse că era devreme şi că mai era destul timp pentru ca acesta să sosească.

Prin fereastra deschisă se auzea un radio. Se cînta ceva nemelodios, un cîntec aducînd cu un marş, poate o uvertură. Aerul umed şi înăbuşitor se umplusc de zgomote. Soldaţii de servici scuturau feţele albe de masă ale cantinei deasupra unui uluc de lemn aflat undeva mai jos. Era devreme, vara, într-o zi de august, cu cer incert. Pe şoseaua din apropierc treceau camioane militare, cu obloanele murdărite. Sergentul major

Tomulete citi numerele, le memoră din obişnuinţă, făcu o scurtă socoteală ca să ştie cui aparţin şi privi în treacăt soldaţii ghemuiţi în spatele cabinelor de lemn, acoperiţi cu glugi kaki de pînză impermeabilă sau cu foi vechi de cort pe care ploaia prelungită lăsase pete urîte de umezeală. Uvertura, marşul sau mazurca aceea nemelodioasă nu se mai auzi. Bătu un gong, aerul se umplu de vibraţii metalice şi după aceea un glas de femeie dădu ora oficială. Omul îşi potrivi ceasul care o lua înainte şi se hotărî ca pînă în seara zilei următoare, să iasă şi să dea ochii cu Dumitrana. Altfel, acesta ar fi plecat fără vreun răspuns. La nevoie trebuia să fugă prin spatele hangarelor şi să ajungă acasă : era mai important să raporteze legăturii lui că însărcinarea primită fusese îndeplinită decît să capete după aceea o admonestare de la comandant.

Era 7 şi jumătate de dimineaţă, oră tîrzie pentru comandor. Se ridică, fumă cîteva clipe lîngă fereastra deschisă şi ascultă buletinul de ştiri. Nu se anunţa nimic important. Căscă. Nu prea dormise. Se culcase foarte tîrziu şi se trezise devreme, o dată cu trupa ieşită la instrucţie, încă de la 6. Privi cîteva clipe paturile strînse, cu pături roase, cenuşii, deasupra şi lădiţele aliniate sub plasele de lemn. Nu-i plăcea ordinea, dar n-o mărturisise nimănui pînă atunci. Privi podelele lustruite cu gazolină (de culoarea păduchelui, o culoare murdară, respingătoare) şi canaturile peste care se trecuse o bidinea de catran. Toate foşneau de insecte. Dacă te-ai fi apropiat ai fi auzit deslușit foirea moale a păduchilor de lemn. Comandorului îi plăcea foarte mult curăţenia, dar păduchii din cazarma lui tot nu reuşise să-i distrugă în ciuda vedrelor de gaz, aruncate de soldaţi în crăpăturile stîlpilor de lemn. Insectele erau mai rezistente sau numai şirete şi abia după o zi sau două reapăreau, chinuind mai departe somnul oamenilor.

Plantoanele de la cantină terminaseră curăţenia şi închiseseră geamurile astupate pînă la jumătate cu perdeluţe de hîrtie creponată peste care noaptea cădeau perdele grele de pînză, în aşa fel încît să nu răzbată afară vreo rază de lumină. Nu se mai auzea decît foarte vag radioul şi, parcă spre răsărit, cerul se lumină dintr-o dată. Pe şoseaua de lîngă aerodrom sclipiră cîteva bălţi de noroi şi, în sfîrşit, maşina comandorului îşi făcu apariţia dinspre oraş. Era un Fiat vechi, caraghios, rechiziţionat cine ştie de unde, cu două canapele mîncate, cu un şasiu înalt şi cu un radiator totdeauna fumegător ca un cazan de bucătărie. Geamurile de ţiplă verzuie erau coborîte, nu se zărea decît mîna comandorului atîrnînd leneş afară, cu palma lui albă şi fină de femeie.

„A făcut chef astă noapte", gîndi sergentul major, „şi iar o să strige la noi". Sentinelele deschiseră porţile largi făcute din cîteva bare de lemn primitiv şi o împletitură de sîrmă ghimpată. După aceea salutară ţeapăn şi Fiatul trecu, stropind în dreapta şi-n stînga cu cauciucurile lui subţiri.

Sergentul major Tomulete ieşi în pas alergător şi îl aşteptă în faţa clădirii de piatră unde erau adăpostite de cîtăva vreme birourile. Treptele de ciment, mîncate de ţintele bocancilor soldaţilor fuseseră curăţate bine cu apă încă din zori şi se zăreau cărămizile ştirbe de sub postamentul intrării.

— Să trăiţi ! zise simplu, ducînd mîna la chipiu şi aştepînd în poziţie de drepţi coborîrea comandorului.

Acesta nu era singur. Prin uşa cealaltă a maşinii ieşi un ofiţer german, necunoscut, un căpitan de aviaţie îmbrăcat într-o uniformă bine călcată. Avea obrazul bărbierit proaspăt şi cercetă cu un ochi sigur aerodromul.

— *Guten Morgen*[1] *!* spuse cu glas şovăitor, ca de femeie.

Era un om între două vîrste, cam plictisit, cam chinuit de o suferinţă nemărturisită, cu un obraz galben trădînd o oboseală a ochilor greu de ascuns. Clipea des ca şi cînd lumina zilei ploioase l-ar fi supărat.

— Sergent, zise comandorul, să mergi sus cu noi...

— Am înţeles, răspunse Tomulete, bătînd din călcîie, aşa cum ştia el că-i place comandorului.

Ploaia încetă chiar în clipa aceea. În aer mai rămase o boare umedă, încălzită de soarele nevăzut. Bălţile drumului sclipiră o secundă orbitor, apoi cerul se întunecă iar. Ofiţerul german nu se întorsese. Privea hangarele îndepărtate şi pista de aterizare. Cîmpul vast, umed, albăstrui, cu iarba crescută la ploaie nu-l interesa. „Acum vrea să ştie ce lăţime are pista de beton..." gîndi sergentul major.

— *Lasset uns sehen*[2] *!* spuse căpitanul cu uşurinţă, înviorat dintr-o dată.

— Vrea să vadă pista ? întrebă comandorul care nu ştia decît foarte puţin limba germană.

— Da.

— Bine. mîrîi, urmîndu-l cu neplăcere.

Era nebărbierit, împotriva obiceiului său, şi hainele i se şifonaseră. Aşa cum bănuise sergentul major, jucase toată noaptea poker în casa unui prieten şi arăta obosit şi indispus, cu capul greu, cu o greaţă a gesturilor ce se vedea fără multă stăruinţă din partea celor care l-ar fi privit. Comandantul călca atent să nu-şi murdărească cizmele şi Tomulete îi însoţi pe amîndoi fără să scoată un cuvînt. Îşi aduse aminte că nu se inspectase înainte de a ieşi din baracă, grăbit cum era, şi trase cu ochiul la vestonul său kaki, ca nu cumva

[1] Bună dimineaţa.
[2] Să mergem să vedem.

să fie descheiat la vreun nasture, lucru de neiertat.

Cîmpul era plin de apă. Tălpile cizmelor chifteau la atingerea pămîntului. Ieşi soarele sclipind în balizele aerodromului. Norii joşi alergau acum deasupra Craiovei, întunecînd turlele bisericilor. Acoperişurile de tablă aveau cîte un sclipăt la pierderea luminii.

— *Die Luftlagemeldung, wie ist die Luftlagemeldung* [1] ? întrebă căpitanul.

Comandorul înţelesese.

— Buletinul meteorologic ? întrebă la rîndul său pe sergentul major.

Tomulete arătă hangarele.

— Îl găsim la domnul locotenent Paraschiv.

— Bine, spune-i că i-l dăm imediat.

Sergentul major traduse. Ofiţerul german privea atent cîmpul şi crîngul îndepărtat, strălucind în soare, un crîng verde şi jos cu pomi tineri.

— *Schön* [2], zise mai mult pentru sine şi după aceea pe chip i se întipări nemulţumirea.

Treceau acum pe lîngă o baracă verde, cu flori în ferestre, tot o locuinţă de lemn, mai nouă, ridicată cu prilejul sosirii pe aerodrom a flotilei nemţeşti. Comandorul îl lăsă pe căpitan să se îndepărteze puţin şi îl întrebă pe sergent :

— Ce-au mai făcut ăştia azi noapte ?

— Nimic nou. Au băut coniac şi au adus două femei pe care le-au scos prin gardul de sîrmă ghimpată.

— Ce zic oamenii noştri ?

Tomulete vru să pară că nu dă prea multă importanţă lucrurilor care se petreceau de cîtăva vreme pe aerodrom.

— Dacă ne-am lua după ei ! Nu ne înghit de la chestia cu ţapul ăla şchiop, dar războiul e război !

---

[1] Buletinul, ce spune buletinul ?
[2] Frumos.

Comandorul se îndepărtă cu paşi grăbiţi. Aproape alerga şi asta îl făcea caraghios. Începuse să prindă burtă, deşi fusese svelt şi sportiv.

Uşile hangarelor erau date de perete şi cîteva aparate de vînătoare fuseseră împinse afară. Prelate umede şi pătate de ulei înveleau carlingile şi motoarele. Cîţiva soldaţi luară front şi salutară scurt. Căpitanul nu privi nici în dreapta nici în stînga. Ajuns la capătul pistei întrebă scurt, cu faţa spre comandant :

— *Welche Länge* [1] *?*

Tomulete nu mai aşteaptă răspunsul comandorului şi răspunse el :

— *1880 Meter* [2].

— *In Ordnung* [3].

Şi după un timp de gîndire, adăugă :

— *Und der Höheunterschied zwischen den Enden* [4] *?*

— Ce vrea ? întrebă comandantul, plictisit puţin că nu înţelegea totul.

— Vrea să ştie diferenţa de nivel de la un capăt al altuia al pistei.

— Un metru şi zece.

Sergentul major repetă cifra fără să privească faţa ofiţerului străin. Acesta dădu din cap, merse cam o sută de metri în sus, pe lungimea curelei de beton şi Tomulete îşi dădu seama că era vorba de o aterizare specială.

Pista era spartă pe alocuri şi cîrpită cu grijă. Petele de ciment se vedeau pînă departe, mici cercuri verzui, umezite de apă. Şoseaua de beton avea o scurgere bună şi în numai un sfert de ceas, ploaia strînsă în micile adînciturі se evaporase. Începea o zi caldă, o zi înăbuşitoare, cum sînt multe în Oltenia. Cerul se albăstrise, era curat şi

[1] Ce lungime ?
[2] 1880 metri.
[3] Bun.
[4] Dar diferenţa de nivel de la cap la cap ?

înalt. Se auziră primele motoare încălzite şi lîngă ei, în spate scînteiară cercurile elicelor. Un grup de mecanici scoteau prelata de pe un aparat. Se auzea un foşnet de pînză aspră, impermeabilă, şi înjurăturile oamenilor. Pe o bordură de ciment, în faţa hangarelor alergau soldaţii, strîngîndu-se pentru raport. Comandorul făcu semn unui sublocotenent că n-avea timp pentru aşa ceva şi îl urmă pe ofiţerul german care se întorcea grăbit spre clădirea comandamentului. În trecere, căpitanul văzu baraca la ferestrele căreia se arătaseră cîteva capete blonde de soldaţi germani şi întrebase fără insistenţă :

— *Deutsche* [1] *?*

— *Ja.*

— *Flieger ?*

— *Flieger und Mechaniker.*

— *Gut, gut...*

Comandorul gîfîia. Sergentul major Tomulete ştia că acum înjură cît poate în gînd pe ofiţerul din faţa lui, dar nu avea ce face, trebuia să-l urmeze. Nu se arătase slugarnic, aşa cum s-ar fi arătat de pildă cu un general romîn şi sergentul major ştia că în fundul sufletului său, comandorul, ca toată lumea, nu putea să-i sufere pe germani.

Cînd ajunseră în faţa clădirii comandamentului, neamţul îşi aminti că nu i se dăduse încă buletinul. Sergentul se întoarse alergînd şi cînd ajunse lîngă primul hangar îl văzu pe locotenentul Paraschiv, ofiţerul de servici, un bărbat tînăr, cam rotofei pentru un pilot. Acesta tocmai se îndrepta spre plotoanele strînse în faţa hangarului numărul 3.

---

[1] — Germani ?
— Da.
— Piloţi ?
— Piloţi şi mecanici.
— Bine, bine.

— Să trăiţi, spuse sergentul major, domnul comandor vrea buletinul meteorologic...

Locotenentul căută nemulţumit în porthartul său aşezat pe un şold şi i-l întinse. Era o hîrtie lungă, albă, acoperită cu multe cifre şi linii.

— Ce, mai vin alţi oaspeţi ? întrebă cam cu ciudă, cam cu ironie.

— Nu ştiu nimic.

— Tu nu ştii niciodată nimic.

— Asta e, să trăiţi !

Luă hîrtia, o împături şi vru să facă stînga împrejur după ce salutase.

— Stai !

— Stau.

— Ce s-a întîmplat cu damele alea, astă-noapte ?

Sergentul major Tomulete se opri, tot în poziţie de drepţi, şi-l privi cu o oarecare şiretenie pe ofiţer.

— De, dacă nu vă împăcaţi cu ei ! Azi-noapte au băut coniac şi au avut două femei...

— Frumoase ?

— Dè...

Locotenentului Paraschiv îi plăceau femeile şi gîndul că nişte simpli soldaţi şi subofiţeri germani îşi permiseseră să aducă cîteva prietene în incinta aerodromului, îl scotea din sărite.

— Să faci raport, auzi ! ! Unde se trezesc, mama lor de boşi ! Aici e cazarmă, nu bordel ! Avem avioane, secrete militare, şi ei aduc curve...

— Fac raport, să trăiţi !

Salută încăodată şi aşteptă o secundă să mai audă ceva din gura locotenentului, dar acesta îl concedie fluturînd o mănuşă :

— Du-te că te-aşteaptă şeful. Nu uita să-i spui şi lui...

— Nu uit, să trăiţi !

Sergentul major se întoarse gîfîind. Cei doi ofiţeri îl aşteptau pe scări.

— S-a găsit ? întrebă comandantul.

— Da.

Întinse hîrtia comandorului şi acesta o dădu ofiţerului german. Urcară apoi scările. În clădirea rece, albă, cu pereţii spoiţi demult se găsea numai un planton, care salută zgomotos, bătînd din călcîie.

— Să nu intre nimeni, îi spuse Tomulete soldatului.

În biroul comandorului era răcoare. Mirosea a hîrtie veche şi a cerneală. Mobila simplă : două mese fără ceva pe ele, cîteva scaune căptuşite cu piele, un dulap închis cu yale şi o canapea roasă şi ea, ca şi scaunele Fiatului în care călătorea comandorul, cam atît. Ofiţerul german se aşează fără să aştepte să fie invitat. Sergentul major rămase în picioare şi se uită la superiorul său. Acesta aştepta cu mîinile la spate, enervat în ascuns, fără s-o arate, cu un aer indiferent şi obosit pe chip. Cei doi ofiţeri îşi lăsaseră şepcile pe cele două mese, în treacăt, şi se priveau în tăcere.

— *Nehmen Sie Platz* [1] ! spuse căpitanul ca şi cînd el ar fi fost gazdă. *Es handelt sich um* [2]...

Tomulete traduse repede cu voce scăzută cele auzite. Comandantul se aşezase şi aştepta. Căpitanul desfăcu buletinul şi privi liniile şi cifrele scrise pe o hîrtie de calc. Pentru ziua următoare se anunţa timp frumos, fără ploaie. Ofiţerul cercetă liniile încîlcite, subţiri, spirale trase cu tuş închipuind curenţii aerieni şi după aceea ridică privirile. Avea ochi albaştri, decoloraţi, cu cearcăne vinete sub ei, un obraz chinuit de om crud, de om tăcut, obişnuit cu tăcerea, o tăcere impusă. Se uita cînd la comandorul placid, fără să arate vreun interes prea mare pentru cele ce avea să audă, cînd la sergentul major, mirîndu-se parcă

[1] Luaţi loc.

[2] Iată despre ce e vorba.

de faptul că un ofiţer superior trebuie să fie ajutat de acest soldat, care cunoştea limba germană.

— *Sachse*[1] *?*

— *Nein, Rumäne,* răspunse Tomulete.

— *Ja, gut, gut...*

Comandorul se prefăcea că n-aude nimic ca şi cînd n-ar fi fost acolo. Îşi privea vîrful cizmelor şi cînd scurta convorbire se termină, ridică iar ochii. Căpitanul nu terminase cu celălalt.

— *In Siebenbürgen, oder im Banat geboren*[2] *?* mai întrebă atent, bănuitor.

— *Nein, in der Bukovina.*

— *Ach so, gut...*

Şi după aceea se adresă direct comandantului:

— *Herr Komandeur ! Morgen wird der deutsche Stab aus Athen hier landen*[3]*...*

Sergentul major traduse repede frazele spuse de căpitan şi simţi cum îi tremură puţin glasul.

— O inspecţie ? întrebă comandorul.

— *Eine Inspektion*[4] *?* repetă traducătorul.

— *Ja. Dem Angriff der amerikanischen Luftwaffe muss ein Halt gemacht werden, und die deutsche Luftwaffe wird dagegen einschreiten*[5]*...*

Comandantul ascultă răbdător cele repetate de sergentul major Tomulete şi cînd acesta termină, spuse cam prea tare, cam cu dispreţ:

— Spune-i că măsuri ar fi putut să ia cu mult mai devreme, bombardînd bazele de la Foggia...

---

[1] — Sas ?
— Nu, romîn.
— Da, bine, bine.

[2] — Născut în Transilvania sau în Banat ?
— Nu, în Bucovina.
— A, bine.

[3] Domnule comandor mîine comandamentul german de la Atena va ateriza aici.

[4] O inspecţie ?

[5] Da, atacurile aviaţiei americane trebuiesc stăvilite şi aviaţia germană înţelege să ia măsuri.

Sergentul major traduse fără să clipească. Ofiţerul german nu răspunse numaidecît. Tomulete îi văzu gura strînsă într-un rictus scurt de dispreţ şi poate şi de disperare ascunsă.

— *Wir haben keine Möglichkeit mehr, wen es gesagt werden muss*[1].

Tomulete repetă uluit această frază şi aşteptă.

— Bine, atunci vom lua măsuri de siguranţă pentru comandamentul dumneavoastră. Asta voiţi, nu-i aşa ?

Sergentul repetă monoton, parcă fără interes, cele auzite de la comandor.

— *Ja. Was verstehen Sie durch Sicherheitsmaassnahmen ?* [2]

Vom da o alarmă falsă deasupra zonei Craiova, vom ridica vînătoarea în aer pentru protecţia avioanelor şi vom avertiza antiaeriana. Trebuie numai să spuneţi itinerariul exact şi numărul aparatelor...

Căpitanul clătină mulţumit din cap.

— *In Ordnung. Es handelt sich um drei Junkers. Erkennungszeichen ein weisser Strich am rechten Flügel. Die Laufstrecke, die zufriedigend aussieht, muss vorbereitet werden, und jedem feindlichem Angriff muss entgegengetreten werden*[3].

Comandorul se ridică în picioare şi-i spuse sergentului major :

— Să n-aibă nici o grijă. Aici nu vin avioane inamice. E un aerodrom retras. Nu trec decît care cu boi pe şoselele astea păcătoase, după cum am văzut. Cît mă priveşte pe mine eu aş vrea să mă bat, dar n-am cu cine. Noi sîntem rezerva care aşteaptă cine ştie ce dracu...

Sergentul major rezumă în limba germană, fără umor, cele auzite.

---

[1] Nu mai avem nici o posibilitate dacă vreţi să ştiţi.

[2] Da, ce înţelegeţi prin măsuri de siguranţă ?

[3] E bine. E vorba de trei Junkers. Semn de recunoaştere, o bandă albă pe aripa dreaptă. Trebuie pregătită pista, care să arate satisfăcătoare, şi preîntîmpinat orice atac inamic.

— Cîte persoane ? mai întrebă comandorul.

— *Elf mit den Fliegern. Es müssen Maassnahmen getroffen werden für die Einquartierung, für eine Nacht. Das ist alles. Zwei Tische und elf Betten, für eine Nacht. Der General trinkt nicht, aber für die anderen, Cognac, wenn möglich* [1].

— Bine, aprobă comandantul. Acum itinerariul, ca să-l comunic grupurilor antiaeriene.

Tomulete traduse şi deveni mai atent, fără să arate aceasta. Căpitanul desfăşură o hartă de mătase pe masa din faţa lui şi indică cu degetul un punct nevăzut. Comandorul se apropie şi privi. Sergentul major rămase la locul lui. În spatele ofiţerului german se afla un planiglob, iar pe perete atîrna o hartă detailată a zonelor aeriene ale regiunii, acoperită cu o cortină scurtă de tifon. Comandantul privi harta încîlcită a căpitanului şi trase o linie uşoară cu un creion, începînd dintr-un loc necunoscut de lîngă Dunăre. Securitatea comandamentului german nu-l privea decît după ce avioanele venite de la Atena ieşeau din spaţiul aerian al Bulgariei. Sergentul major Tomulete nu se mişcă. Ar fi vrut să ştie cu orice chip punctul de intrare al avioanelor germane în Romînia, dar continuă să aibă aerul că nu-l interesează nimic. Privea pe fereastră cîmpul gol de aviaţie de pe care se ridicau acum cîteva aparate uşoare de aluminiu în zbor de antrenament.

Comandorul îl chemă :

— Sergent !

— Ordonaţi ?

— Spune-i că punctul nu e bine ales, pentru că pe acolo vin deobicei fortăreţele zburătoare dinspre Turcia.

---

[1] Unsprezece cu piloţii. Trebuie luate măsuri de cazare pentru o noapte. Atît. Două mese şi unsprezece paturi pentru o noapte. Generalul nu bea, dar pentru ceilalţi, dacă se poate, coniac.

Sergentul major Tomulete traduse cuvînt cu cuvînt, cu o încetineală voită cele spuse de comandant.

— *Und dann*[1] *?*

— Să aleagă zona 12. Drum scurt. De la Sofia pînă aici, o nimica toată...

Sergentul repetă, apropiindu-se ca să-i arate punctul aflat undeva la baza hărţii din perete, simţind cum îi arde puţin obrazul. După aceea se îndepărtă spre fereastră, ca să nu-şi trădeze turburarea. Căpitanul privi cîtva timp harta lui şi dădu din cap :

— *In Ordnung. Ankunft zwischen viertel nach zehn und halb elf. Verstanden ?*[2]

Comandorul dădu din cap. Înţelesese.

— Cu ocazia asta vom da alarma aeriană pentru Craiova la ora 9,30. Orice întîrziere îi priveşte pe piloţi. Ridicarea alarmei, peste un ceas. Timp pentru aterizare este. Pista va fi interzisă pentru alte aparate. Vînătoarea, în aer...

Sergentul major traduse repede. Căpitanul ascultă atent, îşi împachetă harta ca pe o batistă şi o vîrî în buzunar.

— *Ich werde sofort durch Rundfunk melden. Kann ich euern Wagen benützen, bis zu unseren Stab*[3] *?*

— Da, spune-i că-i aşteptăm cu multă plăcere.

Căpitanul se ridică, întinse mîna comandorului şi salută lipind scurt călcîiele. Comandantul nu-l conduse nici pînă la uşă. După ieşirea ofiţerului străin, se auzi salutul plantonului şi paşii grăbiţi ai sergentului major.

— Spune şoferului să-l ducă pe căpitan pînă la comandamentul lor din oraş şi să se întoarcă re-

---

[1] Şi atunci ?

[2] E bine. Ora sosirii între 10,15 şi 10,30. S-a înţeles ?

[3] Voi comunica prin radio imediat. Pot să mă întorc cu maşina dv. la comandamentul nostru ?

pede, mai strigă din urmă comandorul sergentului major.

— Am înțeles, să trăiți!

Tomulete îl însoți pînă la ieșire pe ofițerul german, îl văzu urcîndu-se în mașina comandantului și-i spuse ceva șoferului. Acesta salută și ambreie. Porțile de sîrmă ghimpată se deschiseră, se auzi salutul scurt al sentinelelor — un lipăit de palme pe patul armelor — și după două secunde de ezitare, omul rămas pe scări, începu să urce încet, repetîndu-și în gînd tot ce auzise cu cîteva clipe înainte. Trebuia să iasă cu orice chip din cazarmă și nu peste un ceas sau două ci în următoarea jumătate de oră. „Ce să-i spun? Ce să-i spun nebunului ca să-mi dea drumul?" se gîndi sergentul major, ajuns în fața ușii biroului comandorului. Plantonul aflat în umbra încăperii cu geamuri curate, acoperite de perdele de crepon, mai lovi odată din călcîie. Tomulete intră, după ce bătu la ușă și rămase în poziție de drepți, departe de masa comandantului.

— Aștept ordinele dumneavoastră!

— Ai vorbit cu șoferul?

— Se întoarce numaidecît.

— Bine. Să te ia cu el și să te ducă acasă la mine. Să-mi aduci alte haine, că astea uite cum sînt! Parcă am dormit în ele. Pînă diseară vor veni toți dracii de la București și nu vreau să mă găsească așa. Alt loc pentru o conferință nu și-au găsit și nemțoii ăștia...

— Vi le-aduc numaidecît.

— Pînă atunci eu fac inspecție la hangare și la ateliere. Coboară și așteaptă pe șofer. Uite și buletinul meteorologic, dă-i-l locotenentului.

Sergentul major salută și ieși. Afară se încălzise. Apa din bălțile drumului se evapora scoțînd aburi albi. Cîmpul umed părea o scoarță de culoarea pelinului crud în lumina soarelui. Omul se grăbea, ar fi vrut să ajungă mai repede în oraș, să se în-

tîlnească cu Dumitrana, dar nu trebuie să arate lucrul acesta cu nici un chip. Privi hîrtia de calc pe care o mai avea încă în mînă. Ca să mai meargă pînă la cîmpul de instrucție nu mai era timp. În fața porții claxona tare Fiatul comandorului. Sentinelele deschiseră cu plictiseală, fără graba de mai înainte. Sergentul major nu mai așteptă.

— Întoarce, spuse grăbit.

Mașina făcu un viraj scurt și după două minute se afla în șosea.

— Mînă!

— Acasă? întrebă șoferul.

— Acasă.

— Ai vreo treabă?

— Am.

— Bine.

— Să nu-i spui comandorului ceva.

— Am înțeles. Ce-s nebun?

Șoferul era un oltean pirpiriu, cu obrazul ros de un vechi vărsat, cu doi ochi galbeni de om suferind de icter. Nu fumase demult, dar avea o gură arsă, uscată.

— Cu daravela aia ce facem? întrebă.

— Care daravelă?

Sergentul major Tomulete nu era atent, se gîndea la altceva.

— Mașina e gata, trebuie numai s-o scoatem din garaj...

— Bine, o s-o scoatem. Chiar în noaptea asta...

Știa bine că peste două zile cel mai tîrziu trebuia să părăsească flotila. Dacă reușea să transmită cele auzite era normal să fie bănuit cel dintîi.

— E-n regulă. Actele le-am pus la punct.

— Iscălitura comandorului?

— Parcă-i de-acolo, o s-o vezi...

— Bine, mă lași acasă și după aceea te întorci la domnul comandant. Îi spui nevestei sale că vrea un costum călcat, că are o inspecție, îl iei și treci

să mă duci şi pe mine înapoi. Dacă ne întrcabă de ce-am întîrziat, spui că ai avut o pană la motor.

— Am înţeles.

Vorbeau scurt, înţeleşi mai demult. Prin parbris se vedea oraşul. Clădirile vechi, înalte, erau ascunse între grădini verzi, neîngrijite, cu pomi groşi, cu trunchiuri ca de ciment. Fiatul mai merse cîteva minute de-a lungul străzii principale şi pe urmă se abătu la stînga pe o uliţă noroioasă, un drum mai vechi de care. Mirosea puternic a gunoi — ca după ploaie — şi acoperişurile caselor de pe margini străluceau umed în lumina soarelui. În faţa unei porţi, şoferul opri. Sergentul coborî, trînti portiera scîrţîitoare şi se uită la ceasul de la mînă.

— Peste o jumătate de oră, vii şi mă iei.

Maşina plecă repede, aruncînd de sub roţi un şuvoi subţire de noroi. Sergentul major Tomulete intră într-o curte lungă nepietruită şi dădu bună ziua unei femei. Era proprietăreasa. Aceasta îl privi. Avea o faţă albă, decolorată, cu multe încreţituri, sub bărbia ascuţită şi o gură subţire care ascundea o dentiţie puternică şi sănătoasă.

— Domnule, spuse cu glas scăzut, un glas iritat. Nevasta dumitale stă încuiată de astă noapte cu un bărbat străin în casă.

Sergentului major îi veni să rîdă. Nu era prima oară cînd o auzea pe femeia asta fără somn, spunîndu-i ce-i spunea acum.

— Ştiu, e vărul meu de la Piteşti...

Proprietăreasa zîmbi înţelegător, murdar, complice. După aceea îşi strînse mîinile una într-alta, cu mirare prefăcută :

— Cam multe rude ai, domnule... Eu cred că e vorba de altceva...

Sergentul major n-avea timp de pierdut. Dădu din umeri şi vru să intre în casă.

Din urmă mai auzi glasul bănuitor al proprietăresei :

— O să vezi dumneata pe dracu cu verişorii ăştia!

Deschise uşa. Intră într-o odaie întunecoasă, cu ferestrele acoperite de hîrtie albastră. După ce străbătu acest antreu ce mirosea vag a varză acră şi murături de anul trecut, deschise altă uşă şi îl văzu pe Dumitrana şi pe nevastă-sa, stînd la o masă.

— Bine c-ai venit, zise zidarul, ridicîndu-se şi îmbrăţişîndu-l. Ce s-a întîmplat?

Femeia îi făcu loc lîngă ea.

— Aş vrea să-ţi spun ceva foarte important. După aceea se adresă femeii, pe care o îmbrăţişa scurt, fără afecţiune: Vezi dacă e cineva prin curte...

Aceasta se ridică şi ieşi afară, prefăcîndu-se că scutură o scoarţă.

— Despre ce este vorba? Dar mai întîi, dă-mi adeverinţele pentru peşte, dacă n-ai uitat să le iei...

Sergentul major căută într-un buzunar de la piept al tunicii militare şi scoase cîteva hîrtii acoperite de însemne militare şi cu ştampile sub mari spaţii albe. Dumitrana le privi cu atenţie şi după aceea le împături, ascunzîndu-le într-un buzunar.

— Pe al cui nume pot fi folosite? întrebă.

— Tot caporalul Tîrîia Dumitru.

— Bun. Cu ultima a plecat Niculescu ieri la Brăila. Te ascult.

Sergentul major îşi aruncase capela pe masă şi se scotocea sub veston.

— Mîine vine de la Atena comandamentul aviaţiei germane pentru Balcani. Ai aici situaţia atmosferică, restul am să-ţi dictez eu. Scrie pe o hîrtie ce-ţi spun şi comunică. Poţi să iei legătura cu Bucureştiul?

Zidarul se gîndi puţin, îşi frecă palmele de genunchi, cu încetineală.

— Sigur?

— Sigur.

— Atunci cred că se poate. Spune-mi...

Scoase o hîrtie şi un creion şi începu să scrie pe scurt cele ce auzea. Cînd termină îl privi.

— Asta-i tot ?

— Tot.

— Buletinul n-am să pot să-l copiez, nu mă pricep.

— Bine, dă la mine. E nevoie numai de cifre.

Şi scrise repede pe aceeaşi hîrtie cifrele de pe hîrtia de calc.

— Crezi că e important ?

— În aviaţie e foarte important.

Dumitrana tăcu. Cînd sergentul major termină îi luă creionul şi bucata de hîrtie, pe care o strînse cu grijă şi spuse :

— Ai făcut o treabă bună. Numai că mîine...

— Ştiu.

— Va trebui să pleci.

— Voi pleca. De altfel, maşina este gata. În noaptea asta o vom scoate de pe aerodrom.

Zidarul se gîndi puţin şi dădu mulţumit din cap.

— E foarte bine. Chiar mai bine decît credeam. Are acte ?

— Are.

— În cît timp aţi făcut-o ?

— În vreo trei luni. E lucrată piesă cu piesă...

— Cine duce maşina pînă la Turnu Severin ?

— Aş duce-o eu, dar trebuie să rămîn pînă mîine la prînz pe aerodrom. Aş vrea să ştiu dacă...

— Nici o grijă, ai uitat că există radio pe lumea asta ?

— N-am uitat, dar acolo trebuie să las totul acoperit...

Era foarte cald. Soarele juca în perdelele scrobite, nişte perdele scurte de americă ieftină şi pe dulapul proprietăresei, un dulap mizerabil, cumpărat cu ani în urmă. Sergentul major îşi deschise vestonul la gît.

— Dumitale nu ţi-e cald ? îl întrebă pe celălalt.

— Nu. Sînt obişnuit şi cu frigul şi cu căldura. Nu mi-ai spus : cine duce automobilul la Turnu Severin ?

— Caporalul care ne-a dat şi adeverinţele.

— Tîrîia ăsta ?

— Da.

— Om sigur ?

— Sigur.

— Ştie că ai să dezertezi ?

— O să-i spun în ultimul moment.

Dumitrana părea cam nemulţumit.

— Prea mulţi oameni în afacerea asta, nu ţi se pare ?

— Nu se poate altfel.

— Ai adresa ?

— O am.

— Să i-o dai abia cînd pleacă cu maşina. De-acolo o s-o ia altcineva în primire. E vorba de un transport de arme.

Sergentul major clătină din cap.

— Cam ştiu despre ce este vorba...

— Cu atît mai bine. Te bănuiesc pînă acum de ceva ?

— Nu cred.

Dumitrana privi prin geamul curat cerul albastru de afară.

— Ai mîncat ceva ?

— Nu mi-e foame.

— Pari cam ostenit.

— N-am prea dormit. Pînă nu termin treaba asta nu pot să dorm.

— Te înţeleg. Atunci ştii ce ai de făcut. După ce pleci de la aerodrom, nu mai treci pe acasă.

— Bine.

— Nu-i spui nici nevestei.

— Ea e pregătită pentru orice.

— Te îndrepți spre Turnu Severin cu un tren și mergi la adresa asta.

Scoase din buzunarul pantalonilor un petecel de hîrtie și i-l întinse :

— Poftim. Mai știi să conduci ?

— Te cred. Sînt doar șofer de meserie.

— Mașina cîți oameni poate să ia ?

— Cinci cel mult.

— E bine. Nici nu trebuie mai mulți. Cei din Turnu Severin îți vor spune ce trebuie să faci. Sînt două posibilități : ori ne retragem în munți ori ne întîlnim la București. S-a înțeles ?

— Da.

— Arunci uniforma. Ai să capeți niște haine. Adresa din București o știi ?

— O știu.

— Nici o întîrziere. În caz de defecțiuni raportezi totul celui pe care ai să-l întîlnești.

Sergentul major își privi ceasul. Trecuseră 20 de minute.

— Mai stau puțin, spuse după aceea. Cînd ai venit ?

— Aseară.

— Te-a văzut proprietăreasa.

— Știu. Ce i-ai spus ?

— Eu nu i-am spus nimic. Dar mi-a spus ea...

— Nu-i nimic. Nevasta dumitale o să fie crezută femeie ușuratică.

— Dacă nu sosești pînă mîine seară, i s-a spus unde să se ascundă.

— Da.

— Lucruri aveți ?

— Nu prea multe. Un geamantan.

— E bine. Trebuie să dispară imediat ce dispari și dumneata. Să nu puie mîna cu nici un chip pe vreunul din voi.

— Ştie ce are de făcut.

— Pare o femeie inimoasă.

— Este o femeie inimoasă.

Sergentul major Tomulete se înduioşă numai o clipă şi după aceea zise simplu :

— O să simtă după cum îi strîng mîna că o să ne vedem mai tîrziu.

De afară se auzi claxonul Fiatului.

— Al dracului, s-a grăbit ! Trebuie să plec. Diseară mai e nevoie să vin şi eu ?

— Nu. Ai terminat. Te duci direct la Turnu Severin. Dacă se iveşte vreo încurcătură trebuie să *nu* ştii despre ce e vorba.

— Bine.

— La revedere.

— Noroc. Pleci acum ?

— După zece minute.

— Cum mai e spiritul armatei ?

Sergentul major îşi aşează capela pe cap şi se încheie la nasturii vestonului.

— Abia aşteaptă toţi să scăpăm de nemţi...

— Zici că *„aliaţii"* nu-i plac nici comandorului ?

— Nici lui, dar nu poate s-o arate.

Îşi strînseră mîinile. Dumitrana rămase în casă. Afară, Tomulete îşi chemă nevasta şi o mîngîie cu un gest stîngaci. O sărută, apoi, cam în grabă, şi-i spuse :

— Vezi tu ce-o mai fi pe-aici. Eu nu ştiu cînd mă întorc...

— Bine, făcu femeia, şi-i strînse uşor mîna, cu o dragoste tăcută, veche, o dragoste ce nu mai avea nevoie de cuvinte multe.

Şoferul îi deschise portiera de tablă şi-i făcu loc.

— Uşor, să nu te-aşezi pe hainele comandorului că se face drojdie. Ţi-ai pupat nevasta ?

— Ca omul, făcu vag sergentul major, şi privi strada plină de noroi, pustie la ora aceea.

— Cald...

— Cald al dracului !

Gardurile vechi de lemn trecură uşor pe lîngă ei. Dintr-un pom se ridică un stol gureş de vrăbii. Era încă devreme, dimineaţa : zece sau unsprezece. Sergentul îşi pipăi gînditor buzunarul în care foşnea hîrtia de calc. Ar fi fumat o ţigare, dar renunţă. Se uită prin parbriz la trotuarele murdare, la oamenii plictisiţi, mergînd leneş pe sub ulucile umbrite de liliac trecut, fără flori, numai frunze negre, chircite de căldura verii. Bodegile aveau întinse deasupra vitrinelor perdele tărcate de pînză. În uşi stăteau femei în şorţuri albe. Trecea un stol de gîşte. Şoferul claxonă. O biserică cenuşie cu vitralii scînteind în soare, albastru şi verde şi roşu, ca o stea de Crăciun, apoi o grădină cu umbră lată, profundă, cenuşie. Copii alergîndu-se nepăsători pe scările Tribunalului. Sergentul major Tomulete, de meserie şofer-mecanic, om de 40 de ani în 1944, căsătorit, fără copii, gîndea cu puţină tristeţe : „Burghezia noastră a clădit tribunale şi biserici mari... Să dai dracului totul, să te înfurii, să scuipi şi să înjuri...“ Iar garduri de fier, bulevardul lat, de piatră şi casele boiereşti pe o parte şi pe alta. Oraş de cerealişti, de negustori... Craiova... Ăştia ştiau să ridice case zdravene, cu apartamente în care puteai să întorci o căruţă, cu garduri sănătoase de granit, milioane de lei aruncate pentru grădinile mari, sălbatice şi neîngrijite acum şi dincolo de ferestrele mîncate de vreme, ochii pînditori de bătrîni, de femei zgîrcite, o spaimă fără nume ascunsă în suflete. Războiul era aproape de sfîrşit. Ce vor face cu aceste averi ?

Maşina frînă brusc. Aproape aţipise. Deschise ochii.

— Ce este ?

Nu era nimic. Opriseră la o barieră. Trecea un tren lung. O înşiruire nesfîrşită de vagoane de marfă. Trenul nu se mai vedea. În faţă, prin geamul verzui nu se zărea decît cerul fără nori, verzui şi el din pricina ţiplei verzi. Iată aerodromul, cu barăcile negre de lemn, smolite, şi crîngul îndepărtat din margini, topit sub strălucirea zilei de vară.

Şoferul întoarse capul. Sergentul îi văzu buzele arse de o febră a stomacului.

— Atunci, diseară...

— Diseară. Pleci dumneata la Turnu Severin cu maşina.

— Bine.

Ajunseră. Sentinelele trăgeau de porţile de sîrmă ghimpată şi se văzu drumul de cărămidă, atunci măturat de plantoanele de la comandament. Prin geamurile deschise ale cantinei piloţilor se auzi un cîntec săltăreţ. Sergentul major se dădu jos şi întrebă pe un soldat unde se găsea comandorul. I se răspunse că era încă la hangare şi Tomulete îl lăsă pe şofer să ducă uniforma sus iar el se îndreptă fără grabă spre cîmpul de aterizare. Bătea puţin vîntul, un vînt călduţ, leneş, care muta numai de colo-colo straturile de aer încălzit, fără să răcorească ziua de vară.

În noaptea care urmă, sergentul major Tomulete dormi tun, învins de o veche oboseală. Se culcase tîrziu. Comandorul plecase abia pe la ora 9, după ce stătuse încuiat ceasuri întregi cu cîţiva ofiţeri superiori veniţi de la Bucureşti. Era nervos, strigase la şofer de cîteva ori, cei doi adjutanţi ascul-

taseră în tăcere observaţiile făcute cu prilejul inspecţiei în ateliere şi răsuflaseră uşuraţi cînd îl văzură plecat. Nemţii din cabana de lîngă hangar petreceau nestingheriţi, cu ferestrele deschise, făcîndu-se că nu aud strigătele sentinelelor, care cereau să se respecte regulile camuflajului.

Caporalul Tîrîia Dumitru, şoferul comandorului, se întorsese după ce-l dusese acasă, garase maşina şi intrase în atelierul de reparaţii auto, aflat chiar lîngă baraca piloţilor germani. În încăperea înaltă şi întunecoasă, mirosind a ulei şi a carburanţi, îl aştepta Tomulete. Era aproape zece. Prin peretele subţire de lemn se auzeau vocile soldaţilor germani şi rîsete de femei. Cei doi se priviră în tăcere cîtăva vreme.

— Gata ?

— Gata.

— Comandantul era tot înfuriat ?

— Are pe dracu-n el.

Sergentul major îi întinse pachetul de ţigări.

— Fumează, oi fi obosit...

Caporalul luase o ţigare, o bătuse la capete şi ceruse chibritul din mîna celuilalt. Maşina cu care trebuia să plece la Turnu Severin se afla între ei. Avea o carcasă albastră, proaspăt vopsită şi geamurile luceau în lumina unui bec ce atîrna de un fir prins de grinzile de lemn de deasupra.

„Marfa" era dotată cu două rînduri de acte şi expediţia ei părea tuturor făcută în termenii cei mai legali.

— Atunci să nu mai pierdem timpul. Dă-mi actele şi adresa.

— Nu eşti ostenit ?

— Nu sînt.

Sergentul îi privi faţa mîncată de vărsat. Numai o clipă. Simţea puţină frică. Şoferul fuma liniştit,

trecîndu-şi din cînd în cînd limba peste buzele uscate. În astfel de situaţii, oamenii se bazează pe intuiţie. Poţi să cîştigi sau să pierzi totul spunînd cu brutalitate celuilalt despre ce este vorba. Pe caporal îl cunoştea de vreo şase luni. Era mobilizat şi el la flotila 5 Craiova şi părea un om tăcut, la locul lui. Ştia că are trei copii acasă şi că, în afara meseriei de artificier, conducea şi cunoştea lăcătuşeria. Îi dăduseră într-o sîmbătă o permisie de trei zile şi întîrziase la venire patru ore. În ziua următoare, la raportul trupei, comandorul poruncise să fie bătut la spate. Era o pedeapsă umilitoare, căzînd sub demnitatea oricărui om. Caporalul răbdase loviturile de curea în tăcere, cu o împietrire a chipului, care-l impresionase. După trei zile, comandorul îl chemase la el pe pedepsit şi-l întrebase dacă nu vrea să conducă Fiatul. Nu primise, dar pentru că şi comandantul era foarte încăpăţînat, prin ordin, fruntaşul Tîrîia Dumitru fusese avansat la gradul de caporal şi numit şoferul său. Pe el şi pe încă vreo cîţiva care suferiseră această pedeapsă umilitoare, îi căutase în zilele următoare sergentul major. Le dăduse mai întîi ţigări şi stătuseră de vorbă.

Dar în clipa aceea Tomulete ştia că omul din faţa lui se va întreba unde duce automobilul şi că atunci cînd va citi actele înmînate, va deveni curios şi mirat. Trebuia să-i spună totul chiar dacă riscul era destul de însemnat.

Caporalul îşi fumase ţigara. Aruncase la picioare mucul încă arzînd şi-l strivise cu talpa bocancului. Era nebărbierit şi slab, cu ochii galbeni ca după icter, cu obrazul scobit. Unul din miile de soldaţi romîni care executau fără voinţă ordinele absurde date de comandanţii lor. În privirile acelor ochi osteniţi licărea o curiozitate moartă, stăpînită.

Omului părea că îi era indiferent cui îi duce mașina. Poate voia numai să știe dacă este sau nu învoit de comandor.

— Cînd trebuie să mă întorc și cu ce ? întrebă cu un glas uscat.

— Imediat, cu trenul. Vei duce mașina la adresa asta.

Îi întinse petecul mic de hîrtie pe care era scris un nume fals, numele unei străzi și un număr.

Caporalul salută cum ar fi făcut în fața unui superior. Pe sergentul major îl socotea prietenul său, dar în momentul acela simțise nevoia să uite asta, să nu întrebe nimic. Și în cele cîteva clipe, cînd se privise cu celălalt, aproape fără să-și spună ceva unul altuia, Tomulete își dădu seama că putea să aibă încredere în caporal. Tîrîia Dumitru se urcă la volan. Ușa atelierului era încă închisă. Șoferul aprinse farurile acoperite cu bucăți de piele. Ascultă bîzîitul motorului care abia se încălzea și nu spuse nimic. Încercase cu două zile în urmă mașina și știa că poate să meargă cu ochii închiși pînă la Turnu Severin, dar începuse să priceapă că era vorba de un lucru neobișnuit și nu voia să se facă de rușine. Sergentul major Tomulete își aduse aminte că trebuia să-i dea caporalului și bani de tren pentru întoarcere. Îi întinse actele false, spunîndu-i :

— La un control pe șosea, le arăți pe astea. Acolo unde ajungi, le lași pe amîndouă.

Caporalul parcă nici nu auzise. Privea înainte prin geamul automobilului, ținîndu-și încă mîinile pe colacul de ebonit al volanului. Mașina se scutura ușor. Din țeava de eșapament ieșea un gaz albastru, mirositor.

— Uite și banii ăștia, pentru întors. Iei primul

tren. Aş vrea să fii aici pînă la raportul de dimineaţă.

— Am înţeles.

Sergentul major îi deschise uşile atelierului şi văzură amîndoi cîmpul de aterizare, sub lumina nopţii de vară. Se auzeau greierii, mirosea a iarbă crudă, abia stropită de ploaie.

Maşina alunecă pe lîngă sergent.

— Cunoşti drumul ? mai întrebă acesta.

— Îl cunosc, nici o grijă.

— Atunci, noroc...

— Noroc.

Tomulete rămase singur. După ce stinse para luminoasă a becului care spînzura pe un şnur împletit, agăţat de grinzile de lemn, închise uşile. Din baraca piloţilor germani se auzeau rîsete întărîtate de femeie şi cîntece scabroase, soldăţeşti. Pe iarba umezită se prelingea lumina galbenă a ferestrelor lăsate deschise. Un atac aerian prin surprindere ar fi trădat poziţia aerodromului, dar asta parcă îl înveselea pe sergent. Ar fi vrut să-i vadă pe soldăţoii ăştia întrerupîndu-şi petrecerea şi urcîndu-se, beţi cum erau, la bordul avioanelor. Trecu mai departe, fără să se mai uite la geamurile luminate. Poarta de sîrmă ghimpată era dată de perete. Sentinelele glumeau cu şoferul. Se auzi un scîrţîit prelung. Mica lumină roşie din spatele automobilului mai licări puţin şi nu se mai văzu decît noaptea cu stelele ei tremurătoare şi îndepărtate. Sergentul major era liniştit şi obosit. Intră în baraca trupei. Era întuneric. Mirosea a unsoare de bocanci şi a obiele. Se auzea respiraţia grea a soldaţilor, dar se obişnuise cu toate astea. Avea un pat, lîngă uşă, ales anume. Nimeri prin întuneric şi începu să se dezbrace fără zgomot, fără să se gîndească la ceva.

Adormi numaidecît şi nu se trezi decît a doua zi pe la 7 şi jumătate. Comandorul îl căuta, trebuia să dea nişte ordine. Era bărbierit proaspăt şi obrazul îi mirosea a parfum. Îşi îmbrăcase o uniformă de stofă albăstruie, foarte fină, bine călcată. Era înconjurat de nişte ofiţeri necunoscuţi. Sergentul major Tomulete ascultă ordinele, alergă vreo oră şi cînd se uită la ceas şi văzu că se făcuse aproape nouă, îl căută pe caporal. Acesta se întorsese. Lucra în atelierul de reparaţii, ca şi cînd nu s-ar fi mişcat din locul acela. Era nebărbierit, cu ochii şi mai galbeni, cu obrazul acum vînăt, de om suferind. Demonta un motor, fluierînd încetişor. Şeful de atelier, vîrît sub o caroserie, înjura în gura mare, lîngă doi mecanici îmbrăcaţi în maiouri cafenii, pătate de unsoare. Uşa era deschisă larg. Se vedea cîmpul albastru, sub un cer aburos, nici senin, nici înourat, un cer căruia aviatorii îi spuneau : „face mama ciorbă“ pe o vreme de vată, o zi înfofolită în aburi, păcătoasă, proastă pentru zbor, contrar indicaţiilor buletinului meteorologic. Era foarte cald, zăpuşeala umedă se simţea pînă aici. Aerul clocotea, fîlfîind deasupra cîmpului de aviaţie.

— Bună dimineaţa, spuse fără grabă sergentul major şi privi spre caporal.

— Să trăiţi ! răspunse acesta şi salută scurt.

Tomulete nu întrebă nimic, strînse numai mîna şefului de atelier şi trecu mai departe, ieşind fără grabă. Era liniştit şi mulţumit. Însemna că Tîrîia Dumitru avusese timp să prindă un tren, care pleca din Turnu Severin la două noaptea şi ajunsese peste un ceas jumătate la Craiova.

Pe poartă intrau automobilele nemţeşti, aducînd pe ofiţerii germani, veniţi să întîmpine pe generalul de aviaţie de la Atena. Uniformele erau acoperite de decoraţii. Comandorul îl chemă lîngă el

şi plecară cu toţii spre capătul pistei de beton unde trebuia să aibă loc aterizarea. Sergentul major Tomulete numără în gînd pe ofiţeri. Germanii stăteau mai rezervaţi în urmă. Comandantul îi conducea arătîndu-le cîmpul, silindu-se să lege două trei cuvinte în nemţeşte. Unul dintre cei sosiţi de la Bucureşti îl ajuta cît putea, aproape îngînîndu-l :

— *Hier ist die Flugzeughalle Nummer eins. Hier die deutschen Baracken. Hier der Friseur, hier die Rundfunk-Empfangstation und die Kommandostelle.*[1]

Clădirea cu un singur etaj, albă şi îngustă ca un gît de lebădă, avea geamurile deschise şi de sus se auzeau semnalele avioanelor aflate în zbor, scurte piuituri metalice, şi ascuţite ca nişte strigăte de păsări.

Grupul de ofiţeri trecu mai departe. În faţa ultimului hangar se strîngea personalul auxiliar al aerodromului, format din trei plotoane. Se făcea alinierea. Betonul din faţa intrării răpăia la alergarea soldaţilor. Se auzeau comenzi şi apeluri scurte. Soarele încă nu se vedea. Cerul fumega ca după un incendiu. Căpitanul german, care venise aici cu o zi înainte, se uita nemulţumit în sus, privindu-şi ceasul. Sergentul major Tomulete îi urma tăcut, fără să se arate grăbit. Era nerăbdător, simţea cum îl furnică spatele, asudase de cîteva ori şi nu mai era de loc obosit. Căldura devenise copleşitoare. Aerul plin de aburi fierbinţi îl făcea să-şi simtă gîtlejul aprins şi uscat. Îşi desfăcu copca de la gît şi cînd văzu că ofiţerii se opresc lîngă intrarea ultimului hangar, se opri şi el în spatele lor. Pe platforma de ciment se adunau şi cei vreo treizeci de mecanici şi piloţi. Unii dintre ei erau îm-

---

1 Aici e hangarul nr. 1. Aici barăcile germane. Aici frizerul, aici staţiunea de radio şi comandamentul.

brăcaţi în uniformă de zbor, în nişte combinezoane de mătase, cu căştile atîrnînd pe un şold. Se făcuse frontul. Ofiţerii inferiori se pregăteau să dea raportul. Trupa se alinie, se auzi un „să trăiţi" şi după aceea comandorul îşi părăsi musafirii, înaintînd către ofiţerul adjutant. Cei doi se salutară, urmă un murmur surd care dură cîteva secunde şi comandantul privi trupa bine instruită. Sergentul major Tomulete îşi aduse aminte de după amiezile de raport, cînd unii dintre acei soldaţi erau scoşi tot aici în faţa frontului şi puşi să-şi lase în vine pantalonii, pentru a fi bătuţi la spate cu centironul. În dimineaţa aceasta, trupa părea veselă, chipurile soldaţilor erau zîmbitoare. Oamenii ştiau că va urma o învoire mai lungă, tocmai din pricina inspecţiei, socotită un eveniment.

Sergentul îşi privi ceasul. Era 9,29. Încă un minut, îşi spuse, şi privi spre căpitanul german, care se uita la cronometrul său. Deasupra cîmpului pustiu zburau păsări. Aerul era fierbinte şi umed, o căldură sîcîitoare făcuse ca toate feţele celor din jurul lui să asude. Se gîndi că era descheiat la gît, că dacă l-ar fi văzut comandorul în front cu gulerul desfăcut, i-ar fi dat cîteva zile de arest, dar acum era prea tîrziu ca să se mai îngrijoreze.

Deasupra oraşului îndepărtat se auziră sirenele. Se dădea alarma. Ofiţerii erau preveniţi, aşa încît nimeni nu se nelinişti. În mijlocul soldaţilor se produse o mişcare scurtă de panică, dar comandanţii de plotoane îi potoliră repede. Din rînduri se deslipiră numai piloţii, care se îndreptară în pas alergător spre hangare. După două sau trei minute, pe cîmpul albastru, se iviră primele aparate, mici siluete argintii, cu aripi scurte. Mecanicii începură să învîrte elicele şi pe treptele metalice urcau primii aviatori, cu căştile puse. Sirenele încă şuierau deasupra oraşului. Pe şoseaua ce trecea paralel cu linia de aterizare a aerodromului, se auzeau copite de cai şi strigătele ţăranilor, care-i biciuiau.

Căruțe și care, într-o îngrămădire de nedescris, se îndreptau spre cîmpul deschis, gonind nebunește peste arătură.

Primele aparate de vînătoare se ridicară. Se auzi șuieratul elicelor și ofițerii superiori priviră cu admirație spre avioane.

— *Ein rascher und gut ausgeführter Aufstieg*[1], spunea căpitanul german cuiva din apropiere.

Cînd și ultimul aparat trecu cu viteză de-a lungul pistei de beton, împotriva vîntului, căpătînd greu înălțime și lăsînd în urmă o dîră mirositoare de gaze, se făcu liniște. Ofițerii își traseră în tăcere mănușile și își potriviră ținuta.

Trupa nu mai păstra disciplina de mai înainte. Din rînduri se auzeau voci amestecate și comenzile scurte ale șefilor de plotoane. Șoseaua care ducea spre Craiova era pustie acum. Căruțele țărănești se adăpostiseră sub niște copaci bătrîni aflați în cîmpul răscolit, pe care mai rămăseseră urmele proaspete ale roților și copitelor de cai. În geamurile albe ale hangarelor sclipiră raze de soare. Cerul se limpezea. Se ivi o bucată albastră și după aceea trecu iar un val de aburi fierbinți. Era foarte cald. Prin geamul postului de radio-recepție se auzeau semnalele aparatelor în zbor. „Încă n-au pătruns în spațiul aerian al Romîniei" își făcu socoteală sergentul major Tomulete. Cele trei Junkers se aflau desigur undeva, deasupra Bulgariei, îndreptîndu-se spre punctul cunoscut numai de cîțiva, unde trebuiau să intre sub protecția corpului antiaerian și al vînătoarei. Dincolo, mai departe de aerodrom, la doi kilometri, în oraș, mii de oameni așteptau înfricoșați în adăposturi să audă zgomotele bombardierelor care de obicei treceau numai pe deasupra orașului fără să lase bombe. Mecanicii germani (piloții se aflau încă de dimineață în zbor), în repaus, priveau indiferenți cerul.

[1] O ridicare rapidă și bine executată.

Nu se auzea nimic. Prin uşa unui hangar ieşi spre rîndul soldaţilor ţapul Ilie, un ţap bătrîn, şchiop, cu o privire ciudată de animal turbat, mascota unui pilot din corpul auxiliar. Ofiţerii superiori germani începură să rîdă cu hohote. Animalul, după ce privise nedumerit rîndurile bine aliniate ale celor trei plotoane, o luase în goană spre planşeul de ciment. Sărea caraghios în trei picioare şi venea cît putea de repede spre un locotenent, care întorsese capul să vadă de ce rîd ofiţerii străini.

Ţapul Ilie se oprise în spatele locotenentului şi îl împungea cu coarnele, cu puţină furie, spre hazul ofiţerilor germani, care nu-l văzuseră pînă atunci. Comandorul îl chemă la el pe locotenent şi acesta înşfăcă animalul de coarne şi îl tîrî pînă în faţa străinilor. Ţapul avea ochii roşii şi o bărbuţă sură, scurtă, caraghioasă. Era un animal tînăr, pus pe şotii, un animal viguros, numai muşchi, pe care trebuia să-l stăpîneşti cu destul efort.

— *Eine Mascotte?* [1] întrebă un ofiţer, apucîndu-l de coarne şi simţindu-i rezistenţa corpului.

— *Ja, eine Mascotte* [2], răspunse cineva din spatele sergentului major.

Comandorul îl căută cu privirile şi Tomulete se apropie.

— *Verwundet in einem Kampf?* [3]

— *Nein* [4], răspunse sergentul major, fără să mai aştepte încuviinţarea comandantului.

Privirile ofiţerilor se întoarseră spre sergent. Aşteptau o explicaţie.

— *Ein Unglück* [5]*?*

— *Es war ein Missverständniss. Jemand hat auf ihm geschossen* [6].

---

[1] O mascotă?
[2] Da o mascotă.
[3] Rănit într-o luptă?
[4] Nu.
[5] Un accident?
[6] A fost o neînţelegere. Cineva a tras în el.

Comandorul care înţelegea pe jumătate ceea ce se vorbea, dar nu îndrăznea să intervină, căută să schimbe vorba şi se adresă sergentului :

— Spune-le că este de-acum timpul...

Tomulete traduse şi se retrase în spatele ofiţerilor, privindu-şi ceasul de la mînă. Prin fereastra deschisă a postului de radio-recepţie se auzeau semnalele scurte ale aparatelor aflate în aer. „Acum trebuie că intră în spaţiul Romîniei", gîndi şi îşi închipui o clipă oceanul aerian împărţit în zone numerotate ca o tablă de şah. Locotenentul care adusese ţapul îl luă dinaintea ofiţerului german şi îl tîrî alături. Scoase din buzunar un pachet de ţigări şi, spre hazul celor de faţă, îi dădu animalului cîteva. Acesta le rumegă cu poftă. Comandorul tuşi înfuriat, pentru că spectacolul se prelungise. Obrazul i se roşise şi privirile lui îl ameninţară pe subalternul care n-avusese de lucru.

Sergentul privi geamul postului de radio şi îşi încordă auzul, voind parcă să ghicească ce se întîmpla în aer, undeva deasupra lor. Radiotelegrafistul recepţiona fără incidente semnalele. Sergentul major Tomulete îşi privi ceasul. Nu trecuseră decît 25 de minute. Pînă la ora sosirii mai erau zece minute, cel puţin. În mod normal, în secunda aceea — era foarte cald şi cerul se limpezise cu totul, aburii se tîrau departe, deasupra crîngului tînăr ca nişte vipere mari, albe — cele trei Junkers ar fi trebuit să fie atacate. Poate pînă acum ele se prăbuşiseră. Dar dacă Dumitrana nu reuşise să facă legătura cu Bucureştiul, şi Bucureştiul la rîndul său nu reuşise să... Sergentul major îşi închipui cerul imens, cu norii de dedesubt, oceanul acela încremenit, banchiza cenuşie şi albicioasă, valurile prăfoase, parcă nemişcate, deasupra cărora se tîrau umbrele celor trei avioane. Zona 12 se afla undeva în stînga Dunării, un spaţiu moale de aer. Traseul aparatelor de zbor închipuia pentru corpul antiaerian un culoar de siguranţă pentru

piloți. Vînătoarea trebuia să vegheze ca această linie să fie liberă. Totul se baza pe un calcul algebric foarte minuțios. Nu se putea greși. Nici ceilalți dacă vor fi fost înștiințați la timp, nu puteau să greșească. Undeva, în spațiul mort, liniștit, vătuit, trebuia făcută vînătoarea. Unsprezece piloți inamici, plutind în siguranță deasupra unei țări necunoscute, știindu-se așteptați aici, jos, poate carbonizați acum, căzuți deasupra unei păduri sau într-o cîmpie arsă de soarele zilei de august...

Țapul Ilie rumega liniștit țigările date pe rînd de locotenent. Comandorul își mai privi încă o dată ceasul. Căpitanul german, venit la aerodrom cu o zi înainte, se uita la cerul limpede, adînc, și asculta semnalele postului de radio-recepție.

Sergentul major Tomulete îl măsură liniștit. Avea ochii albaștri deschiși și o gură strînsă, mică, de femeie. Unsprezece cadavre carbonizate undeva în cîmp... Știa cum se aprinde un avion în aer, cum explodează motoarele... Corpul comandantului german de la Atena... Cîți morți, cîte orașe bombardate, cîți piloți căzuți deasupra mării Egee ?

Ceasul arăta 10,15. Ar fi trebuit să se audă zgomotul de motoare. Dar mai era un sfert de oră în care ei puteau să mai sosească...

Comandorul își scoase șapca și își tampona fruntea asudată cu o batistă bine călcată, albă, de olandă. Căpitanul privea la cerul curat... Nu era neliniștit, avea un chip împietrit, pe care nu trecea nici o umbră. Sergentul major Tomulete știa că nu mai avea mult pînă să afle dacă va trebui sau nu să plece de pe acest aerodrom pentru totdeauna. Mai erau de așteptat cinci sau șase minute. Pe urmă, cînd nimeni nu va observa, va trece peste cîmpul de aterizare, pe la marginea lui, departe de îngrămădirea de oameni și va ajunge dincolo de crîngul de pomi și după cîteva ceasuri de marș o să se găsească lîngă o haltă, de unde o să ia un tren spre Turnu Severin. Acolo o să meargă la

adresa aceea scrisă pe o bucăţică de hîrtie, pe care o dăduse caporalului Tîrîia Dumitru şi pe care o ştia pe dinafară. De aici înainte nu bănuia ce o să i se mai întîmple.

O încordare uşoară, o febră pe care nu şi-o putea stăpîni îl cuprinse. Privi ceasornicul de la mînă. Era 10 şi 20 de minute. Peste puţin timp se ridica alarma şi cele trei Junkers-uri riscau să nu mai fie recunoscute. Încă trei minute de aşteptare şi pe urmă trebuia să fugă, dar foarte repede, să profite de panica produsă în jur, de zăpăceala ce se va isca.

Comandantul se nelinişti dintr-o dată. Privi spre căpitan şi spre grupul de ofiţeri. Aceştia începuseră să vorbească cu glas scăzut.

„De nu m-ar chema la el" — îşi spuse Tomulete şi aşteptă încordat.

„Zona 12... zona 12... repeta în memorie, inconştient. Zona 12... Zona 12..." Unsprezece duşmani căzuţi pe un cîmp necunoscut sau într-o pădure. Ca să nu atragă atenţia, comandamentul german nu se lăsase însoţit de vînătoare. Ce imprudenţă ! — gîndea sergentul major Tomulete...

„Zona 12... zona 12..." Ce sîcîitoare obsesie ! Ţapul Ilie mesteca mai departe tutun. Locotenentul de lîngă el privea indiferent grupul de ofiţeri germani, care vorbeau din ce în ce mai tare.

— *Was ist los?*[1] strigă deodată căpitanul şi se apropie de comandor.

„Acum o să mă cheme şi m-am ars ! O să înţeleagă totul sau cel puţin o să mă bănuiască !" Sergentul major Tomulete era palid, dar nu simţea frica obişnuită în astfel de situaţii. „Puţină stăpînire de sine, ce dracu !" Comandantul îl căută cu privirile, dar el se prefăcu că se uită în altă parte. Privirile comandorului trecură alături. Nu-l observase. Un sublocotenent de la Bucureşti se

[1] Ce se întîmplă ?

apropiase de ofiţerii germani şi sergentul înţelese că nu va mai fi nevoie de el.

— *Lasset uns zur Rundfunk-Empfangstation geken,* zise cineva. *Wir werden sofort erfahren.*[1]

Grupul de oameni, în frunte cu comandantul flotilei, se îndreptă spre clădirea postului de radio. Prin fereastra deschisă se auzeau încă semnalele celor din aer, corpul antiaerian de vînătoare: *piu-piu-piu-piu* şi bătăile sacadate ale telegrafistului. Sergentul major îi urmări. Pe scările de ciment se auziră cizmele ofiţerilor. Ceasul arăta 10 şi 29 de minute. Deasupra cîmpului de aviaţie zburau păsările. Nu se auzea nici un motor. Cîţiva rămăseseră jos şi priveau cerul neliniştiţi. Trupa, în rînduri nu prea bine aliniate acum, aştepta indiferentă pe planşeul de piatră. Comandanţii de plotoane nu-şi părăsiseră locurile deşi nu înţelegeau ce se petrece în apropierea lor.

În clipa aceea se auziră iar sirenele sunînd încetarea alarmei. Şuieratul metalic, tînguitor, sinistru, dură trei minute încheiate, timp în care nu se auzi decît glasul căpitanului întrebînd cu stăruinţă:

— *Was ist? Was ist los?*

Fără să priceapă ce este întrebat, telegrafistul cerea pe cineva aflat sus, la trei mii de metri.

— Alo, *Zimbrul! Zimbrul!* Alo *Zimbrul!* De ce nu răspunde 10?

Sergentul major Tomulete înţelese că misiunea lui se terminase şi că era timpul să plece. Ieşi afară şi ocoli un hangar. Mirosea a ulei şi a fier încins la soare. Din spate se mai auzeau glasurile soldaţilor şi mecanicilor.

Cineva întreba nedumerit:

— Au căzut? Ce dracu s-a întîmplat?

Merse încet, ca un om fără grabă. La capătul pistei de aterizare flutura un drapel tărcat de semnal. *Te*-ul de interzicere era încă pus, deşi alarma

[1] Să mergem la postul de radiorecepţie, o să ştim numaidecît.

se terminase. Străbătu drumul agale, fără să se mai uite în urmă. În aer nu vibra nimic, nici un zgomot de motor. Vînătoarea trebuia să aterizeze abia peste un sfert de ceas. Îl încerca un sentiment omenesc de triumf. Ajunse la capătul pistei şi ridică fanionul colorat. Îl aruncă alături, în iarbă, şi privi cerul albastru. Pînă la crîngul de copaci tineri care marca limita cîmpului de aterizare mai erau cîteva sute de metri. Balizele umezite nu mai străluceau. Sentinelele nu se aflau decît la extremităţile aerodromului şi chiar dacă l-ar fi întîlnit cineva nu l-ar fi bănuit de nimic, pentru că pe aici, prin apropiere, se afla un drum care ducea spre grădina de zarzavat a flotilei. Îşi descheie încă un nasture şi îşi scoase capela. Fruntea îi ardea în bătaia soarelui. Crîngul verde cu miros de frunză pălită era aproape. Trecu peste un şanţ îngust şi se îndreptă spre o cărare plină de noroi uscat, cu urme de şine de căruţă. Nu se întîlni cu nimeni.

XXVII

INAINTE de jumătatea lunii august, într-o seară prăfoasă, uscată, printr-o barieră a Bucureştiului intra o motocicletă cu cauciucurile cam dezumflate, plină toată de noroi, condusă de un om oacheş, slab, îmbrăcat într-o cămaşe cu mîneci scurte, pătată de sudoare. În ataş dormita un bărbat cam de 50 de ani, cu părul tuns foarte scurt, albit pe la tîmple, cu o faţă obosită, mahmur ca după o beţie, cu obrazul ascuns în reverul unei scurte de pînză de vînt, plină de colb. Motocicleta venea de la Craiova după un drum de cîteva ore şi cine s-ar fi uitat bine la ea, s-ar fi întrebat cum de reuşise să străbată o astfel de distanţă, pentru că părea gata-gata să se desfacă în bucăţi.

Ajuns într-un bulevard lateral, vehicolul opri. Strada era pustie la ora aceea, o lungă linie de asfalt muşcat pe alocuri de bombe, cu trunchiuri

rupte de copaci prăbuşiţi în margini, cu frunzişul ucis, uscat pretimpuriu, risipit în marginea trotuarelor.

Omul din ataş scoase cîteva hîrtii pe care i le întinse celui de pe şa şi se salutară scurt. Motocicleta porni mai departe.

Cădea seara. Începea o noapte plină de spaime, de aşteptare încordată pentru cei rămaşi în oraş. Prin curţile părăsite, cîte un locatar uitat de dumnezeu, stropea cu furtunul florile rare, pălite de arşiţă. Aerul se umezea puţin, părea mai proaspăt dar numai cîteva clipe, pentru că pe urmă, în nările omului îmbrăcat în scurta kaki de pînză de vînt, stăruia iar mirosul aspru de moloz şi de fum vechi, de zid udat cu furtunul la incendii.

Dumitrana nu se grăbea. Umbla cu paşi uşori, fără să privească în urmă. După un sfert de ceas intră într-o curte plină de pomi: mai mulţi gutui încărcaţi cu fructe ca nişte clopote galbene — gutui sălbatici care se culeg devreme — şi după ce rămase puţin lîngă poartă, prefăcîndu-se că priveşte un răsad de crizanteme, intră într-o casă făcută cu abia 10 ani în urmă, o casă galbenă, oribilă, cu faţada stropită cu ciment peste care se aruncase varul colorat ca miezul ouălelor. Locuia aici de cîtva timp, sub un nume fals şi abia în seara asta cînd umbrele nopţii făceau şi mai nesuferită culoarea zidului, îşi dăduse seama că stătuse pînă atunci într-o casă urîtă. În vestibulul rece, mobilat numai cu un cuier cu patru braţe, ca nişte coarne, cu o litografie ieftină pe un perete, sub tabloul de consum al electricităţii, se opri puţin, îşi scoase scurta încinsă de căldura de peste zi şi şi-o agăţă în vîrful de lemn din apropiere. Era foarte obosit şi se privi în treacăt într-o oglindă aflată în camera de alături, o odaie strîmtă, zugrăvită în albastru, în mijlocul căreia se afla o masă de şase persoane şi un pat pe-o margine. Aprinse

lumina : două becuri palide, fără strălucire. Trase perdeaua de camuflaj şi se aşeză pe un scaun şi aşteptă să audă paşii nevestei. De cînd se ştia, la ei în casă aşa fusese totdeauna : uşile deschise vraişte, să poată intra oricine. De altfel, ca orice familie ce se muta deseori, schimbînd cartierul şi străzile, nu aveau decît cîteva lucruri.

Dumitrana privi vitrina sărăcăcioasă în care se aflau cîteva pahare de sticlă şi după aceea se aşeză pe un scaun. În momentul acela intră Ina.

— Bună seara, spuse ea cu glas uşor. Ai venit demult ?

— Acum am picat.

Dumitrana o privi lung cu ochii obosiţi, fără să se ridice, căutînd să ghicească ce se petrecuse acasă în lipsa lui.

— Cum a fost ?

El nu-i răspunse. Scoase tabachera ieftină cu închizători coclite de aramă şi cînd termină de răsucit o ţigare, o chemă mai aproape cu un gest al mîinii mari şi bătucite.

— A întrebat cineva de mine ?

— Nu, nimeni.

Bărbatul îi văzu faţa asudată şi părul umezit ce-i cădea pe frunte.

— Ce-a făcut băiatul ăla, Niculescu, a adus ?

— A adus. Am trimis mai departe.

— Altfel, cum se simt ?

— Mareş pare foarte nerăbdător.

— Bine, bine.

— Au întrebat cînd mai dai ochii cu ei !

Ţigara se dezlipise. Hîrtia galbenă, groasă, abia înmuiată între degetele zidarului, se uscase. Femeia i-o luă şi i-o umezi stîngaci cu limba. Apoi, i-o întinse. După aceea, îşi lipi obrazul de palma lui aspră.

— Ei, ce e ? Ce e ? întrebă Dumitrana cu o bucurie stăpînită.

— Mi-a fost frică.

Bărbatul își aprinse țigarea cu o brichetă grosolană de alamă, o brichetă de vînător, cu o flacără mare, mirositoare. Odaia se umplu de fum iute.

— Băieții trebuie să mai aștepte puțin, o să ne vedem mai rar.

— Trase în piept, aruncă privirile în jur și spuse repede : Știi la ce mă gîndeam acum ?

— De unde să știu ?

— Că stăm într-o casă foarte urîtă. Așa se întîmplă totdeauna, parcă-i un făcut. Croitorul are haine urîte, cizmarul pantofii scîlciați... Eu, care am construit toată viața case pentru alții, trebuie să stau într-o haraba ca asta...

Ina rămase lîngă el, pe podele, cu capul pe genunchii lui, ținîndu-i o mînă.

— Nu mi-am dat seama, spuse ea cu puțină dezamăgire și îndoială.

— Da, e foarte urîtă. E o casă făcută de un șmecher din ăștia de antreprenori pentru care cîștigul a fost primul scop. Eu știu ce materiale s-au băgat aici și cît au costat...

— Ce ne pasă nouă ? Noi sîntem chiriași, atît. N-o să murim aici.

Femeia aștepta să audă ce făcuse la Craiova, dar lăsă să mai treacă puțin timp.

— Cum ce ne pasă nouă ? Îmi plac casele frumoase, orașele frumoase. Cînd totul este frumos în jurul tău, viața ți se pare altfel. Prostii ! se certă, apoi se răzgîndi. La drept vorbind, nici mobila noastră nu-mi place ! Ar trebui să ne cumpărăm ceva țeapăn, nu știu dacă mă-nțelegi. Ceva de nuc sau de stejar...

— Ce te-a găsit acum ? Cînd vom avea bani, sigur că da, dar...

Dumitrana se uită la ea, mirat că nu e lăsat să vorbească.

— Sigur că atunci. De ce nu mă lași să visez puțin ?

— Uite, am să te las, îngădui femeia, lipindu-şi din nou obrazul de palma lui.

— O mobilă făcută parcă cu toporul. Ceva ţărănesc. Un dulap în care poţi să joci dacă ai chef şi nişte scaune grozave, să nu scîrţîie cînd cazi cam din pod pe ele. Nu-i bine ?

— Ba da.

— Ei, şi pe urmă, un pat lat şi mare, să pot încăpea şi eu în el, să adorm de-a curmezişul.

Ina îl opri.

— Ajunge. Uiţi că ne mutăm cam des ?

— Trebuie. Poate te plictiseşte treaba asta, dar n-am ce-ţi face. Cînd te-am luat de nevastă ţi-am spus ce te aşteaptă...

— Mi-ai spus. Nu sînt plictisită, parcă-mi place şi mie. Ţii minte prima proprietăreasă ? Cea din Vitan ?

Bărbatul se gîndi puţin.

— Au fost atîtea ! Bătrînica surdă şi pisăloagă ?

— Da. Cea care avea patru nepoate nemăritate... Cred că în casa aceea mi-a plăcut cel mai mult să stau. Eram şi mai tineri.

— E adevărat. Cîţi ani au trecut de atunci ?

— Poate opt. Sau mai puţini. Sau mai mulţi...

— Îmbătrînim...

Femeia îi privi tîmplele, faţa aspră şi mîinile mari. Nu se schimbase prea mult. Abia dacă sub gura plină i se mai săpaseră cîteva cute.

— Nu e adevărat. Tu eşti acelaşi.

— Şi tu.

Dumitrana trase un fum de ţigare şi femeia îi simţi răsuflarea puternică mirosind a tutun ieftin. Era mai în vîrstă decît ea, avea 48 de ani, nu se mai putea numi un om tînăr şi Ina începea să capete tot mai mult chipul unei femei care suferise mult şi se maturiza. Nu se întrebase niciodată pentru ce o luase de nevastă ? Pentru că era frumoasă, sau pentru că avea o graţie de om tînăr, mai mult

vesel decît trist, o copilă zburdalnică, care cu 10 ani în urmă iubise pe un altul.

— Spune-mi, ce-i cu Mareş ? întrebă pe neaşteptate, fără să ştie de ce.

Ea ghici la ce se gîndise şi dacă ar fi vrut să-i ascundă ceva, s-ar fi prefăcut că nu pricepe şi-ar fi spus că şederea atît de îndelungată în odăiţa studentului îl scosese din sărite pe mecanic. Îşi privi drept în ochi bărbatul şi-l întrebă la rîndul ei :

— Ce-i cu tine ?

— Te mai iubeşte ?

— Nu cred. O iubeşte pe femeia aceea. Dar de ce mă întrebi ?

Ţigara ardea între degete. Bărbatul o strivi într-o scrumieră de metal, aflată pe masa de lîngă el.

— Noi trăim anapoda. Nu prea avem timp. Şi la drept vorbind : ce, astea-s probleme ? Mi-a fost teamă să te trimit acolo, ţi-o spun drept. El e tare necăjit. Şi lumea care-i atît de mică. Tu l-ai iubit.

— Da. Dar altfel decît pe tine. Eram amîndoi aproape nişte copii. Ştii doară. Spune-mi, a fost rău că am primit să mă mărit, cînd m-ai întrebat dacă nu vreau să stăm împreună ?

— Nu, nu cred. Poate că dacă l-ai fi aşteptat. viaţa lui ar fi fost altfel...

Tăcură amîndoi cîteva clipe.

— Cîteodată nu poţi să te împotriveşti întîmplării. La început nu te iubeam cît îl iubisem pe el. Mi-era frică de tine. Erai mai în vîrstă. Mai puternic. Parcă mă striveai. Poate tocmai asta mi-a plăcut cel mai mult după aceea. Ţie îţi reuşeşte tot ceea ce faci. Crezi că e întîmplător că nu te-au prins decît o dată ?

Bărbatul o mîngîie uşor pe păr.

— Sînt mai norocos, atîta tot. Sau am dat peste nişte copoi mai proşti.

Îşi aduse aminte :

— Spui că nu m-a căutat nimeni ?

— Nimeni.

— Totuşi trebuia să întrebe cineva de mine...

Se ridică şi se plimbă de cîteva ori în jurul mesii.

— Nu-mi place ce se întîmplă. E prea multă primejdie şi prea nu se iveşte nimic. Să ştii de la mine, cînd merg toate sfoară trebuie să te aştepţi la neplăceri...

— Crezi ?

Dumitrana nu-i răspunse. Se uită pe fereastră.

— Au mai trecut avioane ?

— Au fost două bombardamente. Unul de zi şi unul de noapte.

— Pe aici au căzut bombe ?

— Nu. E un cartier liniştit. Iar au lovit. Ce se aude ?

— În ceea ce ne priveşte, noi ştim ce avem de făcut, dar sîntem siliţi să ne alăturăm unor tipi foarte şireţi. Există cîţiva oameni care vor cu orice chip să scoată castanele din foc cu mîinile comuniştilor.

Era îngrijorat, se vedea bine, nu numai oboseala îl făcea bănuitor.

— Se duc tratative în vederea unui armistiţiu, dar peste capul nostru. Vor să isprăvească cu porcăria lor de război, cu aerul că n-au fost amestecaţi şi, dacă s-o putea, să fim lăsaţi de-o parte, deşi sîntem singurul partid care a luptat cu arma în mînă împotriva nemţilor.

— E ceea ce mi-a spus şi Niculescu. A venit de la Brăila cu un ministru. Se vorbea despre nişte tratative duse la Cairo...

— E adevărat.

Bărbatul îşi mai aprinse o ţigare după ce o bătu bine de capacul de tablă al tabacherei.

— Ai să-mi afumi casa, spuse Ina fără să pară totuşi supărată.

— Ce să-ţi fac ! Tutunul ăsta e iute ca un rachiu. Nu-mi plac tutunurile fără gust.

— Şi ?

Întrebarea fusese pusă într-un anumit fel.

— Am predat totul.

— E ceva nou ?

— Da. Între 19 şi 26 august o să aibă loc o insurecţie armată. Mai se află ceva în casă ?

— Nu. Am cărat totul încă de acum două zile.

— Bine-ai făcut.

Ina îi apucă din nou mîna.

— Ce-i cu tine ? Eşti obosit ?

— Puţin.

Îşi privi ţigara abia aprinsă şi spuse rar :

— Legăturile noastre sînt foarte bune. Totul poate să meargă strună. E vorba de vieţi preţioase. Cu cît acţiunea e mai însemnată, cu atît creşte răspunderea fiecăruia.

Se întunecase bine. Abia îşi mai vedeau feţele. Era destul de cald. Nu bătea nici o undă de vînt. Oraşul părea mort. Nu trecea nici un vehicul. Rar se auzea cîte un pas grăbit şi furişat pe sub garduri.

— Prea multă linişte ! spuse bărbatul. În astfel de nopţi, pe front, inamicul îşi pregăteşte atacul, sapă tranşeie, se strecoară printre linii...

— Dar nu sîntem pe front.

— Ba da. Pretutindeni în lume astăzi sînt fronturi.

— Ar trebui să-ţi fac ceva de mîncare. Nu ţi-e foame ?

— Nu prea. La oboseală mare, mîncarea nu este cel mai bun lucru.

— Atunci de ce nu te culci puţin ?

— Sînt ostenit, dar somn nu-mi este.

Femeia se uita stînjenită la el.

— Nu te supăra pe mine, Ina. Nici nu te-am sărutat.

Avea pe chip o îndoioşare gravă. O strînse în braţe lîngă el, ca pe o fiinţă mică şi caldă.

— Ţin foarte mult la tine, zise după aceea încet şi ea simţi mirosul de tutun al gurii lui, un miros

bărbătesc ce-i plăcea foarte mult. N-am însă timp să ți-o spun, poate mai încolo, vom vedea...

Rîse ușor, parcă și cu puțină tristețe.

— Lasă prostiile.

— Nu sînt prostii. Dragostea are legile ei vechi. N-o să le schimbăm noi. De multe ori te-am părăsit, am dormit lîngă tine ca un străin, deși sînt bărbatul tău, dar eram obosit, o știi bine.

Ina îl sărută și rămase cîteva minute lipită de el, cu lacrimi pe obrazul palid.

— Taci, nu mai spune nimic.

Avea un trup pietros, fierbinte, de femeie în puterea vîrstei și bărbatul o aduse lîngă el.

Nu aprinseseră lumina. Stăteau unul lîngă celălalt, cu umerii lipiți. De afară venea o boare ușoară. Perna era fierbinte. De aici, de pe pat, se vedea dreptunghiul ferestrei deschise, un dreptunghi indigo de aer punctat cu lumini mici și schimbătoare. Lîngă gardul înalt de piatră, foșneau frunzele gutuilor și dacă s-ar fi ridicat în coate, bărbatul ar fi văzut fructele acelea ciudate, ca niște clopote, lucind ușor în lumina săracă a nopții fără lună. Undeva, în vecini, se auzea scurgerea unei guri de cișmea. Cînd nu mai băgai de seamă zgomotul, liniștea nopții devenea exasperantă.

Lîngă el, Ina ațipise. Era dezvelită și sub cearșaful alb, stătea trupul ei mic, abia respirînd. Bărbatul îi privi brațele lungi și își aduse aminte înduioșat că în urmă cu vreo trei ani rămăsese însărcinată și că trebuise să facă un avort. Și el și ea țineau foarte mult să aibă un copil și poate l-ar fi avut, dacă în perioada aceea n-ar fi fost atît de hăituiți. Nopți întregi stătuseră de vorbă întrebîndu-se ce le rămînea de făcut. În situația lor de atunci era destul de greu ca Ina să fi purtat sarcina atîtea luni. Trebuiau străbătute drumuri lungi, în provincie. Aveau de cărat

unele materiale, trebuiau să fie pregătiți în orice clipă să lupte, să cadă sau să încerce să scape. După trei luni, femeia se hotărîse. Nu-i spusese nimic. Se dusese singură la un doctor și se întorsese abia seara, sfîrșită, cu dureri surde în trup. Dumitrana înțelesese. Despre lucrul acesta nu vorbiseră decît foarte tîrziu, peste vreo doi ani, cînd el își dăduse seama că Ina nu mai rămînea însărcinată.

— Crezi că ai să mai poți să faci vreodată un copil ? o întrebase neliniștit.

— Da, îi răspunsese ea cu atîta neconvingere, încît bărbatul tăcuse.

Timpul trecea și între ei rămînea mereu punctul acela negru, amintirea dureroasă a zilei în care Ina se întorsese acasă, zdrobită, obosită, zăcînd după aceea multă vreme în pat.

Femeia se trezi, simțind că e pîndită pe întuneric.

— Nu dormi ? îl întrebă.

— Nu. Nu mi-e somn.

— Vrei să aprind lumina ?

— Nu. Stăm așa. Nu e bine ?

— Ba da. Te gîndeai la ceva ?

— Nu știu, cred că nu. Sînt foarte obosit, dar o să-mi treacă.

— A fost mătușe-mea ieri pe aici. A întrebat de tine. La ei au bombardat alaltăieri. Au murit o mulțime de oameni. Voia să știe de la mine cît o să mai dureze pacostea asta de război și i-am spus că habar n-am.

Dumitrana îi apucă umărul fierbinte și o trase încet pe pieptul său gol, mîngîindu-i încet tîmplele.

— E bolnavă și obosită. A muncit destul...

— Cît o fi ceasul ? întrebă femeia.

— Aproape 10.

— Am adormit puțin...

— Da.
— Tot nu ți-e foame ?
— Ba, parcă...
— Să mă scol să-ți dau ceva ?
— Mai încolo, mai stai lîngă mine...
Simțea nevoia să aprindă iar o țigară, dar nu se mișcă.
— Nu ești în apele tale, zise femeia mai tîrziu.
— M-aș duce să mă plimb puțin.
— Dacă vrei ! Eu am să pregătesc masa. Dar să nu pleci prea departe.
— Nu. Îmi trebuie măcar o jumătate de ceas de mișcare. Face bine. Tare n-aș mai dormi noaptea asta acasă. Ah, dacă ar fi venit omul acela pe care-l așteptam ! Așa e mai prost, trebuie să-l caut eu...

Peste cîteva zile, într-o dimineață, Dumitrana plecă de acasă foarte devreme. Avea în buzunar un buletin de identitate — unul din acele blancuri folosite de partidul comunist în epoca aceea — pe numele de Sava Ion, de meserie vopsitor, cu domiciliul pe o stradă din marginea Bucureștiului, și-i spusese Inei că dacă nu se întoarce pînă la prînz, să părăsească imediat casa, indicîndu-i un loc vechi de întîlnire, cunoscut numai de ei doi. Pe ceilalți, pe Mareș și pe Niculescu nu trebuia să-i caute cu nici un chip. În cel mai rău caz putea fi folosită Tereza.
Se despărțiră în liniște, ca totdeauna, privindu-se fără un cuvînt cîteva minute. Bărbatul o sărută scurt pe obraz, îi răvăși părul de pe frunte și își așeză pe cap bascul pătat de uleiuri. Era îmbrăcat într-o salopetă peticită și luase la subțioară scara lui scurtă și ușoară. În săculetele de pe șold avea cutii de vopsele, pensule, un ciocan, o mistrie și cîteva unelte de zidar. Femeia îl mai îmbrățișă o dată și închise repede ușa în

spatele său. Dumitrana străbătu grădina neîngrijită, privi răsadurile amorțite de căldură, cu crizanteme pălite, pămîntul albicios, fără sevă și fațada galbenă a casei.

Era 8 de dimineață sau mai devreme. Soarele ardea foarte puternic. Undeva, spre centrul orașului, se aglomerau nori, o pîclă alburie la care zidarul privea cu speranță. Se opri lîngă un gard, cîțiva metri mai departe de casa lui și se uită la niște liliac trecut, cu frunzele negre-cafenii carbonizate de arșiță. Strada era pustie. Dincolo de un gard de lemn se auzea la radio vocea unui cîntăreț de tangouri. Trecu o birje hodorogită. Grăbi pașii. Poate ar fi fost mai bine să fi plecat înainte de 7, își spuse, dar omul pe care trebuia să-l găsească nu se scula atît de devreme. Avea o ocupație nedeslușită, se trezea tîrziu.

Străbătu o stradă umbroasă, lungă și dreaptă. În locul acesta căzuseră foarte puține bombe. Curțile erau intacte. În geamuri sclipeau raze de soare și se auzeau voci înăbușite de femei. După un sfert de ceas ajunse în piața Sfîntul Gheorghe. Treceau rar tramvaie — numai cîte un singur vagon, pentru securitate — și cîte un taxi. Oamenii mergeau grăbiți, atenți la balcoanele de deasupra trotuarelor, cu o teamă instinctivă să nu fie striviți de vreun zid gata-gata să se prăbușească. Strada era plină de grămezi de cărămizi acoperite cu moloz, de stîlpi puternici de lemn care susțineau cîte o fațadă, de bile rotunde aruncate sub portalurile intrărilor incendiate. Mirosea ca pretutindeni în oraș a incendiu, a fum și apă zăcută pe piatră.

Dumitrana se uită la cîteva vitrine jalnice, pline de praf, cu geamurile sparte pe jumătate și înlocuite cu bucăți de placaj și în cele din urmă se hotărî să intre într-o iaurgerie. Ceru un pahar de lapte și întrebă pe patroana birtului cît face, plătind pe loc. După ce bău puțin, i se a-

dresă din nou, strîngîndu-şi sacul şi sculele mai lîngă el :

— Nu ştiţi pe cineva care ar putea să-mi ducă un bilet, sus, la etajul 4 ?

Femeia dădu din umeri :

— Sînt singură, n-am pe cine să las în prăvălie...

— Bine, nu-i nimic, spuse bărbatul şi bău laptele cald, acru, cam cu dezgust, ridicîndu-se în cele din urmă şi dînd bună ziua. Afară, pe trotuar, căută din ochi un copil sau un om fără ocupaţie, dar nu se vedea nimeni. Pe lîngă el trecură cîţiva bărbaţi grăbiţi. Se apropia un sergent şi Dumitrana se hotărî dintr-o dată. Intră în gangul clădirii şi căută scara cunoscută. Mai fusese aici de cîteva ori. Ştia că imobilul avea 5 etaje şi nu-i rămînea decît să urce pînă sus, la ultimul şi să încerce să-şi dea seama ce se întîmplase cu legătura lui. Scările erau murdare. Pe primul palier : o uşă deschisă. O femeie spăla duşumelele. Mirosea a leşie. Dumitrana urcă mai departe. Cobora un domn îmbrăcat în haine de doc, cu o servietă de piele la subţioară. Îi făcu loc. Amînă cît putu să ajungă pe platforma etajului al patrulea. Printr-un geam spart intra soarele, numai cît să lumineze o bucată de perete mîncat. Rampa şubredă scîrţîia. Se opri de cîteva ori şi începu să fluiere uşor un cîntec oarecare. De sus, de deasupra lui, se auzeau glasuri de femei. Nu-i era frică, se gîndea numai că o astfel de vizită era foarte nepotrivită, dar omul pe care-l căuta trebuia neapărat să fie găsit : era vorba de lucruri foarte importante. Se auzea un plînset înăbuşit şi iar voci de femei.

Cînd ajunse în faţa uşii pe care o căuta, văzu că e dată de perete şi că dincolo de prag ardeau cîteva lumînări. Îşi scoase basca pătată şi se închină. O femeie îmbrăcată în negru îl întrebă curioasă.

— Îl cauţi pe domnul Petrescu ?
— Nu. Dar ce s-a întîmplat ?
Vestibulul în care îl primea de obicei omul său, în scurte vizite, era plin de rudele proaspătului răposat. Dinăuntru venea dogoarea lumînărilor aprinse.
— A murit ieri după prînz, îi spuse femeia.
— Ei, cum aşa, că bombardament n-a fost.
— Inima. La 4 încă trăia, era vesel, a stat de vorbă cu noi, tocmai rîdea, spunea că dacă scapă de bombe, o să trăiască 100 de ani.
Dumitrana nu o asculta. Privea dincolo de pragul vestibulului îngust. Mobila veche, bătrînească, fusese trasă într-o parte şi pe o masă, într-un cosciug, văzu faţa palidă atît de cunoscută. Îşi mai făcu o cruce şi spuse încet :
— Dumnezeu să-l ierte !
Era atît de absurd că-i venea să fugă în goană pe scări. Ce păcat ! Un om mai puţin !
Se gîndi că poate între hîrtiile mortului, rudele vor descoperi unele lucruri ciudate, dar n-avea ce să facă. Femeile — erau vreo patru — se uitau la el, de fapt îi părea bine că în încăperea în care se afla mortul nu se găsea nici un bărbat şi una îl întrebă, fără motiv, mai mult din amabilitate :
— Dar dumneata pe cine căutai ?
— Pe domnul Năstase Dumitru, inventă la iuţeală un nume, de la etajul 5...
— Domnul Năstase ? se miră altă femeie. Nu stă nici un Năstase aici, că eu cunosc pe toată lumea...
Dumitrana se uită la ele :
— Nu e aici numărul 78 ?
(Ştia bine că se afla la numărul 76.)
— Nu, ai greşit dumneata, vezi alături...
— Scuzaţi-mă.
Îşi scoase iar basca şi porni încet pe scări. În stradă se mai uită odată la tăbliţa de email albastru, bătută în faţa intrării. Cel mai prost lucru

era faptul că trebuia să înnoade undeva niște fire foarte complicate, și nu prea era vreme de pierdut. Grăbi pașii, deși nu știa prea bine încotro trebuia s-o apuce. Căldura îi uscase gîtul. Se opri în fața unei tarabe cu limonadă și ceru un sirop. Își potrivise scara, sub umăr, ca de obicei și bău lacom, cu înghițituri mari, lichidul dulceag, nu prea rece.

„Merge al dracului, după lapte", gîndi și în clipa aceea, simți că e privit cu insistență. Lăsă paharul pe marginile căruia mai rămăseseră urme de spumă și porni liniștit pe trotuarul nu prea aglomerat. Omul care-l fixase nu era singur. Nu-l cunoștea. În fracțiunea aceea de secundă își aminti de toate chipurile celor care îl urmăriseră pînă atunci. Traversă strada lată, auzi un clopot de tramvai aproape de el și în clipa următoare fu pe scara de lemn a unui vagon. Era obișnuit cu manevra aceasta. Privi de pe platforma îngustă chipurile urmăritorilor. Nu mai era nici o îndoială, erau agenți.

Privi ușor peste umăr. Agenții alergau după vagonul de tramvai. Zidarul le vedea fețele asudate. În spate mai era unul pirpiriu, care fluiera întors spre trotuar. Urmăritorii căutau o birje sau un taxi. Strada avea porțiuni sparte de bombe. „Ah, de ce nu sună sirenele acum", se gîndi Dumitrana. „O alarmă ar produce puțină înghesuială". Tramvaiul își încetinise mersul. Trebuia să coboare. Îl despărțeau cam 200 de metri de agenți. Se lăsă ușor pe lîngă spatele vagonului galben și în clipa următoare auzi un claxon. Țîșni spre trotuar. Din spate, un glas bărbătesc înjura grosolan. Căută din ochi. O femeie se uită aiurită la el. O izbise cu cotul. — Nu vezi, boule ! spuse ea. — Ești om bătrîn. Îi veni să rîdă. Se auzeau fluiere. Mulțimea privea nedumerită. Urmăritorii îl arătau cu mîna. Trebuia să intre repede undeva. Mai făcu cinci sau șase pași și găsi un gang. Era

răcoare. Se auzea iar vocea cîntăreţului de tangouri. Găsi rampa lucioasă de lemn. Se obişnuise cu întunericul. Urcă încet, pisiceşte. Dacă avea să-l întrebe cineva pe cine căuta, avea să spună iar numele acelui Năstase de adineaori. Dar cum dracu nu-i văzuse ? Stătuseră, desigur, dincolo de geamul unei prăvălii de peste drum. Un filaj ca lumea aşa se face. Cu mai mulţi, cu semnale, cu pînde fixe. Trase cu urechea în jos. Glasuri : Aici ! Aici a intrat ! Apoi, un tropot grăbit. Se afla la etajul 3 al unei clădiri necunoscute şi nu ştia cît mai putea să urce. Se opri şi privi în sus. Încă două etaje. Mai urcă unul, reţinîndu-şi respiraţia. Găsi o uşă deschisă. Vru să bată, dar, se răzgîndi. Dincolo de ea era o altă uşă. Închisă. În dreapta, un balcon cu grilajul metalic rupt la un bombardament, numai o platformă de ciment scrijelat de schije. Alături : cîteva ferestre acoperite cu placaj, oarbe. Noroc cu radio care acoperea zgomotele de jos. Privi dincolo de extremitatea balconului ; gol haotic între două blocuri cu faţadele cenuşii, mîncate de ploi. Jos, la 20 metri adîncime, o ladă de gunoi în care scurmau pisici ; o salcie crescută anapoda încercînd să-şi ridice crengile în sus, spre cer, în locul fără soare ; o sfoară de rufe, cîteva cămăşi ţepene şi acoperişurile din jur, prea depărtate ca să poată sări. Se auzeau gîfîiturile urmăritorilor. Încă două secunde şi era pierdut. Se lipi de zid şi îi auzi. Lăsaseră, probabil, pe cineva jos. Erau numai doi. Mergeau, desigur, pînă la ultimul etaj şi de acolo aveau să coboare în cîteva minute. Se uită la ferestrele deschise. Se afla lipit de una dintre ele cu spatele la palier. Din casă, o femeie alarmată de glasurile de pe scări, ieşi şi întrebă speriată : — Cine este ? În clipa următoare, Dumitrana privi în interiorul unei camere întunecoase, mirosind a mîncare. Găsise ce-i trebuia. Lăsă sacul cu scule lîngă zid, alături de scara scurtă, sări şi fu înăuntru. Smulse de

pe spătarul unui scaun o haină de vară, uşoară şi albă, căutînd şi perechea ei de pantaloni aruncată alături. „Am să-i înapoiez vreodată" — gîndi. — „Ce vrei, caz de forţă majoră !"

Ajuns iar pe balcon, zvîrli haina şi se dezbrăcă de salopeta pătată de ulei, lăsînd-o la picioare. Îşi trase pantalonii repede şi îşi puse haina uşoară de doc, încheind-o la un nasture. Se strecură pe lîngă uşa care dădea spre palier. Femeia care ieşise din odaia de lîngă el urcase cîteva trepte, întrebînd pe cineva ce se întîmplase. Se strecură uşor pe lîngă zid, în aşa fel încît să nu fie văzut în spirala scării şi coborî repede. Avea noroc că plecase de acasă încălţat cu nişte sandale uşoare de pînză. Cînd ajunse deasupra intrării, la etajul 1, auzi vocea unui agent, întrebînd : — Ce dracu, nu l-au găsit ? Pipăi instinctiv buzunarele hainei străine pe care o luase şi găsi o tabachere şi o hîrtie de 5 lei mototolită. Sus, uşile se închideau şi se deschideau cu zgomot. Trebuia să coboare. În buzunarul de la piept al hainei dădu peste o pereche de ochelari. Şi-i puse repede la ochi şi coborî.

Lentilele lustruite îi aşezară o ceaţă uşoară pe ochi. Cînd ajunse în faţa uşii abia desluşi două chipuri de bărbaţi. Spuse repede :

— Vă cheamă şeful sus ! Nu pe cineva în salopetă, cu o scară căutaţi ?

— Da.

— A urcat acum pe lîngă mine.

Unul dintre agenţi se năpusti pe trepte. Fu urmat de al doilea, care avu o clipă de şovăială. Dumitrana nu putu să-i vadă ochii curioşi care se fixaseră pe sandalele lui moi de pînză, pătate de uleiuri. O clipă, acesta bănui ceva. Haina curată, călcată bine, contrastă cu încălţămintea veche, plină de praf şi cu cămaşa lui cadrilată. Urcă puţin şi fluieră dintr-o dată, lovindu-şi fruntea cu palma :

— El era. Cheamă pe şef, ne-a dus !

Se făcu o larmă scurtă şi se auziră tropăituri.

Dumitrana îşi spuse : „Trebuie să fiu liniştit, să nu mă pripesc. Acum trebuie să dispar. Ah, unde să găsesc o stradă aglomerată ? Vru să traverseze strada, dar se răzgîndi. Nu-şi scoase ochelarii şi asta-l pierdu, pentru că în clipa următoare, cînd se hotărî să rămînă pe acelaşi trotuar, auzi în spate paşii urmăritorilor. Haina albă îl prefăcuse într-o ţintă vie. Mai merse repede cam 10 paşi şi îşi smulse ochelarii. Vedea din nou ca lumea şi căută o intrare cu multe uşi. Se afla în faţa unei prăvălii. Intră, pentru că nu mai avea ce face. Străbătu magazinul pînă la mijloc. Căută o scară şi o găsi. Era înghesuială şi asta-i convenea. Urmăritorii se aflau acum la uşă. Cineva strigă tare :

— Staţi pe loc ! Pe unde este altă ieşire ?

Se produse o larmă scurtă şi zidarul urcă patru sau cinci trepte. Se trezi faţă în faţă cu un bărbat gras şi chel, dezbrăcat de haină, numai în cămaşă, care-l întrebă :

— Pe cine căutaţi ?

— Sînt comisarul Năstase (îi veni să rîdă iar, dar se stăpîni şi făcu un gest vag spre rever.) Spune-mi unde este ieşirea a doua ?

— Pe aici, pe aici, făcu funcţionarul.

Mai urcară cîteva trepte şi ajunseră într-un coridor. Prăvălia avea numai un etaj şi asta era prost.

— Bine, mulţumesc.

Privi curtea înghesuită. Cea de a doua ieşire dădea spre un gang. Afară se vedea strada luminată de soare şi trecătorii grăbiţi. În spate era numai un zid înalt, de netrecut. Dacă îl aşteptau la uşa magazinului, era pierdut, pentru că gangul era orientat în aceeaşi direcţie. Se auziră glasuri aproape. Se hotărî. Trebuia să rişte. Cînd fu în stradă, cineva îi puse mîna pe umăr :

— Stai !

Vru să se smulgă, dar era prea tîrziu. Fu tîrît după cîteva lovituri pînă lîngă un taxi care staţiona la o răscruce. Se auziră fluierături şi agenţii se strînseră. Erau cinci sau şase. Îl priveau asudaţi. Şeful lor, un bărbat negricios, cu mustaţă mică, cît o virgulă, rîdea aproape prietenește. Îl bătu pe umeri şi spuse gîfîind încă :

— Ne-ai dat de furcă, se vede treaba că eşti pasăre rară. Dacă mai scapi, o să-i trimitem costumul cucoanii !

Arătă haina pătată, murdărită. Se strînsese lume în jur şi zidarul fu împins în maşină. Şoferul speriat privea la agenţi. Întrebă bîlbîindu-se caraghios:

— Unde mergem ?

— La Pache.

— Bine, dar cine plăteşte ?

— Mă-ta, zise unul cu brutalitate. Aici e Siguranţa statului şi tu mai întrebi cine plăteşte ! Mişcă-te mai repede...

Taxiul porni. Dumitrana era încadrat de doi zdrahoni care priveau indiferent pe fereastră. Abia atunci simţi cătuşele reci pe pielea încălzită. Prin geamul deschis al maşinii intra vîntul. Bătea uşor, era răcoare. Privi trotuarele sparte, mulţimea nepăsătoare şi îşi făcu socotelile. Maşina ajunse la Pache. Fu poftit să coboare. Îi spuseseră „Pasăre rară". Nu era deci, nici o coincidenţă. Nu-l bănuiau numai un borfaş oarecare, cum ar fi fost tentat să spună dacă l-ar fi întrebat cineva de ce-şi schimbase hainele, pentru că altfel trebuia s-o ţină sus şi tare că el este vopsitorul ale cărui acte le avea în buzunar.

Fu dezlegat şi împins către intrarea comună. Urmă un gang întunecos şi, după aceea, o uşă grea de metal se închise în spatele lui. Subsolul negru, puturos, slab luminat numai de un bec apărat de o reţea unsuroasă de sîrmă, era plin de borfaşi. Îşi făcu loc şi se aşeză într-un colţ. Era prea elegant

pentru a sta lîngă crema puşcăriilor. Alături de el se auzeau cîteva voci întărîtate de joc :

— Lasă şpacu, dă-le curat !

— Să moară prinţu Bibescu dacă nu le-am dat bine !

— De...

Doi cerşetori sforăiau. Mirosea cumplit a trupuri asudate. După cîteva minute numai, pe Dumitrana începu să-l mănînce pielea şi îşi dădu seama că îl atacaseră păduchii. Se apropie un chip nedesluşit, cu doi ochi arzători într-un obraz neras, murdar. O gură ştirbă, o claie de păr neîngrijit şi o mînă întinsă. Zidarul auzi un glas parşiv, jumătate serios, jumătate glumeţ :

— Ce păţişi, neică ?

Dumitrana nu-i răspunse.

— Ţi-a zidit muzicuţa, ai ? Vrei să-ţi cardesc pă morse ?

Umbra se rezemă mai bine de peretele mucegăit.

— N-ai o ţigară ? Ori ţi-au luatără gardienii dijma ?

Dumitrana îşi pipăi buzunarele, aducîndu-şi aminte că în haină se află o tabacheră, o tabacheră subţire pe care o deschise şi văzu că e plină. Aruncă necunoscutului ceea ce găsise în buzunar şi spuse cu asprime :

— Ia-ţi cît îţi trebuie şi lasă-mi şi mie.

Umbra rîse cu gura ei ştirbă.

— Nici o grijă ! Nu mă-nfig în pomana dumitale.

Se aprinse un chibrit. Zidarul văzu chipul slăbit de tuberculoză şi aşteptă să i se înapoieze ţigările. Mirosul de tutun îi aduse şi pe alţii mai aproape.

— Şi mie una...

— Un fum, se rugă altul.

— Chiştocul să mi-l laşi mie, spuse a treia voce.

— E voie ? întrebă umil umbra.

— Dă-le ! zise Dumitrana.

— Na-vă, baftoşilor ! A venit Nababu' !...

Se auzi o încăierare scurtă, cîteva înjurături şi după aceea, o bătaie în uşă. Era gardianul care le cerea să facă linişte. Viermuiala borfaşilor se potoli. Umbra se apropie.

— Ai prăduit ceva ? întrebă.

Dumitrana nu-i răspunse. Nu avea chef să stea de vorbă cu hoţii.

— Ori ai troznit vreo bancă ?

Zidarul tăcu mai departe. Se obişnuise cu întunericul şi vedea bine chipul palid, cu ochii înfundaţi în orbite al celuilalt.

— Eşti mîndru, ai ?

Glasul avea în el ceva duşmănos.

— N-am furat nimic, spuse în cele din urmă, rar, cu silă.

— Atunci ? Te văd barosan, ai lăsat vreo minoră cu burta mare ?

— Uite ce, n-am chef de vorbă ! Sînt obosit.

Umbra mai trase o dată cu lăcomie din ţigara spre sfîrşite.

— La cine-i tabachera ? întrebă tare Dumitrana, să-mi daţi şi mie o ţigară.

Se auzi zgomotul unui obiect metalic căzînd pe cimentul acoperit cu rogojini.

— Dacă era de argint, n-o mai vedeai, zise o voce batjocoritoare.

— Oi fi politic, nenică ?

Zidarul tăcu.

Lăsă să treacă o vreme şi după aceea, adăugă cu regret :

— Îmi pare rău că nu mă bagi în seamă. Lală ! se prezentă. Lală-Diabolicul...

Avea o voce spartă şi ceea ce spunea era atît de caraghios, încît zidarul nu mai rezistă şi izbucni în rîs.

— Aşa te vreau, nenică, spuse după aceea. Sînt de profesie liber. Frizer în particular. Dacă vrei, mîine de dimineaţă te bărbieresc, îţi fac faţa ca

hîrtia. Cinci lei şi consideraţia ! Atît iau. Eu l-am ras şi pe domnul Brătianu, ăl bătrîn.

Dumitrana auzi zornăitul unor foarfeci şi în întunericul vag, sclipi lama unui brici.

— Cum de te lasă cu astea aici ? întrebă Dumitrana.

— Plătesc chirie, parcă dumneata nu ştii, că nu s-ar zice că acuma vii pentru prima oară la pensionu...

Cerşetorii care dormiseră pînă atunci se treziseră şi mormăiau alături.

— Ce vreţi, mă, ce vreţi ? se certă Lală cu ei.

— Dă-te mai încolo !

— Vorbeşte frumos ! Ori n-ai ştiinţă de carte ?

— Cară-te. N-avem timp să te dăm la viermi.

Frizerul se mişcă într-o parte.

— Uite, de-aia îmi plac mie politicii. Sînt subţiri, domnule, să-ţi scoţi pălăria. Pe cînd cu pleava asta...

Nu mai vorbea ca mai înainte în graiul păsăresc al pungaşilor. Cerşetorii se întoarseră pe spate fără să le pese de vorbele vagabondului.

— Te fac mîine de dimineaţă un cap ? întrebă cu o speranţă profesională în glas, care-l făcea simpatic. Sînt cinstit. Nu cerşesc ca puturoşii ăştia. Îmi cîştig pîinea muncind. Cînd ţi-oi spune eu dumitale, ai să rămîi buşbe...

Dumitrana simţea că-i trece oboseala.

— Păcat că n-am mai găsit nici o ţigară !

— De, umanitarist ca tine ! Le-ai dat la flămînzii ăştia şi ei drept răsplată !

— Lasă-i, Lală. De ce-ţi zice Lală şi încă diabolicul ?

Vagabondul îşi ascunse foarfecele şi briciul în sîn.

— Îţi spun, dacă-mi dai cinci lei.

— Parcă era vorba că-ţi cîştigi banii în mod cinstit...

— Păi ce, asta nu-i cinstit ? Cînd ţi-oi parigorisi eu prin cîte am trecut, ai să te cruceşti. O să mă doară gura povestindu-ţi. Uite, de-aia iau chirie. Nici pe gratis nu pot s-o fac.

Dumitrana se scotoci în buzunarul din care scosese tabachera. Nu mai găsi nimic.

— S-au topit ? întrebă alarmat vagabondul.

— Da.

— Te-au găbjit paradiţii ăştia.

Se întoarse către grămada de borfaşi din jur :

— Mă, care-ai băgat laba în buzunarele mahărului ?

Cîţiva îl înjurară în gura mare.

— Aveai mult ? întrebă Lală.

— Nu prea. Dar de ce întrebi ?

— Pentru că dacă erau mulţi, mai bine ţi-i luam eu...

— Ştii să...

— Oho !

— Tot nu mi-ai spus, de ce îţi zice Lală-Diabolicul ?

Vagabondul se foi puţin pe loc şi pe urmă izbucni cu disperare :

— Cum, domnule, vrei să-ţi spun pe daiboj ?

— Dacă vrei...

Cerşetorii se întoarseră spre frizer şi începură să-l batjocorească :

— Ia spune, ofticosule, de ce-ţi zice Diabolicul?

Clănţănitul zarurilor de barbut nu se mai auzea.

— Zi-i, mă, n-auzi ?

— Nu spun !

— Mă, dă boala-n tine !

— Nu vă spun. Taxa-ntîi. Taxa şi consideraţia !

Cîţiva îl înghesuiră în zid, încercînd să-l lovească. Frizerul începu să urle ca din gură de şarpe.

— Nu daţi, că strig la pază !

Pocniră cîteva lovituri înfundate şi se auzi glasul lui Dumitrana :

— Lăsați omul în pace !
— Da' tu, cine ești ?
— Băă, gioablă, băăă !
Zidarul se ridică în picioare. La lumina slabă a becului electric, îl văzură și nu mai crîcniră.
— Vino aci lîngă mine, îi zise frizerul. Și voi, vedeți-vă de treabă, dacă nu vi s-a urît cu binele...
Ușa se deschise și înăuntru mai fură aduși încă cinci bărbați culeși de pe drumuri.
— Înghesuială mare în noaptea asta ! spuse cineva.
— Las' că sună ea, magaoaia, acuși-acuși !
— Poate cade o pleașcă și pe pușcăria asta, să scăpăm și noi la Domnul nostru Isus Cristos, mîntuitorul neamului omenesc !
— Pușchea-ți pe limbă, afurisitule !
Frizerul sta rezemat de zidul umed.
— Uite, așa îmi mănîncă mie zilele ăștia. Eu, care l-am tuns și pe domnul Brătianu ăl bătrîn...
— Cîți ani ai ?
— Să tot fie patruzeci și cinci pe muche.
— Atunci l-ai tuns pe Mihai-Viteazul, spuse convins zidarul.
— S-o crezi dumneata ! Ce mai atelier aveam la Roman, pe strada Mare. Frizerie de lux, a-ntîia, patru lucrători, două coafeze, nevasta la casă. Canari, oglinzi venețiene, scaune de piele ca la dentist, uite-așa se învîrteau...
Făcu un gest nevăzut prin aer.
— Și ?
— Curvele m-au mîncat.
— Nu mai spune !
— Ce știi dumneata. Cine mai era ca Lală ! Tunsesem Brăila, Galații. Îl cunoșteai dumneata pe colonelul Frascatti ? Nu-l cunoști. Eu îl bărbieream. Venea dimineața de la poker, cocă. Pînă să-l rad eu, îl rădeau ăia la cărți. O avere și jumătate a păpat ! Ce om ! Fără doi poli nu se ridica de pe scaun. Eu îl sculam din afaniseală. Puțin spirt,

un coniac şi se ducea la regiment ca nou născut ! Ţi-era mai mare dragul. M-asculţi ?

— Te-ascult.

— Boier. Avea o cucoană, să mă scuzi dumneata, cam parşivă. Se ţinea şi cu generalul, şi cu un locotenent mai mic. Eu ştiam, dar nu puteam să vorbesc. Frizerii, e mai bine să-şi taie limba decît să vorbească. Am strîns bănişori, m-am însurat, am deschis atelier. Ce vremuri ! Ce baluri ! A mers cît a mers. Am dat de o femeie. M-a întors. Mi-a mîncat şi atelierul şi sculele. Cu astea am rămas.

Scoase foarfecele şi briciul, lovindu-le ca să le audă clinchetul.

— Îi plăcea muzica de operă. Şi mie îmi place. Ce vrei să-ţi cînt ? Traviata, Tosca, Aida, Carmen, Laa, la, lala, lalala...

Cerşetorii îl înjurară iar, dar el nu se sinchisi.

— A mers un an, am băgat-o pe nevastă-mea în pămînt. După aia, cînd nu mai avea Lală bănişori, curva şi-a găsit pe altul...

— Şi ?

— Am prins-o şi i-am tăiat gîtul ! Ca la un pui de găină. Am stat închis zece ani. Mi-au dat drumul, dar nu mai sînt eu. Am căzut la darul beţiei. Îmi tremură mîna. Frizeria e artă delicată. Nu merge aşa. Nu mă primeşte nimeni, nicăieri — şi atunci fac cîte o găinărie, mă prind, mă ţin sergenţii aici, în prevenţie. Ăsta-i atelierul meu. Mă cunosc toţi ca pe un cal breaz ! Cu cinci lei un cap, îmi ţin zilele. Unde-i mai bine ? Mîncărică, mîncărică. De căldurică să nu mai vorbesc ! Iarnă, vară, Lală îşi face meseria. La o puşcărie e nevoie şi de un frizer. Mă pun pe goană, îmi zic că m-am împuţit, eu ies afară, stau trei zile, iar fac ceva şi mă întorc. Ce-mi trebuie mie libertate ? Aici e libertatea mea. Să nu mă scoată nimeni din binele meu că fac crimă ! Am omorît o muiere, mai tai un gît de om. Asta-i : cinstea şi consideraţia. Să-mi dai cinci lei cînd oi avea, că ţi-am vorbit frumos.

Şi-acum mă culc puţin. Am obosit. Am clientelă mare : unii merg la instrucţie, alţii la tribunal. Nu se face să ieşi în instanţă, aşa, cu obrazul ca peria... Trebuie să ştii cum să ciupeşti un an-doi mai puţin. Altfel se uită şi judecătorii la tine cînd te văd dichisit. Şi obrazul subţire, cu cheltuială se ţine, mă-nţelegi ?

— Te-nţeleg. Să ştii că banii ţi-i dau neapărat, măcar să scap eu de-aici...

— Dacă nu-ţi place, n-ai decît. Dar de spus, tot nu mi-ai spus ce-ai făcut ?

— Lasă, culcă-te, cine ştie multe, moare !

— Eşti glumeţ, neică...

— Sînt...

Lală se strînse covrig ca un cîine lîngă el, ascunzîndu-şi mai întîi instrumentele de tuns şi de bărbierit.

— „Dibaci agent", îşi spuse Dumitrana şi ştiu că pînă seara, Siguranţa îi va mai vîrî în încăpere cîţiva oameni care vor încerca să scoată ceva de la el. Se făcuse linişte. Nu se mai auzea decît alunecarea pe asfalt a unor vehicule, undeva în stradă şi rar cîte un claxon. Căldura devenise sufocantă. Ăştia nu dorm noaptea, îşi spuse Dumitrana, pentru că e mai răcoare.

Rar, icnea scurt, sugrumat, cîte cineva. Timpul trecea greu. Vru să aţipească, fără să reuşească. Oboseala de la început se transforma într-o enervare surdă.

Trecură cîteva ceasuri. Somnul bestial al celor din jur nu se isprăvise. Lîngă el, gemea Lală. Visa, desigur, că e bătut. Se zvîrcolea ca un epileptic şi mîrîia : „Nu, nu !" Dumitrana îl scuturâ de umeri ca să-l trezească. Frizerul deschise puţin ochii şi după aceea, adormi imediat.

Ar fi trebuit să aţipească şi el puţin, dar nu reuşea.

Pe cine prinseseră şi pe cine voiau să mai prindă? După cum se vedea, nu se prea grăbeau. Oare su-

flase cineva vreo vorbă despre termenul atît de apropiat al insurecției ? Ar fi trebuit să-l cheme mai repede la interogatoriu, pentru că starea asta de așteptare îl scotea din sărite.

Vagabondul începuse din nou să geamă. Spunea cuvinte rupte, se zvîrcolea și tot trupul îi era zguduit de spaime. Poate îl băteau în fiecare zi. Poate era numai un nenorocit pe care îl bănuise degeaba.

Aerul se răcea. Dincolo de plasa de sîrmă care astupa fereastra, slaba lumină a străzii scădea. Becul de deasupra părea și mai palid, o pată galbenă, aruncată sub tavanul lustruit de vechime. Dumitrana privi zidurile murdare, acoperite cu iscălituri strîmbe. Nu lipseau cuvintele porcoase. Sute de nenorociți își caligrafiaseră numele, ca și cînd s-ar fi temut că n-or să mai vadă lumina zilei, nume caraghioase, nume de oameni cumsecade, nume vestite de borfași, pe care le găseai prin ziare. Pe unii dintre ei îi recunoscu în slaba lumină a becului, acum cînd se obișnuise de mult cu semiîntunericul acesta trist. Erau murdari, nebărbieriți, plini de păduchi. Înțelese de ce îl țineau aici. Voiau să-l umilească. Un adversar politic nu se lasă în mijlocul scursorii omenești care-l înconjura. Îi veni să rîdă. Ce idei mai ai la ora asta !

Pe stradă treceau tot mai rar vehicule. Lîngă fereastra îngustă, abia strecurînd puțin aer de afară, un aer închis de căldura de peste zi, un aer fierbinte ca un șuvoi de abur, treceau oameni ce nu se grăbeau, tîrîndu-și pașii. Poate niște tineri, poate femei. Aci nu se simțea decît căldura sufocantă a începutului de noapte. Sub becul strîns în plasa de sîrmă ruginită de mult, fumul făcea vîrcolaci, cercuri de fum verde, iute destrămate, pierind undeva sub plafonul jos.

Ușa subsolului se deschise și înăuntru fură împinși patru bărbați. Aproape nu mai era loc. Se auziră strigătele celor călcați în picioare, se iscă

o ceartă scurtă şi urmă o bătaie de cîteva minute între noii sosiţi şi cei de lîngă uşă. Intră şi un gardian care începu să lovească în dreapta şi-n stînga şi pe urmă se făcu linişte. Frizerul se trezi, căscă lung şi se ridică în coate.

— Bună seara, umanitaristule ! spuse leneş, căutîndu-şi cu gest învăţat de mult sculele ascunse în sîn.

„Nu e agent, gîndi în clipa aceea Dumitrana. E un biet nenorocit care trăieşte aici ca o larvă..."

Borfaşii se trezeau pe rînd simţind răcoarea uşoară a nopţii de afară luînd locul zăpuşelii de peste zi. Lală scuipă pe zidul vopsit cu albastru, se scutură bine de somn, îşi culese paiele lipite de haine şi se ridică în picioare. Subsolul se însufleţi dintr-o dată. Începură partidele de barbut şi jocul de cărţi. Pe cimentul gol, acolo unde rogojinele erau date de o parte, se auzeau piesele de doi lei rostogolindu-se cu un clinchet metalic. Se aprinseră primele ţigări.

— Care ai venit cu ultimul transport ? întrebă cineva din apropiere.

— Eu, eu, eu... spuseră cîteva glasuri.

— Fă raportul.

Se auzeau şoapte şi rîsete scurte.

Dumitrana văzu chipul tăiat al unui hoţ gras, cu o gură leneşă, buhăit în obraz, unul dintre acele chipuri pe care nu le mai uiţi. Borfaşul purta un fular zdrenţuit în jurul gîtului şi o cămaşă destul de curată, galbenă, cu mîneci scurte. Părea vesel şi binevoitor cu toată lumea. Acesta îl privi în treacăt pe zidar, spuse ceva, ceilalţi rîseră şi totul se topi în larma puşcăriei.

Alături, Lală îşi zăngăna instrumentele, strigînd mulţimii care nu-l asculta :

— Care treci mîine la instrucţie ? Care mergi la tribunal, care vrei să te fac un cap ? Vin la tuns ! Cinci lei, cinci lei. Repede, că mîine dimineaţă

dorm, n-am timp, cinci lei un cap. Tunsu', tunsu', bărbieritu', cinci lei, cinci lei...

Se apropiară cîțiva, călcînd peste mîinile și picioarele celor dimprejur. Erau somnoroși, cu ochii cîrpiți, cu părul plin de paie. Frizerul se întoarse spre Dumitrana și-i spuse :

— Uite ce-a ajuns Lală să tundă, privește la ei, politicule ! Îmi stric bunătate de foarfeci în chicile lor !

Primul mușteriu fu așezat turcește, cu picioarele strînse unul lîngă altul, și în curînd se auzi clănțănitul instrumentului vechi și neascuțit. Ceilalți așteptară tăcuți, alături, privind curioși la mîinile frizerului care scosese, nu se știe de unde, și un pieptene de os, fără dinți, murdar și năclăit.

Somnul îl învinsese puțin cîte puțin și pe zidar. După cîteva minute, nu mai auzi larma din jur. Nu se trezi decît a doua zi, destul de tîrziu, cînd o mînă îl zgudui de umeri :

— Hei, umanitaristule, scoal', te cheamă la interogator...

Dumitrana se ridică în picioare. Era încă obosit, ca după o lungă perioadă de nesomn. I-ar fi trebuit puțină apă să dea pe față, să simtă răceala ei pe ochi și pe obraz. Își făcu loc cu greutate prin mulțime și ajunse în fața unui gardian care-l aștepta. Își privi hainele și văzu că se mototoliseră. Barba îi crescuse, era aspră ca o perie. Străbătu un coridor luminat de becuri murdare. Se auzeau glasuri stinse, vorbind în șoaptă. Prin ziduri abia răzbătea zgomotul surd al orașului trezit de mult. Urcă niște scări. În fața unei uși albe, însoțitorul se opri, îl mai privi o dată bine și îl căută repede prin buzunare. Îi deschise după aceea și-i spuse :

— Așteaptă puțin aici...

Intrase într-un birou strîmt și rece, cu o fereastră îngustă. La o masă se afla Mizdrache. Dumitrana îl recunoscu numaidecît. Comisarul nici nu ridică măcar capul. Era mai îmbătrînit. Avea

un început de chelie şi era îmbrăcat într-un costum alb, bine călcat. Nu purta cravată. Peste reverele înguste îşi scosese gulerul cămăşii de olandă. I se vedea gîtul subţire, înnegrit de soare şi obrazul palid, slăbit. Scria ceva. Cîţi ani trecuseră de la prima anchetă ? Încercă repede să se gîndească la ceea ce ar fi trebuit să-i spună acestui om crud, ale cărui mîini nu le putuse uita. În asemenea situaţii este mai bine să reacţionezi pe loc, să cauţi ca într-o secundă să găseşti portiţa de scăpare de care ai nevoie. Orice pregătire era dacă nu inutilă, cel puţin pripită, pentru că acest comisar se ocupa de ani de zile cu activitatea comuniştilor şi nu era un incapabil.

Trecuseră trei sau patru minute lungi.

Pe coridoare, afară, nu se auzea nici un zgomot. Erau singuri, în biroul strîmt şi rece. Zidarul se oprise lîngă uşă şi aştepta. Nu simţea nici un fel de teamă, ceea ce era foarte ciudat. Îşi făcuse o scurtă socoteală că instrucţia putea să dureze cel puţin cîteva zile şi că dacă ceva neprevăzut nu se întîmplase între timp, insurecţia plănuită putea să izbucnească dintr-o clipă în alta. Era tot atît de adevărat, că lucrul acesta ar fi putut să-i facă să se grăbească pe călăii mareşalului, dar gîndindu-se la situaţia generală a frontului, la reacţiile funcţionarilor oficiali, se simţea pretutindeni frica de viitor. Chiar gardienii sălii de prevenţie nu mai strigau ca altădată. Lungul armistiţiu militar din zona frontului nu se putea să nu paralizeze puţin şi voinţa acestor oameni care răspundeau de viaţa adversarilor lor !

Situaţia era cu totul schimbată. Nu se mai aflau în 1940 sau în 1941, cînd izbucnise războiul...

În clipa aceea, Mizdrache ridică privirile. Erau aceiaşi ochi visători, albaştri, ochi de copil, ochi de premiant, cum gîndise prima oară Dumitrana, care-l văzuse într-o altă împrejurare. Obrazul lui de suferind părea puţin mai palid. Omul nu mai

avea privirea rece, înghețată. Dincolo de opacitatea ochilor se zbătea o mică luminiță aurie, ciudată.

— Ne cunoaștem, nu-i așa ? întrebă moale, mișcîndu-și mărul lui Adam atît de evident.

— Da, recunoscu cu convingere Dumitrana, dîndu-și seama dintr-o dată că Mizdrache încerca, încă înainte de a începe interogatoriul, să-l solicite undeva, foarte vag. Copoiul aflase ceva și încerca să se pună bine, să facă să se șteargă impresia că ar fi fost un călău. Ah, cîine, cîine, te temi... Uite cum ți s-a ascuns frica în priviri. Unde ți-e jucăria ta de metal, broasca verde de tablă, cu cheiță, pe care o făceai să toarcă, pe care o puneai să sară printre hîrtiile tale ? Ai ascuns și broasca și cheița. Dar nervozitatea degetelor tot nu s-a dus... Îi privi falangele descărnate, cu pielița străvezie. Avea unghii lungi, bine curățate, roz. Îi plac, desigur, femeile : dacă s-ar fi apropiat, i-ar fi simțit mai bine mirosul de tutun fin îmbibat în haine, în piele. Trebuie să le spună versuri și cu ochii săi visători... Frumoasă ocupație... Ce să zic ! Dumitrana era aproape vesel. Niciodată nu văzuse atît de bine un om trădat de propria lui teamă.

Mizdrache tăcea. Privea afară la peisajul sărăcăcios al curții. Din stradă sunau clopote de birji și claxoane rare de automobil. Comisarul căscă și spuse inexpresiv :

— Te rog să-i scuzi pe dobitocii ăia...

Zidarul lăsă să treacă o secundă, două, trei...

— Care dobitoci ?

— Agenții mei de ieri. Dacă știam că ești dumneata, aș fi lăsat alte dispoziții.

«De ce tocmai „eu“ ?» se întrebă ironic Dumitrana.

— Te-au ținut, întrebă Mizdrache, la fel de plictisit, între derbedei. Am să dau ordin să fii dus să faci un duș...

„Merge bine, gîndi zidarul, dacă mă trimite la duș, înseamnă că-i e frică...“

— L-ai cunoscut pe avocatul Petrescu ? spuse comisarul pe neașteptate.

— Ce avocat ? făcu pe jumătate surprins, Dumitrana.

Și în clipa aceea își zise : „Ah, Petrescu al meu era avocat. Ei, drăcie ! Dar de ce nu mi-am dat seama mai devreme..."

Mizdrache se ridică de pe scaun greoi, foarte obosit, apropiindu-se de fereastră.

— Ei, care avocat ? Petrescu al dumneavoastră... Tovarășul Petrescu...

După aceea, tăcu, pîndind ca să audă ce spunea celălalt. Dumitrana negă repede :

— Nu cunosc nici un Petrescu.

Un minut de tăcere.

Mizdrache se întoarse repede spre el cu o mișcare veche. Altă dată, în momentul acela i-ar fi dat o palmă răsunătoare. Se stăpîni și zîmbi atît de jenat, că roși puțin.

— Dumitrana, Dumitrana, îl certă cu un deget ridicat...

„Nu mi-a uitat numele. Era firesc."

Se întoarse cu spatele la el și privi afară.

— Se duce și vara asta, spuse moale, cu puțin regret. Simți ?

Celălalt nu răspunse.

— Nu-mi place luna august. Parcă îmi moare un copil. Vine septembrie cu ploi, e plicticos...

Zidarul tăcea.

— Nu ne-am văzut de mult, continuă monoton comisarul. Bănuiam că nu te-ai liniștit. Dar mi-ai scăpat printre degete. Recunoaște că nu pot să mă ocup de tot partidul comunist. Sînteți destui de altfel și subalternii mei. vai, atît de incapabili ! Să fi fost după mine, v-aș fi lăsat în pace, zău că da !...

Tăcu. Se întoarse la birou, căută un pahar de apă aflat între hîrtii, bău puțin și după aceea îl privi cu ochii lui nevinovați de premiant.

— Dacă mă gîndesc bine, parcă aveţi dreptate. Prea multă cruzime, prea multă nedreptate...

Dumitrana zîmbi într-un fel nesuferit pentru ca Mizdrache să înţeleagă că nu crede nici o iotă din cele ce auzea. „Ia te uită la el, parcă spuneai altfel, nenişorule... Cum se schimbă omul, după împrejurări..." Şi fu mai atent, pentru că îl ştia cît este de şiret.

Comisarul îşi privi manşetele bine călcate ale cămăşii de olandă şi adăugă rar :

— De ce naiba sînteţi atît de tăcuţi ? n-am văzut oameni mai încăpăţînaţi şi mai...

Nu găsea cuvîntul. Renunţă.

— Ca să-ţi spun drept, mi-a părut rău cînd am aflat că te-au prins. Oamenii mei te cunosc bine. Dar te-ai mutat des anii ăştia, n-ai prea ieşit la suprafaţă...

„Să fii tu sănătos !" gîndi zidarul.

— Noroc cu Petrescu ăsta ! Cum naiba recrutaţi voi intelectuali în partidul comunist, Dumitrana ?

Zidarul dădu din umeri şi rîse :

— Avem o metodă specială. Nemulţumirea...

— Bun răspuns, bun răspuns, repetă — deşi se vedea bine că nu gustă de loc gluma.

— Stau şi mă gîndesc ce l-a împins pe nenorocitul ăsta de bătrîn să vă facă servicii ? Se pare că a avut într-adevăr noroc că a murit cînd au urcat oamenii noştri să-l aresteze...

Dumitrana tăcu, prudent.

— A avut o inimă care a încetat să mai bată, exact la timp...

Rîse şi dădu din umeri cu un fel de zădărnicie.

— Iar pe dumneata a trebuit să te aşteptăm cam mult. Trei zile. Încă o zi şi l-ar fi îngropat şi n-ai mai fi găsit pe nimeni acolo. Începusem să credem că ne-am înşelat. Să nu fi fost cîteva hîrtii...

De ce-i spunea toate aceste lucruri ? se întrebă

zidarul. Voia să-i informeze ? Să-i cîştige bunăvoinţa ?

Comisarul se întoarse la biroul lui şi se aşeză. Deodată păru foarte trist. Faţa-i prelungă şi osoasă îşi pierdu veşnicul aer batjocoritor. Mizdrache părea bătrîn şi ostenit.

— Ştii de ce te-am chemat, de fapt ?

— Nu.

Comisarul tăcu puţin şi strînse cîteva hîrtii de pe birou.

— S-a întîmplat un lucru foarte neplăcut. Din cauza situaţiei de pe front, am primit un ordin prin care ni se cere să predăm pe toţi comuniştii nemţilor...

O clipă Dumitrana simţi plutind în jurul său aripa rece a morţii.

— Şi credeţi că mai e cazul, spuse cu răceală zidarul, fără să trădeze ceva din spaima care-l cuprinsese.

Comisarul învîrtea între degetele sale osoase un ţigaret lung şi străveziu, la care privea cu înfrigurare. Îl zvîrli în cele din urmă între hîrtii şi se ridică iar.

— Trebuie... Depinde numai de...

„Ştie ceva ?“ se întrebă repede Dumitrana. Trebuie măcar intimidat, trebuie cîştigat puţin timp. În cît naiba era astăzi ?... Căută cu ochii calendarul de pe birou şi văzu cifra neagră de deasupra unei zile oarecari : marţi, vineri sau sîmbătă : 22 august. Celălalt îi prinse privirea şi se uită la el întrebător, tot cu spaimă, tot încercînd să se ascundă. 22, 23, 24, 25, 26... Încă cinci zile. Atît. Cît mai puteau să-l ţină aici ? Cel mult pînă mîine. Cel mult o zi. „De ce depinde ?“ se mai întrebă o dată. Ce ştia omul din faţa lui, el însuşi înspăimîntat puţin. Îi venea să strige comisarului : „Sînteţi atît de slabi, încît nici pe duşmanii voştri nu mai sînteţi în stare să vi-i omorîţi singuri !“ Tăcu însă.

Mai tîrziu puţin, Mizdrache chemă un agent şi-i spuse :

— Du-l tot jos...

Dumitrana înţelesese că cîştigase cel puţin 24 de ore şi că în felul acesta, comisarul îi arăta că vrea să amîne predarea. Îşi aminti de baia promisă, dar gîndul că îl trimiseseră tot între borfaşi îi dădu puţină speranţă. „Îi e frică şi lui !" „Şi mie îmi e frică, dar asta e firesc să fie aşa. O dată în mîinile nemţilor, sînt pierdut... Cum îl dibuiseră pe avocat ? Poate se făcuse o mică ruptură undeva, pentru o chestiune secundară... — Ce ghinion pe comisar să ai o astfel de pasăre în mînă şi cînd s-o faci să cînte..." Străbătu coridorul în grabă şi se trezi iar în mijlocul borfaşilor cu un sentiment ucigător de dragoste pentru toată gloata asta sărmană, disperată şi chinuită, rea şi greţoasă, dar o îngrămădire de oameni totuşi.

Lală îl recunoscu după haina lui albă, boţită.

— Te-ai întors ? întrebă cu o dezamăgire vizibilă. Atunci nu eşti politic...

Dumitrana nu spuse nimic. Frizerul îi întoarse spatele. Îl credea, desigur, un găinar oarecare. Îşi căută un loc cît mai departe de îngrămădirea hoţilor. Sus, pe scări, unde se simţea puţin curent, era un du-te-vino ce nu se mai isprăvea.

Pe la prînz, încăperea strîmtă se goli cîte puţin. Se auzeau nume strigate de gardieni. Forfota crescu. Unii erau duşi la instrucţie, alţii soseau. Dumitrana nu se mai gîndi la nimic altceva decît la prietenii lui...

Pînă a doua zi seara nu mai fu chemat de nimeni. Timpul trecu greu, apăsător, cu ceasuri nesfîrşite. Ce se întîmpla cu ceilalţi ? Ce făceau ? Cît mai putea să-l ţină aici comisarul ? Gînduri chinuitoare, stupide, fără început şi fără sfîrşit. Adormi de cîteva ori în răgazuri scurte. Se trezi asudat, gîfîind. Visase urît. Pielea îi ardea de mîn-

cărime. Începea o altă noapte. Afară se auzea vîntul. Prin geamul mic, acoperit cu sîrmă, străluciră cîteva fulgere. Stătea să plouă. Se auzeau bubuituri înfundate și un val de răcoare năpădi subsolul. Trecu însă, și peste oraș căzu o noapte liniștită de august. Oamenii gîfîiau, înjurau pentru că nici măcar nu burase. Dinspre stradă, rafalele vîntului aduseseră miros de ars și de moloz.

— Sună ea acuș-acuș, magaoaia ! striga cineva de lîngă scară. Să-i văd pe gardieni cum fug și ne lasă aici încuiați și poate cade o bombă, poate cade o bombă...

Un bătrîn bărbos, un milog necunoscut, cu o voce profundă de popă lipovan, cînta din Isaiia :

— „Eu voi merge înaintea ta și căile cele de munte le voi netezi ; sfărîma-voi porțile cele de aramă și zăvoarele cele de fier le voi rupe. Și-ți voi da ție visterii ascunse, bogății îngropate în pămînt ca să știi că eu sînt Domnul Dumnezeul lui Israil, cel care te-a chemat pe nume..."

Vocea era frumoasă, umplea toată încăperea aceasta și răzbătea pînă afară. Gardienii loviră de cîteva ori în ușă și apoi tăcură. Dumitrana simțea că i se rup tîmplele de enervare. Unde era Ina ? Dacă îl predau nemților, însemna că totul era pierdut. Pierdut ? Își aminti de noaptea care urmase după întîlnirea lui cu Tomulete. În cît să fi fost ? 16 sau 17 august ? Nu, era mai devreme. În noaptea aceea, omul sergentului major mersese cu mașina pînă la Turnu Severin. De aici înainte, nu mai știa nimic. Noaptea dormise pe o ladă cu dinamită. Era foarte ostenit. Ciudat lucru : de cîte ori poți să mori și scapi, totuși...

Gîndurile erau incoherente. Avea puțină febră. Lipsa de somn, asta era, și discuția atît de dubioasă cu comisarul...

O casă cu geamlîc în față, o casă bătrînească. Plecaseră toți. Erau cinci sau șase. Se știa că se împărțiseră armele. O parte dintre tovarăși trebuia să plece în munți. Era ostenit. Ar fi trebuit să pună oricum capul jos, să doarmă măcar un ceas sau două. Nu mai putea. Ce slăbiciune și somnul ăsta! Vorbise cu Sava, Sava parcă-l chema. Unde să se ducă? A treia casă conspirativă în Craiova nu mai exista. „Stai aici", spusese. Era tînăr. Avea o cicatrice pe frunte, o lungă tăietură albă...

— „Eu întocmesc lumina și plămădesc întunericul; eu sînt acela care urzește pacea și aduce restriștea. Eu sînt Domnul care face toate acestea" — cînta mai departe milogul.

„Ah, să tacă! Să tacă! Mama voastră de popi!" scuipă Dumitrana, scos dintr-o dată din sărite.

— „Picurați rouă de sus, voi ceruri și nourii să reverse ploaia dreptății. Pămîntul să-și deschidă sînul ca să înflorească mîntuirea și dragostea să-și resfire mlădițele."

— Cîntă-i lui Antonescu prohodul! mai înjură o dată zidarul.

În stradă se auzea acum o larmă înăbușită, voci omenești strigînd. Ce dracu se mai întîmplă? Trebuie să fie trecut de 10 — își spuse. I-a apucat strechea pe toți în seara asta. Căldura...

Odaia în care stăteau avea un tavan înalt, cu crăpături. Gazdele erau plecate de trei zile de acasă, cum se înțeleseseră. Sava îi arătase lada. Era o ladă grea de lemn, o ladă țărănească pe care se putea dormi. Aici se afla arhiva partidului și puțină dinamită. Pe lîngă pereți se întindeau două fire subțiri. Dumitrana privise lavița acoperită cu un țol țărănesc și dăduse din umeri. Decît să mor de oboseală, decît să fiu prins, mai bine dorm aici.

A doua zi, în zori, o motocicletă trebuia să-l ducă la București. Important era să nu umble pe străzi... „Și voi lăsați arhiva aici ?“ — întrebase. Da' de unde ! Trebuia numai să o păzească cineva în noaptea aceea. „Și ție n-o să-ți fie somn ?“ — îl întrebase pe Sava. „Cum o să-mi fie somn ? Am dormit după masă. Stau în antret. La prima mișcare conectez firele acestea două și zburăm amîndoi.“ Zidarul privise firele subțiri, două sîrmulițe care puse cap la cap făceau o scînteie electrică și cu asta... „Și dacă dorm pe jos ?“ — întrebase firește în glumă. „Tot aia“. „Bine, atunci dorm deasupra, voi muri mai repede“. Și se întinsese zdravăn, simțind toată oboseala celor trei zile în care nu închisese ochii. În definitiv ce dracu simți cînd dormi în propriul tău coșciug ? se întrebase. Nimica toată. Lemnul e cam tare.

Se sculase în zori cu capul greu. Motociclistul era la poartă. În cîteva clipe demontase. Se spălase în grabă și căutase un pieptene. „Lasă, ai să ai vreme !“ „La revedere !“ „La revedere !“ Atît. Ce simplu știu unii să facă treabă ! Pe urmă o șosea și cîmpul în plină vară. Cîmpul cules, cu fîn putrezit, cu boarea dimineții de august, cu praful motocicletei. Cel care conducea era un om tăcut. Cine știe de unde-l aduseseră. Trebuia să-i dea două sute de lei cînd o s-ajungă la București și atît. Purta ochelari de vînt, niște ochelari ca ai aviatorilor. Oare comandamentul german de la Atena căzuse ? Ah, ce lovitură, numai că în treburile astea niciodată nu știi dacă s-a dus totul pînă la capăt...

Porumbul foșnea încă pe cîmp, nu era cules, porumbul nici nu se culege în august.

Ce dracu se întîmpla în stradă ? Larma crescuse, parcă se auzeau și cîntece. Lală strigă popii

care cînta din Isaiia să tacă. Se făcu deodată liniște. Pe asfalt licăriră mici pete strălucitoare ce se prelingeau prin ferestruica îngustă. Se cînta. Era ciudat...

— Cine-i Dumitrana Vasile ? se auzi o voce.

Zidarul tresări. Se ridică în picioare.

Ușa se deschise.

— Dumitrana ! Nu se aude ?!

„Au venit să mă predea nemților..."

Se apropie și spuse simplu :

— Eu sînt !

— Poftiți !

Zidarul tresări. Se întîmpla ceva de care nu putea încă să-și dea seama. Gardianul se grăbea înaintea lui. Știa drumul care de data asta i se păru mai scurt. Ușa biroului lui Mizdrache era dată de perete. Dumitrana intră. Pe fereastră era așezat un aparat de radio, o mică Philetta nemțească, cum avea Niculescu. Se auzea un cîntec săltăreț și o clipă zidarul crezu că toți oamenii ăștia au înnebunit dintr-o dată. Comisarul, foarte palid, aștepta în spatele mesei acoperite cu hîrtii.

— Sînteți liber, domnule Dumitrana, spuse rar, cu o voce stinsă.

Prin fereastra deschisă se auzea o larmă neobișnuită. Zidarul îl privi neîncrezător.

— N-ați auzit ? Sînteți liber ! repetă comisarul.

În clipa aceea cîntecul încetă. Urmă o tăcere scurtă. Se auzea zgomotul aparatului deschis, un bîzîit continuu, enervant. Totul fu rupt apoi de vocea spicherului, o voce emoționată de bărbat care se grăbea să citească înghițind cuvintele :

— Repetăm comunicatul nostru...

Dumitrana nu auzi decît cîteva frînturi ciudate, amestecate cu larma din stradă. Peste drum, la cîteva blocuri, perdelele de camuflaj se ridicaseră și lumina electrică se răsfrîngea pe trotuarele asfaltate. Era adevărat. Ceea ce așteptase cu atîta speranță se înfăptuise.

— ...Romînia a ieşit din război... Armistiţiu... următorul decret de amnistie... Se absolvă...

Îl privi pe Mizdrache drept în ochi :

— Bine, domnule comisar. Îmi dai pe cineva să mă însoţească ?

— Nu, nu mai e nevoie. Sînteţi liber, cum am mai spus.

— Atunci, la revedere...

— Sper să nu uitaţi conversaţia noastră de aseară...

— N-am să uit nimic, domnule comisar. Pe unde este ieşirea ?

— Pe aici...

Dumitrana îi mai privi o dată faţa albă şi ochii aceia nespus de albaştri. După aceea plecă.

XXVIII

ERA PENTRU prima oară de cînd stăteau împreună cînd Niculescu îl văzu pe Mareş neliniştit. Mecanicul nu spunea nimic, fixa cu încăpăţînare tavanul afumat de focurile iernilor trecute. Prin geamul deschis se auzeau paşii rari ai trecătorilor şi lîngă fereastră foşneau frunzele castanului.

— Ce-i cu dumneata ? îl întrebă, dîndu-şi seama că nu putea să-i spună totuşi pe nume.

— Nimic, nimic, făcu celălalt fără să-l privească.

— Te întrebi poate cît mai trebuie să stai în colivia asta ?

Mecanicul răspunse cu silnicie :

— Nu, nu-i asta.

— Atunci ?

Şi tot el adăugă după un scurt răstimp : Cînd îţi spun că-ţi trebuie o femeie...

Mareş rîse dintr-o dată, tare, nestăpînit.

— Dă-le încolo de femei. În cîte sîntem astăzi?

— În 23.

Tăcură amîndoi. Mecanicul se ridică şi se apropie de fereastră. Era devreme. Opt şi jumătate, dacă nu nouă, seara. Strada aproape pustie avea un ecou de odaie goală. Bătrînele magazine ale Griviţei îşi căscau uşile sparte şi vitrinele incendiate. Răsărise luna, o lună fantomatică, palidă, verzuie, alunecînd repede peste acoperişuri.

— Crezi că o să mai fie bombardament ? întrebă studentul.

— Nu, nu cred.

— De fapt m-am obişnuit cu treaba asta. E ca la teatru.

Mareş se întoarse cu faţa spre el.

— Ultima oară, mi se pare că ţi-a fost frică.

— Dacă mă gîndesc bine, da.

— Atunci ?

— Vezi, e atît de uşor să vorbeşti despre moarte cînd eşti ca mine...

— Ştiu. E ciudat cît de mult dispreţuiesc tinerii moartea.

Dădu din umeri şi îşi vîrî mîinile în buzunarele pantalonilor.

— De ce m-ai întrebat în cîte sîntem astăzi ?

— Cînd l-ai văzut ultima oară pe Dumitrana ?

— Cînd am fost împreună în gara de triaj. — Niculescu deveni dintr-o dată bănuitor. — De ce mă întrebi ?

— Ina nu trebuia să mai vină după ce ţi-a luat trotilul ?

— Da da. Drace, nu cumva...

Iar se făcu tăcere, o tăcere îngrozitoare în care se amesteca teama şi bănuiala.

— Oare crezi că tocmai acum...

— Nu cred nimic, spuse Mareş enervat dintr-o dată.

— Ar trebui să mă duc să văd ce-i cu ei...

— Ai face lucrul cel mai rău din cîte se pot face...

Studentul se opri şi văzînd chipul celuilalt îşi dădu seama că se gîndeau la acelaşi lucru. Se apropie de aparatele lui şi răsuci butonul Philettei. Se auzi un zbîrnîit uşor şi după cîtva timp mica încăpere se umplu de muzică.

— *Pastorala,* spuse necăjit. *Pastorala* la sufletul meu de cîine. Mi-ar trebui marşuri...

Răsuci violent butonul şi se trînti pe pat cu faţa în sus. În clipa aceea se auziră cîteva bătăi în uşă. Mareş se uită la student. Niculescu întrebă gîtuit :

— Cine-i ?

Se auzi o voce bărbătească, îngînînd ceva.

Studentul, după o scurtă ezitare, deschise uşa pe jumătate. În prag sta un bătrîn, cu părul cărunt, bărbierit proaspăt, cu un obraz de hepatic, aproape vînăt, palid şi tras, cu o gură strînsă într-o grimasă de suferinţa provocată de urcarea scărilor.

— Pe cine căutaţi ? întrebă ceva mai liniştit.

Omul intră fără să mai întrebe ceva şi se uită în jur cu o curiozitate nestăpînită. Cerceta tavanul şi zidurile ca şi cînd ar fi vrut să se încredinţeze că ele mai existau încă. Nu spunea nimic şi cei doi se priviră cu mirare. Mareş aruncă o privire pe scara aflată în întuneric şi se linişti. Omul era singur. Poliţia nu trimitea niciodată pe cineva singur. Vru să vadă dacă lui Niculescu îi este frică şi îl privi atent. Studentul îşi revenise şi se apropiase de necunoscut cu un aer bătăios.

— Ascultă, domnule, cine eşti şi ce vrei ? Ai putea să deschizi o dată gura...

Necunoscutul căută cu privirile un scaun şi cînd îl găsi, fără să mai ceară voie se aşeză, tot cu ochii pe pereţi, muncit de aceeaşi curiozitate ciudată.

— Am auzit că iarna țineți lemnele în casă, zise în cele din urmă cu o voce ușoară, abia auzită.

Studentul se uita la el ca la un nebun.

— Și, ce-i cu asta ?

— Păi sînt proprietarul, domnule, nu înțelegi ? Am venit să-mi văd casa. Să știu dacă n-a lovit-o vreo bombă...

Mareș izbucni în rîs dintr-o dată spre mirarea musafirului.

— Dar dumneata cine mai ești, și de ce rîzi ? În cartea de imobil figurează numai dumnealui (și ezitînd, privindu-i pe amîndoi :) sau numai dumneata...

Niculescu căzu pe pat rîzînd și el cît putea.

— Și acum ți-ai găsit, domnule, să vii să-ți vezi casa ?

Omul nu pricepea nimic.

— Păi cînd să vin ? Sînt ocupat, locuiesc în provincie. Nu m-a lăsat nevasta că aș fi venit mai devreme, dar cu bombardamentele astea s-a speriat...

— Bată-te dumnezeu să te bată, dumneata erai proprietarul ?

— Eu, încuviință omul cu bun simț.

— Și zici că nu te-a lăsat nevasta ?

— Cum o să mă lase ? Păi m-am speriat de ce-am văzut de la gara Triaj și pînă aici. Am luat o trăsură. Chisăliță au făcut Bucureștiul...

Cei doi se potoliseră.

— De cînd vreau eu să te cunosc, domnule, și tot n-am reușit. De ce nu vii mai des, c-o să-ți vîndă cineva casa...

— Nu se poate.

— Așa crezi ? Cîte am văzut eu, să fi sănătos...

Mareș tăcea și se uita cu atenție la omul din fața lor. Era îmbrăcat într-un costum de stofă maron, boțit ușor din cauza călătoriei.

— Şi ce faci dumneata pe unde stai, dacă-mi este îngăduit ? mai întrebă Niculescu.
— Sînt profesor.
— A, bun, ce fel de profesor ?
— De limba romînă.
— Ne pare bine. Pe mine ştii cum mă cheamă...
— Da, Niculescu.
— Dînsul e fratele meu mai mare.
— Şi de ce nu plecaţi undeva, la ţară, cum au făcut alţii ? Nu vă e frică să staţi aici, sub bombe...
Omul părea sincer îngrijorat. Îşi scoase o batistă albă şi îşi şterse fruntea de sudoare.
— Doar n-oi vrea să ne evacuezi ? întrebă studentul.
— Nici gînd, domnule. Poate aveţi servicii aici şi nu puteţi părăsi Bucureştiul, dar eu, peste un ceas am şi şters-o acasă. Nu-mi place ce-am văzut. Auzisem de bombardamente dar nu credeam că a fost chiar aşa...
Mecanicul se întoarse spre Niculescu, cerînd o încuviinţare mută : — Nu vreţi o cafea ? Nici nu ştiţi ce plăcere ne-aţi făcut că aţi venit...
— Adevărat ? se miră profesorul.
— Cît se poate de adevărat. Aşteptam pe altcineva.
— Atunci să plec, să nu vă deranjez...
— Nu, nu, vă rugăm să rămîneţi cu noi... E cît se poate de plăcut că vă vedem pe dumneavoastră.
Glasul studentului avea în el ceva de neînţeles pentru proprietar. Acesta îşi dădea seama că se întîmplase un lucru neobişnuit, dar nu întrebă nimic. Protestă numai moale :
— N-ar trebui să-mi daţi cafea pentru că nu-mi face bine. Am mai băut una.
— Cînd ?
— Acum un sfert de ceas.
— Unde ?
— Jos, la domnul dentist.

Niculescu care aprinsese primusul se opri dintr-o dată.

— Nu cred să fi fost dentistul. Era o rudă apropiată de-a lui.

— Ba da. Chiar domnul Weiner, așa mi-a spus...

Mecanicul îl privi scurt pe Niculescu.

— Nu se poate, zise acesta. Weiner a plecat de mult.

Profesorul clipea nedumerit.

— Dacă spuneți dumneavoastră... Dar am stat la dînșii o jumătate de oră și între timp a scos și o măsea cuiva...

Niculescu lăsă primusul dintr-o dată, spunîndu-i lui Mareș :

— Ai grijă, cobor și vin îndată. Mor de curiozitate. Asta-i o zi nemaipomenită. Cînd dracu s-a întors ? I-aș fi auzit motorul lui electric...

Și dispăru pe ușă. Mecanicul puse apă în ceainicul plesnit, turnă puțin surogat „Garofița" și așteptă să fiarbă.

— Locuiți de mult cu fratele dumneavoastră ? întrebă profesorul, așezîndu-și mai bine dunga pantalonilor.

Mareș îl privi dintr-o dată bănuitor. Nu, omul părea liniștit. Nici vorbă, era un provincial speriat puțin de cîte i se întîmplase.

— Acum două zile am venit și eu de la Pitești. Nu stau în București.

— Da, e mai bine. Și acolo se dau alarme ca pe la noi ?

— Destul de des.

— Cînd credeți că o să se termine războiul ăsta ?

— Cine știe ? făcu mecanicul amestecînd cu o linguriță surogatul din ceainic.

— E un dezastru. N-am venit de trei ani la București. Încă de pe vremea cînd fratele dumitale nu se mutase. Aici a stat mai înainte o studentă...

— Da, știu. făcu mecanicul atent.

— Nu prea vin la Bucureşti. Nici nu e nevoie. Imobilul ăsta e al nevestei.

Mecanicul îl privi. Avea o faţă de om cumsecade, puţin acrită de necazuri. Îşi frămînta palmele albe, slabe, lustruite.

— ...nevastă-mea, spunea proprietarul, este un om ciudat. Cînd a moştenit casa asta de la socrumeu, dumnezeu să-l ierte, eu i-am spus: „Haide s-o vindem. Ce ne trebuie nouă casă la Bucureşti? Aici o să murim, în Corabia asta nenorocită." Ea, nu şi nu, şi nu.

— Păi de ce? întrebă Mareş turnînd cafeaua fierbinte în trei ceşcuţe.

— Domnule, are şi ea o gărgăriţă în cap, cum spun eu. Cică dacă a muncit taică-său să le facă, de ce să ne batem noi joc de munca lui, aşa încît, lasă-le, deşi drept să-ţi spun, acum le-aş vinde... dar cine dracu să mi le cumpere acum pe bombardamentele astea?

Mareş îi întinse o ceaşcă plină cu cafea fierbinte.

— Poftim. Bea, n-o să-ţi mai fie somn la noapte...

— Adevărat. Cît e ceasul? Am tren peste cincizeci şi cinci de minute, spuse privindu-şi Tellus-ul legat cu lanţ la brîu. Acum sînt ceva mai liniştit. Am văzut casa, pot să-i spun nevestei c-am avut noroc.

— Da, e un adevărat noroc.

— Parcă dumnezeu a ţinut cu noi. Ori unde staţi şi dumneavoastră aici. Din tot imobilul numai ghicitoarea de jos s-a dispersat, aşa mi-a spus domnul Weiner.

Profesorul bău încet lichidul fierbinte şi întrebă mirat că Niculescu nu s-a întors încă:

— Dar fratele dumitale unde-a plecat?

— Jos, l-ai făcut curios. Vorbeşte cu dentistul...

Tăcură puţin. Proprietarul mai cercetă încă o dată pereţii.

— E adevărat că iarna fratele dumitale ține lemnele în casă ? întrebă cu o curiozitate întristată.

— Nu știu. Eu stau la el de cîteva zile. N-am văzut.

— Ar fi păcat. Se degradează imobilul...

Lui Mareș îi veni să rîdă de instinctul de conservare de care dădea dovadă omul din fața lui.

— Crezi dumneata că mai are vreo importanță treaba asta acum ? întrebă cu puțină mînie, abia ascunsă.

— E adevărat, dar oricum. O casă e un lucru, cum să-ți spun eu dumitale, care cere, care a cerut mare cheltuială...

Pe ușă intră Niculescu.

— Ei ? întrebă curios profesorul, era chiar domnul dentist ?

— Chiar el, în carne și oase.

— S-a întors ?

— Azi noapte.

— Și ? întrebă Mareș.

— O să-ți povestesc. Unde-i cafeaua mea ?

— Aici.

Sorbi puțin. Profesorul mulțumi și-și lăsă ceașca pe un raft.

— Apăi eu am să plec, spuse. Îmi pare bine că v-am cunoscut. Sper să ne mai vedem...

— Și noi, pentru că altfel, imobilul dumitale...

Studentul suflă în palme, cu un gest care însemna : „Altfel, imobilul va fi șters de pe suprafața pămîntului și ne vom întîlni pe lumea cealaltă."

— I-am spus, fratelui, continuă, că dacă ai vrea, iarna ar fi bine să nu mai aduci lemne aici, că se degradează pereții, și-i păcat. Asta doream să-ți spun... E o pivniță, jos...

Niculescu îl privi cu o ironie ce nu-i scăpă celuilalt.

— Cred că la iarna viitoare n-o să mai stăm aici...

— Nu-i nimic. Nu-i nimic...

În uşă, proprietarul îşi aduse aminte de ceva.

— Apropo, am văzut că vă ocupaţi de repararea aparatelor de radio, şi arătă masa plină de lămpi şi sîrmuliţe. Ce se mai aude ?

Mareş dădu din umeri.

— Mai nimic. Nu se aude prea bine. Nemţii bruiază totul.

— Nu vă supăraţi, credeam că ştiţi ceva. Se vorbeşte de încheierea unui tratat de pace...

— Da, parcă aşa am auzit şi noi...

— La revedere. Bună seara...

Privi peste umăr perdeaua neagră de camuflaj şi adăugă începînd să coboare :

— Şi aveţi grijă de lumină, să nu treacă o rază afară, că dacă, doamne fereşte, cade o bombă şi vă omoară...

Îl auziră cîtva timp şi Mareş rîse iar, rece, scurt, aproape cu răutate :

— Iată un om „cumsecade" ! E fericit că ziduriile astea mai stau în picioare, că poate să spună prietenilor şi cunoscuţilor : am un imobil la Bucureşti, a scăpat neatins din bombardamente. Pentru oameni ca el mor alţii pe front, la Iaşi, să apere proprietatea sacră şi inviolabilă, garantată de Constituţie. Ah, dacă aş putea să le spun ce cred despre proprietatea lor sacră şi inviolabilă...

Niculescu rămăsese cu ceaşca de cafea în mînă. Spuse cînd celălalt tăcu :

— Ei bine, aşa-mi place.

— Indivizi ca ăştia mă scot din sărite, deşi, aşa cum l-ai văzut, n-ar fi în stare să strivească o muscă. La ei nu e stricat sufletul, altceva e stricat. Au o filozofie care-i face urîţi. Dar s-o lăsăm naibii de afacere. Ia spune mai bine, l-ai găsit pe Weiner ?

— În carne şi oase.

— Şi ?

— Nu era singur. Era cu nevastă-sa şi cu celă-

lalt. Cînd am rămas singuri mi-a spus : Nu știu ce vei fi crezînd dumneata, dar să știi că e fratele meu. I-a bombardat casa și a venit la noi. Nu a avut unde să fugă...

— Deci tot ce credeam noi...

— Fleacuri.

— Și patefonul ?

— Poate sînt dintr-o familie muzicală...

Mareș rîse.

— Ești niţel dezamăgit, nu ?

— Totul seamănă cu un sfîrșit de roman, d-aia am un suflet negru, un suflet de cîine. Miroase a final de film : *și toți merseră acasă fericiți,* nu simți ? E în aer ceva ce se pierde, un lucru stupid care mă doare. Dacă dentiștii periculoși pentru ordinea statului sînt trimiși acasă, dacă pînă și proprietarii fricoși din provincie au început să vină la București să vadă dacă mai stau imobilele lor în picioare, înseamnă că războiul e pe drojdie, că nu mai e primejdie și mie nu-mi mai place, domnule ! Vreau să mă bat, mi-ajunge ! Destul cu condensatorii și cu lămpile de radio ! Am fost făcut pentru altceva. Trebuia să mă fi născut pe vremea lui Robespierre.

— Ce mai discursuri ai fi ţinut ?

— Ba bine că nu ! Trebuie vorbit mult, domnule...

— Sînt de părere să închidem fereastra...

Studentul îl privi cu tristeţe.

— Ce epocă ! Ptiu, mi-e silă ! Să închizi geamurile cînd trebuie să spui adevărul...

Se ridică de pe pat.

— Uite, vine toamna. Iar am să mă duc după lemne, iar o să stau la coadă o dimineaţă întreagă pentru niște amărîte de buturugi pe care tot o să le ardem...

— Parcă erai mai optimist...

Tăcu puţin. Se auzeau frunzele bătrînului castan frecîndu-se de zid, sus, sub streașină.

— Or să înceapă să cadă castanele la noapte. Primul semn al toamnei. Pe vremuri cînd nu mă mutasem aici, la logodnica mea, îmi plăcea să ascult zgomotul ăsta. Eram romantic. Acum e ceva nesuferit. Era frumoasă camera asta. Ah, o femeie face cît trei bărbaţi cînd e vorba de îngrijit un lucru. Soseam cam la amurg, acum spre septembrie. Lumina e mai miloasă. Ştiu între zidurile astea o umbră şi o răcoare, pe la cinci !... În odaia asta mirosea a femeie, nu a doi trîntori care o aşteaptă pe Tereza sau pe Ina ca să le mături. Vezi dumneata, odăile în care stau femeile sînt cum e cafeaua. Ştiai că dacă laşi cafeaua lîngă vanilie, începe să miroase a vanilie ? E ciudat, dar adevărat. Deşi miroase foarte puternic, împrumută celelalte mirosuri. Mimetism vegetal, aşa se numeşte. Nu te plictisesc ?

— Nu. Am învăţat o mulţime de lucruri, ascultîndu-te.

— Bine atunci.

Îşi căută o ţigare. Pe urmă nu găsi chibriturile. Mecanicul îi aruncă cutia ascunsă între cărţi.

— Asta e. Odaia luase mirosul ei. Îmi plăcea cînd se înserа. Nu aprindeam niciodată lampa de noapte. De jos venea un fel de boare caldă, de fum luminos, ca răşina. Era plăcut să stai nemişcat. Pe urmă îi auzeam foşnetul rochiei, cînd se dezbrăca. Asta e ceea ce ţinem cel mai bine minte de la o femeie. Zgomotul vestmintelor...

— Spune...

— Nu-i nevoie să mă îndemni. Astă seară am chef de vorbă... Eram fericit. Aici mi se părea locul cel mai cald din lume. Fiecare îşi găseşte pe lume un loc cald. Pe urmă totul s-a terminat, dar atît de repede, atît de necrezut ! Fata aceea avea o pasăre, o pasăre pe care o îmblînzise, o pasăre pe care n-o puteam suferi la început, pentru că lăsa urme pe toate lucrurile. Zbura între aceşti patru pereţi şi cînta în felul ei. O întrebam, nu pe pa-

săre, pe față : „De ce o ții ?“ Stătea prea mult singură. Am înțeles că trebuia să mă mut aici, și într-o seară am venit cu boarfele mele puține și i-am spus că nu mai plec. Pasărea a mai rămas o săptămînă și a fugit. Simțise că nu pot s-o sufăr. Mi-a părut rău, dracu știe de ce. Ciudat mai e făcut sufletul omenesc, nu-i așa ?

Mecanicul tăcu.

— Ce-i cu dumneata ?

— Nimic. Stăm aici și flecărim și în jurul nostru cine știe ce se întîmplă...

— Ce să facem ? Hai să-ți mai povestesc ori nu mai ai răbdare ?

— Cum să n-am răbdare ? Are să-mi pară rău dacă ne vom despărți vreodată.

— Și mie. E adevărat, te rog să mă crezi...

Afară, în stradă, fluierau sergenții.

— Iar unu care a uitat să camufleze !

Se stîrni vîntul care umflă perdeaua de camuflaj.

— Să stingem lumina, putem vorbi și pe întuneric. Parcă ar sta să plouă. Hai să ridicăm perdeaua...

— Numai dacă-mi promiți că n-ai să strigi prea tare...

— Bine.

Stinseră becul și deschiseră geamul. Deasupra Bucureștiului, în depărtare, fulgera.

— Cel puțin în noaptea asta sîntem asigurați, înseamnă că nu vom avea bombardament.

Se auziră cîteva tunete înfundate. Crengile uscate ale copacului de lîngă fereastră se frecară mai tare de zid. Mirosea amărui a frunză arsă de soare.

— Ei, vine toamna, aveai dreptate. La noapte are să înceapă să cadă castanele pe acoperiș...

— Nu-i așa ? se bucură Niculescu fără să știe prea bine de ce. Cum îți spuneam. Pe urmă venea iarna. Ah, numai două ierni am stat împreună.

Prima ninsoare. Dumitale nu-ţi place prima ninsoare ?... Era aici un felinar care mai ardea pe vremea aia, cînd nu erau atît de severi cu camuflajul. Un felinar ce atrăgea fulgii ca un magnet. Chiar aşa îmi plăcea să spun : că e o ninsoare magnetică. Pe urmă totul se liniştea, nu mai bătea vîntul. În doi ani a fost numai nu viscol mare, atît. Pe urmă, zăpadă multă. De ce dracu îţi povestesc toate astea ?...

Jos, se auzea motorul electric al dentistului.

— Nici n-a venit bine şi a şi început cu zbîrnîitoarea lui, zise Mareş.

— Poate vrei *Pastorala ?*

— Nu, te-ascult.

— Ţi-am vorbit odată despre filmul meu, *Strada*...

— Da, nu era prea rău.

— De fapt se putea numi numai *Casa.* Nu ştiu dacă-l vezi : jos, Aramian ; *La Vapor,* magazin de desfăcut cafea braziliană. Trei ibrice de alamă, doi munţi de cafea boabe, doi munţi de cafea pisată. Frumoasă e cafeaua. El m-a învăţat chestia cu mirosurile. Era un bătrîn lacom de bani. Singur, cu o babă. Tăcere. Magazinul mort. Trei clienţi dimineaţa, zece după masa. Citea dintr-o Biblie de-a lor. Vorbea frumos. Armeana e o limbă veche, o limbă cu sunet...

Mareş nu ridică ochii. Îşi aprinse o ţigare, cerînd mut chibriturile.

— Şi noi, aici sus, cu pasărea care se muta de pe şifonier, pe masă...

Mecanicul aprinse. Afară tunetele nu se mai auzeau. Sub stelele albastre fugeau turme negre de nori.

— Deci armeanul meu, cu limba lui de patriarh; nici o ambiţie în afară de aceea de a strînge bani pentru a se întoarce în Armenia bogat, aşa cum fac toţi. Deasupra, deasupra, uite acolo unde mai este o fereastră acoperită de scînduri stătea o bă-

trînă. Ţinea flori în nişte cratiţe caraghioase de tablă, ceva ce înjosea frumuseţea florilor, dar le îngrijea aşa cum ai creşte un copil. Avea ore fixe cînd le uda, cînd le smulgea frunzuliţele uscate. Iarna punea perne de molton cu vată pe unde se strecura curentul, ca să nu degere. Florile, nişte flori roşii, muşcate îmi pare, cu frunzele ca o spuzeală verde, se lipeau de geamuri şi cînd îngheţau mi-era teamă că se vor rupe. În odaia bătrînei nu era prea cald. Se vedea după cum se abureşte geamul. Îi trimiteam cîteodată mîncare de la noi printr-un băieţaş care locuia în gang aici. Mulţumea muteşte de dincolo de geam. A murit pe neştiute într-o zi. Au venit alţi oameni, au luat florile. O istorie în trei cuvinte. Atît. Nu-ţi place, nu e trist ?

Mai sus, un doctor. Cabinet rece, lustruit, cu scaune de piele, cu tablouri proaste pe pereţi. Rîdeam de el cînd uita perdeaua necoborîtă. Era stîngaci cu femeile care-i plăceau. *Casa,* film de lung metraj, douăzeci şi patru de acte, succes garantat... Cam asta. Pe urmă, strada. Iar nunţile de duminică cu nişte taxiuri prăbuşite, cu strigătul nebunului de Gică de la ora opt : „Ai să mori ! Ai să mori !" Unde o fi Gică de nu-l mai aud ? Ce ciudat ! L-am întîlnit acum cîteva zile. Sta pe nişte moloz şi se uita pe Griviţa. S-a dus dracului strada noastră !

Terminase ţigara. De afară venea răcoarea nopţii. Nu mai fulgera de loc şi nici nu se mai auzeau bubuituri. Luna se mutase deasupra altor acoperişuri, lăsa numai o dîră galbenă, o potecă metalică întreruptă de mari goluri de aer. Cerul era străveziu, adînc şi limpede.

Duminica se auzeau strigătele de la *Venus.* Era după amiază. Pe fruntea de piatră a doctorului Botescu urca lumina soarelui şi noi verificam după ceas ce oră este. La şase, cînd bustul lui părea incendiat, deşteptătorul ţîrîia. Prostii ! Am rămas singur. Dacă mi-ar fi plăcut să beau deveneam un

beţiv. Singurătatea nu e bună pentru oameni ca mine. Ţi se potriveşte mai curînd dumitale.

— Crezi ?

— Eşti un om ciudat.

Din stradă se auzi dintr-o dată o larmă neobişnuită. Oraşul păru că se trezeşte treptat. Se întîmplă un lucru uluitor pe care-l observară abia peste cîteva minute. Pe măsură ce zgomotele creşteau nu mai vorbiră. Se apropiară de fereastră. Ici, colo, se aprindeau luminile. Ferestrele erau deschise ca şi cînd oamenii ar fi simţit o nevoie imperioasă de aer.

— Ce dracu i-a găsit ? se întrebă deodată studentul devenind bănuitor.

— Ştiu eu ?

— Ia te uită ce iluminaţie !

De jos, din stradă se auzeau fluierături şi glasuri vesele. Jos, bufneau uşi. Dentistul întreba pe cineva cu glas tare :

— Ai auzit ?

— Ce s-aud ?

Răspunsul fu iute înăbuşit.

Mareş se întoarse spre Niculescu :

— Ia deschide aparatul ăla de radio. Se petrece ceva neobişnuit.

Studentul se aruncă spre masă şi răsuci butonul. Radioul tăcea.

— Ai smuls antena, îi spuse mecanicul văzîndu-i faţa contrariată.

Studentul căută sîrma şi cînd o aşeză la loc auziră glasul precipitat al spicherului : *Romînia a ieşit din războiul antisovietic. Începînd de la...*

Cuvintele se pierdură. Mecanicul îl simţi numai pe celălalt aruncîndu-i-se în braţe şi sufocîndu-l :

— Gata ! Gata ! striga ca un nebun. Le-am rupt cocoaşa ! Mama lor de boşi ! Mareş, Mareş, fratele meu, dă aparatul de radio să-l pun pe fereastră ! Dă încoace cutia asta cu mărgăritare s-audă toată lumea ! Dă lada asta cu gunoi din care au ieşit

cele mai mîrşave discursuri, s-o fac să funcţioneze...

Nu mai aşteptă. I-o smulse şi răsuci butonul de ton pînă la maximum. Mareş îşi astupă urechile.

— Pune-l mai încet ca să înţeleg ceva, se rugă.

Asudase. Îşi simţea inima mică, mică de tot, şi parcă nu mai avea aer în plămîni. Trebuia să facă ceva, să urle, să lovească. Niculescu se suise pe masă şi ţipa cît îl ţinea gura :

— Trăim ! Existăm ! Auziţi negustorilor ! S-a dus dracului şandramaua mareşalului. Bucuraţi-vă, popoare ! Am scăpat de nemţi, am scăpat de nemţi !

Încerca butoanele ca un dement. Uitase de celălalt şi privea golul de dincolo de fereastra deschisă. Lui Mareş îi fu dintr-o dată frică. Se apropie de masă şi-l rugă :

— Gata, ajunge, stai liniştit acum, să aflăm şi noi despre ce este vorba...

— Sîntem liberi, sîntem liberi ! urla studentul. Mă duc, cobor, nu mai pot rămîne aici, trebuie să vorbesc, trebuie să fac ceva... E vremea să ieşim afară în stradă, în stradă, haide în stradă, Mareş...

Răguşise. Tăcu dintr-o dată şi închise pe neaşteptate radioul. Era palid şi istovit. Se prăvăli pe pat, rămînînd cu faţa la tavanul afumat. Mareş se apropie şi-l zgudui :

— Ce-i cu tine ? Ai înnebunit, asta e !

Deschise iar aparatul de radio şi ascultă comunicatul. Celălalt înţepeni lîngă el. Parcă ar fi adormit cu ochii deschişi. Mecanicul îl lăsă şi se apropie de fereastră. În curţi se aprinseseră focuri roşii de frunze. Coloane de fum se ridicau drept spre cerul de vară. Se vedea Griviţa cu ochii ei morţi, cu ruinele. Bătea un vînt uşor. Este un moment cînd bucuria doare, cînd cine a suferit foarte mult nu-şi dă seama că a trecut un prag ca al unei boli, de la starea de febră, la starea de linişte, de limpezime. Clipa dureroasă cînd bolnavul nu înţelege că s-a făcut dintr-o dată sănătos. În starea

aceasta stranie se afla acum Mareş. Privi multă vreme luminile oraşului. Se auzeau cîntece îndepărtate şi chiuituri. Undeva, jos, în curte, cîţiva bărbaţi jucau. Mulţimea scăpase dintr-o dată de teama îngrozitoare a bombardamentelor, de frica ucigaşe a nopţilor de încordare cînd se dormea cu o ureche trează. Mii de oameni, nişte supravieţuitori fericiţi, ce nu-şi uitaseră încă morţii, petreceau primul lor ceas de bucurie după ani întunecaţi, plini de primejdie. Şi omul acesta singur de multă vreme, mecanicul Gheorghe Mareş, nu ştia ce să facă mai întîi deşi avea atît de multe lucruri de făcut.

Niculescu îl întrebă istovit :

— Ce ai de gînd ?

— Mă duc să-mi văd copilul.

— Te întorci repede ?

— Aici ?

Era mirat. Pe urmă îşi dădu seama că Niculescu avea dreptate.

— Da o să mă întorc repede. Dacă ai vreun semn de la ceilalţi, să mă aştepţi. Stau după cum ştii foarte aproape.

Mareş deschise uşa şi coborî încet treptele de ciment. Se opri în dreptul dentistului. Era linişte. Probabil că Weiner coborîse în stradă. Jos, în gang, auzi murmurul Griviţei trezite, cîntecele din curţi. Prin garduri luceau scîntei vesele şi în geamurile afumate de incendii sclipeau flăcărui jucătoare. Numai felinarele sparte nu mai aruncau vechea lor lumină obosită pe trotuare. Calea negustorilor mirosea a iarbă sălbatică. Din spate izbucni glasul studentului care coborîse gîfîind :

— Bătrîne, stai, unde te duci ? Vin cu tine...

Mecanicul se opri. Niculescu abia respira. Era în cămaşe, cu gulerul desfăcut, tînăr şi fericit. Ar fi vrut să-l îmbrăţişeze, dar nu o făcu. Spuse numai cu glas stins :

— Lasă-mă singur, am să mă întorc numai-decît...

— Bine, încuviinţă celălalt, nu-i nimic, du-te...

O birjă trecu foarte aproape de el. Caii loveau pietrele : clap-clap-clap-clap. În fundul droaştei doi bărbaţi strigau ceva. Grăbi paşii. Străbătu piaţa pustie, abia privind la dughenele arse, la îngrămădirea de fier topit, rămasă pe asfalt, şi se strecură pe lîngă gardul pensiunei Camelia. Strada era liniştită. Glasurile mulţimii care petrecea se stinseră. Curţile pline de umbră păreau pustii. Pe aici loviseră bombele. Zidurile erau negre în lumina lunii. În ferestrele fără cercevele şi geamuri sticleau cărămizi afumate, cu un luciu mineral, o crustă formată din fum proaspăt şi apă. Mirosea a cadavru descompus la călduri şi răciri succesive. Strada Atelierului, îngustă, cu garduri joase, începea de pe aici, de undeva... Dar acum nu se mai cunoştea nimic. Nu rămăsese decît un mare maidan, plin de buruieni sălbatice şi cîteva case de paiantă mîncate de foc. Nu-i veni să creadă. Spaima îi îngheţă sufletul.

Se opri descumpănit şi privi în jur. Era foarte greu să-ţi mai dai seama unde te afli. Aici în colţ era o bodeguţă, la subsol, unde intrau hamalii de la Gara de Nord pe la trei. Dincolo, pensiunea Camelia unde se adăposteau găzarii şi milogii din Dealul Spirii. Şi mai sus, curtea lor lungă, cu douăzeci de odăiţe de paiantă, închiriate cu luna, cu anul sau cu săptămîna, pentru ca proprietarul să cîştige cît mai mult. În locul acestora nu rămăsese decît un cîmp ars, cu grămezi de moloz şi gunoaie, fumegînd încă în lumina roşie a lunii. Recunoscu salcia de la poartă, ciumpăvită, cu crengile rupte de schije şi înţelese dintr-o dată că totul fusese mistuit de flăcări într-o dimineaţă sau într-o noapte. Privi vechea potecă de cărămidă roşie ce ducea pînă în fundul curţii şi merse cîtva timp spre un fel de bordei de tablă unde zări o luminiţă.

În fundul fostei curți, dincolo de care se vedea strada cu șine de tramvai scoase din caldarîm, găsi o femeie în care cu greu recunoscu pe Salomia, servitoarea de la *Roata lumii,* vechea lui vecină.

— E adevărat ? întrebă aceasta, fără să răspundă la „bună seara", s-a terminat războiul ?

Mareș privi trist, abia înfrînîndu-și curiozitatea, magazia de lemne acoperită cu bucăți ruginite de tablă, pe care dumnezeu știe cum și-o încropise sluga lui Dumitru Domnișor.

— Da, s-a terminat.

Femeia părea înspăimîntată, gura îi tremura. Apăra cu palmele o lampă de gaz, cu sticla afumată, spartă sus unde conopida străvezie făcea un fel de gît ca un deget și în care era aruncat un ac de cap în formă de V.

— Dar dumneata pe cine cauți ? mai întrebă Salomia și ridică lampa pînă la înălțimea obrazului.

Femeia nu scoase nici un strigăt cînd îl recunoscu. Îl privi numai cu gura căscată, prostită și îngînă tîrziu, parcă cu regret :

— Oliu, dar dumneata ești domnul Mareș...

— Da, eu sînt...

— Parcă muriseși, doamne iartă-mă...

Mecanicului îi veni să rîdă, dar se stăpîni. Vru să întrebe numaidecît unde poate s-o găsească pe nevastă-sa și pe copil.

— Așa zicea lumea, continuă nătînga, lăsînd lampa pe țărîna prăfoasă.

— Parcă cine mai știe cine a murit și cine nu pe vremurile astea, zise Mareș.

— Asta așa e...

Salomia se așezase pe un pat de scînduri, acoperit cu un țol murdar, aflat sub acoperișul șubred.

— Și voi ați scăpat pe aici ? începu, cu teamă, ca și cînd ar fi pus degetul pe o rană.

— Nu vezi şi dumneata... Toată lumea a pierit, cînd cu 'cendiarele alea. A ars proprietarul ca şoarecele... de găzari ce să mai spun. A ars la Camelia, patru orbi s-au prăpădit că nu vedeau şi nimereau numai în foc. Strigau milogii, domnu' Mareş de ţi se rupea inima. Cine să mai stea de ei, să-i scape...

— Şi ?...

Femeia îl privi cu o durere nespusă. Începu mai întîi să plîngă şi Mareş înţelese, simţind cum îi îngheaţă spatele. Lampa aşezată pe pămînt, pîlpîi scurt de cîteva ori la vîntul stîrnit dintr-o dată.

— De ea nu-mi pare rău, zise cu glas moale. Nu-ţi făcea cinste, cum ştii şi dumneata, dar de copil, domnu' Mareş, de copil...

Izbucni dintr-o dată într-un plîns amarnic, cu sughiţuri.

Mecanicul o zgudui ca şi cînd i-ar fi fost teamă că o să leşine şi că n-o să poată afla totul.

— Spune, spune...

— Noi toţi îi tot ziceam, coană Martă, coană Martă, du-te coană Marto undeva, 'vacuează-te la Săftica, la Bucureştii-Noi, deşi şi pe-acolo au dat cu bombe. Nu mai ţine copilul în focul ăsta, aici în gura gării, că nu ştiu ce i-a apucat, domnu' Mareş pe nebunii ăştia de-au prăpădit gara noastră ! Ea de unde ! Zicea că dacă dă dumnezeu zile, omu' scapă nevătămat oriunde-ar sta. Şi uite că nu ne-a ascultat...

— Cînd a fost asta ?

Femeia se gîndi puţin.

— Păi, nu-i de mult ! Cînd au dat ultima oară cu paraşutele alea verzi, noaptea. Dormea. Eu am mai apucat de-am ieşit pînă la poartă, să mă uit, aşa am scăpat. Voiam să fug. Cît m-am întors şi-am şi văzut curtea vîlvătăi. Pînă să viu iar aici, pentru că apucasem unde vedeam cu ochii, focul mistuise curtea. I-am găsit pe toţi, cenuşă. Paisprezece morţi, domnu' Mareş. Parcă nu putea să scape dacă m-asculta pe mine ? Putea. Da' nu şi

nu că ea are treabă în București, că nu-i pasă de bombardamente. O trăgea aţa...

Mecanicul n-o mai ascultă. Se întoarse repede şi plecă.

Se trezi abia în gangul casei lui Niculescu. Privi perdeaua de camuflaj de sus în care bătea vîntul. Se răcorise. Prin curţi sclipeau încă focurile aprinse de vecini şi se auzeau glasuri de femei şi bărbaţi, chiuind. Urcă, deschise uşa şi nu-l găsi pe Niculescu. Odaia, vraişte, i se păru şi mai goală.

PARTEA

A PATRA

XXIX

— RADIO DONAU dă mai departe situaţia atmosferică pentru Balcani. Dorm, săracii...

Niculescu se întoarse privindu-l pe Mareş. Acesta moţăia uşor.

— M-auzi ?

— Te-aud.

— Londra salută ieşirea noastră din război. Moscova o s-o auzim peste jumătate de ceas...

Căută puţin pe scala aparatului de radio, ascultă cîteva posturi, prinse frînturi de marşuri, vreo cîteva valsuri şi lăsă deschis la întîmplare, undeva, la Sofia sau la Bratislava unde se auzea un pian, cîntînd ritmic.

— Ora de gimnastică, rîse studentul. Ce spui ? Oamenii mai fac şi acum gimnastică după muzică. Era şi timpul ! Hei, Mareş, trezeşte-te...

Mecanicul tresări. Se ridică în picioare şi îşi întinse braţele. Făcu vreo cîteva mişcări. Niculescu îl urmări şi începu să numere în ritmul pianului :

— Un-un-doi-trei, unu... Aşa, capul la stînga, foarte bine, un-un-doi-trei...

Mareş se opri.

— Bine, bine. O să te văd eu ! Mai e puţin şi-o să te-apuce şi pe tine somnul. Atunci să te vedem. Nu mai doarme nimeni din clipa asta. Ascultă comanda la mine : Drepţi !

Studentul lipi caraghios tocurile pantofilor, încercînd să-i facă să sune.

— Nu e bine ! Vine, el, Tomulete şi o să facă o mamă de instrucţie cu noi, de-o să-l pomenim. S-a zis cu civilia ! De-acum sîntem soldaţi...

— Drept să-ţi spun, nu-mi prea place. Crezi că nemţii n-or s-o ştergă cu coada între picioare ?

Mareş se apropie de fereastră şi respiră aerul rece al dimineţii.

— Tot naiv ai rămas ! În locul lor, ai da Balcanii, aşa, pe tavă ?

— Bineînţeles că nu !

— Atunci ?

— O să ne batem. De-abia aştept. Am de mult treabă cu tipii ăştia !

Mecanicul îl privi.

— Cu instrucţia militară pe care o ai, bătălia e ca şi pierdută. Vezi mai bine ce spune la radio...

Niculescu se trînti pe pat, protestînd zgomotos:

— Ba, te rog, te rog. Dacă vrei să afli : cei mai buni militari au fost tot civilii. Şi la urma urmei, ce tot te lauzi atît ? Doar ai dezertat şi n-ai avut timp cînd să-ţi însuşeşti frumoasa meserie a armelor...

— Uiţi că m-au concentrat trei luni ! Dar destul cu vorba, o să sculăm toată casa. Vezi mai bine ce se mai aude.

— Nu se aude nimic, omule. Mapamondul abia face ochi. Bună dimineaţa doamnelor şi domnilor! Postul nostru de radio vă doreşte o zi fericită şi spor la lucru. Comunicatele Marelor State Majore: pe frontul de est: nimic nou, unde eşti tu Erich Maria Remarque?... Ba, nu, pardon: Romînia, doamnelor şi domnilor a încheiat armistiţiu cu Naţiunile Unite, bravo, bravo, bravo...

Mareş căută singur un post. Limba aparatului de radio se plimba în gol.

— Degeaba. Nu te uiţi la ceas? E devreme. Chiar în război se doarme.

— Ai noştri cînd deschid emisiunea?

— Peste cinci minute.

Mecanicul renunţă.

— Ce spui ce dimineaţă frumoasă! Toată viaţa m-am sculţat devreme, numai astăzi nu ştiu ce am, aş tot dormi...

Niculescu se ridică într-un cot.

— Să-ţi dau nişte Pervitin. Îţi trece somnul, cum ţi l-aş lua eu cu mîna.

— Nu-i nevoie.

Îşi privi ceasul de la mînă.

— Dumitrana va fi aici numaidecît cu radiotelegrafistul. Cred că n-a dormit toată noaptea. A trecut şi m-a găsit pe mine. Tu umblai teleleu... Mi-a spus că la şase cel mai tîrziu va sosi.

— Tereza nu ne-a căutat?

— Nu încă.

— Nu ţi-am spus ce-am făcut...

— Spune, că-ţi stă pe limbă. E de mirare că nu m-au prins cu un astfel de guraliv...

Studentul se bosumflă.

— Dacă-i aşa, nu scot o vorbă...

— Ei, haide, haide...

L-am căutat pe Dumitrana. Casa era pustie. N-am dat nici de nevastă-sa. Pe urmă am umblat pe străzi, am privit mulţimea care petrecea. M-am oprit în piaţa palatului, am jucat cu nişte oameni

necunoscuți, aș fi vrut să le spun tuturor că sînt comunist, că mă bucur că pot să le-o mărturisesc fără frică...

— Dar n-ai făcut-o, nu-i așa ?

— Nu. Am uitat să te întreb, ce fac ai dumitale ? I-ai găsit ?

Mareș tăcu, posomorît dintr-o dată. Stătea tot lîngă fereastra deschisă și privea strada pustie.

— Ce-i cu dumneata ? S-a întîmplat ceva ? se alarmă studentul.

— Nu, nu s-a întîmplat nimic. Spune-mi și după aceea, ce-ai mai făcut ?

Niculescu îl privi puțin și dădu din umeri :

— Treaba dumitale, dacă ai secrete... După aia am vrut să merg pînă la Tereza, dar era departe și mă gîndeam că o să fim căutați. M-am întors. Iată-mă, nu mi-e somn de loc...

— Nu vrei să mai încerci la radioul ăla ?

Studentul se ridică și căută postul Donau. Îi făcu semn cu ochiul celuilalt :

— Ăștia dorm mai departe : auzi. În spațiul aerian al Balcanilor este liniște, nu se semnalează incursiuni inamice. Te cred și eu ! Bravo. mă tată, țineți-o tot așa ! Spune-mi, șefule, crezi că o dată cu chestia asta, s-a dus dracului tot frontul ?

Mareș căută ziarele din ultimele zile.

— Stai să vedem care-i situația exactă...

Desfăcu cele două pagini ale unei gazete de dimineață și citi toate titlurile. Așa, va să zică : sinuciderea din strada Blănari, *Juventus* a achiziționat un centru înaintaș tînăr de la o echipă din provincie, falimentele nu ne interesează... Situația pe frontul de est : calm, calm, așa scrie. Încolo, ce mai vrei ? Retragere pe pozițiuni *„dinainte stabilite"*. Nimic. Nimic despre mișcările de rezistență...

— Cred că o vor șterge și din Grecia. Au un singur avantaj, își scurtează fronturile. Spune-

mi, Mareș, tu crezi că noi o să stăm cu mîinile în sîn ?

Mecanicul dădu hotărît din cap :

— Ar fi de necrezut, tu ai putea să rabzi să nu te baţi puţin ?

— Păi nu ţi-am mai spus că am o socoteală cu ei...

Rîse silnic şi căută Bucureştiul după ce-şi privi ceasul. Spicherul tocmai se adresa ascultătorilor :

— Doamnelor şi domnilor, dragi tovarăşi, bună dimineaţa...

— Asta e pentru noi, zise Mareș. E prima oară cînd în Romînia se spune la radio cuvîntul *tovarăș*. Studentule, nu crezi că s-a întîmplat ceva care a dat toate lucrurile peste cap ?

Fu repetat comunicatul din seara trecută şi se citiră telegramele comandanţilor de unităţi din provincie.

— Merge bine. Armata n-a suferit nici o defecţiune. Va fi mai uşor decît mă aşteptam. Iată ce înseamnă să duci o politică împotriva tuturor. Mareşalul a crezut că ordinele lui sînt suficiente pentru ca să dobîndeşti şi credinţa oamenilor.

Jos claxonă o maşină. Mareș privi. Un Jeep verde cu capota desfăcută se oprise chiar în faţa gangului. Din el coborîră Ina, Tomulete şi Dumitrana. După cîteva clipe le auziră paşii pe scări. Niculescu deschise larg uşa şi-i primi cu chiote, îmbrăţişîndu-i pe rînd.

Zidarul se apropie de Mareș şi-l strînse în braţe :

— Acum e bine. Iată-ne laolaltă ! Ina, ce spui ce noroc am avut cu toţii ?

Femeia se apropie şi-l privi puţin, o clipă, cu puţină durere şi prietenie şi după aceea îşi lipi buzele de obrazul lui neras.

— Ce fac ai tăi ? Au scăpat ?

Mecanicul nu-i răspunse numaidecît. Simţea că-i tremură mîinile şi-i fu ruşine.

— Bine, bine, ia spune-mi cum de v-aţi găsit ?

Odaia se umplu de zgomot de voci amestecate, de rîsete şi de strigătele studentului. Tomulete, şoferul, îmbrăcat într-o scurtă de piele, închisă cu fermoar pînă la gît, scoase un pachet de ţigări şi le întinse pe rînd fiecăruia. Vorbeau, toţi deodată, aproape fără să se asculte unul pe altul. Ina se aşează lîngă Dumitrana şi îl chemă şi pe Mareş, alături :

— Stai aici, lîngă mine. Ah, ce bine este să trăieşti, să ştii că s-a terminat cu toate porcăriile...

Mecanicul rămase în picioare lîngă fereastră.

— Ce credeţi că era să păţească bărbatul meu, spune femeia precipitat. L-au înhăţat acum cîteva zile...

— Erau să mă predea nemţilor, zise şi Dumitrana repede. Cum am auzit că mă cheamă Mizdrache, mi-am spus : s-a zis cu tine !

— Tot Mizdrache era ? întrebă Mareş.

— Dar cine ai vrea ? Specialistul în problema noastră. Ah, dacă te gîndeşti, i-am costat ceva bani pe *fraţii* ăştia ai noştri din Siguranţa Generală !

— Şi cum ai scăpat ? se amestecă şi Niculescu.

— M-au chemat la 11 noaptea. Cred că Mizdrache a zis bogdaproste că nu mai m-a văzut pe-acolo. De altfel, sper să mai dau cu ochii de el vreodată, ce zici Mareş ?

Nu mai aşteptă răspunsul mecanicului şi continuă cu ochii aprinşi :

— Am ocolit întîi tot Bucureştiul, de frică să nu se ia careva după mine. Tot nu-mi venea să cred că sînt liber. Mi-am căutat nevasta şi după aceea am venit la voi.

Vorbea repede cum nu-l auziseră niciodată. Faţa lui posomorîtă de obicei se însufleţise şi aproape că nu putea să stea locului.

— Şi situaţia care-i la ora asta ? întrebă Niculescu.

— Să vă spună Tomulete. L-am găsit la C.C.

Toţi îl priviră pe şofer, care fuma tacticos.

— Şefule !

— Oi avea prune în gură... într-un cuvînt, s-au limpezit toate. Sigur e faptul că guvernul e arestat.

— Cum, cu mareşal cu tot ?

— Toată şleahta.

— Şi armata ? întrebă Mareş.

— Armata abia aşteaptă să le tragă o chelfăneală nemţilor. Peste două ceasuri voi şti totul.

Niculescu îşi lovi fruntea cu palma şi se adresă zidarului :

— Deci dumneata lucrai pe linie de C.C., halal să-ţi fie. Niculescule şi mai vorbeşti ca şi cînd ai avea zdrenţe la gură. Scuzaţi tovarăşe !

Dumitrana îl potoli cu un gest :

— Lasă prostiile şi spune-mi : poţi să ajuţi la instalarea unui post de radio ?

— Oarecum...

— Ce-i aia, oarecum ? Ne trebuie urgent un post de radio pentru coordonare...

— Se face, se face. Dar unde ţi-e omul ?

— Vine numaidecît. I-am lăsat adresa.

— Cu toate celea...

— Cu toate celea. Acum să te văd lăudărosule care luai bani proştilor ca să le repari cutiile lor de conserve...

— Ei, mare-i dumnezeu !

Ina se ridicase şi se apropiase de Mareş :

— De ce nu stai lîngă mine ? îl certă cu vocea ei de altădată.

— Trebuie să împărţim armele, spunea Tomulete. În momentul acesta se tipăreşte apelul Frontului Patriotic în vederea creerii gărzilor cetăţeneşti. Unde credeţi că am putea instala un sediu ?

Studentul îl privi mirat.

— Cum, o să dăm oricui, bunătate de pistoale, luate numai eu știu cum ?

— Nu oricui, îl potoli Dumitrana.

Sergentul major Tomulete se caută în buzunarele scurtei de piele din care scoase un ziar proaspăt, cu cerneală neuscată :

— Poftiți !

Era un exemplar al ziarului *Romînia liberă,* o foaie de hîrtie, acoperită cu litere negre pe o față și pe ccalaltă. Citiră pe rînd cu înfrigurare textul apelului Frontului Patriotic.

— Pe Tereza ați găsit-o ? întrebă Mareș pe Ina.

— Da. La ei, vestea ar fi ajuns abia în zori. Am luat-o cu mașina și am dus-o la C.C.. unde-a fost oprită. Era nevoie de o femeie.

Dumitrana se ridică și le făcu un semn că era timpul să fie ascultat :

— Destul, acum vorbesc eu. Iată cîteva delegații pentru voi. Deocamdată avem Jeep-ul ăsta. Puteți rechiziționa orice mașină, în afară de autocamioanele armatei. S-a înțeles ? Vi-l las aici pe Tomulete care se va ocupa de instruirea celor care vor să intre în gărzile patriotice. În momentul acesta, douăzeci de oameni lipesc pe garduri apelul. Pînă diseară trebuie să înarmăm pe toți cei ce se vor prezenta. Nemții au trupe în jurul Bucureștiului și se bănuie că ne vor ataca...

De jos se auzeau vocile primilor trecători.

— Cîte arme avem ? întrebă Mareș.

— Nu prea multe, dar cred că vom obține și cîteva depozite militare. Pînă atunci : unde se poate face un centru de distribuire ?

— Aici, zise Niculescu repede. Îl evacuăm pe dentist. Jos, e liber pentru că madama aia care ghicea e plecată, dispersată. Va să zică : sus, la cucurigu rămîne biroul de coordonare, la etajul I, la Weiner, instalăm Marele nostru Stat Major și jos : magazia de armament...

Dumitrana îl privi pe Tomulete :

— Ce spui ?

— Nu cred să fie loc. Ne trebuie ceva mai mare, o casă cu o curte, pentru instruire, să ne putem mişca...

— Altceva ?

— Cine o să se ocupe cu cazarea şi cu hrana gărzilor ?

— Ce faaace ? sări ars studentul. Ce hrană ?

Sergentul major îi făcu semn să tacă.

— Ne trebuie un dormitor comun şi o bucătărie. Vor fi oameni destui. Din momentul acesta devin soldaţi şi trebuie să ducă o viaţă de soldaţi. E nevoie de o clădire încăpătoare. Şi cît am văzut eu venind încoace, pe aici au cam tras domnii americani cu bombe.

Niculescu se gîndi puţin şi spuse :

— Staţi că ştiu eu ceva... Aici, în spate, a rămas neatinsă baia comunală. Ar fi foarte bună pentru dormitoare. Unde mai pui că are şi duşuri şi o curte foarte largă. Aşa, pe Griviţa se mai găseşte şi clădirea unui regiment, dar cît am înţeles nu trebuie să ne amestecăm în treburile armatei. Soldaţii au fost evacuaţi după primele bombardamente, dar poate au mai lăsat ceva în magaziile lor. Mă gîndesc la cîteva mitraliere...

Dumitrana îl întrerupse :

— Ce mitraliere, tunuri antitanc ne trebuie, dar de afacerea asta are cine să se ocupe ; e vorba unde se află baia...

— Nici trei sute de metri de aici...

— E-n regulă ! Acolo ne aşezăm. De altfel o să mai primim cîţiva instructori...

De jos se auzi claxonul.

— Pe noi ne cheamă, spuse Ina.

Îl privise pînă atunci pe mecanic şi se întreba ce-i cu el pentru că avea o faţă posomorîtă şi părea absent la tot ce-l înconjura.

Dumitrana se apropie de uşă.

— Trebuie adunat totul la un loc, oameni, arme. Tomulete, ştii ce ai de făcut. Mergi cu el — îl arătă pe Niculescu — pui imediat plantoane şi aştepţi ordinele mele. Mareş, răspunzi de tot. Sergentul se va ocupa de instruire. Tu eşti, ca să zic aşa, primul comisar roşu. Îţi convine ?

— Ce-i aia să-mi convină ? Aştept ordinele.

— Atunci rămîi aici pînă vine omul cu aparatura şi după aceea mergeţi acolo, care-i adresa ?

— Griviţa 345, imediat după colţ, în faţa unei biserici, o să găsească şoferul...

— Noroc...

Zidarul ieşi, urmat de Ina. Peste două secunde se auzi de jos motorul Jeep-ului.

— Ce-o să fie pe dentist cînd o auzi pe cine a avut deasupra capului ! se bucură Niculescu.

Îl pofti pe Tomulete să stea pe pat :

— Ia loc. Ia spune, dumneata pe unde erai în noaptea asta ?

— Pe stradă, zise sergentul major şi se aşeză fără să se mai lase rugat încă o dată. De trei zile n-am dormit. Căutam o adresă şi n-o găseam.

— Ei cum aşa ? întrebă şi Mareş, întorcîndu-se de la fereastră, de unde mai privise o dată chipul femeii de jos.

— Staţi să vă spun tărăşenia. Eu vin de la Craiova. Am dezertat în urmă cu o săptămînă. Am avut acolo o misiune. M-am văzut cu tovarăşul Dumitrana care mi-a spus : după ce termini, vii la Bucureşti. Adresa o ştii. O ştiam. În Pantelimon, că acum pot să vă spun, pe strada Petrescu.

Niculescu începu să rîdă. Mareş îl privi nedumirit.

— Lasă omul să vorbească...

Studentul nu se mai putea opri.

— Ce ai ?

— Ştie dumnealui de ce rîde, spuse Tomulete. Sînt douăsprezece străzi cu numele ăsta.

— Ei cum ? se miră mecanicul.

— Bine. Petrescu I, Petrescu II, Petrescu III, Petrescu IV...

— Că n-or fi fost Ludovici !

Niculescu se adresă mecanicului :

— Mareș, e simplu. Ăsta a avut pămînt. S-au făcut străzi și cum să le numească ? Petrescu I, Petrescu II etc...

— Strașnic. Și cum te-ai descurcat ?

— Am luat-o la rînd de douăsprezece ori...

— Cam mult !

— O dată am venit cu o trăsură, o dată pe jos, pe urmă cu o rablă de mașină. Amețisem. Habar n-ai ce spaimă am tras. Pînă la urmă am dibuit casa, dar cît timp mi-a trebuit...

— Vrei să dormi puțin ? Oi fi obosit...

— Acum, nu, mi-a trecut.

— Totuși, stai colea întins. Noi o să ne mai distrăm puțin cu radioul ăsta. Somn ușor...

După cîteva minute numai, Tomulete sforăia.

— Ostenit, săracul, zise studentul privindu-l cu atenție pe mecanic. Ce-i cu dumneata, parcă ești supărat...

Mareș dădu din umeri.

— Ce-ai vrea să fac ? Deocamdată aștept ordinele.

— Te cunosc bine. Nu mă duce. Nu merge ceva...

— Lasă asta. Caută Donau-ul și vezi dacă au aflat...

— Aș ! Deocamdată, surpriză generală. Europa doarme și noi...

— Vezi ce spune Moscova...

— Închide... ptiu, dumnezeu' mamii ei de afacere ! Am uitat că sîntem liberi ! Ce spui ? Cum se formează deprinderile ! Deschide fereastra, să se audă adevărul afară. Am să sparg toate geamurile !

Se auzi semnalul cunoscut al Moscovei şi în curînd vocea crainicului de la emisiunea în limba romînă. Studentul vorbea singur :

— Ah, batiuşca, de cîte ori te-am ascultat cu sufletul la gură ! Hai, zi-i mai repede, aşa, felicită-ne pentru ce-am făcut, spune-ne : Bravo !

— Vreau să-l văd pe el, nu pe tine, îl opri Mareş.

— Ce, eu nu vorbesc frumos ?

— Ba da, dar taci pentru numele lui dumnezeu o dată...

Comandamentul sovietic anunţa ruperea frontului de la Iaşi şi deruta generală a trupelor germane. Se dădeau lupte locale în vest şi aveau loc bombardamente intense în Germania.

— Deocamdată e proaspăt totul ! Stai să mai auzi ! Aşa, frăţiorilor ! Mai repede, încoa, să scăpăm de ciuma brună, aşa : Focşani, Iaşi, Ilcani, Valea largă...

Studentul enumera localităţile eliberate de trupele sovietice.

— Merge, merge straşnic, băieţi.

Jos claxonă un automobil. Mareş se duse la fereastră şi spuse :

— Mi se pare că a sosit omul cu postul de radio. Să mai urce ?

— Nu, cobor eu imediat, fă-i semn să aştepte. Tu ce faci ?

— Stau aici pînă te întorci. Ia un ordin de rechiziţie cu tine. Dacă te întreabă cineva cine eşti, spune-i că se află în faţa generalului Niculescu, comandantul forţelor patriotice din sectorul Griviţa. Ai o armă ?

— Dar tu ?

— Ştii bine că nu.

Studentul deschise uşa dinspre balcon şi se întoarse după cîteva secunde cu un Parabellum şi cu trei încărcătoare pline de cartuşe.

— Ţine-le ! Să ştii că nu l-am încărcat pînă acum, pentru că n-am avut ocazie...

Mecanicul îl privi :

— Bravo comunist ilegalist, doarme cu puşca la cap !

— Dar ce-ai fi vrut ? Să mă dau aşa, ca un pui de găină ? la te uită !

— S-o lăsăm moartă. Du-l pe omul nostru şi întoarce-te !

— Şi cu el ce facem ?

Îl arătă pe Tomulete.

— Îl sculăm. Nu-i timp de dormit.

— Atunci am şters-o.

— Să nu uiţi să-i dai salutări din partea mea administratorului !

— Cred că nu găsesc pe nimeni. Au fugit toţi ca şoarecii de pe Griviţa noastră. Numai aici, doi eroi...

— Haide, cară-te, vorbă lungă...

Se înserase. Oamenii erau obosiţi şi cîte unul aţipea cu capul pe masă. În curtea pătrată, înconjurată de ziduri, se stingea lumina soarelui. Pe pietrele pavajului, ştirbite la bombardamente, alergau cîţiva necunoscuţi. Tomulete, ajutat de doi plutonieri, arăta într-un colţ cum se face o piramidă de puşti. În faţă, la intrare, alţi doi instructori, cu capele soldăţeşti pe cap, comandau unei grupe de zece inşi :

— La dreap-ta ! La stîn-ga ! Nu e bine, camarade ! Mai vioi, mai vioi, haide încă o dată...

Sub un zid, un sublocotenent spunea tare unui bărbat în vîrstă, cu părul alb :

— Nu aşa, ţine bine grenada că sari în aer cu ea. Nu mai sîntem în războiul cu turcii. Ce crezi dumneata că ai în mînă un buchet de flori ?

De deasupra, de la etajul al doilea se auzea ţăcănitul unei maşini de scris. Ecoul curţii înconjurate de clădiri amplifica ţăcănitul metalic. Ma-

reş fuma şi căuta să-şi alunge toropeala care-l cuprinsese. Mişcarea continuă a grupurilor de oameni aflaţi în jos îi alunga puţin oboseala. Se auzeau gîfîituri, unii dintre voluntari se mişcau greoi, dar pe chipul lor se citea veselia.

În faţa intrării, fîlfîiau două drapele. Unul roşu ca sîngele, pe care cineva cususe o seceră şi un ciocan din hîrtie şi un drapel tricolor nou, din pînză. Peste drum, în biserica din faţa gangului, se aprinseseră lumînări şi se auzea în răstimpuri, glasul unui preot. Pe treptele încă fierbinţi de soarele de peste zi, stăteau vreo zece băieţaşi ce se jucaseră pînă atunci de-a soldaţii, trăgînd cu ochiul la cele ce se petreceau în curtea fostei băi comunale. Băieţii aveau pe cap coifuri de ziare şi săbii de lemn, la brîu. Cîţiva strînseseră bolovani şi construiau o baricadă. Un şofer coborî dintr-un camion, încărcat cu arme şi îi certă vreme de cinci minute pentru că baraseră drumul. Căpetenia copiilor, un puşti cu ochi albaştri, pistruiat, dădu ordin să se desfacă parapetul de piatră. Drumul fu deschis numaidecît.

Clădirea avea un telefon tocmai în capătul celălalt, un telefon care suna în gol. Ca să ajungi la el, trebuia să străbaţi un coridor. Mareş încercase de cîteva ori să răspundă, dar se plictisise în cele din urmă. Glasuri necunoscute, întrebau de administrator sau dacă baia mai funcţiona. Cel mai bun lucru pe care îl avea de făcut era să-l smulgă din locul lui şi să-i taie firul, dar nu o făcu. Aşa că aşteptă enervat pînă apelul se termină. Deasupra ferestrei se vedea cerul palid în lumina aurie a amurgului. De jos răsunau în continuare comenzile. Mecanicul privea la Niculescu. Acesta scria febril într-un registru, aşteptînd să audă ce-i spun oamenii din faţa mesei la care lucra, vreo zece necunoscuţi, stînd în rînd cîte unul. Studentul, — cu obrazul ceva mai palid ca

de obicei — ridică ochii de cîteva ori şi-i făcu un semn vag cu mîna.

În odaia largă, numai cu o bancă mare pe care mai rămăseseră cîţiva bărbaţi nebărbieriţi, se aprinsese un bec cu o pălărie albă de email. Sub ei se auzeau duşurile. Nu funcţionau prea bine. Apa zbucnea ca şi cînd cineva ar fi strănutat, se oprea din cînd în cînd şi urmau înjurături bărbăteşti. Prin uşa deschisă din spatele lui Niculescu veneau piuiturile postului de radio. Duşumelele jucau sub paşii grăbiţi ai curierilor care intrau şi ieşeau. Mareş se apropie de masă :

— N-ai obosit ?

— Da' de unde ! Stai niţel că am treabă. Care eşti la rînd, frăţioare ?

Bărbaţii din faţa studentului, făcură loc unui om gras, năduşit de tot.

— Cum te numeşti ?

— Pirsucă Ştefan...

— Ce meserie ai ?

— Măcelar...

Niculescu se uită bine la el. Era îmbrăcat într-o cămaşe albă, udă la subsuori şi cu nişte pantaloni lustruiţi.

— Ce te-a găsit să vii la noi să-ţi dăm o puşcă, eşti la rînd, frăţioare ?

Omul se posomorî şi întrebă greoi :

— Ce mai mă întrebaţi ?

— Nu-i chiar aşa, omule. Ce, crezi că te ducem la vreun botez ?

Cei din spate începură să rîdă, dîndu-şi coate.

— Păi dacă n-aveţi nevoie de mine, mă duc şi singur, zise şi vru să plece.

— Stai, măi frate.

Niculescu îi arătă rastelul improvizat de lîngă perete :

— Ia-ţi o puşcă, poftim, să nu zici că sîntem băieţi răi. Ia şi coboară în curte, aşteaptă să se

adune încă nouă inşi şi cînd sînteţi o grupă, prezentaţi-vă la instructor...

Măcelarul se depărtă de masă şi stătu cîteva minute în faţa şirului de arme, înainte de a alege.

— Cine e la rînd ? întrebă studentul, repede că n-avem timp.

Urma un tînăr buzat şi negricios, cu părul creţ, îmbrăcat numai într-un pulover.

— Cum te cheamă ? îl întrebă Mareş.

— Marinache Gheorghe.

— De meserie ?

— Dulgher.

— Cîţi ani ai ?

— Douăzecişicinci.

— Ai fost pe front ?

— Am fost.

— Şi de ce vrei să te baţi cu nemţii ?

Tînărul tăcu, privi la cei din jur şi dădu din umeri.

— Aşa...

— Ei, aşa ! crezi că sîntem la cinematograf ? o să se tragă cu gloanţe adevărate...

— Ştiu...

— De ce nu te-au mai luat pe front ?

— Am fost rănit. Abia am ieşit din spital.

— Şi nu vrei un concediu ?

— O să am eu concediu...

— la o puşcă. Altul... strigă Niculescu.

Mareş îi lăsă. Se apropie de fereastră. Se întunecase bine. Curtea era plină de oameni. Copiii din stradă reluaseră bătălia lor. Se auzeau glasuri subţiri: *Buuum ! Buuuum ! Te-am omorît, Ionele, cazi, cazi, n-auzi, pac-pac, pac...* Din cînd în cînd, atunci cînd se făcea o secundă de linişte, răzbătea vocea preotului din biserică. Uşile erau deschise şi prin deschizătura neagră acum a gangului se vedeau luminile mici ale lumînărilor aprinse. Mirosea a tămîie şi a ceară topită. Se stîrnise puţin vînt. Afară, pe trotuarul sfîrtecat.

cădeau frunze uscate demult din crengile atinse la bombardamente de schije. Piuiturile postului de radio acopereau după aceea şi vocile copiilor şi glasul preotului. Pe caldarîmul curţii băteau pantofii şi ghetele voluntarilor.

— Ţine arma bine, camarade, comanda sublocotenentul, aşa, că nu muşcă ! Asta nu-i mătură, e puşcă !

Aveau şi militarii umorul lor. Mecanicului nu-i ardea de nimic, nici de dormit n-ar fi putut să doarmă.

Într-un colţ al curţii, cîteva femei pregăteau masa de seară în nişte cazane, deasupra cărora se ridica un abur alb care-ţi făcea foame. Pe pietre fusese aprins un foc. Jos, la parter, nişte tîmplari băteau cu ciocanele. Se ridicau paturi suprapuse. Sosi un camion cu paturi. Doi muncitori de la Malaxa cu care Tomulete lucra de dimineaţă, descărcau şi-l întrebau pe acesta :

— Ne dai un bon, tovarăşe ?

Sergentul se supărase :

— Aici merge pe încredere, că n-o să le vindem. Aduceţi mai bine nişte cearşafuri...

Stătuse şi vîntul. Pînza drapelelor de la intrare, abia se mai mişca. Mecanicul ar fi stat pe un scaun, dar îi fu ruşine. Îl aştepta pe Dumitrana şi el nu mai venea. Radiofonistul comunica de jos telegramele : Braşovul, bine. Garnizoana Făgăraş, bine. Nemţii se adună undeva în zona Ploeşti. Comunică mai departe. Alo, telegrafule, telegrafule, nu dormi acolo, trimite mai departe. Da, da, Ploeşti...

Niculescu striga la cineva.

— Nu te-nghesui, că nu-i pomană.

— Merge şi fără instrucţie, zicea omul pirpiriu din faţa lui, un bărbat uscat, cu şalele căzute, parcă ar fi fost tăiat de la mijloc.

— Cum îţi zice, curajosule ?

— Stan Gîdea, să trăiţi !

— Fără să trăiţi. Zi-mi tovarăşe...
— Dacă vrei dumneata...
— Ce meserie ai ?
— Şofer.
— Ai venit cu maşina ?
— Nu, să trăiţi !
— Lasă dracului pe să trăiţi ! Unde ţi-e maşina ?
— Rechiziţionată.
— Aha. Şi de ce-ai venit ?
— Păi poate v-ajut cu ceva.
— Să-ţi dăm o puşcă ?
— Ce să fac cu ea ?
— De ce-ai venit omule aici ?
— Păi să v-ajut. În război e nevoie şi de şoferi...
— Are dreptate, spuse Mareş de la fereastră. Stai pe bancă pînă vine o maşină. Altul. Cine urmează ?

Niculescu se uită la cel din faţa lui. Bărbatul nu mai aşteptă să fie întrebat cum îl cheamă.
— Ionescu Petre.
— Eşti cam trecut.

Omul, îmbrăcat într-o haină de doc alb, pătată la rever, cu o privire deschisă, aproape copilărească deşi părul îi era albit pe la tîmple, dădu din umeri :
— Nu-i nimic !
— Bine, alege puşca !... Cîţi mai sînt la rînd ?
— Încă vreo zece, spuse cineva.
— Ai obosit ? îl întrebă Mareş pe student. Mai lasă-mă şi pe mine.
— Da de unde ! protestă acesta. Romînu', şapte vieţi are în pieptu-i de aramă !

De pe scări se auzi un glas, strigînd pe nas :
— Speciala, speciala, au intrat nemţii-n Berlin !

Niculescu ciuli urechile şi cînd se încredinţă că se înşelase îi spuse mecanicului :
— Aş fi jurat că-i Gică-Hau-hau, dar el săracul a făcut aripioare. Cine e la rînd ?

— Eu.
— Cum te cheamă ?
— Guță Grigorie. Dați-mi și mie un Zî-Bî...
— Ce meserie ai ?
— Cazangiu.
— Pe front ai fost ?
— În primul război. Acum am fost mobilizat pe loc.

Mareș îi privi mîinile muncite, negre și late. Omul avea o figură întunecată, cu o gură obosită și priviri șterse.

— Ia o pușcă. Altul la rînd.

Glasul de adineauri care striga : Speciala, se auzi foarte aproape. Pe scări urcau cîțiva oameni.

— Spune-i să tacă, hei dumneata de lîngă ușă !
— Speciala, au intrat nemții-n Berlin !

Pe ușă năvăliră patru tineri, numai în cămăși. Tăcură deodată văzînd chipul întunecat al lui Niculescu.

— Dumneavoastră ? întrebă Mareș.
— Am venit să ne dați arme...

Mecanicul îi privi. Erau muncitori, se vedea bine.

— De unde sînteți ?
— De la Herdan...

Studentul uită de ceilalți și se ridică în picioare :

— La timp ați sosit. Tot n-avem noi pîine. Ia ascultă. Care-i mai mare între voi ?

Se înghesui un brutar blond mai în față, cu o gură roșie de fată, cărnoasă și mare.

— Eu.
— Te numesc comandantul aprovizionării. Armata ai făcut-o ?
— Nu.
— Nu-i nimic, o faci din mers. Ascultă comanda la mine : pînă la noapte te duci cu grupa ta (îi arătă pe ceilalți) și îmi coaceți 400 de pîini, dacă nu mai multe...

— Şi patronul ? Ce-o să zică ? Cine-i plăteşte făina ?

— Gura ! Uite ordin de rechiziţie aici. Cum te cheamă ?

— Pîrlea Dumitru...

— Aşa... Spui patronului că moara se află la dispoziţia forţelor patriotice. S-a înţeles ?

— Înţeles...

Tînărul era dezamăgit.

— Păi noi venisem să...

— Lasă tu chestiile astea. Or să se bată alţii mai îmbrăcaţi. Voi misiunea asta o aveţi : să ne faceţi pîine...

— Dacă nu ne dă făină, jupînul ?

— Asta i-ar mai trebui. Unde-i moara ? În spatele Regiei, nu-i aşa ?

— Chiar aşa.

— Într-un ceas sînt acolo.

Mareş îl întrerupse.

— Nici un ceas, plec eu cu ei chiar acum. Băieţi, după mine !

Tinerii se uitară unul la altul şi-l urmară, fără un cuvînt. În curte, mecanicul îl întrebă pe Tomulete dacă nu are cumva un camion care pleca spre oraş.

— În trei minute pornesc ăştia de la Malaxa. Ei or să vă ducă unde vreţi.

— Bine, aşteptăm...

Brutarii se uitau la instructorii care tot mai strigau :

— La dreap-ta ! La stîn-ga ! Mai repede, camarade, mai repede, hai că acum se dă stingerea şi vă culcaţi...

Mareş ieşi în stradă. Era întuneric. Uşile bisericii fuseseră închise. Nu se mai vedeau micile lumînări arzînd. Pe treptele de piatră, copiii îşi uitaseră coifurile de hîrtie. Pietrele baricadei stăteau risipite alături. Mecanicul se apropie de un camion cu prelată şi întrebă pe un tînăr :

— Voi plecați acum ?

— Da, răspunse acesta, convins. Să vină șoferul.

— O să ne duceți și pe noi pînă la Herdan...

Făcu semn brutarilor să se urce prin spate în autocamion.

Tinerii nu mai păreau atît de veseli. Mecanicul își aduse aminte că nu lăsase vorbă lui Niculescu să-i spună lui Dumitrana să-l aștepte. Dar își dădu seama că nici el nu avea timp prea mult.

Se întoarse spre brutari și-i întrebă :

— Ați fi vrut să faceți instrucție ?

Cel blond dădu din mîini :

— De, cum ziceți dumneavoastră, dar parcă ne-am săturat de fabrică...

Se auzi claxonul și din gang ieși un om în pas alergător.

— Sus ! îi spuse acesta mecanicului. Dumneata ești comandantul ?

— Eu.

— Unde mergem ?

— La Herdan, în dosul Regiei.

— S-a făcut, comisare.

Se auzi motorul și o ușă metalică, trîntindu-se. Pe urmă vocea șoferului. După aceea, mașina porni cu un svîcnet scurt.

XXX

DE AICI, de la etajul IV al clădirii care adăpostise o societate pe acţiuni: „Creditul imobiliar", o societate care se ocupase pînă la război cu vînzări şi cumpărări de case, oraşul părea mort, ca după un incendiu sau după o inundaţie. Mareş privea cheiul de piatră al Dîmboviţei şi apa nemişcată între malurile de pămînt, fără iarbă. Noaptea trecută, pînă aproape de zori se trăsese cu artificii din piaţa palatului şi lumea întîrziase pe la porţi. Acum o îngrijorare surdă luase locul veseliei orelor următoare anunţării armistiţiului. Se ştia că armata întorsese armele şi era de aşteptat un atac asupra Bucureştiului. Trupele germane în retragere se grupau undeva în marginile oraşului. Forţele patriotice trimeseseră cîteva unităţi de soldaţi şi chiar o şcoală de ofiţeri de rezervă către bariera drumului spre Ploeşti.

Nemții stăpîneau două aerodroame; și aici, în apropiere, își mențineau, într-o clădire blocată acum și apărată cu guri de mitraliere, comandamentul grupului aerian. Situația era foarte încordată. Se aștepta ca din clipă în clipă izbucnirea ostilităților amînată atîta vreme să aibă loc.

Mareș privea drumul de asfalt de sub cele patru balcoane, niște balcoane de ciment, cu pavaj alb și negru, în pătrățele, ca ale unor table de șah, așezate una sub alta, cu borduri de flori, apărate de rigle metalice, lucitoare. Treceau în goană vehiculele armatei, în patrulare, cu soldați deasupra cabinelor, înarmați cu pistoale automate. Jos, la un etaj apropiat, fuseseră uitate cîteva scaune de paie și un sifon albastru care strălucea în lumina soarelui ca un geam de caleidoscop. Alături, un șezlong tărcat, părăsit, cu pînza umflată de bătaia vîntului, te chema să te întinzi, să stai ceasuri întregi și să asculți fîșîitul pomilor bulevardului din apropiere.

Geamul din spatele lui era deschis. Se auzea apelul postului de radio, instalat aici încă de dimineață. Aerul era mai puțin fierbinte ca jos, la parter, unde se încurcau plantoanele și curierii. Peste București cădea amurgul. Deasupra șoselelor periferice se adunau nori de praf. Camioanele militare transportau în continuare trupe în afara orașului. Soarele se afla acum după o perdea de plopi verzi-negri, aflați undeva spre Uzina de apă sau spre podul Grozăvești. La cîte o adiere, vîntul aducea în odaia, albă și goală, ce răsuna ca o vioară, mirosul vechilor incendii care mistuiseră unele cartiere ale capitalei, un miros grețos și acru, ca de oțet. Geamurile birourilor, deschise toate ca niște guri flămînde spre cer, erau murdare. Pe ele se scurseseră ploile în șuvoaie făcînd contururi ciudate. Pe pardoseala murdară și ea, o suprafață de parchet aproape cenușie, fără luciu, cu un strat gros de amestec de moloz, cărat cu picioarele, erau

întinse sîrme numeroase, o rețea colorată de fire ca un păienjeniș.

Dumitrana tot nu ridicase capul din hîrtiile pe care le avea în față, așezat la un birou vechi, acoperit de un cristal spart și privea o hartă primitivă, desenată cu creion chimic. Lîngă zidurile goale se aflau cîteva scaune pe care nu stătea nimeni și o veche casă de bani, încuiată. Într-un colț un clasoar metalic, cu oblonul căzut în care se umblase de curînd. Era curent. Ușile date de perete. Zidarul nu se mai uita demult la linia nesigură de creion a hărții. Căuta obosit la capacul de lemn de sub geamul bine lustruit, urmărind rețeaua vagă de zgîrieturi, niște incizii fine ale timpului. Ofițerul nădușit, de lîngă el, îmbrăcat într-un veston decolorat, cu o diagonală deasupra pieptului, cu cizme prăfuite și pantaloni pe pulpe, desena ceva suplimentar, ajutîndu-se de un teu. Cu el trasă străzile din jurul clădirii, încercînd fără să țină seama de vreun element topografic, să înfățișeze pe hîrtie, cu aproximație, ceea ce lipsea inițial hărții. Ofițerul, un bărbat roșcovan, gras, cu obrazul nebărbierit, mirosind puțin a iuft, tușea din cînd în cînd. Își scosese șapca și o lăsase pe un colț al biroului și se așezase în cele din urmă pe unul din scaunele de lîngă pereți, fără să bage de seamă că e plin de var. Ochii lui șireți, căprii ca frunza de tutun, clipiră de cîteva ori. Îi închidea din cînd în cînd ca să-și aducă aminte, să confrunte dacă ceea ce desena corespundea realității. Pe fruntea asudată avea picături mari de apă pe care le întindea cu palma, cu un gest inconștient, privind cîteodată vîrful creionului chimic din mînă.

— Aici este o altă încrucișare, spunea. Cîteva curți, o stradelă înclinată și chiar o ieșire îngustă între două imobile.

Mareș nu-l mai asculta. În odaie se aflau încă cinci oameni care stăteau în picioare, fără să scoată

un cuvînt. Ţineau între picioare arme negre, aşteptînd cu o răbdare ciudată să se isprăvească explicaţiile ofiţerului. Niculescu întorsese un coş de hîrtii cu fundul în sus şi se aşezase pe el, fumînd nepăsător. Se ridicase pînă atunci de cîteva ori şi umblase la un aparat de radio, aflat pe parchetul nelustruit, sărind peste sîrmele subţiri, aruncate peste pervazul ferestrelor, ca nişte omizi lungi, destinate să prindă din aer veştile cele mai noi. Ultima oară, cu vreun ceas în urmă adică, Dumitrana întrebase fără să ia seama la pîrîiturile şi trosnetele paraziţilor, amplificaţi de ecourile încăperii fără mobilă :

— E ceva nou ?

— Da. Au aflat şi cei de la radio Donau şi ne înjură.

— Să fie sănătoşi. Ce-i în oraş? Ce spune CC-ul?

Mareş trecuse în încăperea alăturată şi privise la omul care asculta. Îşi făcuseră semn pe muteşte : urmează ordine. Dar mecanicul ştia că lui Dumitrana nu-i place deloc această tăcere. Nu se trădase cu nimic însă. Avea numai fruntea îngîndurată, strînsă în palmă. Sub ochi i se întipărise oboseala nopţilor nedormite. Obrazul îi era vînăt. Tresărea din cînd în cînd, speriat la gîndul că ar putea adormi de faţă cu ceilalţi. Mormăise tot de atîtea ori — ascultaseră de trei ori buletinul de ştiri al postului de radio german :

— Bine, bine, înjuraţi-ne, mama voastră ! şi-şi văzuse mai departe de treabă.

Pe urmă sosise ofiţerul şi acum asculta fără răbdare, dar ascunzîndu-şi enervarea, explicaţiile acestuia. Desenul sectorului oraşului unde se aflau se închega greu. Omul era meticulos şi se părea că încearcă să dea în mod complicat viaţă acestei fîşii de oraş, cu străzi şi grădini, cu poziţii cheie şi noduri strategice, o adevărată ştiinţă militară care nu-l prea interesa pe Dumitrana. Totuşi era important de ştiut la ce te puteai aştepta, pentru

că bucata asta de sector avea să fie în curînd scena unor lupte a căror intensitate nimeni n-o putea cunoaşte de pe acum. Niculescu întrebase mai devreme cu puţină speranţă în glas:

— Crezi că nu vor da înapoi?

— Cum îi cunosc eu, nu, răspunse ofiţerul. Sînt încăpăţînaţi şi tot mai speră să le vină ajutoare de la Braşov şi Ploeşti. Dacă nu se barează şoselele, Bucureştiul poate fi izolat. Trebuie lichidat cît mai grabnic comandamentul.

— Bine, bine, spuse Dumitrana, obosit.

Primele patrule se întorseseră acum o jumătate de ceas şi raportaseră că în clădirea aflată dincolo de Dîmboviţa, pe malul ei drept, cum veneai dinspre Uzina de apă, nu se vedeau mişcări suspecte. Fusese semnalată numai o grupă de soldaţi germani la podul Mihai Vodă. Pînă la ora asta, circulaţia nu se întrerupsese în această parte a oraşului. Dumitrana fusese informat că trupele nemţeşti din Bucureşti se aflau în stare de alarmă şi că nu aşteptau decît un ordin ca să treacă la acţiune. Deocamdată situaţia noului front creat părea nesigură şi liniile de luptă, necunoscute. O ciocnire în oraş nu era de dorit şi trebuia acţionat repede, hotărît, fără ezitări, ceea ce comandamentul forţelor patriotice ceruse armatei.

Numai că timpul trecea încet şi o nelinişte greu de stăpînit îi cuprinsese pe oamenii din această clădire cu mai multe etaje, aflată undeva în preajma podului Izvor. În odaia plină de praf şi de fum de ţigări se făcuse tăcere. Nu se auzea decît alunecarea creionului pe hîrtia de desen şi oftatul uşor al ofiţerului aplecat peste biroul lui Dumitrana. Teul lucitor sclipea din cînd în cînd în lumina scăzută a amurgului.

Mareş simţea că se înăbuşe şi se apropiase de fereastră. Aerul era fierbinte, uscat. Ar fi băut o căldare de apă şi nu s-ar fi săturat. Nu mai avea răbdare să stea pe loc. Îl privea pe Niculescu. Stu-

dentul fuma enervat, aruncînd ţigările arse pînă la jumătate şi ridicîndu-se de pe coşul lui de hîrtii. Ştia cc-l doare : şi pe el îl aşteptau oamenii lăsaţi în seama lui Tomulete şi ofiţerul le spusese că deocamdată nu e nevoie de nici un ajutor pentru că pe nemţi îi vor scoate soldaţii din clădirea de pe malul Dîmboviţei. Dar timpul trecea şi nu se întîmpla nimic. Fuseseră chemaţi de dimineaţă, ajutaseră la evacuarea acestei clădiri, instalaseră aici postul de radio şi aşteptau dispoziţiile.

Cu un sfert de ceas mai devreme, Niculescu îi spusese iritat lui Dumitrana :

— De ce mă ţineţi aici ? Ori ne apucăm să facem ceva, ori dă-mi drumul să mă plimb. Am 23 de oameni în grijă şi Tomulete nu poate face faţă singur. Nu uita că e vorba de nişte civili...

— Şi ce dacă-s civili ? se mirase zidarul. Au venit nesiliţi de nimeni.

— Da, dar se vor plictisi curînd dacă stau acolo...

Dumitrana rîsese, aruncîndu-şi mîinile lui mari pe sticla spartă care acoperea biroul.

— Ştii că-i bună ! Şi dacă se plictisesc ? Războiul nu-i operetă ! Ce interes avem să luptăm, cînd putem să-i scoatem pe nemţi din oraş fără un foc de puşcă...

Nu credea ce spunea, dar deocamdată trebuia să-şi coordoneze acţiunile în funcţie de mişcările armatei. Nici lui nu-i plăcea aşteptarea şi meticulozitatea ofiţerului îl scotea din sărite, dar se stăpînise. Studentul văzuse că nu-l poate convinge şi se întorsese la locul lui, aruncîndu-i lui Mareş :

— Poftim, la el ! Parcă eu vreau să mă bat cu orice preţ, dar ei au neveste. Au dormit o noapte la Baia comunală, dacă nu se întîmplă nimic pînă mîine, nu-i mai ţinem încazarmaţi... parcă nu-i cunosc ?

Pe urmă tăcuse fumînd cîteva ţigări una după alta. Noroc că între timp picară trei curieri, trei

necunoscuți nebărbieriți și nedormiți, cu ochii arși de febră, numai în cămăși, cu cartușiere pe pîntece, purtînd în mînă niște puști cum ai ține niște ciomege. Erau trei muncitori de la Lemaître, cu bocancii prăfuiți în picioare, veniți pe jos, de la capătul celălalt al orașului. — Nu găsiseră nici o mașină.

— De unde sînteți, neică ? îi întrebase Mareș.

— Grupul IV, răspunsese unul cu fața posomorîtă.

— Și cum e la voi ?

— Liniște.

Dumitrana le arătase scaunele de lîngă zid, dar ei nu se așezaseră. Aduseseră un plic pe care zidarul îl desfăcu repede citind hîrtiile dinăuntru. Cînd termină, ridică privirile și zise simplu :

— Spuneți că nu e nevoie de nici un efectiv. Aici lucrează armata cu grupul VI. Puteți pleca.

— N-aveți nici o mașină ? Am făcut un ceas și jumătate pe jos.

Dumitrana se întorsese spre mecanic :

— Du-te Mareș cu ei și dă-le taxiul !

Mecanicul îi chemă. Coborîră pînă în holul blocului unde era o înghesuială cumplită. Pe trotuar așteptau soldați în repaos, cu armele făcute piramide. Mareș căută din ochi cele trei mașini de piață pe care le rechiziționase în dimineața aceea. Șoferii dormeau : îl scuală pe unul și-i împinse pe cei trei înăuntru.

— Drum bun. Dumneata te întorci numaidecît, îi spuse șoferului.

Cînd reveni îl găsise pe student lîngă fereastră, privind cheiul Dîmboviței peste care cădea înserarea. Aerul se umezise puțin și la unele geamuri se aprindeau luminile.

— Te-ai plictisit ? îl întrebase mecanicul.

— Ba bine că nu ! Aș vrea să ies odată în stradă.

— Crezi că putem merge orbește ?

— Se pierde vreme multă...

Ofiţerul acela roşcovan nu mai termina cu detaliile. După Mareş treaba era simplă. Trebuia un asalt scurt şi hotărît, fără multă vorbărie. Odată dată peste cap garda nemţească, comandamentul nu mai avea ce să facă. Ştia însă cît de păcătoasă este lupta de stradă şi cîte primejdii se ascundeau dincolo de ferestrele cenuşii ale clădirii pe care o vedea de aici. Cu 24 de ore mai devreme, poate ofiţerii dinlăuntru nu s-ar mai fi opus, dar odată cu trecerea timpului nu se putea să nu fi luat măsuri de apărare.

Privi strada de sub el. De jos se auzeau vocile soldaţilor şi răpăiala bocancilor. Banda lucioasă de asfalt, cu găuri mici, ici şi colo îşi pierdea strălucirea. Peste oraş cădea o ceaţă uşoară, albăstruie. Se vedeau piramidele, trei puşti strînse una într-alta, ca nişte căpiţe de lemn. În dreapta intrării aşteptau două taxiuri şi puţin mai departe se zăreau autocamioanele armatei cu cabine kaki şi mitraliere Maxim pe fundul de lemn aşezat deasupra caroseriei. Soldaţii cîntau încet, murmurau, vocile lor aveau o oboseală dulce şi şăgalnică. Unii citeau în lumina tot mai scăzută, ultima ediţie a *Romîniei libere,* tipărită cu litere groase. Trecătorii se grăbeau cînd ajungeau în faţa comandamentului forţelor patriotice, privind cu curiozitate îngrămădirea de oameni de pe scările blocului.

Ofiţerul terminase. Îşi şterse fruntea umedă de năduşeală şi privi mulţumit planşa de desen.

— Cam asta e, spuse cu satisfacţie. Poate au rămas mici inexactităţi, dar...

— Cum stăm cu armamentul? îl întrerupse Mareş. Pe ce putem conta?

Ofiţerul, obosit, căută cu privirile un scaun pe care să se reaşeze. Niculescu, ca să nu facă o mişcare mai mult, îi împinse cu piciorul coşul de hîrtii pe care stătuse:

— Poftim.

Roşcovanul mulţumi şi se aşeză oftînd, căutînd cu grijă în jos, ca nu cumva să se sfărîme împletitura de nuiele şi să se facă de rîs.

— Avem patru mitraliere Maxim, un tun antitanc, ba, nu — două şi puşti.

— Soldaţi ? Cîţi ? întrebă Dumitrana.

— Cam trei compănii.

— N-au fost cerute în altă parte ?

— Încă nu.

— Cartuşe ai ?

— Destule.

— Dar un tun de cîmp ?

— Nu.

Zidarul îşi strînse gura şi căută cu ochii la harta proaspăt desenată ca şi cînd ar fi vrut să-şi dea seama dacă va fi într-adevăr nevoie de un tun.

— Dacă nu e, nu e, zise cu puţină ciudă şi luă creionul chimic de pe hîrtia de calc.

— O să putem folosi tunurile antitanc, spuse Mareş. Au o tragere razantă, de precizie. De altfel cred că nici n-au tancuri în oraş şi chiar dacă ar avea, ar fi greu de manevrat pe străzile astea înguste...

— Crezi ? se miră Niculescu de la fereastră.

Ofiţerul surîse cu puţină superioritate, abia observată de ceilalţi.

— Într-o stradă îngustă, un tanc se mişcă cum se mişcă un şoarece într-o cursă...

— Bine, încheie Dumitrana. Dumneata coboară şi blochează străzile din jur. Începînd din clipa asta circulaţia este interzisă.

Ofiţerul avu o ezitare. Îşi căută şapca bîjbîind puţin, neobişnuit să primească ordine de la civili. Cînd o găsi, şi-o aşeză pe cap, îşi strînse cureaua diagonalei de care atîrna un pistol şi bătu din călcîie :

— Am plecat, tovarăşe...

Nu găsea cuvîntul următor, se roşi, asudă iar, dintr-odată, şi vru să facă stînga împrejur.

— Dumitrana mă cheamă, domnule locotenent. Dumitrana, spuse. Şi după aceea rîse scurt, aruncînd creionul pe masă.

— În cît timp crezi că te-ntorci ?

— O jumătate de oră.

— O să mai fie nevoie de oameni ?

— Nu, nu cred. Un ploton o să blocheze străzile. Celelalte două vor merge cu mine. Dincolo, în faţa Operei, e tot armata. Trebuie să facem numai joncţiunea.

— Ai curieri ?

— Am.

— Ce se întîmplă la ei ?

— Au închis piaţa. Grupul V ţine Calea Victoriei. Noi trebuie să acoperim cît mai repede spatele, pentru a împiedeca evacuarea pe străzile laterale.

— N-ai un subaltern care să se ocupe de blocarea străzilor ?

— Am, dar răspund personal de operaţie în faţa colonelului.

Dumitrana lăsase creionul şi spusese dezamăgit :

— Nu mă amestec în treburile dumneavoastră. De altfel, raporturile dintre noi sînt de colaborare, nu de subordonare, aşa că pot oricînd să ascult de sfaturile dumitale. Numai că ar trebui acţionat mai repede. Aştept din minut în minut ordinele C.C.-ului.

Ofiţerul bătuse încă o dată din călcîie.

— Mă voi întoarce imediat ce termin...

— Nu mai tîrziu de o jumătate de oră.

— S-a înţeles.

Locotenentul salută şi ieşi. Îl auziră coborînd scările grăbit. Dumitrana privi la oamenii necunoscuţi din faţa biroului care aşteptaseră pînă atunci. Erau cinci muncitori de la Vulcan, în salopete lustruite, veniţi direct din uzină. Aveau pis-

toale la brîu şi cîte o cartuşieră ca şi cei trei curieri. Unul, înalt cu o mustaţă galbenă, tunsă, cu ochi galeşi de femeie, stătea mai în faţă, cu un picior înainte, în poziţie de repaos. Nu se aşezaseră nici ei şi nu scoseseră nici un cuvînt, ca să nu-l tulbure pe comandant.

— V-am uitat, bată-vă dumnezeu să vă bată, spuse zidarul văzîndu-i. Ce-i cu voi ?

— Păi am venit aici, să vedem ce-i de făcut ? mormăi omul din faţă, cel cu ochii muiereşti.

— Cine v-a trimis ?

— Sîntem din sectorul de Negru, se amestecă unul din spatele lui, un ciocănar îndesat, cu braţe scurte şi musculoase. Au zis să venim aici şi să stăm la ordinele dumneavoastră.

Mareş îi privi. Erau bărbaţi în vîrstă care făcuseră probabil războiul sau cel puţin instrucţia militară.

Niculescu mormăia nemulţumit ceva în spatele lui.

— Ce-i ? i se adresă Dumitrana, auzindu-l.

— Poftim, toată lumea e aici şi ai noştri stau şi dorm...

— Lasă fleacurile. Cum vă cheamă tovarăşi ?

Oamenii se înghesuiră mai în faţă şi îşi spuseră numele pe rînd :

— Purcară Ion.

— Vasilică Ion.

— Anastase Tudor.

— Marinache Marin.

— Ionete Gheorghe...

Purcară, cel cu mustaţă galbenă ca şofranul, avea sfoară la limbă :

— Nu-ncepe o dată ? Că mi s-o făcut dor de drăgălaşii iştia de nemţi, să mi-i înţep niţel.

— E careva comunist ? întrebă Mareş.

Oamenii se priviră.

— Da, toţi, răspunse ciocănarul.

De dincolo, din camera unde era instalat postul de radio, se auziră semnale repetate.

— Alo, *Triunghiul, Triunghiul?* întreba operatorul. Da, aici *T.4, T.4,* s-aude?

Urmă un ţăcănit şi apelul unui telefon. Apelul se întrerupse şi operatorul apăru în uşă:

— Comitetul Central, tovarăşe Dumitrana...

Niculescu îşi aprinsese a 50-a ţigară în ziua aceea. Mareş vorbea cu muncitorii de la Vulcan.

— Cum a fost la voi?

— Numa' cu carcere, ne-o ţinut mareşalul. Numa' că n-am dormit. Am făcut o gardă sub nasul lor. Şi-i povesti în cîteva cuvinte cum se antrenaseră în adăpostul antiaerian al uzinei — fără să-i ştie nimeni, făcînd pe pompierii. Cînd termină adăugă: şi cum om auzit că s-o răsturnat cu zgaibaracile în sus guvernul, gata ne-om prezentat la sediu, la Apărare.

De dincolo se auzea vocea lui Dumitrana:

— Bine, bine, s-a înţeles, tovarăşe. Într-un sfert de ceas plecăm. Pînă în zori vom curăţa locul...

Operatorul bătea din nou semnalul:

— Da, se vorbeşte, se vorbeşte. Aşteaptă...

Zidarul se întoarse, îşi privi ceasul şi le spuse:

— E gata. Nemţii nu vor să capituleze. În seara asta o să ne batem.

— În sfîrşit! oftă Niculescu.

— Şi voi? îi întrebă Mareş pe cei de la Vulcan.

— Păi, de vreme ce-am venit aici, mergem unde ne-oţi duce...

— Luaţi deocamdată cîte un scaun, că am să vă arăt cîte ceva. Nu vreau să vă trimit în stradă obosiţi.

Scaunele fură aduse în jurul biroului pe care stătea întinsă hîrtia de calc cu schiţa locotenentului. Dumitrana luă creionul chimic în mînă şi le arătă un pătrat:

— Ăsta-i sectorul din care trebuie să-i scoatem pe nemţi. Are cineva un creion roşu la el?

Se căutară cu toţii în buzunare. Unul dintre muncitorii de la Vulcan găsi un ciot cu vîrful albastru.

— E bun ?

— Bun, rîse Dumitrana, privindu-i capătul mîncat. Numai la grădiniţa de copii găseşti unul la fel. Trase după aceea cu vîrful colorat nişte linii groase : Cunoaşte cineva foarte bine cartierul ?

— Eu, răspunse numaidecît Mareş.

— A, da, uitasem că am lucrat amîndoi într-o vreme la Arsenal, pe timpul grevei. Bine, atunci iei comanda grupei care va ataca clădirea din spate. Îţi convin oamenii pe care-i ai aici ? O să-ţi mai dăm şi cîţiva soldaţi.

Mecanicul îi privi pe rînd.

— Da, spuse.

— Bine atunci. Iată cele două poduri de piatră care duc spre străzile din spate...

Mareş privi desenul.

— Ştiu, nu e nevoie de hartă.

— Voi trebuie să împiedecaţi evacuarea arhivei, dacă există o arhivă şi cred că există. Cine vrea să scape, trebuie curăţat. Am prefera oameni vii, dar...

— S-a înţeles, şefule.

— O să aveţi de furcă cu ei. Crezi că-ţi ajunge o grupă ?

Mecanicul făcu o socoteală scurtă.

— O să fim 17 oameni.

Îl pusese şi pe Niculescu.

— Destui.

— Bine. Eu cu ceilalţi vom ataca din faţă. Clădirea se află dincolo de chei. Trebuie forţat unul din poduri sau trecut direct prin apă.

Niculescu care tăcuse pînă atunci se ridică de pe coşul lui de hîrtie, întors cu fundul în sus.

— Sînt mai mulţi ofiţeri. Or să se bată ca nişte cîini. Dar cu două plotoane de soldaţi... şi după spusele locotenentului mai trebuie luaţi în seamă

şi ceilalţi, plotoanele colonelului care au blocat piaţa şi Calea Victoriei...

Dumitrana se apropie de fereastră. Ceilalţi făcură la fel. Era aproape întuneric. Dîmboviţa lucea stins sub cerul negru.

— Podurile trebuiesc luate cu orice preţ, zise zidarul. Cred că le-au blocat şi sînt sub snopul lor de foc.

— Dacă au armament greu ? întrebă Mareş.

— Nu cred. Doar cîteva mitraliere, cel mult. Comandamentul nu era o unitate operativă. A, să fi ştiut ei din timp...

— Vor încerca să iasă oricum, să ajungă la o cale de acces.

Dumitrana îl privi pe mecanic.

— Cunoşti bine străzile, nu-i aşa ? Trebuie să faci un ocol mare şi, prin spatele Operei, să ajungi în apropierea clădirii. Dacă ai străzile laterale în mînă, n-au pe unde să scape. Un foc concentrat şi nici musca nu mai trece.

Niculescu dădea nemulţumit din cap.

— Dar dacă au şters-o ?

— Nici nu le trece prin cap. De aici controlează oraşul. E de ajuns o singură breşă şi au Bucureştiul în palmă...

Studentul înţelese că situaţia nu era atît de uşoară.

— Uiţi aerodroamele ? Aviaţia lor stă gata să decoleze. Nu au prea multe avioane, dar ar putea să trimită de undeva... Trebuie o operaţie scurtă, aşa încît să creadă că au de-a face cu forţe mari. Ceva rapid şi hotărît. Să aibă impresia că vor fi sufocaţi între două focuri.

Dumitrana se întoarse la birou şi ceilalţi se aşezară iar pe scaune.

— Îţi ajunge pistolul tău automat ?

— Cred că da, spuse Mareş.

— Ne-ar trebui nişte grenade, dar de unde să le luăm ?

— O să găsim şi grenade.

— Cine nu ştie să mînuiască armele ? întrebă iar zidarul.

— Cu puşca asta îi ca şi cu muierea : trebuie să ştii s-o gîdili, zise Purcară cu haz.

— Cum se întoarce ofiţerul, îl întrerupse Dumitrana, adresîndu-se mecanicului, pleci cu oamenii tăi şi răspunzi de spatele clădirii. Am să ţin tot timpul legătura cu voi printr-un curier.

Se mai uită la schiţa locotenentului şi făcu două cruciuliţe în dreptul podurilor.

— Dacă punem mîna pe ele, nu mai au ce face. Odată ce ajungem în faţa Operei şi ne întîlnim cu ceilalţi, *kaput !* O să fie o noapte grea, dar cred că asta nu vă sperie...

Niculescu era furios pe el însuşi. Uitase să ia numărul de telefon al Băii. Dacă l-ar fi avut, ar fi putut să-l cheme pe Tomulete cu cîţiva oameni aici, deşi Dumitrana credea că nu va fi nevoie pentru că înlăuntrul comandamentului nu erau prea mulţi nemţi. Ca să-i treacă nervii, deschise iar aparatul de radio, fără să mai ceară voie. De altfel, Dumitrana terminase de dat instrucţiuni şi-i spunea lui Mareş rîzînd :

— Iată-mă şi strateg... Băieţi, se adresă şi celor de la Vulcan, să nu mă faceţi cumva de rîs.

Ionete — chip smochinit de forjar obişnuit cu focuri mari, cu riduri mărunte sub ochi, cu doi ochi cenuşii de iepure — dădu din gură pentru toţi :

— Nici o grijă, tovarăşe. Numai să înceapă petrecerea asta odată că m-aşteaptă copiii acasă...

— Care copii ? întrebă Vasilică Ion, un vagonetar slab, cu vorba îngînată, hîtru şi el, moale şi cam leneş, sprijinit în puşcă cum te-ai sprijini într-un ciomag : Ai de i-ai făcut prin mahalale...

Mareş aprinse un bec şi studentul tot mai umbla la aparatul de radio care hîrîia şi scotea un zgomot enervant de paraziţi. Se auziră crîmpeie de

melodii, cîteva voci frînte de femei şi Niculescu îl rugă pe Ionete să lege sîrma antenei de calorifer. Vocile crainicilor se deslușiră mai tare, dar încă neclar.

— Maica lui dumnezeu, aia din cer, înjură Niculescu ascultînd lîngă difuzorul acoperit cu pînză. Ăştia dau buletinul meteorologic. De asta ne arde nouă acum ?

Ceilalți nu spuseră nimic. Trăgeau cu urechea, scoțînd țigările din buzunare. Un vals, o voce iritată, apoi acordurile unei simfonii, iar cîteva voci amestecate, un bărbat care ținea un discurs cu mari pauze între cuvinte, ca şi cînd le-ar fi căutat cu grije atunci şi un gol de emisie, o liniște nefirească, pe urmă iar un cîntec, un marş dur, nemțesc, sacadat, cu tobe şi trîmbițe pînă cînd Dumitrana spuse tare :

— Lasă-i dracului ! Vom afla în curînd totul. Operatorul ține legătura cu C.C.-ul.

Niculescu avea chef să spună un cuvînt mare, să-i facă pe ceilalți să înțeleagă la ce acțiune importantă vor porni.

— Habar n-aveți ce-a însemnat ieşirea Romîniei din război. Cu Balcanii e ca şi cînd nemții le-ar fi zis : adio ! Frontul de răsărit seamănă acum cu un şvaițer.

Dumitrana îşi privi ceasul.

— Ce dracu face locotenentul de nu mai vine ?

Se ridică de la birou, trecu peste sîrmele întinse în tot lungul camerei şi se apropie de fereastră privind afară.

— În asta n-o să se mai tragă cu artificii, spuse uşor, ca pentru el. Vă dați seama ce-ar însemna să pierdem Bucureştiul ?

— Cum să-l pierdem, tovarăşe, se miră Ionete. Păi noi de ce sîntem aici ? Uite, dacă vreți să ştiți, la noi, toți stau gata să sară. Oamenii n-au arme, dar dacă o fi groasă, ieşim cu muieri, cu copii. Cu apă fiartă şi tot ne batem... Abia a răsuflat ome-

nirea că am scăpat de nemți și noi, adică, să-i lăsăm să ne facă terci ?

— Să coborîm, zise zidarul, privindu-și încă o dată ceasul. Ofițerul mai are 5 minute. Să nu mai pierdem vremea. E cineva obosit ?

Nu-i răspunse nimeni.

Coborîră. Birourile clădirii, cu toate luminile aprinse, erau pustii. Mai jos, la etajele inferioare, prin ușile date de perete se zăreau vechi rafturi aruncate pe parchet și pe pereți rămăseseră pătrate mai albe, pe locurile unde altădată atîrnau tablouri, cărate cine știe unde. Prin colțuri stăteau grămezi de hîrtie, făcute ghem, acte probabil, controlate în grabă și lepădate. Într-o odaie de la etajul al doilea văzură o casă de bani cu ușile căscate. Vîntul arunca praful de colo pînă colo. Becurile ardeau aici în permanență pentru ca uzina electrică să controleze dacă instalațiile funcționează. Cum camuflajul se ridicase fără ordin, din entuziasmul general, deasupra orașului sclipeau primele luminițe ale nopții.

Jos, în holul spațios, se loviră de mulțimea soldaților. Într-un fotoliu spintecat de o baionetă stătea un caporal care citea un ziar. Dumitrana îl întrebă dacă nu s-a întors comandantul. Subofițerul se ridică și bătu călcîiele, recunoscîndu-l.

— Acuși trebuie să pice, domnule... tovarășe...

Soldații se așezaseră pe ciment și vorbeau cu glas tare. Fumul de tutun făcuse aerul de nerespirat. Nu deschiseseră ușile și ventilația se făcea greu printr-un geam mic.

— Plecăm ? întrebă unul.

— Cînd ?

— Unde ?

Vorbele se încrucișau. Oamenii își aruncau pachete de țigări. Afară era aproape întuneric și nu se vedeau decît chipurile plantoanelor care păzeau. Era mai răcoare. Pe trotuarele ciupite de schije treceră cîteva femei. Granitul pietrelor

străzii luci mort încă puţin timp. Peste drum era un square, înconjurat de un gard mic de ciment. Pe iarba bătătorită se jucau două fetiţe cu o minge mare, albastră în lumina unei ferestre deschise. Sfera de cauciuc era aruncată de la una la alta cu o traiectorie foarte înaltă, cînd conturul i se pierdea din pricina culorii, o secundă numai, în cupola întunecată a nopţii. Cîteodată mingea căzea în gol. Probabil că fetiţele n-o mai vedeau bine şi atunci se auzea un zgomot sec, căderea ei pe pămîntul uscat, acoperit cu iarbă rară. Fetele exclamau tare, se certau cîteva clipe, pe urmă iar se făcea tăcere şi deodată toate clădirile din jur pierdură ultima lumină a zilei şi o umbră violetă se aşeză pe faţadele imobilelor. Mai sus, la etajele unui bloc din apropiere, se trăgeau perdelele negre de camuflaj. Prin ferestrele deschise se auzeau voci de femei şi bărbaţi.

Mareş privi stelele îndepărtate, palide şi tremurătoare, mutîndu-se în cer după o mişcare fără timp, cu precizie, pe traiectorii vechi, după o matematică misterioasă. Îşi aminti o clipă de femeia aceea care-i spusese că Marta murise la bombardament împreună cu băiatul. Simţi nevoia să plîngă tăcut în întuneric, fără să-l vadă ceilalţi şi înţelesese imediat de ce. Glasul celor două fetiţe îi adusese aminte de copil.

Se apropie o maşină cu farurile mici. Probabil că locotenentul îşi terminase treaba. Se auzi frîna şi fîşîitul uşor al cauciucurilor. Squarul era pustiu. Cele două fetiţe plecaseră. Mecanicul privi locul părăsit. Lîngă nişte tufe retezate de liliac erau două bănci goale. În faţă, o fîntînă arteziană din care nu mai curgea de multă vreme nici un fir de apă. Locul bătătorit, fără iarbă, din mijloc era singurul lucru care se mai distingea în lumina neclară. Dumitrana vorbea cu ofiţerul. Mareş nu auzea nimic. Voia să stea numai puţin pe banca

aceea, să nu mai simtă oboseala care-l cuprinsese.

Felinarele străzii se aprinseseră pe neaşteptate. Nu toate, cîteva, pentru că unele dintre globuri erau sparte şi nu mai aveau becuri de mult, dar lumina lor fu cu totul neaşteptată. Soldaţii dădură buzna afară, mirîndu-se cu glas tare.

— Ăştia au uitat că nu s-a terminat războiul...

— Ba s-a terminat, camarade, zise cineva din întuneric, bine au făcut că au aprins luminile.

— Şi dacă ne bombardează nemţii la noapte ?

— Le stinge cineva...

Se auziră comenzi scurte. Locotenentul raportase că străzile fuseseră blocate şi acum plotoanele se refăceau afară pe trotuar. Armele pocneau în palmele aspre ale soldaţilor.

— Mai repede, mai repede ! spunea cineva gîtuit. Acum plecăm... Începe distracţia...

— Mareş ! strigă Dumitrana.

— Aici, răspunse mecanicul.

— Ia-ţi plotonul în primire. Niculescule, mergi cu el. O să aveţi un caporal de ajutor. Şi voi, se adresă celor de la Vulcan, hai, lîngă ei, eu rămîn cu ceilalţi.

Zece soldaţi se apropiară în şir indian. Comandantul grupei îi inspectă cu o privire iute şi le dădu repaos.

Mareş veni în faţa lor, îl trimise pe caporal în rînd, făcu şi civililor un semn să se alinieze şi zise scurt :

— Grupă, ascultă comanda la mine. Drepţi !

Muncitorii de la Vulcan lipiră călcîiele cu întîrziere, dar acum nu mai era timp pentru instrucţia individuală.

Dumitrana îi privi pe rînd. Locotenentul aştepta alături. Era mulţumit, dar şi puţin îngrijorat.

— Tovarăşi, prieteni, se adresă zidarul soldaţilor, Partidul Comunist Romîn vă cere să luptaţi

pentru apărarea Bucureştiului. N-o să vă spun prea multe. Nu e nici timp şi nici nu trebuie... voi vă daţi seama...

Comandanţii de plotoane adunau în stradă celelalte grupe. Cuvintele lui Dumitrana fură acoperite de tropăitul bocancilor soldăţeşti. Zidarul terminase scurtul său discurs şi caporalul nu ştiu dacă trebuie să comande pentru el un „să trăiţi". Pînă se hotărî, Dumitrana se întorsese spre locotenent.

Strada pustie, luminată de felinarele rare, lua ochii tuturor. Lumina bogată, cu care nu mai erau obişnuiţi, le dădea o veselie ciudată. Niculescu care umbla de două zile cu un pistol automat la şold şi-l aşează mai bine, mîngîindu-i încărcătorul metalic şi întrebă jumătate în glumă, jumătate în serios :

— Pot să sting becurile astea cu o rafală, că e prea multă lumină pentru seara asta...

Mecanicul mai numără o dată oamenii. Erau 17 cu el. Zece soldaţi şi 7 civili. Se hotărî să-i împartă în două grupe şi să dea comanda uneia din ele studentului.

— Alege-ţi încă opt oameni, îi spuse. Eu rămîn cu restul. Facem două patrule. Punct de întîlnire : spatele Operei. Cunoşti locurile ?

— Cum să nu !

— Atunci la staţia de benzină.

— Bine.

— Porneşti primul. Cine merge în grupa tovarăşului Niculescu ?

Ionete şi cu Anastase Tudor se apropiară de student. Restul pînă la 9 fu completat cu soldaţi, între care şi caporalul.

— Cartuşe aveţi ? întrebă Mareş.

— Avem, răspunseră cîţiva.

Mecanicul îşi verifică arma automată de pe şold. În buzunarele pantalonilor avea şase încărcătoare. Niculescu îşi cerceta închizătorul.

— Merge ?
— Merge.
Dumitrana se apropie de ei.
— Gata, băieți ?
— Gata, șefule, răspunse studentul.
— Vezi să nu te scapi în pantaloni, rîse zidarul. Acuși să te văd că numai gura era de tine... Noroc ! Eu plec cu locotenentul și cu celelalte plotoane, după voi...
Le strînse mîna repede și se întoarse spre soldații care așteptau alături în umbra clădirii, aliniați, lovindu-și ușor armele cu palmele.
Niculescu, urmat de oamenii săi, porni repede. Trebuia străbătută o porțiune scurtă, acoperită, și de acolo începea cheiul Dîmboviței, ascuns în întuneric. Cînd încheietorul, caporalul, dispăru din vedere, Mareș făcu semn celor de lîngă el :
— Gata, după mine, marș...
În clădirea comandamentului rămăseseră cîteva plantoane pe care locotenentul le mustruluia cu glas scăzut. Pe trotuare nu mai trecea nimeni. Nu se auzea nici măcar cunoscutul zgomot de vehicule. Soldații așteptară în liniște, grupați pe plotoane. Dumitrana și locotenentul ciuliră urechile. Strada era pustie. Își priviră ceasornicele. Cu cît schimbul de focuri avea să înceapă mai devreme, cu atît însemna că sînt nemții mai aproape de punctul acesta.

Trecură zece minute, apoi încă două...
Cheiul era neluminat. Cele două maluri ale apei anemice și leneșe stăteau cufundate într-un întuneric dens. Fațadele clădirilor de pe stînga Dîmboviței aveau o sticlire translucidă. Aici căzuseră în aprilie bombe și spărseseră plafoanele unor clădiri cu mai multe etaje. La cîte o răbufnire de vînt se auzea scurgerea molozului prin grinzile incendiate numai pe jumătate.

Alergau ușor, cu armele pe șold, gata să tragă din mers. Gîfîiau și încetineau ritmul din cînd în cînd. Mareș își aminti că lipise cu ani în urmă niște afișe pe zidurile unei cazărmi, în apropierea podului Mihai Vodă. Era cu Ina într-o noapte plină de ceață, primăvara, cînd un ger întîrziat, pe la miezul nopții le înghețase mîinile în care țineau bidineaua și cutia cu clei. Către dimineață, în zori, frigul nu le mai înțepa mîinile. Deasupra străzilor se lăsase o perdea albicioasă, tîrîndu-se peste Dîmbovița, spre podul Grozăvești. Nu se mai vedea decît la doi pași și pe o astfel de vreme puteai să lipești un manifest și pe poarta raiului, parcă așa spusese Ina. Era îmbrăcată într-o rochie de stofă, închisă la gît și peste umeri își așezase o broboadă. Avea părul umezit și o gură frumoasă, cu dinți strălucitori. De sub planșeul Dîmboviței ieșeau vagabonzii rebegiți, scuturîndu-și spinările ca să se încălzească. Cînd terminaseră treaba, se opriseră în fața unei brutării și cumpăraseră o pîine neagră, caldă, cu un miros neînchipuit de plăcut de grîu copt și mîncaseră cu lăcomie. Se luminase bine și trebuiau să zvîrle bidineaua și cutia cu clei. Ina îl sfătuise s-o ascundă undeva, dar n-aveau timp. O aruncaseră pur și simplu peste digul de fier ruginit și priviseră cum se rostogolește pînă în apă. Deasupra orașului plutea un nor de pîclă. Copacii aveau un înveliș argintiu de sticlă, parcă i-ar fi ambalat cineva în staniol pentru o sărbătoare apropiată. Urmase apoi o dimineață tulbure, incertă, cu cerul nehotărît, cu vînt și cu praf mult pe străzi. Umblaseră pînă la 11, fără să simtă oboseala nopții pierdute și cînd se despărțiseră ea îl sărutase scurt pe obraz...

Mareș se opri dintr-o dată, părîndu-i-se că aude pași pe caldarîmul pustiu. Privi trotuarul întunecat din fața lui. Ceilalți nu mai respirară o se-

cundă. În față era un zid ascuns de beznă. Se vedeau golurile ferestrelor smulse, cu mici drepunghiuri albe de zid interior. Nu mișca nimeni. Pe un gard, foșnea un frunziș de iederă. Porni mai departe, căutînd dincolo de dîra albicioasă a Dîmboviței care-i despărțea de malul celălalt. În curțile mari, cu pomi numeroși, se mișcau valuri somnoroase de frunze negre la vîntul de noapte, niște talazuri grele, obosite de vară. Lîngă apă, pe trotuarul de granit, era mai lumină, dar nu voia să intre în bătaia patrulelor nemțești, dacă ele s-ar fi aflat prin apropiere. Din spate, deasupra orașului se auzea fîlfîirea fumului ieșit din coșul imens al Uzinei electrice. Dincolo de bariera orașului și mai departe, către periferii, o sirenă stinsă, răgușită, pufăi scurt. Dîmbovița unsuroasă avea cîte un sclipăt albăstrui, cum s-ar întoarce un pește în somn, plutind pe o apă moale. Dinspre Calea Victoriei, pe o stradelă înclinată, cobora o trăsură încărcată cu cheflii. Se auziră copitele cailor bocănind pe pietre și cîntecul nerușinat al unei femei bete. Cînd echipajul trecu, unul dintre muncitorii de la Vulcan scuipă cu dezgust:

— Mama voastră! La plug o să vă punem!

— Se bucură și ei că au scăpat de război, îl potoli Marinache Marin.

Se apropiau de piațeta din fața hotelului Princiar. Aici, mecanicul se aștepta să vadă cîteva taxiuri, lîngă stația de benzină, dar nu se zărea nimic în afară de pompa galbenă, ca cu contur de manechin metalic, cu un cadran alb, lucind ușor. Dughenele anticarilor stăteau închise de mult (aceștia le încuiau cum se însera). Liniștea desăvîrșită nu-i plăcu. Se întrebă unde o fi ajuns Niculescu cu grupa lui și în aceeași clipă auzi prima rafală venită dinspre Vama Poștei: tra-tra-tratatata-tra-tatata...

Oamenii se strînseră ciorchine lîngă el.

— Ei cum vă place ? îl întrebă Mareş, oprindu-i cu gest scurt. Aveţi copii care v-aşteaptă ?

— Dar cum crezi ? rîse uşor, cu puţină spaimă Marinache Marin.

— Care vrei acasă, poţi să te-ntorci, glumi cu glas aspru mecanicul şi se uită înaintea lui.

Se făcuse linişte. Grupa lui Niculescu nu răspunsese încă focului. Ce dracu se întîmplă ? se întrebă Mareş. Se aflau sub gardul de cărămidă al unei curţi. Dincolo de zidul înalt nu se auzea nimic. Sus, la o clădire din apropiere, cineva închidea repede nişte obloane. Priviră. Mai rămăsese un geam luminat şi în încăpere, în faţa unei perdele mişcate de vînt se zărea silueta unei femei. În mod normal, gîndi mecanicul, dacă nemţii ar fi vrut să apere podul, ar fi trebuit să instaleze o mitralieră chiar aici, în locul în care se afla cu oamenii lui, pentru că numai aşa puteau să ţină între două focuri trecerea îngustă peste rîu. Poate însă nu avuseseră timp să o facă. Aproape că-i părea rău că-l lăsase pe Niculescu să plece înaintea lui. Cum îl ştia zăpăcit... Noroc că-l avea pe încheietor cu el.

Tot linişte. Nici o mişcare. O clipă, două, trei. Apoi, paşi de oameni alergînd spre tipografiile din spatele magazinului Lafayette. Mareş îşi scoase pistolul automat atîrnat cu o curea de gît. În spatele lui se auziră închizătoarele celorlalte arme. Mecanicul îşi aminti de noaptea cînd fusese dat jos din duba călăilor şi aşteptase să audă rafalele gloanţelor ce trebuiau să-l ucidă. Nu trecuse nici un an de atunci. Acum se aflau faţă-n faţă : el şi fantoma brună a fascismului, gata să se lupte de la egal la egal, cu arma în mînă.

După 15 ani de hăituiri, iată-ne în sfîrşit... Avu o strîngere dureroasă de inimă.

Tăcere, numai tăcere. Tăcere și pîndă. Pietrele piațetei lucesc ușor în lumina stelelor de vară. Ceasul pompei de benzină pare un cerc de țintă la tir. Se văd cifrele fosforescente și acul cu vîrf galben și cei doi cilindri de sticlă în care nu mai urcă de mult benzina. Jos, în locul unde opreau altădată mașinile e o porțiune mai unsuroasă, de la vechile pete de ulei. În stînga, fereastra deschisă, luminată spre noapte și femeia care se piaptănă nepăsător. Uite-i umbra ușoară, cenușie, mișcînd brațele de aer, ca într-un joc chinezesc. A auzit anii aceștia atîtea împușcături încît n-o mai tulbură nimic.

Tăcere și pîndă. Vîntul de noapte bate ușor. Dincolo de gheretele anticarilor foșnesc niște pomi cu coroane bogate, umeziți puțin. Peste cheiul de piatră un nor de praf, o aură roșcată-albicioasă plutește deasupra limbii de apă fără strălucire. Rar se aude un clipocit. Puțin mai departe sub cel de-al doilea pod este un grătar care se ridică și se lasă. Pe acolo ar trebui să urce după aceea, Dumitrana cu oamenii lui dacă vor să ia clădirea prin surprindere, să cadă în unghiul mort al mitralierelor nemțești...

Dîmbovița bolborosește. Vremea trece încet, ca și cînd timpul s-a împotmolit undeva. Așa clipocea în ghețăria aceea apa topită. Dobre e mort de mult. Căzuse ca un sac, ca un balot mare. El și Cojocaru. Dar Sami ? Sami Haim... A murit și Sami Haim. N-a avut parte să stea aici sub un zid de piatră, să strîngă în mînă închizătorul unui pistol automat care-ți dă atîta putere și siguranță. Dumitrana spunea că l-au adăpostit niște tovarăși cîtva timp. Era rănit grav la gît. Abia a putut să scrie cîteva rînduri. Pe urmă a avut o paralizie și s-a stins încet...

Podul de piatră se vede bine acum. Noaptea a căpătat o strălucire ciudată, neobișnuită. Undeva, dincolo de cupolele orașului luna se ridică ușor.

Deocamdată cerul a căpătat transparența apei, e albăstrui ca o bluză de femeie, o bluză de primăvară, străvezie, ușoară...

— Ta-tata-ttaaa-ta...

Clănțăne o mitralieră aproape. O salvă scurtă și imediat se aud șipci retezate într-un gard, o cădere ușoară pe iarbă, undeva într-o curte. Piața e traversată de trei bărbați care fug disperați spre intrarea hotelului părăsit, ținîndu-și pălăriile în mîini. Ăștia au nimerit-o prost. Unul se împiedică și țipă fără motiv. Se ridică și iar fuge. N-a mai tras nimeni. Nici măcar nu l-au atins. Frica... După aceea altă trăsură trecînd moale pe asfalt. Ecoul străzii între ziduri înalte și liniștea plină de primejdie.

— Ce facem, tovarășe ? întrebă din spate Purcară.

— Ai răbdare și vorbește mai puțin.

Încă trei sau patru minute. Mecanicul simțea primejdia undeva în apropiere și nu știa ce-l făcea să ezite să traverseze primul piațeta. Totdeauna avea senzația aceasta înaintea unui lucru neplăcut. Poate era și puțină teamă. Unde era Niculescu, pe unde trecuse ?

— Răriți rîndurile ! spuse în șoaptă, hotărît.

Oamenii se depărtară unii de alții. Cei trei muncitori de la Vulcan aveau pe șold cîte un sac de pînză în care se aflau încărcătoarele de schimb. La mișcările lor scurte, trădînd încordarea și enervarea, cutiile de metal scoteau un zgomot de fier frecat.

— Cînd o să treceți, plecați-vă bine și fiți atenți la pod, mai zise Marcș. Porniți cîte unul, din două în două minute. Cînd ajungeți dincolo de jumătatea drumului, culcați-vă cu fața la pod în poziție de tragere.

Iar se auziră cîteva rafale scurte de pistol automat, de data aceasta de pe cheiul pe care se

aflau. Sunetul era aproape asurzitor, sporit de ecourile pieței goale. Urmă un răspuns :

— Tac-taca-tata-ttaaa...

Și alături clinchetul gloanțelor înfipte în asfalt sau în piatră, în orice caz într-o suprafață dură, cum s-ar izbi niște bondari orbi de o bucată de marmură.

— L-au văzut pe Niculescu, își spuse Mareș.

— Care treci primul ? întrebă după aceea.

Un soldat se apropie.

— Noi o să-ți acoperim trecerea.

— Dincolo de pod sînt patrule.

— Mergi repede, fără să-ți fie frică.

— Nu mi-e frică, spuse soldatul cu o veselie mirată, și porni dintr-o dată, aplecat ca o broască, alergînd caraghios.

Străbătu vreo 40 de metri și ajunse la gheretele anticarilor. Nemții nu trăseseră. Soldatul stătu cîteva clipe în picioare și apoi răsuflă. Apoi se culcă lîngă un copac aflat pe îngustul trotuar de asfalt de lîngă cheiul de piatră. La jumătatea drumului, cînd încetase să mai alerge cu aceeași repeziciune de la început, de foarte aproape se auzi o salvă scurtă. Peste pod se aprinseră cîteva luminițe roșii, acoperite repede de un nor verzui. Omul se aruncă cu un reflex la pămînt și începu să se tîrască de-a bușilea.

— Foarte bine, zise Mareș încet. Merg foarte bine.

Intr-o clipă îndreptă pistolul său automat spre direcția focurilor și începu să tragă, spunîndu-le și celorlalți să facă la fel :

— Tir apăsat la stînga, fără să vă opriți.

Muncitorii de la Vulcan nu ridicară armele. Așteptară liniștiți.

— Acum schimbați poziția, le spuse, și se tîrîră cu toții pe sub zidul de piatră la cîțiva metri mai în sus.

Al doilea soldat ajunsese sub copacul de lîngă chei.

— Aşteptaţi puţin...

Se gîndi şi-i spuse celui de-al treilea, lui Ionete:

— Mergi în zig-zag, mai pe lîngă zid. E mai sigur.

De fapt nu ştia unde se află grupa lui Niculescu şi îşi dădu seama că nu mai aveau timp de pierdut. Altfel, ar fi ocolit pe o stradelă care începea de la capătul zidului, dacă nu cumva era blocată de nemţi.

Plecă şi Ionete. Alerga cu paşi mari, aplecat înainte. Nu trosni nici un foc. Sus, la geamul casei alăturate, tot mai ardea lumina. Mecanicul se uita peste apă, căutînd să distingă siluetele patrulei nemţeşti. Nu se vedeau decît faţadele întunecate ale clădirilor părăsite la bombardament şi ferestrele comandamentului, bine închise, dincolo de care pîndeau cu siguranţă ofiţerii. Dîmboviţa se albise puţin la lumina crescîndă a nopţii cu lună. Peste zid atîrnau cîteva crengi firave, mişcate de vînt. Asta îi făcea pe cei rămaşi să ridice mereu ochii pînditori în sus.

Dincolo de Casa de Depuncri se auziră iar focuri de armă.

— Acum trecem toţi deodată, spuse Mareş, la intervale mici. Nu mai e timp de pierdut. Haide, cît mai departe de mijlocul pieţii, în marginea ei.

Porni un soldat, apoi Purcară şi celălalt muncitor de la Vulcan, după aceea iar soldaţi. Se auziră gloanţele, aproape. Piuitul lor straniu aducea cu ciupirea coardei unui violoncel. În zid se striviră cîţiva plumbi, cum ai strivi nişte muşte de metal. Urmă un rap-rap venit de dincolo şi răspunsul celor de sub copac. În întuneric păru că se aprind brusc artificii: mici lumini galbene-roşcate. Tăcere scurtă, iar clănţănitul unei mitraliere: rap-rap-rap... şi apoi pocnete înfundate ca nişte dopuri

scoase. Patrula germană avea cel puţin şase oameni. Asta se simţea după frecvenţa loviturilor. Servanţii mitralierei nu intraseră în socotelile mecanicului.

Oamenii trecură locul deschis, unul după altul, rapid. Mareş rămase singur. Nu căzuse nimeni. În faţa lui se afla braţul pompei de benzină şi scara de piatră a unui w.c. care cobora în pămînt. Dacă ar fi ajuns pînă acolo, restul drumului era mai uşor.

Se ridică şi porni repede. De sub copac, grupa trăgea neostenit peste podul de piatră, ţinîndu-i pe nemţi sub un foc intens. Direcţia tirului acestora se schimbă şi putu să ajungă nestingherit la jumătatea drumului. Se tîrî pînă la rampa de metal a scării w.c.-ului şi aşteptă cîteva secunde acolo. Din spate nu se mai auzea nimic. Tăcuseră şi soldaţii. Nici dinspre Casa de Depuneri nu se deslueau rafalele altor pistoale automate.

Urmară iar cinci secunde de linişte, apoi se auzi ridicarea scurtă a unui oblon de fier, undeva pe o stradă vecină. Dacă nemţii îl văzuseră, îşi spuse mecanicul, îl vor vîna cînd va încerca să treacă strada lată de 5 sau 6 metri, pe porţiunea unde n-avea nici o acoperire. Deocamdată îl aşteptau fără să tragă vreun foc.

Acum ar trebui să înceapă ai lui. Nu le strigă nimic ca să nu-şi trădeze locul. Şuieră numai scurt. Se auzi o salvă. Cel puţin acum ştiau că este acolo şi că nu e rănit.

Luna se ridicase deasupra unei clădiri de dincolo de malurile de lut şi piaţeta se văzu clar, un trapez de piatră, deasupra căruia se tîrau hîrtii şi frunze moarte. Nu se auzea decît foşnetul apei de jos, din closetul public, scurgerea ei precipitată în pisoare. Se repezi cu privirile înainte. Trecu de primele dughene ale anticarilor : un cilindru de zid, cu ferestre înguste în varul căruia lucea lumina nopţii. Se auzi iar o salvă. Gloanţele şuierau

foarte aproape şi se înfipseră cu un zgomot sec în obloanele de lemn. Mecanicul se aruncă la pămînt. De undeva din spate simţi un miros de hîrtie veche, sfoegită. Se ridică şi iar se culcă pentru că de dincolo de apă sosi un nou stol de gloanţe.

„A fost foarte aproape, în faţă ! Mă caută moartea cu lumînarea. Şi asta din cauza lunii care a ieşit tocmai acum".

De sub copacul de lîngă cheiu răspunseră cîteva salve prelungite. Mecanicul se ridică din nou şi fugi cît putu de repede în apropierea unui gard de fier de care erau ancorate dulapurile anticarilor. În spate foşniră cîteva gîze de plumb într-un zbor besmetic. Apoi nu se mai auzi nimic. Îi găsi pe ceilalţi şi răsuflă uşurat.

— Ne-o făcuşi, spuse Purcară.

— Bine, băieţi. Deocamdată am trecut. Cred că cei din spate ne-au auzit şi ştiu ce-i aşteaptă.

— Mai stăm ? întrebă un soldat.

— Ar trebui să aşteptăm aici plotoanele.

Priviră cheiul pustiu. Departe se vedea umbra unui autocamion care înainta încet, cu prudenţă. Maşina se opri cam la o sută de metri de piaţă şi se auziră bocancii soldaţilor sărind pe pietre. În urmă zăriră taxiul în care se afla locotenentul probabil, cu Dumitrana. Soldaţii se culcară pe caldarîm, acoperiţi de bordura de granit şi începură să tragă peste parapetul podului.

— Au sosit, zise Mareş, noi mergem mai departe. Cei din faţă au nevoie de întăriri.

Porniră de-a lungul cheiului acoperiţi de umbra copacilor. De dincolo, de peste apă nu se mai auzi nici un foc.

— S-au retras, spuse cineva.

— Nu cred. Sînt prea puţini şi aşteaptă întăriri. Deocamdată noi trebuie să ajungem pe cei din faţă.

Lăsaseră în urmă tarabele anticarilor. Într-un loc deschis, unde copacii fuseseră retezaţi de

schije, se apropiară de gard. Deasupra trotuarului rămăseseră scheletele de metal ruginit ale felinarelor fără geamuri. Între braţele de fier mai stăteau şi acum fitilele albe şi găunoase, uscate şi măcinate.

Pe dreapta, înainte : clădirea prefecturii de Ilfov care adăpostea comandamentul german. În faţa ei aşteptau cîteva autocamioane din care coborau soldaţi cu căşti. De aici se auzeau împuşcăturile şi nu dinspre Calea Victoriei, cum bănuiseră din pricina ecoului.

Ajunseseră în spatele grupei lui Niculescu. Acesta era culcat pe caldarîm, cu faţa spre Dîmboviţa, scrutînd cheiul paralel.

— Cum e ? întrebă Mareş.

— Trebuie să trecem dincolo pentru că au adus soldaţi şi or să aibă ceilalţi de furcă cu ei.

— Ai vreun rănit ?

— Unul. Tu ?

— Nici unul.

— Ce-s cu camioanele ?

— Au adus saci de nisip. Îi aşează la ferestre. Se pregătesc să reziste.

Mareş privi dincolo de apa gălbuie acum în lumina lunii ciobite. Mai mult de 20 de oameni descărcau saci din autocamioane.

— Ce zici ? întrebă studentul.

— Ar trebui să tragem, să-i mai împuţinăm, să-i obligăm la un schimb de focuri pînă vin soldaţii...

— Eu sînt gata cu grupa mea.

Mecanicul se răzgîndi numaidecît.

— Cred că nu-i treaba noastră. Haide să trecem mai departe, să ajungem în spatele Operei.

Se auziră focuri în urmă. Cheiul Dîmboviţei hăuia sinistru.

— Mare bal, mare ! glumi Niculescu. Haideţi, fraţilor să-i lăsăm în grija celorlalţi.

— Aţi vrut să treceţi ? îl întrebă mecanicul pe student.

— Da.
— Şi ?
— Trag încoace. Le-am răspuns. Lăsăm aici cîţiva oameni şi noi mergem mai departe. Tactică genială...

Mareş vru să-i aleagă pe cei ce trebuiau să le acopere înaintarea, dar în clipa aceea se auzi un claxon şi se treziră lîngă ei cu taxiul negru în care se afla Dumitrana. Comandantul scoase capul afară pe geamul îngust şi întrebă cu mînie :

— Ce dracu mai aşteptaţi aici ? Daţi-i drumul, soldaţii vor sosi numaidecît.

Niculescu îşi strînse oamenii :

— Gata, ridicaţi-vă, pornim.

Plecară unul după altul, la mari intervale, folosind umbra gardurilor. În urmă se auziră automatele şi răspunsul hotărît al nemţilor, ascunşi dincolo de sacii de nisip răsturnaţi lîngă chei.

Pavajul din faţa Operei era plin de cioburi de sticlă şi în spatele pietrelor scoase cu baioneta din caldarîm, aşteptau alţi soldaţi. Făcuseră legătura cu grupul IV şi trecuseră mai departe după o scurtă convorbire. Acum aşteptau într-un pasaj pustiu să pornească din nou. În faţă, acoperişul Casei de Depuneri, imensă paraşută de sticlă verde cu nervuri de metal, reflecta lumina galbenă, bolnavă a lunii. Aerul începea să se răcească. Zăpuşeala de peste zi, un strat de praf şi de aburi încinşi, fusese luată de vînt şi dusă undeva departe, deasupra cîmpiilor din jurul Bucureştiului. Calea de asfalt care cobora pînă la parapetul podului din faţa Operei, era pustie. Pe balcoanele blocurilor din apropiere se ghiceau umbrele unor curioşi care urmăreau bătălia al cărei zgomot îndepărtat îi alarmase.

— Gata, plecarea ! zise Mareş, întorcîndu-se.

Străbătură pasajul şi intrară în monom pe o stradelă întunecată din spatele Azilului de Noapte. Mecanicul cunoştea locurile. Aici era o

încrucișare care trebuia blocată. Lăsă grupa lui Niculescu în grija încheietorului și-l chemă pe student cu el. Împreună cu oamenii săi, mecanicul plecă de-a lungul unui trotuar pustiu care urca ușor. Era singurul loc pe unde nemții aflați în clădirea triunghiulară a comandamentului puteau să se retragă. Curțile păreau liniștite. Nu se auzea nimic în afară de împușcăturile înfundate de dincolo de Dîmbovița. Se apropiară unul cîte unul, strecurîndu-se în umbra zidurilor. Dincolo de gardurile joase, care înconjurau imobilele stricate de bombardament, cu ziduri jupuite, fără ferestre, totul era necunoscut ca o mare acoperită cu mine magnetice. Își împrăștie oamenii și făcu o cercetare sumară. Nu se afla nimeni prin apropiere. Trimise doi soldați în recunoaștere. Totul părea părăsit.

Misiunea lor era îndeplinită. Trebuia numai să aștepte ordinele lui Dumitrana. Dacă ar fi fost după el, Mareș ar fi atacat clădirea chiar atunci. Ieșirea dosnică a comandamentului se sfîrșea într-un gang al cărui capăt se termina în strada asta liniștită. Dincolo de dreptunghiul de întuneric, nici o mișcare. Numai fîlfîitul vîntului în grădinile din apropiere. Se auzeau bufniturile puștilor și rafalele de mitraliere.

— Ce facem? întrebă Niculescu.

— Stăm pînă vine curierul cu ordine.

— Pe mine mă mănîncă palmele. Aș lua-o de unul singur.

— Rămîi liniștit aici cu mine.

Niculescu scoase o țigară și o aprinse, ascunzînd flacăra chibritului.

— Începe să fie cam rece. Vine toamna...

Trase un fum și privi chipurile celor din spatele lui, soldați și muncitori de la Vulcan.

— Care vrei să fumezi, se poate, le spuse, dar mai la întuneric...

Împușcăturile încetaseră.

— Pauză, mai zise studentul, trag aer în piept. Ce dracu nu s-or preda, sînt nebuni, ţicniţi ? N-au simţit nici pînă acum că nu-i înghite nimeni ?

Patrula se întoarse. Nu era nimic de semnalat.

— Am putea să intrăm în clădire ca la noi acasă, spuse Mareş. Uite cum stăm pe loc...

— Nu-i aşa ? se amestecă Ionete.

Trecu un ceas sau două. Era aproape de miezul nopţii. În sfîrşit venea cineva, un soldat înalt, cu o moletieră desfăcută, curgînd după el, năduşit tot.

— Cine-i tovarăşul Mareş ? întrebă.

— Eu...

— Comandantul a spus să aşteptaţi semnalul său. O rachetă albă...

— Bine. Poţi să te duci.

Soldatul salută, se aplecă şi îşi înfăşură cu grijă moletiera şi începu să fugă înapoi.

Ceilalţi se aşezară pe marginea trotuarului şi aşteptau fumînd în tăcere. Luna căzuse dincolo de podul Izvor. Lumina scăzuse. Mecanicului îi era frig. Nu avea pe el decît o cămaşă cu mîneci scurte. Se ridică în picioare şi se plimbă de colocolo. Armata înconjura tot cartierul, făcînd o largă mişcare circulară. După încă o jumătate de oră se auziră împuşcături. Se trăgea cu violenţă de amîndouă părţile. Undeva într-o curte cădeau cioburile unui geam atins de un glonţ rătăcit. Pe strada pustie fugeau pisici speriate. Niculescu se uita la cer.

Nimic. Alt schimb de focuri, parcă mai aproape. Lupta ţinu pînă în zori, cu întreruperi. Probabil că se apropiau prin faţă de clădire, poate trecuseră rîul, gîndi Mareş. Oricum era de neînţeles de ce amînau să-i ţină pe nemţi între două focuri.

Cerul se albea. Era şi mai frig. Deodată deasupra străzii se ridică racheta, cu un fîşîit,

plesni, se desfăcu, păru o clipă o sferă argintie şi începu să cadă, cu o dîră de fum peste copaci.

— Gata, adunarea ! porunci Mareş.

Îşi pregătiră armele şi se îndreptară desfăşuraţi spre intrarea gangului. Trecu unul, trecură doi, apoi ceilalţi. Nu era nimeni. Mareş o luă înainte. Făcu zece metri şi nu auzi nimic. În faţă : o curte. Trebuia sărit un gard. Dădu de o altă curte de piatră. Oamenii îl urmară repede, înfriguraţi. Se luminase bine. Se auziră voci de soldaţi şi cînd studentul fu înaintea lui Mareş pe acoperişul unei magazii, văzură ferestrele clădirii acoperite pînă la jumătate cu saci de nisip. Bineînţeles, nemţii se aşteptau să fie atacaţi şi prin spate. În dreapta şi în stînga se aflau alte acoperişuri. Soldaţii şi muncitorii de la Vulcan se împrăştiară. Săreau ca pisicile, folosind coşurile de cărămidă. De la ferestre porniră primele focuri.

— Acum vor şti c-am atacat, spuse Mareş. Fereşte capul !

Trecu un glonţ. Niculescu se lungise pe suprafaţa de carton a magaziei pe care se afla.

— Nu-i bine aici. Trebuie să ne căţărăm undeva mai sus, altfel trag în noi ca în iepuri...

Mecanicul privi în jur. Se afla lîngă gura unui pod, lipit de un perete, într-un unghi mort. O creangă veche de pom, uscată şi neagră spînzura deasupra capului. Privi. Dacă s-ar fi urcat pe ea, fără să fie atins ar fi ajuns în stînga clădirii. Îi veni o idee mai bună. Se apropie de uşa podului. Aceasta era încuiată cu un lacăt mare, negru. Împinse cu umărul şi se uită înăuntru. Văzu un luminator cu geamurile crăpate. În podul casei necunoscute era praf şi pînze de paianjen. Gura acoperişului : prea sus. Trebuie să se urce pe ceva. Afară se trăgea repetat. Se auzi un strigăt. Cineva fusese rănit. Un corp se rostogoli pe un acoperiş şi căzu cu un zgomot în-

fundat în curte. După poziție, e de-ai noștri, gîndi Mareș. Trebuia să ajungă repede deasupra acoperișului să-și dea seama de situație. Dacă oamenii nu-l vedeau s-ar fi putut să creadă că îi e frică și că se ascunde. Sări și se agăță de gura luminatorului. Pistolul automat îl încurca. Înjură tare și se ridică în mîini. Era foarte greu, dar reuși să scoată un braț afară simțind răceala tablei pe piele. Urcă prudent. Fruntea, apoi un ochi. Îl acoperea frunzișul unui castan. Sări afară și ajunse în marginea acoperișului, lîngă un coș înalt de cărămidă. Îi văzu pe ceilalți : Niculescu, mai jos, într-un genunchi ochea și trăgea rar. De nemți îi despărțeau douăzeci de pași : o curte neagră de piatră, goală. Pe zidul clădirii comandamentului stătea lipită o scară de incendiu foarte înaltă. Acolo să fi ajuns și să fi urcat deasupra ferestrelor de la care trăgeau cei dinăuntru ! Ah și cîteva grenade să fi avut. Strigă unui soldat :

— Are cineva niște Kisere ?

Aveau toți în sacii de pînză. Le scoaseră și începură să arunce, rar. Primele două se izbiră de cercevea, mai sus și mai jos. Erau mici și ușoare, cît niște cutii de conserve. Plutiră peste curtea întunecată și căzură jos, pe pietre. Explodară cu un zgomot mare și rupseră pereții. Soldații, Niculescu și Mareș se lipiră de acoperiș. Schijele nu ajungeau pînă aici. Studentul privi, văzu unde se află mecanicul și ceru un sac de grenade unui soldat culcat lîngă el. După aceea făcu o nebunie. Se aruncă înainte, străbătînd acoperișul în goană, cu sacul pe șold. Se trase o rafală, ceva mai jos, ceva mai sus și Mareș îl auzi în pod gîfîind.

Cînd ajunse pe acoperiș îl certă supărat :

— Ți s-a urît cu binele !

— Ia colea niște găluști din astea... Știi cum se mînuiesc, că eu habar n-am !

Fuseseră reperaţi şi pe lîngă ei treceau gloanţe numeroase. Unele loveau cărămizile şi se turteau, sărind în sus, ca nişte stropi de noroi.

— Uite cum, îi arătă mecanicul. E simplu. Au o cheie, se răsuceşte, se aşteaptă, nu se grăbeşte. Numeri în gînd pînă la cinci şi o arunci.

Ţinti o fereastră şi aruncă. Grenada se izbi de un sac de nisip şi căzu în curte.

— Sbîrci ! Ai greşit. Dă-mi şi mie una.

— Vezi, nu te juca. Nu-i de glumit. Ne arunci în aer.

Niculescu privi prudent dincolo de marginea coşului de cărămidă :

— Ia să vezi...

Urmă o rafală. Îşi ascunse capul şi după aceea azvîrli. Nu nimeri nici el.

— În felul ăsta le prăpădim degeaba, zise cu necaz.

— Cîte avem ?

— 7 încă, numără Niculescu.

— Pentru 4 ferestre e de-ajuns. Mai sînt şi ceilalţi.

Un soldat se ridică în picioare şi zvîrli Kiserul. Fu culcat cu un foc, dar o fereastră sări în aer, se auzi un strigăt îngrozitor şi cînd se uitară, în locul ei văzură o gaură neagră, afumată.

— Una la mînă. Mai încerc o dată, exclamă Niculescu nerăbdător.

— Ai grijă să nu te atingă ei pe tine...

Urmă o explozie scurtă şi ecourile curţii. Iar nu nimerise.

— Au baftă !

Atunci zări scara de incendiu şi îşi dădu seama că de sus i-ar fi avut în mînă pe nemţi. Se uită la adîncimea de sub el şi căută un loc pe unde să coboare. Un burlan de tablă ajungea jos. Fără să se mai gîndească, înşfăcă sacul cu grenade. Mareş abia mai avu timp să tragă o rafală ca să-l acopere.

Studentul coborî pe burlan în două secunde, cum ţi-ai da drumul pe o frînghie. Soldaţii ţineau sub tir ferestrele. Sacii de nisip fuseseră găuriţi şi din ei se scurgea un şuvoi auriu care picura pe pietrele curţii. Niculescu ajunsese jos. Auzi lîngă el un plescăit, se întoarse şi se feri. Cineva trăgea cu pistolul. Mareş îl văzu. Era un subofiţer german, ascuns după colţul clădirii. Ochi, trase şi neamţul căzu. Studentul ajunsese la capătul scării de incendiu. De sus, de la ferestre era greu să fie ţintit pentru că nemţii stăteau acoperiţi, ferindu-se de focul celor de pe acoperişuri. Mecanicul privi curtea pustie, gata să tragă dacă s-ar fi ivit vreo primejdie. Unul dintre soldaţi mai aruncă o grenadă care explodă în cerceveaua ferestrei. Căzură doi saci sparţi, se auzi un clinchet şi, cînd se uită în sus, Mareş îl văzu pe student deasupra unui burlan înnegrit, încălecînd acoperişul. Jos, pe pietre, se auziră paşi. Trei nemţi ieşeau pe uşă, căutînd în sus. Ochi, trase. Unul căzu, îngenunchind. Ceilalţi doi se uitară în sus. Un soldat aruncă o grenadă. Un nor de pulbere şi pietre şi în curte mai rămase o uniformă zdrenţuită. Niculescu se tîra pe acoperiş, trăgînd după el sacul cu grenade. De nu şi-ar rupe vreo mînă, de nu s-ar grăbi să le desfacă! Pe urmă, mecanicul zîmbi uşor. E dat dracului, ştie să umble cu ele. Face pe prostul. Îşi aduse aminte cu ce siguranţă desfăcuse cheia de metal uşor a Kiserului. Nemţii nu mai traseră cîteva secunde. Muncitorii de la Vulcan se uitară spre el. Trebuiau să coboare în curte. Le făcu semn : acolo, jos !... Ionete ieşi din spatele coşului care-l acoperea. Urmă o rafală scurtă. Piu-piu-piu. Omul se prăbuşi, îl atinseseră în umăr. Se rostogoli puţin pe acoperiş şi se prinse de un jgheab. Îşi pierduse arma. Gemu uşor. Nu aveau timp să-l îngrijească. Bine că se mai putea ţine acolo. Îl urmă un soldat. Ceilalţi

mai aruncară o grenadă. Nici aceasta nu nimeri. De sus văzură braţul studentului şi în clipa următoare Niculescu zvîrli cutia uşoară de metal drept în deschizătura neagră a unei ferestre, cum ar fi aruncat un jucător de baschet o minge la coş. Se auzi o explozie. Fereastra a doua se lumină ca şi cînd cineva ar fi aprins un bec puternic înăuntru. Soldaţii coborîră scurt pe burlanul metalic. În cîteva minute se aflau la adăpostul zidurilor, căutînd să vadă dacă nu mai cobora cineva pe scara interioară a clădirii.

Se luminase bine. Pereţii albi, înalţi, căpătaseră relief. Soarele arunca reflexe vii în tabla acoperişurilor. Mareş rămase pe loc, trăgînd din cînd în cînd spre cele două ferestre dincolo de care mai rămăseseră soldaţi cu căşti. Se auzeau comenzi scurte şi cum nu ştia limba germană, nu desluşi ce spuneau ofiţerii. Niculescu se tîra pe acoperiş spre a treia deschizătură. Cînd ajunse deasupra, de sub el se ridică o mînă cu un pistol. Mareş ochi alături. Pocni un foc mic. Studentul lăsă capul în jos. Scăpase. În mişcarea următoare aruncă iar grenada, de data asta alături, în zid. Cutia metalică se rostogoli la picioarele soldaţilor. Urmă o clipă de spaimă, apoi unul dintre muncitori, o ridică, atît cît mai fu timp pînă la explozie şi o aruncă prin uşa intrării. Ea bufni imediat, departe în interiorul clădirii. Soldaţii asudaseră într-o clipă şi îşi ştergeau frunţile umezite. Niculescu înjura tare. Aruncă iar o grenadă. Altă explozie, alt ţipăt şi printre cercevelele celei de a treia ferestre ieşi un fum negru.

Nu se mai auzi nimic. Mareş coborî. Niculescu se ridicase în picioare şi întrebă :

— Au fugit ?

— Da, stai acolo, îi strigă mecanicul. Şi voi, forţaţi intrarea...

Soldaţii porniră spre uşa îngustă, unul în spatele celuilalt, trăgînd în golul întunecat. Nu se auzea decît un zgomot înfundat de tencuială căzută. Ascultară. Dincolo de Dîmboviţa focurile încetaseră. Mareş coborî, făcîndu-i semn lui Niculescu :

— Gata, s-a terminat cu ei...

Peste un ceas aşteptau încă în clădirea incendiată. În birourile răvăşite, uşile erau sparte şi lovite, şi, pe parchet, în coşurile de hîrtii, în casele de bani cu uşile date de perete, ardeau acte. Soldaţii căutaseră să stingă incendiile, dar pe ici pe colo mai răbufneau flăcări, iute înăbuşite de bocanci sau de păturile găsite la subsol, unde fusese instalat dormitorul gărzii germane. Jos, în curtea interioară, colonelul care conducea trupele de soldaţi, vorbea nemţeşte cu un general de aviaţie german, dezarmat, numai într-o haină scurtă, descheiată la gît, fără arme, cu cizmele bine lustruite şi cu o cămaşă necrezut de albă. Dumitrana făcea apelul şi strîngea nişte hîrtii într-un geamantan de piele. Răniţii, vreo zece sau unsprezece oameni, stăteau întinşi pe caldarîmul curţii, gemînd. Apăruse un sanitar care scotocea în trusa lui, pansînd pe rînd pe fiecare. Se instituiseră plantoane şi la fiecare etaj aştepta cîte un caporal cu pistolul în mînă.

Niculescu şi cu Mareş coborîră după ce inspectaseră clădirea cu atenţie. Salvaseră cîteva teancuri de hîrtii, gata-gata să fie prăpădite de foc, şi le aduseseră lui Dumitrana. Soldaţii cărau o ladă mare de campanie, prinsă cu două curele de cînepă şi o aşezară în mijlocul pătratului de piatră.

— Ce-i mai facem, şefule ? întreba din cinci în cinci minute studentul.

— După ce strîngem documentele, plecăm cu un autocamion în Parcul Filipescu, la comanda-

mentul forțelor de luptă. Cine vrea poate să se odihnească.

Erau obosiți amîndoi și se așezară lîngă un zid, pe o bancă primitivă de lemn. Din oraș se auzeau sosind mașinile pompierilor, sunînd din clopote. Se încălzise și soarele lumina ferestrele incendiate. Prizonierii, aproape 200 de ofițeri și subofițeri dezarmați, cu privire obosită și nesigură, se așezaseră pe pietrele curții și vorbeau încet. Erau nebărbieriți, cu fețe palide și cu o desperare vădită pe chip. Soldații înarmați cu puști lungi, demodate, glumeau, scuipau din cînd în cînd și fumau.

Studentul ațipi cîteva clipe și cînd se trezi se uită la Mareș care își privea pantofii vechi și prăfuiți.

— Cum e, frățioare ? îl întrebă mecanicul.

— Trebuie să mai și doarmă omul...

— Și eu tot așa cred... Las' că sună ea și demobilizarea.

Rîse puțin, privindu-și cămașa zdrențuită, ruptă în spate. Era plin de praf pe chip și pe șold tot mai ținea sacul de pînză în care se mai aflau două Kisere.

— O să sari cu ele în aer, glumi Mareș.

— N-avea grijă, m-am învățat. Ce spui de prietenii ăștia ?

Îi arătă pe ofițerii germani.

— N-arată prea veseli...

— Te cred și eu ! Și colonelul care-i face conversație generalului...

Dumitrana auzi și se întoarse spre el. Nu-i spuse nimic. Studentul își înghiți cuvintele. Comandantul primea raportul ofițerului după ce asculta cele auzite de la neamț.

După un sfert de ceas, în stradă sunară claxoane. Trebuiau să plece. Rămăseseră soldații. Muncitorii de la Vulcan, fără Ionete și fără Marinache Marin, se urcară într-un autocamion.

Unul murise, altul era rănit. Lăzile cu hîrtii (găsiseră între timp mai multe), teancurile de dosare și acte carbonizate pe jumătate fură încărcate în mașină și cînd șoferul ambreie motorul, Dumitrana le făcu semn că se poate pleca. Mareș mai privi o dată clădirea fostei prefecturi, cu fața mîncată de gloanțe și apa liniștită care curgea pe sub podurile de piatră. Ceasurile trecuseră repede, aproape pe neștiute. Era cald, zăpușeală. Se simți pornirea ușoară a autocamionului. Printr-o fereastră de sus, mai ieșea un fuior de fum albicios. Un soldat le făcu semn cu mîna. Trecură pe sub niște copaci, aplecîndu-se să nu le zgîrie crengile fețele asudate. Mirosea ușor a sevă vegetală, a frunză zdrobită. Cerul era albastru, cu cîțiva nori albicioși, plutind, călătorind cine știe unde. Curentul le răcorea obrajii. Dumitrana îi privi pe rînd.

— Buni băieți, zise, voind să glumească, pe urmă se răzgîndi. V-ar trebui cîteva ore de somn, dar nu știu dacă o să avem timp, nemții se strîng la barierele Bucureștiului. Este un ceas hotărîtor. Ori noi, ori ei...

Purcară, lovit ușor la un umăr, ținînd între picioare pistolul automat, spuse cu lenevie :

— Că n-or fi ei mai ai dracului decît noi... Ați văzut cum i-om podidit, di nu mai știu pi ci lume îs...

Niculescu îl trase de mînă pe Mareș :

— Ți-e somn ?

— Nu. Ție ?

— Tocmai acum să-mi fie somn ?

— Dar adineaori ?

— Mai greșește omul ! Cum ți s-a părut ca să zic așa *Wehrmachtul* ?

— Sînt încăpățînați și asta o să ne coste multe vieți...

— Ce-or face oamenii mei ?

— Ți-i aduce Dumitrana ! n-avea grijă.

Purcară se uită la grămezile de dosare şi la lăzile încuiate cu lacăte. Dumitrana, aşezat pe una din ele, fuma nepăsător.

— Ci faceţi cu documentele istea ?

— Or fi ele bune la ceva. Dacă nu...

Şi zidarul zise ceva grosolan ce nu se poate reproduce, lucru care arăta de fapt cîtă ură avea în suflet.

Mareş privea trecătorii de pe străzi. Unii ridicau mîinile în aer şi-i salutau :

— Partizani ? Partizani ?

Cei din maşină nu răspundeau. Fluturau numai din cînd în cînd şi ei mîinile obosite şi pătate de unsoarea armelor.

XXXI

BUCUREŞTIUL trăia una din clipele unice, decisive, cînd soarta nu numai a unui oraş, ci a unei ţări se putea hotărî în cîteva zile. După ani de luptă, Partidul Comunist din Romînia ieşise din ilegalitate avînd în jurul lui cele mai bune forţe ale naţiunii împotriva trupelor germane cuprinse de derută. Undeva, pe şosele neştiute, rămăşiţele acestei armate istovite, dar încă înverşunate, la capătul unui drum de mii de kilometri, după ce suportase loviturile nimicitoare ale trupelor roşii, mărşăluiau spre locuri necunoscute. Frontul de la Iaşi se prăbuşise şi ostaşii romîni întorseseră armele împotriva nemţilor. Aveau loc acţiuni de hărţuială, mici bătălii locale şi oraşele din nordul ţării întîmpinau cu bucurie pe eliberatori. Mii de oameni salvaţi de la moarte, abia scăpaţi

din lagăre, puneau mîna pe arme şi se alăturau regimentelor sovietice care spărseseră frontul de la Iaşi şi înaintau vertiginos, în drum spre capitala Romîniei. Guvernul mareşalului Antonescu, arestat în întregime se afla în mîinile forţelor patriotice. Pretutindeni se organizau gărzi cetăţeneşti care trebuiau să apere oraşele şi satele de sălbăticia cotropitorilor încolţiţi. Clipa răzbunării mult aşteptate sosise. În zilele de 26 şi 27 august în jurul capitalei se dădură cîteva lupte îndîrjite care hotărîră soarta Romîniei. Neascultînd ameninţările teribile venite de la Berlin, forţele patriotice apărară Bucureştiul, deşi partidele erau încă inegale : de o parte trupele germane în retragere, înarmate pînă în dinţi, de cealaltă : cîteva regimente din garnizoana locală, cu efectivul încă neinstruit, ajutate de gărzile formate din cetăţeni care se oferiseră să lupte voluntar pentru a salva capitala de o ocupaţie dezastruoasă şi răzbunătoare.

În noaptea de 25 spre 26 august, pereţii caselor din Bucureşti fură acoperiţi cu afişele Frontului Patriotic :

Către toţi cetăţenii Capitalei.

Romîni patrioţi ! La invitaţia făcută nemţilor să părăsească ţara ei au deschis focul împotriva noastră !

Lupta ce se dă este pe viaţă şi pe moarte !

Armata sovietică eliberatoare se apropie !

Toţi cei care pot purta arme să se prezinte la Comandamentul formaţiilor de luptă patriotice din Parcul Filipescu (Jianu), aleea Alexandru.

Nu avem timp de pierdut !

Moarte cotropitorilor germani !

În această noapte decisivă se dădură lupte locale de mare intensitate. Hotelul Ambasador, sediul SS-ului, lagărul german de la Gara de Nord şi comandamentul german al aviaţiei fură curăţate de soldaţi streini. În zorii zilei de 26 august

în Capitală nu se mai găseau nemți și frontul se stabili către centura nordică a orașului, spre aeroporturile din împrejurimi unde mai staționau avioane germane și rămășițele unei garnizoane căutau să facă legătura cu trupele ce soseau dinspre front.

Între cele cîteva mii de oameni care apărau cu trupurile lor, cu priceperea și nepriceperea lor militară orașul în care locuiseră pînă atunci se afla și un grup de comuniști condus de Dumitrana, delegat al CC-ului, comandantul gărzilor muncitorești.

Dimineața fusese înăbușitoare. Dinspre lacuri venea o boare răcoroasă și umedă. În aer se auzea bîzîitul subțire al țînțarilor. Oamenii fumau tăcuți, așezați în șanțul din marginea șoselei. Stăteau pe iarba pălită, cu spatele rezemat de taluzul de pămînt, strîngînd între picioare pistoalele automate, în așteptarea ordinelor. Autocamioanele care-i aduseseră plecaseră, și acum numai cîteva femei, niște țărănci zdravene din împrejurimi, întrebau :

— Care mai vrei apă ?

— Cine dorește puțină pîine ?

Mirosea a grîu copt, a lapte abia muls. În apa lacului din apropiere săreau pești ca niște cuțite. Umbrele sălciilor din margini erau mutate de colo-colo de vîntul ușor. Lacul lucea sticlos. Era puțin răcoare. Nori vineți, amenințători, se buluceau dinspre nord.

— Plouă, lele ? întreba un muncitor de la Vulcan.

— Nu plouă. Cînd vine norul din partea aialaltă, atuncea plouă. Acum numai se izmenește...

— Mai dă din laptele ăla puțin...

— Ia...

Glasurile se amestecau. Era în jur o forfotă care nu-i plăcea comandantului pentru că la

război era mai bine să nu aduci muieri, dar nu te puteai opune poporului fericit că o să scape curînd de hoardele cotropitorilor. Mai departe. dincolo de şosea, strigau nişte ţărani. Unul aruncă pălăria de pămînt, spunînd tare :

— Duceţi-mă pe mine şi daţi-mi o furcă s-o spintec !

— Ce s-o întîmplat ? întreba Purcară.

— În Otopeni nemţii au fost duşi cu huideo pînă la şosea, zicea cineva.

— Şi s-a găsit o putoare care a tras cu puşca în ai noştri, o tîrfă de-a lor, de-a trăit bine anii ăştia şi s-a îngrăşat...

Pe asta voia ţăranul s-o ia în furcă. Oamenii rîdeau amar şi spuneau că ar jupui-o de vie. Vorbele se amestecau iar, se pierdeau în murmurul general.

Mareş o privea pe Ina din cînd în cînd. Femeia stătea rezemată de taluz, cu ochii la cer. Pe piept îi atîrna arma grea de oţel cu încărcătorul ca un penar mic, strălucitor. „Trebuie să-i spun lui Dumitrana tot... Dacă scap, n-am să-i mai văd niciodată pe nici unul. Nici pe ea, nici pe el. Ce ciudat, trec atîţia ani, ţi se pare că iubeşti foarte mult o femeie, faci un copil cu ea, şi iată, o revezi pe Ina..."

De fapt ce trebuia să spună zidarului ?

Pe şosea sosea un biciclist cu ordinele comandamentului. Dumitrana îl opri şi îi luă hîrtiile ascunse într-un porthart. Omul care le adusese era îmbrăcat într-o cămaşă decolorată şi avea pe cap o şapcă din stofă cadrilată. Nădușise şi gîfîia.

— Zice să plecaţi numaidecît... adăugase.

Mareş auzi cîteva frînturi de cuvinte.

— Bine, bine.

Ţăranii tot mai înjurau muierea de la Otopeni. Femeile îşi adunau garniţele în care căraseră lapte pentru soldaţi. Niculescu îi dădu un

cot mecanicului, observînd că acesta o privea pe Ina.

— Ce zici de ăştia, parcă au venit aici la pomană. Aşa război ca la mama acasă...

— Îţi pare rău, de ce n-ai cerut şi tu ?

— Nu-mi place să mă bat cu burta plină... Ascultă, Mareş, (iar avu o ezitare cînd îi spuse pe nume) uite, n-aş vrea să mă amestec, hai mai încolo, să nu ne-audă cineva...

Mecanicul se ridică de la locul lui, privindu-l întrebător.

— Ce-i ?

— Nu cumva... că mie zău că-mi place. Am mai spus-o...

Şi întoarse ochii spre Ina care stătea lungită cu faţa în sus pe iarbă, lîngă Tereza. Mareş simţi cum obrazul i se înfierbîntă.

— Hei, Ina, aţi adormit ?

— Nu, viteazule...

Femeia se ridică într-un cot.

— Atunci ce faceţi aici ?

— Ne uităm la cer...

— Şi tu ce tot întrebi ? se amestecă Tereza.

Studentul se părea că o uitase.

— Vă întrebam numai cum o duceţi... Mareş, dă-te aproape, cît mai ai timp, să stăm de vorbă cu fetele astea.

Pe şoseaua alăturată tropăiau curierii către companiile soldaţilor, cantonate cam la 200 de metri mai încolo.

Ina îi făcu loc mecanicului alături de ea.

— Ce-i cu tine ?

— Nimic, nimic, spuse Mareş, încet. Cine are o ţigară că eu le-am terminat pe ale mele.

Tereza îi aruncă un pachet de Naţionale.

— Luaţi, tot ţăranii ni le-au dat. Ce spui ! Şi-au lăsat treburile şi-au venit cu lapte şi pîine...

Ina îl privea. Fruntea umedă, cu şuviţe negre de păr, îi strălucea în soare.

— Ne văzurăm şi soldaţi, spuse. Bănuiai vreodată că o să tragem cu pistoalele ?

— Bănuiam, deşi nu-mi place...

— Cum staţi cu instrucţia, fetelor ? întrebă studentul.

— Bine, cum să stăm ?... Tomulete ne-a învăţat cum se demontează şi cum se trage, dacă vrei, facem şi un concurs...

— De ce nu v-au mai lăsat la serviciul auxiliar ?

— Era nevoie de oameni aici. Acolo au rămas numai cei care stau rău cu sănătatea... Ori n-avem voie ?

Ina rîse şi-l trase de mînă pe Mareş :

— Tu ce spui ?

— Nimic, ce să spun !

— Parcă era vorba că nu te mai bîlbîi demult...

Mecanicul nu se bîlbîise.

Studentul o luă de mînă pe Tereza şi o tîrî puţin mai departe :

— Haide cu mine să vedem ce face comandantul, cît mai stăm aici...

Unguroaica nu înţelese, dar îl urmă, dezmorţindu-şi picioarele. Cei doi rămaseră singuri în mulţimea care trecea nepăsătoare pe lîngă ei : amestec de soldaţi şi civili, cu arme, echipaţi pestriţ, gălăgioşi, glumind cu ţărăncile care îşi strîngeau albiturile în care aduseseră pîinile proaspete şi oalele cu lapte.

— Ce-i cu tine ? îl întrebă femeia.

— Nu ştiu. Îmi vine să plec, să nu te mai văd...

Ina îl privi cu puţină îndoiosare.

— N-ai să-mi spui că mă mai iubeşti ?

Mareş smulse un fir de iarbă şi îl supse puţin, simţindu-i gustul sălciu.

— Nu ştiu. Aş vrea să vorbesc cu bărbatul tău.

— Nu-i nevoie. Ştie.

— Şi ?

— Nimic. Se putea întîmpla oricui. Crezi că

facem vreun păcat dacă stăm aici şi ne uităm unul la altul ?

— Nu, nu mi se pare !

— Atunci ?

— Poate ar fi bine să vorbim toţi trei, să limpezim situaţia.

Femeia trase închizătorul pistolului automat şi se uită pe ţeava armei.

— Nu e nimic de limpezit. O să-ţi treacă...

— Îl iubeşti, nu-i aşa.

— Da. Altfel cum aş sta lîngă el ?

— Adevărat. Aş vrea să fiţi foarte fericiţi...

Pe şosea se apropiau alte două camioane cu soldaţi. Se auziră comenzi scurte şi trap-trapul plotoanelor care fugeau în pas alergător spre un loc de adunare.

— Şi tu ce ai de gînd ? întrebă femeia.

— Pentru mine totul e simplu...

— Ce înţelegi prin simplu ?

— Am să-ţi povestesc. Haide că ne cheamă...

Dumitrana strigă tare :

— Adunareeea...

Cei din şanţul şoselei se ridicară şi îşi stinseră ţigările. Mareş îi întinse mîna s-o ajute.

— Lasă fleacurile, mă ridic şi singură, n-am oase în burtă...

Acelaşi glas. Aceeaşi mişcare de altădată. Parcă aceleaşi cuvinte. Îşi scutură fundul salopetei. Era îmbrăcată în nişte pantaloni cenuşii pătaţi de ulei şi într-o bluză bărbătească deschisă la gît.

— Pe cine ai dezbrăcat ? întrebase Niculescu mai devreme.

Salopeta o căpătase la comandament, ca şi Tereza.

— Ce face guvernul ? întrebase Mareş ca să schimbe vorba, în timp ce se îndreptau spre locul de adunare.

— I-am lăsat în paza unor tovarăşi.

— Unde ?
— Într-o casă din Vatra Luminoasă.
— I-ai văzut ?
— Da.
— Şi ?
— Sînt jalnici. Plîng şi cer să fie eliberaţi. Cred că nici n-au visat că o să punem mîna pe ei ca pe nişte pui de găină...
— Şi voi ce-aţi făcut acolo ?
— Tereza le gătea. Eu am ajutat le dereticat. Cîteodată îmi venea să cer voie paznicilor să-i scuip, că prea chiţăiau ca nişte şobolani...

Din autocamioanele sosite coborîră soldaţi. Căştile metalice luceau în soare şi se auzea frecarea centurilor de piele de postavul aspru al hainelor. Mirosea a sudoare bărbătească şi ţintele bocăneau pe asfalt ca o grindină. Dincolo de şosea, apa lacului părea o tablă de cositor, licărind uşor. Peştii săreau rar în sus. Suprafaţa albăstruie se tulbura şi cercurile mici, repetate, se pierdeau încet, încet. Apoi totul se liniştea. Un ofiţer poruncea regruparea şi se auziră baionetele soldăţeşti zăngănind, lovindu-se de gamele. Dumitrana îi aştepta, privindu-i fără curiozitate.

— Gata ?
— Gata.

Ina aşteptă fără să trădeze vreun sentiment. Nu mai erau bărbat şi nevastă. Numai comandantul şi soldatul. Ţăranii se dădeau la o parte şi spuneau cuiva din rîndurile compăniilor :

— Pă căţeaua aia s-o prindeţi şi s-o aduceţi în sat s-o sătură noi de nemţi...

Trecu un ofiţer. Se auzi un „drepţi" scurt şi se făcu o clipă de linişte.

— Plecăm, gata ! zicea cineva.

Tereza intră în rînduri. Era şi ea îmbrăcată într-o salopetă largă, cîrpită şi îşi strînsese mijlocul cu o cartuşieră ce-i atîrna pe şolduri.

Țăranii își dădeau coate :

— Ăștia-s comuniști, spunea unul. Se zice c-or să ne dea pămînt și-o să-i belească pe boieri...

— Crezi, doar...

Aveau o vorbă orășenească, strîmbă și chinuită.

— Ca în Rusia, parcă acolo cum a fost ? Le-a luat averile și le-au dat la săraci.

— Atunci de ce dracu ne-a mai trimis mareșalul pînă în Rusia ? Zicea că să luptăm pentru cruce. Eu, uite că am auzit că rușii au și ei biserici și cruce...

Mareș îi privi și surîse.

— Ia spune, tovarășe, cum e ? mai întrebase unul, că voi, de, știți, că cu ei țineți...

Mecanicul nu mai avu timp să le răspundă. Flutură o mînă și se alătură rîndului. Niculescu care auzise totul le strigă peste umăr :

— Da' pămînt tot vă dăm, lăptarilor, numai ălora care nu au oameni cu ziua, s-aude !

— Bine ar fi, na !

Muierile rămaseră cu gurile căscate.

— I-auzi, Iele !

— Auzi-i !

— Să mă ia de la trîntori că destul ne-au slujit copiii ca să le apărăm lor moșiile ! Acușica să-i văd, că uite ăștia cu puștile ca surcelele or să-i strîngă de la spate și-or să-i întrebe...

Mareș aștepta. Dumitrana vorbea cu doi ofițeri. Unul dintre ei îi arăta zidarului o hîrtie mică, ridicînd și apăsînd cu un deget pe hîrtie.

Trecură încă vreo cîteva minute, apoi ofițerii salutară cu mîna la chipiu și se îndepărtară.

Țăranii tot mai așteptau în fața rîndurilor. Purcară glumea cu o femeie :

— Di ci nu vi și matale cu noi, să-ți dăm o pușcă !

Dumitrana îl chemă pe mecanic :

— Mareș, mergi spre aeroport. Vom fi și noi foarte curînd acolo. Trebuie luat cu orice chip. Voi aveți deocamdată numai o misiune de recunoaștere. Nu vă angajați decît atunci cînd vin toți. Armata a ocupat liziera pădurii. Se face o mișcare largă. Îți voi comunica restul.

Tăcu puțin și întrebă milităreşte :

— S-a înțeles ?

— Înțeles.

Mecanicul vru să știe ce face cu cele două femei dar se răzgîndi. El le-ar fi lăsat să păzească șoseaua, să nu intre în foc.

— Poți pleca.

Mareș salută și se întoarse la oamenii săi. Se auzi iar zgomotul unui motor și pe șosea se zări un nor de praf. Venea un autocamion.

— Gata, tovarăși, plecăm. Niculescu, treci încheietor.

Deasupra lacului pluteau aburi albi, învălătucindu-se. Suprafața apei părea nemișcată acum. Autocamionul se opri la o sută de metri mai încolo și din el coborî Tomulete cu oamenii lui. Ceilalți urmau să sosească în cîteva minute. Se făcu iar larmă. Mai întîrziară puțin pînă cînd sergentul major raportă lui Dumitrana ce se întîmpla la CC, de unde veneau ei. După zece minute se dădu iar ordin de plecare. Nu era prea multă disciplină. Soldații executau cu încetineală ordinele. Un ofițer gras și năduşit, un locotenent cu haina umezită în spate striga unui caporal palid, pistruiat :

— Să nu crezi că ești civil ! Cine nu ascultă, pac ! E război, nu bal mascat ! Marș în front !

Mareș privi fața caporalului. Acesta tremura puțin și avea buzele palide.

— Are dreptate, zise Niculescu.

— Da, dar fără marș ! îi reteză Ina vorba.

Tomulete le făcu un semn scurt cu mîna.

— Staţi că mergem cu voi.

Sergentul major se întorsese spre oamenii lui şi le comandă să se aşeze în formaţie de marş. Măcelarul, omul acela solid, cu spete de bivol alerga în fruntea celor zece civili pe care-i comanda, privindu-i fioros. Era de mirare în ce scurt timp îşi însuşise disciplina şi cît îi plăcea să comande. Păreau toţi cam nedormiţi, cu ochii cîrpiţi, dar mişcîndu-se cu iuţeală. Ţineau puştile în cumpănire, cam stîngaci; se împiedecau de sacii de merinde şi îşi pipăiau din cînd în cînd cu cîte un gest reflex, centurile cu cartuşiere.

În cele din urmă plecară. Mareş înainte, urmat de cele două femei, de muncitorii de la Vulcan şi de încă cinci sau şase tineri galbeni de emoţie, cu privirea fixă şi mîndră, oameni aduşi de la sediul comandamentului. Trecură de o barieră lăsată, aplecîndu-se cu greutate pe sub braţele ei de lemn tărcat şi cînd ajunseră în dreptul cantonierilor, doi ceferişti, cu feţele nebărbierite, cu cîte un drapel roşu în mînă, îi auziră vorbind:

— Io-te, partizanii.

— Stîng, stîng! comandă unul caraghios.

Nu-i băgă nimeni în seamă. Cerul se întunecă. Norii sosiseră deasupra, acoperind soarele. Se întunecase. O clipă faţa lacului se învineţi şi se văzu sclipirea solzilor argintii ai peştilor care săreau la suprafaţă.

În urmă striga Tomulete.

— Ce zice? întrebă Tereza.

— Cică să mergem mai încet ca să se ţină şi ei de noi... îi răspunse studentul.

— N-avem timp. Treaba lor! Haideţi, pasul mare...

Şoseaua cobora. În urmă rămăsese podul de piatră de la Herăstrău, reflectat acum în apa lacului: o umbră albă, tremurătoare şi linia fe-

rată, mai înaltă, cu un taluz de pietriș pestriț, cu resturi de petrol, lepădate ici și colo.

Se făcuse liniște. Marșul îi amuțește pe oameni. Drumul era pustiu. Îl părăsiră curînd, apucînd pe o potecă îngustă de pămînt. Iarba de alături, opărită și culcată, foșnea ușor la vînt. În stînga se zărea un gard de sîrmă împletită și un gît de apă, cu cîteva bărci albastre și galbene, ancorate lîngă un mal scund de lut. În fața unei cabane de lemn cătrănit, cu șipcile îmbucate una într-alta pescuiau cîțiva oameni.

Niculescu fluieră a pagubă :

— Ia te uită la ei ! E război, fraților, lăsați bibanul în pace !

Vorbele i se pierdură în liniștea începutului de amiază. Deasupra detună de cîteva ori. Femeile priviră hainele pestrițe ale pescarilor. Oamenii stăteau pe niște scaune joase, cu picioarele încrucișate și nu ridicau ochii de la undițele subțiri. În pînza unei bărci răbufni vîntul, umflînd-o și făcînd-o să se smucească de la locul ei ca și cînd ar fi vrut să plece singură.

— O să plouă ! zise Ina privind cerul întunecat.

— Da de unde, o țărancă spunea că nu plouă dacă vine norul de unde-a venit...

— Și de unde a venit ?

Mareș nu-i mai ascultă. Sus, pe taluz, trecea o locomotivă. Fochistul aruncă cu o lopată cărbuni în gura cuptorului.

Nu se auzea decît frecarea sacilor cu încărcătoare cărate de muncitorii de la Vulcan, mahmuri, încălziți, privind cu speranță cerul întunecat de unde așteptau o ploaie care să-i răcorească. Ajunseră iar la un drum neasfaltat, cu pietre mari, aruncate vraiște și priviră ferestrele celor cîteva case cu geamurile deschise. Lătră un cîine, se auzi un lanț frecat de un inel de fier și animalul se repezi spre un gard rar. Era un cîine ciobă-

nesc flocos alb și negru, cu un bot retezat, arătîndu-și colții. Ieși o femeie, apoi altele, vreo trei și rămaseră dincolo de uluci, privind curioase. Curțile se însuflețiră, se iviră niște copii care strigară în gura mare :

— Soldații, soldații...

Cînd văzură că aveau numai arme și nu uniforme, tăcură dezamăgiți, uitîndu-și degetele în gură. Trecea o căruță. Caii nădușiți fură opriți cu un ptrrr ! lung și țăranul, un tînăr oacheș, cu mustața subțire, ca trasă cu creionul, întrebă tare :

— Încotro ?

— La mama acasă, glumi Purcară, cam acru.

— Tavarăși ?

— Tovarăși ! spuse Niculescu.

— Partizani, partizani ?

Nu-i mai zise nimeni nimic. Căruța porni mai departe. În urmă rămăseseră casele cu ulucile căzute și cu cîinele care tot mai lătra. Mareș privi în urmă. Oamenii lui Tomulete se apropiau în șir indian cărînd mitraliere desfăcute pe umeri. Drumul mergea spre pădure. Dumitrana îi explicase pe unde s-o apuce. De altfel cunoștea locurile de multă vreme, așa încît mergea sigur, cu ochii înainte, căutînd să-și dea seama cît mai aveau pînă la marginea aeroportului. Trecură prin spatele unei uscătorii de stuf. Curtea era plină de piramide galbene. Mirosea a baltă și a mîl. Mai sus, peste vreo două sute de metri, linia ferată se bifurca. Locomotiva trecuse. Rămăsese un abur albicios care le umezea fețele și o dîră de miros greu de cărbune. O șină îngustă o apuca spre lizieră și mecanicul într-acolo se îndrepta. Urcă malul de lut și văzu iarba crescută sălbatic între lemnele terasamentului. Lăsară în urmă un canton, un om îi privi curios din ușă, salutîndu-i cu mîna la șapcă.

Aerodromul se afla undeva la dreapta, ascuns dincolo de o linie verzuie de pomi scunzi. Se auzi iar bubuitul tunetului şi se întunecă şi mai mult. Norii coborîseră. Totul deveni cenuşiu în jur. Se răcori şi începu să bată mai tare vîntul. Trecură un pod de fier, vopsit de mult, cu carcasa albăstruie. Ajunseră în marginea pădurii. Mirosea a frunză uscată şi sub copaci era aproape întuneric. Coroanele unor stejari pitici scoteau un clinchet trist. Lui Mareş nu-i plăcea tăcerea oamenilor din spatele lui.

— Aţi ostenit ? întrebă peste umăr.

— Nuuu ! răspunseră tinerii în cor.

În asemenea ocazie, un comandant cere oamenilor săi să cînte. Întrebă :

— Ştie cineva să cînte ?

— Da.

— Ia să-ncepem, fraţilor, spuse Niculescu, înţelegînd dintr-o dată intenţia lui Mareş. Care-l ştii pe ăla : *Vrei să ne-ntîlnim sîmbătă seară într-o cîrciumioară la şosea...*

Mecanicul ar fi preferat un marş. În cîteva clipe se stîrni o veselie generală şi femeile îşi amestecară glasurile cu cele ale muncitorilor de la Vulcan care strigau tare şi fals.

— O să speriaţi ploaia dacă mai cîntaţi aşa ! strigă Niculescu, exasperat de lipsa de acord a glasurilor. Nu-l mai asculta însă nimeni.

După aceea se grăbi şi îl ajunse pe Mareş.

— La ce te gîndeşti ? îl întrebă.

— Nu ştiu nici eu prea bine. Sînt niţel cam obosit, dar o să-mi treacă.

— La război e ca la vînătoare, numai ceva mai obositor, rîse celălalt. Uită-te la Tomulete, a scos aburi din oameni ca să ne-ajungă.

Drumul urca iar în pantă lină. Norii de deasupra începeau să se risipească.

— Ploaia a trecut... spuse din spate Ina, peste larma celorlalţi.

— Noroc că a dus-o vîntul că tot n-aveam fulgarinul cu mine...

Pe urmă se făcu liniște. Oamenii mergeau tăcuți.

— Iar o să fie cald, spuse cu ciudă mecanicul.

Deasupra pădurii cerul se lumina. Se ivi un petec foarte albastru, adînc și limpede, numai o spărtură rotundă ca o gaură de fîntînă. Se auzeau sacii de încărcătoare, frecîndu-se de șoldurile celor care mărșăluiau.

— De fapt, spuse Niculescu pe neașteptate, mă simt foarte bine în mijlocul ăstora neinstruiți. Cînd o s-avem timp o să-ți dau să citești istoria Revoluției Franceze. Ah, să vezi acolo, tipi ! Tot așa unii ca noi au ținut Parisul cu piepturile lor. Nimic nu-mi inspiră mai multă încredere decît grămada asta de oameni pe care i-a strîns la un loc ura împotriva nemților...

Mareș știa ce or să-i audă urechile : iar evocarea lui Saint-Just, a lui Robespierre și a lui Danton, pe care o auzise de atîtea ori în zilele cînd stătuseră împreună. Dar ei, comuniștii, trăiau în anul 1944 și toate fleacurile rămase în mintea studentului după lecturile făcute, toată această tactică romantică a revoluției franceze, îl lăsau rece. Niculescu visase undeva în vreun colț al minții lui să vadă *strada* cum îi spunea adineaori mulțimii, devastînd și arzînd totul în jur, și de ce nu ? Baricade pe străzile Bucureștiului sau cel puțin o guerilla durînd pînă în iarna viitoare...

Ajunseră în fața unui canton, o mică magazie de lemn, stropită cu catran cu acoperișul cuprins de o vîlvătaie verde, iedera urcînd pe pereții nu prea înalți ; un fel de chioșc mic, răcoros și pustiu. Ina strigă tare ca să fie auzită :

— Hei, nu-i nimeni aici ?

Nu primi nici un răspuns.

Trecură, privind prin ușa deschisă. În interiorul odăiței văzură lucrurile ceferistului împrăștiate pe podele. Douăzeci de metri mai departe, patru oameni dezbrăcați pînă la brîu, asudați, arși de soare, cu pălării soioase pe cap, descărcau lemne dintr-un vagon de marfă. Cantonierul, un bărbat pirpiriu, îmbrăcat într-o haină scurtă și peticită în coate îi salută.

— Încotro e aerodromul? întrebă unul dintre tineri.

— Drept înainte. Ajungeți la șosea, treceți de ea și o să-l vedeți.

Intrară iar sub umbra verde a copacilor. Lumina soarelui exploda în coroanele joase ale arțarilor. Pe alocuri rămăseseră straturi de frunze de anul trecut, o îngrămădire moale, putrezită. Pădurea: numai coloane de lemn, cu scoarțe negre, cu un acoperiș vegetal, pălit ușor, foșnea din cînd în cînd la unison. Ecourile ei repercutate în depărtarea senină se întorceau tîrziu, numai niște șoapte și lumina iar se întuneca acolo unde intrau mai înlăuntrul acestei îngrămădiri de trunchiuri de arbori.

Grupul de oameni își încetini mersul, privind instinctiv înainte. Patrulele nemțești puteau fi undeva în apropiere, dar era atîta liniște încît orice primejdie părea îndepărtată. Lui Mareș, drumul furișat, mut, îi aducea aminte de o dimineață de demult cînd căzuse prima zăpadă, în strat alb și rece, strălucitor, așezat pe un alt strat de frunze, cafeniu și putred ca acest strat de frunze cafenii și putrede, strivite acum sub pași. Era foarte devreme, într-o zi de noiembrie și zăpada mirosea frumos ca o rufă curată sau ca un fruct oarecare, proaspăt, necopt încă, abia atins de căldura verii. Lumina cristalelor de omăt, abia căzute, o întinsă perdea răcoroasă și umedă, pufoasă și prea albă, îl orbea. De sus mai cădeau încă lent și rar, fulgi moi și zăpada se strîngea numai

în anumite locuri, acolo unde scăpa de sub acoperişul de crengi dese, împletite şi călcînd-o aveai impresia că te scufunzi într-o apă moale şi rece. Geruia. Aerul se mineralizase între trunchiurile lucioase şi devenise un fel de pînză de paianjen, strălucitoare, argintie, o plasă nevăzută, ruptă cu trupul, pe care o străbătea alergînd cu puşca sub cot, fugind şi culcîndu-se pe burtă, pentru a nu oferi o ţintă focurilor de manevră trase de nişte puşcaşi ascunşi după alţi copaci, închipuind un inamic imaginar. Toată goana în pădurea necunoscută fusese un fel de beţie. Aerul era rece, iute şi bun. Ceea ce altădată însemna numai un exerciţiu militar, un fel de antrenament pentru o eventualitate îndepărtată, devenise acum o realitate. Se afla într-o pădure din marginea Bucureştiului şi aştepta să ajungă în faţa unui aerodrom ocupat de un inamic adevărat.

Întoarse capul şi îi privi pe cei ce-l urmau: brava gardă a Partidului. Nu era nici o minune faptul că ajunseseră împreună aici, stînd faţă în faţă cu nemţii.

Ieşiseră din pădure. Calea ferată rămăsese în urmă. În dreapta se zărea linia de asfalt a Şoselei Nordului, licărind în soare, cu carapacea ei cenuşiu-violetă de smoală, radiind aburi albi. Mareş văzu pompa galbenă de benzină a lui Gaie, cu braţul ei ruginit şi cu limba manometrului înţepenită. Pe cîmpul alăturat săreau cîţiva cai împiedecaţi, scuturînd capetele. În urma un copil care-i lovea cu o biciuşcă. Dinspre comunele învecinate soseau căruţe, grăbind spre bariera oraşului. Goana lor avea ceva dezolant, ceva care aducea cu panica. Erau poate primii evacuaţi din faţa trupelor germane în marş către Bucureşti. Se auzea zdroncănitul roţilor pe suprafaţa tare şi chiotele îndepărtate ale căruşilor, ridicaţi în picioare şi lovind animalele în goană, cu furie.

Mecanicul înțelese că repaosul pe care avea de gînd să-l dea grupei cum ajungeau în marginea aerodromului se dusese dracului. Se vedea așa numita linie de centură, un parapet de pămînt, deasupra căreia se afla linia ferată, cu luciul ei mort, două linii înguste, pierzîndu-se sub cerul fără culoare. În urmă, orașul: coșurile fabricilor abia fumegau. Aerul avea o vibrație îndepărtată, stinsă. Panorama policromă a Bucureștiului se ștergea treptat la încălzirea continuă a aerului, rămînînd numai un desen vag, fără contururi.

Mareș văzu într-o clipă toată forfota Capitalei, echipele de motocicliști și bicicliști care duceau de la o extremitate la alta a orașului, ordinele comandamentului forțelor patriotice: niște oameni plini de praf, osteniți de atîta nesomn, gata-gata să se prăbușească din șeile vehiculelor, învingîndu-și cu stăruință osteneala ce-i dobora, pornind mai departe, controlîndu-și armele, pregătiți în orice clipă să intre în șanțurile de apărare. Mulți nu prea petreceau de la aflarea veștii armistițiului. Poate se ascundeau acum în oraș sau fugeau departe de el, cu mașinile și trenurile găsite. Mecanicul nu avea timp să se gîndească acum la ei. Era ostenit, dar ceva mai puternic decît slăbiciunea lui fizică, îl ținea treaz de atîtea zile. Victoria era aproape și totdeauna sentimentul că învingi, că ești aproape de un țel la care-ai gîndit de ani de zile, pentru care ai luptat în fiecare clipă a vieții tale, te face puternic, îți întărește slaba condiție omenească.

Se gîndea, și cu puțină spaimă, că nemții ar putea pătrunde în oraș, că frontul nevăzut avea poate fisuri sau puncte slabe. Grupul lor era numai o verigă, un segment al lanțului de fier, aruncat înaintea armatei germane, încolțite acum, înspăimîntate și deci mai fioroase. Cu un grup de parașutiști și cu escadrile de Stukasuri, nemții

puteau distruge oraşul. Din cerul acesta limpede, aurit parcă de soare, putea veni moartea şi groaza. Aceeaşi aviaţie a fasciştilor distrusese cîteva capitale europene şi lucrul trebuia împiedecat cu orice chip.

Tomulete îi ajunse. Oamenii lui se vedeau aproape. Erau asudaţi, plini de praf. Măcelarul abia se mai tîra în urma celorlalţi. Nu se văita, deşi marşul forţat îl obosise. Armele erau ţinute cu o uşoară abandonare. Sergentul major avea sentimentul unei întreceri sportive, voia să ajungă înaintea lui. Mareş se hotărî să-l lase în pace. Mergeau paralel cu drumul de asfalt, pe lîngă nişte lanuri de porumb, căutînd cu privirile marginea aerodromului, gardul de sîrmă ghimpată. Îi acoperea încă un pîlc de pomi foarte tineri, cu trunchiurile albicioase, mişcîndu-se în vîntul uşor cu un foşnet adormitor şi leneş. Căruţele refugiaţilor nu se mai zăreau. Şoseaua rămase pustie. Pe linia de asfalt se aşezau din cînd în cînd stoluri de vrăbii. În faţa lor era un şanţ şi dincolo de el, malul de lut al unui rîu leneş. Cîţiva copii, păzind cai liniştiţi ce păşteau iarba rară din jur, se alergau de-a lungul apei, sărind din cînd în cînd în oglinda ei strălucitoare. Mai la stînga, dincolo de o mirişte galbenă şi ţepoasă, văzură în sfîrşit aerodromul : un cîmp albastru, neted, cu marginile pierdute sub linia orizontului.

Mareş se uită la cele două femei. Erau obosite, dar nu spuneau nimic. Le făcu tuturor semn să se oprească. Se culcară unul lîngă celălalt în şanţul şoselei. Mecanicului i-ar fi trebuit un binoclu. Privi încordat înainte. Dincolo de gardul de sîrmă ghimpată se zăreau clădirile cu acoperiş rotund ale hangarelor. Deasupra, vîntul umfla sacul meteorologic de pînză albă, ca o guşă de şarpe. Drumul era pustiu. Toate barierele fusescră închise încă de dimineaţă. În afară de refugiaţii din comunele apropiate nu se mai zări nimeni. Coman-

damentul forţelor patriotice ordonase ca nici un autovehicul să nu mai treacă spre şi dinspre Bucureşti. Patrulele armatei şi gărzile cetăţeneşti înarmate păzeau căile de acces spre capitală.

— Ce-i facem, şefule? întrebă Niculescu pe neaşteptate, săturîndu-se să stea culcat în şanţul şoselei.

— Ai răbdare să vedem dacă e cazul să ne ridicăm...

Gheretele sentinelelor din marginea aerodromului păreau părăsite. Se dăduse probabil alarma şi soldaţii din gardă îşi săpaseră mici tranşee de-a lungul gardului de sîrmă ghimpată.

Tomulete, cu grupa lui numeroasă, aştepta culcat în şanţ, cu faţa spre clădirile cenuşii. Se numărau încărcătoarele şi oamenii îşi verificau armele.

Studentul, neastîmpărat ca totdeauna, îi întrebă pe tinerii de lîngă el:

— Cum e, bobocilor? Dacă v-ar vedea mamele voastre, v-ar plînge de milă.

— De ce să ne plîngă de milă? se miră cu o mîndrie obraznică unul dintre ei, cîrn şi blond.

— Nu vă e frică? întrebă şi Tereza.

— Nu cred.

Mareş ascultase scurta convorbire, fără să se amestece. Către uşile hangarelor alergau cîţiva soldaţi.

— Ce fac acolo? o întrebă pe Ina studentul care nu vedea prea bine.

— Scot avioanele din hangar.

Muncitorii de la Vulcan verificară închizătoarele Mauserelor.

— Şi-i lăsăm, tovarăşi?

— Trebuie să aşteptăm ordinele lui Dumitrana, zise Mareş de la locul lui.

Tomulete, cunoscător în ale aviaţiei, se uita atent la hangarele cu acoperiş vopsit în verde şi galben şi la sacul meteorologic de pînză mutat de vînt,

cînd într-o parte, cînd în alta, ca un zmeu chinezesc. Aprecie distanța de la balizele din marginea cea mai apropiată și pînă la pista de aterizare. Locul era deschis și întins. Loc de vînătoare în care ofereai nemților o țintă foarte ușor de ochit.

Mareș îi strigă:

— Nu crezi c-ar fi bine să ne apropiem?

— Ba da.

— Haideți, băieți, spuse mecanicul în clipa următoare. Pe șanț, cîte unul...

Fu urmat de ceilalți. După vreo 200 de metri se opriră. Acum se vedeau bine gheretele sentinelelor: niște dreptunghiuri negre, tăiate de cîte o lamă de lumină, ceea ce însemna că nici acum nu erau ocupate de vreun soldat, pentru că altfel i-ar fi zărit silueta. Ușile hangarelor: date de perete. Din deschizăturile lor negre se iviră trei sau patru avioane argintii. Cîțiva mecanici în salopete împingeau butoaie de benzină spre locul de alimentare. Trecu un automobil în goană pe o șosea interioară, ridicînd în urma lui un nor de praf. Cîtva timp, Mareș cercetă încordat baza de pămînt a gardului. În cele din urmă zări garda germană: cam zece căști verzui (numără de două ori ca să nu se înșele) îngropate în pămînt, în spatele unor movilițe negre. O clipă soarele sticli, dincolo de gardul de sîrmă ghimpată în lentilele unui binoclu.

— Atenție, spuse mecanicul, nu pleacă nimeni de lîngă mine fără ordin...

Se auzi distinct zgomotul unui motor de avion ce abia se încălzise. După cinci minute, un aparat rapid plană deasupra cîmpului pustiu, ridicîndu-se după decolare.

— Încotro? întrebă Ina cu ochii ridicați spre soare.

— La București, spuse Tereza cu glasul sugrumat.

— Or să bombardeze?

— Cine ştie!

În clipa aceea se întîmplă un lucru de necrezut. Pe şoseaua de asfalt, venind dinspre barieră, îşi făcu apariţia un biciclist.

— Ăsta cine dracu mai este? întrebă tare Tomulete de la locul său.

— O fi Tudose, campion de fond, rîse Niculescu, atent totuşi la goana necunoscutului. Uite la el ce sprint are!

— Un curier, zise Mareş.

— Şi alt drum nu şi-a găsit? Or să-l cureţe nemţii!

Biciclistul înainta destul de repede, privind cu capul întors marginea aerodromului. Nu-l mai despărţea nici o mie de metri de locul unde se afla Mareş cu ceilalţi. Omul se aplecase şi mai mult deasupra ghidonului, ca un jocheu la cursele de cai. Încă cinci secunde, şase. Spiţele roţilor sclipeau. Din pricina vitezei imprimate de forţa ciclistului, păreau două discuri de aluminiu. Pîrîi prima salvă a gărzii nemţeşti. Cinci sau şase focuri scurte, repetate.

— Nu l-au lovit, strigă cineva de lîngă mecanic.

Unul dintre tineri aşeză în bătaie puşca mitralieră pe care o avea, cu ţeava îndreptată spre marginea aerodromului.

— Nu trage! îi porunci Mareş. Vrei să ne descoperim poziţia?

Biciclistul gonea tot mai tare, aplecat foarte mult deasupra ghidonului pentru a oferi o ţintă cît mai mică. Începuse să alerge în zig-zag ca şi cînd s-ar fi jucat sau ar fi fost beat. De dincolo de gardul de sîrmă ghimpată se auziră lovituri repetate. Urmă un clinchet scurt, metalic, cum ai fi aruncat un lanţ greu pe o suprafaţă tare şi ciclistul căzu înainte, tîrîndu-se pe şosea, către şanţul din margine. Gloanţele unui pistol automat se înşirară în faţa lui, smulgînd din asfalt schije mici şi aruncîndu-le în sus.

Tomulete se ridicase în coate.

— Mă duc să-l ajut, strigă cineva din spatele lui.

— Nu-i nevoie! îl opri Mareș, n-a fost rănit, n-au făcut decît să-i strice bicicleta. Uite-l acum vine spre noi pe șanț...

Necunoscutul alerga spre ei, în patru labe, acoperit de dîmbul de pămînt. Nu se oprise nici o secundă. Își pierduse șapca și avea fața congestionată, lucioasă de sudoare. Se auzi a treia salvă și aerul fu străbătut de un stol metalic de plumbi, trecînd puțin deasupra șanțului. Ciclistul se lipi instinctiv cu burta de pămînt, văzu evantaliile de țărînă de deasupra și, înțelegînd că nu e primejdie își continuă goana în patru labe.

Acum garda aerodromului trăgea la întîmplare, la înălțimea șoselei. Din asfalt săreau fluturi de smoală cenușie. Cînd focul se înteți, drumul păru suprafața unei ape bătute de ploaie.

Ciclistul ajunsese lîngă ei. Era un bărbat cam de 30 de ani, îmbrăcat într-un tricou alb, murdărit, leoarcă de sudoare. Pe braț purta o bandă tricoloră îngustă, răsucită acum din pricina goanei, semnul gărzilor patriotice.

— De unde vii, tovarășe? îl întrebă Mareș.

— Grupul I...

— Ai pățit ceva?

— Nimic.

Avea o față palidă, trasă, cu o umbră cenușie de barbă nerasă de cîteva zile, o umbră parcă metalică. Tremura puțin de oboseală și vorbea cu greutate. Goana în patru labe îl istovise. Îi întinse mecanicului un ordin scurt, scris pe o foaie transparentă de hîrtie. Mareș citi. Trebuiau să mai aștepte pînă soseau și celelalte grupuri pentru a înconjura aerodromul.

— Bine, spuse. Rămîi cu noi?

— Da.

— Cîți sînt în urma dumitale?

— Două autocamioane pline...

În clipa aceea se auziră niște explozii îndepărtate. Avionul care plecase cu cîteva minute înainte bombarda Bucureștiul. Mareș își privi oamenii. Făcu o socoteală scurtă. Nu-și da seama de numărul celor care apărau aerodromul, dar nici să mai aștepte nu mai putea. Curierul lui Dumitrana nu sosise. Exploziile îndepărtate îi smulgeau parcă bucăți din creier. Ceea ce bănuise că se va întîmpla, se adeverea. Nemții nu cruțau Capitala. Ei trebuiau încolțiți, hărțuiți cu orice chip...

Din depărtare auzi iar bombele. Nu, nu era numai un avion care le lăsa. Se ridicaseră și de pe alt aerodrom din marginea Bucureștiului și semănau moartea peste orașul fără apărare. Unde-o fi vînătoarea ? se întrebă privind cerul curat și limpede. Pămîntul vibra surd. Din pricina soarelui nu văzură decît norii îndepărtați de fum, ridicîndu-se deasupra caselor, niște baloane negre, sinistre, amestec de flăcări și bucăți de acoperișuri, niște parașute ciudate, recăzînd lent. Se auziră și sirenele tardiv, tînguitor.

— Mama lor, scrîșni Niculescu cu ură. Ce mai stăm aici ? Haide să-i scoatem cît mai e timp...

Mecanicul îl potoli.

— Așteaptă ! Nu au numai aerodromul ăsta. Aici ar trebui puțină aviație și de unde naiba s-o luăm ? Zece aparate de vînătoare i-ar pune pe goană.

Priveau cu toții spre oraș. Pastelul moale își schimbă contururile. Deasupra îngrămădirii de turle sclipitoare, lucind într-o ceață de fum : coșuri roșii de fabrici, numai cît niște creioane și siluete cenușii de clădiri vechi, se ridicau balonașe albe de fum. Se auzi decolarea altor aparate pe aerodrom. Piloții se grăbeau. Mareș număra repede. Nu erau nici șapte. După aceea ascultă să audă răspunsurile tunurilor de jos, ale antiaerianei. „Ce fac ăștia" ? și înjură cumplit în gînd. Se

făcu tăcere, o tăcere ciudată, asurzitoare pentru că sirenele nu mai sunau. Puteai asculta lăstunii deasupra miriştilor galbene. Aerul se încălzise şi mai tare. Totul se vedea ca printr-o perdea tremurătoare de apă.

Obosiseră. Fiecare simţea nevoia de a aşeza capul pe pămîntul răcoros, să doarmă un minut, greu, intens şi pe urmă să se trezească. Umbra cenuşie a unui avion trecu pe deasupra. „Dacă ne văd, ne mitraliază..." gîndi Mareş.

— Băieţi, spuse cu glas tare tinerilor care aşezaseră puşca mitralieră în bătaie. Voi rămîneţi aici şi trageţi la baza gardului de sîrmă ghimpată. Ceilalţi, după mine! Trecem unul cîte unul şoseaua.

În clipa aceea îşi aduse aminte că nu-l întrebase pe curier dacă era înarmat. Îl privi. Acesta îşi scoase dintr-un buzunar pistolul, un pistol vechi, cam ruginit. Îi veni să rîdă.

— Toţi aveţi astfel de arme? (se gîndea la curieri) întrebă cu seriozitate, abia ascunzîndu-şi zîmbetul.

— Nu chiar toţi. Ceilalţi vin cu ZB-uri.

— Dumneata rămîi aici, cu fleacul ăla nu poţi ochi decît la zece metri...

— Rămîn, repetă curierul.

Acum ridică ochii deasupra şoselei. Locul era deschis şi înalt. Se gîndi o clipă la Ina. Îi era frică pentru ea. Simţi undeva o durere surdă. Se tîrî cîţiva metri şi sări primul din şanţ, traversînd în goană şoseaua. Se auzi pîrîitul unei puşti mitraliere.

Focurile trecură mult deasupra asfaltului, rupînd crengile firave ale unui pom.

— Sbîrci! se auzi glasul lui Niculescu, salutînd această salvă trasă aiurea.

Mecanicul fu urmat de Purcară. Muncitorul de la Vulcan alerga caraghios, bălăbănindu-se încurcat de pistolul de pe şold. În faţă îi săriră băşicuţe de smoală: o perdea sonoră, făcînd zgo-

mot ca o mașină de cusut. În secunda următoare fu lîngă Mareș în celălalt șanț al șoselei. Se săltară amîndoi deasupra, pînă la spatele unor grămezi de pămînt afînat, moale și negru. Țărîna mirosea frumos a vară plină, a vară bogată.

— Ce dracu faceți de nu trageți ? le strigă celor din spate.

Unul dintre tineri se uita la arma pusă în bătaie.

— S-a blocat un închizător !

Mai trecu cineva. Îi auziră gîfîitul.

— Trageți odată ! zbieră scos din sărite mecanicul. Aveți două pușți mitraliere și vă uitați la ele ca la niște oale de noapte, haide odată...

Îi veni să rîdă. „Uite cu cine vrea Dumitrana al meu să ia aerodromul !“ gîndi, apoi îi scuză cu dragoste, o dragoste fierbinte a inimii : „Ce vrei să le faci, abia au terminat premilităria...“ Și în clipa aceea își spuse că și Niculescu tot acolo învățase să mînuie grenade...

Se auziră în sfîrșit pușțile mitraliere, trăgînd îngînat în același timp. Tirul nu era rău. La baza gardului, pe o lungime de 50 de metri se ridicau norișori de pămînt spulberat.

— Capul la cutie, Friților ! le strigă Niculescu, așteptîndu-și rîndul.

Nu sperau să omoare pe cineva, dar cel puțin îi obligau să tragă prost, la întîmplare.

Trecură și cele două femei, una după alta, la un interval scurt. Mareș urmări cu inima înghețată salturile repetate. Ar fi trebuit să tragă și el, dar bătaia pistoalelor automate era mai scurtă și n-avea rost să strice gloanțele. Urmă un schimb de focuri intens. Vreo zece minute nu mai traversă nimeni șoseaua. Pe urmă, pe măsură ce se înmulțeau, se apropiară pe rînd de gardul de sîrmă ghimpată, tîrîndu-se pe burtă, folosind grămezile de pămînt moale în care gloanțele se opreau foșnind ca niște viermi. Deasupra cîmpului albastru,

mirosind din depărtare a muşeţel încins se ridicau pe rînd avioanele. Acum vedeau bine hangarele şi şoseaua interioară. Erau destui. Primul aparat se întorcea dinspre Bucureşti să ia alte bombe. Mareş scrîşni din dinţi. Putea să-i zică ce i-o zice Dumitrana, el se va angaja aici cu ăştia, va trage în ei pînă o să oboscască, pînă ţevile armelor se vor înroşi. Urmări aterizarea. Aparatul se lăsă uşor şi frînă lung, învîrtindu-se în loc la capătul pistei. Şase siluete se apropiară în goană, împingînd cărucioare cu bombe. Nu mai era timp de pierdut. Aviatorii ăştia îşi vor face toată ziua de cap. Privi în urmă. Tinerii trăgeau rar, cu adresă, acoperind salturile grupei lui Tomulete care pusese şi el în bătaie cîteva automate. Sosi şi Niculescu în cele din urmă.

— Nu le e moale, spuse optimist.

Avea obrazul plin de pămînt şi dincolo de ochelari îi sclipeau ochii veseli. Mareş îi făcu cu ochiul.

— Mai stăm ?

— Să treacă toţi, mai e la un colţ şi şo pe ei...

Dinţii mărunţi îi sclipeau în soare. Îi văzu obrazul nebărbierit şi gîtul slab.

— Parcă era mai bine acasă, pe Griviţa...

— Şi aici e bine.

Ina veni tîrîş.

— De ce nu trageţi ?

— Mai e vreme...

— Cum e fetelor ? întrebă studentul.

Tereza tăcu, privi în dreapta la linia de asfalt. Şoseaua pustie strălucea ca o panglică de metal. Deasupra rămăseseră resturile bicicletei sfărîmate.

— Ce ai de gînd ? îl întrebă Ina pe Mareş.

— Trebuie să-i scoatem pe nemţi din şanţurile lor şi să-i silim să se retragă spre hangare.

Ştia, trebuiau cîteva mitraliere. Şi soldaţii ăia ce dracu făceau ? Mişcarea lor de manevră dura prea mult. Se întoarse spre Tomulete.

— Mergem ?

— Încă un salt scurt, spuse acesta apreciind din ochi distanța.

Făcu un semn cu mîna și cei de dincolo de șosea traseră iar. Se auzi răspunsul nemților și se ridicară în același timp în picioare răspîndiți în trăgători. Alergau cinci sau șase pași și se culcau în spatele grămezilor de pămînt tare. Era foarte cald și își auzeau respirațiile unul altuia. Se ridicară de cîteva ori în bătaia gloanțelor trase grupat de dincolo de gardul de sîrmă. Se vedeau bine căștile verzi-brune ale gărzii nemțești și focul mic al gurilor de arme automate. Se ridicară iar. Tomulete simți o arsură în umăr. Corpul îi fu zguduit ca și cînd l-ar fi lovit cineva cu o bîtă. Se clătină, căzu și scăpă din mîini pistolul automat. Îl căută după aceea în țărînă, contrariat, neînțelegînd bine ce se petrecea cu el. Dădu să se ridice dar renunță simțind o durere sfîșietoare deasupra pieptului.

Mareș îl văzu, și-i strigă Inei :

— Rămîi tu cu Tereza în urmă. Aveți grijă de răniți !

Grupa sergentului major ajunsese cam la o sută de metri de gherctele sentinelelor. Din urmă veneau acum și cei de la Vulcan, tîrînd puștile mitraliere. Se culcau ca niște automate, la comanda unuia. Primul fu lovit. Căzu doborît ca un trunchi cu fața în țărînă. Ceilalți tresăriră în același timp. Cineva luă de lîngă el arma și își continuară goana înainte. Se făcu o scurtă tăcere. Se auzeau gemete. Măcelarul venit cu grupa lui Tomulete zăcea întins cu fața în sus, zvîrcolindu-se ușor. Îl loviseră în stomac și spunea vorbe fără șir. Aici trebuiau sanitari și ei nu veneau decît odată cu trupele.

Se opriseră într-o miriște acoperiți cu mici șănțulețe de pămînt. Urmară comenzile grăbite ale subofițerilor germani, ascunși în șanțul de apărare.

Deasupra aerodromului se ridicau din cînd în cînd Stukasuri. Umbrele lor mișcătoare măturau locul fără iarbă și dispăreau în depărtare. Se auzeau exploziile îndepărtate și deasupra orașului norii incendiilor întunecau soarele.

Mareș își dădu seama că de aici înainte, nu mai putea înainta fără un risc mai mare. Strigă tinerilor să pună în bătaie puștile mitraliere, și privi rîndurile oamenilor săi. Se trezi cu curierul lîngă el. Venise după ceilalți.

— Uite-i, spuse arătîndu-i spre șosea.

— Cine ?

— Soldații...

Dinspre barierele Bucureștiului se apropiau două autocamioane verzui, pline de oameni. Apoi, mai departe, spre liziera pădurii sclipiră carapacele unor tanchete ușoare și rapide. Se auzeau șenilele. Pămîntul vibra surd. Soldații de dincolo de gardul de sîrmă ghimpată trăgeau intens. Cercul din jurul aerodromului se strîngea. Mareș înțelese că nu mai era nevoie să aștepte ordinele lui Dumitrana. Ciclistul, de entuziasm, se ridică în picioare, făcînd semn cu mîna spre autocamioane. Niculescu îl trase de picior și curierul căzu nedumerit cu fața în jos.

— Vrei să te sinucizi ? îl întrebă. Las-o mai încolo...

Mareș răsuflă ușurat. Pădurea din spatele lor se umplu de ecouri. Șenilele scrîșneau pe o potecă de pietriș. Se auzi un trosnet de crengi sfărîmate ca și cînd ar fi fost călcate de o turmă de mistreți și în secunda următoare, văzură țeava unui tun mic montat pe o turelă. Dinspre barieră se auzi un clacsonat. Soldații coborîră din autocamioane și se răspîndiră în trăgători. Înaintau grăbiți peste mirișe și se pierdură apoi într-un lan de porumb. Cînd ajunseră la marginea lui se auziră primele strigăte de atac. Înaintau grăbiți spre gardul de

sîrmă ghimpată, trăgînd din mers. La lizieră se iviră tanchetele ca niște mici broaște de oțel.

Mareș se întoarse către oamenii săi :

— După mine, salt înainte !

În același timp, în spate și în dreapta se auzi începutul unui schimb violent de focuri.

XXXII

DEASUPRA unui hangar mai ardea un foc şovăitor care lumina cîmpul de aterisaj şi pista spartă pe alocuri. Deasupra : un cer fără stele, cu nori nevăzuţi, joşi, strîngînd fierbinţeala de peste zi, ca pe o pătură înăbuşitoare de aer. Mirosea a benzină arsă şi a pulbere de puşcă, a iarbă pîrjolită şi a praf. Dinspre pădurea din apropiere bătea aripa dimineţii, cu puţină umezeală proaspătă. Toată noaptea ascultaseră bombardamentul Stukasurilor, sinistrul lor picaj deasupra acoperişurilor. Veneau veşti prin curieri, nemţii dărîmaseră centrul oraşului. Teatrul Naţional căzuse sub bombe, era acum numai o grămadă de ruine arzînd. De la Otopeni se ridicau încă avioane şi vînătoarea romînească nu se putea opune valului de fier aruncat de aviaţia germană deasupra Bucureştiului.

Cerul negru era măturat de fascicolele de lumină ale reflectoarelor antiaeriene. Foștii „aliați" atacau pirateresțe obiective la întîmplare. Răzbunarea lașă asupra populației neapărate umpluse de indignare întreaga țară. Pierderile civililor erau însemnate. Spitalele abia mai pridideau să primească răniți. Către barierele orașului goneau mașinile Salvării și de aici, de pe Șoseaua Nordului, se văzură pînă în zori flăcările incendiilor. Vîntul răbufni către 4 dimineața. Sta să plouă parcă. Incendiile izbucniseră încă înainte de miezul nopții în oraș și pînă la ivirea luminii oamenii priviră cu ură și nerăbdare spectacolul îndepărtat. Acolo, la 11 kilometri, unde unii dintre ei aveau rude sau copii, plafonul apropiat de nori, reflecta jocul sinistru al pîrjolului. Săreau scîntei și se auziră explozii, răsunînd dureros în fiecare inimă.

Acum venise ziua. O zi toridă de sfîrșit de august, începută cu o căldură insuportabilă. Trecuse și noaptea aceasta fără aer, o noapte de spaimă și revoltă. Pe la 3, ultima bază aviatică a germanilor din jurul Capitalei căzu și bombardamentul încetă. Urmaseră cîteva ceasuri de liniște și venise dimineața, o dimineață sură, fără culoare. Ședeau în spatele lacului Herăstrău, pe o linie dreaptă de șosea, în șanțurile ei. Erau mai mult de 200 de oameni, înșirați într-un front de peste doi kilometri, cu armele în mîini, osteniți, zdrobiți de nesomn, în starea aceea de maximă enervare cînd pînă și fîlfîitul unei aripi de pasăre te scoate din sărite, cînd ai vrea să cazi măcar cinci minute cu capul pe braț, într-o uitare ce ți se pare după aceea lungă cît o zi întreagă. Nimeni însă nu putea să doarmă. Toți priveau cîmpia tăcută din fața lor : o suprafață stearpă de pămînt, cu buruieni și gropi, dincolo de care se vedea o mahala de lut, cu case jalnice, îngropate în pămînt. Așteptau să fie atacați și erau hotărîți să facă tot ceea ce se putea face pentru a nu pierde bucata asta de șosea, nu-

mită frumos Şoseaua Nordului. Se bătuseră două zile fără odihnă, căzuseră destui şi aveau să mai cadă. Unii fuseseră răniţi şi nişte maşini hodorogite îi cărase la nişte spitale din oraş. Te poţi bate foarte bine cînd ai ceva de apărat cu îndîrjire, cînd ştii că de soarta unei bătălii atîrnă viaţa şi moartea, libertatea ta şi a altora. O mînă de comunişti şi de oameni fără de partid apărau partea aceasta a oraşului, încercau să-i împiedice pe nemţi să pătrundă în Bucureşti. Nu ştiau dacă vor reuşi sau nu, dar erau gata să-şi dea viaţa pentru lucrul acesta.

Era foarte de dimineaţă. Bătu puţin vîntul şi le răcori obrajii. În spate lumina zilei sclipi în suprafaţa moartă a lacului. Se aflau între două poduri de piatră, apărînd un stăvilar şi două căi de acces spre inima Capitalei. La cîţiva kilometri de aici, armata se lupta cu îndîrjire încă din noaptea care trecuse cu rămăşiţele înverşunate ale regimentelor germane care apăraseră aeroporturile. Se ştia că în pădurea Băneasa se concentrau forţele inamicului, întărit cu unităţi motorizate venite de pe front şi din Ardeal. Armata germană căuta să ocupe Capitala ţării pentru a zdrobi mişcarea insurecţională.

Grupul lui Dumitrana avea misiunea de a ţine sub foc liziera pădurii din apropiere, de unde se bănuia că se va încerca o mişcare de ocolire a trupelor nemţeşti, o breşă în frontul ferm al armatei. Unităţi de ostaşi mai bine sau mai prost instruiţi, adică toate efectivele regimentelor cantonate încă în Bucureşti, fuseseră aduse în faţa aeroportului Băneasa pentru a stăvili atacul aşteptat al mecanizatelor germane.

Orice pătrundere spre periferii ar fi fost fatală. Populaţia aştepta încordată rezultatul acestei bătălii.

Dumitrana își privi oamenii. Unii fumau așezați pe marginea șanțului, cu arma între picioare, într-un gest vechi soldățesc. Aripa stîngă a fronturilor era comandată de Tomulete. În dreapta, stătea Mareș cu grupa lui. Aici, în spate, conducînd infirmierii trimiși de armată, cele două femei. Abia avuseseră cîteva ore de odihnă în care vreo zece instructori le adusese sticle de benzină împotriva tancurilor învățîndu-i să le mînuiască. Erau niște sticluțe unsuroase, ciocnite la capete, acolo unde aveau un capac de ebonit sau pur și simplu o legătură de cîrpă. Le țineau deasupra șanțului ca pe niște măsuri de rachiu pentru ca să poată fuma în liniște, să nu le dea foc și din cînd în cînd se uitau la ele ca la niște obiecte ciudate. Dumitrana nu prea credea în eficacitatea unor asemenea arme deși auzise că pe front sticluțele de benzină incendiază un tanc cum ai da foc unei așchii. Oricum îi inspirau mai multă încredere cele două tunuri antitanc așezate la capătul fiecărui pod, inspectate încă de cu seară de un ofițer și care erau deservite de niște sergenți (doi și doi) plus cîte un ajutor. Privise și el bombele mici, cît niște cutii de sardele și de fapt era foarte curios cum vor putea soldații aceia să oprească înaintarea coloșilor de fier.

Oamenii se luptau cu somnul dinaintea zorilor. Pe fețele lor negre de oboseală se vedea lupta chinuitoare cu lenea. Femeile ajutau unui bucătar să fiarbă mai repede ceaiul dintr-un cazan sub care fuseseră puse crengile unui copac tînăr, tăiat cu o baionetă de un soldat.

— Să avem o undiță, am da la pește, spuse Niculescu mîngîind încet patul lustruit de lemn al pistolului automat.

— Parcă o grenadă n-ar fi bună? mai spuse cineva de lîngă el, un bărbat uscat, cu ochii vîrîți parcă sub frunte.

Cîțiva se uitară la sacii de pînză în care se aflau grenadele. Nu se ridică nimeni. Priveau din cînd

în cînd în spate, suprafaţa moartă a lacului pe care se prelingea stăruitor lumina cenuşie a începutului de zi. Între şanţul şoselei şi malul de pămînt care oprea apele erau vreo 200 de metri de iarbă. Într-o parte se zăreau ferestrele bătute în cuie a unei cabane care folosea vara pentru adăpostirea hainelor celor veniţi aici să înoate sau să se plimbe cu bărcile cu pînze. Prin gardul de sîrmă vopsită de mult, ruginită acum, se vedea un carusel de copii, o roată scîrţîitoare de metal mişcată de vînt din cînd în cînd. În nisipul spulberat la rafalele scurte, copiii uitaseră bărcuţe de hîrtie şi o lopăţică albastră de tablă. Spre lacul cenuşiu, cu mici valuri argintii erau purtate bucăţi de hîrtie. Pe malul celălalt, vîntul scutura pînzele strînse ale unor yole, ancorate lîngă un podium de lemn, umezit de revărsările sporadice ale apei. Soarele sclipi puţin printr-o spărtură de nori şi toată apa luci ca şi cînd s-ar fi turnat în ea cositor fierbinte, apoi lumina se murdări. Norii albicioşi plutiră foarte aproape acoperind coroanele copacilor de pe mal.

Era o vreme moale cînd simţi apropierea toamnei, cînd vîntul îţi aduce de undeva din timp, sunetele triste ale plecării verii cu frunze obosite, cu crengi moarte, tîrîte pe pămînt şi cu primele picături ale unei ploi care nu mai e caldă...

Oamenii aşteptau. Se împărţi ceaiul. Femeile şi infirmierii îl turnau în nişte căni de tablă şi aburii albi şi şovăitori se ridicau din şanţuri. Pe şosea zburară frunze şi în coroana înaltă a unor mesteceni aflaţi cam la o sută de metri înaintea şanţului, sclipiră frunze argintii.

Niculescu privea pomii înălţaţi, cu trunchiurile albe şi drepte şi podoaba lor ca un abur. Cînd vîntul bătea mai tare toată frumuseţea lor mişcătoare părea un cuib din care se ridică păsări argintii.

Erau cîţiva mesteceni înalţi, aşezaţi pe un dîmb de iarbă, deasupra locului plat, un punct de reper îndepărtat pentru inamic. La pomii aceştia se uitau şi Mareş şi Dumitrana, sorbind din ceaiul fierbinte şi muşcînd cu lăcomie din bucăţile de pîine neagră, cu un gust bun.

„Sînt ca nişte păpuşi înalte, cu părul de frunze", gîndea Niculescu, „nişte păpuşi frumoase, cum avea logodnica mea. Oare de ce am ars păpuşile acelea, de ce le-am aruncat în foc cînd au omorît-o ? Ca să nu-mi mai aduc aminte de nimic, ca s-o uit pentru că o iubeam prea mult. Am fost vesel pînă acum. Mai sînt cîteva minute sau cîteva ceasuri şi vom da ultima bătălie, domnilor. Ah ! am puţină treabă cu dumneavoastră ! De cîţiva ani vă aştept, ne-am mai bătut niţel acum cîteva zile, dar n-am înţeles nimic din triumful meu. O grenadă, două grenade aruncate pe o fereastră deschisă şi dedesubt, sub mine, acoperişul care tresare ca burta unui peşte care se umflă şi aştepţi să plesnească. Totuşi, ce plăcut ! Să stai deasupra unei case, într-o dimineaţă ca asta, cu cer limpede deasupra şi să auzi strigătele de moarte ale adversarilor tăi care te-au vînat ca pe un şoarece şi atunci, în clipa aceea să fii liber şi puternic, în sfîrşit şi să le plăteşti pentru tot ce ţi-au făcut ! Să le auzi strigătele de moarte sub tine, să nu-ţi pese că puteai să fii aruncat de acolo, că un glonţ bine ţintit te putea duce pe lumea cealaltă. Ei şi ? Cum ei şi ? N-ai învăţat încă pentru ce ai luptat ? Ca să trăieşti, ca să trăieşti, înţelegi ? Să te scoli într-o dimineaţă de primăvară şi să vezi soarele de afară şi să ştii că jos nu te mai pîndeşte moartea, sub chipul unui agent, cu ochii spanchii, să ştii că ai cărţile tale, că ai odaia ta şi eşti liber să umbli unde vrei, fără teamă de nimeni. Ce-o să faci după asta, ia gîndeşte-te ? Ca să reiei studiile e cam tîrziu, sau poate nu. În definitiv, ce ţi-a plăcut cel mai mult ? N-o să repari aparate de

radio toată viața ! O să fie nevoie de oameni pretutindeni. Studii, mai tîrziu. Revoluția abia începe. Ești încă tînăr și inima ta slăbită mai poate ține cîtăva vreme. Uite, prietenii tăi, aici, alături : Dumitrana, Mareș ăsta, tăcut, cumpătat... Oare el ce-o să facă după asta ? Pentru că există un *după asta.* Uite, Niculescu Emil, student cu facultatea neterminată, reparator de hîrci, n-am să-ți țiu un discurs acum. Mai bea o înghițitură de ceai, mai mușcă o îmbucătură din pîinea asta minunată.

Dar dacă tocmai acum ai să mori, ai să fii lovit ? Nemții vor veni cu tancurile și voi sînteți numai o mînă de oameni, înarmați cu cîteva tunuri, parcă două sau trei, niște tunuri ușoare și mici, fragile ca niște clarinete, cu țeava îngustă și cu niște proiectile ciudate, cu proprietăți magnetice, dacă țintești bine, și pe urmă cu niște puști mitraliere mînuite de trei băiețași ca și tine, abia scoțînd ochii în lume, cu aere de eroi (care le stă bine), gata să moară și cu niște grenade vîrîte în sacii ăștia de pînză și cîteva sticluțe cu benzină pe care trebuie să le arunci unde te-au învățat oamenii aceia, ca să ia foc și să ardă motorul tancurilor. Ce ciudat și simplu li se pare lor, celor care au mai făcut-o, dar să te văd pe tine !

Și dacă mori ? Și dacă te cureți tocmai acum ? Mare pagubă ! Parcă nu te-ai gîndit tot timpul la treaba asta ? Ai doi părinți într-un oraș de provincie. Vor plînge puțin cînd vor afla și atît. Nu e ușor ! Ei nu știu ce faci. Așteaptă să afle că ai ajuns profesor și...

Nu, nici nu-mi trece prin cap să mor, am să mă feresc. Dacă am scăpat pînă acum, de ce n-aș scăpa și astăzi ? Poate nici n-o să ne batem. De la Brașov vin motorizatele noastre, poate au și sosit și noi stăm aici și așteptăm. Apărăm Șoseaua Nordului, cîțiva kilometri de drum, atît. Poate...

Mai e puțin ceai și puțină pîine. Nu ți-au plăcut niciodată ceaiurile prea fierbinți, dar ăsta e atît de

bun și palma ți-e încălzită de cana de tablă care miroase frumos. Și pîinea, cea mai bună pîine pe care ai mîncat-o vreodată...

Ce-o face mama ? Prin orașul nostru au trecut trupele sovietice. Poate au fost lupte. Mai funcționează oare Poșta ? Totul trebuie să fie dezorganizat. Țara e ruptă în două. Pe șosele înaintează rușii fugărind aceste trupe germane care se apărau, care nu știau unde să se oprească, pentru că de pretutindeni primeau lovituri. Ce credeau, că vor fi lăsați să iasă din Romînia fără bal, fără puține artificii ? Uite, mie mi se pare că lupta s-a sfîrșit de fapt, e vorba numai de o formalitate, de încheierea unui meci lung. Primiți, vă rog, ultimii pumni, domnilor ! Haideți, mai repede... Copacii ăștia stau nemișcați, seamănă într-adevăr cu niște păpuși foarte frumoase, cu părul de argint. Frunzele unui mesteacăn par bani de cositor și trunchiul o coardă de contrabas. Ar fi trebuit să scriu versuri, nu să repar aparate de radio. Chiar, ce-o fi făcînd mama, și bietul tata ? El tot mai scrie în hîrțoagele de la primărie. Probabil că e indiferent la tot ce se întîmplă în jur...

De ce-am intrat în partidul comunist ? Pentru că era atîta rutină în jurul meu, pentru că altfel eram amenințat să devin un funcționar ca și bătrînul acela, legat de biroul lui ca de un butuc. Ce mi-a dat partidul comunist ? Tinerețe și încredere într-o lume mai bună, într-o lume dreaptă. Nu, nu sînt vorbe mari, nimeni nu-și spune lui vorbe care nu-i plac. De mîine sau de poimîine vom sta altfel de vorbă cu anumiți oameni. Asta-i numai începutul. Să plece ăștia, păduchii ăștia în uniforme verzi, cu căștile lor ca niște castroane, reprezentanții «rasei superioare» care au ars oamenii ca pe potîrnichi, care au spînzurat, care au împușcat...

Ce-i acela gustul triumfului ? Uite așa ceva simt acum. Gustul triumfului, bucuria de a-mi spune

mie însumi aceste lucruri şi de a bea ceai dintr-o cană de tablă...

Pe fund nu mai e nimic. Dacă întind mîna, una din femeile acestea o să-mi mai dea. Iată o întind. Ina îmi toarnă. Ce femeie ciudată ! Nu e frumoasă, mie mi-a plăcut foarte mult şi-mi mai place, dar m-am gîndit oare vreodată altfel la ea decît ca la un camarad ?

Este cu totul vizibil că Mareş o iubeşte. Parcă mi-a spus ceva, că a cunoscut-o înainte, în urmă cu zece ani. Da, se cunoaşte că o iubeşte. În faţa ei tace *altfel*. Cum vine asta, *altfel* ? Da, există tăceri şi tăceri, ce tot o faci pe deşteptul ? Parcă tu nu ştii cum ?

Aburi albi. Cana e mai fierbinte. Femeia îmi aduce o altă bucată de pîine. Mi-e foame ? Da, sînt obosit, mîncarea mă linişteşte, îmi dă forţe noi. Nu, Ina nu e frumoasă, dar are fruntea asta umedă, şi părul, şi ochii. Cum poate să-ţi placă o femeie care e mai mare decît tine ? Uite aşa, bine. Şi Tereza ? Ea pare resemnată, a suferit mult. Îşi mai iubeşte bărbatul mort. Nu-i atît de bătrînă cît o arată. A venit aici ca să tragă cu puşca în călăi la fel cu mine.

Cum e gustul triumfului ? Unde am citit că după luptă eşti niţel obosit şi trist. Dumitrana o să întrebe cînd totul se va termina : Ei şi acum ce mai avem de făcut ? Într-adevăr ce avem de făcut de mîine încolo ? Ce întrebare ! Sînt foarte multe lucruri de făcut începînd de mîine... Cine spunea că eşti puţin trist după triumf ? Uite, de-aia e bine să nu citeşti nimic. Crezi ? Ia să ne mai gîndim puţin, oare aşa să fie ? Parcă prea m-aş plictisi. Oricum, nu poţi să renunţi să vezi lumea şi prin ochii altora. Te scuteşte de multe... Îţi arde de glume acum ? Mai bine mai mănîncă puţină pîine..."

„Ce pomi ciudaţi", gîndea Mareş. „Seamănă cu alţii, văzuţi mai demult. Dar unde ? Lîngă haltă,

în orașul ăla păcătos în care ploua din octombrie pînă dădea zăpada și după aceea pînă tîrziu vara. Ziduri mîncate de igrasie, nopți pustii de așteptare desperată (să vină înapoi femeia aceea, nevasta ta de mai tîrziu, Marta). Acum a murit. Și ea, și copilul cu obraz de porțelan, cu ochii ca ai tăi, negri și duși în fundul capului... Ploi nesfîrșite și așteptare. Drumul între depoul de locomotive și hotelul părăginit și plin de frig. Hotel Crizantema. De ce se însoară și fac copii oameni ca el? Pentru că ciuperca asta a sărăciei crește în ziduri, pretutindeni, pentru că un copil te face să uiți ceasurile lungi pe un tren, drumurile monotone, haltele întunecate și spaima poliției, pentru că un copil are ceva din tine, îți seamănă. Și acum? Acum, nimic. În ziua asta se va sfîrși totul. O să-i batem pe nemți și o să ne întoarcem în oraș. Nu am o casă. Poate o să mai locuiesc puțin timp la Niculescu. Ba, nu. Aș vrea să mă mut în alt cartier. Și ce-o să facem? Am să-l întreb pe Dumitrana. El știe mai bine. O să ne întoarcem în orașul ăsta. Aici totul trebuie curățat. Și caldarîmul trebuie spălat, și casele trebuiesc spoite cu var proaspăt. Dacă m-ar întreba cineva de ce-am luptat, de ce stau aici și păzesc o șosea, cu arma în mînă, ce-aș putea să-i spun? Că am luptat pentru a schimba oamenii. Că vreau să schimb societatea care nu m-a primit în mijlocul ei, care m-a aruncat ca pe un animal rîios. Da, această societate vreau s-o schimb. Și ea, această societate care nici nu visează la ce o așteaptă o să se zvîrcolească, o să asude și o să urle și o va durea capul. Ce-am vrut noi, comuniștii, în ce lume am crezut? Într-o lume care să trăiască fără spaima de foame, fără spaima de stăpîn, într-o lume a celor ce muncesc. Atît. Eu, mecanicul Gheorghe Mareș, fiul unui spărgător de piatră la calea ferată, sînt unul din aceia care vor scoate lumea din ghearele fricii. Și nu mi-e rușine

s-o spun în gura mare... Ce-mi dă dreptul să cred că eu sînt un astfel de om ? Calitatea mea de membru al partidului comunist."

Acum se auzea un cîntec uşor de armonică de gură.

„Cîţi ani erau de atunci ?" Mareş îşi întoarse capul spre Ina. Ea trecea şi lăsa fiecăruia în cănile de tablă puţin ceai fierbinte. Aburi albi şi fierbinţeala cănii din palmă. Nu-i era foame de loc. „Astăzi totul se va termina cu bine şi ne vom întoarce în oraş. Fiecare la casa lui. Dar eu mai am oare vreo casă ? Totul s-a spulberat. Voi găsi alta. Sînt oare singur ? Nu. Iată tovarăşii tăi, prietenii tăi. Eşti bărbat, ce dracu, nu ai nevoie să fii mîngîiat pe creştet. Şi Ina ? O vei mai vedea din cînd în cînd ? Foarte rar. O s-o uiţi. Timpul pune vată pe răni. Vor trece zile după zile şi totul va fi uitat. Ar trebui totuşi să-i spun lui Dumitrana. La ce bun ? El ştie. Nu e nici un păcat că o mai iubeşti încă. Totul e să te respecţi pe tine şi să ştii să fugi, să te resemnezi... Oare pe femeia aceea, pe Marta, ai iubit-o ? Poate...

Se poate iubi de două ori ? Da, se poate. De fiecare dată altfel. Era doar mama unui copil care era şi al tău. Un copil cu obrazul ca de porţelan, care a fost ucis de o bombă.., Nu are rost să te gîndeşti acum la toate acestea... Mai bine mai bea puţin ceai... Sînt nitel sentimental... În definitiv de ce nu semănau cele două femei ? Una, Ina era exaltată, deşi acum nu mai prea semăna cu copila de altădată. Se bucura şi de o bucăţică de pîine, de fluturi şi de iarbă. Cealaltă avea ceva împietrit în sine, se iubea numai pe ea. Cînd auzea de revoluţie se plictisea, căsca, pe cînd aceasta, femeia cu fruntea mereu umedă care împarte acum ceaiul

celor din jur, e fericită că poate să trăiască așa, în plină primejdie, că poate să facă ceva pentru alții..."

Cîntecul de armonică nu se mai auzea.
Bătea puțin vîntul. Era cald.

Dumitrana nu vedea copacii. Lui, un pom nu-i spunea prea multe lucruri pentru că nu avusese timp să se uite la pomi. Abia foarte tîrziu, cu cîteva zile în urmă, băgase de seamă că locuise într-o casă urîtă și de atunci, în unele clipe de răgaz, se întrebase dacă nu cumva el făcuse case urîte pentru alții ? Își răsucea o țigară puturoasă, din foiță galbenă de tutun clasa a III-a și se gîndea că în zilele următoare va trebui să treacă neapărat să-și caute salopeta lui în care își uitase tabachera. Acum era mulțumit să tragă în piept fumul iute și să-și privească oamenii de sub comandă, primind ceaiul din mîinile celor două femei. Nu-i trecuse nici o clipă prin cap că ar putea să fie lovit sau că vreun glonț ar putea-o atinge pe Ina. Cei obișnuiți cu primejdia nu se gîndesc niciodată la ea, așa încît, după ce sorbi porția lui de lichid fierbinte și înfulecă bucata de pîine neagră bine coaptă, își mai inspectă o dată cu privirile grupa. „Bravi băieți!" Dacă vor scăpa mai repede, nu putea să nu le spună cîteva cuvinte bine simțite, deși nu-i plăceau discursurile. Vorbise adesea la mitinguri și știa să stăpînească atenția mulțimii, dar aici nu era un loc potrivit pentru asta. O bătaie pe umăr, o strîngere de mînă, era altceva. Nu erau cavaleri spanioli să strige de entuziasm la fiecare foc de pușcă bine țintit. Luaseră aerodromul cu pierderi foarte puține, ceea ce, ca unul care nu se bătea în fiecare zi cu o armată organizată și instruită era un motiv de mîndrie. Îl îngrijora tăcerea din jur. Nici dincolo, la cîțiva kilometri, lîngă aeroportul Băneasa nu se auzea nimic.

Ce aşteptau ? Pe urmă după ce trase un fum de ţigară îşi spuse că îşi făcea griji degeaba pentru că din moment ce se aflau aici, tot trebuiau să se bată cu nemţii, mai devreme sau mai tîrziu...

Pînă atunci ar fi trebuit să întrebe dacă în oraş se ştia cîţi sînt şi dacă le vor trimite destulă mîncare la prînz. Uite, asta era caraghios : şi în război eşti legat de slăbiciunile omeneşti : masă, somn... La urma urmei nu poţi cere oamenilor să stea zile întregi nemîncaţi... După părerea lui, comandamentul îi ţinea degeaba aici pentru că bătălia principală avea s-o dea armata în pădure şi n-ar fi stricat ca oamenii lui să ajute puţin. Cu un grup de patrule, şoseaua putea să fie apărată foarte bine. Crezi ? se întrebase mai pe urmă, privind cîmpul. Dar dacă ies pe la coada pădurii ăleia şi vin într-aici şi te trezeşti cu ei pe Calea Victoriei ? Cum îţi place ? Militarii ăştia ştiu şi ei ceva, n-o mai face pe deşteptul, atît !

Aruncă mucul ţigării şi se ridică în picioare. Amorţise. Privi lacul liniştit şi cerul de deasupra. Nici nu ploua, nici răcoare nu era. Aerul nu se mişca, parcă ar fi încremenit. Văzu yolele şi se gîndi că poate o să găsească şi el o zi vreodată în viaţa lui cînd o să se plimbe cu mîinile la spate privind cerul şi iarba. Şi dacă o s-apuce ziua aia, aici o să vină, să se uite pînă s-o sătura la bărcile uşoare pe care le săltau valurile...

Aerul vibră dintr-o dată înfundat. Oamenii din şanţ priviră în sus în acelaşi timp. Puseră mîinile pe arme şi ascultară încordat.

— Adăpostit ! comandă Tomulete de la capătul celălalt şi comanda se repetă din om în om.

Dumitrana căută un pom. Zgomotul crescu.

— Bombardierele ! spuse Niculescu tare. Le cunosc.

Trecură trei sau patru minute şi se auziră primele bombe căzînd deasupra pădurii Băneasa.

— Trag în nemți ! strigă cineva.
— Și-ai noștri ?
Nu știa nimeni nimic. Valul de avioane fu aproape, undeva deasupra plafonului de nori. Se auzi „covorul" bubuind repetat și văzură din depărtare norii exploziilor. Zgomotul deveni asurzitor. Se trăgea și de pe șosea, din apropierea aeroportului. Cerul se umplea de fum. Un cot de pădure ardea cu un fum gros. Se auzi un duduit înfundat și Dumitrana își dădu seama că pe șoseaua ce ducea spre București se buluceau tancurile grele nemțești surprinse de bombardament. Ardeau rezervoarele de benzină și asta se vedea după fumul gros și negru și se auzeau loviturile tunurilor antitanc.
Urmă o jumătate de oră de incertitudine. Curierii nu sosiră decît puțin mai tîrziu. Trecură trei valuri de avioane aruncînd încărcătura lor înspăimîntătoare. Bombele cădeau parcă pe metrul pătrat. Pămîntul se scutura și deasupra lacului se întinseră perdele de fum. Se auzeau claxoane turbate și loviturile tot mai dese ale tunurilor.
— Dacă rezistă zece minute, zob îi face !
— Cine să reziste ?
— Ai noștri, armata...
— Rezistă, nici o grijă !
— Și dacă vin încoace ?
— Să poftească !
— Crezi că-i oprim cu sticlele astea de benzină ?
— Ba bine că nu !
Vocile se amestecau. Dumitrana porunci să nu se miște nimeni și să nu-și ia ochii de la liziera pădurii. Se întunecase parcă. Incendiile apropiate aduceau căldura lor nesuferită. Veniră primii curieri. Comandamentul cerea să stea fiecare la postul lui pentru că nemții încercau să spargă blocada. Deocamdată armata lupta bine. Bombardamentul îi dislocase pe germanii din pă-

dure şi-i scosese la şosea unde se luptau cu regimentele noastre. Din pricina lipsei de vizibilitate, fuseseră bombardate şi unităţi romîneşti. Erau destui morţi şi răniţi. Se cerea ca în caz de retragere să nu se piardă contactul cu inamicul cu nici un chip. Dumitrana citise instrucţiunile primite şi dăduse din umeri : „Ia te uită la ăştia se şi gîndesc la retragere !“

Pe urmă se făcu linişte. Cam un sfert de ceas. Nu o linişte desăvîrşită. Ici, colo răsunau focuri răzleţe de puşcă. Se dădeau lupte în pădure între grupuri izolate şi cam pe la prînz, cînd credeau că situaţia se stabilizase se auziră iar tunurile anticar. „Acum vor să forţeze şoseaua“, gîndi Mareş care cunoştea bine locurile. „Se bat undeva lîngă aeroport“. Ascultau toţi cu urechile ciulite. Se auzeau focurile puştilor mitraliere şi iar loviturile tunurilor antitanc. Dumitrana merse în goană spre podul Băneasa, chemînd o grupă mai mare în jurul primului tun. Un sergent major scruta drumul cu binoclul. Nu se vedea mai nimic. Totul era învăluit într-un nor de fum des şi negru.

— Se retrag ? întrebă cineva.

— Nu. Rezistă acolo.

Izbucni un foc mare care se întinse, apoi se auziră minele germane în pădure. Deasupra zidului de frunziş săreau bucăţi de trupuri rupte şi crengi de frunze spulberate de explozii, ca la o vînătoare de fazani. Lupta dură încă un ceas sau două şi spre prînz trei plotoane germane încercară să ia Şoseaua Nordului.

Cerul se limpezise puţin. Tomulete semnală la lizieră două tancuri care înaintau în viteză spre linia de asfalt. Erau două broaşte mari de oţel, cu şenilele sclipind stins în lumina incertă. Pe turelă stăteau doi tanchişti cu binoclul la ochi. Cînd îşi dădură seama că drumul e apărat, lăsară capacul metalic şi începură să tragă de departe. Tunurile

antitanc fură împinse mai aproape, făcînd front spre linia mestecenilor.

Trecu un sfert de ceas. Tancurile se scufundaseră undeva în gropile din faţa cîmpului. Urcau acum probabil cu prudenţă pînă la linia ferată. Rambleul, aşezat mai sus, le ascundea deocamdată siluetele. Nu mai trăgea nimeni. Niculescu se uită la ceilalţi. Spuse tinerilor că era timpul să lase puşca mitralieră şi să apuce sticlele cu benzină pentru că un tanc nu se vînează ca mistreţii, cu glonţ. Băieţii rîseră tare şi Mareş se uită mirat într-acolo. Infirmierii şi femeile se retraseră spre clădirea strandului din apropiere. Fu o clipă de linişte. Se auzea numai scîrţîitul caruselului metalic şi clipocitul apei în malul de lut.

Un minut, două, trei...

Primul tanc urcă rambleul şi începu să tragă. Oamenii se lăsară în şanţ şi priviră conurile de ţărînă ridicate din pămînt. Tirul era imprecis. Bubui un tun. Proiectilul trecu pe alături şi smulse frunzişul unuia din mesteceni, retezîndu-l la jumătate.

— Păcat! înjură Niculescu, a stricat frumuseţea asta de pom!

Urmă altă lovitură tot alături.

Se ivise şi al doilea tanc. În spate, abia atunci văzură, se mişcau soldaţi germani. Căştile verzi licăreau uşor şi parcă oamenii dansau caraghios, cu puştile în cumpănire.

— E groasă, spuse tare Mareş. Dacă nu ochim bine, ăştia vin pînă aici.

Dumitrana se afla lîngă servanţii primului tun şi comanda tirul. Urmară două lovituri una după alta şi un proiectil lovi într-o şenilă. Maşina se opinti dintr-o dată, se răsuci ca un titirez şi roatele înşirate pe un lanţ se răsuciră în gol.

— Unul la mînă! strigă Niculescu.

Turela tancului se deschise şi afară săriră cei dinăuntru. Se auzi o rafală scurtă. Cei de la Vul-

can traseră o salvă de pușcă mitralieră. Un soldat căzu. Se aruncă și al doilea și fu vînat și el ca o potîrniche. Mașina ardea. Tunurile fură îndreptate spre cea de-a doua mașină. Focurile se încrucișară. Gardul de sîrmă din spatele lor plesni. Un proiectil căzu cu un plescăit moale în lac, ridicînd o perdea de apă.

— Trageți ca orbii, înjură tare studentul, și-l apucă cheful să iasă din șanț și să arunce o sticlă de benzină sub al doilea tanc care se apropia, urmat de soldați germani. Le vedea bine fețele asudate și cînd auzi primele bubuituri ale grenadelor strigă cuiva :

— Nu-i mai lăsați ! Acum, pe ei !

Mareș îl opri :

— Stai, nu e timpul ! Mai lasă-i să se apropie.

Trecură iar cîteva secunde. Tunurile trăgeau încrucișat. Fu lovit blindajul în cîteva locuri, dar mașina nu se opri. Cei dinlăuntru, trăgeau înverșunat. Șanțul fu răscolit și cîțiva din oamenii lui Dumitrana uciși. Se auziră vaiete, dar nimeni nu mai ținea seama de asta. Linia de trăgători din spatele tancurilor se apropia. Tunurile trebuiau să-și schimbe des linia de tragere din cauza vitezei cu care înainta mașina și, în curînd, așa cum înțelese studentul, se aflau prea aproape pentru a mai putea fi ochite cu precizie. Fără să asculte de strigătele lui Dumitrana se ridică din șanț și cu o sticlă de benzină în mînă se apropie de tanc. Îl urmă unul dintre tineri, alergînd dezordonat și ferindu-se de focurile mitralierei de bord.

Pe Niculescu îl despărțeau 200 de metri de mașina care se oprise parcă puțin, ca și cînd ar fi căutat o direcție nouă. Era ușor ca după o baie. Îi venea să rîdă de ceea ce face. „Uite să vedem, care-i mai al dracului ! Eu sau javra asta de tanc, mare cît un magazin de coloniale ? Există un punct mort unde îl ai în mînă. Care dracu e ăla ?

Totul e să mergi drept în bătaia tunului, să fii cît mai aproape de el. Dar de ce n-au găsit pînă acum secretul mişcării de rotaţie a mitralierei de bord care să nu mai permită nici un punct mort ? Drace, trag pe lîngă urechile mele. În mînă simt sticla aproape fierbinte care trebuie aruncată de-desubt sau deasupra, prin turelă. Na, că am uitat..."

Gîfîie. Iar îi ţiuia pe la urechi nişte muşte de metal fierbinte. „Şi ăsta s-a luat după mine. Aleargă la fel de bine. Unul din doi tot o să ajungă lîngă drăgălaşul de hambar pe roate şi o să-l dea peste cap. Poate o să mă rănească puţin, ei şi ? O să stau niţel la spital. Ce-i eroismul ? Poate puţină inconştienţă, poate puţină beţie, poate toate astea la un loc. Ba nu, eroismul e altceva, ce dracu e ? Fereşte capul ! Aşa, acum sări la dreapta. Uite, aici începe unghiul mort. Gloanţele trec pe deasupra. Ah, am demult o treabă cu ei, cu boşii ăştia ! Şi în faţă, dincolo de maşina greoaie, uite mestecenii. Unul a fost retezat. Ce simte un mesteacăn cînd este ucis ?"

Simţi o durere iute în braţ, o smucitură şi sticla de benzină gata să cadă. Nu încă ! „Ce spuneam eu ? Am să stau niţel la spital şi am să mă odihnesc. Uite, în spate nu mai e nimeni. A căzut şi băiatul ăla, l-au atins, poate l-au curăţat. Nu mai trage nici tunul antitanc. Le e frică să nu m-atingă pe mine. Ce prostie am făcut ! Acuma am rămas numai cu el, faţă în faţă. Uite ce aproape este. Acum, sus, la turelă !"

În jur : un roi de gloanţe din amîndouă părţile. Capacul greu de metal se deschise. Un braţ, cu un revolver. „Aha, crede că-l las să tragă, na ! Aruncă sticla. Deocamdată nimic, numai linişte. Ar trebui o flacără. Dacă în sticlă nu este benzină ? Trebuie să fie. Este ! Iată explozia". Un zgomot care-i sparse timpanele. Se rostogoli şi căzu pe spate. În

piept simţi nişte schije fierbinţi care-l rupeau. Cineva urla tare :

— L-au lovit ! L-au lovit !...

Şi înţepeni, încet, fără să mai poată spune nimic, privind cerul învălătucit de aburi, cu fum deasupra şi copacii : nişte mesteceni, din care unul retezat la jumătate. Pe urmă, beznă, nemişcare şi adîncă tăcere...

XXXIII

CAMIOANELE cu răniți plecasera de mult. Se însera și ploua mărunt ca în prima zi de toamnă. Se însera. De undeva dinspre șoseaua spre Ploești se mai auzeau lovituri de tun antitanc. Trupele germane se retrăgeau în derută. Cu un sfert de ceas înainte se comunicase că armatele sovietice înaintau vertiginos spre Capitală. Probabil că aflaseră și nemții pentru că desprinderea se făcuse rapid. Avangarda armatei române care apărase Bucureștiul urmărea rămășițele zdrobite ale trufașului Wehrmacht ce căuta un loc spre munți, un loc să se strecoare, ca o fiară rănită. Coloanele sale alergau besmetic prin ploaia mărunță, urmărite de loviturile repezi ale artileriei.

Aici se dăduse ultima bătălie. Ea se terminase de cîteva ceasuri. Șoseaua Nordului fusese apă-

rată de grupul acesta de oameni, împuţinat, care aştepta acum ordinele comandamentului. În cîmpul pustiu şi umed rămăseseră cele două tancuri arzînd. Fumul întuneca şi mai mult cerul zilei de august, posomorîte şi triste. Treceau prizonierii nemţi care erau duşi la camioanele armatei. Se auzea un marş. Cîteva unităţi se întorceau în oraş. Îşi terminaseră misiunea. Pe limba de asfalt rămăseseră arme şi moletiere. Grupurile de patrioţi erau încărcate în alte maşini care soseau mereu. Cineva striga tare :

— Sus, tovarăşi, mai repede, populaţia Capitalei vă aşteaptă !

— S-a terminat ? mai întrebă cineva.

— S-a terminat.

Mareş auzi iar cîntecul acela de armonică de gură. Cînta unul dintre cei veniţi cu sergentul major Tomulete. Privi la Dumitrana. Zidarul avea braţul prins cu o eşarfă. O schijă mică de grenadă-i retezase un deget. Nu simţea decît o durere surdă şi strîngea din cînd în cînd din dinţi. Privea mulţimea care se înghesuia la obloanele autocamioanelor.

— Asta a fost tot, spuse mulţumit cînd ultimul din grupa lui Tomulete urcă în maşină.

Mareş tot mai tăcea posomorît, fără să simtă ploaia care-i curgea pe obraz.

Zidarul nu întrebă nimic. Rămăseseră singuri. Femeile plecaseră cu răniţii în oraş. Pe cîmp ardea cu zgomot tancul scos din luptă de Niculescu. Se gîndeau amîndoi la aceleaşi lucruri, dar tăceau mai departe privind suprafaţa întunecată a lacului pe care cădea ploaia măruntă şi nesfîrşită. Mirosea sfîşietor a pămînt umezit. Camioanele plecau. Se auzeau motoarele. Cineva întreba :

— Nu veniţi ?

— Ba da, să aştepte puţin ! răspunse Dumitrana.

Mai rămăsese un camion şi şoferul sta pe scară şi aştepta. Cîţiva soldaţi strîngeau armele de pe

drum şi le aruncau sus, oamenilor care le prindeau cu îndemînare.

Acum era liniște. Oamenii își aprindeau țigări, ferind focurile chibriturilor în căuşul palmelor. Găsiseră cîteva foi de cort cu care se acoperiră. Fumau şi tăceau. Ploua mărunt. Pe acoperişul cabinei şoferului zuruia apa.

— Pe cine dracu mai aşteptăm ? întrebă acesta, exasperat.

Nu-i răspunse nimeni. Nu putea să plece pentru că ştia că Dumitrana era comandantul. Să fi fost altcineva... Se uită pe fereastră şi dădu drumul braţelor de cauciuc care-i curăţară geamul de aburul ploii.

Mareş se întoarse spre zidar. Nu plînsese prea de multe ori. Credea că nici acum nu fusese observat pentru că picăturile de apă de pe obraz îi ascundeau lacrimile. Îi era frică să vorbească pentru că glasul l-ar fi trădat.

— A fost nebun, spuse în cele din urmă Dumitrana şi lăsă braţul zdravăn în jos.

— Nu-l nedreptăţi. I-a plăcut să se bată. Voia să se bată...

Celălalt tăcu puţin. Şi-ar fi aprins o ţigară, dar avea un braţ lovit şi îi era ruşine să-i ceară mecanicului să-l ajute.

— Poate că ai dreptate. Era mai tînăr decît noi şi înţelegea altfel eroismul. În definitiv, cineva trebuia să facă asta...

Priviră amîndoi tancul incendiat, acum numai o grămadă de fier scurs, încins de căldura focului, cu două trupuri carbonizate înăuntru.

— Haide ! zise hotărît Dumitrana. Ne-aşteaptă oamenii, n-o să bocim aici toată noaptea !

Mareş îl urmă. Se urcară pe la spatele autocamionului şi cineva bătu cu pumnul în cabina şoferului.

— Gata !

Se auzi motorul şi porniră. Ploua mărunt şi norii erau foarte aproape.

— Ce bine e ! gîfîi zidarul primind cu tot obrazul bătaia măruntă a picăturilor de apă.

Celălalt tăcu. Se gîndea că nu poate să se mai întoarcă în Buzeşti, în casa studentului, în odăiţa în care stătuse adăpostit atîta vreme, pentru că totul i-ar fi amintit de fiinţa prietenului său. Venea septembrie. Cărţile vor rămîne poate acolo o vreme, nerăsfoite. Or să înceapă să cadă castanele pe acoperişul de peste drum. Niculescu n-o să se mai ducă să cumpere lemne pentru iarna care venea şi n-o să le mai urce sparte gata în casă, spre spaima proprietarului...

Jos se va întoarce femeia aceea care ghicea. Dentistul îşi va relua ocupaţiile lui şi el poate va mai trece vreodată pe acolo să vadă cine s-a mutat în locul studentului.

Oamenii din camion cîntau şi vorbeau tare. Dumitrana îl întrebă pe neaşteptate :

— La ce te gîndeşti ?

— La nimic. Sau ştiu eu la ce ?...

— Eşti mai posomorît ca ziua asta şi doar e ziua victoriei noastre...

— E adevărat, dar pot să mă bucur cît trebuie cînd unul dintre ai noştri a murit ?

Zidarul ceru o ţigară cuiva, aşezat la picioarele lui, un muncitor cu faţa trasă ca pergamentul. Acesta îi văzu braţul legat şi se ridică în picioare, punîndu-i o Naţională între buze, aprinzîndu-i-o cu un chibrit.

— Să creşti mare ! rîse încet zidarul şi trase adînc fumul în piept.

După aceea se întoarse spre Mareş :

— Ascultă aici !

Apucase ţigara cu mîna zdravănă şi o ţinea între degete, cu focul mic sub căuşul palmei. Cămaşa lui murdărită de praf era umedă la spate

şi pe piept îi juca uşor pistolul automat, licărind negru în lumina tulbure a serii.

— Ascultă la mine, Mareş. Mai tîrziu o să ne plîngem morţii. Sînt atîţia ! Acum e timp de făcut treabă. Vezi tu oraşul ăsta ?

Arătă cu un deget vag periferiile care se apropiau de maşina care gonea spre podul de la Herăstrău.

— Ştii cum intrăm noi acum în el ? Ca un grădinar care se întoarce să-şi plivească grădina. Sînt multe uscături acolo. O să mai avem puţină treabă cu nemţii ăştia, pînă îi scoatem din ţară, pînă îi silim să arunce armele şi cînd vom termina cu ei, o să ne apucăm, frăţioare, de treburile noastre, înţelegi, că avem multe de făcut ! Ai să te întorci la ai tăi, poate ai să te gîndeşti să-ţi faci viaţa altfel, te priveşte...

Mareş îl opri, spunînd încet :

— Nu mai am la cine să mă întorc...

— Ce ?

Se făcu un moment de tăcere. Se auzea numai eşapamentul autocamionului şi fîşîitul cauciucurilor. Tăcuseră şi oamenii din jur, osteniţi. Fumau numai cu gesturi rare, aşezaţi pe fundul maşinii şi priveau în sus la ploaia sîcîitoare.

— Da. Nevastă-mea a murit la bombardament...

— Şi copilul ?

Tăcu sugrumat de o bănuială gravă.

— A murit şi el...

Trecuseră de podul de la Herăstrău şi mai priviră o dată Şoseaua Nordului, rămasă în urmă : o linie lucioasă de asfalt, spartă pe alocuri de proiectile. Se întunecase bine şi pe cîmpul alăturat mai fumega un foc mărunt. Ploua mai tare. Oamenii îşi ştergeau din cînd în cînd faţa cu palmele umezite. În dreptul Arcului de Triumf, sub umbra lui mare cenuşie, maşina încetini.

— Unde să oprim ? întrebă şoferul, scoţînd capul pe fereastra cabinei.

— La Comitetul Central...

Intrară pe un bulevard plin de lume. Se auzeau strigăte şi urale. În faţa clădirilor rămase în picioare fluturau drapele umede.

Priviră feţele luminate de becurile aprinse în geamuri şi braţele ridicate, ascultînd rîsetele şi saluturile necunoscuţilor.

Dumitrana îi aşează braţul zdravăn pe umeri:

— Mareş, priveşte mulţimea asta. Nu eşti singur...

Pe urmă, zidarul se întoarse spre cei din maşină şi-i întrebă:

— Ştiţi *Internaţionala* ?

— Cum să nu ! răspunseră cîteva glasuri.

— Atunci după mine: *Hai la lupta cea mare...*

Responsabil de carte : L. Călin
Tehnoredactor : I. Gheorghiu

Dat la cules 24.07.59. Bun de tipar 05.08.59. Tiraj 17.100+3060 ex. Hîrtie semivelină mată de 65 gr. m². Ft. 540×840/16. Coli ed. 27,62. Coli de tipar 37,5. Ediția I. Comanda 3583. A. nr. 01136. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 R—31.

Tiparul executat sub com. Nr. 90970 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. Stalin", București — R.P.R.

EUGEN BARBU

Șoseaua NORDULUI

ESPLA